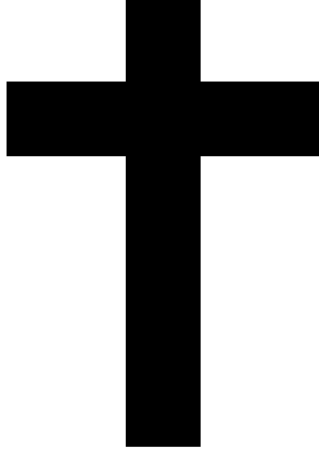

Ipqitchuat Makpigaat
- Agaayyutim Uqathi
Iñupiatun

The New Testament in Northwest Alaska Eskimo

Ipqitchuat Makpiġaat - Agaayyutim Uqalhi In̄upiatun **The New Testament in Northwest Alaska Eskimo**

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Inupiatun, Northwest Alaska (Northwest Alaska Eskimo)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

46cece15-9127-50b3-bf07-88a1082e7ab6

Contents

Matthew	1
Mark	53
Luke	85
John	138
Acts	178
Romans	230
1 Corinthians	255
2 Corinthians	279
Galatians	293
Ephesians	302
Philippians	310
Colossians	316
1 Thessalonians	322
2 Thessalonians	327
1 Timothy	330
2 Timothy	337
Titus	342
Philemon	345
Hebrews	347
James	366
1 Peter	372
2 Peter	379
1 John	383
2 John	390
3 John	391
Jude	392
Revelation	394

Uqal̄hich Aglaan̄i Matthew-ŋum

Sivullian̄i Jesus Christ-ŋum

¹ Uvva ukua aglan̄ich sivullian̄iñ Jesus Christ-ŋum, kin̄juvian̄jupluni David-miñ Abraham-miñlu.

² Abraham aapagigaa Isaac-ŋum,
Isaac-li aapagigaa Jacob-ŋum,
Jacob-li aapagigaa Judah-ŋum aniqataiñlu.

³ Aasiñ Judah aapagigaak Perez-ŋumlu Zerah-ŋumlu, taapkuak aakan̄jak Tamar,

Perez aapagigaa Hezron-ŋum.

Hezron-li aapan̄ja Ram-ŋum.

⁴ Ram-li aapagigaa Amminadab-ŋum,
Amminadab-li aapagigaa Nahshon-ŋum.

Nahshon-li aapagigaa Salmon-ŋum.

⁵ Salmon-li aapagigaa Boaz-ŋum, Rahab-mik aakaqaqtuam,
Boaz-li aapagigaa Obed-ŋum, aakaqaqtuam Ruth-mik,

Obed-li aapagigaa Jesse-m, ⁶ Jesse-aasiñ aapagigaa umialgum David.

David-li aapagigaa Solomon-ŋum, aakaqaqtuam Uriah-m nuliagaluan̄janik.

⁷ Aasiñ Solomon aapagigaa Rehoboam-ŋum,

Rehoboam-li aapagigaa Abijah-ŋum,

Abijah-li aapagigaa Asa-ŋum.

⁸ Asa-li aapagigaa Jehoshaphat-ŋum,
Jehoshaphat-li aapagigaa Jehoram-ŋum,

Jehoram-li aapagigaa Uzziah-ŋum,

⁹ Uzziah-li aapagigaa Jotham-ŋum,

Jotham-li aapagigaa Ahaz-ŋum,

Ahaz-li aapagigaa Hezekiah-ŋum.

¹⁰ Hezekiah-li aapagigaa Manasseh-ŋum,

Manasseh-li aapagigaa Amon-ŋum,

Amon-li aapagigaa Josiah-ŋum.

¹¹ Josiah-li aapagigaa Jeconiah-ŋum aniqataiñlu. (Ukua taimani Israel-aaḡmiut aullautraupmata Babylon-mun.)

¹² Iñuich tikiutikkaun̄janikmata Babylon-mun,

Jeconiah aapagigaa Shealtiel-ŋum,

Shealtiel-aasiñ aapagigaa Zerubbabel-ŋum,

¹³ Zerubbabel-li aapagigaa Abiud-ŋum,

Abiud-li aapagigaa Eliakim-ŋum,

Eliakim-li aapagigaa Azor-ŋum,

¹⁴ Azor-li aapagigaa Zadok-ŋum,

Zadok-li aapagigaa Achim-ŋum,

Achim-li aapagigaa Eliud-ŋum,

¹⁵ Eliud-li aapagigaa Eleazar-ŋum,

Eleazar-li aapagigaa Matthan-ŋum,

Matthan-li aapagigaa Jacob-ŋum,

¹⁶ Aasiñ Jacob aapagigaa Joseph-ŋum, uin̄jan Mary-m, taamna Mary Jesus annivigikkan̄ja taiguutiqaqtuam Christ-mik.

17 Iluqatin aasiin kinuviaġiich aullaġniiplutin Abraham-miñ David-munaglaan akimiġuutailauniqsut, suli aullaġniiplutin David-miñ iñuich aullautraulhatnunaglaan Babylon-mun kinuviaġiich akimiġuutailaupmiñiqsut. Aasili iñuich aullautraulhatniñaglaan akimiġuutailaupmiut kinuviaġiich aniñhanunaglaan Christ-ñum.

Aniñña Jesus Christ-ñum

18 Uvva Jesus Christ-ñum aniñha itnailiplugu inniqsuq. Aakaña Mary nuliaksrausitianiakami Joseph-mun, aglaan katigaluaqatik ilitchuġiniqsuq siñaiyautilaagmiñik Ipqitchuakun Irrutchikun. 19 Aasiin uiksrautaa Joseph nalaunñaruajuniqsuq. Iļisimagaa katchuutihksrani Mary-mik nalaunñaitkisolaña, aglaan kanñusaagunñiñġaa iñuñnun. Taatnamik sivunniġniqsuq avitchukħuġu nalunautchipluni. 20 Taavrumiña isumaaluktitlugu Atangum isaġulgan sagviutinigaa siññaktukun nipliqhuni, “Joseph, kinuviaġigaatin David-ñum, sivuuganak Mary-mik tuvaqatniññaqnilutin atakkii siñaiyaupkaġaa Ipqitchuam Irrutchim. 21 Iġñiqagisuruq. Atchigisigiñ Jesus-mik. Atakkii anniqsuġisigai iñuñni killuqsautiñiññi.” 22 Tamatkua iluqatin atuumarut tanjqsaqħuġu Atangum uqauttutigikkaña tumigiplugu taimña sivuniksriqiri, 23 “Taamna aņutituqsimaitchuaq siñaiyauniahuni iġñiqagisuruq.

Iñuich taiguutiqaġisigaat Immanuel”

(itnautauruaq, Agaayyutim iqatigigaatigut). 24 Joseph-ñum itiqami taimma ilaqatiksraqtaagigaa Mary isaġulgan Atangum uqauttutaagun. 25 Ilaksianñiñġaa iġñiqalhanunaglaan; aasiin Joseph-ñum atchigñiġaa Jesus-mik.

2

Puqiksuať Aņutit Agġiqsut Kivaknamiñ

1 Jesus anianikman Bethlehem-mi Judea-miittuami, Herod umialġuħani, aņutit puqiksaat tikiñniqsut Jerusalem-mun, apiqsruqtuħutin, 2 “Sumiimma aniva umialgat Jew-ñuruat? Tautukkiput uvlugianja kivaknamiñ, taatnaqhuta agġiqsugut sitquġvigityaqtuaħuġu.” 3 Umialġum Herod tusaakamiuñ taamna isumaalutħaņniqsuq iluqatinlu Jerusalem-miut. 4 Tavra katipkaħuġich iluqaisa qaukħiich agaayuliqsit aglaliqirit, ilinich apiqsruġniġai sumi Christ, anniqsuqti akiqsruutauruaq, aniñiaqmagaan. 5 Ilinja kiuniġaat, “Bethlehem-mi Judea-miittuami, itna sivuniksriqiri aglanatigun ittuq, 6 “Iñuich iñuuruasii Bethlehem-mi, nunaņaniittuami Judah-m,

kamanaiñniqsraunurusii akunġatni iñuiñ Judah-m, ilipsitñiñ sivulliuqti agġigisuruq

aņalatchityaqtuaġuni iñugikkamnik Israel-ñum.’ ”

Micah 5:2

7 Herod atangum nalunautchipluni puqiksaat aņutit tikisinniġai, ilitchuġiviginiallapiaħuġich napmun ilipman uvlugiaq sagviqmagaan.

8 Ilitchuġianikamiuñ Bethlehem-muquniġai nipliqhuni, “Aullaġusi pakallapiaqsuñ ililgauraq, aasiin paqitkupsuñ ilitchuġipkaġumagipsitña. Uvaņaptuuq utlakkumagiga sitquġvigityaqtuaħuġu.” 9 Taavrumiña umialġum uqautianikmatin aullaġniqsut. Tautuñniġaat uvlugiaq qiñikkaqtin kivaknamiñ. Sivulliuqkauniqsut uvlugiam nutqaġniaħhanunaglaan inimun ililgauram nayukkaņanun. 10 Tautukamitruñ uvlugiaq quviatħallapiaġniqsut. 11 Isiqħutin tupiġmun tautuñniġaat ililgauraq aakaņalu Mary. Sitquġviginiġaat sivuġaanun ililgauraq.

Aŋmağniğaich akisuruagikkatiŋ qaitchipluğasiññ maniqñik kaviqsaanik tipragiksautinigu, frankincense-nik suli myrrh-niglu. ¹² Aasiññ kilikkauniqsut siññaktukun utiqunijitlugich Herod-mun. Tavra ainiqsut atlakun apqutikun.

Pigrugñinat Egypt-mun

¹³ Taapkua aullaanikmata isagulga atangum sagviğniqsuq Joseph-mun siññaktukun nipliqhuni, “Makillutin. Pigrutuini ililgauraq aakanalu Egypt-mun, aasiññ taamaniitchumausi uvamnun uqautiniaħapsiknunaglaan. Atakkii Herod pakaniağaa ililgauraq tuqqutuchuglu.” ¹⁴ Joseph makitluni aullautiniğaa ililgauraq aakanalu unnuami Egypt-mun. ¹⁵ Immigñiqsuq Atangum uqauttigikkaŋa tumigiplugu sivuniksriqiri, “Egypt-miñ tuqluğiga Iğniğa.” Taatnamik tavraniinniqsut tuquniaħhanunaglaan Herod-ŋum.

Nukatpiağruurat Tuquğaqtaurur

¹⁶ Herod ilitchuğikami saglutaqtılaagmiñik puqiksaanun aŋutinun qinnallapiağniqsuq. Tilisiñiqsuq tuqqutquplugich nukatpiağruurapayaat Bethlehem-miittuat suli iluqaisa avataaniittuat, tamatkua ukiuqatuat malğunnik nutautlukuatlu, atakkii ilitchuğiplugu puqiksaat aŋutit uqauttigikkaŋat uvlugiam sagvilhagun. ¹⁷ Uqauttutauruaq tumigiplugu sivuniksriqiri Jeremiah taimña immiumaniqsuq,

¹⁸ “Nipi tusağnağniqsuq Ramah-mi qiaruaq kinuvğupluni.

Rachel-ŋum qianigai qitunğaurani arayunaighuniunniñ atakkii qitunğaniç iluqatiŋ tuquplutiŋ.”

Jeremiah 31:15

¹⁹ Herod tuquanikman isagulga Atangum sagviğniqsuq Joseph-mun siññaktukun Egypt-mi uqaqhuni, ²⁰ “Makillutin aullautiŋ ililgauraq aakanalu nunaŋanun Israel-ŋum. Taipkua tuqqutchiñiaqtuat ililgauramik tuqurut.” ²¹ Makitluni aullautiniğaa ililgauraq aakanalu nunaŋanun Israel-ŋum. ²² Aglaan tusaakamiuŋ Archelaus atanguniplugu Judea-mi inaani aapami Herod sivuugatchaŋniqsuq aullaħiksrağmiñik. Kilikkaukami siññaktukun aullağniqsut nunaŋanun Galilee-m. ²³ Aasiññ iñuuniagaqsiplutiŋ nunaaqqimi Nazareth-mi. Immiumaniqsuq uqauttaumaruaq tumigiplugich sivuniksriqirit, “Taiguutiqağisiruq Nazareth-miumik.”

3

Quliaqtuaħa John Paptaaqtitchirim

¹ Taipkunani uvluni John Paptaaqtitchiri quliaqtuağniqsuq iñuiħaami Judea-mi, ² uqaqhuni, “Isummitqigitchi atakkii Agaayyutim aŋaayuaqtaa qalliruq.” ³ Taamna John ilaanuruq sivuniksriqirim Isaiah-m uqauttigikkaŋa nipliqhuni, “Iñuk tuqliraqtuq iñuiħaamiñ, Itqanaiautisiuŋ apqutiksraŋa Atangum, nalğuglu tumiksraŋa.”

Isaiah 40:3

⁴ John atnuğaaqagñiqsuq pikukturuam amian nuyaiñik, qisiŋmik tapsiqaqhuni, niqiqaqhuni pigligianik suli igutchaich siğñaqtaalliaŋitñik nanipayaaq paqitchumiŋ. ⁵ Iñuich utlaŋniğaat John Jerusalem-miñlu, Judea-miñlu, nunaaqqiñiñlu avataani kuunŋan Jordan-ŋum ittuat. ⁶ Iñuich quliağiniğaich killuqsautitiŋ aasiññ John-ŋum paptaağniğai kuunani

Jordan-ɲum. ⁷ Aglaan tautukamigich iñugiaktuat Pharisee-ɲuruat Sadducee-ɲuruatlu utlautiruat paptaagvianun uqautiniɲai, “Tuqunaliktun nimiɲiatun ittusi. Qimakkumiñaitchusiasu aggigñiaqtuamiñ qinnautaniñ? ⁸ Qiñiqittitichi iñuuniañapsigun isummitqillapiaqtilaapsitñik. ⁹ Suli isumaniagasi, ‘Uvagut Abraham-mik aapaqatugut.’ Nipliutiniagipsi uumiña, uyaɲaɲniñ makunakña Agaayyun iñiqsiñhiñauruq ililgaanik Abraham-mun. ¹⁰ Ipiɲautaqatuaq kipriñhiñaaɲuqtuq napaaqtunik kaɲiɲisigun. Napaaqtupayaq asirritñaitchuaq kipikkaugisiruq aasiñ iɲitauluni ikniɲmun.

¹¹ “Ñumun paptaagipsi imiɲmik isummitqiliɲmun, aglaan aqupkun aggigisiruq kamanatluktuaq uvaɲniñ. Nakuuñitɲuɲa saagañksramnik aluɲutiknik. Paptaagisigaasi Ipiqtchuamik Irrutchimik suli ikniɲmik. ¹² Tigummiagigaa tiktittaun salummallapiaɲukɲugich mukkaaksrat sanikɲuñniñ. Katitkisigai mukkaaksrat sigluagmiñun, aglaan ikipkaɲisigai sanikɲuich ikniɲmun qamiyumiñaitchuamun.”

Jesus Paptaakkauruq

¹³ Aquagun Jesus tikiññiqsuq Galilee-miñ Jordan-mun John-mun paptaaqupluni ilaanun. ¹⁴ Aglaan John-ɲum paptaagunɲitkaluagaqsiñigaa uqautiplugu, “Ilvich paptaaqtakrsraigaluaɲikma. Suvaata utlautivich uvaɲnun paptaaquplutin?” ¹⁵ Aglaan Jesus kiuniɲaa, “Nakuuruq. Taamna taatnaɲuɲtigu tañiɲniagikpuk iluqaan Agaayyutim inɲaɲa.” John taatna piyumaliɲñiqsuq. ¹⁶ Jesus paptaakkaunanikami mayuɲniqsuq imiɲmiñ. Aasiñ qilak aɲmaqhuni tautuñniɲaa Irrusia Agaayyutim atqaqtuq tñmiagruuratun mitluni ilaanun. ¹⁷ Aasiñ nipi qilañmiñ nipliɲñiqsuq, “Taamnatavra piqpagikkaɲa Iɲniɲa. Quyalisimaagaaɲa.”

4

Jesus-ɲum Aniqusaqsiuha

¹ Taatnaaniɲman Ipiqtchuam Irrutchim sivulligñiɲaa Jesus iñuilaamun uuktuaqsiutyatitlugu tuunɲagmun. ² Aasiñ uisauraaqhuni malɲukipiani uvluni unnuani lu niɲisuliɲñiqsuq. ³ Uuktuaqtitchirim utlakamiuq uqautiniɲaa, “Iɲniɲipiaqpatin Agaayyutim makua uyaɲaich qaqqiaɲuqtitkich.” ⁴ Aglaan Jesus kiuniɲaa, “Aglausimaruq Agaayyutim uqalhani, ‘Iñuk iñuuniañitɲuq niqilhiñakun aglaan uqalipayaatigun aniruatigun qanɲaniñ Agaayyutim.’” ⁵ Tavrani tuunɲaum aullautiniɲaa Jesus Jerusalem-mun, aasiñ inillakɲugu qutɲiñniqsraɲanun nuvukkaɲan agaayyuvikpaum, ⁶ uqautiplugu, “Iɲniɲipiaqpatin Agaayyutim nutigiagñi. Aglausimaruq, ‘Tiligisigai isaɲuligikkani munaɲitqulutin.

Argagikkaɲmiknik akigaɲisigaatin.

Atniñitɲumaittin isigaktin uyaɲaɲnun.’”

Psalm 91:11, 12

⁷ Jesus-ɲum uqautiniɲaa, “Aglausimaruqsuli, ‘Uuktuaɲumiñaitchiñ Ataniq Agaayyutin.’” ⁸ Tuunɲaum aullautitqilgñiñiɲaa Jesus qutɲhillapiaqtuamun iɲɲimun, aasiñ qiñiqtitlugu atanguvipayaañiñik nunam kamanautinɲitñiglu. ⁹ Uqautiniɲaa, “Tamatkua supayaat qaitkisigitka ilipnun sitquɲvigigupña sivumnun.” ¹⁰ Jesus-ɲum kiuniɲaa, “Tuunɲaaq, piiɲiñ! Atakkii aglausimaruq, ‘Ataniq Agaayyutigikkan kisan agaayyuvigiyumagiñ savautilugulu.’” ¹¹ Tavra tuunɲaum uniñniɲaa, aasiñ isaɲulgich tikiñniɲaa savautityaqɲugu Jesus.

Jesus-ɲum Aullaɲniɲaa Savaani Galilee-mi

12 Jesus-ñum tusaakamiuñ John isiqtuaniplugu aullağniqsuq Galileemun. 13 Unitlugu Nazareth utlautiniqsuq Capernaum-mun itchaqtuaqhuni siñaani narvaqpaum nunañakni Zebulun-ñumlu Naphtalimlu. 14 Taamna immiumatquplugu uqauttutauruaq tumigiqlugu sivuniksriqiri Isaiah,

15 “İñuich tamatkua nunañakni Zebulun-ñumlu Naphtalimlu tunjaani narvaqpaum, taaganitchianani Jordan-ñum, Galilee-mi nunañatni Jew-ñunjtchuat,

16 tamatkua iñuuniaqtuat taaqtuami tautuñniğaat kamañtuat qauama,

aasiñ qaumam qaggutiniğai iñuuniaqtuat tağğañani tuqułhum.” *Isaiah 9:1-2*

17 Tikiññanikami Capernaum-mun Jesus-ñum aullağniñiğaa quliaqtuałı, “İsummitqigitchi atakkii Agaayyutim añaayyautaa qalliruuq.”

Jesus-ñum Tuqluğniğai Sisamat Aqaluñniqaqtit

18 Jesus pisukhuni siñaagun narvaqpañan Galilee-m tautuñniğik aniqatigiik, Simon taiguutiqaqtuaq Peter-mik suli Andrew aniqataa, kuvriqsuak narvaqpañmun aqaluñniqaqtuaplutik. 19 Uqautiniğik, “Maliksikña, uvakñaniñaglaan piññañniğisirutik iñuñnik aqaluñniqaqtitun.”

20 Tavrauua Simon-ñum suli Andrew-m uniñniğaik kuvratik malikluguasiñ. 21 Jesus igliqtuiniğahuni apqusaaqługu narvaqpaña Galilee-m. Tautukmiñiğik aniqatigiik James-lu John-lu, iğñak Zebedeem, ikimmiruak umiami aaparinlu Zebedee ilaaqtuiruat kuvramiknik. Jesus-ñum tuqluğniğik maliqupluni. 22 Tavrauua uniñniğiak umiaqtik aaparinlu maliklugu Jesus.

Jesus İlisautiriruğlu, Quliaqtuaqsriruğlu, İluqaqsriruğlu

23 Jesus kukilunniqsuq iluqaani Galilee-mi, ilisautiripluni Jew-ñuruat katragvinjitñi suli quliaqtuağıplugu tusaayugaallataq Agaayyutim añaayyautata, mavruuqluğillu iñuich atniğñautipayaañitñik.

24 Tusaayugaallataq Jesus-kun siaminniqsuq iluqaanun Syria-ñum, aasiñ iñuich tikiutruğniğaiç atniğñapayaqtuat nañirrutipayaqtuatlu, ilañich irrusiqluqaqhutin qiiqsruqtahutinlu suli avatinich tuqunaplutin. Jesus-ñum mavruuğniğai iluqaitñik. 25 İñugiaktuat iñuich malinniğaat, aggiqhutin Galilee-miñ, avataaniittuaniñlu nunamiñ atilinjmiñ Decapolis-mik, Jerusalem-miñ, Judea-miñlu, suli nunamiñ iğluani ittuan Jordan-ñum kuñan.

5

Jesus-ñum Quliaqtuałha İğğimi

1 Jesus-ñum qiniqamigich iñugiallapiaqtuat mayuğniqsuq qimiğamun, aquvitluniasii. Maliguqatı Jesus-muñniqsut.

Quviasuutipiağatat

2 İlaan ilisautiaqsiniğai nipliqhuni,

3 Quvianamiurut tamatkua ilitchuqsriuat inuqsrahğmiknik irrutchikun, atakkii Agaayyutim añaayyautaa pigigaat.

4 Quvianamiurut tamatkua kinuvğuruat, atakkii Agaayyutim arakkisigai.

5 Quvianamiurut tamatkua piisaanjtchuat, atakkii nunapayaaq pigigisigaat.

- 6 Quvianamiurut tamatkua kimmutiqaqtuat nalaunnjarualigmik, atakkii Agaayyutim pisuiqsimaaqtitkisigai.
- 7 Quvianamiurut tamatkua nagliktauruat, atakkii Agaayyutim nagliktuḡisipmigai.
- 8 Quvianamiurut tamatkua uummatiqaqtuat ipqitchuamik, atakkii qñiḡisigaat Agaayyun.
- 9 Quvianamiurut tamatkua tutqutiqaqtitchiruat akungatni iñuich, atakkii Agaayyutim taiguutiqaḡisigai qitungaḡmiñik.
- 10 Quvianamiurut tamatkua piyuaqsiuruat piqutigiplugu nalaunnjarualiq, atakkii Agaayyutim añaayyqautaa pigigaat.
- 11 Quvianamiurusi piinilaqsruutigikpasi suli piyuagusi suli niplialutin qanusipayaanik pigiitchuanik ilipsigun sagluturuagilusi pisigilugu maliguaqtauiqsi uvamnun. ¹² Quviatchapiagataḡitchi atakkii kamañaqtuq akiliusiaksraqsi ittuvaq qilañmi. Taatnatuntuuq piyuaqsiupmiñiqsut taipkua sivuniksriqirit sivupsitñi iñuuniaqtuut.

Iñuich Ittut Taḡiutunlu Qaumbaqtunlu

¹³ “Ilipsi taḡiugigaasi nunam. Taḡiuq taḡiugniḡumi qanuḡuni taḡiugniḡitqikkisiva? Atuḡumiñaiqsuq aglaan igitaksraḡuñiñaqtuq tutmiḡaḡuqhuni iñuñnun. ¹⁴ Nanigigaasi nunam. Nunaaqḡiq nappakkauruvaq qimiḡaamun iriqsimatlaitchuq. ¹⁵ Kisupayaam ikitnamiuñ naniq ilitlaitkaa ataanun utkusium aglaan naniḡaḡviñmun qaummatautlasiplugu tupqum iñuani ittuapayaanun. ¹⁶ Taatnatun qaumapkaḡsigik nannisi sivuḡaatni iñuich. Tautukkumagaat savaallautaqsi, aasiñ kamaksruvaḡsilugu aapari ittuvaq qilañmi.

Jesus Iñisauriruaq Maligutaksrakun

¹⁷ “Isumanasi agḡiñiñuñña piyaḡḡuḡiaḡlugich maligutaksrañi Moses-ñum naagaqaaq iñisauttutinḡich sivuniksriqirit. Agḡiñichuñña piyaḡḡuḡiaḡlugich aglaan tañḡiaḡlugich. ¹⁸ Uqautigipsi, Qilaḡlu nunalu piḡumiñaitchuk aglausimaruapayaaq maligutaksrani immiumagaluaqnaḡu. ¹⁹ Kiñapayaaq navḡuiruaq kamanaiññiqsrallapianḡatnik tillisit aasiñ iñisautripluni atlanik iñuñnik taatnaquplugich, taamna iñuk kamanaiññiqsrauniaqtuq ukunakña iñuñniñ Agaayyutim añaayyqautaaani. Aglaan kiñapayaaq kamaksruruaq tillisiñik iñisautripluniasiiñ atlanik taatnaquplugich, taamna iñuk taiguutiqaḡisiruaq kamañaqtuamik ukunakña iñuñniñ Agaayyutim añaayyqautaaani. ²⁰ Uvva uqautigipsi, Nalaunnjarualiqsi nakuutlunḡitpan iñuuniaḡusiatniñ aglaliqirit suli Pharisee-ñuruat suoramikunniñ isigumiñaitchusi añaayyqautaanun Agaayyutim.

Jesus Iñisauriruaq Qinnautilikun

²¹ “Tusaamarusi uqautauruamik iñuñnun inilḡaan, ‘Iñuagñaqnaq’. Kiñapayaaq iñuuaqtuuaq tikiutraugisiruaq atanniiviñmun. ²² Aglaan uqautigipsi, Kiñapayaaq qinnauriruaq aniqatmiñik tikiutraugisiruaq atanniiviñmun, suli kiñapayaaq nipliraqtuuaq aniqatmiñun suk-sraunñiñiplugu tikiutraugisiruaq uqaqsittaḡviñmun, suli kiñapayaaq nipliraqtuuaq aniqatmiñun kinnauniplugu tikiutraugisiruaq ikniñanun anasiñuqsagvium. ²³ Taatnamik, aatchuityaḡniḡuivich aatchuutiksraqnik Agaayyutmun tunillaqtuḡviñmi itqaḡluguasiñ aniqatvich sua-tasamma akikñautaa ilipnun, ²⁴ unillugu aatchuutiksrautin

sivugaanun tunillaqtugvium aasiiñ iluaqsityaqaaglugu taimña akinautaa aniqatiupnun, aasiili utigutin aatchuutigityaglugu aatchuutiksrautin.
²⁵ Akilligikkaqich uqaqsittaagvinmuutiniaqpatin ilauraagiliutiyumagiñ qilamni piqatiginjaan apqutmi. Aatchuutigiviagaatin atanniqsuqtimun, aasiiñ atanniqsuqtim qaiłlutin qaunaksrimun isiqtautqulutin.
²⁶ Uqautigikiñ, Aniyumiñaipiaqtutin kisianik akiliiguvich akiqsruutipnik ilaanun.

Jesus Ilisauriruaq Atlatutikun

²⁷ “Tusaamarusi itna uqaqsamaruamik, ‘Atlatugniaqnak.’ ²⁸ Aglaan uqautigipsi, Kiñapayaaq qiniqtuaq agnamik ikhigiplugu atlatuaniktuq isumamiñi. ²⁹ Taliqqium irivich killuqsuqtitpatin piiglugu igirruñ. Nakuutluñiaqtuq piyaqqugupku ilaviñga timivich uumakña iluqaan timivich igitauliksrañaniñ anasiñjuqsagvinmun. ³⁰ Suli taliqqium argakpich killuqsuqtitpatin kipilugu igirruñ. Nakuutluñiaqtuq piyaqqugupku argalhiñan uumakña iluqaan timivich aullakiksrañaniñ anasiñjuqsagvinmun.

Jesus Ilisauriruaq Avitikun

³¹ “Uqaqsamaruqsuli, Kisupayaam avitkumiun nuliani qaitchiñun aglaamik nalupqinaigutinik avinnikun. ³² Aglaan uqautigipsi, Anjutim nuliani tuniqsimagaluanjaan ilaanun avitkumiun atlatuqtitkaa. Taamna avittuaq patchisauruq. Suli anjun nuliaqtuaq avittuamik atlatuqmiuq.

Jesus Ilisauriruaq Akiqsruutigun

³³ “Tusaasimagiksisuli itna uqautaumaruaq iñugikkaptiknun injilgaan, Akiqsruqtaguvich navinñiaqnagu aglaan atuumayumagiñ akiqsruutigikkan iñunun Atangum sivugaani. ³⁴ Aglaan uqautigipsi, Sumiunniñ akiqsruğumiñaitchusi qilakun atakkii qilak Agaayyutim aquppiutağigaa, ³⁵ naagalu nunakun atakkii iñiqtuqsiaqvigigaa isiganmiñun, naagalu Jerusalem-kun atakkii nunaqqağigaa kamañaqtuam umialgum. ³⁶ Naagaqaa akiqsruğumiñaitchutin niaqupkun, atakkii atausiq nuyaq qatipsipkağumiñaitkiñ unniñ taaqsipkağlugu. ³⁷ Taatnamik, anjigniağuvich anillapiagumuutin sulii naagaagnağuvich naagaallapiagutin, atakkii supayaam uqałhum ilłatauruam tamatkunña pigiiitchuamitñaqtauruq.

Jesus Ilisauriruaq Akisaqtutikun

³⁸ “Tusaamagiksi uqauttutauruaq, ‘Iri akisautiqaglı irimik, kigut-tuuq kigutmun.’ ³⁹ Aglaan uqautigipsi, Akisaqtugniaqnagu iñuum pimaqłuktaqpatin. Kisupayaam isaksaqpatin taliqqiagun iqsrappich alağumagiñ igłuanik iqsrappich. ⁴⁰ Kisupayaam akiliipkağniaqpatin atnugaapnik uqaqsittaagvinmi pipkağumagiñ quppiğaan. ⁴¹ Suli anuyaktim nunurilusi saagaqtitpasi natmanmiknik atatchimik mile-lamik saagautiyumagiñ malğunmik mile-laaknik. ⁴² Iñuum injiqpatin sumik-tasamma qaitchumagiñ ilaanun. Suli iñuk atugaksrağukpan itigautipkağniaqnagu.

Piqpagiyumagisi Uumiksrigikkasi

⁴³ “Tusaamagiksi itna uqaqsamaruaq, ‘Piqpagiyumagisi iñuuniaqatiasi aasiiñ uumigilugich uumiksrigikkasi.’ ⁴⁴ Aglaan uqautigipsi, Piqpagiyumagisi uumiksrigikkasi sulii agaayutilugich tamatkua piyuaqtigikkasi. ⁴⁵ Taatnağupsi qiniqtitkiksi iñunun iluaqun atriplugu aapari qilani ittuaq, atakkii siqiñini siqiññaagiksitkaa

pigiitчуанunlu nakuuruanunlu suli sialuktitlugu nalaunjaruanunlu nalaunjaitchuanunlu. ⁴⁶ Piqpagigupsigik kisiitñik tamatkua piqpaksrigikkasi, suvaata akiññaktaaqagñiaqpisi Agaayyutmiñ? Taatnatun tax-siliqirit pitlapmiut. ⁴⁷ Suli paglagupsigik kisiitñik aniqatiusi, savaaqagñiaqpisi pitlukhusi atlaniñ? Taatnatuntuuq tax-siliqirit pitlapmiut. ⁴⁸ Taatnamik nalaunjaruksaurusi atrilugu aapagikkaqsi qılanmi nalaunjalapiaqtuaq.”

6

Jesus İlisauriruaq Nagliktuutitigun

¹ “Qaunagititchi savaaginiaqasiun nalaunjaruakun savaaqsi qıñiqqusaaqsiñagusi sivuğaatni iñuich. Taatnagupsi aapapsi qılanmiittuam akilīgumiñaitkaasi. ² Taatnamik aatchuğuvich nagliktuutinik nipitusiragautiginiaqñagich atrilugich ukpiññuaqtit Jew-ñuruat katragvinjitiñi suli tumitchiani kamasruqusaaqsiñaqhutin iñunun. Uqautigipsi, akiliusiaqaaniktut. ³ Aglaan aatchuğuvich nagliktuutinik inuqsraqtuanun saumik argaiñ ilisimapkağniaqñagu talicqium argakpich savaanjanik. ⁴ Nagliktuisitchi nalunaqtuakun. Aapavich qılanmi qıñitlaruam supayaanik akiliusiaksritkisigaatin.”

Jesus İlisauriruaq Agaayutikun

⁵ “Aasiisuli agaayugupsi piñiaqasi atrilugich ukpiññuaqtit, atakkii agaayullaturut makitaplutin katragvinjitiñi suli saqquvinjitiñi tumitchiat qıñillañniaqplutin iñunun. Uqautigipsi, akiliusiaqaaniktut. ⁶ Aglaan agaayutyagñiağuvich isigutin inipnun taluluguasiiñ suli agaayuyumautin aapapnun qıñiğñaitchuamun. Aapavich qıñitlaruam nalunaqtuakun akilīgisigaatin. ⁷ Suli agaayuguvich niplirağniaqñak imailaanik uqautinik atrilugich ukpiqtuanunjitchuat, atakkii isumasuurut Agaayyutmun tusaagisiñiplutin takhıluğa agaayugumin. ⁸ Tuvrautinası, atakkii Agaayyutim aapapsi ilisimagaa sumik inuqsraqtilaaqsi apiqsruğaluaqtitnasi ilaanun. ⁹ İtna agaayuyumuusi,

‘Aapapta qılanmiittuatiin!
İñupayaaq nunami kamaksrıli ilipnik ipqiqsitlugu taavrumuuna atqıñ.

¹⁰ Aullağniılı anjalatchiñhiñ iñupayaanik.

İñupayaaq nunami tupiksrıli pisuhıgıkkapnik
qılanmi itmatuntuuq.

¹¹ Aatchuqtigut uvluğagıkpan niqimik inuğıkkaptiknik.

¹² Suli natqigutıluta killuqsautiptiknik
natqigutrisimaaqmatun tamatkua savamaqñuutiruanik
uvaptiknun.

¹³ Suli sivulliutiniaqasigut uuktuaqsiuhıgmun,
aglaan annautıluta pigiitчуamiñ.

[Atakkii umialgurutin sanñipayaaqahutin kamanautiqaqhutinlu
isuitchuamun. Amen.]

¹⁴ Atakkii natqigutigupsigik iñuich killuqsautrigikkasi, Aapapsi qılanmiittuam natqigutigisipmigaasi. ¹⁵ Aglaan natqigutinjtkupsigik iñuich killuqsautrigikkasi, Aapapsi qılanmiittuam natqigutiyumiñaitmigaasi killuutipsitñik.”

Jesus İlisauriruaq Uisauraatikun

16 “Suli uisauraagupsi, qiññaqaqnasi ipiqṭunaqsilusi ukpinṭuaqtitun. Qiññaḡiiliraḡaḡniḡaich kiiñatiṅ qiññiqusaalhiñaqhutiṅ iñuṅnun ilinṭiñik uisauraalḡmikni. Uqautigipsi, akilṭiusiaqaaniktut. 17 Aglaan uisauraagupsi uqsruqtiglugich niaqusi, suli iḡḡuḡlugich kiiñasi; 18 Qiñiqṭiñhiñḡniḡaqsasi iñuṅnun uisauraagusi aglaan Aapapsitñun qiññiḡnaitchuamun, suli Aapapsi qiññiqtuam nalunaqtuakun akilṭiusiaksritkisigaasi.”

Jesus Iṭisauriruaq Umialgutitigun

19 “Tugvaiñasi umialgutinik marrumuṅa nunamun, qupilḡullu qaḡhumlu piiñḡiqsakkanaṅun, suli tiglinṭiaqtit siqumitchiplutiṅ tigliktuḡviateṅ. 20 Aglaan tugvaisitchi annigikkapsitñik qilaṅmun qupilḡullu qaḡhumlu piiñḡiqsaḡumiñaisanaṅun, suli tiglinṭiaqtit siqumitchumiñaisanaṅatnun tiglinṭiaḡutiṅ. 21 Atakkii annigipayaakkavich irviateṅ uummatin tavraniitkisipmiuq.”

Jesus Iṭisauriruaq Qaummatigunlu Taaqtuakunlu

22 “Iri nanigigaa timim. Irrakkiñ qiñitlakpaknik qaunagilguniaqtutin aullapayaaguvich. 23 Aasiñ irrakkiñ pigiiṭpaknik ilvich saptaaqsiiñiaqtutin. Aglaan qiñilḡuitchupku Agaayyun [kanṭiqsitḡai]ḡutiṅ pisulhanik] qanutunaglaan taaqtuaq ilipni tatamnaḡtiginiaqpa!”

Jesus Iṭisauriruaq Agaayutikunlu Isumaaluṭititigunlu

24 “Kiñaliqaa savautriyumiñaitchuq malḡuṅnik aṅaayuqaqaḡuni. Atakkii uumigigisigaa ilaqataa aasiñ piḡḡagilugu ilaqataa, naagaqaa iluqnaqsimaagisiruq ilaqataa aasiñ suksraaḡlugu ilaqataa. Savautriyumiñaitchutin iluqaaknik Agaayutimḡlu maninḡmḡlu. 25 Taatnamik uqautigipsi, isumaaluṅniaqasi iñuḡlipsitñik, sumik niḡigisipmagaapsi suli imiḡusi, naagaqaa timigikkaqsi sumik atnuḡaaḡisipmagaapsi. Uvva iñuḡiq pitḡuktuaṅuṅiṭpa niḡimiñ suli timi atnuḡaaniñ? 26 Qiñiqsigik tiṅmiurat silami. Nautchirriitḡaitchut naagaqaa kipritḡaitchut tugvailutiṅlu sigḡuaḡmiknun. Naagauvva Aapapsi qilaṅmiittuam niḡipkaqsimaagagigai. Ilipsimi akisutḡuktuaṅuṅiñiqḡisi tiṅmiuraniñ? 27 Nallipsi isumaaluguni iñuḡiṅṭusilaagisivaṅ iñuḡiñ? 28 Suli suvaata isumaalugaḡivisi atnuḡaaksrapsitñik? Isummatigillaksigik qanuq nauriat nunami nauragitilaṅatnik. Savatḡaitmiut naagaqaa ukiñharritḡaitmiut. 29 Aglaan uqautigipsisuli, Solomon-unniñ qanutun kamaṅḡtigigaluaqhuni atnuḡaaqaniñiqsuq atriplugich piiññaqnaqtuat nauriat. 30 Taatna Agaayutim qaunagitlanigḡagich ivgich ittuat ugluvak aasiñ uvlaakun igitauplutiṅ ikniḡmun, qaitchigisigaasi atnuḡaanik inuḡikkapsitñik. Ukpṭiqsriḡikiññaqpat! 31 Isumaalukasi itnaḡusi, Sumik niḡiñiaḡpisa imiḡutalu atnuḡaaḡutalu? 32 Atakkii ukpinaitchuat isumaalukmiraqtut supayaanik tamatkuniṅa. Aasiñ aapari qilaṅmiittuuaq ilisimaruq inuqsraḡtilaapsitñik iluḡaitñik tamatkuniṅa. 33 Pakaaqqaagilugu Agaayyun aṅalatchiruaq nalaunṅaruṅupluni umialiktun. Taatnaḡupsi qaitchigisigipsi inuḡikkapayaapsitñik. 34 Taatnamik isumaaluṅniaqasi uvlaakuksramik atakkii uvlaakuksraq isumaaluṭiḡaqtuq inḡmḡun. Uvlulaat iluḡiḡutiqaaniktut inḡmḡulaa.”

7

Jesus Iṭisauriruaq Atanniiḡikun

1 “Atanniiñiaqasi atlanik, Agaayyutimli atannijitchumagaasi.
 2 Atakkii atanniigupsi atlanik, taatnatuntuuq atanniikkaugisipmiasi.
 Taatnatuntuuq qanuq irrutrigupsi atlanik irrutikkaugisipmiasi.
 3 Suvaata tautukpiuñ irriutañuluuraq aniqatvich irraani aasiñ
 suliqutiginjilugu tamanna qirugraitchiaq iripni? 4 Qanuguvva
 uqautriñiañiqpich aniqatiupnun, ‘Piiglagu irriutañuluuraq irimiitan,’
 qñisunjaqnagu qirugraitchiaq irimiitan? 5 Ukpinquaqtii, sivulliulugu
 piiqsirrun qirugraitchiaq iripniñ. Qiñilguniagiñli nalupqinaiglugu
 irriutaiqsihksran aniqatvich irraaniñ. 6 Qaiññiaqasigij ipqitchuat sut
 qipmiñun, atakkii saatpiağaasi siqumitchugusi. Naagaqaa iginniaqasigij
 akisuruat sunaurat sivuğaatanun kuniat, atakkii tutmaluginiagiach
 isiganmiknik.”

Agaayusitchi, Pakakkitchi, Katchaktuqqitchi

7 “Injiğupsi qaisaugisiruq ilipsitñun, pakaaqagupsi paqitkisigiksi;
 katchaktuğupsi talu anmakkauniaqtuq ilipsitñun. 8 Atakkii kiñapayaq
 injisruqtuq akuqtuigisiruq, suli pakaaqtuq paqitchigisiruq,
 suli talu anmakkaugisiruq kisupayaamun katchaktuqtuamun.
 9 Kia igñiñi qaitchigisivaun uyağanmik injiqaan qaqquqtuğuguni?
 10 Naagaqaa qaitchigisivaun nimigiamik injiqaan aqaluktuğuguni?
 11 Pigiitchaluaqhusi ilisimarağigiksi qanuq qaitchiiksraqsi naku-
 uruanik sunik qitunğaurapsitñun, maatnaasu aapasi qilañmiittuq
 qaitchiñiapiiaqtuq nakuuruamik tamatkununa injisruqtuanun ilaanun.
 12 Qanusipayaatigun irrutitqusuugupsi atlanun iñunun taatnatuntuuq
 irrutriyumausi atlanik. Taavruma atunim iligai iluqaisa ilisauttutinjich
 sivuniksriqirit suli maligutaksranji Moses-ñum.”

Amisuuraqtuq Paa

13 “Isiğitchi amisuurakun paakun. Atakkii paa sivuniqaqtuq
 piyaqquğviksramun aniruuq, suli tumi tasamuña qağanaqtuq aasiñ
 iñugiaktuat igligivigiplugu. 14 Aglaan paa sivuniqaqtuq iñuuligmun
 amisuurauraqtuq suli apqun tasamuña qağanaitchuq. Aasiñ
 iñugiakisuurat paqitkaat.”

Napaaqtuq Ilişağigaat Asianjigun

15 “Qaunagititchi sivuniksriqinjuaqtuanik utlautruqtuat ilipnun
 atnugaagutin ipnaisun qaamiktigun, aglaan ilumiktigun amaqqutun
 ugiagnaqhutin. 16 Asianjisun ilisağiniagişi. Iñuich asiagnağuuvat asiavinñik
 kakitlunñaniñ, naagaqaa aqpinñik kakitlağnaligaaniñ? 17 Napaaqtuğiksuaq
 nauriraqtuq asiagiksuanik, aglaan napaaqtuğilaq nauriraqtuq
 asiagiitichuanik. 18 Napaaqtuğiksuaq nauritłaitchuq asiagiitichuanik, suli
 napaaqtuğitichuaq nauritłaitchuq asiagiksuanik. 19 Napaaqtupayaq
 asirritłaitchuq asiagiksuanik kipikkauraqtuq igitaupluniasiiñ ikniğmun.
 20 Taatnamik asianjisun ilitchuğiniagişi, ami iñuuniallauhatigun.”

Qanajunniñ Naluniğipsi

21 “Kiñapayaq uqaqtuq uvañnun, ‘Ataniiq,’ isiğumiñaitchuq
 anjaayugautaanun Agaayyutim, aglaan kisiitñik tamatkua tupiksriuat
 pisulhanik aapam qilañmiittuam. 22 Aqulligmi uvlumi iñugiaktuat
 iñuich uqağisirut uvañnun, ‘Ataniiq, sivuniksriqisuurugut atigikkapkun
 anitqataqlugich irrusiqluich suli savaaqaqhuta iñugiaktuanik

quviqnaqtuanik.’ ²³ Aasiiñ nalupqinaiglugu uqautigisigitka, ‘Piigitchi uvañniñ. Iñisimañiññigipsi, pigiiiqirisii!’ ”

Malguk Tuppirik

²⁴ “Taatnamik kisupayaaq tusaaruq tamatkuniña nipliuttutigikkamnik aasiiñ atuglugich, atriqaqtuq puqiksaamik iñuñmik tuppiruamik uyağaum qaañanun. ²⁵ Sialugruağumman kuugich ulitlutin, suli anuqñigruağumman makitalgupluni taamna tupiq ulgñuñiññiqsuq, atakkii turviqaqhuni uyağamnik. ²⁶ Aglaan kisupayaaq tusaagaluqaqhuni nipliuttutimnik atuumañitñamigich atriqaqtuq isumalguitchuamik iñuñmik tuppiruamik qaviam qaañanun. ²⁷ Sialugruağumman kuugich ulitlutin, suli anuqñigruağumman makitalguitluni tupiq ulgñuñiqsuq suksraungillapiaqhuni.”

²⁸ Jesus uqañaiqman taapkuniña iñugiaktuat iñuich quviğusuñniqsut iñisaututaiñik. ²⁹ Atakkii Jesus-ñum iñisautiniğai añaalatchisiqaqtuatun iñuktun, atrisunaqnağich aglaliqirit.

8

Jesus Mamititchiruaq Auyugaqtualinmik

¹ Jesus atqaqman qimiğaañiñ, iñugayaaqpaurat malinñiğaat. ² Tavrani auyugaqtualgum utlakami sitquğviginigaa sivuğaanun uqaqhuni, “Ataniiq, pisuksiñağuvich mamitihñiñaugikma.” ³ Jesus-ñum isaklugich argakni aksinñiğaa nipliqhuni, “Piyummatiqaqtuña, mamittin!” Tavrauuaa añutim auyugaqtuaña mamitikkauruq. ⁴ Jesus-ñum uqautiniğaa, “Uqağniaqnak kisumununniiñ iñuñmun, aglaan tautuktitchaqtuağin ayaayuliqsimum isivgiuqtillutin. Aatchuiyumautin tuniñlautinik Agaayyutmun tuvrağlugu Moses-ñum tillisaa. Taatnağuvich iñupayaam iñitchuğiniğaa mamitilaan.”

Jesus Mamititchiruaq Añuyyiuqtaiñ Qaukñiata Savaktaanik

⁵ Jesus tikitman Capernaum-mun, añuyyiuqtit qaukñiata Rome-mağmium paağniğaa apiqsruqługu ikayuqupluni. ⁶ Tavra nipliğñiqsuq, “Ataniiq, savaktiga amma kinunimni nalaruq aulatłaitchuaq ihuñiñiullapiaqhuni.” ⁷ Jesus-ñum nipliutiniğaa, “Utlakkisigiga aasiiñ ihuaqsıługu.” ⁸ Añuyyiuqtit qaukñiata kiuniğaa, “Ataniiq, utlaktaksraunıluqtuñauñniññiñ tupimnun, aglaan tillisiqañhiñiğaiñ savaktigali ihuaqsiyumuuq. ⁹ Atakkii añaalatiqaqmıuña qaukñiğñik suli añuyyiuqtıqaqłuña añaalatamnik. Tilikapku una, ‘Aullağin!’ aullağaqtuq. Suli tilikapku taamna, ‘Qağğaiñ!’ aggiğaqtuq. Suli tilikapku savaktigikkağa, ‘Taamna piunı!’ piragiğaa.” ¹⁰ Jesus-ñum tusaakamiun taamna quviğusuñniqsuq. Nipliutiniğai iñuich maliktuat inñiñik, “Iñumun uqautigipsi, paqitchinitchuña Israel-unñiiñ kisumik ukpiqsriñlapiqaqtuamik uumatun. ¹¹ Suli nipliutigipsi, Iñugiaktuat Jew-ñuñitchuat aggiğisirut kivaknamiñ suli kanaknamiñ aquvillutinaasiiñ niğiqpaktuani Agaayyutim añaayuaqtaani piqatğilugich Abraham-lu Isaac-lu Jacob-lu. ¹² Aglaan tamatkua Agaayyutmun qıtunğaginıruat igitaugisirut taagñiqsrallapiamun. Tavrani qıagisirut tiriqulalutinunñiñ kigutinich.” ¹³ Jesus-ñum nipliutiniğaa añuyyiuqtit añaalataat, “Añılaağin. Ukpiqsriñlapkun iñiqtaugisiruq.” Taavrumatavra savaktaa mamitkaniktiğñiqsuq taavrumani sassağniğmi.

Jesus Mamititchiruaq Iñugiaktuanik Iñuñmik

¹⁴ Jesus isiqami Peter-m tupqanun tautuñigaa Peter-m aakaruaña nalaruaq uunaqłuktitluni. ¹⁵ Jesus-ñum aksinñigaa argaigun aasiiñ uunaqłunaiqhuni. Tavra makitiqhuni niqłiugutiaqsiñigai. ¹⁶ Unnuksraaqman iñugiaktuat irrusiqłuqaqtuat tikiutruñigaiç ilaanun, aasiiñ Jesus-ñum anittañigai irrusiqłuich uqatigmiñik, suli iluaqsıplugich iluqaisa atniñaqtuat. ¹⁷ Atuumakamiuñ taamna tanjigñigaa sivuniksriqirim Isaiah-m uqautigikkaña,

“Ilaan piigai sayairrutivut timikun
suli akigagıplugich atniñautivut.”

Isaiah 53:4

Iluqnaunıchtuat Malıgıuaqtıt

¹⁸ Jesus-ñum tautukamigich iñugayaat avatimiñi tiliñigai malıgıuaqtini ikaaqplugich igłuanun narvaqpaum. ¹⁹ Aglaliqiri utlautiniqsuq ilaanun nipliqhuni, “İisautrii, malikkisiikpiñ sumupayaagıvich.” ²⁰ Jesus-ñum kiuniğaa, “Kayuqtut sisiqaqtut tıñmiuratlu silam ugluqaqhutiñ, aglaan İgñınan İñuum iniksraitkaa napmun tullałiksraña niaqugıkkagmi.” ²¹ Atlamsuli malıgıuaqtım nipliutiniğaa, “Ataniiq, iluviğiallaktıqqaagługu aapaga malikkumaikpiñli.” ²² Aglaan Jesus-ñum uqautiniğaa, “Malıñña, tamatkua tuqunaruat irrutchikun iluviqsillich tuqunaruaniç.”

Jesus-ñum Quunniğıuqtıtkaa

²³ Aasiiñ ikiniqsuq umiamun malıgıuaqtaılu malikhutiñ. ²⁴ Tavrakñatchiaq anuqłıruağıñıqsuq narvaqpak qaiqpaich immautruñnialıqługu umiaq, aglaan Jesus siñıktuağıñıqsuq. ²⁵ Malıgıuaqtaıñ utlakługu iqııqsagñıgaa nipliqhutiñ, “Ataniiq, annıqsuqtıgıt piyaqqaqsırugıt.” ²⁶ Aglaan nipliutiniğai, “Ukpiqsriñikiñıñıaqpat! Suvaata iqsivisi?” Makitnami iñıqtıgıñıgik anuğılu qaiqpaiılu, aasiiñ quunniğıñıqsuq. ²⁷ Malıgıuaqtai quviğusukhutiñ uqagñıqsut, “Qanusıuniqpa una añun anuğımunniñ qaiıqpauratlu kamagıvatruñ?”

Jesus Mamıtıchıruq Malğunıç Anıutık İrrusiqłuqaqtuak

²⁸ Jesus tikitman igłuanun narvaqpaum nunañanun Gadarenes, malğuk anıutık irrusiqłullak nuyuağnallapiaqtuak agıqıhıtık iluviğniñ paagñıgaaç, kia-unniñ iñuum qaanılgıısak apqutmi. ²⁹ İğıalaniqsuk, “Sunıaqpsıguk? Agıqıpıç naglıksaaqtıtıçaqtuahunuk sıvuani pivıksram?” ³⁰ Kuniagağıñıqsuq iñugıallapiaqtuanıç niğıruanıç unasıpıanıchtuami. ³¹ İrrusiqłuıç inıqsruağıñıgaaç Jesus, “Anıñniagağıtıgıt tuyuğısıgıt tamatkununa kuniyanun.” ³² Jesus-ñum nipliutiniğai, “Aullağıtıçı!” Aasiiñ anıkañıñ malğunıñ anıutiñıñ isıgıñıqsut munaqsranun kuniyanun. İluqatıñ kuniat pañalıñıqsut tunaanun narvaqpaum, naparaqhutiñ qutaiłakun ipnakun aasiiñ ipıplutiñ. ³³ Qaunaksrıruat kuniyanıç piğruğıñıqsut nunaaqqımun. Taranı uqautıginiğaaç iluqaan qanuqtılaañak anıutık irrusiqłullak. ³⁴ İluqatıñ nunaaqqım iñuiñ paagñıgaaç Jesus. Tautukamıtrun inıqtıgıñıgaaç unitquplugu nunaaqqıqtıñ.

9

Jesus Mamıtıchıruq Anıutık Aulatıaitchuamık

¹ Jesus ikıpluni umiamun ikaagñıqsuq aasii tikitłuni nunaaqqımıñun. ² İlanıç iñuiç tikiutrıñıqsut aulatıaitchuamık nalaruamık ikıvğani. Jesus-ñum tautukamiuñ ukpiqsriñhat nipliğıñıqsuq aulatıaitchuamun,

“Ilauraamaan, quviatchaugigiñ. Killuqsautitin natqigutikkaurut.”
³ Ilanich aglaliqirit uqağniqsut inmiknun, “Una iñuk uqağniqluktağniqsuq.”
⁴ Jesus ilisimaplugich isummatinich nipliğniqsuq, “Suvaata isumavisi pigiitчуanik?”
⁵ Nalliaknik qağanatlukpa nipliqsuni, ‘Killuqsautitin natqigutikkaurut,’ naagaqaa nipliqsuni, ‘Makillutin pisugiñ?’
⁶ Iitчуugitqugipsi Iğñinjanik Iñuum aналatchisiqaqtilaanjanik nunami natqigutritlaruamik killuqsautinik.”
 Tavraasiin nipliğniqsuq aulallaitчуamun, “Makillutin tigulugich ikivğatin aggiñ.”
⁷ Anun makitluni aiñiqsuq.
⁸ Inugayaat qiniqtuat taavruminа quvigutchaniqsut, aasiin kamaksruğniğaat Agaayyun qaitchiruaq taatnatchimik aналatchiğimik iñun.

Jesus-ñum Tuqluğaa Matthew

⁹ Jesus aullaqami tavrakña tautunigaa anun atilik Matthew-mik aquppiruaq tax-siliqivini nipliutipluguasii, “Malinña.” Matthew-m makitluni malinigaa.
¹⁰ Jesus niginiñiaqtitlugu Matthew-m tupqani inugiaktuat tax-siliqirit suli killuliqirit isiqhutinj nigiqasiğniğaiç Jesus-ñum maliguqaqtaiñlu.
¹¹ Pharisee-ñuruat tautukamitruñ taamna apiqsruğniğaiç maliguqaqtai, “Suvaata ilisautriksi niginiñiaqatauva tax-siliqirini suli killuliqirini?”
¹² Jesus-ñum tusaakamiñ Pharisee-ñuruat apiqsruutaat nipliğniqsuq, “Tamatkua surruitchuat inuqsratlaitçhut taaktimik, aglaan tamatkua atniğniqtuat.”
¹³ Ki, ilitçhaqsunata taavruma uqağhan qanuutautilaanjanik, ‘Kimmutigitlukkiga nagliktaq uumakña tunillaqtuhimiñ.’ Agginitchuna tuqluğiağlugich nalaunnaruat, aglaan killuliqirit.”

Apiqsruun Uisauraatikun

¹⁴ Maliguqaqtaiñ John-ñum utlanigaaat Jesus aasii apiqsruqlugu, “Suvaata uvagut Pharisee-ñuruatlu uisauraagağivisa aasiili maliguqaqtitin taatnatun piñgitmipkaqlugich?”
¹⁵ Jesus-ñum kiuniğai, “Ilauraanji ilaqtatniñiaqtuam alianniutlaitçhut ilaan nayuqatauhani ilinjitfi. Aglaan katchuutiniaqtuam unitchiviksranja tikiñniqtuq. Tavralli aullaanikpan ilauraanji alianniugisirut uisauraagutin.”
¹⁶ Iñuk ilaqtutitlaitçhuq nutaamik iliqniğmik atnuğaalunmun, atakkii ilaagutauruaq algutiniaqtuq utuqqaqtuamiñ atnuğamiñ aasiin allaq aglitluchuni.
¹⁷ Naagaqaa iñuich kuviritlaitçhut nutaamik misuqqumik puuğruanun. Taatnagałuaqmikpata puuğruat qaagñiaqtut aasiin misuğuq kuviluni suli puñnich suksraunigitun. Aglaan kuvirağigaaat nutaaq misuğuq nutaamun puumun. Iluqatikli puuğlu misuğuğlu piñinitchumuuk.”

Jairus-ñum Pania suli Ağnaq Aksinñiktuaq Jesus-ñum Atnuğaanjanik

¹⁸ Taatna uqaqtitlugu tamatkununa sivulliuqtim Jew-ñuruat ktrağviata tikiñniqsuq sitquqhuni sivuğanun Jesus nipliqhuni, “Paniga amma tuquqammiqsuq. Maligluna aksigiağun argaknik iñuuluniasiiñ.”
¹⁹ Jesus-ñum makitluni malinigaa piqatigiplugich maliguqaqtini.
²⁰ Maliktitlugu ağnam aunaaqsruguitlaiqsuam qulit malgunni ukiuni tikiñniğaa tunuanun Jesus-ñum, aksikluguasiin atnuğaanjan akuagun
²¹ isumapluni inmiñun, “Aksillagukkaluağiga quppigaana mamillunaaasiin.”
²² Jesus-ñum kinjaqami qiniğniğaa ağnaq nipliutipluguasiiñ, “Ağnaaq, quviatchaugigiñ. Ukpisrihiqipich iluaqsipkağaatin.”
 Tavrakñatchiaq ağnaq ihuaqsikkauniqsuq.
²³ Jesus-ñum tikitñami sivulliuqtim tupqanun tautunigai supluaqtuğnanik

atuqtuuraqtit iñugayaatlu kinuvguruat. ²⁴ Nipligñiqsuq, “Annisitchi. Niviaqsiagrük tuqunajitchuq. Siñiktuaqsiñaqtuq.” Aglaan iñuich mitautiginigaaat Jesus. ²⁵ Iñugayaat anianikmata, Jesus isigñiqsuq niviaqsiagrük inaanun. Tigupmaniasiñ arganmigun niviaqsiagrük makinniqsuq. ²⁶ Iñuich siaminnigaaat tusaayugaallautaq taavrumuuna nunaaqqipayaanun.

Jesus Mamititchiruaq Malğunınik İññunınik Ayaunaruunınik

²⁷ Jesus aullaqman tavrakıa malğuk ayaunaruak anutik malıñnıgaaq kappınaplutik, “Nagligillañniaqtiguk, igñigikkañatiin David-ınum.” ²⁸ Jesus isiqman tupıgmun ayaunaruak utlañnıgaaq. Aasiñ Jesus-ınum apıqs-ruğñigik, “Ukpıgıvıtku uvamnun taamna savaagıtlatılaaıa?” Taapkuak kiunıgaaq, “Aa, Atanııq.” ²⁹ Jesus-ınum aksınñıgik irinıkkun nipliuti-plugik, “Ukpıgıpluıa taatnaqhutik qıñıtlasıtıqıksutik.” ³⁰ Taapkuak anutik qıñıtlasıtıqıñıqsuk. Jesus-ınum alğaqsrullapıagñıgik uqaqunıtılugik kisumu-nunniñ taavrumııa, ³¹ aglaan aullaqamık siaminnıgaaq tusaayugaallau-taq Jesus-kun nunaaqqipayaanun.

Jesus Mamititchiruaq Anıtmık Uqatlaitchuamık

³² Taapkuak aniaqsiıpmıuglu. Anun irrusıqıulık uqatlailaaq Jesus-muutikkaunıqsuq. ³³ İrrusıqıluk anıtmagu uqatlailaaq anun uqaqsiñıqsuq, iñugayaat quvıgıusukhutiñ nipliğñıqsut, “Qanauñniñ tautuksımaıñıqsugut atrıñanık uuma İsrail-mı.” ³⁴ Aglaan Pharisee-ıuruat nipliğñıqsut, “Anıtchıraqtut irrusıqıunınik atuqıugu sanııa anjalataata irrusıqıuıchı.”

Jesus-ınum İlunıksrıııha

³⁵ Aasiñ Jesus kukiıunıqsuq nunaaqqipayaani nunaaqııu-ranılu, ilısautrıpluni Jew-ıuruat katragvıñıtñı qulıaqtuagıplugulu tusaayugaallautaq Agaayyutim anıayyuqautaagun sulı mamıtıtlugıch qanusıpayaanık atnıgñautılıgıllu nanırrutilıgıllu. ³⁶ Tautukamıgıch iñugayaat ilunıtcharıñıqsuq, atakkıı ihuıllıuqhutiñ qanuqsausıuqhutiñlu atrıplugu ipnaiq qanaksrııılaaq. ³⁷ Jesus-ınum uqautınıgıı malıgıuagtını, “Katıtaksraq ilımun iñugiakkaluaqtuq, aglaan savaktit ikıttut. ³⁸ İñıqsruqsıunı anıayyuqanı katıtchıvıum tuyuqaqulugu savaktinık katıtchıvımun.”

10

Jesus Pıksraqtuq Qulıt Malğunınik Uqqıraqtinık

¹ Jesus-ınum inımiñuqunıgıı qulıt malğuk malıgıuagtını, aasiñ sanıksrıñıñıgıı anıtchıtıasıplugıch irrusıqıunınik sulı ihuıqsıpkaitıasıplugıch qanusıpayaanık nanırrutilıñınik. ² Uvva ukua qulıt malğuk uqqıraqtanı atıñıch: Sivullıq Simon taıguutıqıqtuıaq Peter-mık, anıqataalu Andrew, James-lu John-lu igñak Zebedee-m, ³ Philip-lu, Bartholomew-lu, Thomas-lu, Matthew-lu tax-sılıqırı, James-lu igñııa Alphaeus-ınum, sulı Thaddaeus, ⁴ Simon-lu ilanıata Zealot-kuaqtuat, sulı Judas İscariot aatchuutıgıtıñıtıuıaq Jesus-mık aqvıatıgun.

Jesus-ınum Aullaqtıtkaı Qulıt Malğııch Malıgıuagtını

⁵ Taapkuıa qulıt malğuk Jesus-ınum tuyugınıgıı alğaqsrıuğıgıch itnaqhıni, “Aullağñıaqası Jew-ıunıtchıuanun naagaqaa isıgñıaqası nunaaqqipayaanıtıñun Samarıa-ğmıut. ⁶ Aglaan aullaıhıñagıtıchı

iñuiñun Israel-ñum ittuanun tammaummirutitun ipnaisun. ⁷ Aasiñ iglauñapsitñi quliaqtuağiyumagiksi, ‘Agaayyun anjalatchiññağtuq iñuñnik nutaakun.’ ⁸ Huaqsipkailusi atniğñaqtuanik, anipkaqtillugich tuqu-ruat, mamititchilusi auyugaqtualgitñik, anittağlugich irrusiqłuich, suliaatchuutigiymagiksi akuqtuağikkaqsi akiilaagługu. ⁹ Maniğaağñaqasi kaviqsaamıglu qatiqtaamıglu unniñ kanñuyamıglu. ¹⁰ Puukatailağusi aullağupsi, quppigaaqtutailağusılu, sulia luğutitqutailağusi, naagaqaa ayauppijanılağusi, atakkii savakti piqaqtitaksrauruq inuğikkañanik. ¹¹ Nunaaqqimupayağupsi naagaqaa nunaaqqıuramun pakakkumausi iñuñmik tukkiiyumaruamik, aasiñ tukkuummilusi tupqani aullağñañapsitñunaglaan. ¹² Tukkuummıgupsi taavrumanı tupıgmi niplıgumuusi, ‘Agaayyutim iħuaqquıtillaññağumagaasi.’ ¹³ Iñuich taapkua pağlakpasi tutqıutiqağñaqtut. Aglaan pağlanıtpasi tutqıutiqağumiñaitchut. ¹⁴ Kisupayaam akuqtunıtpasi naagaqaa naalağnisunıtpatıgik uqauttutisi, ipsuktuqsiun apyuq isıgapsitñiñ aniññağupsi tupıgmiñ naagaqaa nunaaqqimiñ. ¹⁵ İlumun uqautıgıpsi, qağanatluññaqtuq iñuiñi Sodom-ñum Gomorraħ-ñumlu Atanniivium uvluañi taapkunakña iñuiñiñ tukkuiliñitchuamiñ ilıpsitñik nunaaqqiatni.

Nagliksaaqtırrutiksrautit

¹⁶ “Tuyuğiniağıpsi ipnaisun akunğatnun amaaqtut. Taatnamik puqıkkumausi nimıgıatun sulia suqłukkatalaitchuatun tıñmiağruuratun. ¹⁷ Qaunagilugich iñuich, atakkii uqaqsıttaağvıñmuutıgısiğaa ipıgaqtuğłusi Jew-ñuruat katrağvıñitñi. ¹⁸ Sula pisıgiluñ tikiutrauniaqtusi sıvuğaatnun kavanauruat umialğıllu. Pıviksraqağısırusi ilısimaraulusi ilıñitñun sulia Jew-ñuñitchuanun. ¹⁹ Aglaan tıgurağupsi isumaalunıñaaqasi qanuq naagaqaa sumik uqağñaqtilaapsitñik, atakkii tavrağuppan qaıchikkaunı-aqtusi uqaksrapsitñik. ²⁰ Atakkii ilıpsi uqağumiñaitchusi, aglaan İrrusiña Aapapsı uqağısıruruq ilıpsıgun. ²¹ Anıqatim aatchuutıgısiğaa anıqatni tuqqutautqulugu, sulia aapam pıgisıpmıgaa taatnatun qıtunğaurani; ilığaat akikñaqtuıpmıñıqsut anayuaağmiknik aasiñ anayuaatıñ tuqqutillugich. ²² İñupayaam uumıgıliutıgısiğaa pıqutıgiluñ, aglaan makıtaruaq payanaiğuni isuanun annıqsukkağısıruruq. ²³ Pıyuaqsiğupsi uumani nunaaqqımi, qımakkuumuusi atlamun nunaaqqımun. İlumun uqautıgıpsi naatchıtlasığaluaqasi savaapsitñik nunaaqqıpayaanıñi İsrail-ñum İğñıñi İñuum ağığısıruruq. ²⁴ Malığuaqtı kamanatıutıaitchuq ilısaıtrımiñiñ, naagaqaa savakti anayuaağmiñiñ. ²⁵ İñuich uumıgısiğaa malığuaqtı atunim ilıluğ uumıgıpmatun ilısaıtrıgıkkana, sulia taatnatuntuuq savakti anayuaqanatun. İñuich tuqłırağniqpatruñ anayuaqana tupqum Beelzebub-mik tupıqatauruat maatnaasu tuqłırağñağaiħ taavrumiña atıgımik.

Sıvuuğaginasıgik İñuich

²⁶ “İqsıgıniagnaıgik iñuich. Supayaaq matuqaqtuaq sağvıkkauğısıruruq, sulia nalunaqtuapayaaq ilıtchuğıpkakkağısıruruq. ²⁷ Uqautıgıkkaga ilıpsitñun taagmi uqautıgıyımagiksi qaumami. Sula iñuich sıvrıuutıgıkkanaıt siuttapsitñun quliaqtuağiyımagiksi tupqıch qaanatniñ. ²⁸ Sula iqsıgıniagnaıgik iñuich tuqqutçırağaaqtuıt timimik, aglaan tuqqutçumiñaitkaat iñuusıq; sıvuuğagıliħıñaaqsiunıñ taamna pıyaqquıtıaruıq iluqaaknik iñuıtçımıglu timimıglu anasıñıyusağvıñmi. ²⁹ Uvva malğuk tıñmiurak tunitıaitpak atautçımıñ nallıgıgik

maniuramik? Naagauvva nalliakunniñ katakkumiñaitchuq nunamun aapagikkaqsi nalunjaan. ³⁰ Agaayyutim ilisimagai iluqaisa nutchasi niaqupsitñi suli qanutun iñugiaktilaanjat. ³¹ Taatnağusi sivuuganası, akisuruanjutluktusi tamatkunakña tinmiurağayaañiñ.

Uqağithalu Piilaagithalu Christ-mik

³² “Taatnamik kisupayaaq nalupqinaiqhuni uqaqpan sivuğaatni iñuich piginiluni uvamnun, ilaa nalupqinaiglugu uqağigisipmigiga sivuğaanı Aapaa qılanmiittuam. ³³ Aglaan kisupayaam piilaagikpanja iñunun piilaagigisipmigiga Apaanun qılanmiittuamun.

Jesus Aggiutruruq Aviktuiğmik

³⁴ “Isumaniaqasi agğigñilunja tikiutityağlugu tutqıun nunamun aglaan savıpkak. Agğinjichunja iñuich piqatigiiksityağlugich aglaan atingiqplugich.

³⁵ Atakkii piqutigilunja igñiguruat akiknjaqtuitlasiplugich aapamiknik, paniuruat aakamiknıglu, ukuanjuruat aakaruumiknıglu.

³⁶ Iñuum tupiqatinjı uumigirigigisigai.

Micah 7:6

³⁷ “Iñuum piqpagitlukkumiun aapanı naagaqaa aakani uvamniñ malıguaqtaulguyumiñaitchuq uvamni, suli iñuum piqpagitlukkumiun igñigikkani naagaqaa panigikkani uvamniñ malıguaqtiginjtkiga. ³⁸ Suli iñuum akiggiutinjtkumiun sannıgutani malıglunja malıguaqtiginjtkiga. ³⁹ Iñuum tigummiñiaqtuam iñuuhıgmıñik tammaıgisigaa ilumutuuruuq iñuuhıq; aasiñ iñuum tammaıgumiun iñuuhı piqutigilunja piññaktaagıgisigaa.

Akilıusiaksrat

⁴⁰ “Iñuum akuqtuqpasi akuqtullapiaqmıgaana, suli kisupayaaq akuqtuiruuaq uvamnıku akuqtullapiaqmıgaa tuyugiriga. ⁴¹ Kiña iñuk akuqtuiruuaq sivuniksriqirimik pisigiplugu sivuniksriqiraupluni akuqtuiruuaq sivuniksriqirit akiññaktaaksranjatitun, suli iñuk akuqtuiruuaq nalaunjaruamik iñunmik pisigiplugu nalaunjaruanjulha iñuum akuqtuıgısiuruq nalaunjaruanjulha iñuum akilıusianjatun. ⁴² Suli kisupayaaq aatchuiruuaq atauchimununniñ makua kamanaiññıqsauruat malıguaqıtıma nigliñiaqtuamik imıgmik qallutmun pisigilugu malıguaqtaułha, ilumun uqautigipsi, tammaıyumiñailıapiağaa akilıusiaksrani.”

11

¹ Jesus naatchianikami ilisautriğmiñik qulit malğuk malıguaqtımiñik aullağniqsuq tavrakña ilisaurityaqhuni suli quliaqtuagıaqhuni nunaaqqınjıñun Galılee-m.

John Paptaaqtıchiri Tuyuqaqtuq Malğunınik Malıguaqtıjnınik

² John tusaakami isıqtaulıgmıñi qanuq Christ, annıqsuqtı akıqsruutauruuaq, savaaqaqtılaanjanıku, tuyuginıgik malğuk malıguaqtıjnı ³ apıqsruğıaqplugu Jesus, “Taimñauvıch John-nun uqautıgıkkana agğıñıağniplugu? Naaga nigıunıaqpısa atlamik?” ⁴ Jesus-nun kiunıgik, “Utıgusik uqautıgıyaku John-mun tusaakaksik suli qıñıkkaksik. ⁵ Ayaunaruat qıñıtılasıplutın, pisutlaitchuatlu pisutlasıplutın, auyugaqtualgıllu mamıtıkkauplutın, tusaatlaitchuat tusaatlasiplutın,

tuqunaruat anipkaqlugich, suli tusaayugaallautaq quliaqtuanupluni ilaippannun. ⁶ Quvianamiuruq iñuk qapiqtanitchuaq pisigiluna.”

⁷ John-ñum maliguaqtik aullaqaqsimaknik Jesus uqaqaqsiñiqsuq iñugayaanun John-kun, “Sumik qiniñiaqpsi iñuilaami nunami, ivigaamik anjalataakkanjanik anugim?” ⁸ Sumikmi qiniñiaqsiñiqpsi? Iñuñmik atnugaaqaqtuaq akisuruunik? Naagga, tamatkua atuqtuat akisuruunik atnugaanik iñuuniaqtuanjurut umialgum tupiqpanani. ⁹ Taitñinjanpan sumikmi qiniñiaqpsi? Sivuniksriqirimik? Aa, John qinikkaqsi pitluktuq sivuniksriqirimiñ. ¹⁰ Uvvauna aglausimaruaq John-kun, ‘Atañji, tuyugigisigiga uqqiraqtiga sivupni.

Itqanaiyaqsigigaa apqutiksran sivunnapni.’

Malachi 3:1

¹¹ Ñumutuuruamik uqaqtuna ilipsitñun, John Paptaaqtitchiri kamanatluktuq iñuñniñ aniruaninñ nunami uvunanunaglaan. Aglaan iñupayaq kamanaiññiqsrauaq ukunakña Agaayyutim anjalataninñiñ kamanatluktuq John-miñ. ¹² John Paptaaqtitchiri sagviqman Agaayyun aullaqniñiqsuq anjalataqmiñnik iñuñnik, aglaan iñuich saqlaktuat aippaavak akilñiqsuiñiqsut uvunanunaglaan. ¹³ Atakkii sivuniksriqiripayaat suli Moses-ñum maligutaksraninñ uqaqigaat John-ñum aggigñiañhanunaglaan. ¹⁴ Ukpiqisukkupsinñ sivuniksriqirit uqaqigkanjat ukpiginiagiksi John Elijah-ñutilaanjanik aggigsaqamaruamik. ¹⁵ Kiña iñuk siutiqaqtuaq tusaali.

¹⁶ “Sumik atriaqpat makua iñuuruat pakma? Ittut ililgaatun aqup-piplutinñ tuniriniñiaqtuatun katimmavinñiñ suli tuqhirautiplutinñ avatmun,

¹⁷ ‘Atuqtuurautigaluaqpsi aglaan agginjitlusi.’

‘Atuqhutali kinuvguutinik aglaan qianjichusi.’

¹⁸ John aggigami nigitlaiññiqsuq imiglunilu, naagasuli iñuich uqaqtut irrusiqtuqagniplugu. ¹⁹ Igñinña Iñuum aggigami nigitlapluni imitlaplunilu atlatitun, aglaan uqautiginiñaat itna, ‘Marra niggiqsuruuq imiq-tuqtulu, ilauraaginiñaat tax-siliqirit killuliqiritlu.’ Agaayyutim puqituaa ilitchuqipkautauruq ilumutuuplugu savaanagun.”

Ukpiqitchuat Nunaaqqich Iñanjan

²⁰ Aasiññ Jesus-ñum iñiqtiqaqsiñigai iñuich nunaaqqiñi savaaqaqvigitulukkani quvignaqtuanik atakkii isummitqinjanmata.

²¹ “Nakñun Chorazin-naqmiusii! Nakñun Bethsaida-qmiusii! Savaaqaqaluaqtuna iñugiaktuanik quvignaqtuanik akunnapsitñi. Makua quvignaqtuat qinikkasi savaanjanipata inilgaanimma Tyremilu Sidon-milu iñuich taimani isummitqianikkayaqtut miissunjan atnugaagutinñ suli agramun aquvillutinñ qiniñiqtitlugu taavrumuuna mumiqitinñ killuqsautmikniñ. ²² Aglaan uqautigipsi, Uvluani atanniivium iglutuyunaitlukkisiruq ukunakña Tyre-miñilu Sidon-miñilu ilipsitñi. ²³ Aasiññ Capernaum-miusii! Kamañasugivisi? Iktaugisirusi anasiññuqsagvinñmun. Atakkii quvignaqtuat savaanjanipata ilipsitñi savaanjanipata Sodom-mi, ittuiñagayaqaluaqtuq uvunanunaglaan. ²⁴ Aglaan uqautigipsi, Sodom-miut atanniusiaksranjat qağanatluñniaqtuq atanniusiaksrapsitñiñ.”

Aggighusi Uvamnun Minguiqsiqitchi

²⁵ Tavraasiññ Jesus nipligñiqsuq, “Aapañ, atanguruatiin qilanmi nunamilu, quyagikpiñ! Sagvigitin puqitichuanun sut iriqsimaruat puqiksuaniñ ilisimaruaninñilu. ²⁶ Aa, Aapañ, taamna sivunniutigikkan quviagiginiñ. ²⁷ Aapaa sanjanipayaat qaitkai uvamnun. Kia-unniññ

iñuum ilisimanjtkaa igñiguruag aglaan kisimi aapam. Suli kia-unniñ ilisimanjtmigaa aapa aglaan kisimi igñiguruam iñupayaamlu igñiguruam ilitchuğipkakkaja aapamik. ²⁸ Minguqtuasii uqumaiñuqtuasii! Uvunagitchi, minguiqsiaqtitchumagipsili. ²⁹ Akiyaqasiutititchi uvamnun ilisağvigilunjaasiñ. Taatnağupsi iñuutchisi minguiqsiağniaqtut atakkii piisaanjitchurja atchikñunjal. ³⁰ Akiyautiga naammaktuq atuqtuni, suli savaaksrirutiga ilipsitñun qaganaqtuq.”

12

Apiqsruun Minguiqsiağvikun

¹ Akuniisunajaqtin Jesus-lu maliguaqtailu apqusaagñiqsut mukkaaksrat nautchiiviatigun minguiqsiağvium uvluani. Jesus-ñum maliguaqtai nigisuliqhutin nutchuigaqsiñiqsut mukkaaksranik aasiñ nigiplutin. ² Pharisee-ñuruat tautukamisigik upyanigaaat Jesus, “Qinillakkich maliguaqtitin. Navgillapiaqtut maligutaksraptiknik minguiqsiağvium uvluagun.” ³ Jesus-ñum kiunigai, “Agliqisimasuknağiksi sumik David-ñumlu piqataiñlu pisilaanaj nigisuliqamin. ⁴ David isiqhuni tupqanun Agaayyutim, ilaalu piqatailu, nigirut ipqiqsakkaauruamik qaqqiamik nigiraksriutauruamik kisiitñun agaayuliqsinun. Maligutaksrakuağnanagitchuq nigipmatruñ taamna qaqqiaq. ⁵ Suli agliqisimasuknağiksi maligutaksrani, qanuq agaayuliqsit agaayyuvikpanmi qaayugnaqsiliugnihat minguiqsiağvium uvluani, tavraami patchisaiñhat navguikamin maligutaksranik. ⁶ Aglaan uqautigipsi, iñuk maaniitkaluaqtuq kamanatluktuag agaayyuvikpanmiñ. ⁷ Iisimanayağnigupsi qanuutautilaanjanik uuma uqathum, ‘Kimmutigitlukkiga nagliktaq uumakja tunillaqtuhigmiñ,’ suksraunğigayaitchisi iñuich killukuanjitchuat. ⁸ Atakkii Igñinja Iñuum atanigigaa minguiqsiağvium uvluan.”

Anjun Argalik Pannaqłuktanik

⁹ Jesus tavrakja aullaqami isigñiqsuq Jew-ñuruat katragviatnun. ¹⁰ Anjutiqağniqsuq tavrani pannaqłuktanik argalik. Atlanik iñuqağmiñiqsuq tavrani agvisiksrañiqiruanik Jesus-mik. Apiqsruğniğaaat maligutaksrakuağnaqmagaan iħaqsipkairuni minguiqsiağvium uvluani. ¹¹ Jesus nipliutinigai, “Nalliqsi piqagñigumi atautchimik ipnaimik aasiñ ipnaiq kataguni ilunaamun minguiqsiağvium uvluani, taavruma amunayaiññiqpauñ taavrumakja? ¹² Nalupqinaitchuq, Iñuk piqpaknatluktuq ipnaimiñ. Taatnaqhuni maligutaksrakuağnaqtuq ikayuiruni minguiqsiağvium uvluani.” ¹³ Aasiñ nipliutiplugu taamna anjun, “Isakkich argaktin!” Taavruma isanigai argañni aasiñ iħaqsiplutin iglunjsitun argaiñ iliplutin. ¹⁴ Tavrakja Pharisee-ñuruat anikamin katiplutin sivunniugñiqsut qanuğlugu Jesus tuqqutchuklugu.

Agaayyutim Piksraqtaanuruaq Savaktaa

¹⁵ Jesus ilisimapluni sumik sivunniugtilaanjanik, aullağniqsuq tavrakja. Iñugiaktuat iñuich malinigaaat. Jesus-ñum iħaqsiragağnigai iluqaisa atnigñaqtuat. ¹⁶ Jesus-ñum iñiqtiğnigai iñuich uqağitqunjitluni. ¹⁷ Taamna immiqsaqlugu uqautaumaruaq tumigiplugu sivuniksriqiri Isaiah, itnaqhuni,

¹⁸ “Uvvauna savaktiga piksraqtaagikkaga!

Ilaanuruq piqpagikkaga suli ilaagun quyalikkaupluna.

Ilgisigiga irrusillautağa ilaanun,
suli quliaqtuağigisigaa iñupayaanun
qanuq atanniiħksrağa iñupayaanik atisilugich.

¹⁹ Uqaalatlaitchuq iğialaluniġu.

Kia-unniin tusaayumiñaitkaa nipaa tumitchiani.

²⁰ Piyaqquğnianitkai sayaitchuat iñuich ittuat piğittuatun ivikpaktun
naagaqaa qamiyasiuraqtuatun nanipiam ipiğanġatun
atanniiħksrağmiñunaglaan iñupayaanik nalaunġaluniġu atisiluniġu.

²¹ Suli ilaan atqagun nunaaqqipayaat niğiugaqağisirut.” *Isaiah 42:1-4*

Jesus-lu Beelzebul-lu

²² Iñuich Jesus-muutiniğaat anġun irrusiqġulik ayaunġaruagġlu uqat-
laitchuagġlu. Jesus-ġum iħuaqsiñiğaa. Tavralli taamna anġun uqatlasiruc
qiñitlasipluniġu.

²³ Iluqatin iñuich quvigutchaġniqsut uqaqhutinġ,
“Kinuviagiñitkaluağniqpaun una David-ġum?” ²⁴ Aglaan Pharisee-ġuruat
tusaakamitruc uqağniqsut, “Jesus anitchirağaiñiqsuq irrusiqġuñnik
iñuñiñ atuqġu sañġia Beelzebul-ġum anjalataata irrusiqġuich.”

²⁵ Jesus-ġum iħsimaplugich sumik isummatilaanġatnik uqautiniğai, “Iñuich
atanguvinġmiguuq akikġautirut avatmun; atanigġiasiiñ taavrumani
sukstraungigñiaqtuq iñugikġani avgumakpata. Nunaaqqipayaat

naagaqaa tupiqatigiich avikaminġ makitlatlaitchut. ²⁶ Taatnatuntuuq
tuungaq irrusiqġuñi avgumaguminġ akikġautilitinġ avatmun atanguvia
isukħiñiaqtuq.

²⁷ Aasiiñ anittağupkich irrusiqġuich Beelzebul-kun,
kisukunli iñugikkapsi anittağuvatigik irrusiqġuich? Taatnamik
atanniqsuqtiginiğisi. ²⁸ Aglaan Irrutchiagun Agaayyutim anittaiguma
irrusiqġuñnik, nalupqinaitchuq Agaayyutim anjalatchianiktlaanġa
iñuñnik akunnapsitñi.

²⁹ Kiñapayaaq isiguktuaq sañġiruam iñuum
tupqanun tigliguguni, qiliqsruqqaagġlu sañġiruaq iñuk tiglikkisiruc
suuranġiñnik.

³⁰ Iñuk piqataunġitchuq uvamni akikġautiruc uvamnun,
suli iñuk katitchiqataunġitchuq siamitchiħhiñiaqtuq. ³¹ Taatnaqhusi
uqautigipsi, Agaayyutim natqigutitagai iñuich killuqsautipayaanġich
itqagitqikkumiñaiğlugich uqağniqġuktapayaanġich. Aglaan uqağniqġuktuaq
akikġağġu Ipqitchuq Irrusiq natqigutikkauyumiñaitchuq sumiunniñ.

³² Kiñapayaaq uqaqtuaq pigiiitchuamik akikġağġu Iğñiħa Iñuum
natqigutikkaugisiruc, aglaan kiñapayaaq uqaqtuaq pigiiitchuamik
akikġağġu Ipqitchuq Irrusiq natqigutikkauyumiñaitchuq pakmapak
suli taimuħa.

Napaaqtuq Asianġu

³³ “Napaaqtuq iħtchuğinaqtuq asianġun. Napaaqtuğiksuaq
asirriġlautağaqtuq aasiiñ napaaqtuğiiitchuq asirripluni asiagiitġhuanik.

³⁴ Ilipsi tuqunalgich nimiğiat! Uqatlaitchusi nakuuruunik
atakkii pigiiitchuanuplusi. Qangaum uqağirağigaa taatnasiq ittuac
uummatmi. ³⁵ Iñullautaq piqagaqtuq nakuuruamik uummatmiñi
aasiiñ uqallautat anirağaqhutinġ uummatmiñiñ, aasiiġ pigiiitchuac
iñuk uummatigmiutağaqtuq killuğmik uqaqhuniasiiñ nakuunġitġhuanik.

³⁶ Uqautigipsi, uvluani atanniivium iñuich pasirauniaqtut
uqağiiġlapayaagmiktigun uqautigikkağmikkun. ³⁷ Atakkii uqağikkapsigun
nalaunġasripkakkauniaqtusi, suli uqağikkapsigun sukstraungiqsaugisirusi.”

Iñuich Jesus Savaqugaat Quvinqaqtuamik Savaamik

³⁸ Tavrani ilanisa Pharisee-nuruat suli ilanich aglaliqirit uqagniqsut Jesus-mun, “Ilsautrii, qiñiguktugut quvinqaqtuamik savaamik nalupqinaigutauplugu kisuutilaagnik.” ³⁹ Jesus-ñum kiuniñai, “Makua iñuich pigiitchuatlun sayunaruatlun qiñiguktut quvinqaqtuamik savaamik nalupqinaigutaulugich, aglaan qiñigumiñaitlutun taatnatchimik. Qiñiñiñiñagisigaat quvinqaqtuaq savaaq atuupmatun Jonah-mun sivuniksriqirimun. ⁴⁰ Jonah aqalukpaum narraañni inniqsuq pinjasuni uvlunilu unnuanilu. Taatnatuntuuq Iğñiña Iñuum iluvigmiitkisipmiuq pinjasuni uvlunilu unnuanilu. ⁴¹ Atanniivium uvlunani iñunisa Nineveh-m patchisiginiñagaasi iñuuruasi pakmapak, atakkii taimani isummitqikhutin killuqsautmikniñ Jonah-m quliaqtuagutipmatin. Atanjii, iñuk maaniittuq kamanatluktuq Jonah-miñ. ⁴² Atanniivium uvlunani atangum agnam patchisiginiñagaasi iñuuruasi pakmapak, atakkii agqihuni unallam tunjaaniñ unjasikuamiñ naalagnityaqplugu Solomon-ñum puqiksilaanja. Atanjii, iñuk maaniittuq kamanatluktuq Solomon-miñ.

Irrusiqluk Utiqtuq

⁴³ “Irrusiqluk anipman iñunmiñ kukilugaqtuq paliqsaakun nunakun pakakhuni iñiqtuqsiqsiqviksrağmiñik, aasiñ paqinğitlugu. ⁴⁴ Inmiñun uqagaqniqsuq, ‘Utiqlaşa tupiğmun annivigikkamniñ.’ Aasiñ utiqami paqillağniğaa imailaaq inigisimakkani salikuqtaatchiaq suli inillaktullautaqtaq. ⁴⁵ Anipluni aggiuttriraqniqsuq tallimat malğunñik atlanik irrusiqlunñik pigiitluktuanik inmiñiñ. Aasiñ isiqhutin iñuuniagaqsiqsiqniqsut tavrani. Aqullia taavruma iñuum pigiitluktusiraqtuq sivulligmiñ iñuuniakiğmiñiñ. Taatnatuntuuq itkisiruq killuliqirini iñuuniaktuq pakmapak.”

Aakanalu Aniqatilu Jesus-ñum

⁴⁶ Jesus-ñum uqaqtitlugu iñunñun aakanalu aniqatinilu qikağniqsut tatqaani uqaqatigisuklugu Jesus. ⁴⁷ Iñuich ilanata uqatiniğaa Jesus, “Aakanalu aniqatiutinlu qaani qikaqtut uqaqatigisukhutin.” ⁴⁸ Jesus-ñum kiuniğaa taamna iñuk uqautriñi, “Kisuuva aakaga? Suli kisuuvat aniqatiutka?” ⁴⁹ Tikkuuqğugich maliguaqtini nipliğniqsuq, “Qiñiqsigik, ukua aakagigitkalu aniqatiutkalu. ⁵⁰ Atakkii kiñapayaaq savaaqaqtuq pisulhanik aapaa qilanmiittuam aniqatigigiga naagaqaa aakagiplugu.”

13

Atrikusau Nautchiaksriqirikun

¹ Taavrumani uvlumi Jesus anikami tupiğmiñ, utlautiniqsuq narvam siñaanun aquvitluniasii. ² Iñugiallapiaqtuut iñuich katirviginiğaat avatlugu. Kiisaimma ikiniqpuq umiamun aquvitluni, iñugayaaqpaurat makitaplutin narvam siñaanii. ³ Aasiñ Jesus-ñum uqautiaqsiñiğai iñugiaktuanik atrikusautinik itnaqhuni, “Iñugguuq nunaliqiri nautchiityağniqsuq. ⁴ Nautchirripkaqlugu nautchiaksrat ilanich katagağniqsut apqutmun, aasiñ tinmiurat niğiplugich. ⁵ Ilañitsuli katagağniqsut uyağauruamun nunamun nunaqapanitchuamun, aasiñ nauplutin qilamik atakkii nunakitluni, ⁶ aasiñ siqiniq nuipman pasikğugich pannaqłunniğai atakkii kaniliviksraitlutin. ⁷ Suli ilanich nautchiaksrat katagağniqsut akunğatnun kakitlağnat, aasiñ kakitlağnat naukamanı nagguviksrağniğaiç nautchiagiksaaat. ⁸ Aglaan ilanich katagağniqsut nunagikuamun, aasiñ nauriñiqsut asianik

iñugiaksiplugich, ilañich atautchimiñ tallimakipianjuttaaqhutiñ naaga pinasukipianjuttaaqhutiñ naaga iñuiññaq qulinjuttaaqhutiñ.”⁹ Aasiñ Jesus nipliñiqsuq, “Kiña siutiqaqtuaq naalagnili.”

Sivuniñat Atrikusautit

¹⁰ Maliğuaqtañ utlaklugu Jesus apiqsruğniğaat, “Suvaata uqaqpich iñuñnun atrikusautitigun?”¹¹ Jesus-ñum kiuniğai, “Ilipsitñuñhiññaq Agaayyutim sagviğñiğaa nalunaqtuananik añaayuaqutaan qilaum, aglaan makununa iñuñnun sagvikkaunitchuq.¹² Atakkii iñuk piqaqtuaq akuqtullaagisuruq, aglaan taavruma piqanitchuam anniagisigaa mikiruuraqunniñ pigikkani.¹³ Una pisigiplugu uqaqtuna iñuñnun atrikusautitigun:

Atakkii qiniğaluaqhutiñ ilisaqsritlaitchut

suli naalagnigaluaqhutiñ tusaatlaitchut aasiñ kanjisiñlaitlutiñ.

¹⁴ Aasiñ makunuuna iñuktigun immiumaniqsuq Isaiah-m sivuniksriqutaa itnaqhuni,

‘Tusaagaluagupsi kanjisiyumiñaitchusi,

suli qiniğumaagaluagupsi ilitchuqsriyumiñaitchusi.

¹⁵ Atakkii makua iñuich uummatinich pitchigiñliğñiqsut,

tusaasunğıtlutiñ supayaamik, iritinlu siquplugich.

Utitiñğitlutiñ Agaayyutmun mamitiksramiknun

atakkii qiniñlaitlutiñlu tusaatlaitlutiñlu kanjisiñlaitlutiñlu.’ *Isaiah*

6:9-10

¹⁶ Aglaan quvianamiurusi, atakkii irigikkasi qiniñtlarut suli siutigikkasi tusaatlaplutiñ.¹⁷ Ilumun uqaqtigipsi, iñugiaktuat sivuniksriqirit nalaunjaruatlu Agaayyutim iñuiñ qiniğukkaluağaat tamanna pakma qiniñkaqsi aglaan qiniñitkaat. Tusaasukkaluağaatuuq pakma tusaakkaqsi, aglaan tusaanitkaat.

Jesus-ñum Kanjisiñkağaa Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

¹⁸ “Naalagnilaksian qanuutaulaana atrikusautim nautchirriqirikun.

¹⁹ Tamatkua tusaraat uqaliğmik añaayuaqutaagun Agaayyutim kanjisiñuqaqatin atriqaqtut nautchiaksranik kataktuanik apqutmun. Aquagun pigiitchuam aggiqhuni aattağigai nautchirriutauruat uummataatniñ, suli piiguipkağai tusaakkanatnik.²⁰ Aasiñ akuqtuiruat uqaliğmik quviasuutigiplugu tusaapqauraqamitruñ atriqaqtut nautchiaksranik kataktuanik uyağaulamun nunamun.²¹ Aglaan kanjiliviksraitman akuniutlaitchuq. Tavra ihuñliuñliq piyuaqsiuñliğlu tikitmata iñuich taapkua qilamik qapiqtigaqut.²² Suli nautchiaksrat kataktuat akunğatnun kakitlağnat atrigigaat iñuk tusaaruq uqaliğmik, aglaan isumaaluutit iñuuniañkun kinnitñiñniğutitlu umialgutitigun suqutigingigagaat uqaliğ taimmaasiñ naurisunqani asianik.²³ Aglaan iñuk akuqtuiruat nautchiaksranik nautchirriutauruanik katakhutiñ nunagisuamun atriqaqtuq iñuktun tusaaruatun uqaliğmik kanjisiñplugu. Ilaa naurisuuruq asianik, ilañich tallimakipiatun, ilañich pinasukipiatun, suli atlat iñuiññaq qulitun.”

Atrikusaun Mukkaaksrağiilatigun

²⁴ Jesus uqağniqsuq atlamiksuli atrikusautmik, “Agaayyutim añaayuaqutaa sagviqpan itkisuruq iñuktun nautchiiruatun mukkaaksrağiksaanik nautchiivñmiñun.²⁵ Aglaan iñuich siñiktitlugich uumiksri aggiqhuni nautchiñiqsuq mukkaaksrağiñlanik akunğatnun mukkaaksrağiksaat aullaqhuniasiiñ.²⁶ Naugaqsiptomata nautchiat

mukkaaksraurat nuinuraqmata mukkaaksraġiilattuq sagviġmiñiqsut. 27 Savaktit utlakamitruġ añaayuaqtiġ apiqsruġniġaat, ‘Ataniiq, nautchiinġiptigiñ mukkaaksraġiksaanik. Nakiñ makua mukkaaksraġiilat nuivat?’ 28 Qaukhiata kiuniġai, ‘Uumiksrim savaaġigaa taamna.’ Savaktit apiqsruġniġaat, ‘Aullaquvisigut nutchugiaglugich mukkaaksraġiilat?’ 29 Tavra kiuniġai, ‘Naaga, nutchuigupsi mukkaaksraġiilanik taputriviaqtusi mukkaaksraġiksaanik. 30 Iluqatik naulik kipriviksramunaglaan, aasiiñ kiprivik tikitpan uqautigisigitka kipirit sivulliulugu katitqulugich mukkaaksraġiilat qiliqtaulaalugich ikipkaaqsruiġlugich, aglaan katillugich mukkaaksraġiksaat siġluamun.’ ”

Atrikusaun Mikiniqsarakun Nautchiaksarakun

31 Jesus-ġum uqautilgiñniġai atlamik atrikusautmik itnaqhuni, “Agaayyutim añaayuaqtaataa ittuq mustard-ġum nautchiaksrauranġatun iñuum nautchiikkaġatun nunautmiñi. 32 Mikiniqsraugaluanaġmi nautchiaksrapayaaniñ naagatarra naukami anġiniqsrauraqtuq nautchiapayaaniñ napaqtuġuqhuni. Aasiiñ tinġiuranġi siġlam agġiqamiġ ugluliñiqsut qisiqsiutiġitñun.”

Atrikusaun Puvlaksautigun

33 Jesus-ġum uqautilgiñniġai atlamik atrikusautmik, “Agaayyutim añaayuaqtaataa sagviqpan itkisiruq aġnaq akutchipmatun puvlaksautmik mukkaaksramun iluturuamun puvlagataqtitlugu iluqaan qaqqiaksraq.”

Jesus-ġum Uqaqtilaana Atrikusautitigun

34 Jesus-ġum uqaġiniġai iluqaisa sut tamatkua iñugayaanun atrikusautitigun. Atrikusautailaaguni uqatlainiñiqsuq. 35 Tavra immiumaniqsuq uqauttutauruq sivuniksriqirikun itnaqhuni, “Atrikusautitigun uqaġisiruġa ilinġitñun.

Uqautigisigitka sutigun iriqsimaruatigun nunam
aullaġniñhaniġaglaan.” *Psalms 78:2*

Jesus-ġum Kanġiqsipkaġaa Atrikusaun Mukkaaksraġiilatigun

36 Jesus-ġum aullaqtitqaqġlugich iñuich isigñiqsuq tupiġmun. Maliguaqtai utlautiniqsut ilaanun itnaqhutini, “Kanġiqsipkallaktigut atrikusaun mukkaaksraġiilatigun nautchiivinġmi.” 37 Jesus-ġum kiuniġai, “Iñuk taamna nautchiiruaq mukkaaksraġiksaanik Iġniġigaa Iñuum. 38 Nautchiivik nunauruq. Mukkaaksraġiksaat tamatkuanġurut qaitchuat inġmiknik Agaayyutmun anġalatquplutiġ, mukkaaksraġiilatli tamatkuanġurut qaitlutiġ inġmiknik pigiitchuamun anġalatquplutiġ. 39 Taamna uumiksri nautchiiruaq tamatkuniġa mukkaaksraġiilanik tuunġauruq. Kiprivik isugigaa nunam aasiiñ kipirit isagulguplutiġ. 40 Atriġlugich mukkaaksraġiilat katitauruq ikipkaqġlugich ikniġmun taatnatuntuuq itkisipmiuq isuklitpan nuna. 41 Iġniġan Iñuum tuyuġigisigai isaguligikkani aasiiñ katityaġlugich ukunakġa Agaayyutim añaayuaqutmiñiñ killuqsasusaġutipayaat suli iñupayaat pigiiliqiruat. 42 Isagulgich igitkisigaich ikkaularuamun uunaksautmun. Tavrani iñuich qiagisirut suli tiriquulatchiġlugich kigutitini. 43 Nalaunġaruatli qaumagisirut siqiñiqtun añaayuaqtaani aapagikkaġmiġ. Kiña siutiqaqtuq tusaali.

Atrikusaun Iriqsimaruakun Akisuruakun

44 “Agaayyutim anjaayuqautaa sagviqpan itkisirug akisuruuq iriqsimapmatun nautchiivini. Iñuum paqitnamiuq iritqiklugu nautchiivini; iñuk taamna quviatchakhuni tunirityağniqsuq sulliñaurapayaağmiñik, aasiñ tauqsigñiğaa nautchiivik.

Atrikusaun Akisuruakun Sunjauraqpakun

45 “Aasiisuli Agaayyutim anjaayuqautaa sagviqpan itkisirug tauqsigñiaqtitun pakaktuatun akisuruamik sunjauraqpagiksaamik. 46 Paqitnami akisullapiaqtuamik sunjauraqpanmik aipluni tunityaqługich sulliñaurapayaañi tauqsigługu taamna akisullapiaqtuag sunjauraqpagiksaaq.

Atrikusaun Kuvrakun

47 “Aasiisuli Agaayyutim anjaayuqautaa sagviqpan itkisirug qaaqtuutun niñitauruutun tağiumun aasiñ qaaqłuni qanusipayaañik aqaluñik. 48 Qaałallaanikamiñ aqaluñiaqtit nuqitlugu siñaanun aquvitlutini avguaqsiplugich aqaluich, nakuuruat iliplugich aqaluqagvini miknun aasiñ nakuunitchuat igitlugich. 49 Itna itkisirug isuklitpan nuna. Isagługich avguityağisirut pigiitchuanik iñuñnik akunğatniñ nalaunjaruat iñuich 50 igitlugich ikkaularuamun uunaksautmun. Tavrani iñuich qiağisirut suli tiriquulatchiğugich kigutitini.”

Nutauruallu Utuqqauruallu Suğalğich

51 Jesus-ñum apiqsruğniğai maliguaqtini, “Kaniqsivisigik sut tamatkua iluqaisa?” Kiuniğaat, “Aa, kaniqsigivut.” 52 Aasiñ Jesus-ñum uqautiniğai, “Aglaliqipayaaq ilisaqaqtuag Agaayyutim anjaayuqautaanik atriaqqtuq tupqum iñuanik sagviqsruiruamik suurağmiñik nutauruanik naagaqaa utuqqauruanik tugvaqsivini miñiñ.”

Nazareth-miut Ukpiginiikaat Jesus

53 Jesus-ñum uqaginiqamigich tamatkua atrikusautit aullağniqsuq tavrakna. 54 Tikitłuni iñuguğvini miñun ilisautiniğai iñuich katrağviatni. Iñuich tusaaruat quviğusukhutiñ apiqsruqtautiag siñiqsut avatmun, “Sumiñ una iñuk piññakpa puqitmiñk suli sanjmiñk savaaqatlasipluni quviqnaqtuanik? 55 Uvvauna kaapintam taivruma iğniğiniptauñ? Aakanja taimña atiqanitpa Mary-mik? Aniqatiginiptagich ipkua Jameslu, Josephlu, Simonlu, suli Judas? 56 Iluqatini suli nukatchiani iñuuniaqatauniñniqpat uvaptikni? Sumiñ una iñuk piññanjiqpa tamatkuniña supayaanik?” 57 Tavra atniummatiqagñiqsut Jesusmik. Aglaan Jesus-ñum uqautiniğai, “Agaayyutim sivuniksriqiraa kamagikkauraqtuq nanipayaaq aglaan kamagikkaunjitłuni iñuguğvini miñiñi naagaqaa ilamiñiñi.” 58 Tavra Jesus savaaqanijniñiqsuq iñugiaktuanik quviqnaqtuanik atakkii iñuich tavrani ukpiqsriñitłutini ilaanik.

14

Tuqqutaulha John Paptaaqtitchirim

1 Taatnałhatni Herod, atanga Galilee-m, tusaaniqsuq uqqamik Jesuskun, 2 uqautiniğai savaktini, “Jesus una John Paptaaqtitchirauniqsuq anitqikhuni tuquligmiñ. Taatnaqhuni savaaqatlanisquq quviqnaqtuanik.” 3 Sivuaniiemma Herod-ñum tigupkağniğaa John qiliqsruqługu isiqtaupkaqługu. Taatnaqtinniğaa pisigiplugu Herodias, aniqatmi Philip-ñum nulianja. 4 Atakkii John Paptaaqtitchirim akulaiqługu uqautiniğaa

Herod, “Maligutaksrakuagñangitchuq ilaqatiginiagupku aniqatvich nuliana.” ⁵ Herod-ñum tuqqtchukkaluagñigaa John, aglaan iqsiñiqsuq iñuñnik atakkii ilinisa isummatigiplugu John sivuniksriqirauplugu. ⁶ Herod-ñum annivia tikitman, pania Herodias-ñum sayuğniqsuq sivuğaatni Herod-ñumlu tuyuğmianinilu quyalililapiaqlugu. ⁷ Akiqsruğniğaa nalupqinaiqlugu qaitchigisiñiplugu supayaamik injiqaan. ⁸ Niviaqsiaq pitchuksaakkaupluni aakamigun nipliğniqsuq, “Qaitchinña niaquanik John Paptaaqtichirim ililugu alluiyamun.” ⁹ Umialik aliatchañniqsuq, aglaan pisigiplugu akiqsruutni suli tamatkua niğiqatini tiliriñiqsuq qaitquplugu niviaqsiam injağikkaña. ¹⁰ Herod tiliriñiqsuq isiqsivinjmun niaquigiaquplugu John. ¹¹ Itqutinigaat niaqua iliplugu alluiyamun qaitluguasiin niviaqsiamun, aasiili taavruma aakamiñuutiqlugu. ¹² John-ñum maliguaqtañ agqiçhutin piñigaat timaa iluviqluguasiin. Taatnaamikamin uqautityağniğaat Jesus.

Jesus Niğipkaiñiqsuq 5,000 Anutinik

¹³ Jesus tusaakami qanuqtilaanjanik John-ñum, aullağniqsuq umiakun quvğutiqlugu iñuilaamun kisimi. Inugayaat tusaakamin maliutinigaat nunaaqqipayaaniñ pisukkataqhutin. ¹⁴ Jesus tulakami tautuklugich inugayaaqpaurat ilunjutchañniqsuq. Mamitinnigai atniğñautinjitiñ. ¹⁵ Unnuksraagataqman maliguaqtañ utlanigaaat uqautiplugu, “Unnuaguqtuq. Suviksraillaq manna. Tuyuğikkich iñuich nunaaqqiuranun tauqsigiaqulugich niqiksramiknik.” ¹⁶ Jesus-ñum uqautinigai, “Aullanjtkumin sunjitchut. Ilipsi niğipkaqsigik.” ¹⁷ Kiunigaat, “Piqaqtugut tallimalhiñjanik qaqqianiglu malğuniglu aqalunñik.” ¹⁸ Jesus-ñum nipliutinigai, “Uvunautisigik uvamnun.” ¹⁹ Aasiin tiliñigai inugayaat aquvitquplugich ivinjmun. Tigukamigich taapkua tallimat qaqqiata malğuglu aqaluk aagluğniqsuq qilanmun quyyatiqlugich. Tavra Jesus-ñum avguqlugich qaqqiata qaiñniğai maliguaqtimiñun aasiili taapkua autaaqlugich inugayaanun. ²⁰ Iluqatin inugayaat niğiniqsut niğisuiqhutin. Niğinaiqmata maliguaqtit katitchiñiqsut ilakunjitnik immigataqlugich qulit malğuk aguupmaich. ²¹ Taapkua niğiruat 5,000-tuyunnaq inniqsut anutin, kisiqatigisunjaqnağich ağnat ililgaatlu.

Jesus Pisuaqtuq Imğum Qaanagun

²² Jesus-ñum maliguaqtini ikipkaqtiginiğai umiaqpauramun ikaagiaquplugich iğlanun narvaqpaum aasiin aipkaqlugich inugayaat. ²³ Taatnaamikami mayuğniqsuq iğğimun agaayutyaqtuaghuni kisimi. Anaqaksraaqman Jesus kisiñnuğniqsuq. ²⁴ Tavra umiaqpauraq tikiñniqsuq qitqanun narvaqpaum. Umiaqpauraq piyaqniuliğniqsuq qailğutiqlugu atakkii anuğim pagğaguutiqlugulu. ²⁵ Aasiin Jesus-ñum utlanigai maliguaqtini uvluyasipman pisukhuni imğum qaanagun. ²⁶ Maliguaqtañ tautukamitruñ Jesus pisuktuaq imğum qaanagun iqsitçañniqsut nipliçhutin, “Aliuqtuaq marra!” Kappainaaqsiñiqsut tatavrauplutinj. ²⁷ Aglaan tavrauvaa Jesus nipliutinigai, “Quviatchauğigitchi. Uvañauruñ. Iqsiñasi!” ²⁸ Peter-m kiunigaa, “Ataniiq, ilviupiağuvich tilinña utlaqulutin imğum qaanagun.” ²⁹ Jesus-ñum kiunigaa, “Uvunagiñ.” Peter niukami umiaqpauramiñ pisukhuni imğum qaanagun utlautiniqsuq Jesus-mun. ³⁰ Aglaan Peter-m tautukamij qanutun sanjisilaña anuğim iqsitçañniqsuq. Kiviaqsikami kappainaniqsuq, “Ataniiq, annautinjña.” ³¹ Tavrauvaa

Jesus-ŋum isautiplugich argaŋni tiguniġaa Peter nipliutiplugu, “Ukpiqsriġikiññaqpat! Suvaata arguaqtuqpič?”³² Ikipmaknik umiaqpaauramun aŋuġaiġñiqsuq.³³ Taapkua umiaqpaauramiittuat sitquġviginiġaat sivuġaanun Jesus uqaqhuŋi, “Iŋmun iġñiġiniġaatin Agaayyutim.”

Jesus Mamititchiruaq Atniġñautiliŋnik

³⁴ Ikaaqaamin iġluanun nunaliññiqsut Gennesaret-mun. ³⁵ Aasiin iñuŋi taavruma nunam iġitchuġikamin Jesus-mik tuyuġniqsut uqqaamik avalliapayaamiknun nunaaqqiuranun, tikiutruaqsipugich aasiin atniġñautilipayaat Jesus-mun. ³⁶ Iniqsrullapiaqġu ak-sillaŋniaqsiñiġuġuunniñ akua atnuġaan, aasiin aktuipayaatquat ilaanik mamitikkauniqsut.

15

Iġisauttitiŋich Sivulliaŋruat

¹ Pharisee-ŋruat aglaliqiritlu utlaŋniġaat Jesus Jerusalem-miñ apiqsruġuġu, ² “Suvaata maliguaqtivich kamagitlaitpatigik iġisauttitiŋich sivulliaġikkapta? Iġġuŋitkaich argatiŋ niġigaluaqatiŋ.” ³ Jesus-ŋum kiuniġai, “Suvaatamipsuuq kamagitlaitpisigik Agaayyutim tillisai? Kamaksrilaitchusi atakkii maligukki iġisauttitiŋich sivulliaġikkapta. ⁴ Agaayyun uqaqtuq, ‘Kamagisigik aapanlu aakanlu. Kiñapayaaq uqamaqġuutriruaq aapamiñik naagaqaa aakamiñik tuquruksraupiaqtuq.’ ⁵ Iġipsiġiasiiñ iġisautrirusi iñuŋmun uqautilhiñanipġu aapani naagaqaa aakani, ‘Piqaġaluaqtuŋa aatchuutiksramik. Aatchuutigiymiiñaitkiga iġipsiknun, atakkii akiqsruutigianikkiga Agaayyutmun.’ ⁶ Taatnatun iġisautigupsiuŋ iñuk kamaksrirunipġu aapaŋanik naagaqaa aapaŋanik suunġiġisi Agaayyutim tillisaa pisigiplugich sivulliapsi iġisauttitiŋich. ⁷ Ukpiŋuqaqtisii! Qanutun nalauttigiŋiġpa Isaiah sivuniksriqiri uqaqami iġipsiġun, ⁸ Tamatkua iñuich kamaksrulġuġaluaġaatŋa uqałhiñiġmiktigun aglaan uummatiŋich uŋasiksut uvamniñ piqpagillapiangitġuŋa. ⁹ Agaayyuvigiraġiġaatŋa imailaakun, atakkii iġisautrirut iñuich iġisauttitiŋitñik iġiplugich maligutaksraġiruautun Agaayyutun.”

Isaiah 29:13

Sut Qaayugnaqsipkairuat Iñuŋnun

¹⁰ Jesus-ŋum iŋmiñuquniġai iñuġayaat nipliutiplugich, “Naalaġniġlaksiŋŋa kaŋiqsiġusiasiiñ. ¹¹ Sum isiqtaqtuam iñuum qaŋġaġun qaayugnaqsipkatlaitkaa, aglaan taavruma aniraġaqtuam qaniġmiñ, uqałhum qaayugnaqsipkaġaġigaa iñuk.” ¹² Maliguaqtaiñ utlakġu apiqsruġniġaat, “Iġisimavigich Pharisee-ŋruat atniummatilaanġat tusaakamitruŋ taamna uqautigikkan?” ¹³ Kiuniġai, “Nautchiaapayaaq aapama qilaŋmiittuam nautchirriutiŋaisaŋa amuruaniaqtuq kaŋituummaan. ¹⁴ Iŋmiktuuġlich. Ayaunaruani sivulliuqtaurut ayaunaplutiŋ. Ayaunaruam sivulliuqpagu ayaunaruq, iluqatik katakkisiruk itiqsramun.” ¹⁵ Tavra Peter-m kiuniġaa, “Uqautigut qanuutautilaanġanik taavruma atrikusautim.” ¹⁶ Jesus-ŋum nipliutiŋiġai, “Iġipsipsuuq kaŋiqsisaitmiviŋi? ¹⁷ Kaŋiqsiŋitpisisuli? Suapayaaq qaniġmuktuaq aqiġuqmuġaqtuq aasiin aniġluni timimiñ. ¹⁸ Aglaan sut tamatkua aniraġaqtuat qanikun aniraġaqtut uummatmiñ, aasiin

qaayuḡnaqsiraḡaqḡuḡ iñuk. ¹⁹ Atakkii uummatmiñ aniraqtut pigiiḡchuat isummatit, iñuaqtuḡiq, iḡaqatiḡaḡaluaḡhuni atlatuḡiq, iḡaqataiḡluni sayuḡaḡiq, tigliyuliḡ, tanḡiḡiḡaakun iḡisimarauliḡ, uḡaniḡḡuktahḡiḡlu. ²⁰ Taapkuatavra qaayuḡnaqsiraḡaḡaḡat iñuk, aḡlaan niḡiruni iḡḡuḡaluaḡnaḡich arḡaich qaayuḡnaqsitḡaitḡhaat iñuk.”

Aḡnam Ukpiḡutaa

²¹ Jesus aullaḡniqsuḡ tavrakḡa nunaḡanun Tyre-m suli Sidon-ḡum. ²² Canaanit-aḡmiu aḡnaḡ tamaani iñuuniaqtuaḡ utlautiniqsuḡ ilaanun kappaiḡapluni, “Ataniiḡ, kinuviaḡa David-ḡum! Naḡligiḡlaḡniaḡa! Paniga pigiiḡiḡapiaqtuḡ irrusiḡḡuḡaḡhuni.” ²³ Aḡlaan Jesus kiunḡiñḡaa. Maliguaḡtaiñ utlakḡuḡu iḡiqsrullapiḡniḡaḡat itnaḡhutiḡ, “Aḡpigiun una aḡnaḡ. Nipraulapluni malikkaatigut.” ²⁴ Jesus-ḡum kiuniḡai, “Tuyuḡikkauruḡa kisiitḡun iñuiḡun Israel-ḡum ittuanun tammaummiruḡatun ipnaiḡun.” ²⁵ Aḡnaḡ utlautikami sitḡuḡniqsuḡ sivuḡaanun nipliḡhuni, “Ataniiḡ, ikayullaḡniaḡa.” ²⁶ Jesus-ḡum kiuniḡaa, “Nakuunḡitḡuḡ pigupsiun iḡiḡaḡat qaḡquksrautaat qaiḡḡuḡasiñ qipmiñun.” ²⁷ Aḡnaḡ nipliḡniqsuḡ, “Aa Ataniiḡ, aḡlaan qipmichunniñ niḡipmiraqtut kangakunik kangaalaruanik iñuḡmiḡ niḡḡiviḡitḡiñ.” ²⁸ Jesus-ḡum kiuniḡaa, “Aḡnaḡ, kamanallapiaḡtuamik ukpiḡsriḡiḡaḡniqsutin; iḡiqsruaḡikkan savaaḡuḡisiruḡ ilipnun.” Tavra aḡnam pania iḡuaqsikkauniqsuḡ taavrumani sassaḡniḡmi.

Jesus Mamititchiruḡ Iñuḡiaktuanik Iñuḡnik

²⁹ Jesus aullaḡami tavrakḡa iḡlauniqsuḡ siñiqsraḡuḡu narvaḡpaḡa Galilee-m; aasiñ mayuḡhuni qimiḡaamun aquvinniqsuḡ tamaḡa. ³⁰ Iñuḡiallapiḡatuaḡ iñuich utlautiniqsut ilaanun tikiutruipḡutiḡ pisutḡaitḡchuanik, ayaunaruḡanik, uḡatḡaitḡchuanik, sulḡuḡiḡmaruanik, suli iñuḡiaktuanik atlanik. Iñuḡaḡniḡaich Jesus-ḡum sivuḡaanun. Aasiḡi Jesus-ḡum iḡuaqsiiḡai. ³¹ Iñuich quviḡutḡaḡniqsut qiiḡqamisigik uḡatḡaiḡaḡat uḡaaqsipmata, sulḡuḡiḡmaruat iḡuaqsikkaupmata, pisutḡaitḡchuat pisutḡasiḡḡutiḡ, suli ayaunaruḡat qiiñḡlasipḡutiḡ; kamaksruḡniḡaḡat Agaayyutaat Israel-ḡum.

Jesus Niḡipkaiñiqsuḡ 4,000 Aḡutinik

³² Jesus-ḡum maliguaḡtini iḡmiñuḡuniḡai nipliutiḡplugich, “Iñuḡutḡchaliqsuḡa makuniḡa iñuḡnik nayuutituiñaqtuḡanik uvamni piḡasuni uvluni, atakkii niḡiksraitmiut. Aullaḡtinniaḡitkitka niḡisuḡaitḡnik atakkii taaḡtukkaḡpiaqtut apḡutmi.” ³³ Maliguaḡtaiñ nipliutiniḡaḡat, “Sumiñ paḡitkisivisa naamayumiñaqtuḡamik qaḡqiamik marrumani iñuiḡaami niḡipkautiksramik iñuḡayaanun?” ³⁴ Jesus-ḡum apiḡsruḡniḡai, “Qanutun iñuḡiaktigruḡanik qaḡqianik piḡaḡpsi?” Kiuniḡaḡat, “Tallimat malḡuḡnik suli iñuḡiakisuuranik aḡalugauranik.” ³⁵ Jesus-ḡum tiliriñḡai iñuḡayaḡat aquvitḡupḡugich nunamun. ³⁶ Tiguniḡai tallimat malḡuk qaḡqiat aḡalugauratlu. Quyaḡanikamiun Agaayyun avḡuḡḡugich qaiñḡiḡai maliguaḡtiniñun, aasiḡi taapḡua autaaḡḡugich iñuḡayaanun. ³⁷ Iḡuḡatiḡ iñuich niḡiñiqsut niḡisuḡiḡataḡhutiḡ. Aquḡun maliguaḡtai katitḡiñiqsut ilakunik immiḡataḡḡugich tallimat malḡuktun aguḡpmaḡnik. ³⁸ Tamatkua niḡiruḡat 4,000-tun iñuḡiaktiginiqsut, aḡnatlu iḡiḡaatlu kisirritisuḡaḡnaḡich. ³⁹ Jesus-ḡum aullaḡtinniaḡkamigich iñuḡayaḡat ikiniqsuḡ umiaḡpaaramun tikitḡuni nunaḡanun Magadan-ḡum.

16

Iñuich Qasiliñiqsut Quviqnaqtuamik Savaamik

¹ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu utlautiniqsut Jesus-mun uuktuagiaqlugu. Apiqsruñigaaat qiniqtitquplutin quviqnaqtuamik savaamik nalupqinaigutaulugu Agaayyutim tuyuqtilaanjanik qilañmiñ. ² Kiuniñgai, “Unnuksraaqman uqağuurusi, ‘Silaññuñniaqtuq atakkii qilak kaviqsiruuq.’” ³ Suli uvlaami uqağaqtsusi, ‘Silaññuñniaqtuq ugluvak atakkii qilak kaviqsiruuq nuviyaqluğuman.’” Sivuniqsitlagaluaqhusi silamik qilaum qiniññajun, aglaan ilitchuğitlaiññigisi qanuutautilaanjanat quviqnaqtuut savaat atuamaruat akunnapsitñi. ⁴ Makua iñuich pigiitchuatlu sayunaruatlu qiniğuktut quviqnaqtuamik savaanik, aglaan qiniğumiñaitlutin taatnatchimik. Qiniññiññagisigaat quviqnaqtuuaq savaaq sivuniksriqirikun Jonah-kun.” Tavra Jesus-ñum uniññigai taapkua aullaqhuni.

Jesus Suakatağniqsuq Maliguaqtimiñik

⁵ Jesus maliguaqtai lu ikaagñiqsut igluanun narvaqpaum. Maliguaqtai ilitchuğiniqsut piiguisilaagmiknik qaqqianik. ⁶ Jesus-ñum uqautiniñgai, “Qaunagititchi puvlaksautinjanatniñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.” ⁷ Aglaan uqaurağniqsut inmiknun itnaqhutin, “Uqautigigaa taamna qaqqialigaanñiñapta.” ⁸ Jesus-ñum ilisimaplugich qanuq uqaqtilaanjanat apiqsruñigai, “Suvaata ilipsiguuraq uqauraqpisi qaqqiññiñplugu? Ukpisriñiññiñniqpat ilipsitñi. ⁹ Kanjqsitlaitpisisuli? Naagaunniñ itqatlaitpisiq avguqapkich tallimat qaqqiat 5,000-nun anutinun? Qapsiñik aguupmanñun immiqsitpisi? ¹⁰ Naagaunniñ tallimat malğuk qaqqiat avguqapkich 4,000 iñunñun? Qapsiñun aguupmanñun immiqsitpisi? ¹¹ Qanugimña kanjqsiniññiñpisi uqautiqanjsilaamnik qaqqianik? Qaunagititchi puvlaksautinjanatniñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.” ¹² Taatnaanikman maliguaqtai kanjqsiniñiqsut ilaanun uqautinjsilaagmiknik puvlaksautinik aglaan qaunagitquplugich ilisauttutinñiñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.

Peter-m Uqautiginiğaa Kisuutilaaja Jesus-ñum

¹³ Jesus utlautikami nunañanun Caesarea Philippi-m apiqsruñigai maliguaqtini, “Iğñiña Iñuum kisuuniplugu uqağagivat?” ¹⁴ Kiuniñgat, “Iñanisa John Paptaaqtitichiraunigaat, atlatli Elijah-ñuniplugu, atlatli Jeremia-ñuniplugu naagaqaa ilaginasugiplugu sivuniksriqiraiñun Agaayyutim.” ¹⁵ Apiqsruñigai, “Ilipsilimi kisuunasugivisitja?” ¹⁶ Simon Peter-m niplutinigaa, “Christ-ñurutin. Iğñiğaaatin iñuuruam Agaayyutim.” ¹⁷ Jesus-ñum kiuniğaa, “Simon, iğñiña Jonah-m! Quvianamiurutin! Atakkii uqautigikkan iñuum sagviaqtunjitkaa ilipnun aglaan aapaam qilañmiittuam. ¹⁸ Uqautillakkikiñ, Peter-ñurutin [itnautauruaq Uyağanmik] aasiñ taavrumuñja uyağanmun nappagñiğiga agaayyuviga, sulisannipayañiñ tuqułhum akiiliyumiñaitkai. ¹⁹ Ilvichuvva, qaitchigisigikiñ itqutiksranik anjaayuañanun Agaayyutim. Suapayaq qiliqsruumakkaqsi maani nunami qilğutiaqqtuiñagisiruuq qilañmi, aasiñ suapayaq qilğutaiyakkaqsi maani nunami qilğutaiyakkaugisiruuq qilañmi.” ²⁰ Jesus-ñum maliguaqtini uqaqunñiñgai kisumununniñ iñunñun Christ-ñuniluni.

Jesus-ñum Uqautiginiğaa Tuqułksrani lu Anipkakkautiksranilu

21 Tavrakḡaniñaglaan Jesus uqautriaqsiñiqsuq maliguaqtimiñik nalupqinaiqługu, “Jerusalem-muktuksrauruna. Tavraniasiñ nagliksaaqtuksraupluna sivulliuqtigruaniñ qaukḡiñiñlu agaayuliqsit aglaliqiriniñlu, suli tuqgutaauruksraupluna. Aglaan anjpkakkaugisiruna piñjayuatigun uvlut.” 22 Peter-m avuñaqtaagutiplugu Jesus iñiqtiñigaa itnaqlugu, “Ataniiq, Agaayyutimtuq taatniitingiñiñ taamna. Atuumaruksraunipiaqtuq ilipnun.” 23 Jesus-ñum qiviaqlugu Peter nipliutiniñigaa, “Tuungaaq, piigiñ uvamniñ! Piñailutaurutin uvamni. Isummatiqanitchutin Agaayyutim isummatañik, aglaan isummatiqagtutin iñuich isummataatun.” 24 Jesus-ñum nipliutiniñigai maliguaqtini, “Kisupayaam maligukkumiña suksraaqtaksrağigaa pisuñi, iqsriutilugu sannigutani aasiñ maligłuna.” 25 Atakkii kiapayaaq anniginiğumiñ iñuñi tammaigisigaa, aglaan kiapayaaq tammaiyumiñ iñuñi piqutigiluna piññakkisiruq ilumun iñuñigmik. 26 Iñuum piññaktaagilhiñaugaluağaa suurapayaana marruma nunam, aglaan tammautigisigaa iñuutçii. Sakuñurağniałha sumun atugumiñaitchuq! Tarra simmiutiksraitçha iñuum iñuutçii. 27 Atakkii Iğñiña Iñuum agğiqsağmaruq piqatigilugich isağuliñi quvianagun aapami, tavraniasiñ akilğisigaa iñupayaaq savaanğun. 28 Ilumun uqautigipsi, Iñuqaqtuq-samma makitaruanik uvani tuqunianitchuanik qiniğaluaqnagu Iğñiña Iñuum agğiqpan umialgulugu.”

17

Jesus-ñum Atlanjuqtilha

1 Itchaksrat uvlut aqatigun Jesus-ñum aullautiniñigai Peter-lu James-lu John-lu, aniqataa James-ñum, kisiitñik qutchiksuamun igğimun. 2 Tavrani qiniqtitlugich Jesus atlanjuğniqsuq sivuğaatni. Kiiñana qaummagiksiñiqsuq siqiniqtun atnuğaanj qatiqsiplutiñ kirratchiatun. 3 Taatnağmiutlu Moses suli Elijah sagvigñiqsuk uqaqatigiasiplugu Jesus. 4 Peter-m nipliutiniñigaa Jesus, “Ataniiq, nakuuniqsuq nayuutikapta uvani. Nappaitquguptigut nappaiñayaqtuna piñasunik palapkaaksranik, atautchimik ilipnun, suli atautchimik Moses-mun, suli atautchimik Elijah-mun.” 5 Uqaqtitlugusuli qaumaruam nuviyam qulanjutiniñigai aasiñ nipi nipliqhuni nuviyamiñ, “Tavrataamna piqpagikkaga Iğñiña quyalimaaqtigillapiakkaga, naalağniyumagiksi.” 6 Maliguaqtit tusaakamitruñ nipi punniqsut nunamun iqsitchakhutiñ. 7 Aglaan Jesus-ñum utlakugich aksiniñigai aasiñ nipliutiplugich, “Makititçi, suli iqsinağitçi.” 8 Aağluqamiñ maliguaqtit qiniñiñiñiqsut iñuñnik. Jesus inniqsuq kisimi. 9 Atqaaqsikamiñ igğimiñ Jesus-ñum tilisiñigai, “Uqağniaqasi kisumununniiñ tamatkuniña qiniñkapsitñik Iğñiña Iñuum anitqilhanunaglaan tuqułiğmiñ.” 10 Maliguaqtañ apiqsruğniğaat Jesus, “Suvaata aglaliqirit uqaqpat Elijah agğiqqaaqtuksrauniplugu agğinaiñjaan Christ?” 11 Jesus-ñum kiuniñigai, “Taapkua uqaqtut ilumutuuruamik. Elijah agğiqqaağniaqtuq Christ-miñ itqanaiyağiağlugu suapayaaq. 12 Aglaan uqautigipsi, Elijah aggianiktuq, aasiñ iñuich nalurut kisuutilaanjanik. Qanupayaaq anjalatchukamitruñ anjalatkaat. Taatnatuntuuq Iğñiña Iñuum nagliksaaqtinniaqmigaat.” 13 Maliguaqtañ kanjqsilğatağniğaat Jesus-ñum uqałha John Paptaaqtitchirimik.

Jesus Ituaqsipkaiñiqsuq Nukatpiağruñmik Irrusiqlulinjmik

14 Jesus maliguaqtinilu tikitmata iñugayaanun iñuum utlanñigaa sitquqhuni sivugaanun 15 nipliqhuni, “Ataniiq, nagligillanñaigun iğñiga. Qiiqsruğuupluni nagliksaallapiaqtuq. Akulaiqlugu puukağaqtuq ikniğmunlu. 16 Maliguaqtipnuutigaluağiga, aglaan ihuaqsilğuiññaat.” 17 Jesus-ñum kiuniğaa, “Ukpiqquataitchuasii ilipsitñi! Naagasuli killukuaqmisi! Qanutunaglaan nayuutiniaqpiq ilipsitñi? Qanutunaglaan iğlutuqtaksrağivisisuli? Uvunautisaqsijata nukatpiağruk.” 18 Jesus suamasipluni tilisiñiqsuq irrusiqłunmik anitquplugu nukatpiağrunmiñ. Irruqsıqluk anitman nukatpiağruk ihuaqsilğuiñiqsuq. 19 Maliguaqtañ utlanñigaat Jesus kisipquqhutin apiqsruqlugu, “Suvaata irrusiqłuk anitlaitpisigu?” 20 Jesus-ñum uqautiniğai, “Pisigiplugu ukpiqsrinjliqsi. Uqautigipsi, Ukpiqsrisıqagupsi mikitlaañatun mustard-ñum nautchiaksraurajaton uqautilhiñaugiksi una iğğiq, Nuuttin iñuna uvakña, aasiñ nuunniqtuq. Piñhiñaugisirusi supayaanik. 21 [Aglan kisiagun agaayulikun uisauraalikunlu anitlagai taatnatchich irrusiqłuich. Atlam sum anitchumiñaitkai.]”

Jesus-ñum Uqautigitqikkaa Tuquliksraniłu Anıpkakkauliksraniłu

22 Atautchimukamin Galilee-mi Jesus-ñum uqautiniğai maliguaqtini, “Iğñina Iñuum aatchuutigikkauniaqtuq iñunñun; 23 ilinisa tuqquktisigaat. Aglaan pinjayuatigun uvlut anıpkakkauniaqtuq tuqqutaułhaniñ.” Tavra maliguaqtaı ipiqtutchallapiağniqsut.

Akiliñiq Agaayyuvikpaum Tax-siğutiñiñik

24 Jesus maliguaqtinilu tikitñamin Capernaum-mun nalautchirut iñunñik katitchiraunik aatchuutinin agaayyuvikpañmun. Tamatkua Peter apiqsruğniğaat, “Umaa, ilisautriksi akiliqsuğagiva tax-sinik agaayyuvikpañmun?” 25 “Aa, akiliisuuruq,” Peter-m kiuniğaa. Aasii isiqman tupiğmun Jesus nipliqaagñiqsuq ilaanun apiqsruqlugu, “Simon, sumik isumavich? Kisuniñ umialinı nunam katitchirağivat tax-sinik? Nunaqatmikniñ naagaqaa avakñaqtaniñ?” 26 Peter-m kiuniğaa, “Atlaniñ.” Jesus nipliutiniğaa Peter, “Tavra, nunaqatit akiliqsuğñaniñniqsut tax-sinik. 27 Aglaan atniummativiagıvut iñuich. Aullağutin niksıgiagiñ narvamun. Qanğaniñ sivullium aqaluum niksıksaqpiç paqitkisirutin maniñmik. Tigulugu taamna qaitchumagiñ ilinıtñun, aasii akiliutılunuk.”

18

Kiña Kamañağniqsrauva?

1 Maliguaqtañ utlakługu Jesus apiqsruğniğaat, “Kiña kamañağniqsrauva Agaayyutim anıayyuqautaani?” 2 Jesus-ñum tuqluğniğaa ililgauraq inmiñuquplugu, aasiñ qikaqtitlugu akunğatnun maliguaqtit 3 nipliqhuniyasiñ, “Uqautigipsi, isummitqinısuagupsi aasiñ ililusi ililgauratun isıgumiñaitchusi Agaayyutim anıayyuqautaanun. 4 Kiñapayaaq atchiksıruaq inmiñik atrıplugu taamna ililgauraq kamañağniqsrauruq ukunakña Agaayyutim anıayyuqautaani. 5 Suli kisum iñuum akuqtugumıñ ililgauraq pisigıluna akuqtugaaña.

Killuqsqusaağutit

6 “Aglan kia iñuum killuqsaqtitpagu ilañat makua ukpiqsrisıqagıtuat uvanñun ililgaatun nakuutlukıyagıtuq taamna qunısiğmiutchiğlugu

uyagapammik ipipkaqpan itiniqsranjani tagium. ⁷ Qanutun tatamnaqtigivat nunam iñui killuqsaqusaqtuat iñuñnik. Taatnatchich killuqsaqusaagutit atuumarut ataramik. Aglaan qanutun tatamnaqtigiva taamna iñuk ukpiğutaiqsitchiruaq iñuñnik killuqsaqusaahigimigun. ⁸ Argapsi naagaqaa isigapsi killuqsaqtitpasi, kipilugich igitchumagisi. Nakuutlukkayaqtuq isigupsi iñuuhigmun argaillusi naagaqaa isigaillusi uumakña igluktun argalinmiñ naagaqaa isigalinmiñ igitauluniasiiñ isuitchuamun ikniğmun. ⁹ Suli iripsi killuqsaqtitpasi piiglugu igitchumagiksi. Nakuutluñniaqtuq isigupsi isuksraitchuamun iñuuhigmun atautchimik iriqağusi uumakña malğunñnik irilinmiñ igitauluniasiiñ anasiñnuqsagvium ikniñjanun.

Atrikusaun Tammaqtuakun Ipnaikun

¹⁰ “Qaunagititchi suñjillagihiksranjatniñ makua ililgaurat. Atakkii isagulinich ataramik aapamnulhiñaurut qilañmi. ¹¹ [Iğñiña Iñuum aggiqsuq anniqsugiaqlugu tammaqtuq]. ¹² Qanuq isummatiginayağniqpisuñ iñuk piqaqtuq tallimakipianik ipnaiñnik aasiiñ atausiq tammağuni? Pakkiağumiñaiñniqpañ taamna atausiq tammaqtuq? Uniññağai taapkua tallimakipiaguutailat ipnaich qimigaamun. ¹³ Uqautigipsi, paqitkumiñ taamna atausiq ipnaiq quviatchautigitluñniaga ukunakña tallimakipiaguutailaniñ tammanitchuaniñ. ¹⁴ Taatnatuntuuq aapapsi qilañmiittuam pisuhigijitkaa atausigunniñ ilañat tamatkua ukpiqsriuat ililgauratun iliplutin tammaqulugu.

Aniqan Killuqsaqtuq

¹⁵ “Aniqatin killuqsaqpan akikñağutin uqautityağun killuqsautaanik kisinğusik ilaalu ilvillu. Naalagnikpatin aniqatigiliutitqinñağin utitmun. ¹⁶ Aglaan naalagnisunjitpatin utlatqikkumagiñ piqasiğutin atautchimik naagaqaa malğunñnik iññuñnik. Taapkua iñuich ilisimarautlaniaqtut uqağipayaakkapkun aniqatiupnun. Atakkii pasikkutipayaq inillakkaugisuruq malğukun naagaqaa pinasutigun ilisimarauruatigun. ¹⁷ Naalagnisunjilgitpagich uqağilugu ukpiqtuanuruanun; naalagnisunjitchiñnaqpan aasiiñ ukpiqtuanuruanikunniñ irrutigisigiksi Jew-ñunitchuatun naagasuli tax-siliqiritun. ¹⁸ Ilumun uqautigipsi, Suapayaq qiliqsruumakkaqsi maani nunami qilğutiqaqtuññağisuruq qilañmi; suli suapayaq qilğutaikkaqsi maani nunami qilğutaiyakkauğisuruq qilañmi. ¹⁹ Uqautipsaagipsi, Malğugupsik maani nunami aasii anjigutilusik supayaakun apiqsruğupsik, aapaa qilañmi savaagigisigaa ilipsitñun. ²⁰ Atakkii nani malğuk naagaqaa pinasut katikpata pisigilunja nayuutigisirunja ilinjitñi.”

Atrikusaun Natqigutrinitchuakun Savaktigun

²¹ Aasiiñ Peter-m utlaklugu Jesus apiqsruğniğaa, “Ataniiq, qapsiñiğlaan natqigutiraksrağivigu aniqatiga akitñağlunja killuqsaqpan? Tallimat malğunniagañ?” ²² Jesus-ñum kiuniğaa, “Tallimat malğulhiñañjilañnik aglaan pinasukipiaq qulit tallimat malğunniagañ. ²³ Agaayyutim añaayyutim sagviqpan atriqagisuruq umialinmik apiqsruqtuamik savaktimiñnik qanutun ilinjitñun akisruutiqaqmagaagmi. ²⁴ Makpiğarriqisaanikman iñuk akisruummirigikkaña manikpauramik tikiutikkaunisquq ilaanun. ²⁵ Akiliiyumiñaiñniqman añaayyuanan tunirautquniğaa ağnaatlu suli qitunğaurani suli iluqaisa suurapayaanj aasiiñ akiliiutigilugich niğgiqsruutaiñun. ²⁶ Savakti sitquqami sivuğaanun

uqapsaagniqsuq, ‘Ataniiq, utaqqiurallan̄ja. Utiqtitchigisigikpiñ iluqaitñik.’²⁷ An̄aayuqañan ilun̄n̄ut chautiplugu aullaqtinnigaa natqigutiplugich niḡgiuqsruutai.²⁸ Aglaan savakti anikami tavrak̄na nalaunnigaa ilañat savaqatmi niḡgiuqsruummirigikkani qapsiuranik manin̄ñik. Tiguniqlukamiuñ qimitchiqsruaqsinīgaa nipliutiplugu, ‘Niḡgiuqsruutin utiqtirruñ uvamnun.’²⁹ Savaqataan purviginīgaa in̄iqsruaq̄luguasiin̄, ‘Utaqqiurallan̄ja. Utiqtitchigisigikpiñ iluqaitñik.’³⁰ Aglaan akiqsruḡvigikkana utaqqisun̄iñ̄iqsuq. Aullautil̄hiñ̄aḡnīgaa isiqsivinīmun aasiin̄ isiqtaupkaḡlugu utiqtitchiñ̄iañhanunaglaan niḡgiuqsruutaanik.³¹ Atlat savaktit q̄nīqamitruñ taamna atuumaruq ipiqtutchallapiagn̄iqsut. Utlak̄lugu an̄aayuqaq̄tiñ uqautinīgaa iluqaitñik atuumaruanik.³² An̄aayuqañan savakti isiqunīgaa nipliutiplugu, ‘Pigiitchuatiin savaktii! Natqigutigaluaḡikpiñ niḡgiuqsruutipnik uvamnun in̄iqsruaqap̄na.³³ Suvaata ilun̄n̄uksriñ̄iñ̄iqpich savaqatnik atriḡuñ naglik̄sriñ̄laptun ilipnik?’³⁴ Tavra an̄aayuqañan qinnautiplugu tuyuginigaa isiqsirinun anasiñ̄uqsuq̄plugu akil̄iñ̄iañhanunaglaan niḡgiuqsruutipayañ̄iñik.³⁵ Taatnatuntuuq aapama qilañmi irrutiniaqm̄igaasi natqigutrin̄it̄chups̄i aniqatiupsit̄ñik uummatipsit̄ñiñ.”

19

Jesus Il̄isautriuruq Av̄ilikun

¹ Jesus uqañaiqami tamatkuniñ aullaḡniqsuq Galilee-miñ utlautipluni nunaaqqiuran̄iñun Judea-m akiani Jordan-ñum.² Iñugiaktuat iñuich malin̄nīgaa. Jesus-ñum mamitinnigai atniḡnaqtuat tavrani.³ Ilañisa Pharisee-ñuruat utlañnīgaa. Tavra uukuutaqsuḡlugu apiqsruḡl̄iñ̄nīgaa, “An̄utim avitpagu nuliani patchitchiguni supayaanik, maliḡutaksrakuḡnaqpa?”⁴ Jesus-ñum kiunīgai, “Agliqisimasuknaḡiksi aullaḡniipman Agaayyutim iñiqsil̄ha an̄utmiglu aḡnamiglu.⁵ Taatnaqhuni an̄utim unisaksragigaa aapani suli aakani aasiin̄ piqasiutiluni nuliḡmiñun, iluqatik-aasii atautchisun timinigutik.⁶ Malḡuun̄aiqsuk aglaan atausin̄uqtuk. Iñuum avitin̄iñ̄iñ̄ tuvaqatini Agaayyutim piqasiutipkaqmatik.”⁷ Pharisee-ñuruat apiqsruḡnīgaa, “Suvaatami Moses tillisiqaḡniqpa an̄utmun agliutiḡqaḡlugu aullaqtilluguasiin̄ nuliani?”⁸ Jesus-ñum kiunīgai, “Moses-ñum avititkaasi nuliapsit̄ñiñ̄ atakkii il̄isautitchiḡit̄pait̄l̄usi. Aglaan itnīniḡitkaluaqtuq aullaḡniñ̄haniñ̄aglaan.⁹ Uqautigipsi, Aḡnaq tuniqsimauraq̄naiñ̄naan an̄utm̄iñun naagasuli an̄utim avitkumiñ, ilaqatnitqiguniasii atlamik aḡnamik. Taamna an̄un atlatuḡtauruq.”¹⁰ Maliḡuaqtaiñ̄ nipliutinīgaa, “Taatna inniaqpan akunḡakni nuliḡiik nakuutluñnīaḡniqsuq ilaqatniñ̄it̄chuni.”¹¹ Aglaan Jesus kiunīgai, “Iñugiaktuat iñuich akuqtutlaik̄sisigaat taamna il̄isauttun. Kisimin̄aglaan tamatkua Agaayyutim qaitchikkani akuqtutlagisigaat.¹² Atakkii an̄utiqaqtuq isuanunaglaan ilaqatnikkum̄matait̄chuanik; suli an̄utiqaqmiuq ilaqatnikkumiñ̄aiyak̄an̄it̄ñik iñuich; atlatsuli, ilaqatnikkum̄matait̄l̄utiñ̄ atakkii savautisutlukkaat Agaayyun. Iñuum akuqtuḡumiñ̄aḡumiñ̄ taamna il̄isauttun akuqtuḡliñ̄.”

Jesus-ñum Agaayyutinīgai Il̄ilgaurat

¹³ Iñuich il̄ilgaurat tikiutruḡnīḡaich Jesus-mun argañi il̄ilugich il̄ilgauranun agaayyutit̄quplugich. Aglaan maliḡuaqtit iñiq̄t̄iñ̄iñ̄aich tamatkua iñuich.¹⁴ Jesus nipliḡnīqsuq, “Il̄ilgaurat uvamnuktitchigik. Avriaqutaunasi

ilinjitñun atakkii Agaayyutim añaayyqautaa aňmaruq iñuñnun atrigaqtuanun ililgaanik.”¹⁵ Ilikamigich argaňi agaayyutiqqaaqlugich aullağniqsuq.

Nukatpiaq Sulliñaurauqaqtuaq

¹⁶ Añun utlautiniqsuq Jesus-mun apiqsruqhuni, “Iisautrii, sunik nakuuruanik savagluña piqatlasiniyaqpik isuitchuamik iñuukigimik?”
¹⁷ Jesus-ñum nipliutiniğaa, “Suvaata taiguutiqaqpiña nakuuruamik? Kisimi Agaayyun nakuuruañuruq. Aglaan iñuukiqağukkuvich tupigiyumagitin tillisit.”
¹⁸ Nukatpiam apiqsruğniğaa, “Nallinich?” Jesus nipliğniqsuq, “Iñuağniagnak, atlatuğniagnak atlam ilaqataanik, tigliniaqnak, sagluniaqnak ilisimarağuvich.”
¹⁹ Kamagilugik aapan aakanlu, piqpagilugu iñuuniaqatin iliptun ililugu.”
²⁰ Nukatpiaq nipliğniqsuq, “Tamatkua iluğaisa qaunagigitka nutauħamniñaglaan. Sumik minitchivik?”
²¹ Jesus-ñum uqautiniğaa, “Tanjigisukkuvich tillisipayaanik tunityakkich suurat pisin aasiñ qaillugich maniich ilaippauranun. Taatnağuvich piññakkisirutin akisuruamik qilañmi. Taatnaanikkuvich malinña.”
²² Nukatpiam tusaakamiuñ taamna ipiqtutchakhuni aullağniqsuq atakkii sulliñaurauqaqhuni.
²³ Jesus-ñum nipliutiniğai maliguaqtini, “Iłumun uqautigipsi, Sakiqnallapiagisiruq umialguruami iñuñmi isigñialiksraña Agaayyutim añaayyqautaanun.”
²⁴ Uqautipsaagipsi, qağanatluktuq pikukтуруam isiliksraña ‘Mitqutim Iraagun’ uumakña umialguruam isiliksrañañi Agaayyutim añaayyqautaanun.”
²⁵ Maliguaqtañ tusaakamitruñ taamna quvigutçhallapiagñisut nipliqhutin, “Kiñami anniqsuğisiñiqa?”
²⁶ Jesus-ñum takusaqlugich nipliutiniğai, “Sua iñuich savaagiyumiñaisañat Agaayyutim savagitlapiagatağaa.”
²⁷ Peterm kiuniğaa, “Supayaat unitkivut maligukhutin. Aasiñli sumik piññañniqa?”
²⁸ Jesus-ñum nipliutiniğai, “Uqautigipsi, Iğñiña Iñuum aquvinñanikpan aquppiutaqpañmiñun quvianağmiñi suli supayaq nutağuuqpan, tavra ilipsi maliguaqtuasii uvamanik, aquppigisipmisi qulit malğunñun aquppiutaqpañnun atanniqsuğlugich kinuvianj qulit malğuk iğñiñiñi Israel-ñum.”
²⁹ Suli kiñaliqaa unitchiruaq kinuniğmiñiglu aniqatmiñiglu aapamiñik aakamiñiglu, ililgaagmiñiglu naagaqaa nunamiñik pisigilunña akuqtuigisiruq akiliusianik tallimakipiağuglu. Piññakkisiruq isuitchuamik iñuukigimik.
³⁰ Aglaan iñugiaktuat sivulliuuat pakma aqulligugisirut, suli iñugiaktuat aqulliuruat pakma sivulligugutin.”

20

Savaktit Nautchiivimjmi

¹ “Agaayyutim añaayyqautaa sagviqpan itkisiruq iñuktun nautchiivigaqtuatun. Anipluni uvlaatchaurami savaktiksraqsiğniqsuq nautchiivimjmiñun.”
² Sivunniuatigiqaaqlugich savaktiksrat akiligiñiñiqlugich uvlum akiksrañanik savakpata nautchiivimjmiñi tiliñiğai.
³ Qulinuğutailamun sassağ tikitman aullalgitñami qiniğniğai atlat tunisiñiağvinñi qikaqtuat ittuaqsiñaqhutin.
⁴ Nipliutiniğai, ‘Savviağitchili nautchiivimjmiñun. Nalaunñaruamik akiligiñisipmisi.’ Savviağniqsut.
⁵ Aullalgiñniqsuq uvlug qitiqquğunnaqman suli pinjasunun sassağ ilipman, taatnatunsuli savviaqtitchipluni.
⁶ Suli aullalgiñniqsuq tallimanun sassağ tikitchunnaqsipman, aasiñ paqilgitñami atlanik qikağaaqsiñaqtuaniq apiqsruğniğai, ‘Suvaata qikaqtuaqsiñaqpisi taatna uvluvakpauraq ittuaqhusi?’
⁷ Kiuniğaat,

‘Atakkii kia-unniin iinum savaktiksractaaginiluta.’ Uqautinigai, ‘Aullagitchili savviagusi nautchiivimnun.’⁸ Anaqaksraaqman nautchiiviqatuaq uqagniqsuq savaktit anaaquqanatanun, ‘Tuqluglich savktaut akilikkich akiinaktaanjitnik, aullagnilugich aqulliuplutiin savviaqtauniin sivullignunaglaan.’⁹ Aggiqmataasiin taapkua savaktiksractaanuruat tallimanun sassa q ilipman, akiliqlugich uvlum akiksranjanik.¹⁰ Taapkuali savaktiksractaqaanuruat aggiqamin, isumaniqsut akiknatlunniaghutin. Aglaan atausiullaaplutiin akuqtuipmiinqsut uvlum akiksranjanik.¹¹ Taapkua akuqtuikamin akiinaktaagmiknik uqapiluaqsiniqsut akiknaqlugu nunautilik¹² uqaqhutin, ‘Tamatkua aqulliich savviaqtuat savktut atautchihihiami sassa gnigmi. Akiligitin atunim uvaptiktun naagauvva iglutuqlugu uunaq savakhuta uvlututilaanatan.’¹³ Aglaan kiunigaa ilanjat, ‘Ilauramaan, savvaqluutiinikkipi inivayagnia gutin. Sivunniuqatiginipinja savagukhutin akiksranjanatun uvlum?’¹⁴ Tigulugu akiliusian anilaagii. Qaitchisukkiga anun savviaqtuaq aqulliupluni ilipniktuaq akiliipmatun.¹⁵ Nalaunjaiinipik isumaptun anjalatchikama pigikkamnik? Naagaqaa killuqsraqpich anniqsraitnama?’¹⁶ Taatnatuntuuq aqulliich sivulliguutigisirut, suli sivulliich aqulliguutilutin. [Inugiaktuat inuich tuqlirakkaugluaqtut, aglaan ikituurat piksractaanurur.]”

Jesus-nun Pinatchigignigai Uqaqalli Tuqutauliksragmiinigli Anipkakkauliksragmiinigli

¹⁷ Jesus Jerusalem-mukhuni saniqpaktaagutinigai qulit malguk maliguagtini uqautiplugich,¹⁸ “Naalagnisitchi, Jerusalem-munniagtugut Ignina Inuum aatchuutigikkauviksranjanun qauklijitnun agaayuliqsit suli aglaliqirinun. Ilijisa tuqutaksragugniinaagaat.”¹⁹ Qaitkisigaat Jew-nunitchuanun mitautigitqulugu ipigaqtuglugulu, suli kikiaktuutipkaqlugu sannigutamun; aglaan anitqiksikkauniaqtuq pinjayuatigun uvlut.”

Aakauruam Iniqsruanja

²⁰ Aasiin Zebedee-m ignakkiin aakanak utlautiniqsuq Jesus-mun piqatigiplugik ignanji. Sitqugviginigaa sivugaanun iniqulugu pisitquplutin.²¹ Jesus-nun apiqsruignigaa agnaq, “Sumik pisukpich?” Agnam kiunigaa, “Tilikkik ukuak ignakka aquppitlasilugik ilipni, ilaqataa taliqpiqnun suli ilaqataa saumipnun atanniqsuiguvich anaaquqautipni.”²² Jesus-aasiin nipligniqsuq, “Nalurusi sumik iniqsruqtilaapsitnik. Imihinau vitku qallun imiqsagumakka ga [naagaqaa apqusaathi nau vitku naninnaqtuaq apqusaagaksrautigikka ga]?” Taapkuak ignakkiin kiunigaak, “Imihinaugikpuk.”²³ Jesus-nun nipliutinigik, “Illumun imignialuaqtusik qallutmiin imigniakkamiin. Aglaan piksraktusraunitchunja aquppiruksranjanik taliqpimni saumimni lu. Taapkuak innak inuqagniaqtuk aapaa itqanaiyautikkanjanun.”²⁴ Qulit tusaakamin taavruminja ihuagininiigaich taapkuak malguk aniqatigiik.²⁵ Jesus-nun tuqlugniigai maliguagtini uqautiplugich, “Ilisimarusi anjalatinich Jew-nunitchuat anjalannilugaqtilaanatnik inunjitnik suli kamanagniqsranjanisa nanititchuuplugich.”²⁶ Aglaan taatnaittuksraungitchuq ilipsitni. Kina payaaq kamanaguktuaq akunnapsitni ilipsitnun savaktirusrauruq.²⁷ Suli kisupayaaq qaukhiusukkumi savaktaagruguqtusrauruq iluqapsitnun.²⁸ Taatnatun Ignina Inuum agginitchuq savautipkagiauni, aglaan

savautriyaqhuni suli qaitchaqtuqlugu iñuulli tasuğuklugich iñugiaktuat iñuich.”

Jesus Mamititchiruaq Malğurñnik Ayaunaruñnik Anjutirñnik

²⁹ Jesus maliguaqtinilu aullaacsipmata Jericho-mun, iñugiallapiaqtuat malinigaat. ³⁰ Malğuk anjutik ayaunaruak aquppiñiqsuk saniğaatni tumitchiat. Tusaakamik Jesus apqusaagñiplugu kappainiqsuk, “Ataniiq, kinuviana David-ñum! Nagligillañniaqtiguk.” ³¹ Iñugayaat iñiqtignigaich nipaisaaqplugik, aglaan nipitutluuraqhutik kappainiqsuk, “Ataniiq, kinuviana David-ñum! Nagligillañniaqtiguk.” ³² Jesus nutqaqhuni tuqluğñigik, aasiin apiqsruqlugik, “Sutquvisik uvamnun?” ³³ Kiunigaak, “Ataniiq, qinñitlasisuktuguk.” ³⁴ Jesus ilunñutcharñiqsuq taapkuñña. Aksinñigik irinjik. Tavrauva qinñitlasiñiqsuk, aasiin maliklugu Jesus.

21

Jesus-ñum Tikisaalha Jerusalem-mun Ataniqtun

¹ Aasiin qallikamin Jerusalem-mun tikiññiqsut Bethphage-mun, igğigñun atiqaqtuamun Olives-mik. Tavrakña Jesus-ñum tiliñigik malğuk maliguaqtinñi, ² uqautiplugik, “Aullağutik nunaaqqiuramun sivunnaptikniittuamun. Amanianani paqtikisigiksik pituqaqtuaq natmaksigvik nuğğanalu. Pituiğlugik uvunautiyumagitik uvamnun. ³ Kia iñuum qanuqpatik uqautiyumagittik atanğuruamun inuğinilugik. Taavruma tavrauva aullaqtinniağik.” ⁴ Iluqaan atuumaniqsuq tanjqsaqługu sivuniksriqirim uqautigikkaña itnaqhuni, ⁵ “Uqautisigik iñuñi Zion-ñum,

Atañi, umialiksi aggiqsuq ilipsitñun.

Piisaanitchuq usiaqsuqsuq natmaksigvinñi,
nuğğananiunniñ natmaksigvium.”

Zechariah 9:9

⁶ Maliguaqtik aullağñiqsuk tuvraqługu Jesus-ñum uqauttutaa inmiknun. ⁷ Taapkuak aggiutiniğaa natmaksigvik nuğğanalu Jesus-mun. Iñiğaiç atnuğaatik natmaksigvinñun aasiñ Jesus aquvitluni taapkuñnuña. ⁸ Iñugiallapiaqtuat iñuich siaminnigaich atnuğaatin tumitchianun. Atlati kipriñiqsut akiqqunik napaaqtuniñ siapsiutiplugich tumitchianun. ⁹ Iñugayaat pisuktuat sivuagun Jesus-ñum suli tamatkualu maliktuat niprualaniqsut,

“Hosanna. Nangağlakput igñña David-ñum.

Uvvatuq Agaayyutim piliutiqaglıun tikitchuaq piqusiqlhuni Ataniğmik.

Psalms 118:26

Nanğakkauli Agaayyun qutchinñiqsrami qılanmi.”

¹⁰ Tavra Jesus isiqman Jerusalem-mun iñupayaanñi nunaaqqim ağayullañniqsut, aasiin iñuich apiqsruqtuğñiqsut, “Kiña una?”

¹¹ Tamatkua iñugayaat kiunigaich, “Taamna tavra Jesus-ñuruq, sivuniksriqiri Nazareth-miñ Galilee-mi.”

Jesus-ñum Suaqluiyalha Agaayyuvikpauramik

¹² Jesus-ñum isiqami agaayyuvikpañmun anittağñigai iluqaisa tauqsuqsuktuat suli tunisiullaqtuat tavrani, suli ulğutaqlugich tiivlut maninñik simmiqsuğvinñich aquppiutanitlu tamatkua tunisiullaqtuat tinmiağruuranik. ¹³ Jesus-ñum uqautiniğai tamatkua, “Aglausimaruq Agaayyutim makpiğaanñi, Tupiğa taggisigiqagñiaqtuq agaayutyagvinmik, aglaan iriqtuğvigiliutipkağiksi tiğliniaqtinun.”

14 Tavrani agaayyuvikpaṅmi ayaṅaruat suli pisutlaitchuat Jesus-muṅniqsut, aasiiñ Jesus mamititlugich. 15 Qaukḷiṅich agaayuliqsit aglaliqiritlu uumitchaṅniqsut qiñiqamitruṅ Jesus savaaqaqtuaq quviquaqtuanik suli ililgaat niprualaruat agaayyuvikpaṅmi nipliḷhutinj, “Nangāglakput iḡñiṅa David-ṅum.” 16 Tamatkuali nipliutinigaat Jesus, “Tusaavigich makua sumik uqaqtılaṅat?” Jesus-ṅum kiuniḡai, “Ii, agliqisimasuknaḡiksi uqaliq uqaqsimaruaq, ‘Aniqammiurat ililgauratlu nangaiḡkaḡniḡitin quyyatillautamik?’” *Psalms* 8:2

17 Jesus-ṅum uniññiḡai. Aullaḡniqsuq nunaaqciḡpaṅmiñ siñiktaqhuni Bethany-mi.

Jesus-ṅum Pannaqtitkaa Fig Napaaqtua

18 Uvlaaḡuqman Jesus utillaḡmi nunaaqciḡpaṅmun niḡisuligñiḡsuq. 19 Qiñiqamiuṅ fig napaaqtua apqutmi utlaṅniḡaa aglaan paqitḷhijitluni fig-nik, tamarra milukataigaluaq. Jesus-ṅum nipliutinigaa napaaqtuq, “Tavrakṅaniñaglaan asianik nauritqiññiaḡnak.” Taamna napaaqtuq pannaqḷuktigñiḡaa. 20 Maligūaqtaiñ qiñiqamitruṅ taamna quvigutḷhakhutin uqaḡniqsut, “Qanuḡhuni manna fig napaaqtua paniḡtiḡpaun?” 21 Jesus-ṅum kiuniḡai, “Uqautigipsi, Ukpīqsrīsiqāḡupsi arguaqtusunḡaqasi pitlanayaqtusi savaaḡikkaptun taavrumiṅa fig napaaqtuanik, aglaantuuq nipliḡupsiunniñ uumuṅa iḡḡimun, ‘Nuutittin igitaulutin taḡiumun’ taatnallapiaḡ atuumanayaqtuq. 22 Ukpīqsrīḷikun apiqsrugūpsi supayaamik akuḡtuḡisirusi agaayulikun.”

Kimik Jesus Tuyuḡiriqāḡniḡpa?

23 Jesus Jerusalem-mun tikiñḡanikman isiḡniqsuq agaayyuvikpaṅmun. Qaukḷiṅisa agaayuliqsit sivulliuḡtiḡruatlu utlaṅniḡaat Jesus ilisautripkaḡlugu aasii nipliutiḡlugu, “Kisum aṅalatchiḷhagun savaaḡivigich tamatkua? Kia sanḡiksritpatin taatnatun?” 24 Jesus-ṅum kiuniḡai, “Uvanḡaptuuq apiqsrugñiḡipsi atautḷiḷhiñamik. Kiugupsitṅa uqautigisipmigipsi nakiñ aṅalatchiḷhāḡḷuṅa savaaḡitilaṅatnik tamatkua. 25 Kia sanḡiksritpaun John paptaaḡtitchiḡuplugu, Agaayyutim naagaḡaa iñuich?” Uqaḡtuyaḡniqsut iṅmiknun, “Uqaḡupta agaayyutmiḡsaunilugu Jesus-ṅum uqautiniḡaatigut, ‘Suvaatami ukpiḡinḡipisiun John?’ 26 Aglaan uqaḡupta iñukmiḡnisaunilugu, iluḡutḷhaktinniaḡivut iñuich atakkii iñupayaat nalupḡiḡinḡikaat John sivuniksriḡirautilaṅa.” 27 Aasiḷi kiuniḡaat Jesus, “Nalurugut.” Tavra nipliutinigaai, “Uqautiyumiñaitmigipsi sumiñ aṅalatchisiḡaḡḷuṅa savaaqaqtılaammik tamatkuniṅa.

Atrikusaun Malḡukkun Iḡñikkun

28 “Qanuḡ isummatigiviunḷi aṅun iḡñiḡaqtuaq malḡuṅnik? Utlaṅniḡaa aṅayukḷiḡ nipliutiḡlugu, ‘Iḡñiḡ savviaḡiñ nautḷiivimñun ugluvak.’ 29 Taavruma kiuniḡaa, ‘Savviaḡumiñaitḷuṅa,’ aglaan aquagun nunuuranisḡsuq aullaḡhuniḡasii. 30 Aapaṅak utlautiḡiññiḡsuq ilaḡataanun iḡñiḡmi uqautiḡlugu sivuanisun. Taavruma kiuniḡaa, ‘Savviaḡisiruṅa,’ aglaan aullaṅiññiḡsuq. 31 Nalliak taapkuak iḡñakkiñ tupiginiḡpatku aaparik?” Kiuniḡaat, “Taavruma sivullium.” Jesus-ṅum nipliutinigaai, “Nipliutigipsi, tax-siliḡirit suli akisut iñugiliutinigaai Agaayyutim aṅaayuaqtumiñi sivupsitiñ. 32 John agḡiḡaluaqtuḡ ilipsitiñun ilisautityaqhusi nalaunḡaruakun iñuuniḡviksarakun, aglaan ukpiḡinḡikiksi John. Aglaan

tax-siliqirit akiisutlu ukpiǵigaat. Aasiili qiniqapsigik nunuuranjitchusi aquvatigun ukpiǵilugu.

Atrikusaun Nautchirriqiritigun

³³ “Naalaǵniǵagitchi atlamik atrikusautmik, Iñuqaǵniqsuq nunaqaqtuamik. Nautchirriǵviliuǵniqsuq, sapukutchiqǵlugu avataagun, nivakhuni misuǵuliuǵviksramik, nappaipǵluni nasiqsruǵviñmik, tavraasiin atukkirutigiplugu nautchirriqirinun. Taatnaanikami aullaǵniqsuq unāsiksuamun nunamun. ³⁴ Tavra qallipman pukugviksraq asianik tuyuǵiniǵai savaktini nautchirriqirinun aitquplugich piññaktaaksrautni ilinjitñiñ. ³⁵ Aglaan nautchirriqirit tiguñiǵaich savaktai, aasiin anamikǵlugu atausiq, sulit tuqutlugu ilañat, atlasuli miǵuqtuǵlugu uyaǵañ. ³⁶ Tuyuqalǵiñniqsuq atlanik savaktinik, iñuǵiatluktuanik sivulliǵiñiñ. Aglaan savvaǵlulǵiñniǵaich taatnatun. ³⁷ Aqulliqpianuplugu tuyuǵniqsuq iǵniǵmiñik ilinjitñun uqaqhuni, ‘Taluginiǵaat iǵniǵa.’ ³⁸ Aglaan nautchirriqirit qiniqamitruñ iǵniq uqaǵniqsut inmiknun, ‘Tamarra paitchaktaaksralik, ki tuqullakput piññaktaǵiluguasii paitchaktaaksrautaa.’ ³⁹ Tiguplugu aninniǵaat asialiviñmiñ tuqutluguasiiñ. ⁴⁰ Taatnamik, iñua asirrivium agǵiǵumi qanuǵniqaqgich tamatkua nautchirriqirit?” ⁴¹ Kiuniǵaat, “Taapkua iñukluich nanjitlugich tuqunniǵai, aasiin atukkirutigilugu asialivik atlanun nautchirriqirinun aatchuǵumiñiaqtuanun inmiñun asianik pivik tikitpan.” ⁴² Jesus-ñum nipliutinigai, “Aǵliqisimasuknaǵiksi Agaayyutim uqaǵha,

‘Uyaǵak tuppirt ayakkanat,

taamna uyaǵak piitchuillaapiǵaqtuq tuppirauni.

Taamna atangum savaaǵigaa

suli quvinqaqtuanunusugigikput.’

Psalm 118:22, 23

⁴³ Taatnamik uqautigipsi, Iñuǵiniǵisigai Agaayyutim anaaquqautaa, uvakñaniñaglaan Agaayyun anjalatchiñiaqtuq iñuñmik tupiksriuanik pisuǵmiñik. ⁴⁴ Aasiin kisupayaaq puukaqtuq taavrumuñ uyaǵañmun siqumitauniaqtuq, aglaansuli taavruma uyaǵaum kattaqitñikkumi iñuñmik kanuǵiñiaǵaa.”

⁴⁵ Qaukñinich agaayuliqsit suli Pharisee-ñuruat tusaakamisigik Jesus atrikusautini ilisimaniqsut Jesus-mun uqautigitlaaǵmiñnik.

⁴⁶ Tigusukkaluǵniǵaat, aglaan iqsiñiqsut iñugayaanik atakkii iñuich ukpiqhutin Jesus sivuniksriqirauniplugu.

22

Atrikusaun Niǵiqpagvikun Ilaqatniǵviksrautni

¹ Taimma uqaqtuagaqsilǵiñniqsuq atrikusautitigun uqaqhuni,

² “Agaayyutim anaaquqautaa sagviqpan atriqaǵisuruq umialinmik itqanaiyairuamik niǵiqpagviksramik iǵni ilaqtatniǵviksrautani.

³ Tiliñiǵai savaktini tuqǵuǵiaquplugich tamatkua aiyugaaqtauruat niǵiqpagviksramun, aglaan agǵiǵunñiñiqsut. ⁴ Umialik tiliritqilǵiñniqsuq atlanik savaktimiñik uqaqhuni, ‘Uqautiyumagisi tamatkua aiyugaaqtauruat, Itqanainikkiga nullautchiǵviksraǵa. Tuqutchaniktunja uqsraqsanitñik tuttuqpañuma nuǵǵaǵmalu. Suapayaaq itqanaiqsuq. Agǵiǵusi niǵiqpagaǵitchi katchuutiniaqtuanun.’ ⁵ Tamatkua aiyugaaqtauruat suliqutiginiñniǵaich aglaan aullakhiñniqsut, ilañat

savviaqhuni nautchiivijmiñun sulī atla tauqsigñiagvijmiñun. ⁶ Iñajisa tiguniqlunigaič savaktit anaumiklugich sulī tuqqtqataqlugich. ⁷ Umialgum tusaakamij taamna uumitchanijqsuq. Tuyugiñigai anjuyiujtini tuqqtčhaqtuaqplugich tamatkua iñuaqtuqtuat sulī ikipkaqlugu nunaaqqijāt. ⁸ Tavra nipliutiniğai savaktini, ‘Ilaqatnigviksraun itqanaitkaluaqtuq aglaan taipkua aiyugaaqtaugaluaqtuat nalliummatinjčhut. ⁹ Aullağusi tumitchiat kanjigalunijñun aiyugaaqligiagitchi kisupayaanik qinikkapsitñik aggiqulugich katchuutiniaqtuak nigipkaiviksrautaaknun.’ ¹⁰ Savaktit aullağniqsut tumitchianun aasiñ katitchiaqsiplutij iñunjik atisiplugich nakuuruatlu pigiitčhuatlu. Ilaqatnigviksraunaasiñ immiğniqsuq paqitapayaagmiknik. ¹¹ Aglaan umialik isiqami qinigiqlugich tuyugmiaksraqtaanjuruat, qinigiğaa iñuk tavrani atnugaaqtummaanjčhuaq piqutigilugu ilaqatnijniaqtuq. ¹² Umialgum nipliutiniğaa taamna iñuk, ‘Iauraamaanj, qanuqhutin isiqpich nigiqpagvianun atnugaqtusunjaqnak nalaunjaruanik?’ Taamna iñuk nipiksraiñniqsuq. ¹³ Umialgum uqautiniğai savaktini, ‘Qiliqsigik argaillu isigaillu igillugu aasii taagñiqsallapiamun. Tavrani itkisiruq qiahiq sulī tiraalatchihiq kigutinik.’” ¹⁴ Tavrani Jesus niplipsaağniqsuq, “Iñugiaktuat iñuich aiyugaakkaugaluqtut, aglaan ikituurat piksraqtaanjurut.”

Akiliaksrapiatigun Tax-sinik

¹⁵ Pharisee-nuruat sivunniugaqsiñiqsut pitchağuklugu Jesus uqałhigun. ¹⁶ Tuyuğagñiqsut maliguaqtimiknik ilaanun, piqasiqlugich Herodkuaqtuanik uqaqhutij, “Iisautrii, ilisimarugut nalaunjaruanjutilaaqnik. Iisautriutin Agaayyutim iñuuniağvigitukkañanik ilumutuuruakun sugisunjaqnagu qanuq iñuich isummatiqaqtılaanjat, aasiñ sugijnitmiğiñ iñuum suurautilaaja. ¹⁷ Uqautitigut sumik isummatilaaqnik taavrumuuna, Maligutaksrakuagñaqpa akiliiruni tax-sinik Caesar-mun naaga nalaunjaitpa?” ¹⁸ Aglaan Jesus ilisimaplugu sivunniugutaat pigililiqikun nipliğniqsuq, “Ukpinñuaqtisii! Suvaata uuktuaqpsitja? ¹⁹ Qiniqtillaksitja manijnmik akiliqsuutauruamik tax-sinun!” Qaitchiñiqsut manijnmik. ²⁰ Jesus-ñum apiqsruğniğai, “Kia-una agliutranja manijnmi? Kiasulī aglaña?” ²¹ Kiuniğaat, “Caesar-m.” Aasiñ Jesus-ñum uqautiniğai, “Akiliutigilugu Caesar-mun Caesar-m pigikkaña, sulī Agaayyutmun pigikkaña Agaayyutim.” ²² Tusaakamitruñ Jesus-ñum uqağikkaña quviğusunijqsut unitluguasiñ.

Apiqsruun Anjipakkaulikun Tuqułiğmiñ

²³ Taavrumani uvlumi Sadducee-nuruat, tamatkua uqağuuruat tuquruat anjqtitlaiñniplugich, utlautiniqsut Jesus-mun apiqsruğuklugu, ²⁴ “Iisautrii, Moses-ñum uqautigaatigut itnaqhuni, Anjun ilaqatiqaqtuq tuqukpan qitunğigaluaqani, taavruma anjutim aniqataan ilaqatniktaagiraksrağiniğaa ulğagñaq qitunğisilugu anutmik ilisimanaguniasiiñ tuquruam qitunğagitilaañanik. ²⁵ Samma maani ittut tallimat malğuktun aniqatigilich akunnaptikni: anayukliq nuliaqtuq tuqupluni qitunğaitluni, unitlugu nuliani aniqatmiñun. ²⁶ Tugliasulī aniqataa taatnatun tuqupluni pinajuaglu, kiisaimma iluqatin aniqatigilich tuquvut. ²⁷ Aqulliupluniasiiñ ağnaq tuqupmiñiqsuq. ²⁸ Taapkua tallimat malğuuruat anjutit nuliaqtuat iluqatin taavrumiña ağnamik, nalliata nuliağigisiñiqpauñ taamna anjqtigvijmi?” ²⁹ Jesus-ñum

kiunigai, “Qanutun killukuaqtigivisi! Nalugisi Agaayyutim uqalrich ilaanlu sanjia. ³⁰ Iñuich anjtiqigumiñ tuqumiñ ilaqatniktuğumiñaitchut naagaqaa ilaqatniktitakauyumiñaitchut. Aglaan itkisirut isaguliktitun qilajñmiittuun. ³¹ Agliqisimasuknağiksi Agaayyutim uqauttutaa ilipsitñun anjtiqilikon tuqułigmiñ. ³² ‘Agaayyutigigaatja Abrahamlu Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu.’ Agaayyutiginjtkaat tuqunaruat aglaan iñuuruat.” ³³ Iñugayaat tusaakamitruñ Jesus-ñum ilisauttutaa quviğusunjqsut.

Kamanağniqsarakun Tillisigun

³⁴ Pharisee-ñuruat katimaniqsut tusaakamiñ Jesus-mun nipaiqsifniplugich Sadducee-ñuruat. ³⁵ Iñajata ilisautriñuruam maligutaksranik apiqsruğniğaa Jesus uuktuaguklugu, ³⁶ “Iñisautrii, nalliat tillisit kamanağniqsrauva maligutaksrani?” ³⁷ Jesus-ñum kiunigaa, “‘Piqpagiyumagiñ ataniq agaayyutigikkan iluqaaniñ uummatipniñ, iluqaaniñ iñuutchipniñ, sulil iluqaaniñ isummatipniñ.’ ³⁸ Taamna tavra sivulliq sulil kamanağniqsraq tilliñ. ³⁹ Sulil tuglia taatnatun itmiuq, ‘Piqpagilugu iñuuniaqatin ililugu iliptun.’ ⁴⁰ Maligutaksrapayaaq sulil sivuniksriqirit ilisauttutigikkanich tunjaviqaqtut taapkuñnuja malğunñun tillisijnun.”

Apiqsruun Anniqsuqtikon Akiqsruutauruakun

⁴¹ Pharisee-ñuruat katimapkaqlugich Jesus-ñum apiqsruğniğai, ⁴² “Qanuq isummatigivisiñ Christ, anniqsuqti akiqsruutauruag? Kia kinuniağivaun?” Kiunigaa, “David-ñum.” ⁴³ Jesus-ñum nipliutinigai, “Qanuqhunimi David-ñum, uqaqhuni Irrutchikon, taiguutiqağniqpauñ ataniğmik? Atakkii uqağniğuguuq, ⁴⁴ ‘Ataniq uqaqtuq Atanimnun:

Aquvittin kamagitchiuviksrapnun

uvanñun akiilñiahatnunağlaan uumigiritin.’

Psalms 110:1

⁴⁵ David-ñum inmiñik taiguutiqaqpagu Ataniğmik, qanuğmi Anniqsuqti David-ñum kinuviağitlanipauñ?” ⁴⁶ Nalliataunniñ Pharisee-ñuruat kiluğuiñiğaiç Jesus-ñum apiqsruutai. Tavrakñaniñaglaan uvlumiñ kiauñniñ apiqsruqtağunaiğniğaat Jesus.

23

Jesus-ñum Kiliktuutigigai Ukpiniñuaqtit

¹ Taatnaanikman Jesus uqağniqsuq iñugayaanun maliguaqtimifñunlu, itnaqhuni, ² “Aglaliqirit Pharisee-ñuruatlu maligutaksriuqtut Moses-tun inilğaanimma. ³ Taatnamik tupigiraksrağigisi atuğlugillu supayaanik uqautikpasi tuvrasunaqnağich qanuq pisuutilaanat. Atakkii atuummitlaitchaat sumik uqaqqaqhutin. ⁴ Natmiqsuiraqutut iñunñun uqumailanik. Aasiisulil ikayuğummataitkaich akiyautisuglugich. ⁵ Savaapayaaqtin iñiqtagirağigaaqt qifniqusaalñiağutin iñunñun. Agliłaaqtağniğaiç puukataurat qauğmikniłu taligmikniłu imaqaqtuut uqağnik sulil atnuğaağmiñ niviñalukkatanich taklilaqlugich. ⁶ Iniqallatuniqsut qaukñinich aquppiutanjñik niğiqpakmata, sulil Jew-ñuruat katrağvinjñi aquppilatulutin qaukñuruam inaanil, ⁷ sulil tumitchiani paglatatuplutin sulil iñunñun tuqliraqusuuplutin ilisautriñik. ⁸ Aglaan taiguutiqağumiñaitchusi ilisautriñik, atakkii atautchilñiñamik ilisautriqağhusi aasiñ iluqasi aniqatigiiksusi. ⁹ Taiguğniqasiñsulil

kiñapayaaq maani nunami aapapsitñik, atakkii atautchiñhiñamik aapaqaqtusi qilañmiittuamik. ¹⁰ Naagaqaa taiguqasiuq kiñapayaaq sivulliuqtinik atakkii atautchiñhiñamik sivulliuqtiaqtsusri, taamna Christ-nuruq, anniqsuqti akiqsruutauruaq. ¹¹ Iñuk kamanagñiqsrauruaq akunnapsitñi savaktigiyumagiksi. ¹² Suli kiñapayaaq kamanagñiqsrauruaq inñiñik atchiksipkakkaugisiruaq. Kiñapayaaq atchiksiruaq inñiñik kamanagñiqsrauruaq.

Jesus-ñum Suakatağai Ukpinquałhatigun

¹³ “Nakñiun, aglaliqirisiiłu Pharisee-ñuruasiilu, ukpinquaqtisii! Kanqisitłaitkiksi Agaayyutim uqalħa uqqiraqtaalu suli ilisautriñitługich. Atriaqqtusi iñuñnik anmautiaqtuanik Agaayyutim anjaayuqautaanun aglaan anmanitługu. Isinitchusi sulipsuq isiqtailigisi tamatkua isigniuraqtuat. ¹⁴ [Nakñiun, aglaliqirisiiłu Pharisee-ñuruasiilu, ukpinquaqtisii! Ivayaqtuipłusi tupinjitñik sulliñauranjitñiglu uilgağnaat, aasiñ taimma qiniqtinniagaqsiplusi takiruamik agaayupłusi, taamna pisigilugu anasiññuqsaqsiulikrsaqsi pigiitłunniatquq.] ¹⁵ Nakñiun, aglaliqirisiiłu Pharisee-ñuruasiilu, ukpinquaqtisii! Kukiłuktusi tağiukunlu nunakunlu atautchimikunniñ maliguaqtiniguħusi. Aasiñ maliguaqtiksraqtaagñianikapsiun anasiññuqsagvinmutlasirağigiksi pigiitłukługu ilpsitñiñ. ¹⁶ Nakñiun, ayaunapłusi sivulliuqtauruaq! Uqaqtusi, ‘Kiñapayaaq akiqsruqami agaayyuvikpakun taamna suñitchuq, aglaan kiñapayaaq akiqsruqami kaviqsaakun manikun agaayyuvikpakun, tavra akiqsruutiniktuq!’ ¹⁷ Ayaunapłusi isumalguitchuasii! Nalliak ukuak pitłuktuanuva—kaviqsaag manik naaga agaayyuvikpak ipqiqsitchipkairuaq kaviqsaamik maninmik? ¹⁸ Uqaqtusisuli kiña iñuk akiqsruqami tunillaqtuğvikun taamna suñitñiplugu, aglaan akiqsruqami aatchuutauruakun tunillaqtuğvinmi akiqsruutiniktuq. ¹⁹ Ayaunaruasii! Nalliak ukuak pitłuktuanuva aachuun naaga tunillaqtuğvik ipqiqsitchipkairuaq aachuutmik? ²⁰ Taatnamik iñuum tunillaqtuğvikun akiqsruqami taputirağigai aachuutit tunillaqtuğvinmiittuat. ²¹ Iñuk akiqsruqami agaayyuvikpakun, taputipmirağigaa Agaayyun ittuaq tavrani. ²² Iñuk pakivrumuuna akiqsruqtaqami taputipmirağigaa Agaayyutim aquppiutana taamnalu aquppiruaq tavrani. ²³ Nakñiun, aglaliqirisiiłu Pharisee-ñuruasiilu, ukpinquaqtisii! Qulikuraqtusi avuğutipsitñik—mint, dill suli cummin-nik; aglaan minitługich qulliupiaqtuat ilisauttitit maligutaksrani: nalaunñaruahiq, nagliktaq suli ukpiqsriħiq—taapkua atuumaraksraqaluasi minitchirağasunqasiaglaan sivulligñik. ²⁴ Ayaunapłusi sivulliuqtisii, milugiatchiat piigñiağagigisi qallutipsitñiñ salummautitugługich, aglaan ilğataqtigagigiksi pikukturuaq natmaksigvik. ²⁵ Nakñiun, aglaliqirisiiłu Pharisee-ñuruasiilu, ukpinquaqtisii! Salumapkairusi qaahñanjitñik qallutipsi suli puggutapsi, aglaan iluñich immaukkaqhutin ivayaqtuğmik suli killiqiğmik. ²⁶ Pharisee-ñuruasii, qanutun qinilaisigivisi! Salummaqqaagsigik iluñnik qallutimlu puggutamlu, qaanigli salumayumauk. ²⁷ Nakñiun, aglaliqirisiiłu Pharisee-ñuruasiilu, ukpinquaqtisii! Ittusi qiniyunaqtuatun iluvgich silataatitun, aglaan iluñich immaukkaqhutin tuqunarat iñuñich sauninjitñik suli qaayugñapayaaqtuanik. ²⁸ Taatnallapiaq qaahñanapsigun

sagviaqtuğaqtusi iñuñnun nalaunñaruatun ilipłusi, aglaan ilipsitñi immaukkaqtusi ukpinqñağutunik pigiiłiqihğniglu.

Jesus Sivuniksriqiruq Anasiññuqsaağviksrañatnik

²⁹ “Nakñiuñ, aglaliqirisiiłu Pharisee-ñuruasiiłu, ukpinqñaqtsiil! Qiiñyunaqsagisi iluvinich sivuniksriqirit suli nalaunñaruat iñuich. ³⁰ Uqaqtusisuli, ‘Iñuuniaqsimagupta inilğaan taimani aapaavut iñuuniaqmata, piqasiqsuutinayaitchugut ilinjitñi iñuaqtuqmata sivuniksriqirinik.’ ³¹ Taatna uqaqapsi ilipsitñik ilisimarauniqsusi kinjuviağitilaapsitñik tuqqutçhruanun sivuniksriqirinik. ³² Ki naatchiuñ sivulliapsi aullağniikanjat. ³³ Ilipsi qitunğarich tuqunaqaqtuat nimigiat! Qanuğlugu nañaqniaqpisiuñ anasiññuqsaağvinmuktitauviksraqsi? ³⁴ Taatnamik tuyuğisiruñ sivuniksriqirinik ilipsitñun puqiksaaniglu iñuñnik aglaliqiriniglu —ilañich tuqqutkisigisi, suli ilañich kikiaktuu-tilugich, atlatsuli ipiğaqtuğlugich katraqvipsitñi suli qimaaratchilugich nunaaqqimiñ atlanun nunaaqqiñun. ³⁵ Taamna pisigiplugu anasiññuqsaağviksraqsi tikiññaqtuq ilipsitñun maqitchipkaiłapsigun auñatnik nalaunñaruat iñuich mauñ nunamun, aullağniilugu iñuaqtułhaniñ Abel-ñum iñuaqtułhanunaglaan Zechariah-m iğñiñan Barachiah-m, iñuaqtapsi akunğakni agaayyuvikpaumlu tuniılaqtuğviumlu. ³⁶ Uqautigipsi ilumutuuruamik, iluqani tamanna anasiññuqsautiksraq tikiumagisiruq makunuñ iñuñnun pakmapak iñuuruunun.

Jesus-ñum Piqaksriłha Jerusalem-miunik

³⁷ “Annaatuk, Jerusalem-miusii! Tuqtuçuuruasii sivuniksriqirinik miłuqtuiruasiiłu uyağarñik tamatkuniña tuyuurauruanik ilipsitñun! Akulaqtuğlu katitchummiuğaluağagigitka iñuğikkasi, atrilugu aqargiqpak piyaqquqtaiłitñiktuatun paıyaagmiñik ataaknun isaqqunmi. ³⁸ Atañji, tupiqsi suksraakkaullapiagñiaqtuq suñjillağuglugu. ³⁹ Taatnaçluñ uqautigipsi, qiiñitqikkumiñaitkipsitñi nipliğñiałapsitñunaglaan, ‘Uvvatuq Agaayyutim piłiutigiliuñ taamna tikitchuaq atqagun atangum.’”

24

Jesus Sivuniksriqiruq Piyaqquğniałhanik Agaayyuvikpaum

¹ Jesus unitkaqsipmagu agaayyuvikpak maliguaqtaiñ upyaugñigaat ininjitñik agaayyuvikpaum. ² Jesus-ñum apiqsruğñigai, “Iluqaisa makua tupqich qiiñitpisigich? Uqautigipsi, Kisiññuqtaqağumiñaitchuqunniñ uyağarñmik qalliani atlam ulğusimaitchuamik.”

Jesus Sivuniksriqiruq Ihuılliuğutniglu Piyuaqsiuliksrāmiglu

³ Jesus aquppipkaqtitlugu iğgimi taggisıqaqtuamik Olives-mik maliguaqtaiñ utlañniğaat kisipkuqhutıñ apiqsruqługu, “Uqautitigut uumiña. Qakugun tamanna atuummiñiaqpa? Sukun ilitçuqutitigun ilitçuğigisivisa aggyiasıguvich suli nuna isukkiyasıkpan?” ⁴ Jesus-ñum kiuniğai, “Qaunatqiağigitchi iñuılli kinniñitçumagaasi. ⁵ Atakkii iñuğiaktuat iñuich aggyisırut uqağutıñ, ‘Christ-ñuruña,’ aasiiñ kinniñitğutıñ iñuğiaktuanik iñuñnik. ⁶ Tusaagisirusi anuyaktuanik qanittuamiñ unasıksuamiñlu. Iqsiiñiaqasi atakkii iluqatıñ tamatkua atuumaruksrurut aglaan isukkiñitçuqsuli. ⁷ Nunaaqqich anuyyuiğisırut akılliğiiksillutıñ avatmun suli atanguvıich akılliğiiksillutıñ avatmun, niğisuksiulıqmıłutıñ,

suli nuna aulapmiluni nanipayaaq nunani. ⁸ Iluqaitñik tamatkua aullağniisaagigai auliyautiñhum.

⁹ “Qaisaugisirusi nagliksaaqsiuviksrapstitñun, suli tuqqutauliksrapstitñun, uumigitchiulusi nunaqqipayaaniñ piqutigiluna. ¹⁰ Taimaniğuppan iñugiaktuat iñuich ukpigutaiğñiaqtut, aatchuutigi-rağautilitiñ avatmun suli uumikkutilutiñ avatmun. ¹¹ Iñugiaktuat sivuniksriqiriñjuaqtuat agğigisipmiñiqsut kinnitñigutiñ iñugiaktuanik iñuñnik. ¹² Suli pisigilugu iñuich pigiñliqilhat iñugiaksitmukhutiñ piqpakkutaat niglaqsiñiağaa. ¹³ Aglaan iñuk makitaruaq payanağuni isuanun anniqsukkaugisiruq. ¹⁴ Quliaqtuagigisigaat taamna tusaayugaallautaq Agaayyutim añaayyuqautaagun, uqautigilugu nunaqqipayaanun. Aquagun isuklitkisiruq.

Tatamnapiagataqtuaksraq

¹⁵ “Iñuk agliqiruaq ukuniña kanjisi. Qiñğniagiksi nagğunallapiagataqtuaq qikağlugu ipqitchuami inimi iniksrağiñisamiñi, Daniel-ñum Agaayyutim sivuniksriqiraa uqautigikkaña. ¹⁶ Taipkunani uvluni iñuuniaqtuat nunañani Judea-m qimakkumaut igğiñun. ¹⁷ Iñuksuli itkumi tupiğmi qaanani atqağniaqani aikliğuni sumik tupiğmi iluaniñ. ¹⁸ Kiñasuli iñuk nautchiiviñmi itkumi utiğniaqani aikliğuni quppiğaağmiñik. ¹⁹ Taipkua uvlut tikitpata, nakliuñ ağnat siñaiyauniğumiñ suli aakat miluktitchigumiñ ililgauragmiknik. ²⁰ Agaayutitchi qimaliksraqsi atuumatquñilugu ukiumi naagaqaa minguiqsiagvium uvluanı. ²¹ Atakkii taivrumanı nagliksaaqpauralıksraq atuumagisiruq atriginisaña atuumaruañ aullağniñihaniñ nunam uvuñanunaglaan. Taatnasiq nagliksaaqpauralıq atuummitqiriññiañitchuq taavruma aquagun. ²² Aasii Atangum makua uvlut ilaññaqtaañisuaqpagich, kiña iñuk anniqsukkauyumiñaitchuq. Aglaan pisigiplugich piksraqtaani Agaayyutim taapkua uvlut ilaññaqtaagisigai. ²³ Taimaniğuppan kia iñuum uqautikpasi, ‘Qiñiqsiuñ, uvva Christ,’ naagaqaa itnaqpassi, ‘Ikaniittuq,’ ukpiginiqasigik. ²⁴ Atakkii anniqsuqtiñjuat suli sivuniksriqiriñjuat iligisirut savaaqagutiñ kamañqtuanik savaanik suli quviqnaqtuanik. Taapkunuuna kinniñiağniğaiç Agaayyutim piksraqtaañi pisagiyumiñagumisigik. ²⁵ Atañii, uqautigipsi taavrumiña atuummigaluaqnaqu.

²⁶ “Aasiili kisupayaam uqautikpasi Christ iñuilaami innilugu tatpavunaqasi naagaqaa iriqsimaniługu uvani tupqum iluani ukpiginiqasiuñ. ²⁷ Atakkii Iğñiña Iñuum agğigisiruq atrilugu ikniqpalañmun qaummagiksipmatun qilak kivaknamiñ kanaknamun. ²⁸ Sumipayaqsuli tuqunaruq itpan, tavruna tiñmiaqpaich tuqunaraqtuğuurat katisuurut.

Agğiliksrana Iğñiñan Iñuum

²⁹ “Aquurañagunaasiñ uvluiñ nagliksaaqsiuñhum, siqiñiq taaqsigisiruq

suli tatqiq qaumağingiguni,

uvluğiat katagaqmilutiñ qilañmiñ

suli qaummatipayaañi silam nuktitaulutiñ inimikniñ. *Isaiah 13:10; 34:4*

30 Taivrumanı uvluni ilitchuqputaa Iğñınan İñuum sagviğisiruq qılajmi. İñupayaña nunam qialuni qıñiğisigaat Iğñına İñuum agğiqsuaq nuviyakun qılajmiñ sanjımigun suli kamanallapiaqtuakun kamanautmıgun. 31 Qalğuatıqpaqtuğlugich nipituruat tuyuğisigai isağulıgıkkani katıchıtıyaqtıllugich piksraqtaagmiñik inuñnik nakitñapayaaq nunami.

İlisaaksraña Asirritlaitchuam Napaaqtum

32 “İlisaagağıtchi fig napaaqtumiñ, itnaqhuni, akığüñ milukatanıch nauqaqsıpmata suli sunaaqsıplutın qıtuglipmata ilisimarağigiksi upıngaam qallıha. 33 Taatnatuntuuq qıñiğupsigik tamatkua atuummiruat ilisimaniaqmıgiksi Iğñına İñuum qallıllapiaqtilaaña qakma. 34 İlumun uqautıgıpsi, İñuich inuuniaqtuat pakma tuquanıñnıanıtchut tamanna suapayaaq atuumaanıkkaluagnagu. 35 İluqanı nuna suli qılak pıyaqqukkağisırık, aylan uqañhıch uqautıgıkkatka pıñiğugımıñıtchut.

Pıvia Agğıksrañan İlisimaraıtchuq

36 “Kia-unniñ inuum nalugaa uvlug naagaqaa sassağ sumi tikisilaaksraña. İsağulıgıch qılajmiıttuat unniiki iğñıguruam nalugaat. Kisimi aapam ilisimagaa. 37 Iğñına İñuum agğıqpan taimanısun itkisırık atrıgıch inuich inuuniaqmatun uvluiñ Noah-m. 38 Atakkı taıpkunani uvluni sıvuani ulıqpahum inuich niğımaaqıt imıqsımaaqhutınlu, ilaqatnıktuqhutın suli qıtungatın ilaqatnıktuqtıllugıch Noah-m isıgñıñhanunaglaan umiamun. 39 İñuich ilıtuğınıñıqsut atuumaniaqtuamık ulıqpanmun pısağılğataqtıltıñ. Taatnatun itkisıpmıuq Iğñına İñuum agğıqpan. 40 Malğuk anıtık savaktuak nautchııvıñmi, ilaqataa tıguraulığisırık aasıñ ilaqataa unıktaulıgıni. 41 Malğuk ağnak mukkaaksrıuqtuak mukkaaksrıuğvıñmi, ilaqataa tıguraulığisırık aasıñ ilaqataa unıktaulıgıni.

42 “Taanağusi ataramık itqanaıtchuksraurusi, atakkı nalugıksi sumi uvlumi atannası agğıgñıaqtılaanık. 43 Aylan ilisımayumagıksi una, tupqum inuan ilisımayumıñ napmun ilıpan unnuaq tıgıñnıaqtım agğıgñıaqtılaaña qaunagınayaqtuq tıgıñnıaqtı sıqumğutıtqunıllıgu tupıgımiñun. 44 Taatnatuntuuq itqanaıtchuksraupmıusi atakkı Iğñına İñuum agğıgñıaqtuq sassağniğmi niğıugvıgıñısapıtñı.

Tunıqsımaruaq Naaga Tunıqsımaıtchuvaq Savaktı

45 “Kıña tunıqsımaruanıplunı isumatıplunılu savaktauva? İlaanuruq anıayıqam qaukılııtıkkana atlanun savaktımiñun tupıgımiñı ittuanun niqıksrıtnıkaqtuamun pıvıksraq nallaullapiaqlıgu. 46 Qanutun quviasuktıgıgısi taamna savaktı anıayıqam utıgımi paqtıña savaagıglıgu. 47 İlumun uqautıgıpsi, atangum piksraqtaagıgısigaa taamna savaktı qau-naksrıtuqlıgu iluqatñık suurağmiñik. 48 Aylan qanuq savaktaunıqpan pıgııtıñı? İsumapıağnıqsuq inımiñun, ‘Anıayıqaga maunauraq utıgñanıtchuq,’ 49 aasıñ anaumıaqsıllıgıch atlat savaqatını suli niğıqatıgıplıgıllu imıqatıgıplıgıllu imıqtuqtıt. 50 Anıayıqana taavruma savaktım utıgñıaqtuq ilanıtıgıñun uvlut niğıugınısıllıgu ilaanık sassağniğmılu qaunagınısıllıgu. 51 Atangata agğıgımi tatapsallapıağısıgaa pıqasıutıpkagıllıgulu ukpıñıuaqtınun. Tavranı inuich qıagısırıt tırıquulatchıllıgıllu kıgıtıtın.”

25

Atrikusaun Qulitigun Niviaqsiatigun

¹ “Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan itkisiruq qulitun aņutituqsimaitchuatun tigummiaqaqtuanik nanniuramiknik paagiaqlugu ilaqatniņniaqtuaq. ² Tallimat taapkunani isumaturuaņuniqsut, sulitallimat isumatuitlutin. ³ Taapkua isumatuitchuat saagağmiņiğaiç nanniuratin, aglaan uqsritqiutiksraņitņik saaganğiņiņiqsut. ⁴ Isumaturuataasiin uqsritqiutiksraligaağniqsut nanniuramiknun. ⁵ Ilaqatniņniaqtuaq tuuliuņapkaqlugu taapkua iluqatin siņiņnialiqamiņ siņiksağniqsut. ⁶ Tavra unnuaq qitiqquqman iņuk nipliqsuq, ‘Marra, ilaqatniņniaqtuaq aggiqsuq. Anilusi paagiaqsuq.’ ⁷ Iluqatin aņutituqsimaitchuat makitnamin ikummaktaağniğaiç nanniuratin. ⁸ Isumatuitchuat uqautiniğaiç isumaturuat, ‘Qaitchisigut ilaņanik uqsrupsi atakkii nanniuravut qamiaqsiņiqsut.’ ⁹ Aglaan isumaturuat kiuniğaiç, ‘Naaga, naamayumiņaitpaluņmiugut uvaptiknunlu ilipsitņunlu pigupta, aglaan aullağusi taipkunua tunisiullaqtuanun uqsrunik tauqsigiğitchi piksrapsitņik.’ ¹⁰ Tavrali isumatuitchuat aullağniqsut, aasiin tauqsigiqtitlugich ilaqatniņniaqtuaq aggiğniqsuq. Taapkua itqanaitchuat isiqatigigaat kachuutiviņmun niğiqpagiaqhutin, tavraasiin taluplugu. ¹¹ Aquvatigunli aggiqmiņiqsut alğianjich niviaqsiat. Uqaaqsigaluaqtut, ‘Ataniiq, aņmautillaņniaqtigut.’ ¹² Aglaan kiuniğai, ‘Naluniğipsi. Kisuuvisi?’ ¹³ Taatnağusi qaunatqiağigitchi. Atakkii nalugiksi uvluq unniin sassağniq Iğniņa Iņuum aggiğiksraņa.

Atrikusaun Piņasutigun Savaktitigun

¹⁴ “Suliuva Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan atriaqatuq aņutmik iglausuktuamik uņasikusamun nunamun. Inmiņuuqplugich savaktigikkani qaunaksriliutiniğai suurağmiņun. ¹⁵ Atausiq iņuk qaitchiņiğaa 5,000-tun maniņņik, atla iņuk 2,000-tun, atlasuli 1,000-tun, iņullaa akuqtuipłuni pitłakkağmigun. Aasiin aullağniqsuq iglauviksrağmiņun. ¹⁶ Taamna iņuk akuqtuiruaq 5,000-tun maniņņik aullaqhuni piņatchiasuņaqani tauqsigiņiutiginiğai maniksriusriani, aasiin piņñautigiplugich 5,000-sipsaanik. ¹⁷ Taatnatunsuli taamna iņuk akuqtuiruaq 2,000-tun piņñapsaaqmıuq atlanik 2,000-nik. ¹⁸ Aglaali iņuk akuqtuiruaq 1,000-tun aullaqhuni paksrautiplugu nunamun iriğniğaa añaayuqağmi manija. ¹⁹ Akuni piilğatağaluaqami añaayuqaņat taapkua savaktit utiğniqsuq, aasiin makpiğarriqutiaqsıplugich maniksriusrianațigun. ²⁰ Tavra taamna iņuk akuqtuiruaq 5,000-tun tikiutriruq atlamik 5,000-naktaağmiņik uqaqhuni, ‘Ataniiq, qaitchikapņa 5,000-tun maniņņik, uvva piņñapsaaqtuņa 5,000-nik.’ ²¹ Añaayuqaņan taavruma uqautigaa, ‘Savaaqallautağniqsutin, nakuuplutin tuniqsimaruanaņiqsutin savakti! Tuniqsimatriņiqsutin iņugiakitchaluaqtuatigun suuratigun; inillaņniağikpiņ aņalatigugutin iņugiaktuanun suuranun. Quviasuqatautyagiņ añaayuqağikkapni.’ ²² Taamnaptuuq iņuk akuqtuiruaq 2,000-tun maniņņik aggiğhuni uqağmiuq, ‘Ataniiq, qaitchikapņa 2,000-tun maniņņik, uvva piņñapsaaqtuņa 2,000-nik.’ ²³ Añaayuqaņantuuq uqautipmigaa, ‘Savaaqallautağniqsutin, nakuuplutin tuniqsimaruanaņiqsutin savakti. Tuniqsimatriņiqsutin iņugiakitchaluaqtuatigun suuratigun. Inillakkisigikpiņ iņugiaktuanun suuranun. Quviasuqatautyagiņ añaayuqağikkapni.’ ²⁴ Tavrali iņuk

akuqtuiruaq 1,000-tun maninñik agghiḡhuni uqaqtuq, ‘Ataniiq, ilisimagikpiñ. Anayaktuqaqtaunḡitchutin aḡun. Pukuiraqtutin nautchiivigiñḡisapniñ katitchisuuplulinlu kangaqsruivingiḡisapniñ nautchiaksranik. ²⁵ Sivuḡapluna taatnaḡluna iriḡitka maniksin nunamun. Uvva, pisin pigiḡitin.’ ²⁶ Aḡayuqan uqautiḡaa, ‘Pigiḡchuatin iqiasruuplulinlu savaktii! Ilisimagaluaqtutin kiprisuuti-laamnik nautchiivigiḡisamniñ katitchipluna kangaqsruivingiḡisamniñ nautchiaksranik. ²⁷ Iñayaḡniḡitin manitka manniqiriñun, aasiñ utiḡuma akuqtuitlanayaqtuna pimñik naggiḡititñik.’ ²⁸ Aasiñ uqautiniḡai atlat savaktit, ‘Pisigiḡ taapkua maniich ilaaniñ qaityaḡiḡlugichaasii taavrumuna 10,000-tun maniqaqtuamun.’ ²⁹ Tavraasiñ kiñapayaq aḡalatchillaḡtaḡtuḡaḡ aatchuusriaḡmiñik piññapsaaḡisuruq sippakuuḡtaliḡuni. Aglaan taamna piññanḡitchuaq, mikiruamikunniñ piginasugikkaḡmiñik piikkaugisuruq ilaaniñ. ³⁰ Sinjitchiun piññanḡiuranḡitchuaq savakti taaqtuam taḡniqsraḡanun. Tavrani qiaḡisirut tiriḡuullaisa kiggutitiḡ.

Aviktuiḡksraq Nunam Iñupayaurani

³¹ “Iḡñina Iñuum agḡitqikan kamaḡtuakun qaumamigun iluqaisa ipqitchuat isaḡuligikkani piqatigilugich, aquvinniaqtuq aquppiutaqpanmiñun kamaḡtuamun. ³² Aasiñ iñupayaurani nunam katitaugisirut sivuḡaanun. Tavrani aviktuḡisigai atausiuttaḡlugich, atrilugu munaqsri aviktuipmatun ipnaiñik tuttuḡuranin. ³³ Suli inillakkisigai ipnaich taliqpiḡmi tuḡaanun, aglaali tuttuḡurat saumium tuḡaanun. ³⁴ Umialgum uqautiḡisigai taliqpiḡmiñi ittuat, ‘Maunḡitchi, aatchuusriaqḡtuasii piḡiusiamik Aapamniñ, paitchaktaḡisiviḡ Agaayyutim aḡaayuqautaa itqanaiyaanuruḡaḡ ilipsitñun iñiqtaulhaniḡaglaan nunam. ³⁵ Atakkii niḡisuktauqama niqiksritchaḡigikma. Imiḡukamalu imiksritchaḡigikma. Iglauḡkama aiyuḡaḡluna isiḡtitaḡigikma. ³⁶ Atnuḡaḡitñama atraksritchaḡigikma atnuḡaamik. Atniḡḡaḡama takuraḡigikma. Isiḡtaukama tikitluna isiḡattaḡḡigikma.’ ³⁷ Tavrali iñuich nalaunḡaruat kiuniaḡaat, ‘Ataniiq, qanḡaḡlaan qiniḡpisigiñ niḡisukavich aasiñ niḡipkaḡhutin naagaqaa imiḡukavich imiḡtitaḡivisiḡiñ? ³⁸ Qanḡasuli qiniḡpisigiñ iglaanuplulin aasiñ isiḡtitlulin naagaqaa atnuḡaḡitñavich atnuḡaḡtitpisigiñ? ³⁹ Suli qanḡaḡlaan qiniḡpisigiñ atniḡḡaḡhutin naagaqaa isiḡsiviḡmiitnavich takuniḡpisigiñ?’ ⁴⁰ Umialgum kiugisigai tamatkua itnaḡlugich, ‘Ilumun uqautiḡipsi. Qanutunaglaan savautrikapsi nagliḡnaḡniqsraḡatnun aniqatiḡuma savaḡigiksi uvaḡnun.’ ⁴¹ Aasiḡi uqautiniaḡmigai tamatkua saumium tuḡaani, ‘Piḡitchi uvaḡniñ! Anasiñḡuqsakkauniaqtusi isuitchuami ikniḡmi itqanaiyaanuruamun tuḡḡaḡmun isaḡuliḡiñunlu. ⁴² Atakkii niḡisukama niqiksritḡaitchipsitḡa. Imiḡuliquama imiksritḡaitchipsitḡa. ⁴³ Iglauḡkama aiyuḡaatḡaitchipsitḡa. Atnuḡaitñama atnuḡaḡtitḡaitchipsitḡa. Atniḡḡaḡamalu isiḡsiviḡmiitnamalu isiḡattaḡaitchipsitḡa.’ ⁴⁴ Tavraptuḡ kiuniaḡaat itnaḡutiḡ, ‘Ataniiq, qanḡaḡlaan qiniḡpisigiñ niḡisukavich imiḡukavillu naagaqaa iglaanukavich atnuḡaitñavillu, naagaunniñ atniḡḡaḡavich isiḡtaukavillu aasiñ savautiḡitlulin?’ ⁴⁵ Aasiñ kiuniaḡai, ‘Uqautiḡipsi, qanusipayaamik savautrisunḡitñapsi atautchimununniñ nagliḡnaḡniqsraḡtuamun savautriḡitḡhisi uvaḡnik.’ ⁴⁶ Tamatkuali aullaḡtitkisigai isuitchuamun anasiñḡuqsaqsiuviḡmun, aglaali nalaunḡaruat isuitchuamun iñuukḡmun.”

26

Sivunniugun Tuqutchuklugu Jesus

¹ Jesus uqaguiqami tamatkuniña, uqautigai maliguaqtini, ² “Iisimarusi, malguk uvluk aquagun atuumagisiruq Jew-ɲuruat nigiqpagvikañat atilik Apqusaakkauligmik, aasiñ Igñiña Iñuum aatchuutigikkauniaqtuq kikiaktuutraksrauluni.” ³ Qaukñich agaayuliqsit [suli aglaliqirit] suli sivulliuqtigruat katinniqsut igluqpañanun qaukñat agaayuliqsit atilgum Caiaphas-mik. ⁴ Sivunniugaqsiñiqsut tigusraguklugu Jesus nalunautchilutinj tuqulluguasiñ. ⁵ Aglaan uqagñiqsut, “Nigiqpagvikaam uvluani taatnañiangitchikput. Iñuich añaalanniqluktaiviaqtut.”

Jesus Tipragiksakkauruq Bethany-mi

⁶ Uvvaasriñ Jesus Bethany-miitlugu tupqani Simon-ɲum auyugaqtualgum ⁷ tikiññigaa añaam saagaqhuni nakasruñɲuanɲuramik tipragiksautmik akisurumik nanuutiksramik, aasiñ kuviplugu Jesus-ɲum niaquanun niginiiaqtitlugu. ⁸ Maliguaqtaiñ qiniqamitruñ ihuaginñiñaat nipliqhutin avatmun, “Supman asiñun tipragiksaun atuqpaun?” ⁹ Una tipragiksaun tunikpan atqunautaunayaqtuq qaisauluniyasiñ nagliñnaqtuanun.” ¹⁰ Jesus-ɲum ilitchuğiplugu nipliutigikkañat uqautinigai, “Suvaata una isumaaluksaaqpisiun añaq? Savautigaaña savaallutamik. ¹¹ Nagliñnaqtuat nayuqtigigisi ataramik, aglaan nayuqtiginiangitchipsitña ataramik. ¹² Uvvauna añaam kuvikamiun tipragiksaun timimnun itqanaiyautigaa iluvikkauksrağa. ¹³ Ilumun uqautigipsi, nanipayaaq tusaayugaallataq quliaqtuanjukpan nunapayaani, taavrumaptuuq añaam savaaña uqautaugisipmiuq itqakkutauluni ilaanun.”

Judas Aniqtuq Aatchuutigisuklugu Jesus

¹⁴ Taimmali ilañata qulit malguk maliguaqtit, atiqaqtuq Judas Iscariot-mik, utlautiniqsuq qaukñitñun agaayuliqsit ¹⁵ uqautiplugich, “Sumik qaitchiñaqpsitña Jesus aatchuutigigupku ilipsitñun?” Akiliññiñaat iñuññaq qulitun maniñnik. ¹⁶ Tavrakñaniñaaglaan Judas qaunaksru-aqsiruq piviksramik aatchuutigisrukluq Jesus.

Jesus Nigiqatauniqsuq Maliguaqtimiñi Nigiqpagviani Atiliñmi Apqusaakkauligmik

¹⁷ Sivulliqpiani uvluani nigiqpagvikaam puvlaksigniñilaanik qaqqunik maliguaqtit tikiññiñaat Jesus uqautipluguasiñ, “Nani itqanaiyaquvisigut nigiqpakisrapnik atiliñmik Apqusaakkauligmik?” ¹⁸ Kiuniğai, “Nunaaqqimugitchi añutmun ilisimakkamnun uqautilugu, Iisautri uqaqtuq, piviksrağa qalliuraqtuq. Nigiqpagvia atilik Apqusaakkauligmik niggiivigisukkiga tupipni piqatigilugich maliguaqtitka.” ¹⁹ Maliguaqtit piñiqsut Jesus-ɲum piraksrirtaataun ilinjitñun, aasiñ itqanaiyaqhutin nigiqpagviksramun atiliñmun Apqusaakkauligmik. ²⁰ Unnuksraaqman Jesus aquvinniqsuq nigisukhuni piqatigiplugich qulit malguk [maliguaqtini]. ²¹ Niginiiallagmin Jesus-ɲum uqautigai, “Uqautigipsi, ilapsamma aatchuutiginiñaaña uumiksriñun.” ²² Iluqatin isumaalutchallapiagataqtut. Atausiuttaaqhutin apiqsruullaagaqsigaat, “Ataniiq, uvañaunğitchuq, amii?” ²³ Uqautigai, “Ilaañuruq misuqatauruq argañmiñik uvapkun puggatauramun. Taavruma aatchuutiginiñaaña uumiksriñun. ²⁴ Igñiña Iñuum aullağisiruq uqaxhum aglaksimaxhatun

pisigiplugu ilaa, aglaan qanutun tatamnaqtigigisiva taamna anun Iğñinjanik İñuum aatchuutigitniktuaq uumiksriñun. Nakuutlukkayaqtuq taamna iñuk taimani aniñğiññigumi.”²⁵ Tavrali Judas-ñum aatchuutigitniktuañan apiqsruğniğaa, “İlisautrii, uvañauñğitchuq, amii?” Jesus-ñum uqautiniğaa, “İi, ilviuruq.”

Atangum Nullautchiğvia

²⁶ Niğillağmin Jesus-ñum tigugaa qaqqiaq quyaplugu Agaayyun siqumitkaa qaitluguasiññ maliguaqtimiñun uqaqñuni, “Tigulugu niğğisiuñ, tavrataamna timiga.”²⁷ Tigupluguasiññ qallun quyaanikami qaitkaa ilinjitñun uqaqñuni, “Imiğvigisiuñ!”²⁸ Taamna auga maqipkakkauruaq iñugiaktuanun aullağniuruq nutaamik sivunniugutmik Agaayyutmiñu iñunñilu. Taavrumuuna aukun Agaayyutim nalupqinağñiağaa sivunniugutni iñunñun natqigutiksraupluni killuqsautinjitñun.²⁹ İmitqinñianğitchuñ taavruma asam misuğuaninñ uvakñaniñaglaan tikiğataqtillugu taimña uvluq imitqikkuma piqatigilusi Aapaa añaayyuqautaani.”³⁰ Atuanikaminñ atuutmik aullaqtut iğğimun taggisiaqqtuamun Olives-mik.

Jesus Sivuniksriqiruq Peter-m Piñlaaħksrañja

³¹ Pisullağminñ Jesus-ñum uqautiniğai maliguaqtini, “İluqasi uniññiağisitñja uumani unnuami. Atakkii aglausimaruq uqağni itna, “Tuqtukisigiga munaqsri, aasiññ ipnaich siamillapiagutin.”

Zechariah 13:7

³² Aglaan anjipkakkauñanikkuma tuquğmiñ, aullağisiruñja sivupsitñi Galilee-mun.”³³ Peter-m uqautigaa Jesus, “İluqatinñ atlat suksraağaluaqpatin sumiunniññ taatnağumiññaitchikpiñ.”³⁴ Jesus-ñum uqautigaa Peter, “Uqautigikpiñ, anaqavak piñlaağutiginiagikma piñjasuniaglaan aqargiqpak qalğuqtağaluaqnagu.”³⁵ Peter-m uqautigaa, “Tuquqatigiraksrağigupkiñunniññ piñlaağiyumiññaiapiagikpiñ.” Taatnatuntuuq uqaqtağmiut iluqatinñ maliguaqtit.

Jesus Agaayuruq Gethsemane-mi

³⁶ Jesus-ñum aullautigai maliguaqtini inimun atilinñmun Gethsemane-mik uqautiplugich, “Aquppiuraallagitchi uvani, agaayutyuqtaqtilluñja iñuñja.”³⁷ Aullautiplugich Peter malğuglu iğñanjik Zebedeem alianniuliqsuq ihuilliuññilapiaghunñilu.³⁸ Uqautigai, “Arrii, uvva uqumailñiullapiaghunñilu. Alianam pisağihniññağquqtağaañja. Tavraniittuallagitchi qanaksruqasillagluñja.”³⁹ Taiñuññaqtaallakhuni pullapiaqługu kiiñani agaayuruq, “Aapaan, pisuğigupku piğun qallutaa nagliksaahum uvañniñ. Uvañja pisuğiginñilaaptun aglaan ilvich pisuğiptun.”⁴⁰ Jesus utiqami maliguaqtimiñun paqinnigai siñiktuat. Apiqsruğniğaa Peter, “Qaunagiuraallakkumiññaitpisitñja atautchimiunniññ sassağniğmi?”⁴¹ Siñinñiasuññaqasi agaayulusiñu. Ukpisrisainjitchumausili uuktuaqsuğupsi. İmunun irrusiq piyummatiqagaluqtuq aglaan timi sayaitchuq.”⁴² Jesus aullatqilğitchuq ilaqataani agaayupluni uqaqñuni, “Aapaan, una qallugauraq piğumiññaitpan uvañniñ imiqtaksrağipiağupku pilagu pisuğikkan.”⁴³ Utilgitñami paqilgitchai siñiktuat atakkii irinñich siqupsağulillapiaghutin.”⁴⁴ Uvvaasiññ aullalğitchuq agaayutyuqñuni piñatchiqługich, uqaqñuni taapkuninñjasuli uqautigikkağmiññik sivvani.”⁴⁵ Jesus utiqami maliguaqtimiñun uqautigai, “Siñiktuapqisusili iñiqtuqisiahusi? Uvva, sassağ tikitchuq

aatchuutigikkauviksraᅇa Igñiᅇan Iñuum argañitñun killuliqirit.
 46 Makillusi aullaqta! Aatchuutigitniktuaga imma tikitchuq.”

Jesus Tigukkauruq

47 Jesus uqaᅇugaaqtitlugu Judas agᅇiᅇñiqsuq, ilañat qulit malᅇuk maliguaqtit. Piqatigaᅇniqsuq iñugiallapiaqtuanik iñuᅇnik savikpiraqtuanik anautchiraqtuaniglu, tuyuumaruanik qaukñitñiñ agaayuliqsit sivulliuqtiᅇruañitñiñlu. 48 Taavruma aatchuutigitniktuam piqatini ilitchuqutiksriññigai uqaqhuni, “Kiñataimma kunikkupku tavra taamnaᅇisirsuq. Tiguyumagiksi.” 49 Taavrumataavra naliññaaqᅇlugu utlakkaa Jesus paᅇlaglplugu, “Paᅇlagikpiñ, ilisautrii!” aasiñ kunikᅇugu. 50 Jesus-ᅇum kiuniᅇaa, “Ilauraamaan, tavra taatnaᅇiaᅇuguutinkii.” Tamatkua iñuich tiguniᅇᅇukᅇugu Jesus tigugaat. 51 Tavrani ilañata taapku piqatiniᅇ Jesus-ᅇum amuniᅇaa savikpani uᅇgiraqtiᅇᅇuguasii savaktiᅇa qaukñata agaayuliqsit. Uᅇgiraᅇamiuᅇ tavra siutaiᅇsiᅇniᅇaa. 52 Tavrani Jesus-ᅇum uqautigaa taamna, “Utiqtirruᅇ savikpaiñ puuᅇanun atakkii iluᅇatiᅇ aᅇuyaktuat savikpakun piyaqᅇuᅇisirut savikpakun. 53 Isumaᅇitpich iniqsruᅇupku Aapaga ikayuᅇtailiqiluᅇa, akkuvaurapiaᅇ tuyuᅇayaᅇaᅇa qulit malᅇuktun kavluutinik isaᅇuliᅇnik. 54 Taatnaᅇupku qanuᅇuni Agaayyutim uqaᅇha immiumaᅇisiva uqaᅇiruaᅇ taatna ittusraupluni?” 55 Taavrumani Jesus-ᅇum uqautigai iñugiallapiaqtuat iñuich, “Savvaᅇᅇuktauvik, atakkii agᅇiᅇᅇusi tigutyaqᅇuᅇa savikpaᅇnik anautaniglu. Uvluᅇaᅇipman aᅇuppigaluᅇaᅇaqtuᅇa piqatigiᅇlusi agaayyuvikpaᅇmi ilisautriᅇuᅇa, aglaan tigusratlaitchipsitᅇa. 56 Aglaan iluᅇatiᅇ tamatkua atuumarut atakkii Agaayyutim uqaᅇhich uqaᅇikkaᅇich sivuniksriᅇirit immiumaruksraupmata.” Tavrani iluᅇatiᅇ maliguaqtit unitchaat pigruᅇhutiᅇ.

Jesus Apiqsruqtugaat Uqaqsittaᅇviᅇmi

57 Taapkua tiguriruat Jesus-mik aullautiniᅇaat Caiphas-mun qaukñiat agaayuliqsit katimmaviᅇikkaᅇatnun aglaliᅇirit sivulliuqtiᅇruatlu. 58 Aasiñ Peter-m maliᅇniᅇaa uᅇasiuraaqhuni qaukñata agaayuliqsit igluᅇpaᅇan silataanunaglaa. Isiqhuni aᅇuppiqatauniqsuᅇ qaunaksrini qiñiᅇᅇukᅇugu qanuᅇisitilaᅇa. 59 Qaukñich agaayuliqsit sulil uᅇatiᅇ uqaqsittaᅇatitchirit pakaaᅇaᅇniqsut tanᅇiᅇilaanik ilisimarauruanik sagluutigilugu Jesus tuᅇqutᅇukᅇugu. 60 Aglaan paᅇitchiniñniqsut sumikunniñ, iñugiakkaluᅇhutiᅇ tikiaruat tanᅇiᅇilaakun ilisimarauniaqtuat. Naagatai paᅇitchiniᅇtut. Kiisaimmalu malᅇuk tanᅇiᅇilaakun ilisimarauruak saavitᅇuk 61 uqaᅇhutiᅇ, “Uvvauna iñuk uqaᅇtuᅇaᅇ, ‘Piyaᅇᅇuᅇhiññaᅇiga agaayyuvikpaᅇa Agaayyutim aasiñ nappatᅇiᅇlugu piᅇasuni uvluni.’” 62 Uvvaasiñ qaukñata agaayuliqsit makitluni uqautigaa Jesus, “Kigᅇutiksraitpich sumik ukuak iññuk uqaᅇtaakkun ilipkun?” 63 Aglaan Jesus nipaisaaᅇuᅇ. Qaukñata agaayuliqsit uqaᅇutiniᅇaa Jesus, “Itqaᅇuᅇ una, Pakma nayuutirugut sivuᅇaani iñuuruam Agaayyutim. Taatnamik uqaᅇtitᅇut, Christ-ᅇuvich, Igñiᅇa Agaayyutim?” 64 Jesus-ᅇum kiuniᅇaa, “Uvva ilvich uqaaniktutin taatna. Aglaan uqaᅇtigipsi, qakugun taimma qiñiᅇisigiksi Igñiᅇa Iñuum aᅇuppiruaᅇ taliᅇpian tuᅇaani sanᅇipayaᅇaᅇtuam, agᅇiᅇuni nuviyatigun.” 65 Tavrani qaukñata agaayuliqsit aligaᅇniᅇai atnuᅇaani uqaᅇhuni, “Iᅇmiñik uqaᅇniᅇᅇuktaᅇniqsuᅇ! Suvaatami piᅇaᅇupsaaᅇpisa ilisimarinik? Pakma tusaᅇisi uqaᅇniᅇuᅇtai. 66 Qanuᅇ isumavisi?”

Kiuniġaat, “Tuquruksraġuqtuq.” ⁶⁷ Aasiin tivvuaqtuaqsiñiġaat kiiñanġagun qakiqtaqsimaan pattaklugu arganmiknik. ⁶⁸ Uqagñiqsut, “Christ-njuruatiin! Nalautchaġutin uqautitigut, kia qakiqpatin?”

Peter-m Piilaġiġaa Jesus

⁶⁹ Taatnalhatni Peter aquppiñiqsuq silataani igluqpaum. Niviaqsiġaam tikitlugu nipliutiniġaa, “Ilvichtuuq piqatigipmikkan Jesus Galilee-ġmiu.” ⁷⁰ Aglaan Peter piilaqtuq iluqanisa takkuatni uqaqhuni, “Naluruña sumik uqautiqaqtilaapnik.” ⁷¹ Aasiin anipman qanitchaġrumun, atlam qiñiqlugu uqautiniġai tamatkua tavraniittuat, “Uvvauna iñuk piqatauruq Jesus-mi Nazareth-miumi.” ⁷² Tavrani Peter piilaatqiksuq suamasiplugu, “Nalugiga taamna anun.” ⁷³ Suli akkunilitchiiallaklugu qikaqtuut tamaani utlakkaat uqautilgitlugu Peter, “Iłumun ilaġiġaatin taapkua, atakkii uqausipkun ilisimanaqtutin.” ⁷⁴ Tavra Peter suviagaqsiñiqsuq itnaqhuni, “Agaayyutim anasiññuqsaglinja uqangñiñiġuma ilumutuuruamik. Nalugiga kisuutilaanja taavruma anutim.” Uqaqtitlugu tavrakñatchiaq aqargiqpak qalġuqtaġniqsuq. ⁷⁵ Peter-m itqaqtigai uqautai Jesus-ñum inmiñun itna, “Aqargiqpak qalġuqtaġaluaqnagu piilaġutiginiġikma pinasuniaglaan.” Tavra anipluni qianiqsuq ihuillullapiaqhuni.

27

Jesus Pilate-muutiniġaat

¹ Uvlaatchaurami qaukñich agaayuliqsit suli sivulliuqtiġruanich Jew-njuruat sivunniġñiqsut tuqqutchuklugu Jesus. ² Qiliqlugu aullautiniġaat Pilate-mun kavanauruamun.

Judas Tuquruq

³ Tavrani Judas, Jesus-ñum aatchuutigirinja, ilitchuġikami Jesus-ñum tuqqutaksraġuqtilaanjanik nunuuratchallapiagñiqsuq utiqtitlugich taapkua inuiññaq qulit maniurat qaukñitñun agaayuliqsitlu sivulliuqtiġruanitñunlu Jew-njuruat ⁴ nipliqluni, “Killuqsagtunja atakkii aatchuutigitnikñunja patchisilaamik inunmik.” Kiuniġaat, “Suutauniagpami taamna uvaptiknun? Tavra savaaġiġiñ.” ⁵ Judas-ñum miłuqsautiniġai maniich agaayyuvikpanmun. Aullaqami qimiññiqsuq inmiñik. ⁶ Qaukñich agaayuliqsit tiguplugich taapkua maniich nipliġñiqsut, “Maligutaksrakuagñangitchuq tugvaigupta maninmik ilirakuvianun agaayyuvikpaum, atakkii taamna manik akigigaa tuqqutauruam.” ⁷ Sivunniġñiqsut tauqsiutigisuklugu utkutchim nunanjanik iluviqaġvigisuklugu iglaanuruanun. ⁸ Taatnaqlugu taamna nuna taiguutiqaġaat nunanjanik augum ugluwanunaglaan. ⁹ Taamna immiumaniqsuq uqauttaturuq tumigiplugu Jeremiaħ sivuniksriqiri uqautigikkanja, “Tiguniġaich inuiññaq qulit maniich. (Taapkua maniich inuġiaktilaanġat Israel-aagmiut sivunniutigikkanġich akiliutigisuklugich ilaanun.) ¹⁰ Tauqsiutiginiġaat utkutchim nunanja, maligutlugu atangum tillisaa uvamnun.”

Jesus Apiqsruqtuġaa Pilate-ñum

¹¹ Jesus qikaqtitlugu sivuġaanun Pilate kavanauruam taavruma apiqsruġniġaa Jesus, “Umialġivatın Jew-njuruat?” Jesus kiuniġaa, “Uqaanik-tutin taatna.” ¹² Aasiin Jesus pasiikkaukami qaukñitñiñ agaayuliqsit

sivulliuqtiġruaniñlu kiunjiññigai. ¹³ Kiisaimma Pilate nipliġpuq ilaanun, “Tusaqsagiñitpigich ilisimarriqsuutinich akikñaqhutin?” ¹⁴ Aglaan Jesus-ñum kiunjiññigaa atautchmikunniñ uqaqsagñigmik. Kavanaauruaq quviġutchallapiaġniqsuq.

Jesus Tuquruksraġuġaat

¹⁵ Uvvaasiñ ukiuġaġipman niġiqpagvikaami kavanaauruaq anipkairagñiqsuq atautchmik isiqtamik iñuich pisukkanatnik. ¹⁶ Taatnaħhatni iñuk isiqtauniqsuq ilisimallautakkañat atiqatuaq Barabbas-mik. ¹⁷ Iñugayaat katipmata Pilate-ñum apiqsrugñigai, “Nalliaknik anipkaitquvisitña—Barabbas-mik naagaqaa Jesus-mik taiguutiqaqtuamik Christ-mik?” ¹⁸ Ilaan ilitchuġiniġaa tamatkua qaisilaanñat Jesus inmiñun siqñataqahġmiktigun. ¹⁹ Aasiñ Pilate aquppiqaqħugu atangum aquppiutanani, aġnaata tuyuġniġaa uqqamik itnaqħugu, “Ilaksianagu taamna nalaunnjaruaq iñuk, atakkii ihuilliuġutigillakkiga ugluvak siññaktuġiplugu.” ²⁰ Aglaan qaukñijisa agaayuliqsit sivulliuqtiġruatlu maliksunñigaich iñugayaat apiqsrugħugu anipkaquplugu Barabbas aasiñ tuqqutillugu Jesus. ²¹ Kavanaauruam apiqsrugñigai, “Nalliaknik ukuak iññuk anipkaitquvisitña?” Iñuich kiuliġniġaat, “Barabbas.” ²² Pilate-ñum apiqsrugñigai, “Suniaqpiġuasiñ Jesus taiguutiqaqtuaq Christ-mik?” Iluqatin kiuniġaat, “Kikiaktuutili sannigutamun.” ²³ Pilate-ñum nipliutiniġai, “Sumik savamaqħuqaqpa?” Aglaan nipaalapsaaqsiñagñiqsut nipitusillapiaqhutin, “Kikiaktuutili sannigutamun!” ²⁴ Pilate ilitchuġiniqsuq qanuġunniñ piyumiñaiħhanik suliasiñ apai npruaqhutin iñuich. Imiksraqhuni iġġuġniġai arganji sivuġaatni iñugayaat. Aasiñ nipliqhuni, “Uvva, patchisaunitchuñja uuma iñuum tuqqutauniaħhagun. Taamna savaaġigiksi.” ²⁵ Iluqatin iñuich nipaalaniqsut, “Anasiñħuqsausiaksraq tuqqutauħhagun illi uvaptiknun qitunġaptiknunlu.” ²⁶ Tavrani Pilate-ñum anipkaġniġaa Barabbas, aasiñ ipiġaqtuqtitqaqħugu qaiññigaa Jesus anuyyiuqtinun kikiaktuutityaquplugu sannigutamun.

Anuyyiuqtit Mitautiginiġaat Jesus

²⁷ Aasiñ Pilate-ñum anuyyiuqtinñ Jesus aullautiniġaat kavanaauruam igluqpañanunaasii, katipkaqħugich anuyyiuqtipayaat avatanijħugu Jesus. ²⁸ Atnuġaiyaqħugu atipkaġniġaat kaviqsaamik atnuġaamik. ²⁹ Niaquġusiuġniqsut kakitlaġnanik iliplugu niaquanun tiggummaliaqħugulu ayauppiamik talippiagun. Aasiñ sitquqhutin sivuġaanun mitautigiaqsiñigaa nipliqhutin, “Paġlagiptigiñ, umialgat Jew-ñuruat.” ³⁰ Taatnaanikmata tivvuaqtuġniġaat Jesus pipħugu taamna ayauppiaq anaumiaqsipluġuasiñ niaquagun. ³¹ Mitautigisuiqamitruñ Jesus anuyyiuqtit mattaqħugu atnuġaaq atukkanja atnuġaatqiksinnigaa atnuġaanñiik. Aasiñ aullautiniġaat kikiaktuutikkauviksrañanun.

Jesus Kikiaktuutiniġaat Sannigutamun

³² Anuyyiuqtit anillaġmiñ nalaunniġaat anun Cyrene-naġmiu atilik Simon-mik. Nunuripħugu taamna anun iqsruttinnigaa Jesus-ñum sannigutanani. ³³ Tikitñamin inimun atilimun Golgatha, itna mumiu-tiqatuaq “Saunġa niaqum,” ³⁴ anuyyiuqtit qaitchiñigaa misuqqumik avuqqtamik sunamik. Aglaan Jesus-ñum uuktuallakkaluaqamun imiġunñiñigaa. ³⁵ Kikiaktuutianikamitruñ Jesus anuyyiuqtit autaaġniġaich atnuġaanji inmiknun saaptaqtuutigiħhugich. ³⁶ Aquvinniqsut

qaunagiasiplugu tavrani. ³⁷ Qulaanun niaquan ilĩnĩgaat pasikkun ilaagun, aglausimaruaq itna, “Uvvauna Jesus, umialgat Jew-ñuruat.” ³⁸ Malguk tiglinĩnaqtik kikiaktuutiqtatigipmiñĩgik Jesus-ñum, ilaqataa taliqpianun aasiĩñ ilaqataa saumianun. ³⁹ Iñuich apqusaqtuat niaqulaniqsut nipliaplutin pisaanñatinik Jesus-mun, ⁴⁰ “Uqağuuruatın piyaqqulhiñauñiplugu agaayyuvikpak nappatqiglugu piñasuni uvluni, anniqsuğĩñ ilipnik. Iğñĩgikpatin Agaayyutim, atqagĩñ sannĩgutamiñ.” ⁴¹ Taatnatun qaukĩñisa agaayuliqsit aglaliqiritlu sivulliuqtigruatlu pisaanñapmiñĩgaat Jesus. ⁴² Uqağniqsut, “Ikayutlagaluagai atlat iñuich, aglaan inmiñun ikayulguĩñĩqsuq! Umialgikpaun Israel-ñum, ki atqagli kikiaktuutriviñmiñ. Aasiili ukpiğigisigikput. ⁴³ Tunñaniqsuq Agaayyutmun. Ki, Agaayyutim pigisullapiagumiñ anniqsuğliñ Jesus pakma, atakkii uqağniqsuq iğñĩginipluni Agaayyutmun.” ⁴⁴ Taapkuak tiglinĩnaqtik kikiaktuutiqatauruak ilaani pisaanñapmiñĩgaat Jesus.

Jesus Tuquruq

⁴⁵ Uvluq qitiqquqman taaqsiñĩqsuq nunapayaami piñasuni sassagñĩgĩ. ⁴⁶ Iiyunñaqsipman qulinñuğutailam sassagñinanun Jesus nipliğñĩqsuq nipitusillapiaqhuni, “Eli, Eli, lama sabachthani?” (Taamna itnautauruaq, Agaayyutmaan, Agaayyutmaan, suvaata suksraaqpiña?) ⁴⁷ Iñanisa iñuich tamaani qikaqtuat tusaakamitruñ taamna uqağniqsut, “Uvva uuma anutim tuqĩhirağaa Elijah.” ⁴⁸ Tavrauvaa ilañat iñuich tigusĩñĩqsuq misuktaqtuamik. Immiqsinnĩgaa misuğuluñmik iliplugu qiruum nuvukkananun. Aasiĩñ qaiññĩgaa ilaanun imiquplugu. ⁴⁹ Aglaan ilañich iñuich nipliğñĩqsut, “Iłaksianasiun. Naipiqtuğlakput Elijah aggiğisipmagaan annautityağlugu.” ⁵⁰ Aasiĩñ Jesus nipliatqikami nipitusipluni anigñiniğñĩqsuq. ⁵¹ Tavraguuq talukuyaaq nivinaruuaq agaayyuvikpañmi siiksĩgĩqsuq tatpichakña takanunaağlaan. Nuna aulapmiñĩqsuq sulı uyağaiç qupluqhutin. ⁵² Iıuvğillu anmağniqsut aasiĩñ iñugiaktuat Agaayyutim iñunı tuqugaluaqtuat anitqikhutin. ⁵³ Anitqianikamiñ uniññĩgaich iluviqtin, aglaan aquagun anitqilhan Jesus-ñum nunaaqqimuniqsut ipqitchuamun sagviqhutin iñugiaktuanun iñunun. ⁵⁴ Anuyyiuqtit anjalatinıllu qaunaksruruat Jesus-mik qĩñiqamiñ aularuamik nunamik sulı supayaanik atuumaruanik, iqsitchallapiağniqsut nipliqhutin, “Iłumun iğñĩginiğaa Agaayyutim.” ⁵⁵ Iñugiaktuat ağnat qĩñiqtuağniqsut unjavaniñ. Tamatkua ağnat maliktuat Jesus-mik Galilee-miñ savautrityaqhutin ilaanik. ⁵⁶ Iıaupmiñĩqsut Mary Magdalene, Mary aakarjak James-ñumlu Joseph-ñumlu, sulı aakarjak iğñañisa Zebedee-m.

Jesus Iıuviğnĩgaat

⁵⁷ Unnuksraaqman umialik aggiğñĩqsuq atilik Joseph-mik Arimathea-ğmimiumik malıguaqtaupmiñĩqsuamik Jesus-mi. ⁵⁸ Utlautipluni Pilate-mun apiqsruutiginiğaa timaa Jesus-ñum. Pilate tiliriñĩqsuq qaitquplugu timi Joseph-mun. ⁵⁹ Tavra Joseph-ñum atqaqamiñ timi aasii nimiqsruğnĩgaa salumaruamik ukiłhaamik. ⁶⁰ Aasiĩñ inillañnĩgaa Jesus-ñum timaa nutaa-mun iluviliuqtamun uyağañmi, iluviksrağmiñun inmiñik. Aksraanikamitruñ uyağakpak umiñnĩgaa talua iluvğum aullaqhuniasiiñ. ⁶¹ Mary Magdalene-lu atlalu Mary aquppiñĩqsuk akiani iluvğum.

Munaqsrit Iıuviğmi

62 Uvvaasiiñ uvlutqikman, itqanaiyaǵvium uvluan aquagun, qauklijnich agaayuliqsit sulı Pharisee-ńuruat utlautiniqsut Pilate-mun 63 nipliqtutin, “Anuun, itqagikput taavruma kinnirim uqagıkkana ińnuunıyaǵmi makitqikkisińiplıni aquatigun piņasut uvlut. 64 Taamna pisigilugu tilisiiñ ilıvıq qaunagillapiaqulugu taapkunani piņasuni uvluni. Malıǵuaqtai agıqıppiaqtut tigliglugu timaa Jesus-ńum aasii uqautılugich ińuıch anıtqınñılugu tuqumiñ. Taatnasiq sagluıq pigiitlukkisiruq sıvullıǵmiñ sagluutimiñ.” 65 Pilate-ńum uqautinıǵai, “Piksraǵusi anıyuyıqtinik qaunaksriksrapsitñik qaunagityaqsiun ilıvıq pisuqtılaapsitñi.” 66 Tavralı utlautiniqsut ilıvıǵmun anımaǵumińaiyaǵiaqlugu uyaǵak, sulı qaunaksrıliqlıgu anıyuyıqtinik.

28

Jesus Anıtqıksuq Tuquǵımiñ

1 Aquagun mińǵııqısaǵvium, qauniuraǵataqtuami sıvullıǵmi uvluanı akunniqsam, Mary Magdalene-ńumlu atlamlu Mary-m qıñıǵiaǵnıǵaak ilıvıq. 2 Tavratavrani suamaruamık nuna ilıqsraqtuq, atakkii isaǵulǵan Atangum atqaqhuni qılanımiñ aksraktinnıǵaa uyaǵaǵruaq paananiñ aasii aquvirvıgıplugu. 3 Qıññaña atrıqagıniqsuq ikniqpalańmik, sulı atnuǵaanı qatıǵniqsut apıtıtun. 4 Iqsıgıplugu qaunaksrıit ulıksıñıqsut. Ilıñıqsut tuqunaruatun ińuktıtun. 5 Isaǵulǵum uqautinıǵik aǵnak, “Iqsıñatik. Ilısimagıa ıvaqlıqtık Jesus-mık kikiaktuurauruamık. 6 Uvaniingıtchuq. Anıtqıksuq nipliǵımsun. Maunıaǵıtchik. Qıñıǵiatku Atanguruam nallavia. 7 Aullaǵıtchik qılamik uqautılugich malıǵuaqtai, ‘Anıtqınñıqsuq tuquǵımiñ aullaanikhuni sıvupsitñi Galılee-mun. Taamani qıñıǵısıǵıksı.’ Tavrunıaǵlaan.” 8 Aullaqtıqtuk qılamıksruaqhutık ilıvıǵmiñ iqsıllaǵmik quviasullapiaǵataqhutıglu. Aqpaqsruaqhutık uqautrıyaqtuk malıǵuaqtaiñik. 9 Uqautrıyaqtuaqtıtılgık malıǵuaqtaiñik taimmaıñaq Jesus-ńum nalaunıǵık nipliutıǵaluni, “Paǵlagıptık.” Taapkuak utlaklugu tıgunıǵaak isıǵanıgun, aasiiñ agaayıvıgıplugu. 10 Uvvaasiiñ Jesus-ńum uqautinıǵik, “Iqsıñatik. Aullaǵutık uqautıyatıkık anıqatıutka Galılee-muqulugich. Taamani qıñıǵısıǵaatıña.”

Munaqsrit Qulıaqtualhat

11 Tavraguuq, ıǵliqtıtılgık ilanıch qaunaksrıit nunaaqımunıniqsut uqautıaqıspılgıch qauklijnich agaayuliqsit ilıqanıtñik atuumaruamık. 12 Uvvaasiiñ taapkuıa katımaanıkmata sıvullıuqtıǵıruatlu sıvunniıuqhutın anıyuyıqtıtlu qaitchıñıǵaıch manıǵayaanıñ 13 uqautıplugıch, “Uqautıyumaǵısı ińuıch, malıǵuaqtaiñ tıktılugu unnuami timaa tıglinıǵaıt sıñıktıtıluta aullautıpluguasıiñ. 14 Taamnaasii uqautauruıaq kavanauruam tusaanıqpaunı quyalıñıaqsagısisıgıqput qanuutaisıtchaǵusi.” 15 Anıyuyıqtıt akuqtuǵnıǵaıch manııch tupıgıplugu urrıqsusaıqtın. Taamna qulıaqtuıaq sıamınııasugaıqtuq akunǵatnı Jew-ńuruat uvluvanıunıaǵlaan.

Jesus Sagvıqsuq Malıǵuaqtımiñun

16 Tavraasiiñ qulıt atautchımık malıǵuaqtıt Galılee-munıniqsut ıǵǵımun Jesus aullaǵvıgıtqıkkanaun. 17 Uvvaasiiñ qıñıqamıtrunı agaayıvıgıniǵaıt, aǵlaan ilanısa nalupqısuıtıgıplugu. 18 Jesus-ńum tıktıluni uqautinıǵai, “Agaayıutım sanıjksrıñıñıǵaıña anıalataǵıtılasıplugıch qılanımiıttuat nunamiıttuatlu. 19 Taatnamık aullaǵusi ińunıun nanıpayaaq nunami

maliguaqtigūqtititichi, paptaaglugich atqagun Aapauruamlu Igñiguruamlu Ipqitchuam Irrutchimlu, ²⁰ Iļisautilugich kamaksritqulugich iluqanjitñik tillisigikkamnik ilipsitñun. Nalupqigiyumiñaitkiksi nayuutikiga ilipsitñi ataramik isuklitchaagatalhanunaglaan nunam.”

Uqal̄hich Aglaan̄i Mark-ŋum

John Paptaaqtitchiri Quliaqtuaqaǵniqsuq

¹Uvvauna tusaayugaallautauruq Jesus Christ-kun, igñiŋagun Agaayyutim. ²Agaayyutim uqautaa aglausimaruq sivuniksriqirikun Isaiah-kun, itna,

“Atañii, tuyuǵigisigiga uqqiraqtiga sivupni itqanaiyautitqulugu tumiksran sivunnapni.”

³“Iñuk tuqħiraqtuq iñuilaamiñ:

Itqanaiyautisiuŋ apqutiksraŋa Atangum, nalǵuǵlugu tumiksraŋa!”

Isaiah 40:3

⁴Atuumasimaruq taatnatun, John Paptaaqtitchiri quliaqtuaqami iñuŋnun iñuilaami itnaqhuni, “Paptaaqtillusi mumiqqaǵusi killuqsautipsitñiñ Agaayyutimli natqigutigisigai killuqsautisi.”

⁵Iñugiaktuat iñuich aggiumauraǵniqsut ilaanun nakikŋapayaaq Judea-miñ suli Jerusalem-miñ. Quliaǵimatigik killuqsautitiŋ John-ŋum paptaaǵniǵai kuuŋmi taggisiqaktuami Jordan-mik. ⁶John atnuǵaaqǵniqsuq pikuktruam amianik, qisiŋmik tapsiqaqhunilu,

niqiaqahunilu pigliǵianik suli igutchaich siǵñaqtaalliaŋitñik nanipayaaq paqitnami. ⁷Quliaqtuaqtuq, “Aŋunimma tikiumagisiruq kamanatluktuaq uvaŋniñ, aasiñ siŋiilguyumiñaitchurŋaunniñ aluǵutiŋnik.

⁸Aa, ilumutun paptaaǵaluǵipsi imikun, aglaan ilaan paptaaǵisigaasi Ipqitchuakun Irrutchikun,” itnaqhuni.

Jesus Paptakkaupman Aniqusaqaŋsiuplunilu

⁹Taipkunani uvluni Jesus agǵiǵniqsuq Nazareth-miñ Galileemiittuami. John-ŋum paptaaǵniǵaa Jordan-mi. ¹⁰Jesus-ŋum qakipqauraqami imiǵmiñ tautuŋniǵaa qilak aŋmaqman. Agaayyutim Irrusia atqaqhuni miñniqsuq ilaanun tiŋmiaǵruuratun. ¹¹Nipi tusaǵnaǵniqsuq pakmakŋa, “Ilvich piqpagiplutin Iǵniǵigikiŋiñ, qyalimaǵikma.”

¹²Tarakŋatarra Ipqitchuam Irrutchim aullaqtinniǵaa iñuilaamun.

¹³Taavani iñuilaami inniqsuq malǵukipiaq uvluni, aasiñ tuunǵaum uuktullaŋniǵaa. Nayuutiniqsuq iñuilaam niǵrutaiñi, aasiñ isaǵulǵich savautityaǵniǵaat.

Jesus Tuqłuǵniqsuq Sisamanik Iqaluŋniaqtinik

¹⁴Taipkunani uvluni Herod-ŋum, umialguruam, John tiguplugu isiǵniǵaa. Jesus utlautiniqsuq Galilee-mun quliaqtuaqhuni tusaayugaanik Agaayyutim. ¹⁵Nipliǵniqsuq, “Pakma aŋaayugautaa Agaayyutim qalliŋluni atuumaaqsiruq. Isummitqigitchi ukpiǵilugulu tusaayugaǵiksiuq.”

¹⁶Uvvaasiñ Jesus pisuktualgitluni siñaagun narvaŋan Galileem, tautuŋniǵik aniqatigiik, Simon-lu Andrew-lu, kuvriǵniǵniqsuak narvami, iqaluŋniaqtauplutik. ¹⁷Jesus-ŋum nipliutigik, “Maliksikŋa. Uvakŋaniñaglaan piññaŋniǵisirutik iñuŋnik aqaluŋniaqtitun.”

¹⁸Tarvauvaa uniñniǵiŋik kuvraǵikkatik maliaqsipluǵuasiñi.

¹⁹Tarakŋatarra Jesus pisuktualaallakhuni tautukkik aniqatigiik, James-lu John-lu, iǵñak Zebedee-m, kuvriǵniqsuak umiaǵmikni. ²⁰Jesus-ŋum

tautupqauraqamigik tuqluḡnigik. Unisiḡaaktarra aapagikkaqtik Zebedee akiññakniaqtuanun savaktaiñun umiami, maliaqsipḡuḡuasiñ Jesu.

Iñuk Irrusiqlulik

²¹ Tikitñamin Capernaum-mun minguiqsiagvium uvluani Jesu ktraḡviatnuktignisusq ilisautriaqsipluniasiiñ. ²² Katimaruat aari-gaagusuniqsut ilisauttutaiñik atakkii ilisautripluni anjalatchiḡiqaqtuaton, atlakaupluni ukunakña aglaliqiriniñ. ²³ Jew-ḡuruat ktraḡviatni piqaḡnisusq irrusiqlulinmik nipliaruamik, ²⁴ “Ilaksianatigut. Jesu Nazareth-miu, suniaqpisigut? Uvunaqpich piyaqquḡukhuta? Nalunitchiga kisuutilaan, ipqitchuanḡurutin Agaayyutim tuyuḡikkaña.” ²⁵ Jesu-ḡum tarra tiliñiḡaa irrusiqluk itnaqluḡu, “Qiñuisaagiiñ! Aniḡlutinaasii anutmiñ!” ²⁶ Irrusiqluum iñukniaq nagliksaaqtituullanḡiḡaa qiiqsruqmatununniiñ iḡialapkaqpauraqluḡu uniksaqamiuñ. ²⁷ Iluqatin tautuktuat taavrumiña quviḡutchakpagitlutin apiqsruqtuutiaqsiñiqsut avatmun, “Qanusiniqpa una? Qanusiniqpa nutaḡq ilisauttun? Una anun anjalatchiḡiqaqḡuni tilitlanigai irrusiqluich, aasii ilinisa tupigitlaniḡaat.” ²⁸ Qilamik tavra siaminniqsusq taamna atuumaruḡq nunaaqqipayaanun Galilee-mi.

Jesu Mamititchiñiqsusq Iñugiaktuanik Iñunḡnik

²⁹ Anikamin Jew-ḡuruat ktraḡviatniñ tupqatnuniqsut Simon-kutlu Andrew-tkutlu, piqatigiplugik James-lu John-lu. ³⁰ Simon-ḡum aakaruna nalaniqsusq uunaqlukhuni. Jesu tikipqauraqman uqautiniḡaat atniḡñaḡnipluḡu. ³¹ Utlakluḡu aḡnaq tiguniḡaa argaḡun makititluḡu, aasiiñ uunaqluḡniḡisqihuni. Tavra niḡḡuḡutiaqsiñiḡai. ³² Minguiqsiagvium uvlua nunjitman, unnuksraakun siqiiñiq nipianikhuni, iñuich tikiutriñiqsut ilaanun tamatkuniña atniḡñautiliḡnik atlaakaḡiñik sulii irrusiqlulinmik. ³³ Iluqatin nunaaqqim iñui katinisusq taavruma tupqum sivuḡaanun. ³⁴ Jesu mamititchiñiqsusq iñugiaktuanik atniḡñautiliḡtuanik atlaakaḡiñik sulii anipkaipḡuni iñugiaktuanik irrusiqlunmik. Ilaan irrusiqluich nipliqunjiññigai atakkii ilisimaniḡaat kisuutilaan.

Jesu Quliaqtuaḡnisusq Galilee-mi

³⁵ Uvlaatchaurami qaḡaluaqnagu Jesu aullaḡnisusq nunaaqqimiñ iñuilaamun. Tavrani agaayuniqsusq. ³⁶ Simon-ḡum piqasiqḡuni piqat-miñik pakaaqsiñiḡaa. ³⁷ Paqitnamitrunaasiiñ nipliutiḡuḡu, “Iluqatin iñuich qiñiḡukkaatin.” ³⁸ Aglaan Jesu-ḡum kiuniḡai, “Aullaqtuksraurugut atlamun nunaaqqimun. Uvañali quliaqtuaḡmauna taamani atakkii piqutigipluḡu agḡiqsuḡanuruña.” ³⁹ Tarra ilaa quliaqtuaqtuq ktraḡvinjitñi iluqaani Galilee-mi, anipkaipḡuniḡu irrusiqlunmik.

Jesu Mamititchiñiqsusq Auyugaqtualinmik

⁴⁰ Tarrasuli una auyugaqtualik tikiumanisusq Jesu-mun sitquḡhunasii iniqsruqluḡu ikayuqḡpluni, “Ilvich pisuksiḡaḡuvich mamititḡiñiḡaḡikma.” ⁴¹ Jesu ilunḡutcharḡnisusq, isakluḡich argaḡikkani aksikluḡuasiñ. Nipliutiniḡaa, “Pisugaaḡluña, mamititquḡikpiñ.” ⁴² Jesu nipliḡluḡuqaqtuq taavrumiña, taamna tavrakḡatchiaq iluaqsirug auyugaqtuaḡmiñiñ. ⁴³ Tarra Jesu-ḡum taamna anun aullaqtitkaluaqnagu iñiqtiḡniḡaa, ⁴⁴ “Uqautiniaqnagu kiñaaunniñ aglaan agaayuliḡsimugutin, qiñiqtitḡumigiñ iluaqsitḡiñ ilaanun.

Aatchuutiymautin tuniļļautinik Agaayyutmun tuvraļlugu Moses-
 num tillisigikkaņa mamititkaatinkii. Taatnaļuvich iņupayaam
 iļitchuļiniaļaa mamitilaan.”⁴⁵ Aļlaan taamna aņun aullaqami
 uqallaaqsiņiqsuq atqunallapiaq siamitlugu mamitikkauļi. Taatnaqhuni
 Jesus isitqilguiņņiqsuq nunaaqqiņun, aļlaan aullaņiqsuq iņuiļaamun,
 iņuihaasiņ ułlaaļaaqsiplugu nakitņapayaaq.

2

Jesus Mamitichiņiqsuq Aņutmik Aulatlaitchuamik

¹ Kiņuagun ikituurat uvlut Jesus utitqinņiqsuq Capernaum-mun.
 Iņupayaat uqaaqsiņiqsut aiņiņlugu. ² Iņugiaktuat kativagitlutiņ tavrņa
 iniksraigutiniqsut tupqum iļuani naagaunniņ paam silataani. Jesus-
 num quliaqtuaļutiniļai Agaayyutim uqalhanik. ³ Tarra sisamat
 iņuič tavrņautriņiqsut aulatlaļaaamik iņunmik. ⁴ Qalligaluaqhutin
 tikilguiņņiļaaat Jesus iņugiakpagitlutiņ iņuič. Tavra aņmaqlugu tupqum
 qilaņa atqaqtinņiļaaat taamna aulatlaļaaq qaatchiaqtuummaan.
⁵ Jesus-ņum iļitchuļiqamiuņ ukpiqsrisiaqqtılaaņat, nipliutiniļaa
 aulatlaļaaq, “Nukatpiaq, killuqsautipnik natqigutigikpiņ.” ⁶ Iļanich
 aļlaliqirit aquppiruat tamaani isummatiqaļņiqsut itna, ⁷ “Suvaata
 una uqaaqpa Agaayyutitun? Taamna uqaļņiqłuktauruq. Agaayyun
 kisimi natqigutritlaruq killuqsautinik!” ⁸ Jesus-ņum irrutchiņmigun
 kaņiqsiaļiļaaamigich uqapiļuhāt, nipliutliņiļai, “Suvaata uqapiļukpi
 isummatipsigun?” ⁹ Qanuq una nipliutitquvisiuņ aulatlaļaaq,
 ‘Killuqsautipnik natqigutigikpiņ’ naagaqaa nipliutiļhanik, ‘Makillutin,
 uqummatitin tigulugich pisugiņ’? Nalliak qaļaaatlukpa? ¹⁰ Aļlaan
 iļitchuļitqugipsi Iļņiņan Aņutim aņalatchiļiqalhanik maani nunami
 natqigutritlapluni killuqsautinik.” Tavrani nipliutigaa aulatlaļaaq,
¹¹ “Tiligikpiņ, ‘Makillutin, tigulugu qaatchian aggiņ’?” ¹² Tavrakņatchiaq
 taamna aņun makitiqtuq. Tiguplugu qaatchiani aullaņiqsuq
 nakuqsipqauraqami. Qiņiqtuapayaat taavrumiņa quviļutchaņiqsut.
 Kamasruaqsiņiļaaat Agaayyun, “Tautuņaņitchugut taatnatchimik,”
 itnaqhutiņ.

Jesus Piksraļņiqsuq Levi-mik

¹³ Jesus taivrumuņalgiņņiqsuq siņaanun narvaņan Galilee-m aasii
 katirviginiļaaat iņugaaļruich. Ilaan iļisautiaqsiņiļai. ¹⁴ Tamaani
 apqusaaqami tautuņiļaa Levi, iļņiļigikkaņa Alphaeus-ņum aquppiruq
 savaaļmiņi manniqipluni. Tavra Jesus-ņum nipliutipmani itna,
 “Malinņa,” taavruma makitluni maliutliņiļaa.

¹⁵ Aasiņ taavruma aquagun Jesus niņiņiqsuq tupqani Levi-ņum.
 Iņugiaktuat tax-siliqiritlu atlat killuliqiritlu aquppiqatiginiļaaich
 Jesus-ņumlu maliguaqtaiflu. Tamatkua iļuqatiņ maliaqsiņmiņiļaaat.
¹⁶ Aļlaliqirit suli Pharisee-ņuruat tautuņiļaaat niļiqatigatluqugu tax-
 siliqirinik suli killuliqirinik. Taapkua nipliutigaič maliguaqta,
 “Suvaata ilaa niļiqatauva suli imiqatauva tax-siliqirini suli killuliqirini?”
¹⁷ Jesus-ņum tusaakamigich nipliutigai, “Thuaktuat taapkua atniļņaitchuat
 inuqsraņitchut taaktinik aļlaan iļiņich atniļņaaqtuat. Uvaņa agginitchuņa
 aiyugaaļiļugich nalaunņaruat aļlaan killuliqirit.”

Apiqsruun Uisauraaļikun

18 Maliguaqtai John-ŋum Paptaagirim suli Pharisee-ŋuruat uisauraaguumiqsuat piqusigiplugu. Ilaŋich iŋuich utlakamitruŋ apiqsruŋniġaat, “Suvaata maliguaqtai John-ŋum suli Pharisee-ŋuruat uisauraaqmata, ilvilli maliguaqtitin taatnatlaiŋniġpat?” 19 Jesus-ŋum kiuniġai atrikusautmik, “Ilaġiich uumani ilaqatnigiaqtuami uisauraagniġpat ilaqatnigiaqtuam nayuutiniŋanisuli? Taatnaġumiŋaitchut ilaqatnigiaqtuam nayuutiŋhani. 20 Aglaan uvluq tikitkisirug ilaqatnigiaqtuam aullaġviksraŋa ilinjitŋiŋ. Tavra uisauraagviksraqpaaluk.” 21 Jesus-ŋum ilisautipsaagniġai atrikusautmik, “Iŋuum utuqqaq atnuġaaq ilaagumiŋaitchaa nutaamik ukiŋhaamik atakkii ilaanuyumi nutaam utuqqaq alikpalaagisigaa, aasiŋ allaq aglitlukhuni. 22 Naagasuli, iŋuum utuqqaq puuq immiġumiŋaitchaa nutaamik asiam misuġuanik atakkii nutaam misuqqum alikkisigaa asiam misuġuan puuŋa, suli asiam misuġua maġigisirug taavrumakŋa puumiŋ. Aglaan nutaaq asiam misuġua immiutraksrauruq nutaamun puumun.”

Qanuutautilaana Minguiqsiagvium

23 Uvluani minguiqsiagvium Jesus pisuŋniqsuq nautchiivikun. Tarra maliguaqtai tamaunnaaqamiŋ pukuŋniqsut mukkaaksranik, niġiaqsipluġitaasiŋ. 24 Tavra ilaŋisa Pharisee-ŋuruat nipliutilgiŋniġaat, “Ataŋji, suvaata ilinich savakpat minguiqsiagvium uvluani maligutaksrakuagŋanajtkaluaqtuat tamarrumani uvlumi?” 25 Ilaan kiuniġai, “Agliqimasuknaġiksi David-ŋumlu piqataiŋlu inuqsriuhat niqiksraġmiknik? 26 David isigniġuguuq tupqanun Agaayyutim niġipluniasii qaqqumik tunillaqtuutmik Agaayyutmun. Taatna atuumasruuniqsuaq Abiathar-ŋum qaukiuhatni agaayuliqsit. Maligutaksraptigun kimun-unniŋ niqiksrautitquniŋniġaa avataatigun agaayuliqsit. Aglaan David-ŋum niġiŋiġaa qaqqaaq, aasiŋ atachuġniġaa maliktigikkani.” 27 Taatnaġaluaqamigich Jesus-ŋum nipliutipsaagniġai, “Minguiqsiagvium uvlua iŋiqtauruq iŋuŋmun aglaan iŋuk iŋiqtanuŋitchuq minguiqsiagvium uvluanun. 28 Taatnamik Iġniŋa Iŋuum atanguruq unniŋ minguiqsiagvium uvluani.”

3

Anun Argalik Pannaqłuktanik

1 Jesus isitqinŋiġsuq Jew-ŋuruat katraġvianun. Aasiili tarani itmiŋiġsuq anun argalik pannaqłuktanik. 2 Jew-ŋuplutin sivulliuqtuat qaunaksruaqsilgiŋniġaat mavruigisikmaŋaun minguiqsiagvium uvluani, tavraami agvisiksraqsuqługu. 3 Jesus-ŋum tarra nipliutiniġaa anun argalik pannaqłuktanik, “Makillutin uvuŋaġiŋ.” 4 Tavraniasiŋ apiqsruqługich taapkua, “Nalliak maligutaksrakuagŋaqaqa Minguiqsiagvium uvluani —savaaqaliq nakuuruamik naagaqaa pigiitchuamik, anniqsuiġi iŋuudigmik naagaqaa tuqqutchiġi?” Aglaan ilinich nipaisaagniqsut. 5 Uumitchaksaahum tikiuimaligaluagŋiġaa tarani aglaantuuq ihurrutiginiġaa pitchiġiŋhatigun suli suksraqanŋhatigun, uummatiqaghutin siqquqtuamik. Tarra nipliutiniġaa anun taamna, “Isivitkich argaktin.” Taavruma tarra isivinniġai, aasiitai argai ihuqaŋiŋiġsuq iglumiktitun iliplutin. 6 Tarra taapkua Pharisee-ŋuruat aullaqtigniqsut, tarvauvaa sivunniuatigityaqługich Herod-kuayaat qanuq tuqłiksraŋagan Jesus-ŋum.

Iñugayaat Narvam Siñaani

⁷ Jesus aullaqasriqhuni maliguaqtimiñik Galilee-m narvañanunñiqsuq. Iñugaagruich malilgiññaat Galilee-miñlu Judea-miñlu, ⁸ Jerusalem-miñlu, Idumaea-miñlu, uñataaniñlu Jordan-ñum, avataañniñlu Tyremlu Sidon-ñumlu. Taapkua tusaaniñaat kamañaqtuanik savaaqalha utlakhuasiñ. ⁹ Tarra Jesus-ñum uqautiniñai maliguaqtini umiaq ikkiviksrani tiguñhiñaaguquplugu qanimiñun atakkii iñugaagruich ukua iñugiaksivagitlutinj tatruligaat. ¹⁰ Mamititchianikman iñugiaktuanik, atlat atniññautilgich tatviksraigññaat aksiguklugu Jesus. ¹¹ Tamarrasuli irrusiqługich tautukamitruñ putqatağvigiqlugu niplianiqsutli itna, “Ilvich Iğñaña Agaayyutim.” ¹² Aglaan iñiqtiqtağniñai tamatkua ilinjitñun ilitchuğipkautigitquñitluni.

Jesus Piksrağniqsuq Qulit Malğuiñik

¹³ Jesus kilvaqtaagñiqsuq tuñaanun kinjkaam nunam. Tarani qinñuağniñai tamatkua pigisukkani. Tarra utlaññaat. ¹⁴ Nalunaiqsagai qulit malğuk maliguaqtiksrat, uqqiraqtaunik taiyuqługich piqatigisukługich, tuyuğisukługich quliaqtuagñiaquplugich. ¹⁵ Sañjiksriññaat mamititchiñlañsiplugich atniññaqtuanik suli anitchiñlañsiplugich irrusiqłunñik. ¹⁶ Uvva ukua qulit malğuiç Jesus-ñum nalunaiqsagikani: Simon-lu atchikkaña Peter-mik, ¹⁷ James-lu John-lu iğñaak Zebedee-m Jesus-ñum atchikkak Boanerges-mik, mumiutiqaqhuni “Iğñağikkak katlulam” [uumitchiyalallakhutigguuq]. ¹⁸ Suli Andrew-lu, Philip-lu, Bartholomew-lu, Matthew-lu, Thomas-lu, James-lu iğñaña Alphaeus-ñum, Thaddaeus-lu, atla suli Simon Zealot-ñuruq, ¹⁹ suli Judas Iscariot, taamna aatchuutigitniktuaq ilaanik.

Jesus-lu Beelzebul-lu

²⁰ Akuniisuñaqani Jesus isiğniqsuq tupiğmun. Iñugaagruich malilgiññaat. Kiisaimmatai taatnaqhutin Jesus-lu maliguaqtiniñlu niğilguilğniqputunniñ. ²¹ Tavra ilaiñ tusaakamitruñ taatnaqtuaq aullağniqsut aggisityağuklugu Jesus, atakkii iñuich uqautigigaat iluağniğniplugu. ²² Iñajich aglaliqirit tikiññaat Jerusalem-miñ itnaqhutin, “Jesus Beelzebul-mik añałatiqaqtuq, aasiñ anitchirağaqtuq irrusiqłunñik atuqługu sañña añałataata irrusiqłuich.” ²³ Jesus-ñumtarra qallilaaquniñai iñuich inmiñun uqautiuraagaqsiplugichaasiñ atrikusautitigun itna, “Qanuğuni tuంగాq anittağisiva tuంగాm? ²⁴ Uvva nunaqqim añałatai akililıqsuutikpata avatmun, taamna nunaqqiq suksraunğniğniqtuq. ²⁵ Uvvasuli iñuich tupiğmi atingiqpata akitñaqtuutilutin suksraunğniğniqmiut. ²⁶ Uvva taatna qaukiat tuంగాich irrusiqłunñi piyuutigumin avatmun, ilaan sañña isukñiñiaqtuq. ²⁷ Uvvasuli atla atrikusaun: Kiñaunniñ iñuk isiğumiñaitchuq saññiruaam iñuum tupqanun ivayaqtuaqsiluniasiiñ sulliñaurañiñik aglaan sivulliulugu pitukkayağaa saññiruaq iñuk, tavrakñaasiñ ivayaqtuaqsiluni sulliñaurañiñik.

²⁸ “Uvvauna uqautigipsi, Agaayyun natqigutriyumaagtuq pisugaaqhuni iñuich killuqsautipayaanitñik suli uqağniqłuktalipayaanitñik Agaayyutmik. ²⁹ Aglaan Agaayyutim natqigutiyumiñaitchaa taimuña iñuk uqağniqłuuñiruaq Ipqitchuamik Irrutchimik; taamna iñuk patchisaugisiruq isuitchuaguni.”

³⁰ Jesus taatnağniqsuq atakkii taapkua upyaktuqlugu itna, “Taamna anjalatiqaqtuq irrusiqlunmik.”

Jesus-ŋum Aakanlu Aniaqatiunilu

³¹ Uvvali Jesus-ŋum aakanja suli aniaqatiunji tikiññiqsut. Qichaqhutin qakma kiligiaqtinnigaat. ³² Ilañata aquppiruat avataani nipliutigaa Jesus, “Atañii, aakanlu aniaqatiutinlu kigga utaqqiñigaatin.” ³³ Jesus-ŋum kiuniğai, “Kiña uvaña aakapiagiviyu unniñ aniaqatiupiagiviyu?” ³⁴ Saatlugich aquppiruat avatmiñi nipliutipsaagñigai, “Atañii, uvaña aakapiaga suli aniaqatiupiatka! ³⁵ Kisupayaaq savaaqaqtuaq pisulhanik Agaayyutim, taamna iñuk aniaqatiugigiga suli aakagiplugu.”

4

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

¹ Tarrasuli Jesus-ŋum ilisautiaqsilgiññigai narvam siñaani imma. Iñuich katilgiññiqsut iñugiaksiplutin. Taatnaqmataasiiñ ikiniqsuq umiamun, mikiruoramik ayaktaallaklugu, aquvinniqsuq. Iñugaagruih qichaqtuifñaqtut narvam siñaani. ² Ilaan ilisautiniğai iñugiaktuatigun atrikusautitigun. Aasii ilisaututmiñi uqaaqtuutiuraaqługich. ³ “Naalağniłlagitchi! Iñugguuq nautchiityağniqsuq. ⁴ Nautchirapkaqlugu nautchiaksrat ilañich katagağniqsut apqutmun, aasiitai tinmiurat tikitlutin niğiñigaich. ⁵ Ilañich katanjnisut uyağauruamun nunamun nunaqapianjitchuamun. Nauniqsut qilamik atakkii nunakitłuni. ⁶ Aasiñ siqiñgum mayuaqami pasikługich atakkii kanjapianjitlutin pannaqlunigai. ⁷ Suli ilañich katanjnisut akunğatnun kakitlağnat, aasiñ kakitlağnat naukamij nagguviksraiğniğai asirrinjitlutinaasiñ. ⁸ Ilañitsuli katakhutin nunagiksaamun asirriaqagñiqsut. Iñugiaksiplutin nauriñiqsut mukkaaksranik atautchimiñ iñuiñnaq qulinuttaaqhutinj suli ilañich pinasukipianuttaaqhutinj suli ilañich tallimakipianuttaaqhutinj.” ⁹ Ilaan nipliutigai, “Taamna iñuk siutiqaqtuaq naalağniłi.”

Sivuniñat Atrikusautit

¹⁰ Kisinjuqamin, maliğuaqtaiñ iñuillu tusaaruat ilaanik apiqsruğniğaat taavrumuuna atrikusautikun. ¹¹ Jesus-ŋum nipliutigai, “Agaayyutim sagviğaa nalunaqtuananik añaayuqautaan ilipsitñukhiñnaq, aglaali tamatkunuja ukpiqsriñitchuanun uqagaqtunja atrikusautitigulhiñnaq. Taamna aglausimaruq uqaligni immiumaruq Agaayyutim itnauttutigikkaña,

¹² ‘Qiniğaluaqhutin irimiknik ilisaqsritłaitchut, unniñ tusaagaluahutin siutimiknik kanjisiłłaitchut.

Kanjisiñiguminj mumikpiaqtut Agaayyutmun, ilaanli natqigutigai killuqsautinjitnik.’ ”

Isaiah 6:9-10

Jesus Kanjisiqkaiñiqsuq Atrikusautmik Nautchiirikun

¹³ Jesus-ŋum apiqsruğniğai, “Naluniqpisiun taamna atrikusaun? Qanuğmi kanjisiñiaqpisigich atlat atrikusautit? ¹⁴ Nautchiiri nautchiuruq tusaayugaallautamik. ¹⁵ Ilaatni uqalıq nautchiaksratun katagaqhuni apqutmun; tamatkua iñuich tusaaplugu uqalıq, aglaan tuungam tikitługu qilamik aattağniğai uqalıhich nautchirriutaurat uummatinjitiñi. ¹⁶ Suli atlat iñuich atriplugich nautchiaksrat kataktuat uyağauraalinjmun; tusaaplugulu uqalıq qilamik quviasukhutin akuqtuqlugulu, ¹⁷ aglaan

uqaliq kanjilijitman akuniutlaitchuq. Kinuagun ihuilliuhiglu piyuaqsiuhiglu ilipmaknik pigiplugu uqaliq qapiqtigagniqsut. ¹⁸ Suli atlat iñuich atriplugich nautchiaksrat kataktuat akungatnun kakitlagnat. Taapkua tusaaruat uqaligmik ¹⁹ aglaan isumaaluutit iñuunialikun, kinnitñijniağutitlu umialgutmik suli kimmuita supayaanik suqutigingigagigaat Agaayyutim uqalha. Taimmaasiiñ nauritlaitchut asianik. ²⁰ Suli atlat iñuich atriplugich kataktuat nunagiksaumun: tusaakamitruj uqaliq akuqtuqługu suli asirriaqaghutin, ilanjich iñuiññaq qulitun, ilanjich pinjasukipiatun, ilanjitsuli tallimakipiatun.”

Naniq Ataani Utkusium

²¹ Jesus nipliutigikkani ilanigai, “Atanjii, iñuich iliragingitchaa naniq ataanun utkusium unniñ ataatnun siñigviich. Aglaan iñuich naniq iliragigaa naniqagvinmun. ²² Agaayyutim iriqsimakkanj pakma sagvigisigai ilaatnigu. Iñuich kanjqsimanjitchaluagumisigik pakma kanjqsigisigaich taimanigu. ²³ Kiña iñuk siutiqağumi tusaatlaruanjik, ki ilaa tusaali.” ²⁴ Ilaan nipliutimmiñigai, “Ki, naalagnimmaagiksi ata! Qanutun naalagnisilaaqsi taimma itpan, taatnatun kanjqsiaqtilaaqsi itkisiruq, suli kanjqsisaññağniaqtusi. ²⁵ Ilaa piqaqtuaq akuqtullaagisiruq aglaan taavruma piqanjitchuam anniagisigaa pigikkani.”

Atrikusaun Nautchiaksrakun Nauraqtuakun

²⁶ Jesus nipliqsuq, “Atriquqtuq anjaayuqautaa Agaayyutim iñuñmik nautchiiruamik nautchiaksranik nunamun. ²⁷ Unnuagağipman siñikhuni suli uvlugağipman makitluni savaaqaqtuq. Qaunaksrailaat nautchiaksrat nauraqtut, suli qanupiaq nalugaa naułhat. ²⁸ Aglaan nunam nauпкаqługu asirriraqtuq, sivulliuplugu nautchiaksraq nuillagaqtuq qifññaqsiuraqhuni aasiitai nauqqaaghuni puunja pinjuqmata mukkaaksram, tavrakña iluqani niqiksraq nauvaalukhuni. ²⁹ Aglaan asiat nautchiirim kipputmik kipiaqsiragigai, katitchivik tikiumaplunikii.”

Atrikusaun Mikiniqsrakun Nautchiaksrakun

³⁰ Jesus nipliqsuq, “Sumun atritłavisigu Agaayyutim anjaayuqautaa iñuñmik? Uqautiniagipsi atrisilaanjanik. ³¹ Atriquqtuq nautchiaksrauramik atiquqtuamik mustard-mik. Mikiniqtagaluaqtuq nautchiaksrapayaaniñ nunami. Aglaan nautchirriutaukami nunami ³² nauqaqsiraqtuq aglitłukhuni nauriapayaaniñ. Akiğugłuksipluni tiñmiñuich uvlutiqağvigiragñigaat tagğanjatni akutuqpalgich.”

³³ Suli iñugiaktuatigun atrikusautitigun Jesus-ñum uqaaqtuutiragñigai iñuich kanjqsilgutilaanjatitun. ³⁴ Ilaan uqautitlaitkai atrikusautailaaqhuni. Aglaan kisinjuqaminj maliguaqtini kanjqsipkağniuraapiaqługich pirağñigai.

Jesus-ñum Quunniğuatitkaa

³⁵ Tamarrumani uvlumi anaqaksraaqman ilaan nipliutinigai maliguaqtini, “Akmunjaqta” ³⁶ Tavrani ilinjisa uniññigaich iñugaagruich. Maliguaqtai ikiniqsut umiamiknun Jesus-ñum ikimmivianun. Atlat umiat itmiñiqsut. ³⁷ Anuqłiguqman qailiğuguhuni umianjat immautiaqsiñigaa. ³⁸ Jesus aquani umiam siñijnisusq akitchillakhuni. Ilinjisa itiqsağñigaat niplialaplutin, “Ataniiq, suginjitpiun piyaqquğupta?” ³⁹ Ilaa makitluni iñiqtiğniğik anugilu qailiğlu, “Ki, anugaigili!” itnaqhuni. Anugaiqhuni quunniğugniqsuq taatnaqman. ⁴⁰ Nipliutinigai, “Suvaata iqsisivisi ukpiqquaitmatun?” ⁴¹ Taapkua iqsilipaurağniqsut.

Apiqsruutiaqsiñiqsut avatmun, “Qanusiuñiqpa una iñuk anuñimunniiñ qailiqpauratlu kamagivatruñ?”

5

Jesus-ñum Mamititkaa Iñuk Iñugiaktuanik Irrusiqłulik

¹ Ilinich ikaagniqsut igłuanun narvam nunañatnun Gerasene-nağmiut. ² Niupqauraqman umiamiñ paañnigaa irrusiqłulgum iluvğich akunğatniñ. ³ Uvvaguuq taamna iñuuniagniqsuaq tamaani. Kia-unniñ iñuum qiliqsimalguitługu kalimñiğñik; ⁴ Akulaiqługu qiliğalağagnigaaat niukkunlu argaigunlu. Kiktugaalarağniğai qilğutini piiyaqługich. Kia-unniñ iñuum nuyuiqsalguiñiğaa. ⁵ Ataramik unnuamili uvlumili nayuutirağniqsuq nipaalapluni qipiqsralakami iluvigich akunğatniñlu qimigaaat qaanañniñlu, suli iñugiaktuami killialapluni uyagañnun. ⁶ Taiññaqiuaraq qiniqamiuñ Jesus aqpaliqsruğniqsuq ilaanun, sitquğvigipluguasiñ sivuğaanun. ⁷ Iñuum iluaniñ irrusiqłuum piyaa nipitugalukut, “Jesus, Iğñiña Qutchinñiqsrauruaam Agaayyutim, suniaqpiña? Agaayyutim atqagun inñiğikpiñ anasiññuqsauñitłuna.” ⁸ Jesus-ñum tiligaa irrusiqłuk anitquplugu taavrumakña iñuñmiñ. ⁹ Atakkii Jesus-ñum apiqsruğaa, “Sumik atiqaqpich?” Ilaan kiuniğaa, “Uvaña atiga Iñugiaktuaraq atakkii uvagut iñugiaktugut.” ¹⁰ Tarra taavruma inñiqsruağniğaa, “Tuyuğiniaqasigut tamarrumakña nunamiñ.” ¹¹ Qanimi munaqsraqpaurağagniqsuq malğunñik kavluutiñnik kunianik, niğiñiaqhutiñ qimigaaami. ¹² Irrusiqłuich inñiqsruaqsiniğaaat, “Isiqtitigtut kunianun taapkunuña.” ¹³ Jesus-ñum anñiğniğai. Irrusiqłuk aullağniqsut anutmiñ, isiqhutiñaasiñ kunianun. Iluqatiñ kuniat panalikhutiñ anayasaktuasuñaqatiñ ipnakun. Naparağniqsut narvamun aasiñ ipiplutiñ.

¹⁴ Munaqsruuat taapkuniña kunianik qimakhutiñ uqautityağniğaiç nunaaqçiqmiut. Tamatkua iñuich aullaqhutiñ tautugiağniğaaat tamanna atuumaruaraq. ¹⁵ Iñuich utlautikamiñ Jesus-mun tautuñniğaaat irrusiqłuqagaugaluqtuaraq aquppiruaraq atnuğaaqhuni qauğrimapluniñlu. Taatnaqhutiñ iñuich iqsitchañniqsut. ¹⁶ Tamatkua qiniqatauruat uqautigiaqsiniğaaat iñupayaanun qanuq atuumalħa atlağquqman irrusiqłuqagaugaluqtuaraq suli qanuq piyaqquħat kuniat. ¹⁷ Tavra iñuich inñiqsruagaqsiniğaaat Jesus aullaquplugu nunamikniñ. ¹⁸ Jesus ikiaqsipman umiamun taavruma irrusiqłuqagaugaluqtuam inñiqsruaqsiniğaa maligukługu Jesus. Maligulilłapiagñiğaa Jesus. ¹⁹ Naagauvva Jesus-ñum maliquñiñiğaa aglaan itna nipliutiħiñiğniğaa, “Ailutin ilauraaqnuq uqautiyakkich tamarrumiña kamañaqtuamik Atangum savaututaanik ilipnun suli ilunñuksriħhanik ilipnun.” ²⁰ Tavra iñuk aullağniqsuq, aasiñ quliaqtuagaqsipluni nanipayaaq Qulini Nunaaqçiqni qanuq kamañaqtuamik savaaqalħa Jesus-ñum inñiñun. Tarra iluqatiñ iñuich quvigusuñniqsut.

Jairus-ñum Pania suli Ağnaq Aksikniktuaraq Jesus-ñum Atnuğaanjanik

²¹ Jesus utiqami igłuanun narvam, iñugiaktuat iñuich katilğiñniqsut siñaani narvam. ²² Tavra agqiçmiñniqsuq ajalataa Jew-ñuruat katraqviata, Jairus-mik atilik. Tautukamiuñ Jesus punniqsuq sivuğaanun. ²³ Inñiqsruallapiagñiqsuq itnaqhuni, “Paniurağa amma tuquħiñaağquqtuq. Iliħanñaquğitka argaktin ilaanun mamitquplugu.

Iñuuyumauḡli.” 24 Taatnaqmantarra Jesus taamunaqatiqagiññiqsuq. Iñuich iñugiakpagitlutin malilgiññiḡaat tatraqluḡuunniñ. 25 Aḡnaqtuuq tamaaniitmiñiqsuq atniḡñautiqaqtuaq aumik qulit malḡunni ukiuni, 26 iħaqsipkaḡniḡaluaqtitluni iñugiaktuanun taaktinun. Akiliqsuutigiplugitunniñ sulliñaurani iħaqsiniññiqsuq, aglaan atniḡñaliqsaiññiḡniqsuq. 27 Ilaan tusaakamiun Jesus utlautiniqsuq iñugiaktuat akunḡatigun. Tarra tunuaniñ aksiniñḡaa atnuḡaaḡikkaḡa, 28 isumapluni, “Aksikkupku Jesus-ḡum atnuḡaaḡa iħaqsiyumiñnaqtuḡa.” 29 Tavrakḡatchiaq aunaaqsrunaiḡñiqsuq. Ikpiginiḡaa timigikkaḡmiñi iħaqsiiħi taavrumakḡa atniḡñautmiñ. 30 Jesus iħisimaliqhuni sanḡi aullaqtilaanik inmiñiñ kiḡniḡniqsuq tatraqtuani nipliḡhuni, “Kia aksiksiḡpaun atnuḡaaḡa?” 31 Maliguaqtañ nipliutigaat, “Iħisimagaluḡu iñugiaktuanun tatraqtilaan, naagasuli apiqsruqtutin kimun aksiksilaaqnik.” 32 Jesus qiñḡniḡniqsuq kimun aksiksilaḡmiñik. 33 Taavruma aḡnam Jesus utlanḡiḡaa iqsiliqsiquhuni ataqsraliqsiquhuni iħisimapluniki iħaqsisilaḡmiñik. Putluni sivuḡaanun uqautiniḡaa aksiniñipluḡu. 34 Jesus-ḡum nipliutigaa, “Ukpiqsriħiḡpich iħaqsipkaḡaatin. Tutqiksautlasirutin, iħaqsirutin atniḡñautigikkaqniñ.” 35 Jesus uqaqtitlugu iħanich iñuich tikiññiqsut tupiḡikkaḡaniñ taivruma aḡalataan katraḡvium nipliḡhutin, “Paniuran tuḡuaniktuḡ. Iħaksiatqinñiaqnaḡu iħisautri.” 36 Jesus-ḡum suliqutigisunḡnaḡich nipliḡsuat nipliutigaa aḡalataa katraḡvium, “Iqsiiħak, ukpiqsriħiñḡiñ.” 37 Ilaan kiñaaniiñ iñuk maliqunñiñḡaa avataatigun Peter-mlu, James-lu, suli John aniqatigikkaḡa James-ḡum. 38 Tikitñamin tupḡanun aḡalataan katraḡvium Jesus-ḡum qiñḡniḡai kiñuvḡurit tamatkualu qarit atqunallapiaq. 39 Isiqhuni nipliutigai, “Suvaata itnaḡniḡpisi qiaplusilu? Una iħilḡaaq tuḡunitchuḡ, siñiktuaqsiiñnaqtuḡ.” 40 Tamatkua mitautigaiqsiiñḡaat. Uvvaasiiñ anitquniḡai. Kisinḡuḡhutin aḡayuḡaḡlu iħilḡaam suli taapkuḡalu piḡasut maliguaqtañ isiqniqsut iħilḡaam nalavigikkaḡanun. 41 Tiguniḡaa iħilḡaaq argaḡun nipliutiḡuḡasii, “Talitha Coum” (mumiutiqaqtuaq “Niviaqsiaḡruuk, nipliutigikpiñ, makittin”). 42 Tavrakḡatchiaq iħilḡaaq makinniqsuq pisuaqsipuniasiiñ. Taamna ukiuqtutlilaḡniḡniqsuq qulit malḡunnik. Taapkuḡa nayutiruat quviḡutthallapiḡniqsut. 43 Ilaan iñiqtiḡniḡai kisumunniñ iħitchuḡipkaḡunḡitlugu tamanna atuumaruḡaḡ aglaan niḡipkaḡuniḡaa.

6

Nazareth-miut Ukpiḡiniḡkaat Jesus

1 Taavrumakḡa Jesus aullaḡniqsuq iñuḡuḡniḡviniñmiñun. Maliguaqtañ maliniḡaat. 2 Minguiqsiaḡvium uvluani ilaa iħisautriaqsiruḡ Jew-ḡuruat katraḡviatni. Iñugiaktuat tusaakamitruḡ quviḡusunḡiqsut nipliḡhutin, “Nakikḡakiaq iħisimmatiqḡnikpa, una iñuk? Kia marrumiḡa puḡiutmik aatchuḡniḡpaun suli sanḡimik savaaqatlasipluni quviḡnaqtuanik?” 3 Taamna qiruḡnik savaaqḡuḡusruguuḡ, amii? Iḡñiḡiḡaa Mary-m. Suli aniaqatigigaat James-ḡumlu, Joseph-ḡumlu, Judas-ḡumlu Simon-ḡumlu, suli aḡnat aniaqatañ marra iñuuniaḡhutin akunnaptikni.” Tarraasiiñ ukpiḡiniñḡaat kamanalħa. 4 Aglaan Jesus-ḡum itnaḡniḡai, “Iñuich nanipayaaḡ kamagiraqniḡaat sivuniksriqiri aglaan kamagitlaiñḡaat iñuḡuḡviani unniñ akunḡatni iħagikkaiñ naḡaunniñ kiñunḡani.” 5 Jesus savaaqalḡuiññiqsuq quviḡnaqtuanik savaanik. Iħilḡaḡniḡai arganḡi

ikituuranun atniġñaqtuanun iħaqsipługichaasiñ. ⁶ Ilaan quvigusuutiginiġaa Nazareth-miut ukpiqsrusunjihat. Jesus nunaqqiñuktaġniqsuq iħisautriaqsipłuniasiiñ.

Jesus-ġum Aullaqtikai Qulit Malġuich Maliguaqtini

⁷ Jesus-ġum sivunniuatiginiġai qulit malġuich maliguaqtini, aasii aullaqtikaqsipługich malġuuttaaqługich. Sanjiksriññiġai anitchitłasiplugich irrusiqlunġnik, ⁸ tiliplugich, “Iglauħapsitñi saagaġniaqasi sumik aglaan ayauppiuramik kisan; qaqqumik unniñ inġularim puukatanjanik unniñ maninġmik aullautriñiaqasi. ⁹ Aluġuaqtuġusi suli atnuġaatqitutksraiłaaġusi.” ¹⁰ Suli ilaan nipliutiniġai, “Tukkuniġupsi tupiġmun atlamik tukkuksraqsiuġumiñaitchusi aullaġniaħapsitñunaglaan, ¹¹ suli iħuich paġlanjtpasi naalaġnisunjtpatigligu uqalus, unillugu nunaqqiq ipusktuġumagiksi apyuq isigapsitñiñ. Taamna kilgutaugisiruq ilinjitñun akuqtuinġisilaanjanik tusaayugaaġiksuamik. [Iłumun uqautigipsi, qaġanatluġniaqtuq iħuiñi Sodom-ġum Gomorrhannuulu atanniivium uvluani taapkunakġa iħuiñiñ nunaqqim.]” ¹² Quliagtuaġutiginiġaat iħunġun isummitqiquplugich mumikługich killuqsautinjitñiñ. ¹³ Suli anittaiñiqsut iħuġiaktuanik irrusiqlunġnik iħunġniñ, uqsruqtiquilł uqsruġutnik iħuġiaktuat atniġñaqtuat iħaqsipługichaasiñ.

John Paptaaqtitchiri Tuquniqsuq

¹⁴ Herod-tuuq, Galilee-m umialga, tusaaniqsuq Jesus-mik atakkii iħuich uqaqaġniqsut ilaanik nanipayaaq. Iłanjich iħuich nipliġñiqsut, “John Paptaaqtitchiri anjtitqinñiqsuq tuqułiġmiñ. Taatnamik savaaqatlasiiñiqsuq quviqnaqtuanik.” ¹⁵ Atlat nipliġñiqsut, “Elijah-ġuvaluktuq.” Suli atlattuuq uqaġniqsut, “Sivuniksriqirauvaluktuq iłanjatitun taipkua kamaaqtuat sivuniksriqiritun injłaaan.” ¹⁶ Aglaan Herod tusaakami nipliġñiqsuq, “Una John-ġuniqsuq niaquikkaga, makitqikhuni tuqułiġmiñ.” ¹⁷⁻¹⁸ Sivuanii Herod-ġum iłaqatigiliutinikkana aniaqatmi Philip-ġum nuliaġa atilik Herodias-mik, John-ġum suakataġaluagñiġaa Herod, “Maligutaksrakuagñangitchuq aniaqatvich nuliaġikkana tuvaaqasiutigupku.” Taatnaqługu Herod-ġum tigupkaġniġaa John isiqsiuvinmuktitluguasiñ aġnaqtin quyalisukługu. ¹⁹ Aasiñ Herodias-ġum qinnautigaluagñiġaa tuqutchukkaluaqługu, aglaan taatnalguinñiġaa piqutigiplugu Herod. ²⁰ Herod-ġum attaġiniġaa John iħisimaplugu nalaunġapluni ipqitchuaq iħuk. Taatnamik tugluaqsimaagñiġaa. Naalaġnisuullapiagaa John tutqilisuugaluannġagmi naalaqtuapayaaqamiunġ.

²¹ Kiisaimma Herodias-ġum piviksrani nalautitpaa. Herod-ġum annivilirvia tikitman aiyugaaqłiqhuni qaukłinjitñik kavamauruat, anjuyaktillu qaukłinjitñik suli sivulliuqtinjitñiglu Galilee-m. ²² Tavrapania Herodias-ġum isiqhuni sayuġniqsuq quyaliplugu Herod suli tuyuġmiani. Umialgum nipliutiniġaa aġnauraq, “Injqsruġiñ, sumik piqaġukkapnik aatchuġisigikiñ.” ²³ Akiqsruutinigaa taamna aġnauraq, “Qanutchipayaaamik inġiġupġa qaitchigisigikiñ, avvanjanikunniñ atanguvinma.” ²⁴ Niviaqsiq aakamiñukhuni itnaġniġaa, “Sumik apiqsruġisivik?” “Apiqsruġumautin niaquanik John Paptaaġirim,” aakanan itnaġniġaa. ²⁵ Taamna utiġniqsuq qilamiksruaqhuni umialinmun nipliutiplugu, “Uvanġa aatchuquruġa ilipnun akkupak niaquanik John Paptaaqtitchirim puggutamun ililugu.” ²⁶ Umialgum

tusaakamiuñ aliasullapiagñiqsuq. Aglaan akiqsruqtuutni pigiplugu suli pigiplugich tuyugmiani itigautipchangitchaa. ²⁷ Tarva Herod umialik tilisiñiqsuq niaquiqsirimik niaquanik John Paptaaqtitcherim aggiutritquplugu. Taavruma isiqsivinj mukhuni niaquigñigaa John. ²⁸ Aasiñ aggiutiplugu niaqua puggutamun iliplugu qaiññigaa agñauramun, aasiñ agñauram qaitlugu aakamiñun. ²⁹ Tavrakña John-ñum maliguaqtaiñ tusaapqauraqamitruñ taamna, aiñigaa timaa tugvagiaqluguaasiñ.

Jesus Niğipkairuq 5,000 Anjutinik

³⁰ Uqqiraqtit utiğniqsut Jesus-mun, uqautipluguasiñ savaagikkagmiknik suli ilisautriğimikniglu. ³¹ Iñuich utiqtaqpaitlutinj maliguaqtai niğgiviksraiğniğaiçunniñ. Taatnaqhuni Jesus-ñum nipliutiniğai, “Kiata, kisinñuğutiluta iñuilaamun, miñguiqsiallagiğitchi.” ³² Tavra aullağniqsut iñuilaamun umiakun kisimij. ³³ Iñuich tautukamisij aullaqmata, ilisaqligñiğaiç. Aqpatkaqsiligñiqsut iluqaitniñ nunaqqiñniñ tikiumasukhutin sivuniğvigikkañatnun taapkua sivuatni. ³⁴ Jesus niukami umiamiñ tautuñniqsuq iñuigaktuanik iñuñnik. Iñuñtçanñiqsuq atriliutiplugich ipnaiyaatun munaqsrailaatun. Tavra Jesus-ñum ilisautiuraagatarugruñniğai. ³⁵ Uvluqpaguqman maliguaqtaiñ utlanğigaaat Jesus nipliutiplugu, “Manna nayukkaqput iñuitçuq, suli unnuaqsiyaa. ³⁶ Aullaqtikich iñuich nunaqqiuranun. Tauqsigiağlich niqiksragmiknik.” ³⁷ Tarra Jesus-ñum kiuniğai, “Aatchuqsigik niqiksranitñik.” Taapkua apiqsruğniğaaat, “Qaqquqsitquvisigut malğuk tallimakipiak akiksranaknik niğipkautiksranatnik?” ³⁸ Jesus-ñum nipliutiniğai, “Qanutunmi samma qaqqianjuraqaqpsi? Iłitchuğiniurallaktiğitchi.” Iłitchuğikamitruñ Jesus uqautigaaat, “Paqittugut tallimanik qaqqianjuranik suli malğunñik iqaluñnik.” ³⁹ Tiligai iñuich aquvititquplugich ivigaamun. ⁴⁰ Tavra tallimakipianjutqataaqlugich suli malğukipiaq qulitqataaqlugich aquvititkaich. ⁴¹ Tiguniğai tallimat qaqqianjurat suli malğuk iqalugauraak, aagluqhuni qilanmun quyyatiplugich. Aasiñ avguqlugich qaqqiat suli iqalugauraak qaiññigai maliguaqtimiñun autaaquplugich tamatkununa niğisuktuanun. ⁴² Iñuich niğiniğniqsut, iluqatinj aasiñ niğisuillaapiqhutin. ⁴³ Niğisuijanikmata katinniğaiç qulit malğuk aguupmaich ilakunik imalğich. ⁴⁴ Taapkunani niğiruani 5,000-ñuniqsut anjutit.

Jesus Pisrukman Imiğmi

⁴⁵ Niğianipqauraqmata maliguaqtai aullaqtikai umiakun sivumiñi narvam iğluanun, amuna nunaqqiuramun Bethsaida-mun. Aasii taatnaanikami aitquniğai taapkua iñugayaat. ⁴⁶ Suli aullaqtitkanikamigich mayuğniqsuq iğgimun agaayutyaqhuni. ⁴⁷ Qaumaaraanjan unnuksraaqman umiaq ilifiqsuq qitqanun narvam, Jesus kisivlipkaqlugu nunami. ⁴⁸ Qiñiğniğai sakuullapiqhutin iputtuat atakkii paaqlugu anuği. Tamaaniguuq uvlaatchauraguqman pisuktuağniqsuq qaanagun imğum. Qaaniqsağumaruatun piñiğai. ⁴⁹ Tautuñniğaaat ilisağipmiñagulu pisuktuatquaq qaanani imğum. Aliuqtuaqsiñasugiplutin nipliagaqsiñiqsut. ⁵⁰ Qiñiqamitruñ iluqatinj tamainniqsut. Qilamik Jesus-ñum nipliutiniğai, “Quvitchauğigitchi, uvañauruna, iqsiñasi.” ⁵¹ Tarra utlanğigai ikipluni umiamun, aasii anuğaiqhuni. Taapkua quviğutchallapiğniqsut. ⁵² Tautukkaluaqlugu

Jesus niġipkaipman qaqqunik iñugiaktuanun kanjicsimalguiññaatsuli kisuutilaanja, ukpiġilguitlugu tavrakii.

Jesus Mamititchiruaq Atniġñaqtuanik Gennesaret-mi

⁵³ Taapkua ikaaqługu narvaq tulañniqsut Gennesaret-mun. ⁵⁴ Niukamiñ umiamiñ iñuich iłisaqligutiniġaat Jesus. ⁵⁵ Iglauñiqsut iluqaani nunami Jesus-muutriaqsiplutiñ atniġñaqtuanik akiyaqhutiñ siñigviksuummaisai iłitchuġikamitruñ Jesus sumiitilaanja. ⁵⁶ Napmupayaaq Jesus nunaqqiuramukman suli nunaqparñmun iñuich agġiutruġniġaich atniġñaqtuat illiuaqługich tumitchaanun apqusaagaksrañiñun Jesus. Tamatkua iñuich injicsruġniġaat Jesus atniġñaqtuat aksillanñaġukługuunniñ atnuġaanja. Aasiñ taatnaqamitruñ nakuqsiragautiginiġaat.

7

Sivullianja Iłisauttigikkañat

¹ Tavra ilanja Pharisee-ñuruat suli aglaliqirit agġiqsuat Jerusalem-miñ utlanñaġaat Jesus. ² Tautuñniġaich Jesus-ñum maliguaqtit ilanja niġiruat igġuġaluaqñagich argatiñ Pharisee-ñuruat piraksriutaatitun iñuñun. ³ Pharisee-ñuruat suli atlat Jew-ñuruat niġillaiññiqsut igġuġaluaqñagich argatiñ, kamagiplugu iłisauttutaat sivulliaġikkaġmiñ injilġaanimakña. ⁴ Aikamiñ tauqsigñiaġvinmiñ sunik niġillaiññiqsut igġuġaluaqatiñ. Suli iñugiaktuat piraksriutiñich aapamiñ maligutmiġaich itnatun ittuat, igġuġlugich qallutit suli utkusiich suli puggutat. ⁵ Tavra Pharisee-ñuruat suli aglaliqirit apiqsruġniġaat Jesus, “Suvaata maliguaqtitin maligutiñitpat iłisauttigikkañitñik sivulliapta, niġiplutiñ qaqqianik igġuġniġilaanik arganmiknik?”

⁶ Jesus nipliutigai, “Ukpiññuqaqtaurasii, Isaiah sivuniksriqiri nalauttuq uqaqami ilipsigun, itnaqhuni,

Iñuich kamaksrulġuġaluaġaatña uqałhiñaġmiktigun

aglaan uummatiñich unjasiksut uvamniñ [piqpagillapianġitlunja].

⁷ Kamaksruutaat uvamnun tañiġilaanuruq

atakkii iłisautrirut iñuich iłisauttutaitñik iłiplugich maligutaksraġiruaton

Agaayyutim.

Isaiah 29:13

⁸ Kamagiñitkaluaġisi tillisai Agaayyutim, aglaan kamaksriplusi ilitqutchiñik iñuknitñaqtauruanik.”

⁹ Jesus-ñum nipliutipsaaġniġai, “Yaiy, nalunġitkaluaġniġiksi qanuq ayaksimaaliksrañat tillisai Agaayyutim. Iłisimagaluaqługu atuumaniqtaksrauruaq Agaayyutim pisulħagun kamagiraġinikisi aglaan iłisauttutisi malikkisi. ¹⁰ Moses tilisiñiqsuq, ‘Kamagiyumagiñ aapan suli aakan’ suli ‘Kiñaimña uqaqiluuurruaq aapamiñik suli aakamiñik tuqutaksraupiaqtuq’.

¹¹ Aglaan itna iłisautrirusi iñuum nipliutiłhiñauplugik anayuaqañni ‘Corban’ (mumiutiqaqtuaq ‘Ikayugukkaluaġiptik aglaan qaiññaniktuña Agaayyutmun’).

¹² Taatnaqamigguuq patchisaiyaġniraqtuq ikayuiłiksraġaluaġmiñik anayuaqañmiñik. ¹³ Taatnaqapsi ayakkisi uqałhi Agaayyutim taavrumuuna iłisauttutipsigun. Suli iñugiaktuat atlat iłisauttutipsi atuumangigāġigisi.”

Sut Qaayugñaqsiruat Iñuñun

14 Uumaguuq tuqługñigai iluqaisa iñuich inmiñun nipliutiplugich, “Naalagñillaksitña, kanjisiyumausi! 15 Isaagaqtuaq iñunmun silataaniñ qaayugnaqsiragutañitchuq aglaan samna anniugaqtuaq uummatmiñiñ. 16 [Kiña iñuk siutiqaqtuaq tusaali.]”

17 Jesus-ñum unitñamigich iñugayaat isigñiqsuq tupigmun. Maliguaqtañ kanjisiimasrukhotin apiqsrulgiññigaat taavrumuuna atrikusautikun. 18 Suakatağniğai, “Kanjisillaiññiaqpat! Tusaanitchuatun! Uvvaami qanutchim silataaniñ isaagaqtuaq qaayugnaqsiraganitchaa iñuk. 19 Atakkii isaagaqtanitchuq uummataanun aglaan aqiağuanun anipluniasiiñ timimiñ.” (Jesus-ñum nipliutigikmaun taamna nigñinaqsigai niqipayaurat.) 20 Niplipsaaqtuq, “Sagviqsiqataqtuaq iñunmiñ taavruma qaayugnaqsiragigaa iñuk. 21 Samakña anniugaqtut uummataaniñ iñuum, pigitchuat isummatit: sayunajiq ilaqataunnani, tiglyuq, iñuaqtuq, 22 atlatuq, kaviugutiqaliq, pigiñiq, kinnitñiq, inmiñun anjalalguñiq, sanjaktuq, uqagñiq, kamanagásrugiliq, kinnanaaq. 23 Iluqatin taapkua pigitchuat sagviqatut iñunmiñ, qaayugnaqsipługuasiñ taamna iñuk.”

Ukpiqsriħa Ağnam Jew-ñunğitchuam

24 Tavrakña Jesus aullağniqsuq tunaanun Tyre-m suli Sidon-ñumlu. Isigñiqsuq tupigmun nalutqugaluqñuni iñun. Aglaan nalunilgiññigaat. 25 Uvvauna ağnaq paniuraqagñiqsuaq irrusiqlunmik. Tusaanigaa imma Jesus tikiumaniplugu. Utlakamiun purviginigaa isigaiñun. 26 Ağnaq Jew-ñunitchuq, animapluni Phoenicia-mi Syria-mi ituami. Taavruma injirsuğniğaa irrusiqluk anillañniaquplugu paniurağikkağmiñiñ. 27 Aglaan Jesus-ñum nipliutigaa atrikusautmik, “Ililgaat sivulliulugu nigisuiqsuksaurut. Nalaunñanitchuq ililgaat qaqquksrañat aachtuutigiksrañat makunña qipmiñun.” 28 Ağnam kiunigaa, “Aa tarraami, Ataniq, naagaunniñ qipmich nigğiviich ataatni nigisuupmiut kanğaniñitñik ililgaat.” 29 Ilaan nipliutinigaa, “Aarigaa, kiusrillautaqutintarra, ikayugisigkipiñ. Aggiiñ, taamma irrusiqluk aniruq paniurağikkaqniñ.” 30 Taavruma aikami paqinnigaa paniurağikkani nalauraqtuaq siñigvinñi, irrusiqluqagñianitchalukut.

Jesus Mamititchiruq Iñunmik Uqatłaitchuamiglu Tusaatłaitchuamiglu

31 Tarra Jesus aullalgiññiqsuq avataaniñ Tyre-m Sidon-kuaqñuni utlautipluni narvananun Galilee-m, apqusraaqługu nunakun atilikun Decapolis-mik. 32 Iñuich Jesus-muutilgiññigaat iñuk tusaallaitchuq suli uqallaitmisigalugu. Tarra injirsuğniğaa patigługu argaiñik iluqsiqtuq. 33 Tavra unavaqtaagutillañniğaa iñugağruniñ. Iłiplugu tikiğikkani siutanun suli tivvuaqtuqługich aksinñigaa uqagikkana iluqsisukługu. 34 Aagłuqñuni qilañmun aniqsaaqpaniqsuq nipliqhuni, “Ephphatha” (mumiutiqaqtuaq “Añmagiñ”). 35 Tavrakñatchiaq siuttak añmagñiqsuk suli uqana iluqsipluni, uqaaqsipluniasiiñ kanjisiñnaqsipluni. 36 Jesus-ñum tiliñigai uqaqunitchugich, aglaan iñiqtigaluaqtitlutin uqapsaagñiqsut tamarrumuuna uuma savaagikkanağun. 37 Quvigutchallapiagñiqsut nipliqhutin, “Ilaa savaaqatut supayaamik pillautaqługu: tusaallailaat tusaatłaitchuq suli uqallaitchuq uqatłaitchuq.”

8

Jesus Niġipkaiñiqsuq 4,000 Anġutinik

¹ Taipkunani uvluni iñugiaktuat iñuich katinisqut. Niqiksraitmata, Jesus-ñum tuqługniġai maliguaqtini iñmiñun, aasii nipliutiplugich, ² “Uvaña ilunjugigitka iñugiaktuat iñuich, atakkii nayuutirut uvaptikni piņasuni uvluni niqiksraigutiplitiñaasiiñ; ³ uvaña aullaqtitkupkich niġipkaġaluaġnagich ilinich taaqtukkaġisirut apqutmi. Ilanich agġiġniqsut uņasiksuamiñ.” ⁴ Jesus-ñum maliguaqtañ kiuniġaat, “Nakikñami maani iñuilaami qaqquqtuġisivat taatnatun iñugiaktigiruat iñuich niġisuigutin?” ⁵ Tarra apiqsruġniġai, “Qapsiñik qaqqianuranik piqaqpsi?” Kiuniġaat, “Tallimat malġuñnik.” ⁶ Tarra tiliñiġai iñuich aquvitquplugich nunamun; aasiiñ tigukamigich tallimat malġuk qaqqianurat quyyavigiqqaaqługu Agaayyun, avguqługich qaqqiat qaiñiġai maliguaqtimiñun autaaġutigitquplugich iñunñun. Aasiiñ piñiġaat taamna. ⁷ Taapkua piqaqmiñiqsuttuq mikiruuranik iqalugauranik. Jesus-ñum quyyatiplugich tiliñiġai maliguaqtini tamatkuaptuq autaaġutigitquplugich. ⁸ Iluqatin iñuich niġiñiqsut niġisuigataqhutin. Maliguaqtit ilakut pukukmatigich immiġniġaich tallimat malġuk aguupmaich. ⁹ Taapkua niġiruat iñugiaktiłaaqāniqsut 4,000 iñuich. Jesus-ñum aipkaqqaqługich ¹⁰ ikiniqsuq umiamun maliguaqtiniłu tiksiquhutin nunañanun Dalmanutha-m.

Iñuich Qasiliñiqsut Quviqnaqtuamik Savaamik

¹¹ Pharisee-ñuruat agġiqhutin uqavaaġutiaqsilġiñiġaat Jesus uuktuqaqsaġkługu, “Savaaqāni quviqnaqtuamik. Taavrumuuna ilitchuġipkaġumigaatigut Agaayyutim tuyuġipiañhanik ilipnik.” ¹² Aniqsaaqpagataqhuni Jesus-ñum qatmigiliutiniġai nipliqhuni, “Uvvali ukua tautugukamināġlaan quviqnaqtuamik! Nipliutigipsi, Makua iñuich tautukkumiñaitchut quviqnaqtuanik savaanik nalupqinaigutaulugu kisuutilaamnik.” ¹³ Taatnaqqaqhuni uninñiġai. Ikipluniasiiñ umiayamun aullaġniqsuq taavruma narvam siñaan iġłuanun.

Kanjiqsitlaitchuat Maliguaqtit

¹⁴ Maliguaqtai aullaqamin piiguqtigñiqsut qaqqumikunniñ aġlaan atausiñhiñaq qaqqianuraq taqagaġiġniġaat. ¹⁵ Jesus-ñum tiliñiġai, “Qaunagiymausi puvlaksautaatiñ Pharisee-ñuruat sulii puvlaksautaaniñ taavruma Herod atangum.” ¹⁶ Taapkua uqaqtuyaagaqsiñiqsut avatmun, “Una uqaqtuq taavrumiña taquanitñapta qaqqiamik.” ¹⁷ Jesus-ñum ilisimalġiñiġai kanjiqsitlañhatigun. Uqaqtuaq ilisautriñhatnik Pharisee-ñuruat sulii suraġañhanik Herod-ñum, taapkuali uqaqhutin taquanijimiknik qaqqumik. Taatnaqhuni apiqsruġniġai, “Suvaata uqaqtuyaagaqsilgitpisi akunnapsitñi qaqqumik taquaninñiplusi? Kanjiqsitpisisuli? Puqisigivisi taatnatun? ¹⁸⁻¹⁹ Iriqaġaluaqhusi qiñilguitchusi sulii siutiqaġaluaqhusi tusaalguitchusi. Itqaġinñiñiqpisiun tallimat qaqqiat niġipkautikapkich 5,000 iñugiaktiłaalñun? Qapsiñik aguupmañnik immiuvisi ilakunik katitchikapsi?” Tamatkua kiuniġaat, “Qulit malġuñnik.” ²⁰ “Sulii niġipkautikapkich tallimat malġuñnik qaqqiat 4,000 iñugiaktiłaalñun aasiiñ ilakugikkañich pukukapsigich qapsiñik immiuvisi aquupmañnik?” Tamatkua kiugaat, “Tallimat malġuñnik.” ²¹ Ilaan nipliutigai, “Suvaatami kanjiqsilguitkaqsilgitpisi?”

Jesus Ihu aqsipkaiñiqsuq Qiñitlailamik Bethsaida-mi

²² Tikitmata Bethsaida-mun, tavrurautiniġaat qiñitlaitchuaq iñuk iniqsruqluġuasiñ iħuaqsitquplugu. ²³ Jesus-ñum tiguplugu qiñitlaitchuaq iñuk argaigun, tasiuqlugu annisiniġaa nuna aqqimiñ. Aasiñ tivvuaqtuqqa aqluġik irrak patinġik arganmiñik nipliutipluġuasi, “Sumik qiñitlasifqipich?” ²⁴ Iñuk tautunniagaqsifqipisuq nipliqhuni, “Uvañja tautukkitka iñuich atriqaqluġich napaaqtunik pisuktuatun.” ²⁵ Jesus-ñum ilitqinġigai argagikkani irraknun, taututqiksaqamiasiiñ taamna iħuaqsifqipisuq. Takpiksifqipisuq. ²⁶ Qiñitlasipkaanikamiun Jesus-ñum uqautiniġaa, “Aillaagiñ, aglaan nuna aqqimun utiqtiġniġnak.”

Peter-m Uqautiginiġaa Kisuutilaana Jesus-ñum

²⁷ Jesus aullaġniqsuq piqatigipluġich maliguaqtini nuna aqqiñun qaninanon Caesarea Philippi-m. Iġliqtuaġiġmikni apiqsruġniġai, “Kisuunivatña makua iñuich?” ²⁸ Tamatkua kiuniġaat, “Ilañisa iñuich John Paptaaqtitchirauniplutin, ilañisa Elijah-ñuniplutin, atlatlu sivuniksriqirauniplutin inilġaanamma, itna uqaġaqtut.” ²⁹ Ilaan nipliutigai, “Ilipsimi kisuunivisitña?” Peter-m kiuniġaa, “Christ-ñurutin Agaayyutim akiqsruutigikkaña.” ³⁰ Jesus-ñum tiliñigai uqautitqunjitlugu kimun-unniñ.

Jesus-ñum Uqautiginiġaa Tuqutiksranilu Anipkakkauksranilu

³¹ Tavra Jesus-ñum ilisautiuraagaqsifqipniġai maliguaqtini, “Iġniña Iñuum nagliksaaqtuksrauruq, suli sivulliuqtigruat suli qaukñisa agaayuliqsit suli aglaliqirit ayakkisigaat. Tuqutkisigaat, aglaan piñayuakun uvlut anipkakkauksiruuq.” ³² Nalupqinaiyutigai tamatkuniña. Peter-m saniq-paktaġutillaklugu uqautiniġaa Jesus taatnatchiñik uqaqunjitlugu. ³³ Jesus-ñum takullakaluaqamigich maliguaqtini iñiqtiġniġaa Peter, “Tuungaaq, aullaġiñ uvamniñ atakkii isumanitchutin Agaayyutim isummasianik aglaan iñuich isumanatnik.”

³⁴ Jesus-ñum tuqluqmiñigai iñugayaat inmiñun maliguaqtimiñunlu nipliutipluġich, “Kisupayaam maligukkumiña suksraaqtaksraġigaa pisulhi, iqsrutilugu sannigutani aasiñ maligluña. ³⁵ Atakkii kisupayaam anniginiġumiun iñuulhi tammaigisigaa aglaan kisupayaam tammaiymun iñuulhi pigilunja suli pigilugu tusaayugaallataq anniqsuġiakun, taamna iñuugisipiaqtuq. ³⁶ Iñuum piññaktaġiñhiñaugaluġaa suurapayaana mar-ruma nunam, aglaan tammautigisigaa iñuutchi. Sakuunuraġniaħha atugumiñaitchuq sumun. ³⁷ Tarra simmiutiksraitħha iñuum iñuutchi. ³⁸ Iłapsi kanñugivalukkaatña ilisauttitkalu sivuġaatni iñuich killuuruat sayunaruatlu. Taatnatun Iġniñan Anjutim kanñugigisipmigaaptuuq utiġumi kamanautiqaguni aapamisun piqasiġuni ipqitchuanik isaġulinik.”

9

¹ Suli ilaniġai uumiña, “Iłumutuuruamik nipliutigipsi, Ilañich marra iñuich tuquyumiñaitħhut qiñinaiññaan Agaayyutim anjaayuaqataa sanñigun.”

Jesus-ñum Atlanñuqtilha

² Kiñuagun itħaksrat uvlut Jesus-ñum kayunġiñigai Peter-lu, James-lu John-lu aasii sivulliaqsipluġich iġġimun kisiisa. Qiñiqtitluġich Jesus atlanñuġniqsuq sivuġaatni. ³ Atnuġaani qivliqisiraarahunj qatiqsiplutinj anitutun, kia-unniñ nunami salummaġumiñaitħkai qatiqsitlulugich. ⁴ Tavrakñatchiaq tamatkua qiñiġmiñiġaich Elijah-lu

Moses-lu uqaqatigiaqsipmatku Jesus. ⁵ Tarra Peter-m nipliutinigaa Jesus, “Iisautrii, nakuunayaqtuq uvani ittuiñağupta. Nappaitquguptigit nappaiñayaqtuq piņasunik palapkaaksranik, atautchimik ilipnun, atautchimik Moses-mun sulı atautchimik Elijah-mun.” ⁶ Peter qanuğviiıllapiağniqsuq tupañapluni, taatnaqhuni ilisimanğiñniqsuq sumikunniñ uqağikkagmiñik. ⁷ Taatnaqsagtıtugich nuviyam qulanjutiniğai. Nipi nuviyamiñ tusağnaqsiñniqsuq itnaqhuni, “Taamna ilaanuruq piqpagikkağa Iğñiğa, naalağniyumagiksi!” ⁸ Taapkua alaqtqaqsikmata ilagikkak qıñiğnainaniktıñniqsuk. Qıñiñhiñniqsut kisianik Jesus-mik.

⁹ Iluqatin atqaqsikamin taavrumakña iğgimiñ Jesus-ñum tiliñiğai uqautigitqunıtlugich qıñikkanit Iğñinan Anutim anıtqılhanunaglaan. ¹⁰ Tamatkua tusaakamıtrıñ tillisaa qanuqsagviitkaluaqhutinı apiqsruqtuutiaqsiñiğaat avatmun, “Qanuutauruaq una anıtqılıq tuqumiñ pıvaun?” ¹¹ Tavra apiqsruğniğaat Jesus, “Suvaata aglaliqirit uqağuuvat Elijah aggiqsuksraunıplıgu sıvulliuluni?” ¹² Kiuniğai, “Tavra Elijah aggiqqaagnaıqtuq Christ-miñ itqanaiyağlugich supayaat. Uvvasuli aglausımaruaq Iğñiña İñuum nagliksaallapiaqtuksraugisiñıplıgu sulı suksrağingıgisiñıplıgu iñunun. ¹³ Aglaan nipliutigipsi, Elijah aggianıktuq. İñuıchaasıñ anıllaqıkkaat qanupayaaq, tuvraqıluğ aglausımaruaq ilaagun.”

Jesus Nakuqsipkaiñniqsuq Nukatpiağrıñmik Irrusiqılınıñmik

¹⁴ Tamatkua utıqaminı atlanun malığuaqtaiñun tautunıniğaiç iñugayaat sulı aglaliqirit uqavaaqtuat malığuaqtınun. ¹⁵ İñuıch tautukamıtrıñ Jesus quviğusullapiaqhutinı aqpalıqsruqhutinı ilaanun paagniğaat. ¹⁶ İlaan aglaliqirit apiqsruğniğai, “Sumik uqaqtuyaağutiqaqpsı?” ¹⁷ İlanata iñugaağrıch nipliutinigaa, “Iisautrii, tikiutrıruna iğñiğikkamnik irrusiqılıuqaqhuni uqatlaiqsıtıluğ pıtçanjanik. ¹⁸ Irrusiqılıuum analatağıpmagu ulğutkaa nunamun. İlaa qılurağallapiağıqtuq, innuliqıpluni qanıgmıgun, tiriquulaplugich kigutini sulı tikkak-sıllapiaqhuni iluqağmi tuquruatununniñ. Uqautıgaluağıtka malığuaqtıtın anıtqıplıgu aglaan taatnalguiñniğaat.” ¹⁹ Tavralı Jesus-ñum nipliutinigai, “Aataı, ukpiqputaiñniğapat ilipsitñi! Qanutunaglaansulı nayuğniqaqpsı? Qanutunaglaan iğlutuqtaksrağıvısi? Taamna nukatpiağ uvunıautısaqsıunıata.” ²⁰ İñuıch Jesus-muutiniğaat. Irrusiqılıuum tautupqauraqamıun Jesus, nukatpiağruk qıiqsruqtıtkaqsıñiğaa. Ulğupluni nunamun aksralıkhuni innuliqıaqsiñniqsuq qanıgmıñi. ²¹ Jesus-ñum apiqsruğaa aapaña, “Qaņaaglaan taatnaiııva?” Taavruma nipliutigaa, “Imma ililğaurauhiğmiñniğaglaan. ²² Akulaiğıluğ irrusiqılıuum tuqunniqaqsımagaa iğıtqatağıluğ ikniğmun sulı imiğmun. Pıtılagupku surağallañniğauqtuq! İlunıugıllanıniğuta ikayuqtıgıt!” ²³ Jesus-ñum uqautiniğaa, “Arguasuktuksraunıtçutinı pıtılanııunı. Ukpıqsrııhiñniğuvıch supayaaq pıñhiñauruq!” ²⁴ Tavrauıvaa aapaña ililğaa kappıanaruq nipliıqhuni, “[Atanııq.] Ukpıqtunı. İkayunıña ukpıqsrsıqatıluğulunı!” ²⁵ Jesus-ñum qıñiğai iñuıch utıktıgıkkani. İñıqtığaa irrusiqıluk itnaqhuni, “Uqallaitçhuaq sulı tusaallaitçhuaq irrusiq, anıtqugıkpıñ uumakña nukatpiağrıñmiñ, aasıñ isıtqısunıaqnak.” ²⁶ Irrusiqıluk iğıallaksıqtuq qılurağıqtıtıluğ taamna nukatpiağruk, aasıñ uulıllaktıtıluğ anıruq ilaaniñ. Taamna nukatpiağruk tuqunıaruatun ilııqtuq. İñuıch

uqaaqsiñiqsut, “Ilaa tuquliqtuq.” ²⁷ Aglaan Jesus-ñum tiguplugu argaigun ikayuqlugu makitinnigaa. ²⁸ Jesus isianikman tupigmun maliguaqtaiñ apiqsruñigaaat kisinñuñuutiylugu, “Suvaata anilguitpisigu taamna irrusiqłuk?” ²⁹ Ilaan kiuniñgai, “Agaayulhiñakun piliqillapiaqhuni [uisauraadikunlu] anitlagaa taatnasiq irrusiq.”

Jesus Uqautigilgitkaa Tuqqutauiksranilu Anjipakkauiksranilu

³⁰ Taavrumakñaqhutinj Galilee-kuagñiqsut. Iļisimatqunjiññigaa kimun-unniiñ naniitilaani, ³¹ atakkii iļisautrisukhuni maliguaqtiminiñ, itna, “Iñuich tigugisigaat Iğñina Iñuum tuqulluguasiñ. Tuqqutaunanjikkumi piñayukun uvlut taamna anitqikkisuruq.” ³² Aglaan maliguaqtaiñ kanjisinjiññigaaat uqaaqtuutigikkaña, taluqsraqhutinjasiñ apiqsruağalguiññigaaat Jesus.

Kiña Kamanagñiqsrauva?

³³ Tavra tikiññiqsut Capernaum-mun. Tupiğmiillağmin Jesus-ñum maliguaqtini apiqsruñigai, “Sumik uqaaqtuyaağutiqaqpisi iglaułlaptikni?” ³⁴ Kiunjiññigaaat atakkii iglaułlagmin uqaaqahutin avatmun nalligmiñnik kamanagñiqsrauniaqmagaan. ³⁵ Ilaan tarra aquvitluni tuqluñigai qulit malğnich maliguaqtigikkani nipliutiylugich, “Kiña iñuk sivulliusukkumi aqulliuurukrsauruq savaktiğumiluni iluqañitñun.” ³⁶ Aasii qiniñuagñigaa iļilgaaq inillaklugu akunğatnun, sağliriutiylugu itnaqhuni, ³⁷ “Kisupayaam akuqtugumiñ iļilgaaq pisigilunja akuqtugaaña, sulisupayaam akuqtugumiña akuqtugumiñaitchaaña uvañalhiñaq aglaan akuqtugaa taamna tuyuğirigikkağa.”

Akitñaaqtuqtinğitchuaq Uvaptiknun Iļagillapiağikput

³⁸ John-ñum Jesus nipliutiniğaa, “Iļisautrii, qiniğikput una anitchirağiiruaq irrusiqłunñik atuqlugu atqin. Taavruma iñuum maliguarjitmigaatigut. Uvvaasiñ iñiqtiğikput atakkii maliguaqtinjitlugu uvaptikni.” ³⁹ Aglaan Jesus-ñum nipliutiniğai, “Nutqaqtinasiun atakkii iñuum savaaqaqtuam quvinqaqtuanik atuqlugu atiga uqautigiyumiñaitkaaña pigiililunja. ⁴⁰ Akitñaaqtuqtinğitchuaq uvaptiknun iļagillapiağikput. ⁴¹ Nipliutigipsi, kisupayaam aatchugumisi qallugauramun imiksrapstik Christ pigipmasi akilļiusiağitlasipiağisigaa.

Killuqsasusaagutit

⁴² “Kia iñuum killuqsasusaagpagu ilanjat makua ukpiqsrisiqaqtuat uvamnik iļilgaatun, nakuutlukkayaqtuq taamna qunisiğmiutchiğlugu uyağakpañmik ipipkaqpan tağiumi. ⁴³ Sulis argakpich killuqsaqtitpatin piğumagitin. Iuatlukkayaqtuq ilipni isiguvich iñuuligmun argailłutin uumakña argaqağutin igłuktun aullaiksraqniñ anasiññuqsagvinmun ikniğmun qamitlailaamun. ⁴⁴ [Tavrani qupilğut tuquyumiñaitchut sulis ikniq qamiyumiñaitmiuq.] ⁴⁵ Naagasulis isigakpich killuqsaqtitpatin piğumagitin. Iuatlukkayaqtuq isiguvich iñuuligmun isigailłutin uumakña isigaqağutin igłuktun iktauiksraqniñ anasiññuqsagvinmun. ⁴⁶ [Tavrani qupilğut tuquyumiñaitchut sulis ikniq qamiyumiñaitmiuq.] ⁴⁷ Sulis ilvich irigikkaq pich killuqsaqtitpatin piiqsigumagiñ qaquliglugu. Iuatlukkayaqtuq ilipni isiguvich anjaayugautaanik Agaayyutim atautchimik iriqaññaq pich uumakña malğunñik iriqağutin iktauiksraqniñ anasiññuqsagvinmun. ⁴⁸ Tavrani qupilğut tuquyumiñaitchut

suli ikniq qamiyumiñaitmiuq.

Isaiah 66:24

⁴⁹ “Maaniĭi iñuk in̄miguuraq makitalgutillaakkaugisiruq iknikun. ⁵⁰ Taġiuq nakuuruq, aglaan taġium taġiugniiqpan qanuq taġiugniliġñiaqpisiun? Taatnamik qanusriuġiqaġitchi taġiutun, tutqiuṭiqaġusi akunnapsitñi.”

10

Jesus Iġisautriruq Avilikun

¹ Jesus aullaqami tavrakña Judea-muñniqsuq iġluanun Jordan-ñum kuunjan. Tavrani iñuich katirvigilgitmatni sivuanisun Jesus-ñum iġisautiuraagaqsilġiññiġai.

² Iñajich Pharisee-ñuruat tikitġlugu uuktuaqsagnaġalualġiññiġaat, “Uvva, maligutaksrakuagnaqa iñuum avitkumiun aġnaqtin?” ³ Taavrumali kiuniġai apiqsrutmik, “Qanuġmi Moses-ñum tillisiqaqpassi?” ⁴ Tamatkua kiugaan, “Moses aglausimaruq, Iñuum aġnaqtin avitchukkumiun qaitchiqiliun aglan̄nik avirrutiksranik aullaqtilluguasiñ.” ⁵ Jesus-ñum kiuniġai, “Moses qaitchiruq taavrumiña tillitmik pitchiġiġipsigun. ⁶ Aglaan aullaġniñhane Agaayyun iñiqsipman supayaanik iñiqsipmiñiqsuq aṅutmik suli aġnamik. ⁷⁻⁸ Taatnamik aṅutim unitkisigaa aapaniġu aakanġu, aġnamiknun iġluni atausiñṅuṅutikaasiñ. Tavra malġuunñaiġutik aglaan atausiñṅuṅisuruk. ⁹ Taatnamik kia-unniñ iñuum avitinniaqnaġik Agaayyutim atautchimuktitaġikkak.”

¹⁰ Isiqamiñ tupiġmun maliguaqtañ apiqsrutqilġiññiġaat taavrumuuna. ¹¹ Jesus nipliutġai, “Kisupayaaq avitchumi aġnaġmiññi aasiñ kasuutiluni atlamun atlatuqtuq akitñagġlugu aġnaqqaqtin. ¹² Naagaqaa aġnam avitchumiun aṅutni aasiñ kasuutiluni atlamun taamna aġnaq atlatuqtuq.”

Jesus-ñum Agaayyutġai Iġilgaurat

¹³ Iñajisa iñuich iġilgaat Jesus-muutiniġaich aksiquplugich. Maliguaqtañnaasiñ iñiqtiqaqsiñiġaich iñuich tikiutriruat iġilgaanik. ¹⁴ Jesus-ñum iġitchuġikamigich iġuagiñiññiġai. Nipliutiniġai, “Iġilgaurat uvannuktitchigik. Avriaqutaunagich ilin̄itñun atakkii Agaayyutim añaayyuqautaa aṅmaruq iñunun atriqaqtuanun iġilgaanik. ¹⁵ Itqaġisiun una! Taapkua akuqtuqtuat añaayyuqautaanik Agaayyutim iġilgaurat akuqtuipmatun, kisimiñ taapkua tavrunaġisirut.” ¹⁶ Tarra ilaan saġliriutikamigich iġilgaat, iġiṭlugich argaṅni ilin̄itñun agaayyutiniġai.

Nukatpiaq Sulliñaurauqaqtuq

¹⁷ Jesus aullapqauraqman iñuum aqpalisruqhuni purviniġaa itnaqġlugu, “Nakuuruq iġisautrii, qanuġluna piññaktaaqatlasiniyaqpi isuitchuamik iñuuliġmik?” ¹⁸ Jesus-ñum apiqsrugniġaa, “Suvaata atchiqpiña nakuuruamik? Atautchiñhiñaq nakuuruq, taamna Agaayyun. ¹⁹ Iñisimagitin tillisauruat, ‘Iñuqaqtuqnak, atlatuqnak, tiglituqnak, saġlunak, saġlutaqnak, kamagilugu aapan suli aakan.’” ²⁰ Taavruma iñuum kiugaa, “Iñisautrii, iluqaisa tamatkua tupigigitka nutauħamniñaglaan.” ²¹ Tavra Jesus-ñum tautuñniġaa piqpaqsriġikun itnaqġlugu, “Atautchimik inuġniqsutin. Aullaġutin tunityakkich sulliñipayaagikkatin aasiñ qaillugich maniññaktatin inuqsraqtuanun. Ilvilli umialgutiqaġumautin pakmani. Aasiġi taatnaanikkuvich

maligluna.” ²² Iñuk tusaakami taavrumiña aliasuligniqsuq, aasiñ aullağniqsuq ihuilliuliqhuni atakkii suuraupkaqpaitluni.

²³ Jesus qiniqtuağatağaluaqamigich nipliutiniğai maliguaqtini, “Qanutun sakiqnaqtigigisiva tamatkunani umialguruani isihksrañat Agaayyutim añaayuqautaanun.” ²⁴ Maliguaqtai quvigusuniqsut taavrumiña niplioman. Aglaan Jesus-ñum nipliutitqiniğai, “Iñilgaat, qanutun sakiqnaqtigiva [umialguruani] isihksrañat Agaayyutim añaayuqautaanun.” ²⁵ Qağanatlukkayaqtuq pikukтуруam isihksrañaja ‘Iraagun Mitqutim’ uumakña umialguruamiñ isignialiksrañaniñ Agaayyutim añaayuqautaanun.” ²⁶ Maliguaqtai quvigutchallapiğniqsut, suli apiqsruaqsiplutin inmiknun, “Kiñami anniqsugisiñiqpa?” ²⁷ Jesus-ñum qiniqamigich irigruiñaqlugich nipliğniqsuq, “Iñuk anniqsugumiñaitchuq inmiñik, aglaan Agaayyutim kisimi anniqsutlagaa atakkii Agaayyutim supayaaq savaağitlaplugu.” ²⁸ Tavra Peter-m nipliutiniğaa, “Atanji, unitchikput sua iluqaan malikhutin.”

²⁹⁻³⁰ Jesus-ñum kiuniğaa, “Nipliutigipsi, Iñuk unitchiyumi kinuniğmiñik, aniaqatmiñik, aapamiñiglu aakamiñiglu, qitungamiñik, unniñ umialgutmiñik pigiluna suli pigilugu tusaayugaagiksuaq, tamatkua utigisirut iluqaitñik ilaanun tallimakipiatunaglaan marrumani iñuukigmi piyuaq-siugaluanñağmiunniñ, suli pigigisiplugu isuitchuq iñuuhq sivuniğmi tik-iumaraksrani. ³¹ Tamatkua sivulliunasugiruat pakma aqulligugisiñiqsut aasiñ aqulliuruat sivulligugutin.”

Jesus-ñum Pinqachigñigai Uqaqalli Tuqquatauniagimñiglu Anjitiqkkaugimñiglu

³² Ukua igligniqsut tunaanun Jerusalem. Jesus-ñum sivulliuqtuağniğai maliguaqtit kapyalillaktuat. Atlas iñuich maliqsruqtuat iqsilillaktut. Aasiñ katitaallakamigich qulit malğuch iñugiaktigiruat uqautiaqsilginiğai tamatkua atuumaruaksrat inmiñun, ³³ nipliqlhuni, “Atanji, Jerusalem-munñaqtugut. Iñuum aatchuutiniğaa Iğñiña Iñuum qaukñitñun agaayuliqsinnun aglaliqirinunlu. Tamatkua tuqquaksraguğniñağaat. Tavrali qaitkisigaat Jew-ñunitchuanun. ³⁴ Taipkua mitautigigisigaat suli tivvuaqtuglugu suli anaumigmilugu, aasiñ tuqquatkisigaat. Aglaan piñayukun uvlut anjitiqkksilgitchuq.”

Aakauruam Injirsuanja

³⁵ James-lu John-lu, iğñak Zebedee-m, utlautiniqsuk ilaanun nipliqlhutik, “Iñisautrii, apiqsruutiksraqağiptigiñ pisullapiakkaptiknik.” ³⁶ Tavra nipliutiniğik, “Suqagukkaluqapisik?” ³⁷ Taapkuak kiuniğaa, “Aquppiqasrigukhutin uvvaami ilaqatikpuk taliqpikñi suli ilaqatikpuk saumipni pigaluaqtuguk taivrumani uvlumi aquvitkuvich kamañatvani atanguvipni.” ³⁸ Aglaan Jesus-ñum nipliutigik, “Iñisimaniğuptiku apqusaagaksrautigikkağa apiqsruğayaitpaluktutik taatna. Imihñiñavitku qallun imigviksrautigikkağa naagaqaa apqusaahñiñavitku naninnaqtuaq apqusaagaksrautigikkağa?” ³⁹ Taapkuak malğuk nipliutigaaq, “Piñhiñauruguk.” Jesus-ñum nipliutigik, “Iñiptik ilumutun imigisirutik alianaqtuamik imigaksrautimnik suli apqusaagisiplutik naninnaqtuakun apqusaagaksrautipkun. ⁴⁰ Aglaan piksraqtuksraunitchuna kimik aquppiruksramik taliqpimñi unniñ saumimñi, aglaan Agaayyun qaiññağik taapkuak inik tamatkununa iñunñun itqanaiyautikkağmiñun

inigitquplugik.” ⁴¹ Atlat qulit tusaakamitruḅ iḅuaginīññiḅaich Jameslu John-lu. ⁴² Jesus-ḅumli iḅmiñuutiniḅai aasiññ nipliutiplugich, “Iḅisimarusi aḅalatiḅich Jew-ḅuḅitcheuat aḅalanniḅlugaqtılaaḅatnik iñuḅitñik, suli kamaḅaḅniqsraḅisa naqitichuuplugich. ⁴³ Aglaan taatnatun ittukstraḅitcheuq akunnapsitñi. Kisupayaaq kamaḅaḅgukkumi akunnapsitñi savaktigiyumagiksi. ⁴⁴ Suli kisupayaaq qaukiusukkumi akunnapsitñi savautrisuuyumauq iluqapsitñik. ⁴⁵ Iḅñiḅa Iñuum agḅitcheuq iñuḅnun savautityaḅuni aglaan savautriyaḅhuni suli qaitchaḅlugu iñuḅli tasuqsautiksrauplugu iñugiaktuanun.”

Jesus Qiñitlasitqipkaiñiqsuq Bartimaeus-mik

⁴⁶ Jesus maliguaqtiniḅu tikiuamaniqsut Jericho-mun. Aasiññ aullalḅitñamiḅ Jericho-miñ qiñitlailaq iḅjulauraagñiaqti aquppiñiqsuq tumitchaam saniḅaani, atilik Bartimaeus-mik iḅñiḅa Timaeus-ḅum. ⁴⁷ Qiñitlailam iḅitcheuqḅiqamiḅ Jesus Nazareth-miu apqusaagaqsiñiḅlugu tuḅlugaaqsiñiqsuq, “Jesus, kiḅuviaḅa David-ḅum, anniqsuqtaurutin Agaayyutim akiqsruutigikkana iḅilḅaanimma. Nagligillaḅniaḅna.” ⁴⁸ Iñugiaktuat iñiḅtiḅaluaḅniḅaat nipaḅaaquplugu, aglaan nipitusip-saaḅniqsuq, “Kiḅuviaḅa David-ḅum, nagligillaḅniaḅna.” ⁴⁹ Jesus nutqactiqami tiliñiḅai tikiutitquplugu. Tamatkua utlaḅniḅaat qiñitlailaq nipliutiḅlugu, “Quviatchauḅiḅiḅi, makillutin. Tuḅlugaatin.” ⁵⁰ Quyalipagitḅuni maksrikami quppiḅaaḅniutigalugu aḅpaqsruḅniqsuq Jesus-mun. ⁵¹ Jesus-ḅum apiqsruḅniḅaa, “Suvaata akku tuḅḅullaviḅa?” Qiñitlailam uqautiniḅaa, “Iḅisautrii, qiñitlasitqigukkaluaqtuḅa.” ⁵² Uma kiugaa, “Itqanaḅiḅaniktigñiqsuq ukpiqsriḅipkun.” Tavrakḅatchiaq qiñitlasiñiqsuq. Nakuqsḅiqami maliutigaluguuḅniḅaa Jesus.

11

Jesus-ḅum Tikisaalḅa Jerusalem-mun Ataniqtun

¹ Qaniḅani Jerusalem Jesus iglauqataiḅu qalliñiqsut nunaaqqiuraanun Bethphage-mun suli Bethany-mun ittuanun iñḅiḅani atiqaqtuam Olives-mik. Jesus tuyuqḅaḅniqsuq malḅuḅnik maliguaqtimñik nipliutiplugik, ² “Nunaaqqiuramukkitik. Taamuḅaasii isipqauraguptik paqitkisigiktik pituksimaruaq nuḅḅaḅa natmaksigvium natmaksigvigimaiḅaq sivuani. Pituiḅlugu uvuḅautiyatku! ³ Kia iñuum apiqsruqpatik suvaata pituiḅñiaqmagaan nipliutiyumagiktik, ‘Atanguruam inuḅiḅaa aglaan utiqtitkisiyaa qilamik.’” ⁴ Taapkuak tarra aullaḅniqsuk. Paḅinniḅaa natmaksigvium nuḅḅaḅa tumitchiani pituqaqtuaq paḅani tupqum. Tarra pituiḅñiḅaa. ⁵ Taatnalu iñuḅli qichaqtuat tamaani nipliutigaiḅ, “Ukuqtiiḅ, suniaḅlugu una pituiḅpitku?” ⁶ Aikḅiqsuak taapkuak kiggutiniqsuk Jesus-ḅum tillisaatun. Iñuḅli taapku aullaqtinniḅaich. ⁷ Taapkuak taamna nuḅḅaaq Jesus-muutiḅlugu, aasiññ quppiḅaatik mattaḅlugiḅ iḅiñiḅaich taavrumuḅa nuḅḅaḅmun. Jesus natmaksiaqsiñiqsuq. ⁸ Iñugiaktuat iñuḅiḅ quppiḅaatiḅ siamitkaqsiñiḅaich apqutmun, suli iḅaḅich akiḅiñik napaaqtum navguḅlugiḅ iḅliuqaiñiqsut apqutmun. ⁹ Iñuḅiḅ sivuagun Jesus-ḅum suli tamatkua aquagun niḅruagaqsiñiqsut, “Hosanna. Nangaḅlakput Agaayyun!

Uvvatuq Agaayyutim piḅiutiḅaḅliuḅ tikitchuaq piqusiḅhuni Ataniḅmik.
Psalms 118:25, 26

10 Agaayyutim piliutiqağliun taamna aňalatchiaqsiruaq pakma sivulliaptik-tun David-tun.

Nangakkauli Agaayyun qutchinñiqsrami qılañmi.” *Psalms 148:1*

11 Taatnatun Jesus Jerusalem-munñiqsuq. Tavrunaqami isiqhuni agaayyuvikpañmun, qıñıqtuagatağaluaqami aniñiqsuq. Tanuğaksipluni aullağniqsuq Bethany-mun piqatigiplugich qulit malğuk malıguaqtini.

Jesus-ñum Pannaqtitkaa Fig Napaaqtua

12 Uvlaakuqman iluqatin pisuktuqamin Bethany-miñ Jesus niğisulıgñiqsuq. 13 Tautunıgaa asirrisuuruaq napaaqtuq unavaniñ akutuqpaliqağniqman. Tarra takunıgaa asirritmanaağiaqlugu. Tikitñamiun suqağniangitчуq. Akutuqpaliñhiñanik paçittuq atakkii pukunnaqsingitlunisuli. 14 Jesus-ñum nipliutigaa napaaqtuq, “Kia-unniñ inuum asiaqtuğvıgıtıkkumiñaitchaatin pakmakñaniñaglaan.” Malıguaqtaiñ tusaaniğaat taatnaqman.

Jesus-ñum Suaqluiyaiñha Agaayyuvikpauramik

15 Tikitñamiñ Jerusalem-mun Jesus isilgitчуq agaayyuvikpañmun. Anitkaqsilıgñıgıai tunisiullaqtuat sulı tauqsıqsuktuat taavrumakña agaayyuvikpañmiñ, ulğutqataqlugıllı niğgıviich akiñik simmiqsuğviich sulı aquppiutanıch tunisiullaqtuat tıñmiagruranik tunıllautıksrauranıch, 16 sulı kiñaanıñ akiyaqtıtchumiñaiññıgaa tuniaksraniç agaayyuvikpakuaglugı. 17 İlisautiniğai inuich, “Aglausımaruq, ‘Uvaña tupıgıa taiyuutiqağisıruq

inupayaat agaayutyagtuğviatnik.’

Isaiah 56:7

Aglaan ilipsi irıqtuğvıliutiniğiksi tiglinıaqtınun.” 18 Qaukñıch agaayuliqsit sulı aglalıqirit tusaakamıtrun taamna, pakağiaqsıñıgıaat qanuq taimma piyaqquğuklugı. Nuyagıliutiniğaat atakkii iluqatin inuich quvıgıusuutıgıplugich Jesus-ñum ilısauttutai. 19 Unnuksraaqman Jesus aullalğıñıqsuq nunaqqımiñ piqatıqaqhuni malıguaqtımiñik.

İisaaksraq Pannaqlıktuamiñ Napaaqtumiñ

20 Sulı uvlaağıqman apqusaqaqamin taututqınñıgıaat asirrisuuruaq taimña napaaqtuq. Pannaqlunıqsuq kanıtuummağmi. 21 Peterm itqaqtılğıñıgıaa imña atuumaruq aasiñ nipliutıplugu Jesus, “İlisautıı, asirrisuuruaq napaaqtuq piunıllaqsruqtıkan panıqtıgıniqsuq.” 22 Jesus-ñum kiugai, “Ukpiqsrisıtchi Agaayyutmik. 23 İlumutun uqautıgıpsi, Nıpliutıgıpsıun igğıq, ‘Ki, nuutıtın ıgıtaulıtin tağımun’ atuumagısiıpaqtuq. Taamna nalupqınaitчуq. Ukpiğillıpağıpsıun iluqnağısi taatna atuumagısinıluq, tavra savaanupkañhiñagıksi. 24 Taatnamıç nipliısunı, qanıtchipayaat kipiğniugıtıgıkkasi agaayyutıgıpsıgıç ukpiğıtchi akuqtuğıniğıç, sulı piğiniğısi. 25 Agaayıgıpsi, natqıgıtımağımagısi ilagıkkasi qanıtchimik akıqñaqtuutiqağıgıpsi. Taatnağıpsi aapagıkkapsı pakmani ittuam natqıgıtımağısiğası killuutıpsıtñik. 26 [Natqıgutrisımaitkupsı inunıç atlanıç aapapsı pakmani ittuam natqıgutıyumiñaitmıgıasi killuutıpsıtñik.]”

Kimik Jesus Tuyuğiriqağniqpa?

27 Utıtıkkamin Jerusalem-mun, Jesus isıgıniqsuq agaayyuvikpañmun. Qaukñıch agaayuliqsit sulı aglalıqirit sulı sivullıuqtıgruat tikiñıgıaat 28 apıqsruqlugu, “Kia aatçuqpatın aňalatchığıçmik savautıplutin

tamatkuniņa? Kia sanņiksriññiqpatin taatnatun?”²⁹ Jesus-ņum kiuniģai, “Apiqsruģniģipsi atautchiñhiñamik apiqsruutmik. Kiulgugupsitņa uqautigisigipsi anjalatchiñhikon tamatkuniņa savaļgutilaamnik.³⁰ Nakitña John anjalatchiñhikpa ilaan paptaaqtitichisilaanjanik? Agaayyutmiñ naaga iñuñniñ? Uqautisitņa.”³¹ Taapkua uqqaagģiaqsifñiqsut inmiknun, “Kiuguptigu pakmakņaktaunilugu nipliutigisigaatigut, ‘Suvaatami ukpigifññiqpisiuñ John?’³² Naagaqaa uqagumiñaitchugut anjalatchiñha iñukmiqnisaunilugu.” Ilinja sivuugaginiģaich iñuich, atakkii iñupayaaq ukpigipiagņiģaaq John sivuniksriģirauniplugu.³³ Taatnagaluaqamiñ kiulhiñagņiģaat Jesus, “Uqautilguifññiģiptiģiñ.” Jesus-ņumli kiugai, “Uvanaptuuq uqautiyumiñaitmiñiģipsi nakikņa anjalatchiñhikluņa tamatkuniņa savaaqatilaamnik.”

12

Atrikusaun Nautchirriqiritigun

¹ Tavrali Jesus uqautriñiqsuq Pharisee-ņruvanik atrikusautmik. “Unaguuq iñuk nautchiiviqagņiqsuq. Nautchirriģviliģniģsuq, sapukutchiģlugu avataagun, nivakhuni misuģuliģviksramik, nappaipluni nasiqsruģvijnmik, tarraasiiñ atukkirrutigiplugu nautchirriqirinun, Taatnaamikami aullaģniģsuq uņasiksaumun nunamun.² Katitchiñaqsipman nautchiiviqaqtuaq tuyuqagņiqsuq savaktaģrukniamik atugaksraqtuanun piññaktaaksrautni aitquplugu ilinjitñiñ.³ Tamatkua taamna tigukamitrun anauliģniģaat, aullaqtitluguasiiñ saagaillaqługu.⁴ Una tuyuqatqinñiqsuq atlamik savaktimik. Aasiasii tamatkua atniaqługu niaquagun, aullaqtinniģaat uqapiluuftiplugu.⁵ Tuyuqatqilģinñiqsuq atlamik. Maatna tamatkua tuqunnģaat. Tarra iñugiaktuat atlat tuyuģikkañi iñuum nanjitqatapiaqtaģniģaich, ilanich anauraģaqługich, atlat tuqcuttaqługich.⁶ Uvvaguuq taamna nautchiiviqaqtuaq atautchimik iģñiqaģniģsuq piqpagikkaģmiñik. Aqulliuplugu tuyuģiniģaa itnaqhuni, ‘Tamatkua taluģiģisivalukkaat iģñiģikkaģa.’⁷ Aglaan taapkua nautchiirriqirit inmiknun uqagņiqsut, ‘Taamnauvva paitchaktaaksralguruq. Ki, tuqullakput, aasii paitchaktaaksrautaa piyumagikput.’⁸ Atugaksraqtuat tigguqłunģiģaat iģñiņa, aasiiñ tuqcutlugu iginnģaat taavrumakņa silataanun nautchiivium.⁹ Qanuģniaqpa iñua nautchiivium? Utigisiruq tuqcuttaģlugich taapkua nautchiirriqirit. Qaitkisigaa nautchiivik atlanun atugaksraqtuanun.¹⁰ Agliqisimasruknaģiksi Agaayyutim uqalħa:

‘Uyaģak tuppirt ayakkanat,
taamna uyaģak piitchuillaapiaģaqtuq tuppirauni.

¹¹ Taamna atangum savaaģigaa

suli quvinqnaqtuanun asugigikput.’ ”

Psalm 118:22, 23

¹² Jew-ņuplutiñ sivulliuqtit ilisimaniģaat uqaaqtuutigiplugu atrikusautmik akikņaliqtiñ. Taatnaqługu tigusuliqpiavsaaģaluagņiģaat Jesus maatna aglaan taluqsraģniģsuq iñuñnik. Aasiiñ qanusiksraiģamiñ uniñģiģaat.

Akiliaksrapiatigun Tax-sinik

¹³ Jew-ņuplutiñ sivulliuqtit tuyuģiniģaich ilanich Pharisee-ņruuat suli Herod-kuaqtuat pitchaqtuqługu Jesus apiqsruqtuutininik.¹⁴ Tikiumakamiñ nipliutiniģaat, “Iļisautrii, iļisimarugut

nalaunnaruañutilaaqnik sugisunjaqnaqu qanuq iñuich isummatiaqti-laanaat. Sugijitnigiñ iñuum suurautilaana, aglaan ilisautirutin Agaayyutim iñuuniaǵvigitqukkananik. Maligutaksrakuaǵnaqpa akiliiruni tax-sinik Caesar-mun Rome-mi? ¹⁵ Akiliiruksrauvisa tax-sinik naaga akiliñiañitpisa?” Aglaan Jesus-ñum ilisimanigaa ukpiññaǵutaat nipliutiplugich, “Suvaata uuktuaqpisitña? Kiata aatchuqsitña qinillaaksramnik maninmik!” ¹⁶ Tamatkua aatchuqmatni maniuramik apiqsruǵnigai, “Kisumik atrigaǵniqpa?” Kiunigaa, “Caesar-mik.” ¹⁷ Jesus-ñum nipliutiniǵai, “Utiqtitchumagiksi pigikkaña Caesar-m sua-samna ilaanun, suli Agaayyutmun sua-samna pigikkaña Agaayyutim.” Tamatkuatarra quvigiñsuutiginigaa nipliutipmatin taavruminja.

Apiqsruun Anjipakkaulikun Tuquǵimñ

¹⁸ Tavra ilañich Sadducee-ñuruat Jesus-munniqsut, taapkua nipliǵuuruat tuquruat anjitiqlaiñniplugich. Ilinisa apiqsruǵnigaa, ¹⁹ “Iisautrii, Moses-ñum uqautigaatigut maligutaksrakun itnaqhuni, Anun ilaqatitqaqtuq tuqukpan qitungigaluaqani, taavruma anjutim aniqataan ilaqatniktaaǵiraksraǵiniǵaa uilǵaǵnaaq qitungisilugu anjutmik ilisimanaǵuniasiiñ tuquruam qitungaǵitilaanjanik. ²⁰ Uvva uqaaqtaunjurut itna, Ilaatniguuq tallimat malǵuich aniaqatigiich. Anayukkiuum nuliǵgiliutiniǵaa una aǵnaq, tuqupluniasiiñ qitungigaluaqani, ²¹ suli tuglian nuliǵgiliutitilginiǵaa taamna aǵnaq aasiiñ tuqulgitluni qitungigaluaqani, taatnatunsuli piñayuak. ²² Tarra taatnatunsuli tallimat malǵuich nuliǵiginiǵaat qitungigaluaqatin. Aqulliuapluni aǵnaq tuqupmiñiqsuqtuuq. ²³ Taivrumani anjitiǵimni makitqikkumin nalliata nuliǵigisivaun? Atakkii iluqatin tallimat malǵuich nuliǵiginiǵaat.”

²⁴ Jesus-ñum kiugai, “Naluniqpisun nalaunǵiqsi? Naluniǵiksi Agaayyutim uqaha aglausimaruuaq ilaanlu sanña. ²⁵ Tuqunaruat anjitiqikkumin atrigigisigaich isaǵulgich atakkii ilaqatniktuliq itchumiñaitchuq pakmani. ²⁶ Agliqisimasuknaǵiksi makpiǵaaninñi Moses-ñum anjitiqikun tuquǵimñ —Agaayyutim nipaa tusagaaqtuq ikualaruamiñ uqpiǵauramiñ itnaqhuni, ‘Uvaña Agaayyutaa Abraham-ñum Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu’. ²⁷ Kanjicsimaiñniqsusri. Agaayyutiginitkaat tuqunaruat aglaan agaayyutigiplugu iñuuruat. Taatnamik kinnirusi ilpsitñun.”

Kamanaǵniqsrañat Tillisit

²⁸ Ilañata aglaliqirit tusaaniǵaa Jesus-ñum uqautigikkaña Sadducee-ñuruatnun. Iitchuǵiplugu Jesus-ñum kiggutillautaqaha apiqsruǵnigaa, “Nalliat tillisit tupigitluktaksrauva iluqanitiñ?” ²⁹ Jesus-ñum kiugaa, “Una tilliñ piitchuillaapiqtuq, ‘Naalaǵnisitña, Israel-aagmiunjuuasii, Sanñiruaq Agaayyutvut kisimisauluk Atanǵuruq. ³⁰ Piqpagiraksraǵiniñ Ataniq Agaayyutin iluqaaniñ uummatipniñ suli iluqaaniñ iñuutchipniñ suli iluqaaniñ isummatipniñ suli iluqaaniñ sayagikkapniñ.’ Sivulliuruksraq tilliñ tavrataamna. ³¹ Tuglia taatnatun, ‘Piqpagiyumagiñ iñuuniaqatin iliipun ililugu.’ Atlamik piitchuq tillitmik kamanatluktuamik taapkuñnakña.” ³² Taavruma aglaliqirim kiunigaa, “Iisautrii, uqaqtutin ilumutuuruamik. Agaayyutaipiaqtuqtavra atlamik. ³³ Iñuum piqpagiraksraǵigaa Agaayyun iluqaaniñ uummatimiñ suli iluqaaniñ kanjicsimaiǵimiñ, suli iluqaaniñ sayagikkaǵminiñ, suli piqpagilugu iñuuniaqatni

in̄misun il̄ilugu. Ihuatluktuq tupiksiriruni taapkuḡniḡa tillisiin̄nik tikiutir̄iḡmiñ niḡrutinik suli atlanik tuniḡautiksranik Agaayyutmun.”
³⁴ Taavruma kiupmani isumaturuatun, Jesus-ḡum nipliutigaa, “Ukpiḡih̄iñaaḡuḡniḡiñ Agaayyutmun aḡalatchiḡiksran.” Tavrakḡa Jesus apiḡsruḡausiksraiḡniḡaat.

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

³⁵ Jesus il̄isautriḡiḡmi agaayyuvikpaḡmi apiḡsruḡniḡsuq, “Suvaata aglaliqirit nipliḡaḡivat Christ, anniqsuqti akiqsruutauruaq, kiḡuviḡinipl̄ugu David-mun? ³⁶ David, aḡalatlugu Ipqitchuam Irrutchim, itnaḡniḡsuq,

‘Ataḡum uḡaqtuq Atanimnun:

Aquvittin kamagitchiivikrapnun

uvaḡnun akiil̄iñiḡhatnunaglaan uumigiritin.’

Psalms 110:1

³⁷ David-ḡum in̄miñnik taiguutiḡaḡpaḡu Ataḡuruamik, ḡanuḡmi Anniqsuqti David-ḡum kiḡuviḡitlaniḡpaḡu?” Iñuḡaḡruich naalaḡnisuuruut Jesus-mik.

Jesus-ḡum Kiliktuutigigai Aglaliqirit

³⁸ Il̄isautriḡiḡmiñ nipliutigai, “Ḡaunagiyumagisi aglaliqirit pisuktuatlaturuat akuḡturanik atnuḡaaqhutin suli iñuḡnun paḡlatqusuuplutin̄ tauḡsiḡniḡvin̄ni. ³⁹ Katraḡvin̄it̄ni suli iñuich niḡiḡpakmata aḡuppiḡaturut nakuutluktuan̄i aḡuppiutan̄it̄ni. ⁴⁰ Ivayaḡtuḡmigaich uil̄gaḡnaat tupiḡikkaniḡ, aasiñ̄i agaayuraalgupmiut sivisuplugu agaayun̄ḡuakun. Tamatkua tamarra anasiñ̄iḡusaiaḡisirut pit̄luglugu atlan̄iñ iñuḡniñ.”

Uil̄gaḡnaam Il̄iraja

⁴¹ Jesus aḡuvinniqsuq iḡḡuanun il̄irrivium aasiñ̄i tautuktuagaḡsipl̄ugich iñuich il̄iriruat il̄irrivimun. Iñuḡiaktuat umialguruat il̄iriḡpaḡniḡsut. ⁴² Piḡaḡmiñiqsuq naalgiḡtuamik uil̄gaḡnaamik il̄iriruamik mal̄ḡuḡnik susauraḡnik maniyauraḡnik. ⁴³ Jesus-ḡum tuḡḡniḡiḡai mal̄iḡuḡḡtini nipliutiḡugich, “Nipliutigipsi, taamna naalgiḡtuḡaḡ uil̄gaḡnaaq il̄irit̄luktuq tamatkunakḡa atlan̄iñ il̄iruan̄iñ. ⁴⁴ Iluḡatin̄ atlat piksraḡqhutin̄ il̄irirut sippakuḡtuḡqhutin̄, aḡlaan aḡnaq piksrañ̄iḡaḡmi il̄irirug tamatkiḡḡugu iluḡaan pigikkani iñuuniutiksraiḡluḡhuniñniñ.”

13

Jesus Sivuniksriqirug Piyaḡḡuḡniḡathaniḡ Agaayyuvikpaum

¹ Jesus aullaḡsipman agaayyuvikpaḡmiñ, mal̄iḡuḡḡaḡan il̄anata nipliutin̄iḡaa, “Il̄isautrii ḡiñiḡuḡ. Ḡanutun piñ̄iḡaḡḡtigitat makua uyagaich marrumani agaayyuvikpaḡmi!” ² Jesus-ḡum kiugaa, “Quviḡusuutigivigich makua kamaḡtuat tupḡich ḡiñikkatin? Kisiḡḡuḡḡaḡḡumiñaitchuḡ uyagaḡmik ḡalliani atlam ul̄ḡutauniaḡitchuamik.”

Jesus Sivuniksriqirug Ihuil̄iḡuḡutniglu Piyaḡḡisul̄iksramiglu

³ Aḡuppiuḡtuḡqhutin̄ Jesus-lu iḡḡiñi atiqḡtuḡaḡ Olives-mik akiani agaayyuvikpaum, Peter-mlu, James-ḡumlu, John-ḡumlu, suli Andrew-m apiḡsruḡniḡaat kisiḡḡuutiḡlugu, ⁴ “Uḡautitigut, ḡakugun tamanna atuumaniaḡpa? Suli sukun il̄itchuḡḡutigun il̄itchuḡiḡisivisa iluḡaḡmiḡ tamatkua atuamaḡsikpata?” ⁵ Jesus-ḡum uḡaḡsiñ̄iḡai, “Ḡaunagiyumausi; kismun iñuḡmun kinnipkaḡniḡaḡasi!” ⁶ Iñuḡiaktuat tikiḡumagisirut atuḡlugu atiga nipliḡutin̄, ‘Uvaḡa Christ-ḡuruḡa’. Kinnit̄nikisirut

iñugiaktuanik. ⁷ Ihuilliugñiaqasi tusaqsraqağupsi aņuyañmik maani naa-gaqaa uņasiktuani. Aglaan isukhitchumiñairgaqtuqsuli. ⁸ Nunaaqqich akikñaqtuligisigaich atlat nunaaqqich, suli atanguviich akikñaqtuligisigaich atanguviich atlat, nuna iliqsraqisuruq atlakaagiñi nunani. Itkisipmiuq niğisuñnaq suli ihuilliudiq. Tamarra tamatkua aullağniisaağigisigai naglik-saathum.

⁹ “Aglaan qaunakkiagikkumausi ilipsitñik. Qaitqatağisigaasi uqaqsittaagtitchirinun, suli ipiğaqtuğisiyaasi katrağvinñi. Tik-iutigisigaasi kavanauruanun umialguruanunlu pisigilunja. Tavra piviksraqağisiñiqsusi ilisimaraulusi. ¹⁰ Tamatkua atuumagaluaqtitnagich quliaqtuağisigaat tusaayugaagiksuaq iñunun nanipayaaq. ¹¹ Qakugun tigukpasi aullautilusi uqaqsittaagvinmun isumaalusunjaqasi sivuani piviksram sumik uqaksrapsitñik. Taivrurmani Ipqitchuam Irrutchim ilisautigisigaasi nipliutiksrapisitñik. Tavra nipliutigiyumagiksi. Taamna Irrusia Agaayyutim uqağisuruq ilipsigun; nipliyumiñaitchusi. ¹² Aniaqatiunuruat qaitqataligisigaich aniaqatiutin tuqqutaksraulugich, suli aapagikkatin iğñiguruat. Iłilgaat akikñaqtuligisigaich aņayuqaatin unniiñ tuqqutaksraulugich tamatkua. ¹³ Iñuich nanipayaaq uumigisigaasi pigilunja. Aglaan Agaayyutim anniqsuğisigaa sivutmuulguruuq isuanunaglaan.

Tatamnapiağataqtuaksraq

¹⁴ “Iñuk agliqiruaq ukuniņa kanıqsılı! Tautukkisigiksi nagğunallapiağataqtuaq qikağuni tavrani qikağviksraqviginisağmiñi. Taipkunani uvlut tamatkua Judea-mi ittuat qimakkumaut iggiñun. ¹⁵ Iñuk innigumi tupqum qaanani isigñiaqani saagaksraqsiuğiağuni tupqum iluaniñ. ¹⁶ Suli taamna qakma nautchiivinmi utigñiaqani saagağniağuni atnuğaamiñik. ¹⁷ Qanutun tatamnaqtigigisivat tamatkunani siñaiyauruani suli miluktitchiruani taipkunani uvluni. ¹⁸ Agaayyumuusi qimagviksraqsi ingitqulugu ukiumi. ¹⁹ Taipkunani uvluni iñuich nagliksaatlullapiağniaqtut qañapañniñaglaan Agaayyutim nuna iñigataqmagu. Aasiñ taatnatun nagliksaaqtigitqikkumiñaitchut aquagun taavruma. ²⁰ Aasiñ Atangum ilanñaqtaanısuapqagich taipkua uvlut kiña iñuk anniqsukkauyumiñaitchuq, aglaan pisigilugich piksraqtaagikkani ilanñaqtaagisigai taipkua uvlut. ²¹ Taimanigun kia iñuum uqautikpasi, ‘Atañii, uvva Christ-ñuruuq Agaayyutim akiqsruutigikkana’ naagaqaa uqautikpasi ‘Atañii, ilaa taimña’, ukpiginiagnagich. ²² Anniqsuqtinñuat suli sivuniksriqirinñuat iligisirut savaanıglu quvıqnaqtuanıglu. Taavrumuuna kinniñiağniğaiç Agaayyutim piksraqtaanı pisağiyumiñagumisigik. ²³ Taatnamik qaunatqiağikkumausi! Kilikkipsi sivuani tamatkunıņa iluqanjitñik pinaiñnaisa.

Agğılha Iğñınan Iñuum

²⁴ “Taipkunani uvluni, pianikpan taamna ihuilliugutiqpak, siqiñiq taaqsigisuruq,

suli tatqiq qaumağingiguni.

²⁵ Uvlugiat katakkisirut qılanmiñ,

suli qaummatipayaanı sılam nuktitalutin inımiñni. *Isaiah 13:10; 34:4*

²⁶ Taivrurmani uvlumi iñuich tautukkisigaat Iğñınan Iñuum agğıqsuaq nuviyakun piqağuni kamanaqtuamik sanñimik kamanautituummağmi.

27 Taamna tuyuqagisiruq isagulinik katitchityaqtuanik atautchimun Agaayyutim piksraqtaagikkaniñik nakiknapayaaq.

Iisaaksraña Asirritlaitchuam Napaaqtum

28 “Iisaagağitchi asiaviqutiniñ, itnaqhuni, nauriuraq naujuraaqsiवालुकमान qiniğnaqsiuraaqsiqmata akutuqpaliksrai ilisimarağigiksi upingaam qalliha. 29 Taatnatuntuuq, tautukkupsigik tamatkua atuumaruat ilisimagisigiksi isuksram tikiumaaqsiha. 30 Ilumun nipliutigipsi, ukua iñuich tuquyumiñaitchut atuumagaluaqtitnagu iluqaan tamanna. 31 Qilaglu nunalu piğisiruk aglaan uqatitka piğumiñaitchut.

Pivia Aggıksrañan Ilisimaraitchuq

32 “Kia-unniñ iñuum nalugaa taimanigun Iğñinan Anjutim qakugun aggıksraña, uvaña unniñ isagulgich ittuat pakmani nalugaat, aglaan kisimi Aapaa ilisimagaa. 33 Qaunatqiağiksılsı, itqummaagikkumausi, atakkii nalugiksi sumi atuumaliksraña. 34 Atriqaqtuq umialinmik aullaqtuamik unasikusamun nunamun unitchipluni tupiğmiñik. Sanjiksriñiğaa pirigikkani savaaksrañanik, tilipluguasiñ talum munagsraa qaunatqiağiquplugu. 35 Taatnamik itqummaagikkumausi atakkii nalugiksi qakugu anjaayuaña tupqum aggıksrañan, unnuami naaga unnuagruami naaga uvlaatchaurami unniñ uvlaami. 36 Aggıgumi tavrakñatchiaq paqinğitchumagaasi siñigusi. 37 Nipliutigikkaga iluqapsitñun sivuani uqautigigiga iñupayaanun, Itqummaagikkumausi!”

14

Sivunniugun Tuqutchuktugu Jesus

1 Atuumagaluaqtitnagik malğuk uvluk Jew-njuruat nigiqpagvikaanatalu atilik Apqusaakkauligmik sulı nigılhata puvlaksiğniğilaamik qaqqumik, qaukñisa agaayuliqsit sulı aglaliqirit pakaaginiğaat qanugimña tigusuklugu Jesus iriğaqtuğutiñ tuqulluguasiñ. 2 Aglaan ilinich nipliğniqsut, “Niqiqpagvikaam uvluani taatnağnianğitchikput. Iñuich aupatchapiaqtut.”

Jesus Tiprağiksakkauruq Bethany-mi

3 Jesus-uvva inniqsuq Bethany-mi, tupqani Simon-ñum atniğñautiqaqtuam auyugaqtuamik. Aasii nigipkaqlugu ağnam tikiñiğaa saagaqhuni akisullapiaqtuamik uqsruğutmik atiqaqtuamik Nard-mik. Taavruma añmağniğaa nakasruñjuaña kuviklugu uqsruğun Jesus-ñum niaquanun. 4 İlanisa iñuich iluaginilğiniğaat aasiiñ avatmun nipliqhutiñ, “Suvaata una piilaamun uqsruğun atuqpa? 5 Tuniñayaqtuq qaanjıglugu pinasut kavluutit taalanik aasii qailıluğun manik naglınaqtuanun.” Taatnaqhutiñ uqapiluktut akiknaqlugu ağnaq. 6 Jesus-ñum nipliutigai, “Suginaiqsıun! Suvaata iluıllıuqtitpisiun taamna ağnaq? Una savaaqtuq nakuuruamik uvañnun. 7 Naglınaqtuat itchağataqtut. Taimma qanutun savautilhiñağisi nakuuruamik piyumiñağupsi, aglaan nayuutilhaiñağumiñaitchuña. 8 Ağnaq savaaqtuq piyumiñakkağmiñik. Tiprağiksaga timigikkağa itqanaiyautiplugu iluvikkauiksrañanun. 9 Uqautigipsi, nanipayaaq nunami quliaqtuagıkpatriñ tusaayugağiksuaq iñuich uqautigigisigaat nalupqinaıglıluğun ağnam taavruma taatnalha itqakkutaauluniasii ilaanun.”

Judas Anjituq Aatchuutigisuklugu Jesus

¹⁰ Judas Iscariot, ilan̄at qulit mal̄guich mal̄iguagt̄it, utlautiniqsuq qauklin̄it̄n̄un agaayuliqsit aatchuutigisuklugu Jesus ilin̄it̄n̄un. ¹¹ Tusaakamitr̄n̄u quviasulign̄iqsut, suli akiqsrūn̄igaat aatchūguklugu manin̄ñik. Tavrak̄n̄a Judas utaq̄iaqsiñiqsuq aatchuiviksramik Jesus-mik pisūn̄aqsilugu.

Jesus Nīḡiqatauniqsuq Mal̄iguagt̄imiñi Nīḡiqpagviani Atilin̄mi Apqusaakkaul̄igmik

¹² Sivulliq̄pami uvluani nīḡiqpagvikaam puvlaksign̄iḡilaamik qaq̄qumik ipnaiyaq tuq̄qutauraqtuq itqakkutaupluni Apqusaakkaul̄igmun. Jesus-ñum mal̄iguagt̄aiñ apiqsrūn̄igaat, “Nanili itqanaiyaquvisigut nīḡiqpakiksrap̄tiknik atilin̄mik Apqusaakkaul̄igmik?” ¹³ Jesus-ñum tuyuḡigik mal̄guk mal̄iguagt̄in̄ni nipliutiplugik, “Nunaaq̄qimukkitchik. Tavrani paāgisiḡitik iñuk saagaqtuq qikumik imiqaḡvin̄mik. Malikkumaḡitik. ¹⁴ Napmun isiqpan nipliutiyumaḡitik tupilik, ‘Iisautri nipliqsuq, nanili iniqap̄pich nīḡḡiviksramnik ipnaimik atilin̄mik Apqusaakkaul̄igmik piqasīglūn̄a mal̄iguagt̄imnik?’ ¹⁵ Taavruma urriqsuutigisigaatik nalauraallagvin̄mik inituruamik qulliḡmi inimi itqanaīlaamik inuqsran̄aiqlugu. Tavrani itqanaiyaq̄utiyumaḡiptigut.” ¹⁶ Jesus-ñum mal̄iguagt̄ai aullaqtut nunaaq̄qimukhutin̄. Paq̄inn̄igaat niplīha taatnatupiaq, itqanaiyaq̄hutin̄ nīḡiqpagviksramun atilin̄mun Apqusaakkaul̄igmik.

¹⁷ Anaqaksraaqman Jesus tikiñ̄iqsuq piqatigiplugich qulit mal̄guich. ¹⁸ Nīḡipkaqlugich Jesus-ñum nipliutigai, “Īl̄apsisamma nīḡiqatigikkaḡma aatchuutigisigaan̄a.” ¹⁹ Taapkua aliasulign̄iqsut nipliutiplugich atausiuttaaq̄hutin̄, “Uvan̄a piviñ̄a?” atlatsuli, “Naaga uvan̄a?” ²⁰ Jesus-ñum kiunīgai, “Īl̄apsisamma qulit mal̄guuplusi ittuasi misuksiqatigikkaḡma puggutamiñ̄. ²¹ Iñuk agaayyutit̄n̄aqtauruaq nalunaiqsuq tuquruksrauruq tuvraḡlugu aglausimaruq ilaagun. Nak̄iun̄ iñuk tamna aatchuiruq Iñun̄mik agaayyutit̄n̄aqtauruamik! Ihuatlukkayaqtuq taimani anin̄itchumi.”

Atan̄gum Nullautchiḡvia

²² Tamatkua nīgil̄gataqt̄itlugich Jesus-ñum tigummipīlugu qaq̄quq quyy-atipluguasiñ̄ avguqlugu qaiñ̄ñiḡaa mal̄iguagt̄imiñ̄un niplīqhuni, “Tigulugu nīḡḡisiun̄, taamna timiga.” ²³ Jesus-ñum tigukamiun̄ qallun quyalgit̄lugu Agaayyun, qaiñ̄ñiḡaa tamatkun̄n̄a imiqsillaavigipluguasiñ̄. ²⁴ Nipliutigai, “Una auga maq̄iruaq iñugiaktuanun. Taavrumuuna Agaayyutim talūgn̄iqsūsiḡaa akiqsruutni. ²⁵ Nipliutigipsi, imitqikkumiñ̄aitchuñ̄a asiam misūḡuanik taivrumun̄aaglaan imīḡviksramnun nutaakun̄ an̄aayuq̄autaani Agaayyutim.” ²⁶ Tavra atuanikamin̄ atuutmik aullāgn̄iqsut īḡḡimun atilin̄mun Olives-mik.

Jesus Sivuniksriq̄iruq Peter-m Pīlaāgn̄iathanik

²⁷ Jesus-ñum nipliutigai, “Marrumani unnuami iluqasi nikatchakkisirusi piqut̄igilun̄a. Atakkii aglausimaruq, ‘Tuq̄qutchirun̄a munaq̄sr̄imik, taatnamik ipnaich siamitkisirut.’ *Zechariah 13:7*

²⁸ Aglaan kiñuagun an̄itqianikkuma aullāḡisirun̄a sivupsit̄ni Galilee-mun.” ²⁹ Peter-m nipliutigaa, “Iluqatin̄ unitkaluaq̄patinun̄niñ̄, nikatchakkumiñ̄aitchuñ̄a.” ³⁰ Jesus-ñum itnāgn̄iḡaa, “Uq̄aut̄ilak̄piñ̄, marrumani unnuami aqargiq̄pak qal̄guq̄tāgaluaq̄nagu mal̄gun̄niaglaan pīlaāgut̄igisigikma

piñasuniaglaan.” ³¹ Aglaan Peter nipliqsuq qapinjaiqhuni, “Tuqulunaunniñ nayuğniagikpiñ. Piñlaagiyumiñaiipiagikpiñ sumiunniñ.” Taatnatuntuuq nipliqlimiñiqsut iluqatiñ.

Jesus Agaayuruq Gethsemane-mi

³² Jesus-lu maliguaqtinilu tikitñaminun nunagiksaananun atilinmun Gethsemane-mik nipliutigai, “Aquppiuraallagitchi uvani agaayutyuaqtilluna.” ³³ Piqatiginigai Peter-lu, James-lu, sulijohn. Uqumailliullapiagniqsuq naglinnaqsipluniunniñ irrutchigmigun ³⁴ nipliqhuniasiiñ, “Arrii, uqumailliullapiagniqsuq. Alianam pisagilhiñaağuqtağaañ. Tavraniittuallagitchi qaunaksruqasillagluña.” ³⁵ Taavunqtaallakhuni sitquğniqsuq nunamun agaayupluniasiiñ nagliksaağunjitluni piñagumiñaqpan. ³⁶ Itnagniqsuq, “Abba, Aapaan, suapayaq anjalatkiñ piiqugaluagiga nagliksaağutiqaq uvamniñ. Aglaan pisulhiñ atuumayumuq, pisuliginilaapkun.” ³⁷ Jesus-ñum utiqami paqitlugich siñiktuat nipliutinigaa Simon Peter, “Simaan, siñikpich? Munagiuraallakkumiñaiñiqpichunniñ akkuvauraq?” ³⁸ Tavra nipliutiliginigai, “Siñiniasunqasi agaayulusilu, ukpiqsrisingitchumausili uuktuakkağupsi. Iñuk ilumutun piyummatiqagaluahuni irrutchigmigun, aglaan timimigun sayaitchaqtuq.” ³⁹ Jesus aullatqinñiqsuq agaayutyuaqhuni sivuanisun. ⁴⁰ Utiqami paqilginigai siñiktuat, irratin uisalguillilaklugichunniñ. Taatnamik kiuqausiksraiñigaa. ⁴¹ Utiqami piñayuakni nipliutinigai, “Kiikaa, siñigitchi qanutun minguiqsigusilu. Aglaan siñikpaaniktusi. Uvva aatchuutauliksrana iñuum Iğñinan tikitchuq anjalatağiyumiñiqsiplugu killuliqirinun. ⁴² Makillusi, utlaglavut, atanii tunirigikkağa imma tikitchuq.”

Jesus Tiguniğaat

⁴³ Jesus uqaqtitlugu Judas, ilanqat qulit malguich maliguaqtañ tikiñniqsuq. Aggiqasiqhuni iñugiaktuanik iñuñnik, saviqaqhutinj sulianautchiraqhutinj. Qaukñich agaayuliqsit, aglaliqiritlu sulisivulliuqtigruat tuyuginigai. ⁴⁴ Taavruma tuniritñiktuam ilaanik qaiñigaa itnaqhuni ilitchuğipchautigigisiñiplugu, “Taamna kunikkağa, tavra ilaanugisiruq. Tiguyumagiksi aullautiluguasiñ qaunagilugu.” ⁴⁵ Judas-ñum tikirgauraqamiñ Jesus nipliutinigaa, “Iñisautrii,” kuniklugu. ⁴⁶ Aasiñ tamatkua tiggugluñigaa. ⁴⁷ İlanqata maliguaqtañ qichaqtuam amuliqamiñ savikpani anauniğaa savaktaat qaukhiata agaayuliqsit, siutaiqsilugu. ⁴⁸ Jesus-ñum nipliutigai, “Suvaata tigutyapqisitña savikpaliraaqhusi anautaniglu? Savvaqkuktaunasugivisitña?” ⁴⁹ Uvlutağagipman agaayyuvikpani ilisautiplusi naagauvva tigullaitchipsitña, aglaan aglaksimaqtaq taatna Agaayyutim uqalhani ittuksraupluni.” ⁵⁰ Tarrali maliguaqta iluqatin suksraaqługu qimañiqsut.

⁵¹ Nukatpiaq, maliguaqtañ ilanqat, atnuğaaqagniqsuq qalipquañhiñamik. Tiguliqsaaqmanituq ⁵² qalipquani unitlugu qimañiqsuq atnuğannani.

Jesus Uqaqsittağvinimi

⁵³ Taapkua tigusiruq pituigun tasiğniğaat Jesus qaukiatnun agaayuliqsit, katimaruanun iluqatin qaukñich agaayuliqsit sivulliuqtigruat aglaliqiritlu. ⁵⁴ Peter malikmiñiqsuq unasiuraahuni silataanunaglaa igluqpanan agaayuliqsit qaukhiata. Aquppiqatauniksusq qaunaksrini naniaqtuaqhuni ikniğmi. ⁵⁵ Qaukñich agaayuliqsit

suli iluqatin uqaqsittaagtitchirit pakaaqagñiqsut agvisiksrananik akikñaǵlugu Jesus tuqqutchukhugu, aglaan paqitchitłaiññiqsut. ⁵⁶ Iñugiaktuat ilisimaraugaluagtut akikñaǵlugu, aglaan ilisimaruauat atinjtqataqtut. ⁵⁷ Tavra ilisimarit ilanich makinniqsut akikñaǵlugu nipliqtuhin, ⁵⁸ “Tusaagikput nipliqtman, ‘Piyaqquǵisigiga agaayyuvikpak iñiqtauruag argañnik, aglaan pinayuakkun uvlut nappaiñiaqturja atlamik iñiqtaurñitchuamik argañnik.’” ⁵⁹ Ilisimaritunniñ taapkua piqasiutilguiññiqsut taavrumuuna. ⁶⁰ Qauklat agaayuliqsit makinniqsuq sivuǵaatni. Tarra apiqsruǵnigaa Jesus, “Kiggutiksraitpiun una ilisimarit uqaǵikkañat akikñaqhutin?” ⁶¹ Aglaan Jesus nipaisaaqtuq uqañitłuni sumik.

Apiqsrutqilginiññigaa qaukhiata agaayuliqsit nipliqtuhuni, “Christ-ñuvich, Iǵñña Nangakkauruam Agaayyutim?” ⁶² Jesus-ñum kiuniǵaa, “Tarra, Ilaañuruja. Tautukkisigiksi Iñuum Iǵñña aquppikpan taliqpiani Saññipayaalgum qiniǵisiplugu atqaqpan nuviyakun qilañmiñ.” ⁶³ Qaukhiata agaayuliqsit aliktuǵnigai atnuǵaani nipliqtuhuni, “Inuqsrañaiqsugut ilisimaraurksramik!” ⁶⁴ Tusaagiksi uqaǵniqtuata! Qanuq sivunniǵññiqpisi?” Iluqatin katimaruat tuqqutaksraǵuǵnigaa. ⁶⁵ Ilañisa tivvuaqtuqługu, irrak matuqqaqaǵugik anaumikkaat apiqsruqługu, “Ki, nalautchaǵiñ kimun anaumiktılaaqtik.” Taatnaanikmata qaunaksrit tiguplugu pattañniǵaat.

Peter-m Jesus Piłaaǵigaa

⁶⁶ Peter ititlugu silataani uqaqsittaagvium tikiññigaa aǵnam savak-taan qaukhiata agaayuliqsit. ⁶⁷ Uuma tautukamiun naniaqtuaqtuaq inmiñik ilisaqñigaa nipliutiplugu, “Ilvittuuq piqatigipmikkañatin Jesus Nazareth-mium!” ⁶⁸ Peter piłaaqtiqtuq, “Naluruja. Kañiqsimañitichiga qanutchimik uqaqtılaan.” Nuktaaqtitlugu aqargiqpak qalǵuǵniqsuq.

⁶⁹ Suli aǵnam taututqilgitiñamiun nipliutiniǵai tamatkua qichaqtuat, “Uvvauna ilagipmikkañat.” ⁷⁰ Peter piłaatqilginiññiqsuq. Kinuagunsuli qichaqtuat tavrani nipliutiniǵaat Peter, “Iłumun ilagigaatin Galilee-ǵmiunuplutin.” ⁷¹ Aglaan suviagaqsiñiqsuq itnaqhuni, “Agaayyutim anasiññuqsagñña uqañitkuma ilumutuuruamik. Nalugiga kisuutilaaña taavruma añutim.” ⁷² Tuglililqługu aqargiqpak qalǵuǵniqsuq. Peter-m itqaǵnigai uqaǵikkani Jesus-ñum, “Aqargiqpak qalǵuqtaǵaluaqnagu malǵunniaglaan piłaaǵutigitigisigikma pinasuniaglaan.” Itqaqamiun taamna qiagaqsiñiqsuq.

15

Pilate-muutiniǵaat Jesus

¹ Tavra uvlaatchaurami qaukñich agaayuliqsit piqatigiplugich sivil- liuqtigruat suli aglaliqirit suli iluqaǵmin uqaqsittaagtitchirit katimaniq- sut sivunniqhutin. Tamatkua Jesus qiliqtinniǵaat. Qilǵutilik tasikuaqługu Pilate-muutiniǵaat kavanauruamun.

² Pilate-ñum apiqsruǵaa, “Uvva Jew-ñuruat umialigivatin?” Jesus- ñum kiugaa, “Tavra ilvich taatnaqtutin.” ³ Qaukñich agaayuliqsit pasiuǵniǵaat iñugiaktuatigun sutigun. Aglaan Jesus kiumaksriññiqsuq. ⁴ Pilate-ñum apiqsrulgitkaa, “Kiggutiksraiññiqpich? Qanutunaglaan iñugiaktautigiruanik pasiuqpatin!” ⁵ Jesus nipliñgitchuq. Taatnamik Pilate quviǵusunniqsuq.

Jesus Tuquruksraġġaat

⁶ Ukiupayaaqman Jew-ġuruaat niġiqpagvikaatni atilijmi Apqusaakkauġimik Pilate annaktitchiraġniqsuq atautchimik isiqtamik kisupayaamik pisukaminj. ⁷ Akunġatni isiqtat iñuk inniqsuq atilik Barabbas-mik iñuaqatauruq taapkua aņuyakmata akikjaqluġu Roman kavamaņatnik. ⁸ Iñugayaat Pilate-mukamitruj qasriġiaqsifniġaat pituiqupluġu isiqtaq piraġiġimusun sivuani. ⁹ Pilate-ġum kiugai, “Pituiġitquvisitja Umialġatnik Jew-ġuruaat?” ¹⁰ Iliġħuġiniġaa qaukħijisa agaayuliqsit qaitchiġħat Jesus-mik siqñataqahġimiktigun. ¹¹ Aglaali qaukħijich agaayuliqsit akatchiñiqsut iñuņnik Pilate-ġum pituiġitqupluġu Barabbas-mik. ¹² Pilate kiugai, “Qanuġisiñiqpigu una taiguutiqaqtuq Umialġatnik Jew-ġuruaat?” ¹³ Iluqatiņ iñuich nipliqaqpaņiqsut, “Kikiaktuutili!” ¹⁴ Pilate-ġum apiqsruġniġai, “Suvaata? Savamaqluqaqpa?” Aglaan iñuich nipliqaqpaaurallapiġniqsut, “Kikiaktuutisiuņ!” ¹⁵ Pilate-ġum quyalisukħuġich iñuich pituiġniġaa Barabbas ilinittun. Qaitkamiuņ Jesus aņuyyiuqtimiñun tiliñiġai, “Ki, ipiġaqtuqsiuņ! Kikiaktuutinaqsiruq.”

Aņuyyiuqtit Mitautigigaat Jesus

¹⁶ Aņuyyiuqtit itqutiniġaat Pilate-ġum tupiqaqpaņanun, aasiin katitcuniġaich atlat aņuyyiuqtit, ¹⁷ atnuġaaqluġu akisuruanik kaviqsaamik suli niaquusipluġu kakitlaġnanik aasiin ilipluġich niaquanun. ¹⁸ Kamagiņġuaġniġaat sivuġaani nipliħutiņ, “Uvvaguuq Umialġat Jew-ġuruaat!” ¹⁹ Anaullaġniġaat niaquagun anautamik suli tivvuaqtuqluġu sitquġvigipluġu sivuġaani Jesus. ²⁰ Mitautigianikamitruj mattaqtinniġaat kaviqsaaq silatiġuaq atipkaqluġuasiin ilaan atnuġaanijnik. Tavra aullautiniġaat kikiaktuutiviksraņanun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sanniġutamun

²¹ Uvvaguuq iglaullaġminj aņuyyiuqtit paaġniġaat iñuk atiqtaqtuq Simon-mik utiqtuq nunaaqqimun. Nunuriñiġaat iqsrucupluġu Jesus-ġum kikiaktuutiviksraņa. Taamna Simon Cyrene-naġmiu aapanak Alexander-mlu Rufus-ġumlu. ²² Tikiutiniġaat nunaņanun taiyuutilinimik Golgotha-mik mumiutiqaqħuni “Niaqum Saunġa.” ²³ Imiksritkaluġniġaat asiam misuġuanik avupluġu suņaġnitchuamik. Aglaan Jesus iminijniñiġaa. ²⁴ Tamatkua aņuyyiuqtit kikiaktuutigaat. Tavra aviktuġniġaich atnuġaanj aasiin saaptautigiplugich qanutchimik iñuk piksraqupluġu. ²⁵ Nine-aklaaqman uvlaami kikiaktuutiniġaat. ²⁶ Aglaich pasikkusianj iliñiġaich niaquan qulaanun itna aglakħuġich, “Umialġat Jew-ġuruaat.” ²⁷ Ilaani kikiaktuutriqatauniqsuk malġuk tigliņniaqtik, iġaqataa taliqpian tuņaani suli iġaqataa saumiani. ²⁸ [Sivuniksriqirim tarra Agaayyutim uqalħa immiumaruq, “Irrutiniġaat savamaqluħtuatun.”]

²⁹ Iñuich apqusaqtuq niaqulaniqsut nipliaplutiņ pisaanġatinik Jesus-mun, “Aa! Uqagūuruatin piyaqquħiħaunipluġu agaayyuvikpak aasiin nappatqigħuġu piņasumi uvluni, ³⁰ ki, anniqsuġiñ ilipnik, aasiin atqagħiñ sannigutamijn.” ³¹ Taatnatuntuuq qaukħijisa agaayuliqsit piqasiħutiņ aglaliqiririk mitautigigaat, “Una anniqsuiruqtuq atlanik, aglaan inmiñik anniqsulguitiñiqsuq. ³² Ki, Christ, Umialġa Israel-ġum, atqagutiņ kikiaktuutrivipniñ! Uvagut tautkkuptiġu ukpiġiyumaikput.” Taapkuak kikiaktuutriqatauruak suviaġutiniġaak.

Jesus Tuquruq

³³ Uvluq qitiqquqman taagsiñiqsuq nunapayaami. ³⁴ Three-aklaaqman Jesus nipitusiñiqsuq, “Eloi, Eloi, lama sabachthani?” mumiutiqaqhuni, “Agaayyutmaan, Agaayyutmaan, suvaata suqutigingiqpina?” ³⁵ Iñajich tamatkua qichaqtuat tusaakamiuñ nipliqsut, “Atañii, tuqluğagaa Elijah.” ³⁶ Iñajich iñuich tiguliqamiuñ allaqtigun qilamiksruaqhuni misuktiqlugu misuqqumun, isautchiqsiqlugu ayauppiniñmik qaqluukkun aktuqlugu nipliqhuniyasiñ, “Ki, qiniğumagikput Elijah agğigisipmagaan atqautityağlugu.” ³⁷ Jesus nipaalaliqhuni tuquniqsuq. ³⁸ Talukuyaaq agaayyuvikpañmi siiksiniqsuq tatpichakña takanuna taatna. ³⁹ Tavra anuyyiuqtit qaukiat qichaqtuaq Jesus-ñum qaniñani tuqupman nipliğniqsuq, “Illumutun taamna anun iğniğiniğaa Agaayyutim.”

⁴⁰ Itmiñiqsut ağnat tautuktuat uñavaniñ, ilagiplugich Salome suli Mary Magdalene suli Mary, aakagikkañak taivruma kamananiñniqsram James-ñum suli Joses-ñum. ⁴¹ Tamatkua piqasiqsuğniğaat Jesus Galilee-mi itman savautiplugulu. Atlat iñugiaktuat ağnat maliniğaat Jerusalem-mun.

Jesus Iluviğniğaat

⁴² Unnuksraağuraaqman Joseph Arimathea-ğmiu tikiñniqsuq. Uvva uvluani sivuani Jew-ñuruat minguiqsiağviat piuq. ⁴³ Taatnamik ilaa taluqsraiqhuni utlautiniqsuq Pilate-mun. Injağiniğaa Jesus-ñum timaa. Joseph kamagikkaupluni sivulliuqtigruañuniqsuq niğjugagağniqsuq aullağniñiksrañanik anaaquqautaanik Agaayyutim. ⁴⁴ Pilate quviğusuniqsuq Jesus tuquaniktiğniqman. Tuqluğniğaa anuyyiuqtit qaukiat apiqsruqlugu tuquaniktiqmagaan. ⁴⁵ Tarra ilitchuğianikamiuñ taavrumakña anuyyiuqtit qaukiatniñ Jesus-ñum tuqqutilaana, qaitkaa timaa Joseph-mun. ⁴⁶ Joseph tauqsigñiqsuq ukiłhaağiksaamik. Atqautiplugu Jesus-ñum timaa puuqlugu ukiłhaağiksuamik iliniğaa iluviliuqtamun uyağañmi. Aksraklugu uyağañmik taluniğaa taamna iluviq. ⁴⁷ Mary Magdalene suli Mary aakagikkaña Joses-ñum qiniğniğaa napmun iliniqmanjaan.

16

Jesus Anitqiksuaq Tuqułiğmiñ

¹ Jew-ñuruat minguiqsiağviat qaaniñanikman, Mary Magdalene suli Mary aakaña James-ñum suli Salome tauqsigñiqsut tiprağiksaanik uqsruqtiguklugu Jesus. ² Uvlaatchaurami sivulligmi uvluani akunniqsam tikitchut iluviğmun nuiyasriuraqmiguğlu siqiñiq. ³ Uqaksraqtuniqsut inmiknun, “Kiami aksrakkisivaun uyağak paaniñ iluvğum?” (Atakkii uyağak anigaluaqtuaq). ⁴ Tavrakña tautuñniğaat uyağak aksraksimaaniklugu.

⁵ Tavra ağnat isiniqsut iluviğmun. Tautukkaat nukatpiaq aquppiuraqtuaq taliqpian tunjaani atnuğaaqaqhuni takiruamik qatiqtaamik. Quviğutchaniqsut. ⁶ Aasiñ nukatpiam nipliutigai, “Quviğusunaqasi! Pakakkiksi Jesus Nazareth-miu kikiaktuutrauruaq. Agaayyutim anitqiksitkaa. Uvani inğitchuq. Qiñiqsiuñ nallavia. ⁷ Aglaan uqautityaqsigik maliguqtit Peter-lu, ‘Immaimña Galilee-muñniaqtuq sivupsitni, taamani tautukkisigiksi tuvrağlugu uqauttutaa ilipsitñun.’” ⁸ Tarra uniñniğaat iluviq qilamik. Tatamitpaitlutinj uuliksiñiqsut. Nipliñiñniqsut iñunmun apqutmikni iqsitchakpaitlutinj.

Jesus Sagviqsuq Mary Magdalene-mun

⁹ Jesus anitqikhuni uvlaatchaurami sivulligmi uvluani akunniqsaa, sagviḡñiqsuq sivulliuplugu taivrumuḡa Mary Magdalene-mun irrusiqḡuiyakkamiñ tallimat malḡuḡnik. ¹⁰ Taavruma utlaḡniḡai piqatigisuukkani Jesus-ḡum kiñuvḡruat qaiplutiḡlu. ¹¹ Uqautiniḡai Jesus iñuuniplugu sulitautuḡniplugu. Tamatkua naagatai kiñuvḡruat tusaakamiḡ ukpiḡiḡiñḡiḡaat.

Jesus Sagviḡñiqsuq Malḡuḡnun Maliguaqtinun

¹² Kiḡuagun Jesus sagviqmiñiqsuq iglaatun ilipluni malḡuḡnun ilaḡniknun aullaqtuaḡnun nunaaqḡimiñ. ¹³ Tavrakḡatchiaq utigniqsuk. Uqauraacsiniḡaḡaluḡniqsuk atlanun maliguaqtinun, aglaan tamatkua ukpiḡiḡitmiñḡaich.

Jesus Sagviḡñiqsuq Qulit Atautchiñun Maliguaqtinun

¹⁴ Kiḡuagun Jesus sagviqmiñiqsuq taapkunua qulit atautchiñun niḡiḡiaqtitlugich. Suakataḡniḡai ukpiqsriḡuiḡhatigun pitchiḡiḡhatigunlu atakkii ukpiḡiḡitlugich qiniḡtuat ilaanik kiḡuagun anitqihun. ¹⁵ Niḡliutigai, “Aullaḡusi iluḡaanun nunamun, quliaqtuaḡiyumagiksi tusaayugaḡiksuaq anniqsuḡiakun iluḡaitñun iñuḡnun. ¹⁶ Kisupayaaq ukpiqsriḡuaq sulitapaakkauruaq anniqsuḡisuruq. Aglaan kisupayaaq ukpiqsriḡitḡuaq suksraunḡisauḡisuruq. ¹⁷ Tamatkua ukpiḡtuat piqagḡiaqtut ilitḡuḡqutaiñik sanḡim taavrumuuna: Atuḡlugu atigai anittaiḡisirut irrusiqḡuḡnik sulit uqatlagisirut atlakaḡiḡiñik uqḡanik. ¹⁸ Tiguḡaluḡumiḡ niḡiḡianik unniñ imiḡaluḡumiḡ tuḡunamik nuyuaḡnamiyumiñaitḡut. Iḡisigaiḡ argagikkatiḡ atniḡḡaqtuanun aasiñ tamatkua iluaḡsiḡlutiḡ.”

Jesus Aullautrauruq Qilaḡmun

¹⁹ Kiḡuagun Jesus-ḡum Atanḡum uqatigianikamigich, Agaayyutim aullautiuraagaḡsiñiḡaa pakmuḡa aquvititluguasiñ taliḡpiḡmi tuḡaanun. ²⁰ Maliguaḡtai aullaḡhutiḡ quliaqtuaḡniqsut tusaayugaḡiksuaḡmi naniḡpayaḡ. Atanḡuruam savaḡatiginiḡai nalupḡinaḡutiḡlugu uqauttutaḡ ilumun itilaḡanik quviḡnaḡtuatigun savaḡisigun.

Uqal̄hich Aglaan̄j Luke-ŋum

¹ Piqpagiplutin ilauramaan̄ Theophilus! Iñugiaktuat iñuich pisuqtılaagmiktigun aglan̄niqsut atuumaruanik akunnaptikni. ² Iisimarauruat uqautiniġaatigut tautukkaġmiknik taimakjaniñ aullaġniñhaniñ. Iñuich tamatkua pakmapak quliaqtuaġniqsut tusaayugaaġksuamik. ³ Qutchiksuan̄juruatiin, aglan̄niaqtuñja il̄tchuġiraksraqnik il̄isaaḡillapiaqqaaḡlugich uqaḡipayaakkan̄jich aullaġniñhaniñaglaan. ⁴ Aglaktuñja taavrumiñja il̄isimatquplutin il̄umutuupial̄hanik il̄isauttusiaġikkaqpich.

Anniviksraña John Paptaaq̄titchirim Uqautauruq

⁵ Herod-ŋum umialguniñani Judea-mi agaayuliqsiqaqmiñiqsuq atiliñmik Zechariah-mik. Agaayyuvikpañmi savaqatauniqsuq agaayuliqsini taggisiquqtuani Abijah-tkutnik. Aġnaata atqa Elizabeth, paniginiġaali atlam agaayuliqsim. ⁶ Iluqatik nalaun̄jaruan̄juniqsuk Agaayyutim qiniñhani, tupiksripl̄utik iluqait̄nik Atangum tillisaiñiglu atuqtaksraiñiglu. ⁷ Qitunġaiñiqsuk atakkii Elizabeth qitunġitl̄ait̄luni, sul̄i iluqatik utuqqanaaġquhutik.

⁸ Abijah-tkut savagviksriutaata Agaayyuvikpañmi tikiummipman, Zechariah-m savautiniġaa Agaayyun agaayuliqsaupluni. ⁹ Tuvraq̄lugu atuiragiñhat agaayuliqsit piksraqtaaginiġaat ikipkairuksraupluni tipraġiksautmik. Isiq̄niqsuq agaayyuvikpañanun Atangum. ¹⁰ Zechariah ikipkaipkaqtitlugu tipraġiksautmik iñugaaġruich agaayuniqsut sil̄ataani. ¹¹ Isaḡulgan Atangum sagviutiniġaa qichaqhuni taliq̄piani ikipkaivuram tipraġiksautmik. ¹² Zechariah-m tautukamiun̄ tupañniqsuq iqsil̄iqsiqhuni. ¹³ Aglaan isaḡulgum nipliutiniġaa, “Zechariah, iqsiniñak! Agaayyutim tusaaniġaa in̄jirsuñhiñ. Nuliaḡikkan Elizabeth iġniġisiruq añjugauramik. Atchiġisigiñ John-mik. ¹⁴ Quviasuutiqaġniaqtutin! Atlatlu iñugiaktuat quviatchakkisirut anikpan. ¹⁵ Iñullautaugisiruq kamañuni Agaayyutim qiniñhani. Imiġumiñaitchuq asiam misuqquanik san̄jnisimaruamik. Anil̄gatah̄gmiñiñaglaan añalatiqaġisiruq Ipq̄itchuamik Irrutchimik. ¹⁶ Utiqtinniaḡai iñugiaktuat Israel-ñuruat Ataniġmun agaayyutaatnun. ¹⁷ Ataniq aggitl̄aiñnaan taamna John quliaqtuaġniaqtuq san̄jniaq̄uni sivuniksriqiritun Elijah-tun. Il̄auraaḡiiksitkisigai aapauruat qitunġan̄it̄ñun. Utiqtitkisigai tupiksritl̄ait̄chuat isummatiqatlasil̄ugich nalaun̄jaruamik. Itqanaiyautigisigai iñuich akuqtuġumiñaqsil̄ugu Ataniq.” ¹⁸ Zechariah-m nipliutiniġaa isaḡulik, “Qanuġluñja il̄isimaniaqpik il̄umutuutilaaqnik? Atañji, añayuqaaqtuñja sul̄i nuliaḡikkaġa utuqqaḡuqm̄iuq.” ¹⁹ Isaḡulgum kiuniġaa, “Gabriel-ñuruñja. Qichaqtuñja sivuġaani Agaayyutim. Tuyuġigaan̄ja uqautityaquplutin taavrumiñja tusaayugaallautamik. ²⁰ Ukpiḡilguitchiñ uqaututigikkaġa aglaan atuumagisiruq. Atakkii ukpiḡilguit̄nañja uqaḡumiñait̄chutin tikiñgataġlugu uvlug tamatkua atuumaviksrañat.”

²¹ Taatnaqtitlugu iñuich utaq̄qiniġaat Zechariah il̄isimasukhutiñ suvaata muluvaah̄akmagaan il̄uani agaayyuvikpaum. ²² Anisulliḡataqami uqal-ġiñiqsuq. Iñuich il̄tchuġiniġaat qiniq̄quuraaq̄al̄ha agaayyuvikpaum il̄uani. Uqalġuit̄luni urriqaniqsuq argañmiñik. ²³ Abijah-tkut savagviksriutaat Agaayyuvikpañmi naatnamiun̄j Zechariah aiñiqsuq. ²⁴ Aquvatigun

taavruma nuliaŋa Elizabeth sinjayauniqsuq. Aasiñ tallimani tatqini aimmiñiqsuq ²⁵ itnaqhuni, “Kiisaimma sanjiruam Atangum Agaayyutim ikayuqpaanŋa. Kanjusutqikkumiñaiqsuŋa qitungitlaiñiñiñuŋa.”

Anniviksraŋa Jesus-ŋum Uqautauruq

²⁶ Itchaksrani tatqini Elizabeth sinjayaunjanikman, Agaayyutim tuyugilginiñigaa isağulik Gabriel nunaaqqimun Galileemiittuamun atilimun Nazareth-mik. ²⁷ Tuyuginigaa niviaqsiamun anutituqsimaitchuamun atilimun Mary-mik nuliaksrausiutianiktuumun anutmun atilimun Joseph-mik. Joseph kinuviağiniğaa Atangum David. ²⁸ Isağulgum tikiñiñigaa nipliutiplugu, “Pağlagikpiñ! Atangum Agaayyutim piksraqtaagigaatin iqatigiplitin. [Quvianağniqsraurutin ağnapayaaniñ.]” ²⁹ Mary tupallapiagñiqsuq isağulgum nipliuttutaagun kanjisinjitlugu suvaata uqaqtılaanŋa taatna. ³⁰ Isağulgum nipliutiniğaa, “Iqsiñak Marii! Agaayyutim ihuaqquutigigaatin. ³¹ Sinjayaugisirutin iğniñlutinaasiñ anugauramik atchiqsaksraqikkaniq Jesus-mik. ³² Taamna kamañağisiruq, suli iñuich taiguutiqağisigaat iğniñanik Qutchiñiñiqsrauruam Agaayyutim. Agaayyutim ataniguqtinniğaa David-tun sivullianjatun. ³³ Ataniğugisiruq kinuviañiñi Jacob-ŋum qanapak taimuŋa, suli anjaayuqautaa isuksraqağumiñaitchuq.” ³⁴ Mary-m tarra nipliutiniğaa isağulik, “Qanuq una itkisiñiqa? İlaqatniksimaitchuŋasuli.” ³⁵ Isağulgum kiuniğaa, “İpqitchuaq İrrusiq tikiumağisiruq ilipnun. Agaayyutim Qutchiñiñiqsrauruam sanjigikkaŋan nayugisigaatin. Taatnağuni ililgaaq ipqitkisiruq taiguutiqağuni iğniñanik Agaayyutim. ³⁶ Aasiñ, itqallaun ilan Elizabeth. Uqautigimasugauq qitungaqatlaiñiñiplugu. Aglaan pakma sinjayauruq itchaksrani tatqini utuqqanaağugalaunjağmi. ³⁷ Atakkii Agaayyutim supayaaq savaağitlagaa.” ³⁸ Mary nipligñiqsuq, “Atangum savaktigigaanŋa. Atuumali uvañnun uqauttutigikkaptun.” Tavrakŋa isağulgum uniñiğaa.

Mary-m Utlakkaa Elizabeth

³⁹ Taavruma aquagun, Mary paqnaliqtuqhuni aullaqtigñiqsuq nunaaqqiuramun qimiğaanjiniittuamun Judea-m. ⁴⁰ Tarra isiqhuni Zechariah-m tupqanun iqinnigaa Elizabeth. ⁴¹ Elizabeth-ŋum tusaapqauraqmagu Mary-m pağlataa ilummiutaq iliqsraqtigniqsuq. Elizabeth anjalatigağniqsuq İpqitchuamik İrrutchimik ⁴² nipliqhuni nipitusipluni, “Quvianağniqsraurutin ağnapayaaniñ. Quvianamiuruq ililgaaq sinjayaaukna. ⁴³ Qanutun quyyasiuaqaqtigivik, ataniğma aakagikkaŋan utlagluğniğaaŋa qiniğiaqñuŋa! ⁴⁴ Tusaapqauraqapku pağlatigikkaŋan ilummiutağa quviatchakhuni iliqsraqtiqtuq. ⁴⁵ Qanutun quviasuktigivich ukpigikapku Atangum uqałha tuyuutigikkaŋa ilipnun atuumagisiñiplugu.”

Mary-m Kamaksruutaa

⁴⁶ Mary nipligñiqsuq, “İñuutchimniñ iluqaaniñ kamaksruğiga Ataniq. ⁴⁷ Quviatchautigigiga Agaayyun Annisquqtigikkağa. ⁴⁸ Suunjuqtuaŋa itqağiniğaaŋa. Uvakanianiğlaan iluqatin iñuich taiguutiqağisigaatŋa quvianamiuruamik ⁴⁹ atakkii kamañaqtuq Sanjiruam Agaayyun savaaqahuni kamañaqtuanik uvamnun.

Atqa ipqitchuq.

- ⁵⁰ Kinuviagiini aippaavak
nagliktuutiqaqai talugirigikkani.
- ⁵¹ Agaayyun isaniqsuq sanjiruamik taligmiñik
aasiñ siammayaqługich kamanagasuktuat sivunniugutituummaitñik.
- ⁵² Atchiksinnigai kamanaqtuat atangich
suli atchiksuat kamanaqsipkaqługich.
- ⁵³ Inuqsraqtuat pisuiqsinnigai nakuuruanik
suli aullaqtitlugich umialguruat saagailaaqługich.
- ⁵⁴⁻⁵⁵ Ikayugnigaa savaktigikkani Israel nagliktuqługich,
akiqsruutmisun sivulliptiknun Abraham-mun kinuviapayaaninlu
qanapak taimuqa.”
- ⁵⁶ Mary nayuutiuraagniqsuq piñasuni tatqini Elizabeth-mi, aasiñ utigmun
aipluni.

Aniħha John Paptaaqtitchirim

- ⁵⁷ Iğñiviksrani tikitman, Elizabeth iğñiñiqsuq anjugauramik. ⁵⁸ İlaiñ
ilauraaninlu tusaanigaat Atangum kamanaqtuamik nagliktuilħha
Elizabeth-mun. Aasiñ tamatkua quviasuqasiğñigaat. ⁵⁹ Aniqammiuraq
tallimat malğunnik uvlianikman nalunaitñutchiaqsiniğigaat atchiguklugu
Zechariah-mik, aapanan atqanik. ⁶⁰ Aglaan aakana nipliğñiqsuq,
“Naagga, atiqaqtuksrauruq John-mik.” ⁶¹ Nipliutlilğñiğigaat,
“Aglaan nalliatunniiñ ilavich atiqanitchut taavrumina atigmik.”
- ⁶² Urriqaplutin apiqsruğniğigaat aapana kisumik atchigukkisipmagaan
aniqammiuraq. ⁶³ Zechariah aatchuquniqsuq aglagviksramik,
aglahuniyasiñ, “Atiqagisuruq John-mik.” Quvigusunisut iluqatin.
- ⁶⁴ Taatnaanikami Zechariah uqatlasitqinñiqsuq quyaaqsipluguasiñ
Agaayyun. ⁶⁵ Silalliunich atlayuatchanisut, aasiñ inuich nunapayaani
Judea-mi uqagniğigaat. ⁶⁶ Tusaapayaqtuat taavrumina isummatiginigaat
apiqsruqhutin, “Qanusigisiñiqpa una ililgaaq?” Nalupqinaitchuq
Atanigmun iqatigitilaana.

Zechariah-m sivuniksriqutaa

- ⁶⁷ John-ñum aapana Zechariah anjalatiqağniqsuq İpqitchuamik
İrrutchimik. Uqagniqsuq sivuniksriqipluni,
- ⁶⁸ “Quyalakput Atanig Agaayyutaat Israel-aagmiut!
Atakkii ikayugiağniğai tasuqsagiaqługich inuni.
- ⁶⁹ Akunğatniñ kinuviagikkaniñ David-ñum
Agaayyun piksraqtaaqagniqsuq inunmik sanjiqaqtuamik
anniqsugiaqhuta.
- ⁷⁰ Taimakñaaglaan akiqsruğaatigut tumigiplugich ipqitchuat
sivuniksriqirini
- ⁷¹ anniqsugisiñipluta akililisuqtigikkaptikniñ
suli sanjiatniñ uumigirigikkapta.
- ⁷² Uqagniqsuq nagligisiñiplugich sivulliağikkavut
itqagilugu ipqitchuaq sivunniugutni.
- ⁷³ Agaayyutim akiqsruğniğaa sivulliaqput Abraham
⁷⁴ annautigisiñipluta akililisuqtigikkaptikniñ
uvaptiknun savautitqupluni iqsisunaqata
⁷⁵ ipqilikon nalaunjaruałikunlu inuunigtutilaaptikni.

- 76 Ilvich ililgauramaan, taiguutiqağisirutin sivuniksriqiraanik Qutchinñiqsrauruaam Agaayyutim. Igligisirutin sivuani Atangum itqanaiyağiağlugu agğiliksraña
 77 uqautilugich iñugikkañi
 anniqsuğisiñilugich natqigutigisiñilugillu killuqsautinjitñik.
- 78 Agaayyutigikkaqput ilunñuktauruq nagliktauplunilu. Tuyuğikpagu anniqsuqti inniaqtuq uvaptiknun uvlum qausağataurağniñatun.
- 79 Ikayuğisigai iñuuniaqtuat taaqtuami iqsiñañani tuqułhum, aasiñ ilaan iñuupkağuta tutqiksilluta.”
- 80 John aglipluni timimigun sanñisiñiqsuq irrutchikun. Iñuuniağniqsuq iñuilaami aullağniñiañhanunaglaan ilaan quliaqtuaqañhan Israel-aagmiunun.

2

Aniñha Jesus-ñum

1 Augustus atangunñağmi Rome-mi tilisiñiqsuq iñuich nanipayaaq atqiqsitquplugich. 2 Taamna atqiqsitçhivik sivulliuniqsuq. Taamna atuumapman añun atiqagtuq Quirinius kavanauniqsuq Syria-mi. 3 Iñupayaat utlautiniqsut sivulliağmiñ anniviniñitñun atqiqsitçhaqtuqhutin. 4 Joseph-tuuq iglaupmiñiqsuq. Aullağniipluni Nazareth-miñ Galilee-miittuamiñ Bethlehem-munniqsuq, nunaaqqimun Judea-miittuamun, annivianun atangum David. Joseph tavrunağniqsuq atakkii ilaaptuq kinuviağiplugu David-ñum. 5 Atqiqsitçhaqtuqami aullautiniğaa Mary nuliaksrausiuatianikkani sinjayaauruaq. 6 Bethlehem-miittitlugik Mary igñisuligñiqsuq. 7 Igñiñiğniqsuq añugauramik. Nimiqsruqtuallañniğaa ilipluguasiñ tuttuqpaich niğğiviatnun atakkii iniksraitlutin nullağvini.

Munaqsriñlu Isagulğillu

8 Iñanich munaqsrit unnuiñiqsut taavani nunami munaqsriplutin ipnaimiknik. 9 Isagulgan Atangum sagviutiniğai aasiñ qaumanan Atangum qaggutiplugich. Taapkua tatamitchallapiağniqsut. 10 Aglaan isagulgum nipliutiniğai, “Iqsiñasi, uvunaqluña uqautityağipsi tusaayugaallautamik quviatchaktirrutiksrauruaamik iñupayaamun. 11 Marrumani unnuami anniqsuqti ilipsitñun aniruq David-ñum nunaaqqiani, Christ-ñuruq Ataniq. 12 Una ilitçuqquatauruq ilipsitñun ilaanutilaananiq, paqitkisigiksi aniqammiuraq nimiqsullaktaq nalaruaq tuttuqpaich niğğiviatni.” 13 Tavrakñatchiaq iñugiallapiaqtuat isagulgich qilañmiñ sagviñiqsut. Piqasiqlugu isagulik nangañniğaat Agaayyun itnaqhutin, 14 “Kamanaun illi Agaayyutmun qutchinñiqsrami qilañmi, suli tutqiuutiqağli nunami akunğatni iñuich quyalitñiktuat ilaanik.” 15 Isagulgich utiqmata qilañmun munaqsrit nipliğniqsut inmiknun, “Ki, aullaqta Bethlehem-mun tautugiağlugu Atangum uqauttutigikkaña uvaptiknun!” 16 Qilamiksruaqhutin paqinniğaiçh Mary-lu Joseph-lu suli aniqammiuraq nalauraqtuaq tuttuqpaich niğğiviatni. 17 Munaqsrit tautukamitruñ uqağiniğaiçh isagulgum nipliuttutigikkañi taavrumuuna aniqammiurakun. 18 Tusaapayaqtuat quviğusunñiqsut tamatkuninça munaqsrit nipliuttutigikkañitñik. 19 Mary-m uummatigmiitchiutiniğai

uqautigikkanjich aasiiñ isummatigiuraaqługich. ²⁰ Munaqsrit utiğniqsut kamaksruqługu nanğaqługu Agaayyun iluqaisigun tusaakkağmiktigunlu tautukkağmiktigunlu. Atuumaruq atriliplugu isağulgum atuumagisiñikkaña.

Jesus Atchig'aat Agaayyuvikpañmi Qaitługu Agaayyutmun

²¹ Tallimat malğuk uvlut naatmata suli aniqammiuraq nalunaitñutchiqsauñjanikman, atchig'niğaat Jesus-mik, atig'mik isağulgum qaisañanik Mary sijaiyaugaluaqtitnagu.

²² Ipqiqsağviksrañat tikitman, Joseph-lu Mary-mlu aniqammiuraq Jerusalem-muutiniğaaq qaitchaqtuaqługu Agaayyutmun tuvraqługu maligutaksraña Moses-ñum, ²³ maligutlugu aglausimaruaq maligutaksrañiñi Atanğuruam, "Aniqqaaqtuapayaaq añugauraq qaisaksrauruq Agaayyutmun." ²⁴ Tunillaqtuğiağniqsuk malğunñik tinmiagruurañnik, inñianuruamik maligutaksrañagun Agaayyutim.

²⁵ Jerusalem-mi añutiqağmiñiqsuq atilimik Simeon-mik. Una añun nalaunñaniqsuq taluqsriruaq Agaayyutmik, suli utaqqiñiqsuq Israel-aagmiut annautikkaułiksrañatnik. Ipqitchuam Irrutchim nayuğniğaa.

²⁶ Ilaan uqautiniğaa tuquyumiñaiñniplugu qiniğaluaqnagu Christ Aniqsuqti Agaayyutim aqiqsruutigikkaña. ²⁷ Simeon sivullikkaupluni Ipqitchuakun Irrutchikun utlautiniqsuq agaayyuvikpañmun. Jesus-ñum añayuqañiñ tikiutipmatku aniqammiuraq Jesus agaayyuvikpañmun atumatyaaqługu atuiragihagun maligutaksram, ²⁸ Simeon-ñum akiggiutiniğaa ililğaaq aasiiñ quyaplugu Agaayyun,

²⁹ "Ataniq, aqiqsruutigikkan atuumapkağiñ, suli tuqqutlasirunja tutqigłunja.

³⁰ Irramnik tautukkiga anniqsuqti

³¹ tuyuğikkan annautitquplugich iñuich sumipayaaq.

³² Ilaa qaumauruq sagviiruaq anniqsuğiamik Jew-ñunjitchuanun suli kamanautaugisiruq iñuiñun Israel-ñum."

³³ Ililğaa aapaña aakañalu quviğusunñiqsuk tamatkunuuna Simeon-ñum uqauttutaigun Jesus-kun. ³⁴ Simeon-ñum qiniñuağutiniğik piñiusiamik suli nipliutiplugu Mary aakagikkaña, "Agaayyutim una ililğaaq piksraqtaağiniğaa agvisautyaquplugu tammaliksrañatnun naagaqaa anniqsuksrañatnun iñugiaktuanun Israel-aagmiunun. Iłitchuqutaugisiruq, aasii pisigiplugu ilaan kisuutilaaña iñugiaktuat iñuich uqağisirut akitñagługu.

³⁵ Taatnağumiñ sagviğisiñiğaiç iriğaqtuqhutin isummatigikkanjich ilaagun. Suli alianaq savikpaktun ipiktuatun kapirigisiruq uummatipnik."

³⁶ Sivuniksriqiriqağmiñiqsuq uilğaagnaamik atilimik Anna-mik panianik Phanuel-ñum kinuvianñiñ Asher-ñum. Anna utuqqauruq. Uiqagñiqsuq tallimat malğunñi ukiuni, aasii uinja tuqupluni.

³⁷ Taimakñaaglaan iñuuniagñiqsuq uilğaagnaañupluni, aasiiñ pakma ukiuniñniqsuq sisamakipiaq sisamanik. Unillañiñiğaa agaayyuvikpak. Uvlumi unnuaqtuummaan savautiniğaa Agaayyun uisauraaqhunilu agaayupluni. ³⁸ Taavrumani sassagñiğmi tikiñiñiqsuq qaitchiplugu quyyatmik Agaayyun. Uqautiginiğaa taamna ililğaaq iluqaitñun niğiuqaqqtuanun tasuqsaityałiksrañanik Jerusalem-ñum.

Utiłhat Nazareth-mun

³⁹ Joseph-ŋum suli Mary-m tanjanikamitkik iluqaisa atuqqakat maligutaksraŋigun Agaayyutim utiŋniqsuk kinuniŋmikhun Nazareth-mun Galilee-miittuami. ⁴⁰ Ililgaaq Jesus aglipluni sanŋisiŋniqsuq, puqutiqallapiaqhuniŋu. Suli Agaayyutim iluaqqutiniŋaa.

Nukatpiaŋruk Jesus Agaayyuvikpaŋmiittuq

⁴¹ Ukiuŋaŋipman aŋayuqaak Jesus-ŋum utlautiraŋniqsuk Jerusalem-nun niŋiqpagvikaamun atiliŋmun Apqusaakkauŋimik. ⁴² Jesus qulit malŋuŋnik ukiunikman utlautiniqsut niŋiqpagvikaamun piragihimiktitun. ⁴³ Niŋiqpagvikaam aquagun aigaqsiŋniqsut. Utiqsaŋmaknik nukatpiaŋruk Jesus uniniŋniqsuq Jerusalem-mun, aasiŋ aakanan Joseph-ŋumlu naluniŋaak. ⁴⁴ Igligasuginiplugu iglauqatauruani iglauniqsuk naalŋataqŋugu uvluq. Uvvaasiŋ tikiuamakamik nullaŋviksraŋmikhun pakaaqsiŋniŋaak akunŋatni ilamiŋ suli ilauraanŋiŋi. ⁴⁵ Paqinŋitŋamitku utiaqsiŋniqsuk Jerusalem-mun pakkiaqŋugu. ⁴⁶ Piŋayuatiŋun uvlut paqinniŋaak agaayyuvikpaŋmi aquppiqataupluni Jew-ŋuplutiŋ ilisautriŋi, naalaŋnipluŋich apiqsruqtaqŋugillu. ⁴⁷ Iluqatiŋ tusaaruat ilaanik quviŋusuutiŋiniŋaat puqikhuni kiggutaigun. ⁴⁸ Aŋayuqaakkiŋ quviŋusuutiŋiniŋaak tautukamitku. Aakanan nipliutiniŋaa, "Iŋniŋ, qanulgitpisiguk? Aapanlu piŋiksralillapiaqhunuk taatnaqhunuk pakkiaŋiptigiŋi." ⁴⁹ Jesus-ŋum kiuniŋik, "Suvaata pakakpisiŋta? Naluniqpitku nayuutiruksrauŋiŋa aapaa tupqani?" ⁵⁰ Aglaan kaniqsiŋniŋniŋaak kiggutaa. ⁵¹ Tavrakŋa Jesus utiqasiŋniŋik Nazareth-mun tupigiplugik. Aakagikkaŋan itqagipluŋich iluqaisa tamatkua uummatiŋmiitchiutiniŋai. ⁵² Jesus agliŋniqsuq puqiksipluni. Agaayyutimlu iŋuiŋlu nakuŋaŋiniŋaat.

3

Quliaqtuaqalŋa John Paptaaqtitchirim

¹ Akimiaŋuutaatni ukiut atanniqsuiŋhani Caesar-m atilgum Tiberius, Pontius Pilate kavanaupmiŋniqsuq nunami taggisiqaaqtuami Judea-mik, Herod atangupluni Galilee-mi, aniqataa Philip atangupluni nunami taggisiqaaqtuami Iturea-mik Trachonitis-miglu, Lysanias atangupluni Abilene-mi, aasiŋ ² Annas-lu Caiaphas-lu qaukŋiuplutik agaayuliqsini. Taapkua atangupkaqŋugich uqalŋa Agaayyutim tikiuamaniqsuq John-mun iŋniŋanun Zechariah-m iŋuiŋlaami. ³ John kukiŋuŋniqsuq kuunŋan Jordan-ŋum avataani quliaqtuaqhuni, "Isummitqigitchi mumigusi killuqsautip-sitŋiŋi paptaaqtillusi. Taatnaŋupsi Agaayyutimli natqigutigisigai kil-luqsautisi." ⁴ John aggiŋniqsuq tuvraqŋugu aglausimaruq makpiŋaanani sivuniksriqirim Isaias-m itna,

"Iŋuk tuqŋuiraqtuq iŋuiŋlaamiŋ:

Itqanaiyautisiuŋ apqutiksraŋa Atangum,
nalŋuŋlugu tumiksraŋa!

⁵ Natigŋapayaat immiŋluguŋich,
iŋiŋich qimiŋaallu naqigililuguŋich,
saqunaruat apqutit nalŋuqsaqmiŋluguŋich,
qaiŋiitchuat tumitchaat qaiqsagŋluguŋich.

⁶ Tarrali iŋupayaaq ilitchuŋiniaqtuq anniqsuqtimik Agaayyutim akiqs-ruutigikkaŋanik."

Isaias

7 Iñugiaktuat iñuich utlautiniqsut John-mun paptaaquplutin. Uqautinigi, “Nimigiaturu ittuasii, kia uqautivasi annatlasiniplusi anasiñnuqsautiksrañaniñ Agaayyutim?” 8 Iitqutchipsigun qiniñnaqsisiun isummitqiliqsi killuqsautipsitiñ. Isumanasi, ‘Abraham sivul-liagigikput.’ Uqautigipsi, Agaayyutim makua uyağaich kinuvialiutlagai Abraham-mun! 9 Agaayyutim atanniñha qallipiağataqtuq, iñuktun itqanaiqsuatun kipiñhiñaağuklugu napaaqtuq kanjagun. Napaaqtupayaaq asirriñitchuaq kipikkaugisiruq iktauluniasiiñ ikniğmun.”

10 Iñuich apiqsruğniğaat, “Qanuğmi pigisiñiqpisa?” 11 Kiunigi, “Kisupayaam malğunjik qaliğuaqagumi qaitchili iñunmun at-nuğaaksraitchuamun, suli kisupayaaq niqiksrautiqağumi niğipkaili niqiksraitchuamik.” 12 Iñajich tax-siliqirit utlautipmiñiqsut paptaaqu-plutin aasiñ apiqsruqlugu, “Iisautrii, Sugisiñiqpisa?” 13 Uqautinigi, “Katitchiñasi qanjilğuluq piraksriusiaqsi.” 14 Iñajisa anuyyiuqtit apiqsruqmniğaat, “Uvagutaasiiñ, qanuğisiñiqpisa?” Niplutinigi, “Aqsaknasigik iñuich nunuritñigusi naagaqaa saglutiginasigik iñuich. Apağilugu akiliusiağikkaqsi.”

15 Iñupayaat niğiugaqağniqsut Anniqsuqtimik agğiqsağumaruamik, aasiñ isumaniqsut taamna John Christ-ñupmagaan, anniqsuqti akiqsruutauruaq. 16 Aasiñ John-ñum uqautinigi, “Paptaaqtitchirunja imikun, aglaan taimma iñuk agğiqsağumaruaq kamanatluktuq uvamniñ. Siniñilguyumiñaitchunjaunniñ aluğutiniñ. Paptaağisigaasi Ipqitchuakun Irrutchikun suli iknikun. 17 Tigummiagigaa tiktitaun salummağuklugich mukkaaksrat sanikñunniñ, katillugichaasiiñ mukkaaksrat sigluagmiñun. Aglaan ikipkağisigai sanikñuich ikniğmun qamiyumiñaitchuamun.”

18 Atlakaagikun John quliaqtuağniqsuq tusaayugaallautamik iñunpun pitchuksaaqlugich atlağuquplugich iñuuniałhat. 19 John-ñum iñiqtiqmiñigaa ataniq Herod atakkii iłaqatnikhuni Herodias-mik aniqataan nuliañanik suli savaaqaqhuni iñugiaktuanik atlanik pigiitchuanik. 20 Aasiñ Herod savaaqağniqsuq pigiitluktuamik isiqtaupkaqamiun John.

Paptaakkaulha Jesus-ñum

21 Iluqaisa iñuich John-mun paptaaqtinñanikmata, Jesus-tuuq paptaaqtinniqsuq. Agaayupkaqlugu qılak anjmaqtuq 22 suli Ipqitchuaq Irrusiq atqağniqsuq ilaanun tiñmiagruuratun. Nipi tusaanigaat pakmakña, “Piq-pagiplutin iğniğigikpiñ. Quyalimaagikma.”

Jesus-ñum Kanñigvinji

23 Jesus-ñum aullağniikamiun savaani, iñuiññaq qulinik ukiuqtutillaqağniqsuq. Iñuich isummatiginiğaat iğniğiniplugu Joseph-mun,

iğniñja Heli-m, 24 iğniñja Matthat-ñum,

iğniñja Levi-m, iğniñja Melchi-m,

iğniñja Jannai-m, iğniñja Joseph-ñum,

25 iğniñja Mattathias-ñum, iğniñja Amos-ñum,

iğniñja Nahum-ñum, iğniñja Esli-m,

iğniñja Naggai-m, 26 iğniñja Maath-ñum,

iğniñja Mattathias-ñum, iğniñja Semein-ñum,

iğniñja Josech-ñum, iğniñja Joda-m,

27 iğniñja Joanan-ñum, iğniñja Rhesa-m,

iğniñja Zerubbabel-ñum, iğniñja Shealtiel-ñum,

iğniñja Neri-m, 28 iğniñja Melchi-m,

igñiña Addi-m, igñiña Cosam-ñum,
 igñiña Elmadam-ñum, igñiña Er-ñum,
 29 igñiña Joshua-m, igñiña Eliezer-ñum,
 igñiña Jorim-ñum, igñiña Matthat-ñum,
 igñiña Levi-m, 30 igñiña Simeon-ñum,
 igñiña Judah-m, igñiña Joseph-ñum,
 igñiña Jonam-ñum, igñiña Eliakim-ñum,
 31 igñiña Melea-m, igñiña Menna-m,
 igñiña Mattatha-m, igñiña Nathan-ñum,
 igñiña David-ñum, 32 igñiña Jesse-m,
 igñiña Obed-ñum, igñiña Boaz-ñum,
 igñiña Salmon-ñum, igñiña Nahshon-ñum,
 33 igñiña Amminadab-ñum, igñiña Admin-ñum,
 igñiña Arni-m, igñiña Hezron-ñum,
 igñiña Perez-ñum, igñiña Judah-m,
 34 igñiña Jacob-ñum, igñiña Isaac-ñum,
 igñiña Abraham-ñum, igñiña Terah-m,
 igñiña Nahor-ñum, 35 igñiña Serug-ñum,
 igñiña Reu-m, igñiña Peleg-ñum,
 igñiña Eber-ñum, igñiña Shelah-ñum,
 36 igñiña Cainan-ñum, igñiña Arphaxad-ñum,
 igñiña Shem-ñum, igñiña Noah-m,
 igñiña Lamech-ñum, 37 igñiña Methuselah-m,
 igñiña Enoch-ñum, igñiña Jared-ñum,
 igñiña Mahalaleel-ñum, igñiña Cainan-ñum,
 38 igñiña Enos-ñum, igñiña Seth-ñum,
 igñiña Adam-ñum, igñiña Agaayyutim.

4

Jesus-ñum Aniqusaqaqsiuħa

1 Jesus utigñiqsuq Jordan-miñ anjalatiqaqhuni Ipqitchuamik Irrutchimik. Sivullikkauniqsuq Irrutchikun iñuiħaamun 2 uuktuqaqsiutyaqhuni tuungagmiñ malgukipiami uvluni. Iluqaani taapkunani uvluni niġiñiñiħiqsuq, aasiñ niġisuliqhuni piviksrani isukħitmata. 3 Tuungaum nipliutiniġaa, “Agaayyutim igñiġipiaqpatin tilliñ una uyaġak qaqquġuqulugu.” 4 Aglaan Jesus-ñum kiuniġaa, “Agaayyutim uqalħa nipliġsimaatquq, ‘Iñuk iñuuyumiñaitchuq qaqqulħiñakun.’” 5 Tavrakña tuungaum aullautilġiñiġaa qiniqtitluguasiñ atanguviniħik nunam 6 nipliutiplugu, “Aatchuġisigikpiñ iluqaanik anjalatchiħiġmik sulil iluqaanik umialgutmik. Tamanna iluqani qaisauruq uvañnun. Aasiñ qaitħagiga kisumupayaq qaitchukkupku. 7 Iluqaan tamanna piginayaġiñ agaayyuvigigupña.” 8 Aglaan Jesus-ñum kiuniġaa, “Agaayyutim uqalħa nipliġsimaatquq, ‘Agaayyutim isaguliñmiñun munaġipkaġisigaatin.’” 9 Tavrakña tuungaum aullautilġiñiġaa Jerusalem-mun inillakħuġasiñ qutchiñiħisrañanun nuvukkananun agaayyuvikpaum nipliutiplugu, “Iġniġipiaqpatin Agaayyutim igittin ilipnik taunña. 10 Atakkii Agaayyutim uqalħa nipliġsimaatquq, ‘Agaayyutim isaguliñmiñun munaġipkaġisigaatin.’” 11 Nipliqhunisuli, ‘Akiyaġisigisaatin argañmiknik, aasiñ atniġumiñaitchitin isigaktin uyaġañnun.’”

Psalm 91:11, 12

12 Aglaan Jesus-ŋum kiuniġaa, “Agaayyutim uqałha uqaqmıuqtuuq, ‘Uuktuagumiñaitchiñ Atanġuruuq Agaayyutin.’”¹³ Tuunġaum uuktu-aqsaaguiqamiuñ Jesus qanutchipayaakun unisimaallañniġaa.

Jesus-ŋum Aullaġniġaa Savaani Galilee-mi

¹⁴ Tavrakña Jesus utiġniqsuq Galilee-mun sanñiqaqhuni Ipqitchuakun Irrutchikun. Iñuich uqaġiniġaat nanipayaaq. ¹⁵ Ilaa ilisautripluni katragviñitni sulı kamaksruġniġaat iluqatinj.

Nazareth-miut Ukpigiñiñniġaat Jesus

¹⁶ Jesus Nazareth-muñniqsuq iñuguġvigikkaġmiñun. Jew-ŋuruat minguiqsiagvium uvluanı piragihġmigun isiġniqsuq katragviñmun. Makinniqsuq agliqiopluniasiiñ Agaayyutim uqałhaniñ. ¹⁷ Aatchuġniġaat makpiġaanñiñik sivuniksriqirim İsaiah-m. Anmaqamigich makpiġaat paqinniġaa aglausımaruuq,

¹⁸ “İrrusian Agaayyutim nayuġaana.

Piksraqtaagıgaanġakii

quliaqtuagıtquplugu tusaayugaallautaq inuqsraqtuuanun.

Tuyuġiġaana uqaġıtquplugu patchısaıġun tigutaanuruanun

sulı mamırrutiksraq qıñitlaitchuanun

sulı patchısaıquplugich nanıtaaqısuat

¹⁹ sulı quliaqtuagıtquplugu Atanġum anniqsuiġksrañan iñugikkaġmiñik tikiññıqsuq.”

İsaiah 61:1-2

²⁰ Jesus-ŋum umiklugich makpiġaat utiqtinniġai katragvium savaktigıkkarñanun aquvitluniasii. İluqatinj iñuich katragviñmi qıñiaqsiñniġaat. ²¹ İlisautiaqsiñniġai itnaqhuni, “Taamna Agaayyutim uqałha atuumanıqsuq uvlupak agliqianupman tusaalapsitni.”

²² İñupayaat aarigaagıtchanıqsut quviġusuutigiplugich sanñiqaqtuat uqałhich uqauttutigıkkani. Nipliġniqsut, “Una taimña iġniġingitpañ Joseph-ŋum?” ²³ Jesus-ŋum nipliutiniġai, “Uqauntiniagıpsitña uqauttutauruamıñ inilġaanımma itna, ‘Taaktii, iluaqsiñ ilipnik!’ Tusaagıvut savaagıkkatin Capernaum-mi. Ki, Savaaqagıñ uvani iñuguġvipni. ²⁴ İlumutuuruq, Sivuniksriqiri paġlatlaitchaat iñuguġviñmiñi. ²⁵ Naalaġniłaksitña, İlumun iñugiaktuanıñ uilġaġnaaqtuq İsrail-mi taimanı Elijah iñuupman. İmani sialuñitchuġguuq piñasuni ukiuni ukium avvanıaik ilaplugich niġısuksıullapiaqhutinj iluqaani nunami. ²⁶ Naagauvva Elijah tuyuñiñniqsuq nalliatnun uilġaġnaat İsrail-mi aglaan kisanun uilġaġnaamun iñuuniaqtuamun Zarephath-mi Sidon-miut nunanatni. ²⁷ Sulı iñugiaktuanıñ iñuqaqmıñıqsuq auyugaqtualıñnik iñuuniaqtuanıñ İsrail-mi imanı sivuniksriqiri Elisha iñuupman. Aglaan nalliatunniñ mamıkkauñiñniqsuq avataagun Naaman Syria-ġmiu.”

²⁸ İñuiñ katragviñmi tusaakamıtrunj taamna qıñnallapiaġniqsut. ²⁹ Makıtiqhutinj tinuraqługu Jesus annisiniġaat nunaaqqiġmikniñ. Qaananuutiniġaat iñġiuram nunaaqqıminj irvianun igıtkukługu ipnamiñ. ³⁰ Aglaan akunnıraqlugich iñugayaat aullaġniqsuq.

İñuk İrrusıqłulik

³¹ Tavrakña Jesus Capernaum-muñniqsuq, nunaaqqımun Galilee-miıttuamun aasıñ ilisautripluni iñuñnik Jew-ŋuruat minguiqsiagvium uvluanı. ³² İñuich quviġusuñıqsut tamarrumiña ilisauttuaniñ, atakkii uqaġniqsuq liılaa anjalatchıliqaqtuaturun. ³³ Katragviñmi iñuqaqmıñıqsuq irrusıqłulinmik iġıalaruamıñ, ³⁴ “[İłaksianatıguk.] Jesus Nazareth-mıu,

suniaqppisiguk? Uvuŋaqpich piyaqqugukhunuk? Naluŋitchiga kisuu-tilaan, ipqitchuanuŋplutin Agaayyutim tuyugikkaŋa!”³⁵ Jesus-ŋum tiliŋigaa irrusiqłuk, “Qiuŋuisaagiŋ! Anniŋ iŋuŋmiŋ!” Irrusiŋquum ulgusaatniniŋaa anuŋ sivuŋaatnun iŋuich unitluguasiŋ atnisuŋaqnagu.³⁶ Iŋuich quviŋutchaŋniqsut nipliŋhutin avatmun, “Qanusiuŋiqpa una nipliun? Analatitchiŋigmik saŋŋimiglu uuma iŋuum tilitlanigai aasiŋ irrusiqłuich aniplutin.”³⁷ Tusaayugaaq taamna Jesus-kun siaminniŋsuq napmupayaaq tamarrumani nunami.

Jesus Mamititchiŋiqsuq Iŋugiaktuanik Iŋuŋnik

³⁸ Aasiŋli Jesus anikami katraŋviniŋi utlautiniŋsuq Simon Peter-m kinuŋanun. Simon-ŋum aakaruaŋa atniŋŋaŋniŋsuq uunaqłukpakhuni. Uqautiniŋaat Jesus taavrumiŋa.³⁹ Utlakługu qichaŋhuni siŋigviiŋ saniŋaatnun tiliŋigaa uunaqłuk aullaquplugu ilaaniŋ. Tarra uunaqłungiqsiŋniŋsuq. Makitiŋhuniasiiŋ niŋiŋuŋtiaqsiŋigai.

⁴⁰ Jew-ŋuruat miŋuiŋiŋiaŋviat nuŋitman, siŋiŋiq nipiŋanikmanimma iluŋatiniŋ ilauraŋaŋtuat atniŋŋaŋtuaniŋ atniŋŋaŋtilgich atlakaagiŋiŋ tik-ituŋiniŋaich Jesus-mun. Iliŋigai argaŋni iluŋaŋitnun aasiŋ iluŋaŋiŋilugich iluŋaŋa.⁴¹ Irrusiŋquich aniniŋigai iŋugiaktuaniiŋ iŋuŋniŋ nipliŋplutin, “Iŋiŋigaaŋin Agaayyutim.” Jesus-ŋum tiliŋigai irrusiqłuich nipliŋuŋitlugich, atakkii ilisimaniŋaat Christ-ŋutilaŋa.

Jesus-ŋum Quliaqtuaqalŋa Katraŋviniŋi

⁴² Uvlaaŋuqman Jesus-ŋum uniŋniŋigaa nunaŋaqŋiq iŋuilaamukhuniasiiŋ. Iŋuich pakaŋaqsiŋigaaŋ. Paŋitnamitruŋ igliŋiaqsiŋigaaŋ aullaqunitlugu.⁴³ Aglaan nipliutiniŋigai, “Quliaqtuaqtuksrauruaŋa tusaayugaallaŋtaŋaniŋ aŋaayyuŋaŋtaŋan Agaayyutim iŋuŋnun atlani nunaŋaqŋiŋi. Taatnaŋhuni Agaayyutim tuyugaaŋa.”⁴⁴ Taatnamik quliaqtuaŋniŋsuq Jew-ŋuruat katraŋviniŋiŋi nanipayaaq.

5

Jesus-ŋum Tuŋluŋigai Sivulliŋich Maliguaŋtit

¹ Ilaŋatni uvlut Jesus qichaŋniŋsuq siŋaani narvam taggisiaŋtuami Gennasaret-mik. Iŋuich tinuraŋraŋniŋsuŋ tusaasukhutiniŋ uŋaŋhanik Agaayyutim.² Tautuŋniŋigik malguk umiak siŋaani. Iqaluŋniŋaŋtit niuplutiŋ salummaiŋiŋsuŋ kuvramiknik.³ Jesus ikiniŋsuq ilaŋataaknun umiak (umiŋigikkaŋanun Simon-ŋum) uqautipluguasiŋiŋ ayaktaallaquplugu siŋaaniŋi. Jesus aquppipluni umiami ilisautriaŋsiŋiŋsuq iŋuŋnik.⁴ Iliŋautriŋaiŋqami nipliutiniŋigaa Simon, “Ayallaŋuŋ umiaŋ itiruamun aasiŋiŋ kuvriŋiaŋusri, ilvich piŋatigikkatinlu.”⁵ Simon-ŋum kiuniŋigaa, “Ataniŋiq, sakuukkaluaŋtuŋ unnuapak. Iqaluŋiŋlaktugut. Aglaan nipliutigikkaŋ maligluŋu kuvriŋisirugut.”⁶ Kuvriŋamiŋ iqalukpauraŋniŋsuŋ kuvratiniŋunniŋiŋ aliŋniuraliŋluguŋich.⁷ Isaŋtaŋniŋigaiŋ piŋatitiniŋ atlani umiami ittuat ikayuŋiaŋuplutiŋ. Utlautikaŋiniŋ immiŋniŋigaiŋ taapkuak umiak iqaluŋnik kiviŋiŋialigataŋluguŋik.⁸ Simon Peter-m tautukaŋamiŋ tamanna sitquŋniŋsuq sivuŋaanun Jesus-ŋum nipliŋhuni, “Ataniŋiq, aullaŋiŋ uvamniŋi! Killiŋirauruaŋa.”⁹ Atakkii ilaalu piŋatiniŋiŋ nargiasruŋniŋsuŋ iqalukpauraŋtaŋmiktigun.¹⁰ Simon-ŋum piŋatik James-lu John-lu, igŋak Zebedeem, quviŋusukmiŋiŋsuŋtuuq. Jesus-ŋum Simon nipliutiniŋigaa, “Iqsiŋak, uvakŋaniŋiŋaglaan piŋniŋaŋniŋiaŋisirutin iŋuŋnik

aqaluḅniaqmatun.”¹¹ Iqaluḅniaqtit qakitigñiḡaich umiatin siḡaanun, unisiḡluḡichaasiñ supayaat maliaqsiḡluḡu Jesus.

Jesus Mamititchiruaq Auyugaqtualinmik

¹² Jesus nunaaqqimiitnami nalautchiñiqsuq aḅutmik auyugaqtualinmik. Aḅutim tautukamiuḅ Jesus sivuḡaanuḅniqsuq iniqsruḡluḡuasiñ, “Ataniḡ, pisuksiḡaḡuvich mamitilhiḡaugikma.”¹³ Jesus-ḅum isakluḡich argaḅni aksinḡiḡaa, “Piyummatiqaqtuḅa. Iḡuaqsiñ!” Tavrauḅaa aḅutim auyugaqtuaḅa mamitikkauruḡ.¹⁴ Jesus-ḅum tiliñiḡaa, “Uḡautiginiḡnagu kisumununniiñ, aglaan agaayuliqsimumutin isivḡiuḡtitchumuutin. Aatchuiyumuutin tunillautinik Agaayyutmun tuvraḡluḡich Moses-ḅum tillisaa mamititkaatinkii. Taatnaḡuvich iḅupayaam ilitchuḡiniḡaa mamitilaan.”¹⁵ Aglaan tusaayugaaq Jesus-kun siaminniqsuq iḅuḡiaksiḡluḅni. Iḅuḡiaktuat iḅuich utlautiniqsut ilaanun tusaasukluḡu sulii mamititauḅukhutin atniḡḅautmikniñ.¹⁶ Aglaan iḅuilaamuaqsiñiqsuq agaayutyaḡhuni.

Jesus Mamititchiñiqsuq Aulatlaitchuamik

¹⁷ Ilaatni Pharisee-ḅuruat sulii ilisautrit maligutaksranik aggigñiqsut nunaaqqipayaaniñ Galilee-miittuamiñ Judea-miittuamiñlu sulii Jerusalem-miñ. Jesus ilisautripkaḡluḅ taapkaa aḡuppiñiqsut naalaḡniḡluḅ. Agaayyutim Jesus saḅḅiksrimitiñiḡaa iḡuaqsiḡtuḡluḡich atniḡḅaqtuat.¹⁸ Iḅaḅich iḅuich aggigñiqsut akiyaḡluḅ aulatlaitchuḡaḅ aḅun ilaan qaatchianḡun. Itqutiniḡaluḡniḡaaq iluanun tupqum ilisukluḅu sivuḡaanun Jesus.¹⁹ Aglaan aḡqutiksranilḡuiñamitruḅ, iḅuitkii tatiplutin, akiyaḅtiniḡaaq qaananun tupqum, aasriñ alikhḅu ḡilaḅa tupqum atḡaqtinniḡaaq qaatchianḡun akunḡatnun iḅuḡayaat ilipluḅu sivuḡaanun Jesus.²⁰ Jesus-ḅum tautukamiuḅ ukpiḡsriḡhat nipliutinigaa atniḡḅaqtuaḅ, “Aḅun! Killuḡsautitin natḡigutikkaurut.”²¹ Aglaliḡirit sulii Pharisee-ḅuruat isumaḡsiñiqsut, “Taamna iḅuk kisuunasugiva uḡaḡniḡluḅtriruaḅ Agaayyutmik? Kiḅa natḡigutriyumiñaitchuḅ killuḡsautinik aglaan Agaayyun kisimi.”²² Jesus-ḅum ilisimaniḡai sumik isummatiqaqtilaanḅ aḡiqsruḡluḡich, “Suvaata isumavisi taatnatchimik?”²³ Qaḡanatlukpa nipliḡsuni, ‘Killuḡsautitin natḡigutikkaurut’ naagaḡaa ‘Makillutin pisuḡiñ’?²⁴ Iḅitchuḡipkaḡisigipsi Iḡñinḅan Iḅuum aḅalatchirrutiqathanik natḡigutritḡapluni killuḡsautinik nunami.” Tavra nipliutinigaa aulatlaitchuḡaḅ aḅun, “Makillutin tigulugu qaatchian aḅilaḡiñ.”²⁵ Tavrakḅatchiaḅ aḅun makinniqsuḡ sivuḡaatnun nayuutipayaaqtuat. Tigupluḡich qaatchiani nallavigikkani aiñiqsuḡ kamaksruḡluḅu Agaayyun.²⁶ Iḅuich katimapayaḅtuat quviḡusulillapiḡniḡsuḡ, aasriñ taluḡsraliḡhutin nipliḡhutin, “Maatnatavra quviḡnallapiaḅtuamik ḡiñiḡtugut uvlupak.” Tarra kamaksruḡniḡaaq Agaayyun.

Jesus Tuḡluḡniqsuḡ Levi-mik

²⁷ Kiḅuḡun taavruma Jesus anikami tautuḅniḡaa aḅun atilik Levi-mik aḡuppiruaḅ tax-siliḡiviniñi. Taamna tax-siliḡiri katitchiñiqsuḅ maninḅik Rome-maḡmiunun. Jesus-ḅum nipliutinigaa, “Malinḅa!”²⁸ Levi makitiqhuni unilḅuḅu suapayaḅq maliaqsiñiḡaa.²⁹ Aquvatigun Levi niḡiqpatriñiqsuḅ Jesus-mik tupiḡmiñi. Aiyugaḅtauruani ilaupmiñiqsut iḅuḡiaktuat tax-siliḡirit atlatlu iḅuich.³⁰ Uvvaasiñ Pharisee-ḅuruat sulii aglaliḡirit uqaalaḡsiñiqsut maliguaḅtaiñun Jesus-ḅum, “Suvaata

nigiqatauvisi imiqatauvisi lu tax-siliqirini suli killuliqirini?” ³¹ Aglaan Jesus kiunigai, “Iñuich atnigñanjitchuat taaktiqagñanjitchut aglaan tamatkua atnigñanqtuat. ³² Agginjitchunja tuqlugiaqlugich nalaunnajagruat inmikni iñuich aglaan killuliqirit mumiquplugich.”

Uisauraatikun

³³ Iñajisa iñuich nipliutinigaat Jesus, “Maliguaqtai John-ñum uisauraañiqsut akulaiqlugu agaayuplutiñ suli maliguaqtinich Pharisee-ñuruat taatnatunsuli; aglaan maliguaqtitin nigiraqtut imiqhutiñ lu.”

³⁴ Jesus-ñum kiunigai, “Tsummatigivisigik aiyugaaqtauruat kachuutiviñmi uisauraaquplugich uiksraun inñaan? Naagga! ³⁵ Uiksrautaan aullağviksraña tikiññiaqtuq. Aglaan aullaanikpan ilaaraanji uisauraañiaqtut.”

³⁶ Jesus-ñum uqautitqinñigai atrikusautmik, “Kiñapayaaq ilaaksrağumiñaitchuq nutaamiñ quppiğaaamiñ ilaağluguasiiñ utuqqaq quppiğaaq. Taatnağumi aliksiñagñiağaa nutaq quppiğaaq, atakkii nutaamiñ quppiğaaamiñ ilaaksrağumiñ atriginianjitchaa utuqqam. ³⁷ Uvvasuli nutaq asiam misuğua ittuksraunjitchuq utuqqağmi puumi atakkii nutaam misuqqum alikkisigaa utuqqaq puuq maqiluni, aasiiñ misuğuu puuğlu suungigisiruk. ³⁸ Aglaan nutaq asiam misuğua ittuksrauruq nutaami puumi. [Iluqatigli puuğlu misuğuu puiñinjitchumuuk.] ³⁹ Kiñauñniñ imigukkumiñaitchuq nutaamik imiqqağuni asiam misuğuanik sanñisimaruamik. Atakkii nipliğisiruq, ‘Utuqqağusiq nakuutluñniqsuq.’”

6

Qanuutautilaana Minguiqsiagvium Uvluan

¹ Jesus pisunniqsuq tamauna mukkaaksrat nautchiiviatigun minguiqsiagvium uvluani. Maliguaqtinji pukuñniqsut mukkaaksranik sanñiyaqlugich arganmiknik nigiaqsiplugitaasiiñ. ² Pharisee-ñuruat apiqsruğniğach, “Suvaata savakpisi minguiqsiagvium uvluani? Maligutaksrağikkaptigun savakkumiñaitchusi ugluvak.” ³ Jesus-ñum kiunigai tamatkua, “Aqliqisimasuknağiksi sumik David-ñumlu piqataiñ lu pisilaanjat nigisuliqamiñ. ⁴ David isigñiguguuq tupqanun Agaayyutim. Aasiiñ qaqqusraqhuni tunillaautauruamik Agaayyutmun nigiiğaa aatchuqlugich maliktigikkani. Maligutaksraptigun kimununniñ niqiksrautigitqunñiğaa taatnasiq qaqquq avataatigun agaayuliqsit.” ⁵ Jesus nipliğniqsusuli, “Iğñina Iñuum atanguruq minguiqsiagvium uvluaniunniñ.”

Anun Argalik Pannaqluktanik

⁶ Atlami minguiqsiagvium uvluani Jesus ktrağviñmukhuni ilisautriñiqsuq. Tavrani itmiñiqsuq anun argalik pannaqluktanik. ⁷ Aglaliqirit suli Pharisee-ñuruat patchisiksraiiqiniğaa Jesus savaaqagagasugalugu nalaunnaitchuamik; naipiqtuğniğaa tautugiaqhutiñ iluaqsiriigisipmagaan ilisratlaitchuamik minguiqsiagvium uvluani. ⁸ Aglaan Jesus-ñum ilisimanigai isummatinich. Uvvaasiiñ nipliutinigaat anun argalik pannaqluktanik, “Makittin uvuñagutin.” Anun makitluni tavrurağniqsuq. ⁹ Jesus nipliutinigai tamatkua, “Apiqsruğniğapsi una, Nalliak maligutaksrağnaqpa: savaaqaliq nakuuruamik naagaqaa pigiiñchuamik minguiqsiagvium uvluani? Ikayuqtuksrauvisa iñuñnik

naagaqaa piyaqquqtillugich?”¹⁰ Qiñiqługich iñuich avatmiñi nipliğñiqsuq añutmun, “Isakkich argaktin!” Taatnaqman argai iħuaqsıñiqsut.¹¹ Aglaliqirit Pharisee-ñuruatlu qinnallapiağñiqsut. Aasıñ uqautiğiaqsıñiğaat avatmun qanuğukługu Jesus.

Jesus Piksrağñiqsuq Qulit Malğurñik Uqqiraqtinik

¹² Taipkunani uvluni Jesus qimiğaañuñiqsuq agaayutyaqhuni, unnuaq naatluguasıñ agaayupluni Agaayyutmun.¹³ Uvluqman iñmiñuquniğai maliguaqtini. Piksrağñiqsuq qulit malğuiñik taiguutiqaqkağmiñik uqqiraqtinik:¹⁴ Simon-mik atchikkağmiñik Peter-mik suli aniqataanıglu Andrew-mik, James-mik suli John-mik, Philip-mik suli Bartholomew-mik,¹⁵ Matthew-mik suli Thomas-mik, James-mik iğñıñanik Alphaeus-ñum suli Simon-mik taiguutiqaqtuaq Zealot-ñuruamik,¹⁶ Judas-mik iğñıñanik James-ñum suli Judas Iscariot-mik aatchuutigitnıktuaq ilaanik aquagun.

Jesus İlisaurirurq suli Mamititchirurq

¹⁷ Tavrakña Jesus atqaaqtiniğai maliguaqtini qimiğaañi. Qichağatağñiqsuq qaiğiksaamun nunamun piqatigiqlugich iñugiaktuat maliguaqtigikkani. İñugiaktuat iñuich agğiğñiqsut nakikñaliqaa Judeamiñ Jerusalem-miñlu suli nunaaqıñıñiñ tağium siñaañi atıqaqtuañi Tyre-mıglu Sidon-mıglu.¹⁸ Utlautiniqsut tusaasukługu Jesus suli iħuaqsısukhutiñ atniğñautmikniñ. Uvvasuli tamatkua iħuıllıuqtitauruat irrusiqlunmiñ iħuaqsikkauniqsut.¹⁹ İñupayaat aksıguniğaat atakkii sanñıqaqhuni iñmiñi iħuaqsitıaplugich. Aasıñ tamatkua utlautiruat ilaanun iħuaqsikkauniqsut.

Quviasuutitlu Isumağutitlu

²⁰ Jesus-ñum tautunıñiğai maliguaqtini nipliqlhuni,

“Quvianamiurusi inuqsraqtuasii;

Añaayuaqautaa Agaayyutim pigigiksi!

²¹ Quvianamiurusi niğisuktuasii pakma;

Agaayyutim niğisuiqsitkisigaasi!

Quvianamiurusi aliannıuqtuasii pakma;

Iğlağısirusi!

²² Quvianamiurusi iñuich uumigikpasi,

ayaksımakpasi pigilugu İğñıña İñuum aivakpasiunniñ suli nipliutigikpasi pigiıtchuanıñıñı.

²³ Quviatchapiagıtchi tamanna atuumakpan, nuttaglusi quvianakun, atakkii akıñısiaksraqsi pakmani kamağñıaqtuq. Itqumasigik, sivullıanısa taatnautipmiragıgaich sivuniksriqirit.

²⁴ Aglaan iqsıñamiurusi umialğuruasii pakma;

qağanaqtuaq iñuıliqsi isukñıñıaqtuq!

²⁵ Iqsıñamiurusi niğisuiqsımaaqtuasii pakma;

niğisulığısirusi!

Iqsıñamiurusi iğlaqtuasii pakma;

kiñuvğugısirusi qialusıñı!

²⁶ Iqsıñamiurusi iñupayaat uqautigillautaqpasi.

Itqumasigik, sivullıanısa uqautigillautaqmirağıgaich sivuniksriqınıñıaqtuq.

Pıqaksrıñıq Uumiksıriririk

²⁷ “Aglali naalaḡnirusii uqautigipsi, Piqpagiyumagisi ak-illiliqsuqtigikkasi, iħuaqquṭilugich uumigirigikkasi. ²⁸ Apiqsruqsuṇ Agaayyun iħuaqquṭilugich tamatkua taiyuaniqħuutriruat ilipsitñik, agaayutilugich tamatkua iħuaqquṭiriginisasi. ²⁹ Kia qakiqpatin iqsrapkun, ki, maniyumagiñ iḡluanik iqsraqpich; kia iñuum piñiqpagu quppiḡaan, ki, pipkaḡumagiñ atnuḡaanlu. ³⁰ Kisupayaam apiqsruqpatin suḡaḡuguni qaiḡḡugu, sulī kia tiguniqpagu pigikkan apiqsruḡniaqnagu utiqṭitqulugu. ³¹ Qanuq irrutitqusuugupsi atlanun iñuṇnun taatnatuntuuq irrutriyumuusi atlanik.

³² “Piqpaksrigupsi kisiitñik iñuṇnik piqpaksrigikkapsitñik suvaata akuqtuiñiaḡasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniñ piqpagipmiraḡigaich tamatkua piqpagirigikkatiṇ. ³³ Iħuaqquṭigupsigik kisiisa iħuaqquṭrigikkasi suvaata akuqtuiñiaḡasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniñ taatnaḡaqtuttuuq! ³⁴ Atugaksritñikkupsi tamatkununa kisiitñun utiqṭitṭitħlaruanun atugaksraqtaagmiknik suvaata akuqtuiñiaḡasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniñ atugaksritñikamiṇ killuliqiriatmiknun utiqṭitṭichivigiqupmiraqtut aktilaanatan! ³⁵ Aglaan ilipsi, piqpagiyumagisi uumigirigikkasi, iħuaqquṭilugich iñuich sulī atuaksriḡḡugich niḡiḡisunatnagu utiqṭitkisiñiḡugich. Taatnaḡupsi akuqtuigisirusi kamaṇaqtuamī akiliusiamik, sulī iḡñiḡiḡisigaasi Qutṭhiñiqsrauruam Agaayyutim iħuaqquṭriruaq quyyataitħuanik pigiitħuaniglu. ³⁶ Nagliktausitchi Aapapsisun nagliktuutiqaqtuatun.

Atanniḡiq Atlanik

³⁷ “Suksraunḡiqnasi atlanik, suksraunḡiqsaunṭiħumausili; pigi-iññiḡaiñiaqasi atlanik, pigiññiḡaḡkaunṭiħumausili; natqigutisimaaglugich atlat, natqigutisimaakkauyumuasili. ³⁸ Aatħuḡlugich atlat, aatħuusiaḡaḡumuasili; aa, akuqtuigisirusi immiḡḡugu uuktuun, naqiqsraḡḡugu, aṇalallugu, ulipkaulalugu: akiyaḡniqtutilaapsitñun. [Agaayyutim aatħuḡaḡigaasi iḡlikkutailaakun.] Uuktuutigikkaqsi atlanun taamna Agaayyutim uuktuutigigisipmīgaa ilipsitñun.”

³⁹ Jesus uqautiniḡai atrikusautmik, “Qiñitlaitħuam iñuum sivulligumiuṇ atla qiñitlaitħuaq iluqatik katakkisiruk nivviamun. ⁴⁰ Maliguaqti kamaṇatluṇitħuq ilisautrimiñiñ, aglaan ilisaqtaupayaaq naatħigumi ilisaḡmiñik atrigaigutigisigaa ilisautriñi.

⁴¹ “Suvaata tautukpiuṇ irriutaṇuluuraq aniqatvich iraani, aasiñ suliqutisunāqnagu qirugraitħiaq iripni? ⁴² Qanuq uqautriñiaḡniqṭich aniqatiṇnun, ‘Aniqatmaan, piḡḡaḡu irriutaṇuluuraq iripniñ!’ qiñisunāqnagu qirugraitħiaq iripni? Ukpiniḡuaqti! Sivullilugu piiqsirruṇ qirugraitħiaq iripniñ. Qiñilḡuniaḡiñli nalupqinaḡiḡugu irriutaiqsihksran aniqatvich iraaniñ.

Napaagtug Iḡisaḡigaat Asianḡun

⁴³ “Napaagtugiksaaq nauritlaitħuq asiḡiitħuanik, naagaqaa napaagtugitħuaq asirritlaitħuq nakuuruamī. ⁴⁴ Napaagtupayaaq ilisimaḡaḡtuq asirrianigun; pukutlaitħusi aqpiñnik kakitlaḡnaniñ, naagaqaa asiaviñnik kakitlaḡnaqaqtuanik uqpiñniñ. ⁴⁵ Iñullautaq nakuurualiqirūq atakkii nakuuruamī isumaqaḡhuni; iñullautauṇitñami pigiitħualiqirūq atakkii pigiitħuanīk isumaqaḡhuni. Taatnamīk, iñuk uqaqami irrusipiani salapqigaa uqaḡmīgun.

Malḡuk Tuppirik

46 “Taiguqtaksragiñitchipsitña Atanipsitñik kamagiyyumanjtkupsigik uqauttutigikkatka ilipsitñun! 47 Kiña iñuk uvañnukkumi naalagñilugich uqaligikkatka aasiñ tupigilugich — ilisautigisigipsi qanuq atriqaqtilaanjanik. 48 Taamna atriqaqtuq iñuñmik nappairuamik tupigimiñik nivakhuni itisiplugu aasii iliplugu turvia uyağanmun. Kuuk uliqłukman qasaqtaqlugu taamna tupiq auliyanjichuq atakkii payañaitłuni. 49 Aglaan kiña iñuk tusaaruag uqaligikkamnik tupiginjtlugich atriqaqtuq iñuñmik nappairuamik tupigimiñik nunamun turviiłaaqlugu; uliqłuum qasaqtaqmagu taamna tupiq ulguruq siqumitipiaqhuni.”

7

Jesus Mamititchiruaq Anuyyiuqtaiñ Qaukłiata Savaktaanik

1 Jesus-ñum ilisautrisuiqami tamatkunuuna iñuñmik, ilaa Capernaum-muñniqsuq. 2 Taavaniguuq Roman anuyyiuqtaiñ qaukłiat savaktiqağniqsuq piqpagikkağmiñik; taamnaasii iñuk atniğñaqhuni tuqłhiñaağuqhuni. 3 Uvvauna anuyyiuqtit qaukłiat tusaakami Jesus-mik tuyuqağniqsuq Jew-ñuruat sivulliuqtigruañitñik apiqsruğiaqtitlugu mamititquplugu savaktigikkani. 4 Tikitñamitruñ Jesus injiğniğaat pipiaqhutin, “Taamna iñuk ikayuqtaksragipiagiñ, 5 atakkii ilaan piqpagigai iñugikkavut. Nappairuqunniñ katragviksaptiknik.” 6 Tavra Jesus malinñigai. Uñasiñaiqmigu lu tupqaniñ anuyyiuqtit qaukłiata tuyuginiğai ilauraani nipliutitquplugu Jesus, “Ataniiq, uvuñaiññaqpiç. Uvva utlaktaksrañilugtuñjunaunniñ tupimnun. 7 Naagalı suñiluqpaitłuna utlaktaksragiñilugikpiñunniñ. Uqallaksiñağiñ uqaligimik aasiñ savaktigikkağa atniğñaqtuag ihuaqsiñiaqtuq. 8 Atakkii analatitqaqmıuñja qaukłiğnik sulı anuyyiuqtitaqluñja analatamnik. Tilikapku una, ‘Aullağiñ!’ aullağaqtuq; tilikapkusulı taamna, ‘Qağğaiñ!’ agğigaqtuq; sulı tilikapku savaktigikkağa, ‘Taamna piun!’ pirağigaa.” 9 Jesus-ñum quviğusuutiginiğaa taamna tusaakamiun. Kinjaqami iñugağruñnun maliktigikkağmiñun uqağniqsuq, “Paqisimaitchunasulı ukpiqsriğimik taatnatun Israel-aagmiuni!” 10 Anutit tuyuruat utiqamıñ anuyyiuqtit qaukłiata tupqanun paqinniğaat savakti ihuaqsiplugu.

Jesus Anjitiqsitchiruaq Uilgağnaam Iğñinjanik

11 Tamanna atuumaanikman Jesus utlautiniqsuq nunaaqqimun atilinmun Nain-mik. Maliguaqtaiñ sulı iñugiaktuat iñuich malinñigaat. 12 Tikiñniqsuq pañanun nunaaqqim anilğataqmiñiqsullu akigaqtuat tuqunaruamik iñuñmik. Taamna tuqunaruag iğñitauginikkañja uilgağnaam. Iñugiaktuat iñuich nunaaqqimiñ malinñigaat taamna ağnaq. 13 Atanguruam Jesus tautukamiun ilunñutchallapiagñiqsuq. Nipliutiniğaa ağnaq, “Qianak!” 14 Utlakługu aksiñniğaa tuqunaruam akigauta. Iñuich akigaqtuat taavrumıña nutqaqmata Jesus nipliğniqsuq, “Nukatpiaq, tiligikpiñ, makittin!” 15 Tuqunaruag anun aquvitiğniqsuq uqaqsipluniasiiñ. Jesus-ñum utiqtinniğaa aakananun. 16 Iñuich iluqatin taluqsratçanıqsut kamaksruaqsipluguasiiñ Agaayyun itnaqutin, “Kamanatuaq sivuniksriqiri salapqığniqsuq akunnaptiknun. Agaayyun agğiqsimaniqsuq anniqsuğiaqlugich iñugikkani!” 17 Taamna tusaayugaaq Jesus-kun siaminiqsuq nunaaqqipayaanun Judea-mun sulı avataanun nunamun.

Uqqiraqtit John Paptaaqtitçirimiñ

18 John-ñum maliguaqtaiñ uqautinigaat iluqaitñik tamatkunija. 19 Tuqłuqługik malğuk maliguaqtinñi tuyuginigik atanguruamun apiqsruquplugu, “Annigsuqtauvich aggiqsagumaruaq, naagaqaa niğiuktuksrauviasuli atlamik?” 20 Utlautiruk Jesus-mun nipliutiplugu, “John Paptaaqtitchirim tuyugigaatiguk apiqsruquplutin, ‘Annigsuqtauvich aggiqsagumaruaq, naagaqaa niğiuktuksrauviasuli atlamik?’” 21 Taavrumani taatnalhatni Jesus iluaqsirağaiñiqsuq iñugiaktuanik iñuñnik atniğñautinjitñik nanjirutinjitñiglu, sulı anittaqlugich irrusiqluich, qinıtlasiplugillu qinıtlaitchuat iñuich. 22 Jesus-ñum kiunigai John-ñum maliguaqtik, “Uqautiyatku John qinıkkaptiknik sulı tusaakkaptiknik:

‘Qinıtlaitchuat qinıtlasirut, pisutlaitchuat pisutlasirut, tamatkua auyugaqtualgich mamittut, tusaatlaitchuat tusaatlasirut, tuqunaruat anitqiksikkaurut iñuukigmun, sulı tusaayugaallataq quliaqtuanjuruq inuqsraqtuanun.’

23 Qanutun quvianaqtigiva iñuk ukpigutaiñgitchuaq piqutigipluna.”

24 John-ñum uqqiraqtik aullaqmaknik Jesus-ñum uqautigiasiniğaa iñugaagrıñun John-kun, “Uvva John-mukapsi iñuilaamun sumik qinıgasugivisi? Ivinmik anuğim analatañanik liilaa? 25 Uvvasuli qinıgasugivisi iñuñmik atnuğallautaliñmik? Iñuich atnuğallataqagaqtuat inuqsrasunaqatin iñuuniaguurut inillautani. 26 Uqautisitña, sumik qinıgiaqpsi? Sivuniksriqirimik? Taamna ilumutuuruq, aglaan tautukkaqsi kamanatluktuanjuruq sivuniksriqiriñhiñamiñ. 27 John taamna ilaanjuruq Agaayyutim uqalhan uqautigikkaña itna, Agaayyun nipliqsuq,

‘Atañii, tuyugigisigiga uqqiraqtiga sivupni itqanaiyautitqulugu tumiksran sivunnapni.’”

Malachi 3:1

28 Jesus niplipsaaqtuq, “John [Paptaaqtitchiri] kamanatluktuq anipayaaqtuanıñ. Aglaan kiñaunniñ kamanaiñniqsrauruq anıayuuqautaani Agaayyutim kamanatluktuq John-miñ. 29 (Tusaapayaaqtuat ilaanik tax-siliqirituummagmin tupiksriñiqsut Agaayyutim nalaunnaruanik atuqukkaniñik paptaakkauplutin John-kun. 30 Aglaan Pharisee-ñuruat sulı ilısautrit malıgutaksranik ayaksimanıgaat Agaayyutim sivunniutaa inmiknun, sulı paptaaqanjitlutin John-mun.)

31 “Sumik atriqaqpat iñuich iñuuruat pakmapak? Sutun itpat? 32 Atriqaqtut ilılgaanik aquppiruanik tuniriñiaqtuat katimmavinjitñi tuqlirautilutin avatmun,

‘Atuqtuurautigaluağipsi katchuutituutinik aglaan agğinıtłusi.’

‘Uvagutli, atuqapta kinıuvguutinik qianjitçhusi.’

33 John Paptaaqtitchiri aggiqami niğitlaiñniqsuq sulı imingitłuni asiam misuğuanik, naagasuli uqaqtusi irrusiqluqagnıplugu. 34 Iğniña Iñuum niğiraqtuq imiqhunılu. Pakma nipliğaqtsi, “Tautullaksiun iñuk niğiqsuruaq imiqtuqtılı, ilaarañat tax-siliqiritlu killuliqiritlu.’

35 Agaayyutim puqiutaa ilitchuğipkautauruq ilumutuuplugu savaañagun.”

Jesus Kinıungani Simon Pharisee-ñuruam

36 İlanata Pharisee-ñuruat aiyugağniğaa Jesus niğiyaqtuaquplugu. Jesus utlautikami tupqanun, nayummagataqhuni tamañña niğiaqsiniqsuq. 37 Taavrumani nunaaqqimi ağnaq iñuuniaqmıñiqsuq killuliqiraupluni.

Tusaakamiun Jesus niginiagniplugu Pharisee-nuruam tupqani agiutriñiqsuq nakasuñjuamik imaliniqmiq piññaqnaqtuamik tipragiksautmik. ³⁸ Qichağniqsuq tunuani Jesus-nuam isigaiñi qiapluni, imağuglugich qulvimiñik, iviklugich nutchamiñik, kuniklugich, sulii kuviplugich tipragiksautmik. ³⁹ Pharisee-nuruam aiyugaaqtuag Jesus-mik tautukami taavrumiña nipliğniqsuq inimiñun, “Uma iñuum sivuniksriqiraupiağumi naluniññaayagaa una ağnaq aksiksiggikani; naluniññaayagaa qanutchimik iñuuniuqsuq qitilaña! Atakkii ilaa killuliqirauruq.” ⁴⁰ Jesus-nuam nipliutiniğaa, “Simon, uqautraksrağigikpiñ.” “Aa, ilisautrii, uqautiñña!” ⁴¹ Jesus unipkaagaqsuruq, “Malğuk iññuguuq simmiliaksraqtuğvik akiqsruumanigaaq maniniñik. İlaqataan akiqsruumanigaa naliksraliniqmiq tallimat kavluutit uvlut savaanjanik, ilaqataanaasiñ malğukipiaq qulinik. ⁴² İluqatik taapkuak akililguiñniqmaknik akiqsruutaigñigik. Nalliak taapkuak piqpaksritlukpa ilaanik?” ⁴³ Simon-nuam kiuniğaa, “Umaqanuğii natqigutrikkauruam anitluktuamik akiqsruutmik.” Jesus nipliğniqsuq, “Nalauttutin.” ⁴⁴ Kiniaqluguasiñ ağnaq nipliutiniğaa Simon, “Tautuğun una ağnaq! Uvaña isiqama tupipnun qaitchinitchikma imigmik igğuuiksrajanik isiganma. Aglaan uma ağnam igğugai isigatka qulvimiñik aasiñ iviklugich nutchamiñik. ⁴⁵ İlvich iqinitchikma kunigluña. Aglaan uma ağnam nutqautinitchai kunniuglugich isigatka isigataqamaaglaan. ⁴⁶ Uqsruqtinitchiñ niaquğa. Aglaan uma ağnam uqsruqtigai isigatka tipragiksautmik. ⁴⁷ Uqautigikpiñ, uma ağnam kamaqtuamik piqpaksriñhan qiniqtitkaa iñugiaktuat killuqsautini natqigutikkauhat. Aglaan iñuk killuqsautiqapiñniñnasugiruaq natqigutiraksramik piqpaksripiagnianitchuq.” ⁴⁸ Tavrakña Jesus-nuam uqautiniğaa ağnaq, “Killuqsautitin natqigutikkaurut.” ⁴⁹ Atlas aiyugaaqtauruat nigiqatigiplugu Jesus nipliğniqsut avatmun, “Kisuunasugiva una? Natqigutritlaniqsuqunniñ killuqsautinik.” ⁵⁰ Aglaan Jesus nipliutiniğaa taamna ağnaq, “Ukpiqsriğippich anniqsuğatın. İñuuniagiñ tutqiksilitin.”

8

Ağnat Maliktuat Jesus-mik

¹ Taavruma kiñuagun Jesus iglauniqsuq apqusaaqlugich nunaaqqich nunaaqqiuratu quluaqtuaghuni tusaayugaallautamik anaaquqautaanik Agaayyutim. Qulit malğuch maliguaqtaiñ maliniğaat. ² İlanisa ağnattuq malikmiññaat iluaqsikkauruat irrusiqłunniñ sulii atniğnautiniñ. Taapku Mary-lu (taiguutiqaqtuag Magdalene-mik), taamna Jesus-nuam tallimat malğunmik irrusiqłunmik anitchirvigikkanja, ³ Joanna-lu, uiaqtaquag Chuza-mik anjalaturuamik atanun Herod-nuam iniqpanani, sulii Susanna sulii iñugiaktuat atlas ağnat. Tamatkua ikayuuttutuginiğaiç pigikkatin Jesus-mun sulii maliguaqtaiñun.

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

⁴ İlaatni iñugiaktuat iñuich utlauruğniqsut Jesus-mun nunaaqqipayaaniñ. İñugayaat katikmata uqautiniğai uumiña atrikusautmik. ⁵ “İlaatni iñuk nautchiityağniqsuq. Nautchirripkaqlugu nautchiaksrat ilanich katagağniqsut apqutmun tutmigaqatauplutiñaasii, sulii inimiurat silami nigiplugich. ⁶ İlanich kataniqsuq uyağauruamun nunamun. Nautchiaksrat qilamik naurut, aglaan pannaqłunniqsut atakkii nuna

ailañitluni. ⁷ İlanjich nautchiaksrat katanıqsut kakitlağnalğich akungatnun. Aasiñ kakitlağnat nauqasiqlugich nautchiaksrat nagguviksraiğñaich. ⁸ Suli ilanjich nautchiaksrat katanıqsut nunagiksaamun. Naukaminj nauriñiqsut mukkaaksranik tallimakipianjuttaaqhutiñ atautchimiñ.” Taamna uqausiğillaan nipitusipluni uqallanjıqsuq, “Kiña siutiqaqtuaq naalağnili!”

Sivuniñat Atrikusautit

⁹ Malıgıuaqtaiñ apiqsruğniğaat Jesus qanuutautilaanjanik taavruma atrikusautim. ¹⁰ Kiuniğai, “Agaayyutim sagviğaa nalunaqtuañja anjaayuaqtumi ilipsitñiulhiñaaq, aglaali tamatkununa ukpiqsrinjitchuanun uqaqtunja atrikusautitigulhiñaaq. Taatnamik

qıñiğaluaqhutiñ ilisaqsritlaitchut,

suli naalağnigaluaqhutiñ kanıqsitlaitchut.

Isaiah 6:9

Jesus-ñum Kanıqsipkağaa Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

¹¹ “Uvvauna qanuutaulha atrikusautim: nautchiaksraq uqalığigaa Agaayyutim. ¹² Nautchiaksrat kataktuat apqutmun atrıaqqtut tamatkunıña tusaaruanik tusaayugaallautamik, aglaan Tuungaum tikitluni aattağigai uqalğhich uummatinjitiñ ukpiqsritqunıtlugich annıqsukkautqunıtlugıllu. ¹³ Nautchiaksratli kataktuat uyağauruamun nunamun atrıaqqtut tamatkunıña tusaaruanik tusaayugaallautamik akuqtuqlugu quviasukhutiñ aglaan kanılinjıtıutiñ. Ukpiqsriuraal-

lakkaluaqhutiñ akkuniisunjaqani aasiñ uuktuqaqsıulıq tikitman qapıqtığniqsut. ¹⁴ Nautchiaksratli kataktuat akungatnun kakitlağnat atrıaqqtut tamatkunıña tusaaruanik tusaayugaallautamik, aglaan isumatuyaałhum umialgułhumlu suli quvianañan marruma iñuuniałhum suqutiginıqsıtığığaat ukpiqsriğiq, aasiñ asianjat piğutlaitchuq.

¹⁵ Nautchiaksratli kataktuat nunagiksaamun atrıaqqtut tamatkunıña tusaaruanik tusaayugaallautamik akuqtupağataqlugu. Tamatkua tupiginiğaat Agaayyutim uqalha aasiñ asirriaqaqhutiñ anuqsrukun, suli iñuusinjich atlanjuqtaupıutiñ.

Nanıq Ataani Utkusium

¹⁶ “Kia iñuum ikitnamiunj nanıq matutlaitchaa utkusinjmik naagaqaa ilıtlaitchaa ataatanun siñıgviich. Aglaan ilırağigaa nanıqagvinmun, iñuılli isiqtuat taututarut nanıqaqman. ¹⁷ Qanutchipayaaq irıkkauruaq sagvıkkauğisıruq, suli qanutchipayaaq matukauruaq paqıtaugisıruq.

¹⁸ Qaunagıtıchi taatnamik qanuq naalağnisılaapsitñik atakkıi kisu-payaaq piqaqtuaq akuqtullaagisıruq, aglaan taavruma piqanjıtchuan anıagısıgaa taamnaunniñ mikıllapiaqtuaq piğikkani.”

Jesus-ñum Aakanalu Anıqatiunılu

¹⁹ Jesus-ñum aakanan suli anıqatiunıñ utlanığaat. Aglaan tikiğuiñiğaat iñugiakpaitıutiñ. ²⁰ İlanjata iñuıch nipliutinıgaa Jesus, “Aakanlu anıqatiutinlu qıchaqtut kigga qıñıgukhutiñ.” ²¹ Jesus-ñum nipliutinığai iluqaisa, “Aakagıgıga anıqatıgıgıtkalu makua tusaaruat uqalhanik Agaayyutim tupıgiplugulu.”

Jesus-ñum Quunniğıqtitkaa Narvaq

²² İlanjatni uvlut Jesus malıgıuaqtıniñu ikiniqsut umiamun, ilaa nipliğhuni, “Ki, ıkaaqta iğıuanun narvam.” Tarra ayaksaagınsut.

²³ Tıñilğaqsağvinmikni Jesus siñıksağınsuq. Tavrakñatchıaq

anuqłıǵuutiqpauranıǵai narvami, umianat immiaqsipluǵuasiıñ suli iluqatıñ navianniulıqhutıñ. ²⁴ Malıǵuaqtaiñ utlaklıǵu Jesu itıqsanıǵaat nipliqlıhtuñ, “Tirigii, Ataniıq! Kivıaqsiurut.”

Jesu makıtluni iñıqtıǵanıǵaa anuǵı qaiqpauratlu. Anıǵıuıqman qu-unnıtchiǵıullapiǵanıqsuq. ²⁵ Tavra Jesu-ıñum nipliutiniǵai malıǵuaqtini, “Naami ukpiqsriıǵısi?”

Aglaan quvıǵısuıñıqsut iqsılıqlıhtuñ, aasııñ uqaqhtuñ inımkınnun, “Qanu-siuniqpa una iñuk anuǵımunniıñ qalıqpauratlu kamagivatruñ?”

Jesu Mamıtıchıruq İñuǵıaktuaniq İrrusiqlıñıñmık

²⁶ Jesu malıǵuaqtailu tinılǵaqsıǵanıqsut nunanjanun Gerasene-naǵmiut, iǵıuanun narvanan Galılee-m. ²⁷ Jesu niupman umiamiñ paǵanıǵaa iñuum nunaaqımiıñ irrusiqlıuqaqtuam. Taamna iñuk atnuǵailaǵanıqsuq aimmitlaiqhuni, aglaan nayuutiraqniqsuq ilıuvıǵni. ²⁸ Tautukamiuñ Jesu igıtluni isigaiñun nipliǵıñıqsuq nipıtısipluni, “Jesu, igñını Qutchiñıqsrauruaam Agaayıtım, sunıaqpiñı? İnıǵıkpiñ anasiñıuqsauñıtılını!” ²⁹ Nipliutiniǵaa taavrumını atakkii Jesu-ıñum tilıplıǵu irrusiqlıuk anıtqıplıǵu ilaaniñ. Aıppaavak anallaqlıñıǵaa akulaıqlıǵu. Tiguraǵaluaǵaqtuq argailı isigailu. Qılıqsruqlıǵıch kalimñıǵıñk kiktıǵaaǵanıǵai, aasıi iñuilaamuktitaqlıǵu irrusiqlıuum. ³⁰ Jesu apıqsruǵanıǵaa, “Kisumık atıqapıch?”

Taavruma kiuniǵaa, “Uvanı atıǵa İñuǵıaktuıq,” atakkii iñuǵıakhtuñ irrusiqlııch isıqsımaniqsut ilaanun. ³¹ İrrusiqlııch inıqsruanıǵaat Jesu tuyuǵıtıñıtılıtıñ samunı natiqsıñaitchuamun. ³² Uvvaasıiñ iñuǵıallapiıqtuıat kuniat qanımi niǵiñıǵanıqsut qimiǵaami. İrrusiqlııch inıqsruanıǵaat Jesu aullaqtıtıplıtıñ kuniıanun. Jesu-ıñum aullaqtınnıǵai tamatkununı. ³³ İrrusiqlııch anıkamın iñunımiñ isıǵınsut kuniıanun. İluqatın aasıiñ kuniat panalıñıqsut ipnakun. Naparıǵanıqsut narvamun aasıiñ ipıplıtıñ.

³⁴ İñuıch munaqsrıruat kuniıanık tautukamıtrunı taamna atuumaruıq, qımakhıtıñ tusaayıǵaaǵıtıginiǵaat nunaaqımi avataanılu. ³⁵ İñuıch utlautıniqsut tautuǵıaqhtıñ supmagaisa. Tikitñamıtrunı Jesu paqınnıǵaat iñuk anıtchıvıǵıkkana irrusiqlıñnik aqıppıruıq isigaiñı Jesu-ıñum, atnuǵaaqahuni suli qauǵrımmaǵıkhuni. İñuıch tamatkua iqsıtıchanıqsut. ³⁶ Tamatkua munaqsrıruat tautuktuat taavrumını uqaıtıginiǵaat iñunun qanuq iñuum mamıtıkkauħa. ³⁷ İluqatın Gerasene-naǵmiut apıqsruǵanıǵaat Jesu aullaqıplıǵu iqsılıllıapiıqhtıñ. Jesu ikipluni umııamun utıaqsiñıqsuq Galılee-mun. ³⁸ İñuum anıtchıvıǵıkkanan irrusiqlıñnik inıǵıniǵaa Jesu, “Malıǵukkaluaǵıkpiñ.” Aglaan Jesu-ıñum aullaqtıtkaa nipliıtıplıǵu, ³⁹ “Aılıtın uqaǵıǵıñıñ Agaayıtım savauttutaanık ilıpnun.” Taamna iñuk nunaaqıımıkhuni uqaqsiñıqsuq qanuq Jesu-ıñum savauttutaanık inımiñun.

Jairus-ıñum Panıa suli Aǵnaq Aksıñıñıktıuıq Jesu-ıñum Atnuǵaıñanık

⁴⁰ Jesu utıqami iǵıuanun narvam iñuǵayaat paǵlǵaat atakkii utaqıñıǵaat. ⁴¹ İñuk atilik Jairus-mık, sıvıllıuqtaa Jew-ıñuruat katraǵviata, tikıumanıqsuq. Punııqsuq isigaiñun Jesu-ıñum inıqsruqlıǵu kiñunıǵımiñıuqıplıǵu, ⁴² atakkii panıtaulua, qulıt malǵunık ukiuqaqtuıq, tuqaaqsıñıqsuq. Jesu taamunıqami iñuǵıaktuat iñuıch tatvıksrıǵıñıǵaat avataanıñ. ⁴³ İñuıch akunǵatni itmiñıqsuq aǵnaq aunaqsruǵıtılııqsuıq qulıt malǵunı ukiuni. Akılıqsuıtıǵıǵaluaǵanıǵai suırapayaanı taaktınun,

aglaan kia-unniin mamitilguiiniga. ⁴⁴ Akungatigun iingayaat agnam utlakhugu tunuanin aksiniga Jesus-nun akuagun atnugaanan. Tavraknatchiaq aunaagsruguisignisug. ⁴⁵ Jesus apiqsruignisug, “Kia aksikpana?” Iluqatin naluniisut. Peter niplignisug, “Ataniiq! Inuich tatviksraiqhutin tinuraqaatin. [Naagauvva apiqsruqtutin kimun aksiksilaaqnik?]” ⁴⁶ Aglaan Jesus niplisug, “Kia-imna aksikkaana. Iisimaligiga anipman sanngikkaga uvamniin.” ⁴⁷ Agnam tautukamiun ilitchugikkauhi utlautinisug uulillaami putluni Jesus-nun isigaiinun. Sivugaatni ilugaisa inuich uqautiniga suvaata aksihanik Jesus suli qanuq ihuqsikkauhi tavraknatchiaq. ⁴⁸ Jesus uqautiniga, “Agnaaq, [quviatchaugigin], ukpiqsriiqpich ihuqsipkaqaatin. Aullahiinaaguqtutin tutqiksilitin.”

⁴⁹ Jesus uqaqtitlugu kiliktuiruaq tikiinignisug Jairus-mun nipliqhuni, “Paniuran tuquruq. Iaksiatqininaqagu ilisautri.” ⁵⁰ Aglaan Jesus-nun tusaaplugu nipliutiniga Jairus, “Iqsihak; ukpiqsrihihigin. Paniuran ihuqsigisiruq.” ⁵¹ Tikitnamin tupigmun Jesus-nun isiqunitchai inuich avataagun Peter, John, James suli ililgaam apanalu aakanalu. ⁵² Iluqatin inuich qiaplutin kinuvgugaat ililgaag. Jesus nipliutiniga, “Qianasi. Ililgaag tuqunitchuq, sihiksihaqtuq.” ⁵³ Iluqatin mitautigiasigaat ilisimaplugu agnauram tuqulha. ⁵⁴ Aglaan Jesus tigukamigich argai tuqulniga, “Niviaqsiaq! Makittin.” ⁵⁵ Ililgaag inuutqinignisug makitluniasiin tavraknatchiaq. Jesus-tavra tilisignisug aatchuquplugu niqiksrananik. ⁵⁶ Anayuqaq quvigutchanisug. Aglaan Jesus-nun uqaqunihinigik kisumun taavrumina atuumaruamik.

9

Jesus Aullaqtikai Qulit Malguich Maliguqaqtini

¹ Jesus-nun katipkaqamigich qulit malguich maliguqaqtini sanngiksrihiniga anitchitlasiplugich irrusiqhunik suli mamititchitlasiplugich atnignautinik. ² Taatnaanikami tuyuginiga quliaqtuaqiaquplugich anayyuqautaanik Agaayyutim suli ihuqsitquplugich atnignautuanik, ³ nipliqhuni, “Aullautrihaqasi iglaugupsi: ayaupiamik unniin injularim puukatananik unniin niqiksrapstignu unniin maninmigu naagaqaa atnugaatqutiksrapstignik. ⁴ Kisupayaam akuqtupasi nayuutiyumausi taavrumani inaani aullagniahsapstignunaglaan taavrumakna. ⁵ Inuich nani akuqtunjitpasi unitchumagiksi taamna nunaaqiq aasii ipsuktuqlugu apyuq isigapstignin. Taamna kilgutaugisiruq ilinithun akuqtuinisilaanatanik tusaayugaagikusamik.” ⁶ Maliguqaqtit aullaqamin iglaunisut nunaaqiurapayaatigun quliaqtuaqhutin tusaayugaallautamik suli mamititchiplutin inunuk nanipayaaq.

Herod-nun Qanuqviiha

⁷ Herod-nun, analatauruam Galilee-mi, tusaaniga ilugaisa Jesus-nun savaani. Tupaninisug atakkii inuich uqaqhutin John Paptaaqtitchiri inugutqinipilugu, ⁸ ilanich uqaqhutin Elijah sagvignipilugu, ilanitsuli uqaqhutin sivuniksriqiri inilgaqnisaq inugutqinipilugu. ⁹ Herod niplisug, “Uvana John niaquqsitaqa, aglaan una inuk kisuunigpa tusaqsragikkaga tamatkunuuna?” Taatnamik ilitchugisuniga Jesus kisuutilaana.

Jesus Niġipkairuq 5,000 Anjutinik

¹⁰ Uqqiraqtit utiqaminj uqautigaat Jesus iluqaanik savaagikkaġmiknik. Uvvaasiin aullaqatiginigai kisiitnik nunaaqqianun Bethsaida-m. ¹¹ Iñugaagruih tusaakamitruñ malinigaat. Jesus-ñum paġlaplugich uqautinigai añaayuuqataanik Agaayyutim, suli iħuaqsipługich tamatkua ikayuġnaqtuat. ¹² Unnuksraaqhuni siqifniq nipipman, qulit malġuk maliguaqtit utlanjigaat Jesus nipliutiplugu, “Tuyuġikkich iñuich nunaaqqiuranun suli nautchiivilinun nullagñiuraġiaqulugich suli niqiksraġiaqulugich, atakkii iñuilaamiittugut.” ¹³ Jesus nipliutigai, “Naagga! Aglaan ilipsi, aatchuqsigich niqiksranjitnik.” Tamatkua kiunigaat, “Uvva piqaġaluaqtugut tallimanik qaqqianjuranik suli malġuñnik iqalugauraanik. Tauqsigiauvisigut niqiksranjitnik iñugaagruih?” ¹⁴ Anjutit 5,000-siyunnaq iñugiaktigirut tarani. Jesus nipliutigai maliguaqtini, “Iñuich aquvititchigik malġukipiaq qulinullaalugich.” ¹⁵ Maliguaqtit iñupayaat aquvitinnigaich. ¹⁶ Jesus tigunigai tallimat qaqqurat suli malġuk iqalugauraak aasii aagluqhuni qilanmun quyyatigiplugich. Avguaġai qaqqut iqalugauraaglu qaitlugich maliguaqtimiñun autaaġigitquplugich iñunun. ¹⁷ Iñuich niġifniqsut niġisuiġataqhutin. Tavra maliguaqtit immiġñigaich qulit malġuk aguupmaich ilakunik.

Peter-m Uqautiginigaa Kisuutilaana Jesus-ñum

¹⁸ Ilaatiniguuq Jesus agaayupman kisinjuqhuni maliguaqtaifn utlanjigaat. Jesus-ñum apiqsruġnigai, “Kisuunasugivatna iñuich?” ¹⁹ Maliguaqtaifn kiugaat, “Ilanjisa uqaġigaat John paptaaqtitchirauniplutin, ilanjasuli Elijah-ñuniplutin, atlatlu uqaqhutin sivuniksrifiri inilġaaqnisaq iñugutqinñiplugu.” ²⁰ Jesus apiqsruġnigai, “Ilipsiasiiñ? Kisuunasugivisitna?” Peter-m kiunigaa, “Ilvich Christ-ñurutin, anniqsuqti akiqsruutauruaq.”

Jesus-ñum Uqautiginigaa Tuqħksraniħu Anjpkakkauħksraniħu

²¹ Jesus-ñum iñiqtillapiaġnigai uqautigitqunjtłuni kisuutilaagmiñnik kimununniiñ. ²² Uqautipsaagñigai, “Sivulliuqtigruatlu, qaukħnjisa agaayuliqsitlu suli aglaliqirit nagliksaaqtikisigaat ayaglugulu Iġñinja Iñuum tuqulluguasiiñ. Aglaan piñayuakkun uvlut anjpkakkaugisiruaq.”

²³ Iluqaisa nipliutinigai, “Kia iñuum maligukkumiña suksraaqtak-sraġigaa pisuħi, iqsrutilugu sannigutani uvlugaġikpan aasii maligluna. ²⁴ Atakkii kia iñuum anniginiagumiuñ iñuħħi tammaigisigaa, aglaan kiapayaaq tammaiyumiuñ iñuħħi piqtutigiluna piññakkisiruaq ilmun iñuħħimik. ²⁵ Iñuum piññaktaagħħiħiħaugaluagaa suurapayaana marruma nunam aglaan tammautigisigaa iñuħħi. Sakuuguraġniaħha sumun atuġumiñaitchuq! ²⁶ Iłpsi kanjuġivalukkaatna ilisauttitkalu sivuġaatni iñuich suksraqañjtchuq Agaayyutmik. Taatnatun Iġñinjan Anjutim kanjuġisipmiġaaptuuq utiġumi kamanautiġaġuni aapamisun piqasiguni ipqitchuanik isaġulinjik. ²⁷ Iłmun nipliutigipsi, Iñuqaqtuq ilanjitnik uvani makitaruat tuqunjaifnagmin qifniġniatuanik Agaayyutim añaayuuqataanik.”

Jesus-ñum Atlanjuqtilha

²⁸ Akunniqsaanjanikman Jesus-ñum kayunjuutiplugich Peter-lu, John-lu suli James mayuġniqsuq qimigaa mun agaayutyahuni. ²⁹ Agaayupkaqħu qinñanja atlanjuġniqsuq atnuġaanjlu qivliqisira-auraqhutin. ³⁰ Tavrakñatchiaq malġuk anjutik uqaqatiginigaak Jesus.

Taapkuak Moses-lu Elijah-lu ³¹ aasiin qiiññajak qaummagiñallan niqsuq. Uqaqatiginigaak Jesus tuqqutauliksranagan Jerusalem-mi Agaayyutim sivunniutaagan. ³² Peter-lu piqatailu siññialil lapiagñiqsut, aglaan itiqamin tautunigaat Jesus kamanahagan qichaqatigiplugu malguk anutik. ³³ Anutik unitkaqsiptomatku Jesus Peter-m nipliutiniḡaa, “Ataniiq, nakuullapiaqtuq uvaniiḡiput. Nappaitquguptigut nappaiñayaqtugut piñasunik palapkaaksranik, atautchimik ilipnun, atautchimik Moses-mun sulii atautchimik Elijah-mun.” Iñisimanitkaluaḡniḡaa uqaḡikkani. ³⁴ Peter uqaqtitlugu nuviyam qulanjiutiniḡai; maliguaqtai iqsitchan niqsut nuviya qulanjiutipman. ³⁵ Nipi nipliqsuq nuviyamiñ, “Tavrataamna Iḡniḡa piksraqtaagikkaga; naalaḡniyumagiksi.” ³⁶ Uqaḡuiqman Jesus kisiññuḡniqsuq. Taipkunani uvluni maliguaqtaiñ uqautigininiññaat kisumununniñ tautukqaqtin.

Jesus Ihuasipkaiñiqsuq Nukatpiagrunmik Irrusiqlulinmik

³⁷ Uvlutqikman Jesus-lu piñasutlu maliguaqtai atqaqamin qimigaamiñ iñugiaktuat iñuich paagñigaat Jesus. ³⁸ Iñuk nipliḡniqsuq akunḡatniñ iñugayaat, “Iñisautrii, tautullagan iḡniḡa, tarra iḡñituaḡa. ³⁹ Irrusiqluum analatmani kapyaaqsiñiqsuq. Ilaa qiluraḡallapiaḡaqtuq sulii innuliq-aqsiruq qaniḡmigun. Irrusiqluum atniaqtuiññaḡaa sulii unitlaiqlugu. ⁴⁰ Uqapsaaḡaluḡitka maliguaqtitin anitquplugu taamna irrusiqluk aglaan anipkalguiññaat.” ⁴¹ Jesus kiusriñiqsuq, “Ukpiqutaiññaat ilipsitñi. Naagasulii killukuaqmisi. Qanutunaglaan nayuqtigiraksraḡivisi? Qanutunaglaan iḡlutuqtigiraksraḡivisi?” Tavralli nipliutiniḡaa iñuk, “Uvuñautisaqsuññata iḡniḡiñ!” ⁴² Nukatpiagruum utlatiñhani irrusiqluum ulḡuqsraaqtinnigaa nunamun qiiqsruqtitkaqsiplugu. Jesus-nun iñiqtiḡniḡaa irrusiqluk aasiin mamititlugu nukatpiagruk utiqtitlugu aapananun. ⁴³ Iluqatin iñuich quviḡusuutiginigaat kamañaqtuaq sanñigikkaña Agaayyutim.

Jesus-nun Uqautigilgitkaa Tuqqutauliksrani

Iñuich quviḡusuktitlugitsulii Jesus-nun savaagikkañanik nipliutiniḡai maliguaqtini, ⁴⁴ “Piiguḡniagnaḡa una uqauttutiginiaḡkaḡa ilipsitñun! Iḡniḡa Iñuum aatchuutigikkaugisiruq iñunnun tuqqutqulugu.” ⁴⁵ Aglaan qanuutautilaaña uqautigikkañan iriqsimaniqsuq maliguaqtaiñiñ. Taatnaqlugu kanjiqsiḡuiññaat. Taluqsraqhutin apiqsruḡuiññaat taavrumuuna.

Kiña Kamañaḡniqsrauva?

⁴⁶ Maliguaqtit qapiqtaiñitraqsiñiqsut nalliqtin kamañaḡniqsraupmagaan. ⁴⁷ Jesus-nun iñisimanigai isummatilaañat. Qiññuaḡniḡaa ililḡaaq inillaklugu saniqqamiñun ⁴⁸ nipliutiplugich tamatkua, “Kisupayaam akuqtuḡumiñ ililḡaaq pisigiluna tavra akuqtuḡaaña; sulii kisupayaam akuqtuḡumiña akuqtuḡisipmiga taamna tuyuḡirigikkaḡa. Iñuk kamañiñniqsrauruq akunnapsitñi ilaa kamañaḡniqsrauruq.”

Akitñaquqtinḡitchuaq Uvaptiknun Iḡagillapiaḡikput

⁴⁹ John nipliqsuq, “Ataniiq, tautukkikput iñuk anitchiraḡaqtuaq irrusiqlunmik atuqlugu atqiñ. Iñiqtiḡikput atakkii uvagut ilaḡinilugu.” ⁵⁰ “Nutqaqtinnianaiqsuñ,” Jesus-nun nipliutiniḡaa atlatlu maliguaqtai, “Atakkii kiñapayaq akilililqsuñitcheaḡ ilipsitñik ilipsitñiukuqtuq.”

Iñajisa Samaria-ḡmiut Akuqtuḡunḡitchaat Jesus

⁵¹ Jesus-ñum ilitchuǵikamiñ utiqtuksrauǵi Agaayyutmun isummigñiqsuq Jerusalem-mugukhuni. ⁵² Iglauigmiñi tuyuqagñiqsuq uqquiraqtiñnik sivumiñi nunaaqqianun Samaria-m itqanaiyautitqupluni tukkuksraǵmiñnik. ⁵³ Aglaan iñuich tarani akuqtunjiññaat atakkii Jerusalem-muñniaqhuni. ⁵⁴ James-ñum suli John-ñum, maliguaqtikkiñ, tautukamitku taamna nipliutiniǵaak, “Ataniiq, qinñuaquvisiguk ikniǵmik qilañmiñ piyaqquityaqulugu tamatkuniña?” ⁵⁵ Jesus-ñum kinjiaqǵugich iñiqtiǵniǵai. ⁵⁶ Aasiñ Jesus maliguaqtaiǵu iglauniqsut atlamun nunaaqqiuramun.

Iluqnaunǵitchuat Maliguaqtit

⁵⁷ Iqliqtauligmiñni iñuum nipliutiniǵaa Jesus, “Malikkisigikpiñ napmupayaaǵuvich.” ⁵⁸ Jesus-ñum kiuniǵaa, “Kayuqtut sisiqaqtut, suli tinmiurat silami ugluqaqhutiñ, aglaan Igñiña Iñuum iniksraitchuq minguiqsiagviksraǵmiñnik.” ⁵⁹ Jesus-ñum atla iñuk nipliutiniǵaa, “Malinña.” Aglaan taavruma iñuum nipliutiniǵaa, “Ataniiq, sivulliulugu ailaña iluviǵiaǵlugu aapaga.” ⁶⁰ Jesus-ñum kiuniǵaa, “Ki, tuqunaruat iluviǵlitruñ tuquruagikkaqtiñ. Aglaali ilvich quliaqtaǵiaǵiñ añaayuqautaanik Agaayyutim nanipayaaq.” ⁶¹ Atla iñuk nipliqsuq, “Ataniiq, malikkisigikpiñ. Aglaan sivulliulugu qinñiguiqsaǵiaǵlagich ilagikkatka.” ⁶² Jesus-ñum nipliutiniǵaa, “Kiña iñuk nunniuqtuaq kinjianñatigalugu atuǵumiñaitchuq sumun añaayuqautaanik Agaayyutim.”

10

Jesus Tuyuǵigai Maliguaqtit

¹ Kiñuagun taavruma atanguruuq piksraqtuq piñasukipiaq qulit malǵuñnik iñuñnik tuyuǵiplugich malǵuullaaplugich. Aullaqtitkai sivumiñi nunaaqqipayaanun tikitchaǵumakkaǵmiñun. ² Jesus-ñum nipliutiniǵai, “Katitaksraqtugaluaqtuq aglaan savakti katitchirusrat ikittut. Injqsruǵumausi atañanun katitchivium tuyupsaaqulugu katitchirusranik savaqulugich nautchiiviniñmiñ. ³ Aullañiñaurusi. Tuyuǵiniǵipsi ipnaiyaatun liilaa akunǵatnun amaqqut. ⁴ Aullautriñiaqasi manikuviumamik naagaqaa puukatauramik naagaqaa sakpakkimik; igliqtaulǵapsitiñ nutqaaqtuǵniaqasi kisumununniñ. ⁵ Supayaami isigñigupsi tupiǵmun nipliutiyumagisi, ‘Tutqiun iñuiñun uumani tupiǵmi illi.’ ⁶ Iñuk tavrani iñuuniaǵniqpan piqpaqsriñluni tutqiutmik, taamna tutqiun ittuiñagisuruq ilaani. Aasiñ taatniingñiñnikpan taamna tutqiun utigisiruq ilipsitñun. ⁷ Nayuutiyumausi taavrumanii tupiǵmi niǵilusilū imiǵusilū qanutchipayaamik aatchuqpasi, atakkii savakti aqiliusiaksraqtuksrauruq. Nuktaǵniaqasi tupiǵmiñ atlamun. ⁸ Supayaami nunaaqqimukkupsii paǵlakpasi niǵiyumausi payugutaatnik, ⁹ mamititçilusi atniǵñaqtuanik taavrumanii nunaaqqimi, uqautilugich iñuich, ‘Añaayuqautaa Agaayyutim qalliruq ilipsitñun.’ ¹⁰ Aglaan nunaaqqimukkupsii nani iñuich paǵlanjipasi nipliǵumausi tumitçaani, ¹¹ ‘Apyua nunaaqqipsi isigaptikniñ ipsuktuǵisigikput; aglaan itqagiyumagiksi una, Añaayuqautaan Agaayyutim qallisigaasi!’ ¹² Uqautigipsi, atanniivium uvluañi Agaayyutim ilunñugitlukkisigai Sodom-miut taavrumanña nunaaqqimiñ taatniittuamiñ. [Jesus uqaanikman taavrumiña, maliguaqtai aullaǵniqsut.]

Ukpiñitchuat Nunaaqqich Ilañitñi

13 “Nakhiuḡ, Chorazin-naḡmisiil! Nakhiuḡ, Bethsaida-ḡmisiil! Savaaḡaḡaluaqtuḡa iḡugiaktuaniḡ quviḡnaqtuanik akunnapsitiḡ. Makua quviḡnaqtuat qiḡikkasi savaaḡuniqpata Tyre-miḡ Sidon-miḡ iḡiḡaanimma, iḡuich taimani isummitqianikkayaqtut miissuḡnik atnuḡaḡutiḡ suli aḡramun aquvillutiḡ qiḡiḡitillugu taavrumuuna mumiḡitiḡ killuḡsautmikniḡ! 14 Atanniivium uvluani iḡlutuyunaitlukkisiruḡ ilipsitiḡ ukunakḡa Tyre-miḡ Sidon-miḡ. 15 Ilipsitiḡunlu Capernaum-miusii! Kamanagḡnasugivisi qilaḡmunaglaan? Iktaugisirusi anasiḡḡuḡsaḡviḡmun!” 16 Jesus nipliutiniḡai maliḡuaqtini, “Kisupayaam naalaḡnikpasi naalaḡnigisipmigaḡa, suli kisupayaam ayakpasi ayakkisipmigaḡa, suli kisupayaam ayakpaḡa, ayakkisipmigaḡa taamna tuyuḡirigikkaḡa.”

Jesus-ḡum Maliḡuaqtai Utiḡniqsut

17 Piḡasukipiaḡ qulit maliḡuich iḡuich utiqamiḡ quviasullapiagḡniqsut nipliḡhutiḡ, “Ataniḡ, makua irrusiḡḡuichunniḡ tupigiraḡigaatigut tilikaptiḡiḡ anitquplugich atuḡḡugu atqiḡ!” 18 Jesus-ḡum kiuniḡai, “Tautukkiga tuuḡaḡ atqaḡman atriplugu ikniḡpalak pakmakḡa. 19 Naalaḡnillaḡitchi! Saḡḡiksritkipsi tutmatlasiplusi nimigianik putyuutiliḡniḡu akimatlasiplusiḡ saḡḡianiḡ piyuaḡtigikkapsi. Suli tamatkua atniḡumiḡaitchaasi. 20 Quviatchautiginagu irrusiḡḡuḡnun tupiginiḡusi aglaan quviatchautigitlukuḡiḡ atigikkasi aglausimaḡḡiḡugich pakmani.”

Jesus Quviatchakpaktuḡ

21 Taavrumani Ipqiḡtchuaḡ Irrutchim quviatchaktinnigaa Jesus suli uḡaḡtitlugu, “Aapaḡ, atanguruatiḡ qilaḡmi nunamiḡu, quyagikpiḡ! Sagviḡitin puqiḡtchuanun sut iriqsamaruat puqiḡsuaniḡ iḡisamaruaniḡ. Aa, Aapaḡ, taamna sivunniḡikkan quviagigiḡ. 22 Aapaa qaitchiḡaḡa saḡḡipayaamik. Kia-unniḡiḡ naluḡaa Iḡḡiḡuruam kisuupiaḡtilaḡaḡa aglaan kisimi Aapauruam, suli kia-unniḡiḡ naluḡaa Aapauruam kisuuḡtilaḡaḡa aglaan Iḡḡiḡuruam, suli tamatkua Iḡḡiḡuruam sagviutisukkani Aapauruamik.” 23 Jesus-ḡum kiḡiaḡamigich maliḡuaqtini nipliutiniḡai kisiniḡuutiḡugich, “Quvianamiurusi atakkii iḡuuruḡiḡ taututlasiplusi atuḡmaruanik! 24 Uḡautigipsi, Iḡugiaktuat sivuniksriḡirit suli umialgich tautugummiuḡniḡaat tamanna tautukkaḡsi aglaan tautulḡuitlugu, suli tusaayummiuḡlugu tusaakkaḡsi aglaan tusaalḡuitlugu.”

Atrikusaun Nakuuruakun Samaria-ḡmiukun

25 Iḡisautrim maliḡutaksranik utlakḡugu Jesus uuktuaḡḡuniḡaa apiḡsruḡtaḡlugu, “Iḡisautrii, sumik savaktuksrauḡvik akuḡtuisukkuma isuitchuamik iḡuuhigḡmik?” 26 Jesus-ḡum kiuniḡaa, “Qanuḡmi maliḡutaksrani aglaksimaḡpa? Qanuḡ agliḡiplugu iḡisauttutigiraḡiviuḡ?” 27 Anḡitim kiuniḡaa, “Piḡpagiyuḡagiḡ ataniḡ Agaayyutin iluḡaaniḡ uummatipniḡ, iluḡaaniḡ iḡuutchipniḡ, iluḡaaniḡ sayagikkapniḡ, iluḡaaniḡ isummatipniḡ; suli piḡpagilugu iḡuuniaḡatin iḡilugu iliptun.” 28 Jesus-ḡum kiuniḡaa, “Tarra, nalauttutin. Taatna iḡuuniaḡuvich iḡuugisirutin.” 29 Aglaan aglaliḡirim nalaunḡanasugniaḡhuni iḡmiḡnik apiḡsrulḡitchaa Jesus, “Kiḡa iḡuuniaḡatigivigu?” 30 Jesus uḡaaḡtuagaḡsiruḡ, “Iḡaatniguuḡ iḡuḡaḡniḡsuḡ Jericho-muktuamik Jerusalem-miḡ. Iḡlaunḡaan tiḡliḡniḡatit anallaḡḡuniḡaat atnuḡaiḡlugu karukḡugu unitluguasiḡiḡ tiḡuḡhiḡaḡuḡtuḡaḡ. 31 Agaayuliḡsuptuuḡ

igligmiñiqsuq tamarrumuuna tumitchaakun. Tautukamiuñ taamna iñuk apqusaahhiñagñigaa igluagun tumitchaam. ³² Ikayuqtiptuug agaayyuvikpañmi taatnatun pipmiñiqsuq, aasiñ tautukamiuñ taamna iñuk apqusaagmiñigaa igluagun tumitchaam. ³³ Aglaan Samaria-ğmiu iglaupmiñiqsuq tamarrumuuna tumitchaakun. Tikitmiuq taavrumuñ añallaqluktamun, aasiñ tautukamiuñ ilunñugiliutiplugu. ³⁴ Utlaklugu kuvviqiniğai uqsrugutmik wine-miglu killiğniñi aasiñ mamitaqlugich. Taatnaamikami iliniğaa taamna iñuk natmaksigviurağmiñun nullagvinmuutiplugu qaunagiagsipluguasii. ³⁵ Uvlutqikman manniñigaa malğunnik nullagvium iñua uqautiplugu, ‘Qaunagiyumagiñ. Tikiumatqikkuma tamaunnaaglunñ akilliğisigiga qaunaksriipkun ilaanik akiqsruutiqağniğupkiñsuli.’” ³⁶ Jesus-ñum apiqsruğniğaa ilisautri, “Qanuq isumaniqpich taapkunuuna piñasutigun? Nalliat iñuuqatauva taavrumuñ iñunmun añallaqlukkauruamun tiglinñiaqtitigun?” ³⁷ Aglaliqirim kiunigaa, “Taamna nagliktuiruag ilaanik.” Jesus-ñum nipliutiniğaa, “Taatnatun iñuuniagiñ.”

Jesus-ñum Isiqattağvigigik Martha-lu Mary-lu

³⁸ Jesus maliguaqtinilu iglautuñaqhutiñ tikiñniqsut nunaagqauramun. Ağnam tavrani atilgum Martha-mik aiyugaagñigaa kinunigmiñun. ³⁹ Aasiñ aniqatiqağniqsuq atiqaqtuamik Mary-mik. Aquptaaqhuni isigaiñ sanigaatnun atanguruam naalaqtuagñigaa ilisautripman. ⁴⁰ Aglaan Martha alapisrautiqağniqsuq suraksragayaagmiñik. Utlaklugu Jesus uqautiniğaa, “Ataniiq, suginjitpiuñ aniqatma kisivripkaqmañ? Uqauttuuñ uvuñaqulugu ikayugiaglunñ!” ⁴¹ Atanguruam kiugaa, “Annaa, Martha! Isumaaluktutin supayaanik. ⁴² Aglaan atausiq piitchuillaqiaqtuq. Mary-m piksraqtaagigaa nakuuniqtaq atlat piigumiñaisañat ilaaniñ.”

11

Jesus İlisautriruq Agaayutikun

¹ İlanatni uvlut Jesus agaayulgiñniqsuq kisiññuqhuni. Agaayunñaiqman ilañata maliguaqtaiñ nipliutigaa, “Ataniiq, ilisauttutigitu qanuq agaayuliksraptiknik John ilisautripmatun maliguaqtimiñik.” ² Jesus nipliutiniğai, “Agaayugupsi itnağusi,

‘Aapapta:

Iñupayaq nunami kamaksriñi ilipnik ipqiqsitlugu taavrumuuna atqiñ.

Aullağniñi añalatchiñhiñ iñupayaanik.

³ Aatchuqtigut uvlugağikpan niqimik inuğikkaptiknik.

⁴ Natqigutiluta killuqsautiptiknik

natqigutrisimaaqmatun savamaqluutriruanik uvaptiknun.

Sivullituniaqasigut uuktuaqsiuhigmun.’”

⁵ Jesus nipliutigai maliguaqtini, “İlapsisamma utlakkayağaa ilauraani tupqanun unnuami nipliutilugu, ‘İlauraan, simmiliaksraguktunñ piñasunik qaqqianik. ⁶ İlauraaga iglauruag tikiumaruq tupimnun. Niqaitchuñ niğipkautiksrañanik.’” ⁷ İlauraanñan kiunayağaa tupqum iluaniñ, ‘İlaksianañ! Talu kiluusaaniktuq. Qitunğatkalu uvanjalunallaaniktugut. Makitchunitchunñ aatchuğiağutin.’” ⁸ Uqautigipsi,

una makitchunjitkaluağuni aatchuğiağlugu qaqqumik ilauraagihagun, makitchumiñiaqtuq aatchuğiağlugu inuğikkanñanik atakkii taamna

injiqsruqtuiñaqhuni. ⁹ Taatnamik nipliutigipsi, Injigupsi qaisaugisiruq ilipsitñun; pakaaqagupsi paqitkisigiksi; katchaktugupsi talu anjmakkauniaqtuq ilipsitñun. ¹⁰ Atakkii kisupayaaq apiqsruqtuq akuqtuigisiruq, sulii pakaaqtuq paqitichigisiruq, sulii talu anjmakkaugisiruq kisupayaamun katchaktuqtuamun. ¹¹ Uvva kisupayaam aapauruam aatchugayaqpauñ iğñi nimigiamik injiqsruqpani iqaluktugukhuni? ¹² Naagaqaa aatchugayaqpauñ putyuutilinmik injiqsruqpani manniksugukhuni? ¹³ Pigiitchaluaqhusi ilisimarağigiksi qanuq aatchuiksraqsii nakuuruunik qitungapsitñun. Maatnaasu Aapa pakmaniittuq aatchuiñaapiaqtuq Ipqitchuamik Irrutchimik tamatkununa injiqsruqtuanun inimiñun.”

Jesus-lu Beelzebul-lu

¹⁴ Jesus anitchiñiqsuq irrusiqłunmik uqalguitchuamik. Aasiñ irrusiqłuk anipman taamna iñuk uqaaqsiñiqsuq. Iñuich quvigutcharñiqsut ¹⁵ aglaan ilanich nipliqhutinj, “Beelzebul-ñum, anjalataata irrusiqłuich, qaitchiñigaa sanjnimik anitqataitlasiplugu.” ¹⁶ Atlat uuktuaguklugu Jesus apiqsruğniğaat savaaqaquplugu quvinaqtuamik ilitchuqutaulugu Agaayyutmun tuyugitilaanjanik qılanmiñ. ¹⁷ Aglaan Jesus-ñum ilisimaniğai qanuq isummatiqalhat. Nipliutinigai, “Iñuich nunaaqqikpanmi akikñautikpata avatmun makitayumiñaitchuq akuni. Atanguviih aviksimaguminj suksraungigñiaqtut. ¹⁸ Taatnatuntuuq tuungam irrusiqłunij avgumaguminj akikñaqtuutilutinij avatmun anjaayugautaa isukhiñiaqtuq. Nipliqsusi anitchirağagnipluna irrusiqłunmik atakkii Beelzebul qaitchiplunaguq sanjnimik savaaqatlasipluna taatnatchimik. ¹⁹ Anitchirağaguma irrusiqłunmik Beelzebul-kun kisukun maliguaqtigikkasi anitchiraqmirağivat? Tarra ilinjich atanniqsuqtiginiagisi ilisimanaqsilugu killukuapiağataqtilaaqsi. ²⁰ Aglaan anitchirağaqtuña irrusiqłunmik Agaayyutim irrusiļautanjan, taavrumuuna nalupqinaitchuq Agaayyutmun aullağniñjaniktilaanjan anjaayugautaa akunnapsitñi.” ²¹ “Sanjñiruam iñuum paqnasimaaqmagich satkupayaani qaunaksripluni tupiğmiñik, suurai tiglikkautlaitchut. ²² Aglaan sanjitłuktuam anuyaklugu akiilikamiñ aullautirağigai satkui tunñavigikkani, avguqlugich tiglikkani piqatmiñun. ²³ Iñuk piqataunjitchuq uvamni akikñautiruq uvamnun, sulii iñuk katitchiqataunjitchuq siamitchiñhiñiaqtuq.

Irrusiqłuk Utiqtuq

²⁴ “Irrusiqłuk anikami iñunmiñ iglauraqtuq paliumaruakun nunakun pakakhuni minguiqsiallagviksrağmiñik. Paqinjitñamij nipliqsuq, ‘Utiğniaqtuña tupiğmun unisağikkamnun.’ ²⁵ Utiqami paqinnigaa ini salumaplugu sulii iħaqsasimapluni. ²⁶ Aasiñ anipluni aggiutigai tallimat malğuich irrusiqłuich pigiitłuktuat inimiñiñ. Isiqhutinj iñuuniağniqsut tavrani. Taamnaasiñ iñuk pigiitłunijniqsuq sivuanigñiñ.”

Quvianapiağataqtuq

²⁷ Jesus uqaqtitlugu ağnam iñugayaaniñ nipliutinigaa, “Qanutun quvianaqtigiva ağnaq iğñiruq ilipnik sulii miluktitlutin!” ²⁸ Jesus-ñum kiunigaa, “Aa, aglaan qanutun quvianatluktigivat tamatkua tusaaruat uqalhanik Agaayyutim aasiñ tupiğiplugu!”

Qasiłrut Quvinaqtuamik Savaaqaquplugu

²⁹ Iñuich iñugiaksisaiñaaqsiptomata Jesus uqaaqsiñiqsuq, “Iñuich uvlupak pigiiitchuanuruaat qiiñiguktut quvignaqtuamik savaamik iñitchuqutaulugu kisuutilaamnik, aglaan qiiñigumiñaitchut taatnatchimik. Qiiñiñiñagisigaat quvignaqtuag savaaq atuupmatun sivuniksriqirimum Jonah-mun.
³⁰ Iğñiña Iñuum iñitchuqutauniaqtuq iñuñnun marrumani uvlumi, atriplugu sivuniksriqiri Jonah iñitchuqutauruaq iñuiñun Nineveh-m.
³¹ Atanniivium uvluaani atanguruam ağnam aggiqsuam uñallamiñ maatnaasu patchisigigisigai iñuich iñuuruat uvlupak atakkii taimmani iglauniqsuq uñasiksuamiñ naalagnityaqhuni Solomon iñisautripman puqiuutmigun. Atanjii, iñuk maaniittuq kamanatluktuag Solomon-miñ.
³² Atanniivium uvluaani iñuñisa Nineveh-m patchisigigisipmigi iñuuruat pakmapak, atakkii taimani isummitqinñiqsut mumikhutiñ killuqsautmikniñ tusaakamitruñ Jonah-m quliaqtuagqaha. Atanjii, iñuk maaniittuq kamanatluktuag Jonah-miñ!

Qaumman Timimum

³³ “Kia-unniiñ ikitnamiuñ naniq iritlaitchaa naagaqaa iñitlaitchaa ataanun utkusium aglaan iñirağigaa naniqagvinmun. Iñuilli qiiñigumagaat qauma isigumin.
³⁴ Iriisi nannisun ittut timipsitñun. Irrakkiñ qiiñitlakpaknik qaunagilguniaqtutin aullapayaaguvich. Aglaan irrakkiñ pigiiipaknik saptaaqsiiñiaqtutin.
³⁵ Qaunagititchi qaumaruaq iñupsitñi taaqtuanjitchumuq.
³⁶ Iluqani timin qaummaagikpan, iñarja taaqtuamiisunjaqani, qaummaagikkisiruq iluqaani, atriplugu naniq qaummatripmatun ilipnik qaumamiñik.”

Jesus-ñum Upyaktugai Ukpinnuaqtit

³⁷ Jesus uqanaiqman, Pharisee-ñuruam ai yugaagñigaa niğiyaqtuauqplugu. Maliklugu nayummagatağniqsuq tamaña niğiaqsipluniasiiñ.
³⁸ Pharisee-ñuruag atlasuktuq iñitchuğikamiuñ Jesus-ñum iğğunjsilaanarjat arganjiñ niğigaluaqani.
³⁹ Atanguruam nipliutiniğaa, “Aatai Pharisee-ñuruasii, salumapkairusi qaahiiñanjitnik qallutipsi suli puggutapsi, aglaan iñupsitñi immaukkaqtusi ivayaqtuğimik suli pigiiilqihimik.
⁴⁰ Ukunani iñisağunğitchalukkut. Agaayyutim iñiqtağigik iluqaanik qaanjalu iñualu. Taatnatuntuuq iñiqtağigik iñuum timaalu isumaalu.
⁴¹ Aatchuutigisiuñ immanarjat qallutipsiñu puggutapsiñu nagliñnaqtuanun. Taatnağupsi suapayaag salumagisiruq sivuğaañi Agaayyutim.
⁴² Nakñuñ Pharisee-ñuruasii! Qulikuraqtusi Agaayyutmun avuğutinik naurianik. Naagatai iñuñnik anjalatchitlaitchusi nalaullugu suli piqpaksiñiğitlusi Agaayyutmik. Atuumaraksraqtarra suli qulikuruksraupmisi.
⁴³ Nakñuñ, Pharisee-ñuruasii! Qiiñiqusaagaaqtusi aquppiutağiksaanun aquvitlusi katragvinñi suli paglatqusuursi kamagilusi tauqsigñiagvinñi.
⁴⁴ Nakñuñ, [ukpinnuaqtisii!] Atriqaqtusi nalunaitnutchiğniğilaanik iñuviğnik iñuich pisugvigikkanjitnik qaanjatigun naluplugich.”

⁴⁵ Iñarjata iñisautrit maligutaksranik nipliutiniğaa, “Iñisautrii, taavrumiñ nipliqaqavich upyaktuğiptiguttuuq.”

⁴⁶ Jesus-ñum kiuniğai, “Nakñuñ, iñisautrisii maligutaksranik. Iñuich natmiğagigisi kiviqpaqtağnaqtuanik aglaan ilipsi isatlaitchisi argagikkasi ikayuutigisuglugich natmanñun.
⁴⁷ Nakñuñ! Iñiqsiraqtusi iñuviğiksaanik sivuniksriqirinun, taipkununjaami sivuniksriqiripayaanun sivulliagikkapsi tuqputağikkanjitñun.
⁴⁸ Taatnağapsi aniqataupmisi, aasiisuli iñuagigiksi tamanna savaagikkanarjat sivulliagikkapsi. Taipkua

tuqqutchiñiqsut sivuniksriqirinin, naagasuli nappairusi iluvinjitiñik. ⁴⁹ Piqutigiplugu Agaayyun nipliñiqsuq puqiligmigun, ‘Tuyuqagisiruñja sivuniksriqirinin uqraqtiniglu iñugikkamnun. Tamatkua tuqqutkisilgitchaich ilanich suli piyuağlugich atlat.’ ⁵⁰ Taatnaqhutin Agaayyutim anasiññuqsagisigai iñugikkañi pakmapak iñuaqtulhatigun iluqanjitiñik sivuniksriqirinin aullağniñhaniñaglaan nunam, ⁵¹ aullağniplutin tuqqutaulhaniñ Abel-ñum tuqqutaulhanun Zechariah-m, tuqqutauruam akungakni tunillağvium suli ipqitchuam inim. Aa, nipliutigipsi, iñuich iñuuruat pakmapak anasiññuqsakkaugisirut iluqaagun tamarrumuuna. ⁵² Nakñun, ilisautrisii maligutaksranik! Kanjqsitlaitkiksi Agaayyutim uqalha uqqiraqtaalu suli ilisauttutiginjilugich. Atriqaqtusi iñunmik anmautiqaqtuaq Agaayyutim anayyuqautaanun aglaan anmanjilugu. Isinitchusi sulipsuq piñailutchiqsuğmiplugich tamatkua isigñiuraqtuat.”

⁵³ Jesus aullaqsiñman tavrakña aglaliqirit suli Pharisee-ñuruat naipiqtuagsiñgaat apiqsruqtaqlugu supayaatigun, ⁵⁴ pisagisuklugu uqaqpan nalaunğılluni.

12

Jesus-ñum Kiliktuutigigai Ukpinñuaqtuñiq

¹ Iñugaagruich kativiñnaqhutin ttruutivaitlutin tutiliqatautiniqsut. Jesus-ñum nipliutiqaagñigai maliguaqtini, “Qaunagititchi qaqqiam puvlaksroutaatiñ Pharisee-ñuruat, ami ukpinñuağutaatiñ. ² Qanutchipayaq matukkauruq matuigisiruq, suli iluqani iriqsamaruq ilitchuğipkkaugisiruq. ³ Taatnamik qanutchipayaamik nipliaguvich taaqtuami tusagñagisiruq qaumaruami, suli qanutchipayaamik isivrukkuvich inaurami nipitusiluni uqautaugisiruq nunaaqqiñi.

Sivuugaginasigik Iñuich

⁴ “Uqautigipsi, ilauramañ, iqsiginagich tamatkua tuqqutchirağaqtuat timimik aasiñ taavruma aquagun savaaqalguilutin pigiitluktuamik. ⁵ Urriqsuutiniağipsi taluğiraksramik, Sivuuğagisiun Agaayyun tuqupkainanikami analatchiñiqtuq anasiññuqsagvinmuktitchitlapluni. Ukpigisitña, ilaa taluğiraksragigiksi. ⁶ Tallimat tinmiurat tunitlaiññiqpat malgunnun maniurañnun? Naagasuli Agaayyutim atausiqunniñ tinmiuraq piiguumanjitchaa. ⁷ Taatnatuntuuq ilipsitñi, nuyagikkasiunniñ niaqupsitñi kisisimaqtut. Taatnamik iqsiñasi, akisutluktusi iñugiaktuaniñ tinmiuraniñ.

Uqağithalu Piñlaagithalu Christ-mik

⁸ “Nipliutigipsi, Kiña nalupqinaiguni uqaqpan sivuğaatni iñuich piginiluni uvamnun, Iğñinan Iñuum nalupqinaiglugu uqağigisipmigaa sivuğaatni isaguligikkañiñ Agaayyutim. ⁹ Aglaan kia ayakpaña sivuğaatni iñuich Iğñinan Iñuum ayakkisipmigaa sivuğaatni isaguligikkañiñ Agaayyutim. ¹⁰ Agaayyutim natqigutiyumaağaa iñuk uqağniqluktaqtuaq Iğñinanik Iñuum. Aglaan Agaayyutim natqigutiyumiñaitchaa iñuk uqağniqluutiqaqtuaq Ippqitchuamik Irrutchimik. ¹¹ Iñuich uqaqsitaağvinmuutikpasi sivuğaatnun atangich suli analatit, isumaaluñniaqasi qanuq naagaqaa sumik uqağniaqtilaapsitñik. ¹² Atakkii tavrağuppan Ippqitchuam Irrutchim ilisautrigisigaasi uqaksrapsitñik.”

Atrikusaun Umialguruakun Kinnauruakun

¹³ Iñuk iñugaagrũñiñ nipliḡñiqsuq Jesus-mun, “Iisautrii, uqauttuun aniqatiga aviqulugich paisannaktaaksravuk aapamnuk unisagikkani.”
¹⁴ Jesus-ñum kiuniḡaa, “Añuun, atanniqsuqtauyumiñaitchuña av-guitlasilũña suuraksrapsitñik ilipnunlu aniqatipnunlu!”¹⁵ Nipliḡñiqsuq iluqañitñun, “Munaḡititchi siḡñaktualigmiñ! Atakkii suuraḡaiksialuaḡumi iñuk piññautigiyumiñaitchaa iñuuhigmik.”¹⁶ Tavralli Jesus-ñum uqautiniḡai atrikusautmik, “Ilaatniguuq iñuqaḡniqsuq umialguruamik. Nunañja nauqpauraqhuni kopraksranik.¹⁷ Isumaasqsiñiqsuq, ‘Iniksraigutigitka iluqaisa nauriatka. Qanuḡisivik?’¹⁸ Itnaḡisiruñaliqaa, ‘uqaḡniqsuq inmiñun, ‘siqumitkisigitka tugvaḡvitka aasiñ nappailũña añitluktuanik. Tavrũña tugvaḡisigitka nauriaḡikkatka suli atlat suuratka.¹⁹ Taatnaanikkuma nipliḡisiruñja uvamnun, Iñuuk, anaktaitchutin. Piññaktutin suurapayaanik inuḡikkaqnik iñugiaktuani ukiuni atugaksranik. Ki aasiñ iñuuniḡiñ qaḡalutin niḡilutin imiḡutinlu. Quviasuḡiñ!’²⁰ Aglaan Agaayyutim nipliutiniḡaa, ‘Kinnauniqsutin! Marrumani unnuami tuqugisirutin. Kia pigigisivagich suurannaktapayaatin tugvakkatin ilipnun?’²¹ Jesus niplipsaaḡniqsuq, “Taatna ittuq tugvairuani umialgutiksranik inmiknuñhiñaaq aasriñ suksraitlũtiñ Agaayyutitñjaqtauruamik.”

Isumaaluutitigun

²² Jesus-ñum nipliutitqinñiḡai maliguaqtini, “Uqautigipsi isumaaluqunitlusi iñuuhigmik, sumik niḡiñiaqtilaaksrapsitñik naagaunniñ sumik atnuḡaaḡniqaqtilaapsitñik.²³ Iñuuhig pitluktuanuniqsuq niqimiñ, suli timi pitluktuanuruq atnuḡaaniñ.²⁴ Tautullaksigichata tulukkat, Nautchiitlaitchut naagaqaa katititlaitchut, suli siḡluaqañitchut tugvaḡviksramiknik. Naagatai Agaayyutim niḡipkaḡaḡigai! Akisutluktusi tamatkunakña tinmiñũñiñ!”²⁵ Iłapsi iñuuhig takliłaalguitchaa isumaaluutitigilugu.²⁶ Añalataḡilguñiḡiḡupsunñ sua-samna mikiruaq, suvaata isumaaluutiqaqpsi atlanik sunik?²⁷ Tautullaksigich nauriat atnuḡarritlaitchuat inmiknik. Aglaan uqautigipsi, Atangum Solomon atnuḡaallautat pigigaluaqługich atrinitchai tamatkua piññaqnaqtuat nauriat.²⁸ Agaayyutim atnuḡaaqatlapagich nauriat —ivgich illakhutin uvlupak aasiñ ikipkaqługich uvlaakun — atnuḡaatlukkumiñaiññiqpasi? Aatai, ukpiqsriñikiññiaqpat!²⁹ Isumaalukasi niḡiñiksrapstñik imiñiksrapstñiglu.³⁰ Atakkii ukpinaitchuat marrumani nunami isumaaluutiqaqatut tamatkuninña. Aapagikkapsi ilisimagaa inuḡikkaqsi.³¹ Taatnaqhusi pakaaqqaḡilugu Agaayyun añalatchiruaq nalaunñaruñupluni umialiktun. Taatnaḡupsi qaitchigisigipsi inuḡikkapayaapsitñik.

Umialgutit Qilañmi

³² “Iqsiñasi iñugiakitchuasii, atakkii aapagikkapsi qilañmiittuam aatchuḡukkaasi ilaan pigikkanik qaunagilusriļu.³³ Tunisigik sulliñaurasi qailługuasiñ akuqtuaq nagliñnaqtuanun. Taatnaḡupsi inniaqtuq maniqḡviquqmatun piunḡiḡumiñaitchuamik. Tugvaqsunñ umialgutiksraqsi pakmuñja piyaqquḡumiñaitchuamun, atakkii tigliñniaqtim tiglikkumiñaitchait suli qupilḡut piyaqquḡumiñaitługich.³⁴ Nani umialgutitin itpata tavrani uummatin itkisipmiuq.

Itqanaisimaqtuat Savaktit

³⁵ “Itqanaiyağumausi savautriħipsitñun suli nannisi ikumalugich, ³⁶ atrilugich savaktit utaqqiruat añaayuqağmiknik utiqsağumaruamik katchuutiruat niğiqpagviatniñ. Tikilluni katchaktuqpan anmautinayağaat utaqqipkasunatnagu. ³⁷ Qanutun quviasuktigivat savaktit añaayuqağminj paqitpatinj itqumalutinj suli itqanaillutinj utiqpan. Naalağnisitchi, Añaayuqağ saalisagisiruq aquvitillugich aasiñ payuglugich. ³⁸ Qanutun quvianaqtigivat Atanigminj paqitpatinj pihhiñaagugutinj aggiqsiğniqpan unnuam qitqani unniñ aquagun. ³⁹ Nalupqiginjitchiksi taamna, tupqum iñuan ilisimagumiuñ tigliñniaqtim tikiumakısrana isiqtinayaitchaa tupigikkagmiñun. ⁴⁰ İlipsipsuuq, taatnatun pihhiñaanuyumausi, atakkii İğñina İñuum aggiğisiruq sassağniğmi niğiuğinjısapıgun.”

Tuniqsimaruaq naagaqaa Tuniqsimaitchuaq Savakti

⁴¹ Peter nipliğniqsuq, “Ataniq, uqautrivich taavruminja atrikusautmik uvaptiknun naagaqaa iñupayaanun?”

⁴² Atanguruam kiuniğaa, “Uqallaglanja tuniqsimapluni suli puqikhuni savaktimik. Taamnauruq añaayuqanjata iglauğimniñ qaukiliutikkana atlat, savaktit niqiksritquplugich piñaqsikpan. ⁴³ Quvianamiuruq taamna savakti añaayuqanjan paqitpani savaguni utiqpan. ⁴⁴ İlumun uqautigipsi, Atangum taamna savakti munaqsriħiutiniağaa iluqaitñun suurağmiñun. ⁴⁵ Aglaan taamna savakti qaukiliutikkana isumniğniğumi, ‘Añaayuqağa muluruq,’ tavrakñaaglaan ipiğaqtuasılugich atlat savaktit anutit ağnatlu, suli niğiaqsıluni imiligunılı, ⁴⁶ tavravvaali añaayuqanja utigisiruq niğiuğinjısilugu kilikkaluaqnagulu. Uuma atangum piğisigaa savagvianiñ piqasiutipkağlugu tuniqsimaitchuanun. ⁴⁷ Taamna savakti qaukiliutikkana ilisimagaluaqtuq añaayuqağmi pisulhanik. Aglaan tupiksrinjitluni anasiñjuqsausiaqallapiagñaqtuq. ⁴⁸ Aglaan savakti naluruuq atanigmi pisulhanik nalaunnailıqiruağlu anasiñjuqsakkaugisiruq atqunaunğılaamik. İñuk aatchuusiaqatuaq atqunaq iñuich niğiuğvigiğisigaa atqunaq. Aasiñ iñuk aatchuusiaqatluktuuaq iñuich niğiuğvigitlukkisigaa.

Jesus Aggiutriruq Aviktuiğmik

⁴⁹ “Aggiqsunja nunamun isummitqigiaqlugich iñuich. Aggiğaa ittuq ikniqsuğmatun nunamun, aa, uvvatuq iknaktinjanıksimali. ⁵⁰ Akuqtuğisirunja paptaağutiksramik; qanutun ihıllıuqtigivik atuumaniħhanunaglaan! ⁵¹ İsumavisi aggiutriñiplunja tutqıutmik nunamun? Qanjaa, aggiutrirunja aviktuiğmik. ⁵² Pakmaniğaglaan anayuqağıich tallimauyuminj avıkkisirut, piņasut akıllııglugich malğuk suli malğuk akıllııglugich piņasut. ⁵³ Aapa akıllııutiniaqtuq iğniğmiñun suli iğniq aapamiñun; aaka akıllııutiniaqtuq paninjmiñun suli panik aakamiñun; aakaruaam akıllıığisigaa ukuani suli ukuanuruaq aakaruaani.”

Kanqısmalugu Atuumaruksraq

⁵⁴ Jesus-ñum nipliutılgiñniğai iñuich, “Tautukapsiuñ nuviya kanaknamiñ nipliğaqtusi sialuğniğniplıgu, aasii sialuğuaqtuq. ⁵⁵ İkpigikapsiuñ anuğı unjallamiñ nipliğaqtusi uunaqsıñığniplıgu, aasii uunağuaqtuq. ⁵⁶ Ukpinñuaqtausii! İlisimagaluaqtusi sıłaksramik qıññanagun nunam qılaumlu. Suvaatami naluvisiuñ qanuutauħa atuumaruam pakmapak?”

Atisiqatigiun Akıllııısuqtin

57 “Suvaata isivgiutlaitpisi ilipsitñik sum nalaunnatilaanjanik piraksrapsi? 58 Kia iñuum pasikpatin maligutakstratigun aasii uqaqsittaagvinmuutilutin, pisuqtılaapni inillaksagumagiñ agvisigikkan tikitkaluaqnagu uqaqsittaagvik. Taatanjitchuvich tikiutigisigaatin atanniqsuqtimun, aasiiñ atanniqsuqtim qaitkisigaatin aikhiqsuqtinun, aasii aikhiqsuqtit iligisigaatin isiqtauvinmun. 59 Uqautigkipiñ, aniyumiñaitchutin isiqtauvinmiñ akiliguaguñagich akiliaksrupayaatin.”

13

Mumigusi Killuqsautipsitñiñ Naagaqaa Piyaqqugusi

1 Jesus uqaqtitlugu ilanjich iñuich Jesus-munniqsut uqautiplugu Galilee-gmionik Pilate-ñum tuqqutanjñik tunillaqtuqtitlugich Agaayyutmun; aunjillu aunjich nigrutitlu avugiiksitlugich. 2 Jesus-ñum kiuniğai, “Isummatigivisigich taapkua Galilee-gmiut killiqirautluñiplugich atlaniñ Galilee-gmiuniñ tuqqutaupmata taatna? 3 Qanaa, uqautigipsi, isummitqinjitchupsi mumigusi killuutipsitñiñ iluqasi tuqugisirusi taapkunatitun. 4 Itqallaksigik taapkua akimiaq pinjasut iñuich Siloammi tuqqataurat nasirvium kattaqipmagich? Isummatigivisigij killiqirautluñiplugich iluqaitñiñ iñuñiñ Jerusalem-miñ? 5 Naagga, uqautigipsi, isummitqinjitchupsi mumigusi killuutipsitñiñ iluqasi tuqugisirusi taapkunatitun.”

Atrikusaun Asirritlailaakun Napaaqtukun

6 Jesus-ñum uqautiniğai uumiña atrikusautmik, “Ilaatniguuq iñuk asirrisuuruamik napaaqtuqağniqsuq nautchiiviniñi. Asiaqaqmagaaqamiuñ paqitchiniñiqsuq. 7 Aasiiñ nipliutiniğaa nautchirriqirini, ‘Uvva, pinjasuni ukiuni asiaqaqmagaaqapku taamna napaaqtuq paqitchinjitchuna. Kippuun! Atuqsiñagaa manna nuna.’ 8 Aglaan nautchirriqirim kiuniğaa, ‘Anuun, taatniillagli atautchimi ukiumi. Nivanjiaqtuna avataagun sulii iliqilugu nagguksautmik. 9 Aasiiñ asirriñiqpan ukiutqikpan nakuuniatuq aglaan pinjitan kipiniağiga.’ ”

Jesus Mamititchiruq Ağnamik Jew-ñuruat Minguiqsiagviata uvluaui

10 Iñajetni Jew-ñuruat minguiqsiagviata Jesus ilisautriñiqsuq ktrağvinmi. 11 Tavrani itmiñiqsuq ağnaq irrusiqluqaqtuaq nanjitchiruamik ilaanik akimiaq pinjasut ukiuni. Taatnaqhuni imupluni isivilguilğiñiqsuq. 12 Jesus-ñum tautukamiuñ tuqluğniğaa injimiñuquplugu, “Ağnaaq, atniğñautaiqsutin.” 13 Iligai argañni ilaanun. Ağnam isivitiqami kamaksruaqsigaa Agaayyun. 14 Analataan ktrağvium iħuaginñiğaa Jesus-ñum iħuaqsiħha minguiqsiagvium uvluaui. Tarra uqautiniğai iñuich, “Itchaksrat uvlut ittut savagviksravut. Aggiğagutitchi taapkunani uvluaui iħuaqsiraulyaqtuğlusi minguiqsiagvium uvlunijlaañani.” 15 Atanğuram Jesus kiuniğaa, “Ukpinjuaqtisii! Iluqapsi pituiğayağaa qunñiñi unniñ natmaktini inaaniiñ imiğiaqtuqtilluguasii minguiqsiagvium uvluaui. 16 Una ağnaq kiñuviağigaa Abraham-ñum naagaunniñ tuunğaum pituksimaplugu akimiaq piñasuni ukiuni. Pituitlailiñiqpigu marrumani minguiqsiagvium uvluaui?” 17 Taavruma kiggutaan kannutchtaktinñiğai akiliiqsuqtinji, atlat iñuich quviatchakmipkaqlugich iluqaagun quviqnaqtautigun savaanjun.

Atrikusaun Mikiniqsrakun Nautchiaksrakun

¹⁸ Jesus apiqsruḡniqsuq, “Sumik atriqaqpa aṇaayuqautaa Agaayyutim? Sumik atriliḡñiaqpigu?” ¹⁹ Ittuq mustard-ḡum nautchiaksrauranatun aṇutim nautchiikkaṇatun nunautmiñi. Nautchiaq naukami napaaqtuq-paḡuqtuq aasiñ tijnmiurat silami ugluliuqhutin akigiñun.”

Atrikusaun Puvlaksautikun

²⁰ Jesus apiqsrutqinñiqsuq, “Sumik atriliḡñiaqpigu aṇaayuqautaa Agaayyutim?” ²¹ Itnatun ittuq puvlaksautitun aḡnam akarrutiksrajanatun mukkaaksramun, iluqani puvlaṇniaḡhanunaglaan qaqqiaksram.”

Amisuuraq Talu

²² Jesus igliḡniqsuq nunaaqqisigun suli nunaaqqiuratigun, ilisautripluni iñuḡnik iglauhiḡmiñi Jerusalem-mun. ²³ Iṇata apiqsruḡniḡaa, “Ataniiq, ikituurahiñat anniqsuḡniqaqpat?” Jesus kiuniḡai, ²⁴ “Pisuqtılaapsitñi isigñaḡitchi amitchuakun talukun, atakkii iñugiaktuat iñuich isigñaḡisigaluaqtut aglaan pilguyumiñaitchut. ²⁵ Iñun tupqum umikkisigaa talu. Qichagupsi silataani katchaktuḡisirusi talumi suli nipliḡusi, ‘Aṇuun, aṇmautillaktigtut!’ Kiugisigaasi, ‘Nalugiga nakitña agqiḡsilaaqsi!’ ²⁶ Tavrli kiugisigiksi, ‘Niḡirugut imiqatigiplutinlu ilisautrikavich nunaaqqiptikni.’ ²⁷ Aglaan niplitqikkisiruq, ‘Nalugiga nakitña agqiḡsilaaqsi. Piigitchi uvaṇniñ, iluqasi pigiñiqiraurasii.’ ²⁸ Qanutun qiatigigisirusi tiriquulatchilugich kigutisi tautukkupsigik Abraham, Isaac, suli Jacob, suli iluqaisa sivuniksriqirit aṇaayuqautaaani Agaayyutim igitaupkaḡusi! ²⁹ Iñuich agqiḡisirut kivaknamiñ kanaknamiñlu suli nigigmiñlu uṇallamiñlu aasiñ aquvillutin niḡiqpagvinmun aṇaayuqautaaani Agaayyutim. ³⁰ Isummatigillaksiuṇ una, ilasi suvasaḡinjasasi pakma kamaṇaḡsikkaḡisirut suli kamaṇaḡhutin isumaruat pakma suvasaḡniḡisirut.”

Jesus-ḡum Piqaḡsriḡha Jerusalem-miunik

³¹ Iṇajisa Pharisee-ḡuruat utlakkaat Jesus nipliutiḡlugu, “Aullaqtuk-sraurutin maakṇa, atakkii Herod-ḡum tuqqutḡhukkaatin.” ³² Jesus kiuniḡai, “Uqautityaḡsiuḡ taamamna Herod kayuḡtumik atriqaḡtuq, ‘Anitqataḡitka irrusiqḡuich suli iḡaḡsiraḡaiḡluṇa atniḡṇaḡuanik uvlupak uvlaakunlu, suli piñayuakun uvluk naatchigisiruṇa savaamnik.’ ³³ Iḡliḡtuksraupiaḡtuṇa tumipkun uvlupak, uvlaakunlu, suli uvlutqikpan, atakkii sivuniksriqiri tuqqutautlaitḡuq Jerusalem-ḡum avataani. ³⁴ Annaatuk, Jerusalem-miut! Tuqqutaḡigitin sivuniksriqirit, uyaḡaḡnik miñluuḡlugiñlu uqqiraḡtit Agaayyutim tuyuḡikkaṇi ilipsitñun! Qapsiñiaḡlaan katitḡhukkaluaḡaḡigipsi atrilugu aḡarḡiḡpak piyaḡquḡtailitniktuḡaḡ paiyaḡmiñik ataani isaḡḡuṇmi, aglaan pitchiḡitḡhusi! ³⁵ Taatnamik tupiqsi suksraakkaullapiḡniaḡtuq suṇillaḡuḡlugu. Qiñitqikkumiñaitḡhipsitṇa nipliḡviksraḡsitñunaglaan, Uvvatuq Agaayyutim piñituaḡliṇuṇ taamna tikitḡuḡaḡ atḡaḡun atanḡum.”

14

Jesus-ḡum Mamitḡhiḡha Atriḡṇaḡtuamik

¹ Miḡuiḡsiaḡvium uvluani Jesus niḡiyaḡtuḡniqsuq kiñuḡḡanun sivuliuḡtaata Pharisee-ḡuruat. Iñuich naipiḡtulḡiñiḡaat. ² Iñuk Jesus-muḡniqsuq puvinniḡsuḡaḡ iluḡaani timimiñi. ³ Jesus-ḡum apiqsruḡniḡai ilisautrit maliḡutaksranik Pharisee-ḡuruatlu, “Maliḡutaksraḡaḡnaḡpa mamitḡchiruni miḡuiḡsiaḡvium uvluani?” ⁴ Aglaan nipliñiñiḡsut. Jesus-ḡum

aksikługu iñuk ihuaqsiqkağniğaa aasiiñ aullaqtitlugu. ⁵ Tavra nipliutinigai, “Iğñiqagupsi kataguniasiiñ nivviamun minguisialhum uvluani nuqin-nayaqpsiuñ tavrakña qilamik? Taatnatun piñayaitpsi pamiqsaqağupsi? [Taatnamik nalannaruuq mamititchikama minguiqsiagvium uvluani.]” ⁶ Aglaan kiggutiksraiññaat.

Atchiksuağlu Tukkuğinñatıglu

⁷ Jesus-ñum ilitchuğiniğai ilañich aiyugaakkauruat piksrath atcup-piutağinñiqsranik. Uqautiniğaili atrikusautmik. ⁸ “Kia aiyugaacpatin kasuutiruum niğiqpagvianun aquvinniaqnak aquppiutağinñiqsramun. Kiña tavrani kamanatluktuuaq ilipniñ aiyugaakkauviaqtuq. ⁹ Aiyugaaqtivich aiyugaaqñiqsuam iliptiknik utlakkayağaatin nipliğuni, ‘Ki, una iñuk aquvilli uvuñ.’ Kanñusuligayaqtutin aquvitiptatin atchitłuktuamun. ¹⁰ Uvvaasiiñ, aiyugaakkauyuvich aquvillutinaasiiñ atchitłuktuamun, ilvilli aiyugaaqtivich utlakkayağaatin nipliutilutin, ‘İauramaan, uvuñagiñ aquppiutağitłuktuamun.’ Taavrumuuna kamagigisigaatin sivuğaatni iluqatin aiyugaakkauruat. ¹¹ Atakkii kisupayaaq inmiñik kamanaqsiruaq atchiksikkaugisiruq, sulii kisupayaaq atchiksiruq inmiñik kamanaqsikkauluni.”

¹² Tavrakña Jesus-ñum nipliutinigaa aiyugaaqñiqsuuaq, “Qitiqutaqtitchiñiağuvich unniñ nullautchiqsitchiñiağuvich, aiyugaagnağagich ilauraatin aniaqatiutinlu naagaunniñ ilatin umialguruat silallitlinlu, atakkii aiyugaagisipmigaatin. Taavrumuuna akiliusiaqağisirutin. ¹³ Niğiqpaktitchiñiağuvich aiyugaagumagisi nagliñnaqtuat aulatitcheuatlu sulii pisutlaitcheuat qinñitlaitcheuatlu. ¹⁴ Aasiiñ quviatchaktitauniaqtutin atakkii ilaisa akiliutiksraitchaatin. Agaayyutim akiligiğisigaatin taivrumanii uvlumi anitqikpata tuquğimiiñ tamatkua savaaqaqtuat Agaayyutim pisulhanik.”

Atrikusaun Niğiqpagvikun

¹⁵ İlanat iñuich aquppiqatauruuaq niğgiviñmi tusaakami taavrumiña nipliutinigaa Jesus, “Quvianamiurut tamatkua niğiqatauniaqtuat anjaayuaqtaani Agaayyutim.” ¹⁶ Jesus-ñum nipliutinigaa, “İlaatniguuq iñuk aiyugaaqniñiqsuuq iñugiaktuanik iñuñnik niğiqatiksrağmiñik. ¹⁷ Niğiñaqsiyman tuyuğiniğaa savaktini uqautitquplugich aiyugaakkani, ‘Uvuñagitchi, supayaaq piñhiñaaguqtuq!’ ¹⁸ Aglaan iluqatin patchisiqsuuqsiñiqsut. Sivullium uqautiniğaa, ‘Tausiqsuñna nunamik. Tautuğiağniagiga. Uvvatuq akuqtuğun pisanitcheuuğutiga.’ ¹⁹ Atla nipliğniqsuq, ‘Tausiqammiqluñna tallimanik unirrautiqatigiñnik uuktuagağniagitka. Uvvatuq akuqtuğun pisanitcheuuğutiga.’ ²⁰ Sulii atla nipliğniqsuq, ‘İlaqatnikpaalukluñna, taatnaqluñna utlautilguitchuñna.’ ²¹ Savakti utiğniqsuq uqautipluguasiiñ anjaayuaqani. Taavruma qinnakhuni nipliutinigaa pirini, ‘Qilamiksruğutin tumitchaanugiñ sulii akunğatnun tupqich nunaaqqimi qağğisilugich nagliñnaqtuatlu aulalguitchuatlu sulii qinñitlaitcheuatlu pisutlaitcheuatlu.’ ²² Aquvatigun savakti nipliğniqsuq, ‘Ataniiq, savaağigiga savaağitqukan aglaan iniksraqaqtusuli.’ ²³ Anjaayuaqam nipliutinigaa savakti, ‘Aullağin tumitchaanun. Uqautiyakkich iñuich nanipayaaq niğiqasiquluñna. Tupiğa immiğli iñuñnik. ²⁴ Uqautigipsi, taipkua iñuich utlautinitchuat aiyugaaqtaugaluaqhutinj uuksiyumiñaitchut nullautchiukkamnii!’ ”

Jesus-ñum Maliguaqtini İnmiñkun Suksraaqugi

²⁵ Iñugiaktuat iñuich malinñigaat Jesus. Kinaiqamigich nipliutinigai,
²⁶ “Kiña maligukkumi maliguaqtaulguyumiñaitchuq kisanik piqpagitlugluna aapamiñiñ aakamiñiñlu, nuliagmiñiñ qitungamiñiñlu, sulii aniqatiumiñiñ naagaunniñ inñiñiñ. ²⁷ Kisupayaaq iglutuinitchumi sannigutağmiñik maliglunalu maliguaqtaulguyumiñaitchuq. ²⁸ Nalliqsi nappaisukami nasirvinmik aquvitluni naarrutiksraqaqmagaagtuq savaaksrağmiñik. ²⁹ Turvilianikkaluaqlugu maniksraiñiñgumi tupqum naarrutiksrananik tamatkua qiniqtuat igloutiginayagaat ³⁰ nipliğutin, ‘Taamna iñuk nappaisağaluaqhuni naatchinitchuq.’ ³¹ Aasiisuli ataniq qulit kavluutinik anuyyiuqtiaqtuq akililiutisukkumi atlamun umialinmun piqaqtuamun iñuiñiñanik kavluutinik anuyyiuqtinik, ilaa aquvitqaaguni sivunniugayaqtuq sanñigaluaqmagaagmi igluliuğumiuñ atla umialik. ³² Igluliuğumiuñiñiñgumi tuyuqağayaqtuq kiliktinik paaglugu atla ataniq apiqsruğlugu qinuirrutitquluni unasiññaan.” ³³ Jesus nipliğniqsuq, “Taatanuntuuq, kiñapayaaq maliguaqtigiyumiñaitchiga suksraanğisuaqpan inñiñik sulii suksraaglugulu iluqaan pigikkani.

Atuğumiñailaq Tağiuq

³⁴ “Tağiuq nakuuruq, aglaan tağiuğniraanaiğumi, nakitña tağiuğniraalitqikkisiva? ³⁵ Nakuunitchuq nautchiiviksrautmun unniñiñ naggutiksriuganun. Iktaksrañhiñauruq. Naalağniłlagitchi, siutiaqtuasi!”

15

Ipnaiq Tammaqtuaq

¹ Iñanjanu uvlut iñugiaktuat tax-siliqirit sulii killuliqirit utlautiniqsut tusaasuklugu Jesus. ² Pharisee-nuruat sulii aglaliqirit uqapiluaqsiniqsut, “Uuma iñuum paglagai killuliqirit nigiqatigiplugilul!”

³ Tavrakña Jesus-num uqautiniğai atrikusautmik, itna, ⁴ “Iñarisamma tallimakipiamik ipnaiqagumi tammaiługu iñanjan, suniaqpa? Uniñniğai tallimakipiaguutailat ipnaich iñuilaami aasii pakkiaglugu atausiq tammaqtuaq paqinniañhanunaglaan. ⁵ Paqitnamiuñ quviatchallapiağniqsuq natmiutiplugu ⁶ aggisiniğaa. Tuqluğugich ilauraani silalliuñlu nipliutinigai, ‘Quviatchaktunja paqitnapku tammaqtuaq ipnaiğa. Quviasuqasiqsikña!’ ⁷ Uqautigipsi, taatanuntuuq quvianatlukkisiruq pakmani atausiq killuliqiri isummitqikpan taapkunakña tallimakipiaguutailaniñ nalaunñaruaniñ iñuñniñ isummitqinñianñiñasugiruaninñ.

Maniuraq Tammaqtuaq

⁸ “Ağnaq qulinik qatiqtaanik maniuraqagumi tammaiługu iñanjan, suniaqpa? Ikillugu naniq salikuğniğaa natiq, pakiglugu maniuraq nani-payaaq paqinniañhanunaglaan. ⁹ Paqitnamiuñ tuqluğai ilauraani silalliuñlu nipliutiplugich, ‘Quviatchaktunja paqitnapku maniurağa tammaitchaga. Quviasuqasiqsikña!’ ¹⁰ Uqautigipsi, taatanuntuuq isagulgi Agaayyutim quviasugaqtut atausiq killuliqiri isummitqikman.”

Iğñiq Tammaqtuaq

¹¹ Jesus uqaagtuupsaagniqsuq, “Iñugguğuvva malğunñik iğñiaqtuuaq. ¹² Nukaqñum nipliutinigaa, ‘Aapaan, aatchunja pakma paisannak-taaksrautimnik.’ Uvvaasiñ anjutim avinñiğai suvani taapkunñunja iğñanmiñun. ¹³ Uvlut aquurañatigun nukaqñum tuniñiğai supayaaq

pigikkani, aullaqhuni nunamun uñasiksuamun. Tavraniasiin maniiğutiniqsuq iñuuniamaqłukhuni. ¹⁴ Maniiğutipman kakkaaqsiuñiq iñiñiqsuq iñupayaanun taapkunani nunaaqqiñi. Suillaqiaqmiuñlu. ¹⁵ Kiisaimmalu savaaqsiñiqpuq ilañatnun nunalgich tamarrumani nunami. Taavruma munaqsriliutiniğaa qaunagitquplugich kumiani. ¹⁶ Niğisukpaitłuni niğisukkaluağniqsuq kuniat niqiksranjitiñik aglaan iñuich niğipkağunjiñiğaat. ¹⁷ Tavrakñja qauğriaqpalañniqsuq nipliğhuniasiiñ, 'İluğatinj aapaa savaktai sippakuuqtuağhutinj niqiksraqağaqut. Aglaan kakkaagataqtunja. ¹⁸ Makillunja aullağisirunja aapaanun nipliutiluguasiiñ, Aapaan, killuqsuqtunja akitñaqługu Agaayyun ilviñlu. ¹⁹ Taiguutiqaqtuksraunğıqsunja iğñipnik. İlaliutinñja akiññañniaqtaunun savaktipnun.' ²⁰ Tavra makitłuni aapamiñunniqsuq.

"Uñasiksitlugusuli aapañan tautunniğaa aasiiñ ilunñutchakhuni. Aqpaqsrugniqsuq iğñiğmiñun iqtıluğasiiñ kunikługulu. ²¹ İğñiñan nipliutiniğaa, 'Aapaan, killuqsuqtunja akitñaqługu Agaayyun ilviñlu. Taiguutiqaqtuksraunğıqsunja iğñipnik.' ²² Aglaan aapañan tuğłunğıai savaktini, 'Qilamik, aggiutrisitchi nakuğniqsramik atnuğaatqitukrañjiñik qitiqñiğutilugulu suli sakpakkiğługu. ²³ Taatnaanikkupsi aikñiğitchi uqsraqsaamik nuğğamik tuqulluguasiiñ, uvagulli quviasuguta niğiqpakkumaugut. ²⁴ İğñiğaa tuqugaluaqtuağ pakma iñuuruq, tammagaluqtuağ pakma paqitauruq.' Tavraasiiñ niğiqpaaqsiñiqsut.

²⁵ "Taatnaqtılugich anayuklıq nautchiiviniñiñiñiqsuq. Qallikami tupiğmun tusaagaqsiñiqsuq atuqtuuramik agğiruanıglu. ²⁶ Tuğłuluğulu ilañat savaktit apiqsruğniğaa, 'Suvat ipkua?' ²⁷ Savaktim kiuniğaa, 'Nukatchian aiñiqsuq suli aapavich tuqqutchisiplugu uqsraqsaamik nuğğamik. Niğğisigaa utitqıgluqman nakuupluni.' ²⁸ Aapiyana qin-nakpaitłuni isıgunjiñiñiqsuq tupiğmun niğiqpaktuanun. Aapañan anipluni iniqsruağniğaa isıquplugu. ²⁹ Aglaan uqautiniğaa aapani, 'Atañii, iluqaitñi ukiuni savautigikpiñ kamagiplugulu tilliñ. Aglaan nagrulıgauramikun-niñ aatchunğañitchikma niğiqpautiksramnik ilauraatkalu. ³⁰ Aglaan taamna iğñiğni maniiğutiniqsuq akiisutıgunlu. Aasiiñ aipman tuqqutçirutin uqsraqsaamik nuğğamik pisıglugu.' ³¹ Aapañan kiuniğaa, 'İğñiñ, ittun ataramik uvañni. Suuratka iluqaisa pigıgıtın. ³² Aglaan niğiqpaktuksraurugut quviasullapiğuta, atakkii nukatchian tuquruuq pakma iñuuruq, tammaqtuağ pakma paqitauruq.'"

16

Atrikusaun Pisaasuqtuakun Anjalatchiruakun Suuranik

¹ Jesus-ñum uqaaqtuutiniğai malığuaqtini, "Taimmaguuq umialik savaktiqağniqsuaq anjalatchiruamik suurağmiñik. İñuich umialik uqautiniğaat anjalatchiruamun maniiğutçağniplugu. ² Umialgum tuğłuqamiñ uqautiniğaa, 'Sua uvvauna tusaakkağa ilipkun? Uqautiñña qanuq anjalatchisilaañnik suuranik. Anjalatchitqikkumiñaitçutin suuranik atakkii maniiğutçağniğikma.' ³ Savakti isummığniqsuq, 'Añaayuqagma piğatağaña savaamniñ. Qanuğisıvik? Paulğiralğuitmiñña nunamik suli kannugıpmıgıga inıulalıksrağa. ⁴ Uvvalıqaa itnağisirunja! Savañaiğuma ilauraqağumuñña tukkiqsıksramnik.' ⁵ Anjalatauruam tuğłunğıai iluqaisa iñuich akiqsruutiqaqtuat anñaayuqagmañun. Apiqsruğniğaa sıvullıq, 'Qanutun akiqsruumaviñ anñaayuqagma?' ⁶ Taavruma kiuniğaa, 'Tallimakıpiatun iñuıgiaktılaalıñnik qattağrunik

uqsrunik.’ Suuranik aŋalatauruam uqautiniġaa, ‘Uvva akiqsruutitin. Aquvillutin aglaguŋ tavrura malġukipiaq qulit.’ ⁷ Apiqsrulgiñiġaa atla, ‘Ivichaasiñ, qanutun akisruutiqaqpich?’ Taavruma kiuniġaa, ‘Tallimakiapiatun iñugiaktiilaaliŋnik miissuŋnik mukkaaksranik.’ Suuranik aŋalatauruam uqautiniġaa, ‘Uvva akiqsruutitin. Aglaguŋ sisamakipiaq.’” ⁸ Atanġum Jesus-ŋum uqagiñiġaa nalaunŋaitchuaq aŋalatchiruaq suuranik pillautagiŋniplugu pisaasuŋhagun. Atakkii iñui nunam pisaasutluktut piqatiqaqamiŋ iñuuqatiumiknik tamatkunakŋa ukpiqsriruaniñ. ⁹ “Uqautigipsi, Iłauraalliugusi atuġusi manigikkapsitñik ikayuutiksraŋatnik tamatkua inuqsralliuqtuat. Ilaatnigun tuquniġuvich aasiñ manik nuŋutpan iniqagiŋsirusi pakmani. ¹⁰ Kisupayaaq tuniqsamaruaq mikiruatiġun tuniqsimagisipmiuq aŋiruatiġun. Kisupayaaq tuniqsimaitchumi mikiruatiġun tuniqsimaitkisipmiuq aŋiruatiġun. ¹¹ Uvvaasiñ tuniqsimaitchuvich aŋalatchiŋiqni nunam suuraiñik, qanuġuni Agaayyutim tunŋavigitlagisiñiqpatin aŋalatchiŋiqni ilumutun umialgutauruanik? ¹² Tuniqsimaitchuvich atlam suuranġun, qanuġuni Agaayyutim aatchutlagisivatin piksraqnik. ¹³ Kiñiunniñ savautrilguitchuq malġuŋnik aŋaayuqaŋnik. Atakkii uumigiŋisigaa atausiq aasiñ piqpagilugu ilaqataa; kamagigisigaa atausiq aasiñ nagġugilugu ilaqataa. Savautrilguyumiñaitchusi iluqaaknik Agaayyutmiglu maninmiglu.”

Iłarat Jesus-ŋum Iłisauttutiŋisa

¹⁴ Pharisee-ŋuruat tusaakamitruŋ iluqaan tamanna, mitautiginiġaat Jesus atakkii piqpakstriplutiŋ maninmik. ¹⁵ Jesus-ŋum nipliutiniġai, “Nalaunŋanisuurusi takkuatni iñuich, aglaan Agaayyutim iłisimapiagai uummati. Atakkii sut kamaŋaqsiqkakkauruat akunġatni iñuich Agaayyutim nagġugipiagai.

¹⁶ “Aggiłhanunaglaan John Paptaaqtitchirim malġutaksraŋalu Moses-ŋum aglaŋisalu sivuniksriqirit aŋalatkaich iñuuniaħivut. Aasiñ tavrakŋaniñaglaan tusaayugaallautana aŋaayuqaataan Agaayyutim quliaqtuanġuniqsuq, suli piyumalaqtuat sakuuktut Agaayyutmun atanniqsimatquplutiŋ. ¹⁷ Mikiniqsrallapiaqunniñ titiġnauraŋa aglaum malġutaksrani simmiġumiñaitchuq kisianik qilaġlu nunalu piqpaknik.

¹⁸ “Kia aŋutim avitchumiun nuliani aasiñ kasuutiluni atlamun aġnamun atlatuġaqtuq; taatnatuntuuq aŋun kasuutiyumi avisimaruamun aġnamun atlatuqmiuq.”

Umialiglu Lazarus-lu

¹⁹ Jesus uqaaqtulgitchuq, “Ilaatniguuq umialiqagiŋniqsuq atnuġaaqaġuuruamik akisuruaniq suli iñuuniaqhuni ayuqsraniŋitluni uvluġagiŋman. ²⁰ Uvvaguuguna iŋiularikniaq atilik Lazarus-mik killiġruaqaqtuaq. Iñuich inillaŋniġaat paanun umialgum tupqaŋ, ²¹ niġillakkasugaluni kaŋanauranik kataktuanik umialgum niġġivianiñ. Qipmich utlaklugu aluktugaqniġaich killii. ²² Iŋiularikniaq tuqupman isaġulgiħ akiyautiniġaat saniġaanun Abraham-ŋum. Umialik tuqupmiñiqsuq iluvikkaupluniasiñ. ²³ Aasiñ anasiñġuqsaġviŋmi nagliksaallapiaġataqtuq. Aaġluqhuni tautuŋniġaa Abraham uvanun Lazarus-lu saniġaniittuaq. ²⁴ Umialik tuqluġniqsuġli, ‘Abraham Aapaŋ. Nagliġillaŋniaŋŋa! Tuyuġiun Lazarus kiñiilaglugu tikini imiġmun niglaqtigiagliun uqaġa, atakkii nagliksaallapiaqtuŋa ikniġmi!’

25 Aglaan Abraham nipligñiqsuq, 'Iğñiin, itqallaun una! Iñuukiqni piqaqtutin iluqaanik nakuuruamik, aasiiñ Lazarus piqaqhuni iluqaanik pigiičhuamik. Aglaan pakma arauttutiqaqtuq uvani nagliksaaqtitlutin. 26 Naagaunniñ itiruamik ikaagnağumiñaitchuumik piqaqtuq akunnaptikni. Kiñaasiiñ ikaatlaitchuq uvakña ilipnun, naagaqaa kiña ikaatlaitchuq uvaptiknun ilipniñ.' 27 Umialik nipligñiqsuq, 'Abraham, aapaan! Injigikpiñ, tuyugilugu Lazarus aapaa tupqanun. 28 Tavrani tallimanik aniqatiqaqtunja. Kiliktuğiağligich tatamnaqtuumik, tarrali uvunajitchumagaat inaanun nagliksaağvium.' 29 Abraham nipligñiqsuq, 'Aniqatiutin piqaqtut aglaanjitñik Moses-ñum suli sivuniksriqirit uqautriqaqhutin tatamnaqtuumik. Aniqatiuvich naalağniraksrağigaich taipkua uqaqpata.' 30 Umialgum kiuniğaa, 'Abraham, aapaan! Taamna apaiñuñitchuq. Aglaan kiña utiqhuni tuquruamiñ utlautikpan, isummitqikkayaqtut killuqsautmikniñ.' 31 Aglaan Abraham nipligñiqsuq, 'Naalağniñitchumisigich aglaanji Moses-ñumlu sivuniksriqiritlu tusaayumiñaitmiut kia-unniñ utiguni tuquruamiñ uqautikpatin.'"

17

Killuqsaunlu Natqigutriğlu

1 Jesus-ñum nipliutiniğai maliguaqtini, "Nalupqinaitchuq. Killuqsaqusağutit atuumaniagtut ataramik. Aglaan qanutun tatamnaqtigiva taamna iñuk ukpiğutaiqsitchiruaq iñuñnik killuqsaqusaagihigmigun. 2 Nakuutlukkayaqtuq taatnasiq iñuk igitaukpan tağiumun uyağanjmik qunjisigmiutchiğlugu, taamna ililgaamik killuqsaqusaagitiñiktuaq. 3 Taatnamik munağititchi! Aniqatiksi killuqsaqpan suakatağumagiñ, aasiiñ isummitqikpan natqiuñiyumagiñ. 4 Killuqsagñiqpan akitñağutin tallimat malğunniaglaan atautchimi uvlumi nipliguni, 'Nunuuraqñuñja isummitqiksuna,' natqiuñtiraksrağigiñ."

Ukpiqsriğiq

5 Uqçiraqtit nipliutiniğaat Ataniq Jesus, "Ukpiqsriğiqput ilalağun." 6 Atanğuruam kiuniğai, "Ukpiqsriğiqagñigupsu aktiilaalijmik mikiniqsranatitun nautchiaksrat, nipliutihñiñaugiñ una napaaqtuq, Amulutin ilipnik kanjituummaqpich aasiiñ nautchirriutilutin ilipnik tağiumun. Ukpiqsriğiqagñigupsu tupiginayağaañin."

Iisauttun Tuniqsimatikun

7 "Nalliqsi savaktiqaqtuq nunniughuni naagaqaa munaqsriğuni ipnaiñnik aipman, uqautinayaqpiñ, 'Aquvillaglutin niğgiñ?' 8 Naagga! Uqautisuugiñ, 'Itqanaiyağini niqiksramnik. Saalisagutin niğipkanja imiqtilunjal. Niğianikkuma niğiyumautintuuq.' 9 Savaktin quyarakrağinjitchiñ tupigipmatin! 10 Taatnatuntuuq ilipsi, savaaqagupsu uqauttusiapsitñik nipligñiaqtusi, 'Uvagut nalliummatinitchuat savaktit savahñiaqtugut savaaksriusiaptiknik.'"

Jesus Mamititchiruaq Qulinik Auyugaqtualijnik

11 Jesus utlautiniqsuq Jerusalem-mun akunğakkun Samaria-m Galileemlu. 12 Nunaqçiquramukami paaqsiruaq qulinik iñuñnik auyugaqtualijnik. Qichaqtut unasiksiplutin 13 aasiiñ kappainaplutin, "Jesus! Ataniq! Nagligillanñiaqtigut!" 14 Jesus-ñum tautukamigich nipliutiniğai,

“Agaayuliqsinugitchi isivgiuqulusi.” Utlautillağmin iħuaqsiñiqsut. ¹⁵ İlanat ilitchugikami mamitilaagmiñik utigniqsuq, kamaksruqlugu Agaayyun nip-itusipluni, ¹⁶ putluni Jesus-ñum isigaiñun aasiñ quyaniğaa. Taamna iñuk Samaria-ğmiununiqsuq. ¹⁷ Jesus nipliğñiqsuq, “Qulit iñuich mamitchugaut. Naamiimma qulinuğutaiilat? ¹⁸ Suvaata una sumiunuruuq kisimi utiqpa quyasuklugu Agaayyun?” ¹⁹ Jesus-ñum nipliutiniğaa, “Makillutin. Ukpiqsriğipich iħuaqsiğaaatin.”

Agaayyutim Añaaquqautaağun

²⁰ İlanich Pharisee-ñuruat apiqsruğniqsut Jesus çakugun añaayquqautaa Agaayyutim agğisipmagaan. Jesus-ñum kiuniğai, “Añaayquqautaa Agaayyutim agğigumiñaitchuq tautuñnağuni. ²¹ Kiñaunniiñ nipliğumiñaitchuq, ‘Atañii, uvva uvaniittuq!’ naagaqaa ‘İñña iñaniittuq!’ Atakkii Agaayyutim añaayquqautaa uvaniittuq akunnapsitñi.”

²² Tavra nipliğñiqsuq maliguaqtimiñun, “İlaatnigu qiniğuligisirusi ilanatik uvlugikkaiñ İğñinjan İñuum. Aglaan tautukkumiñaitchiksi. ²³ İlanich iñuich uqagisirut ilipsitñun, ‘Qiniqsuun, iñña’ naagaqaa ‘Atañii, uvaniittuq!’ Aglaan tautugiagñiaqnagich! ²⁴ Atriqaguni ikniqpalañmik qaummağiksipmatun qilak kivaknamiñ kanaknamun, taatnatuntuuq sagvigisuruq İğñinja İñuum uvlugikkağmiñi. ²⁵ Aglaan sivulliulugu nagliksaaqtuksrauruq ayakkauluni iñuñniñ marrumani uvlumi. ²⁶ Uvlugikkañisun Noah-m itkisuruq İğñinjan İñuum utilha. ²⁷ İñuich niğiplutin imiqhutinlu suli añutit ağnat katchuutiplitin uvlumunaglaan Noah-m isihanun umiamun, aglaan uliqluum tuqputkai iluqaisa. ²⁸ İtkisipmiuq uvlunisun Lot-ñum, iñuich niğiplutin suli imiqhutin, tauqsiquqhutin suli tunisiullaqhutin, nautchiiplutin suli nappaiplutin. ²⁹ Taivrumani uvlumi Lot-ñum unikmagu Sodom, ikniq suli ağralitlailaat katanñiqsut qilañmiñ aasiñ tuqputlugich iluqaisa. ³⁰ Taatnatun itkisuruq İğñinja İñuum sagviqpan. ³¹ Taivrumani uvlumi iñuk itchumi qaanani tupqum atqagñiaqani isiguguni tupiğmiñun aikhiğuni sulliñauragmiñik. Taatnatunsuli iñuk nautchiivini itchumi aiñiaqani tupiğmiñun. ³² Itqallaksiun qanuq piħha Lot-ñum nulian! ³³ Kia anniginiagumiun iñuulhi tammaigisigaa, aglaan kisupayaam tammaiyumiun iñuulhi piqutigipluna piññakkisuruq ilumun iñuulhiğmik. ³⁴ Uqautigipsi, tamarrumani unnuami malğuk iññuk siñiktuak siñigvinñi; atausiq aullautlikkaugisuruq, aasii ilaqataa unisikkaugisuruq. ³⁵ Malğuk ağnak siqupsiruak mukkaaksramik, atausiq aullautlikkaugisuruq, aasii ilaqataa unisikkaugisuruq. ³⁶ Malğuk añutik nautchiiviniittiak; atausiq aullautlikkaugisuruq, aasiñ ilaqataa unisikkaugisuruq.” ³⁷ Maliguaqtañ apiqsruğniğaat, “Naniitkisiva, Ataniiq?” Jesus-ñum kiuniğai, “Sumipayaq tuqunaruq itpan tinmiaqpaich tuqunaruqtuğuruat katisuurut.”

18

Atrikusaun Uilgağñaakun suli Atanniqsuqtikun

¹ Jesus-ñum maliguaqtini uqautiniğai atrikusautmik. İlisautiniğai ataramik agaayutquplugich nikaliğasunagñagich. ² “Nunaaqçiq atanniqsuqtigagñiqsuq taluqsrinitchuamik Agaayyutmik naagaqaa suvasağinilugich iñuich isummataat. ³ Taavrumaniğuuq nunaaqçimi uilgağnaaqaminiqsuq utlautreqtuamik taavrumuna

isivgiqsimun ikayuqupluni akitñaġlugu iġluliuqtini. ⁴ Akuniguuq isivgiksaum suqutiginjñiġaa. Kiisaimmatai nipligñiqquq injmiñun, ‘Taluqsrinjitchaluanjaġma Agaayyutmik suli suvasaġinjilugich iñuich isummataat, ⁵ naagasuli taamna ulgaġnaaq mingitñiħagun uvamnuk ikayuġisigiga akuqtutlasilugu pigikkañanik nalaullugu. Taatnarjitchuma utlakpaitluja mingisaġataġisigañja.’” ⁶ Jesus-ñum ilapsaġniġaa, “Isummatigisiuñ qanuq pigiitchuam atanniqsuqtim nipliutaa. ⁷ Agaayyutim ikayuġumiñaiñiħpagich piksraqtaagikkani injqsruqtuat injmiñun unnuaqtuummaan? Pisaġumagisiva ikayuliksrarjaticun? ⁸ Naalaġnisitchi. Agaayyutim ikayuġisigai nalaullugu iñuñni, suli pisaġumautisunjaqñagich. Aglaan Iġñija Iñuum utiġumi paqitkisiva taatnatchimik ukpiqsriħimik nunami?”

Atrikusauñ Pharisee-ñuruakun suli Tax-siliqirikun

⁹ Jesus-ñum uqautiniġai iñuich atrikusautmik tunjaruatigun nalaunjaġmiknun aasii naġġugiplugich atlat. ¹⁰ “Ilaatni malġuk iññuk agaayyuvikpañmun agaayutyagñiqsuk, ilaqataa Pharisee-ñuruuq atlaasiñ tax-siliqiri. ¹¹ Pharisee-ñuruuq qichaqhuni ilaagun agaayuniqsuq, ‘Agaayyuun, quyagikpiñ siqñatuanjiluqtuñja, qanutitanjilunjalu naagaqaa atlatuqluñja atlatitun. Quyagikpiñ atriginjilugiga iñña tax-siliqiri. ¹² Uisauraaqluñja malġuñni uvlunja akunniqsaaami suli qaitchaġigiga qulikuat akiññaaktaagma.’ ¹³ Aglaan tax-siliqiri qichaġniqsuq unavanun aasii aagluqsunjaqaniunniñ pattakluġu satqani nipliqhuni, ‘Agaayyuun, nagligillanjanja, killuliqiraurunjaħii!’” ¹⁴ Jesus nipligñiqsuq, “Uqautigipsi, tax-siliqiri aiñiqsuq nalaunjaasiluni Agaayyutmi, aglaan Pharisee-ñuruuq nalaunjarjitchuq. Atakkii kisupayaaq kamañaqsipkaqtuaq injmiñik atchiksigsiruq, suli kisupayaaq atchiksiruq injmiñik kamañaqsipkakauniaqtuq.”

Jesus-ñum Agaayyutiniġai Iliġaurat

¹⁵ Ilañich iñuich tikiutriñiqsut aniqammiuranik Jesus-mun aksiqu-plugich. Maliġuaqtit tautukamisigich suakataġaich. ¹⁶ Aglaan Jesus-ñum ililgaat injmiñuquniġai nipliqhuni, “Ki, ililgaat uvamnuktitchigik. Avri-aqutaunasi ilinjitñun atakkii anjaayuqautaa Agaayyutim anjaruq iñunjun atriqaqtuanun ililgaanik. ¹⁷ Itqaqsuñ una! Kisupayaaq akuqtuinjitchuaq anjaayuqautaanik Agaayyutim atrililugich ililgaat isigumiñaitchuq.”

Nukatpiaq Sulliñaurauqaqtuaq

¹⁸ Jew-ñuruat sivulliuqtaata apiqsruġniġaa Jesus, “Nakuuruuq ilisautrii, sumik savaktuksrauvik akuqtuitlasilunja isuitchuamik iñuuhimik?” ¹⁹ Jesus-ñum apiqsruġniġaa, “Suvaata taivina nakuuruamik? Nakuuruamik piitchuq avataagun Agaayyutim. ²⁰ Iisimagitin tillisit, ‘Atlatuġniaqnak, iñuaġniaqnak, tiglinjaqnak, naagaqaa sagluuqtuaġniaqnak atlatigun, suli kamagilugik aapan aakanlu.’” ²¹ Iñuum kiuniġaa, “Nutauħamniħaglaan tupigigitka iluqaisa tillisit.” ²² Jesus-ñum tusaakamiuñ taamna nipliutiniġaa, “Atautchimiksuli savaktuksraurutin. Tunilugich iluqaisa pigikkatin qaililugillu maniich inuqsraqtuanun, ilvilli umialgutiqagumautin pakmani. Taatnaanikkuvich uvunjaġutin malinja.” ²³ Aglaan taavruma iñuum tusaakamiuñ taamna, aliatħanjiqsuq atakkii umialgupluni. ²⁴ Jesus tautukamiuñ aliatħakluġu nipligñiqsuq, “Qanutun sakiqnaqtigiva umialguruat iñuich isiliksrarj at anjaayuqautaanun

Agaayyutim! ²⁵ Sakiqnatluktug umialguruam iñuum isiliksrana anayuyqautaanun Agaayyutim uumakna pikukturuum isiliksraniñ 'Mitqutim Iraagan'." ²⁶ Iñuich tusaakamitruñ apiqsruğniğaat, "Kiñami anniqsukkaugisiva?" ²⁷ Jesus-ñum kiuniğai, "Sua iñuich savaağiyumiñaisanaj Agaayyutim savaağitlapiagatağaa." ²⁸ Peter nipliğniqsuq, "Atañii! Unitchivut kiñunnavut malikhutin." ²⁹⁻³⁰ Jesus nipliutiniğai, "Aa, kiñaunniiñ unitchigumi kinuniğmiñik, nuliğmiñik, aniqatumiñik anayuyqaağmiñiglu naagaqaa qitungağmiñik piqutigilugu anayuyqautaa Agaayyutim akuqtuitlukkisiruq pitluktuumik marrumani iñuuhiğmi sulii iñuuluni Agaayyutmi qanapak taimuñ."

Jesus-ñum Pijatchiğniğai Uqaqalı Tuqqutauniakiğmiñik

³¹ Jesus-ñum qulit malğuiç maliguaqtini kisinñuutiplugich uqautiniğai, "Naalağniłlagitchi! Jerusalem-muñniaqtugut. Tavraniasiñ sivuniksriqirit aglaañich Iñuum Iğniñagun atuumaniaqtut. ³² Iñuich qaitchigisirut ilaanik Jew-ñunitchuanun. Mitautigigisigaat kanñunakun sulii tivvuaqtuğlugu. ³³ Ipiğaqtuğlugu tuqqutkisigaat. Aglaan piñayuatni uvlut anitqikkisilgitchuq." ³⁴ Aglaan maliguaqtit kanñiqsinñiñiğaat uqağikkaña. Qanuutautilaaña uqałhan iriqsimaniqsuq ilinñiñi. Nalugaat sumik Jesus uqaqtılaaña.

Jesus Mamititchiruq Qiñitlailamik Injiularimik

³⁵ Jesus qallipman Jericho-mun qiñitlailaq injiulari aquppiñiqsuq sanigaatni tumitchaat. ³⁶ Tusaakamigich iñugiaktuat iñuich apqusaqtuat apiqsruğniqsuq, "Suvat ukua?" ³⁷ Uqautiniğaat, "Jesus Nazareth-miu apqusaqtuq." ³⁸ Taamna kappañaaqsiniqsuq, "Jesus! Kinuviana David-ñum! Anniqsuqtaurutin Agaayyutim akiqsruutigikkaña inilğaanimma. Nagligillaññañ!" ³⁹ Iñuich sivulliuruat suakatağniğaat uqautiplugu, "Nipaisaagiñ." Aglaan nipitusilağniqsuq, "Kinuviana David-ñum, nagligillaññañ." ⁴⁰ Jesus-ñum nutqaqami inmiñuutitquniğaa qiñitlailaq iñuk. Qallipman Jesus-ñum apiqsruğniğaa, ⁴¹ "Sumik uvañnun savautitqivich?" Kiuniğaa, "Ataniq, qiñitlasitqiguktuna." ⁴² Jesus nipliutiniğaa, "Qiñitlasiñi! Ukpisrihiqipich iħuagsigaatin." ⁴³ Tavrakñatchiaq qiñitlasiruq maliaqsipługuasiñ Jesus kamaksruqługu Agaayyun. Iñugaağruich tautukamitruñ, iluqatin nangañniğaat Agaayyun.

19

Jesus-lu Zacchaeus-lu

¹ Jesus isiqtuq Jericho-mun apqusaalñiğniğlugu. ² Itmiñiqsuq qaukiat tax-siliqirit atilik Zacchaeus-mik, aasiñ umialgupluni. ³ Qiñiğunniğaa kisuutilaaña Jesus. Aglaan iñunuluuraupluni qiñilguiñniğaa atakkii iñugiakpaitłutin iñuich. ⁴ Taatnaqhuni aqpaqsruğniqsuq sivuatnun iñugaağruich mayuqhuniasiiñ napaaqtumun qiñiğlugu Jesus apqusaagnaqtuq taavrumuuna. ⁵ Jesus taruñaqami aagłniqsuq nipliutiplugu Zacchaeus, "Qilamik atqagiñ, atakkii tukkuniaqtuna tupiqnun uvlupak." ⁶ Zacchaeus qilamik atqagniqsuq. Pağlanigaa Jesus quviasullapiaghuni. ⁷ Iluqatin iñuich qiñiqtuat uqapiluaqsiniqsut, "Una anun Jesus tukuruq tupqanun iñuum killuliqirauruam!" ⁸ Kinuniğmiñi Zacchaeus makitluni nipliutiniğaa Atanguruq, "Naalağniłlagiñ! Qaitkisigiga avvaña suurağikagma inuqsraqtuuan. Aqsakniksimaniğuma kisupayaamik utiqtitchigisigitka sisamaullugu."

⁹ Jesus-ŋum Zacchaeus nipliutiniġaa, “Uvluvak una iñuk tupiqatniġu anniqsukkauniqsut, atakkii ilaaptuuq kiñuviaġipmigaa Abraham-ŋum. ¹⁰ Iġniña Iñuum agġiqsuq ivaqġiġiaqhuni suli anniqsuiyaqhu ni tammaummiruanik iñuñnik.”

Atrikusauñ Kaviqsaatigun Maniuratigun

¹¹ Iñuich naalaġnipkaġlugich taavrumiña Jesus uqautipsaaġniġai atrikusautmik. Tikiyasipluni Jerusalem-mun iñuich isummatiginiġaat añaayuuqautaa Agaayyutim sagviaqsiñiplugu. ¹² Uvvaasiñ nipliġniġsuq, “Ilaatiniguuq umialiġaġniġsuq aullaġniaġtuamik nunamun uñasiksuamun umialiġuqtitqupluni, aasii utiġuni. ¹³ Aullaġaluaqani qulit savaktini aatchuġniġai ilaagullaa kaviqsaamik maninmik uqautiplugich, ‘Aġlipkaġniuraġumagiksi utiġniaġamunaglaan.’ ¹⁴ Aġlaan nunaqataiñ uumiginiġaat. Tuyuqāniqsut uqġiraqġinik maliquplugu nipliġhutiñ, ‘Taamna iñuk umialiġisunitchikput.’ ¹⁵ Taamna iñuk umialiġuqami utiġniġsuq. Inmiñuquniġai savaktit tavrauuaa ilitchuġisukġugu qanutun piññaktiġaant. ¹⁶ Sivulliq tikitñami nipliġniġsuq, ‘Ataniiq, manik qaisan atuqġugu quliniksuli piññaktuña.’ ¹⁷ ‘Aarigaa! Savallautāniqsutin. Tuniqsimarutin mikiruatiġun. Añalatiġuġisigikpiñ qulinun nunaaqġiñun.’ ¹⁸ Tugliani pirim tikitñami nipliutiniġaa, ‘Ataniiq, manik qaisan atuqġugu tallimaniksuli piññaktuña.’ ¹⁹ Taavrumuñña taamna nipliġniġsuq, ‘Añalatiġuġisirutin tallimani nunaaqġiñi.’ ²⁰ Piñayuatuli piri tikiñniġsuq nipliġhuni, ‘Ataniiq, uvva kaviqsaaq maniñ tuġvakkāga iriġlugu kakkiiġisamun. ²¹ Iqsigiplutin atakkii nagliktaitchutin. Piksraġaqtutin piġinisaqnik suli katitchiraqtutin nautchiñisqanik.’ ²² Atangum nipliutiniġaa, ‘Suksraunijallaktutin! Nipliutipkun atanniġisigikpiñ! Nalunitchiñ nagliktaiġiġa, piksratalāiġa piġinisaannik suli katitchitlāiġa nautchiñisamnik. ²³ Suvaatami ilinjitpiun maniga manikuvinmun? Akuqtuġayaġiġa illataa manium utiġuma.’ ²⁴ Nipliutiniġai qichaqtuat tamaani, ‘Piġlugu kaviqsaaq manik ilaaniñ qaitchiun pirimun piqāqtuamun qulinik maninñik.’ ²⁵ Aġlaan nipliutiniġaat, ‘Ataniiq, piqāaniktuq qulinik maninñik!’ ²⁶ Ilaan nipliutipsaaġniġai, ‘Iñupayaaq piqāqtuaq aatchuusiāġmiñik piññapsaaġisiruq sippakuuqtauliġuni, aġlaan iñuk piqānitchuaq, mikiruaqunniñ piġinasuġikkaña piikkaġisiruq. ²⁷ Pakma taipkua iġluliqtitka ataniqāġunitchuat uvañnik, uvunautisigich tuqullugich aasii sivuqġamni!’ ”

Jesus-ŋum Tikisaalħa Jerusalem-mun Ataniqtun

²⁸ Jesus uqautiqqaāġlugich taavrumiña iġliqtuiñāġniġsuq Jerusalem-ŋum tunaanun. ²⁹ Qallikami Bethphage-mun suli Bethany-mun iġġiani atiqāqtuam Olives-mik, tuyuġiniġik malġuk maliġuāqtik sivumiñi, ³⁰ itnaġlugik, “Aullaġitchik nunaaqġiuramun taichuñña. Tikitchaġluqaaqtutik paqitkisigiktik nuġġaña natmaksigivium pituksimaruaq natmaksigivunġanijlaaq. Pituġlugu uvunautiyumagiktik. ³¹ Kia apiqsruqpatik, ‘Suvaata pituiqpitku,’ uqautiyumagiktik, ‘Atanġuruam inuġigaa.’” ³² Tikitñamik tamaunja paqinniġaak iluqaan Jesus-ŋum uqāġhatun. ³³ Uvvaasiñ pituiġniāqtitlugu nuġġaña natmaksigivium iñuan nipliutigik, “Suvaata pituiqpitku?” ³⁴ Kiuniġaak, “Atanġuruam inuġigaa.” ³⁵ Aasiñ Jesus-muutiniġaat. Taatnaqqaāġlugu quppiġaatiñ ilinijaiġ qaananun natmaksiaġvium, Jesus aquvitluniasii. ³⁶ Natmaksiaqtitlugu

iñuich quppiġaatin tutmaġvigiliutinigaich tumitchaanun. ³⁷ Tikiññiqsut inimu tavrakna Jerusalem qinignaqsiplugu. Tavra iñugiaktuat maliguaqtit Agaayyun quviatchautigiaqsiñiġaat suli nangaqlugu nipitusiplutin iluqaisigun quviqnaqtuatigun qinikkaġmiktigun,

³⁸ “Uvvatuq Agaayyutim piliutiqaġliun umialik tikitchuaq piqusiqhuni Ataniġmik!
Psalm 118:26

Illu tutqiuñ qilañmi suli kamanaun qutchiññiqsrami qilañmi.”

³⁹ Aasiñ ilañja Pharisee-ñuruat akunġatniñ iñugaġruich uqautiniġaat Jesus, “Iisautrii, tilikkich maliguaqtitin iñuksruisaaqulugich!” ⁴⁰ Jesus kiuniġai, “Uqautigipsi, maliguaqtitka nipaisaagñiqpata uyaġaitli niplianayaqtut nipitusilutin.”

Jesus-ñum Qirratigigaa Jerusalem

⁴¹ Natmaksillaġmi nunaaqġiq tautukamiun qiaqaqsiñiqsuq. ⁴² Aasiñ nipliġñiqsuq, “Uvvatuq ilisimatitchi uvlupak suruksrautilaapsitñik tutqiu-tiqaġukkupsi. Aglaan kañiqsitlaitchusi! ⁴³ Uvlut tikitkisirut akillaqsiqutipsi puuġisigaasi, saulugu avatiksi aniyumiñaiyaġusi quġġutilusilu sumillaqaa. ⁴⁴ Suksraunġillaqiaġisigaasi iñugikkasilu. Atausiqunniñ uyaġak minitchumiñaitkaat. Atuumaniyaqtuq atakkii ilipsi ilisaġinjitlugu Agaayyun agġiqman anniqsuġiaqhusi.”

Jesus-ñum Suaqluiyaifha Agaayyuvikpauramik

⁴⁵ Jesus isiqsiqsuq agaayyuvikpañmun aasiñ anitlugich tunisiullaqtuatlu tauqsuqtuatlu, ⁴⁶ nipluutiplugich, “Aglausimaruq uqałhani Agaayyutim itnaqhuni, ‘Tupiga agaayyuviksrauruq.’ Aglaan iriqtuġvigiliutipaġiksi tigliniaqtinun.”

⁴⁷ Uvlugaġipman Jesus ilisautriñiqsuq agaayyuvikpañmi. Qaukñich agaayuliqsit suli aglaliqirit suli sivulliuqtigruat tuqutçuñniġaat, ⁴⁸ aglaan qanuqsausiñniġaat, atakkii iluqatin iñuich naalaġnituiñiġaat.

20

Kimik Jesus Tuyuġirigaġniqpa?

¹ Uvlut ilañjani Jesus agaayyuvikpañmi inniqsuq ilisautripluni iñuñnik quliaqtuagiplugu tusaayugaallautaq. Qaukñich agaayuliqsitlu aglaliqiritlu piqasiqhutin sivulliuqtigruanik utlañniġaat ² nipluutiplugu, “Uqautitigut, kism aňalatchiñhagun savaaġivigich tamatkua? Kia saññiksritpatin taatnatun?” ³ Jesus-ñum kiuniġai, “Apiqsrullaglapi uumiña. Uqautisitña, ⁴ nakitña John-ñum paptaaġifha taluġniqsuqpa, Agaayyutmiñ naaga iñuñniñ?” ⁵ Inmiknun kiumġatraaqsiñiqsut, “Qanuġmi uqautigisiñiqpisiġu? Nipliġupta, ‘Agaayyutmiñ’, nipliġisuruq, ‘Suvaatami ukpiġinjitpisiun John?’ ⁶ Aglaan nipliġupta, ‘Iñuñniñ’, iñugaġruich miľuqtuġisigaatigut uyaġaňnik atakkii nalupqiginitchaat John sivuniksriqiraułha.” ⁷ Uvvaasiñ kiuniġaat, “Nalugikput nakitñaqtaułha.” ⁸ Jesus-ñum nipluutinigai, “Uvañaptuuq uqautiyumiñaitmigipsi nakitña saññiqaqłuna savaaqaqtilaamnik tamatkuniña.”

Atrikusaun Nautchiivikunlu Nautchirriqiritigunlu

⁹ Uqaanikami taavrumiña Jesus-ñum uqaqtuutinigai iñuich atrikusautmik, “Ilaatniġuuq iñuqaġmiñiqsuq nautchirriġviliuġniqsuamik, atukkirrutigiplugu nautchirriqirinun aasiñ aullaqami mulupluni. ¹⁰ Katitchivik asianik tikitman tuyuqaġniqsuq savaktimik nautchirriqirinun akuqtuquplugich piksraġmiñik katittañitniñ. Aglaan

nautchirriqirit savakti anaullağniğaat utiqtitlugu saagaunnagu. ¹¹ Tuyuqalğiñniqsuq atlamik savaktimik. Aglaan nautchirriqirit anaullaqmiñniğaat uqaniqluutiplugu kanñunakun, suli utiqtitmiñniğaat saagaunnagu. ¹² Tuyuqalğiñniqsuq piñayuaknik savaktimik. Nautchirriqirit añallaqluklugu aninniğaat. ¹³ Aquagun taamna iñua nautchiivik nipliğniqsuq, ‘Qanuğisiñniqsuq? Tuyuğigisigiga iğniğa piqpagikkağa. İlumutun kamagigisigaat iħuatun.’ ¹⁴ Aglaan nautchirriqirit tautukamitruñ nipliğniqsut avatmun, ‘Taamna tavra paitchaktaaksrautilik. Ki, tuqullakput suuranjasiiñ piññaktaagilugich!’ ¹⁵ Uvvaasiiñ anitlugu nautchiiviniñni tuqunniğaat.”

Jesus apiqsruğniqsuq, “Nautchiivilgum sugisiñniqsuq tamatkua nautchirriqirit? ¹⁶ Aggigiisiruq aasiiñ tuqullugich taapkua iñuich, qaiñluguasiiñ nautchiivik atlanun nautchirriqirinun.” İñuich tusaakamitruñ taamna nipliğniqsut, “Naagga, taatnaqtuksraunitchuq!” ¹⁷ Jesus-ñum tautuklugich apiqsruğniğai, “Taamna uqahiq qanuutauva?

‘Uyağak tuppirt ayakkanat,

taamna uyağak piitçuillapiyağtuq tuppirauni.’ *Psalm 118:22*

¹⁸ Kisupayaaq puukaqtuaq taavrumuña uyağañmun siqumitauniaqtuq; aglaansuli taavruma uyağaum kattaqitñikkumi iñuñmik kanuğiniğaa.”

Akiliaksrapiatigun Tax-sinik

¹⁹ Aglaliqirit suli qaukñich agaayuliqsit tigusunniğaat Jesus tavrani. Atakkii iħtchuğiniğaat uqagñniplugu taavrumuña atrikusautmik inmiktigun. Aglaan iqsiiñniqsut iñuñmik. ²⁰ Naipiqtuaqsiiñniğaat Jesus. Tuyuqagñniqsut naipiqtuqtiksranik nalaunñanñuqaqtuanik. Pisağisunniğaat Jesus uqayusautinik, qaitchuklugu añalatchiñniğaat qatuaqtaamun kavanaauruamun. ²¹ Tamatkua naipiqtuqtit pisaasuğmigaqlugu nipliutiniğaat Jesus, “İlisautrii, iħsimagikput uqahiqtin suli iħsauttitin nalaunñahhat. İħsimagikput suqtiksriñniħiñ iñuich iħhatnik, aglaan iħsautrirutin Agaayutim iñuuniagvigitqukkanatnik iħmutuuruakun. ²² Uqautitigut, maligutaksrakuğnaqpa akiliiruni tax-sinik Caesar-mun naaga nalaunñaitpa?” ²³ Aglaan Jesus-ñum kanñiqsiniğaa pisaasuğmigaħhat aasiiñ nipliutiplugich, ²⁴ “Maniħlaksasiun uvamnun maniuraq. Kia agliutranña maninmi itpa? Kiasuli aglanña?” Kiuniğaat, “Caesar-m.” ²⁵ Uvvaasiiñ Jesus nipliğniqsuq, “Nakuuruq, akiliutigigiksi Caesar-mun Caesar-m pigikkaña aasiiñ Agaayutmun pigikkaña Agaayutim.” ²⁶ Tavrani sivuğaatni iñuich pisağilguitchaat sukunniñni. Nipaisaaħutin quviguuutiqagñniqsut kiggutaiñik.

Apiqsruun Anipkakkaukikun Tuqutigmiñ

²⁷ İñuñich Sadducee-ñuruat, uqagũuruat iñuich anitqitlaiñniplugich tuqunaruaniñ, utlautiniqsut Jesus-mun nipliħutin, ²⁸ “İlisautrii, Moses aglanñiqsuq maligutaksramik uvaptiknun itnaqhuni, ‘Anun iħaqatıaqtuaq tuqukpan qitungıgaluaqani, taavruma anutim anıağataan iħaqatniktaagırağsrağiniğaa uilğagñnaq qitungısilugu anutmik iħsimanaguniasiiñ tuquruam qitungagıtılaanani.’ ²⁹ İlaatnıguuq tallimat malğuk anıqatıgıiħ innıqsut. Anayukħiq iħaqatniñniqsuq tuqupluniasiiñ qitungıgaluaqani. ³⁰ Tuğlian nuliagñniğaa uilğagñnaq, ³¹ aasiiñ piñayuaknik. Taatnatuntuuq iħuqatin tallimat malğuch tuqunıqsut qitungıgaluaqatin. ³² Aqulliupluni uilğagñnaq tuqunıqsuq. ³³ Uvvaasiiñ, uvluni tuqunaruat

anjitqikpata iñuuhgmun, nuliagiplugu iluqatinj tallimat malguk kia nuliagigisivaun?”

³⁴ Jesus kiunigai, “Katchuutruhiq pigigaa marruma iñuuniaħhum, ³⁵ aglaan anjutit agnatlu anjittikkuminj tuquhigmiñ katchuutiraġaġumiñaitchut pakmani. ³⁶ Atriqagisirut isaġulinjik tuqutlaitchuanik. Iġniġigai Agaayyutim atakkii anjittikkauplutinj tuquhigmiñ nutaamun iñuuhgmun. ³⁷ Suli Moses nalunaiqħugu ukpiqnaqsiñigaa anjittiqiħ iñuuhgmun ikualaruakun uqpigaurakun. Moses-ħum uqautiginiġaa Ataniq itna, ‘Agaayyutaa Abraham-ħum Isaac-ħumlu, suli Jacob-ħum.’ ³⁸ Ilaa Agaayyutiginiġaat iñuuruat, piginjitchaat tuquħaruat, atakkii ilaanun iluqatinj iñuich iñuuruat.” ³⁹ Iħanjich aglaliqirit uqagñiqsut, “Aarigaa kiggutin, iħisautrii!” ⁴⁰ Tavrakħa apiqsrutqinjaiġniġaat taavrumuuna.

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

⁴¹ Jesus-ħum Pharisee-ħuruat apiqsruġniġai, “Suvaata iñuich uqagñiqpat Christ, Anniqsuqti akiqsruutauruaq, kinjiviaginiplugu David-mun? ⁴² Atakkii David ilaa nipliġniġsuq Psalms-ni, ‘Ataniq uqagtuq Atanimnun:

Aquvittin kamagitchiiviksrapnun

⁴³ uvaħnun akiħiħiaħhatnunaglaan uumigiritin.’

Psalm 110:1

⁴⁴ David-ħum inmiħnik taiguutiqaqpagu Ataniġmiħnik, qanuġmi Anniqsuqti David-ħum kinjiviaginiqpaun?”

Jesus-ħum Kiliktuutigai Aglaliqirit

⁴⁵ Iluqatinj iñuich naalaġnipkaqħugich Jesus-ħum nipliutinigai maliguaqtini, ⁴⁶ “Qaunagititchi tamatkunakħa aglaliqiriniñ. Pisuktuatlaturut akuqturuanik atnuġaaqhutinj. Suli purvigittutlaturut iñuħnun paġlatqusuuplutinj tauqsigñiaqvinjñi. Aquppiutaksraqtuuraaqmiut aquppiutaġiksaanik katraġvinjñi iñuich niġiqpakmata. ⁴⁷ Ivayaqtuqmigaich uilġaġnaat, tigliktuipħugich kinjunauranitħnik, suli qiħniqqusaatlaturut agaayuuraaqaminj! Anasiħnuqsausiaqagisirut pitħluglu atlaniñ iñuħniñ.”

21

Uilġaġnaam Iħiraħa

¹ Jesus tautunniqsuq umialguruanik iñuħnik iħiripmata aatchuutmiknik agaayyuvikpaum iħirivianun, ² tautukmiñigaa inuqsraqtuaq uilġaġnaaq iħisiruaq malġuħnik patukpaanħnik maniuraanħnik. ³ Nipliġniġsuq, “Uqautigipsi, taamna inuqsraqtuaq uilġaġnaaq iħisitħluktuaq iluqaitħniñ atlaniñ, ⁴ atakkii atlat iħisirut aatchuutmiknik iħanjatniñ umialgutminj, aglaan aġnam inuqsraqtuam qaitkaa iluqaan iñuuniutiksraġaluani.”

Jesus Sivuniksriqiruaq Piyaqquġniaħhanik Agaayyuvikpaum

⁵ Iħanjisa maliguaqtit uqautiginiġaat qanutun qiħiyunaqtilaana agaayyuvikpaum, piħniħaquisqsaqtaq uyaġanħnik suli aatchuutauruaniglu qaisauruanik Agaayyutmun. Jesus nipliġniġsuq, ⁶ “Iluqaan tamanna tautukkaqsi —taimanigu kisiħnuqtaqagumiñaitchuqunniñ uyaġanħmik qalliani atlam ulġusimaitchuaam.”

Jesus Sivuniksriqiruaq Iħuiħliuġutniglu Piyuaqsiuliksramiglu

⁷ Iñuich apiqsruġniġaat, “Iħisautrii, qakugun tamanna atuummiħiaqpa? Sukun iħitchuqutikun iħitchuġigisivisa piyaqquġviksraq aullaġniġaqsikpan?”

⁸ Jesus-ħum kiunigai, “Qaunagititchi ukpiqsakkauniaqasi. Iñugiaktuat

iñuich agğigisirut uqağutin, ‘Christ-ñuruña! Pivik tikiumaruq!’ aglaan malinñiaqnasigik. ⁹ Iqsiñiaqasi tusaagupsi anuyaktuanik ağayaktuaniglu. Tamatkua atuumagisirut sivulliulutinj aglaan isukhitchumiñaitchuq taapkunuuna.” ¹⁰ Niplipsaağniqsuq, “Nunaagqich anuyyiuğisirut atlanik nunaagqñik, atanguviich anuyyiuğisirut atlanik atanguvinñik. ¹¹ Nuna iliksrağisiruq tatamnaqsiluni. Iñuich kakkaagisirut. Iñuich atniğñautiqagisirut tigupqutnaqtuanik naniliqaa. Atlayuağnaqtuat sagvigisirut qilañmi iqsipkaglugich iñuich. ¹² Sivuatni tamatkua tikiumagaluaqnagich, tiguraulusi piyuaqsiugisirusi. Iñuich uqaqsittaagvinmuktiktisigaasi katrağvinmiknun isiqtaupkağusi, tikiutruğusi sivuğaatnun umialgich kavanaauruatlu pisigiluna. ¹³ Taivrumani piviksraqağisiñiqsusi ilisimraulusi. ¹⁴ Isumaalunağitichi kiggutiksrapstñik tigurağaluaqasi. ¹⁵ Atakkii uqaksritkisigipsi isumatuhigmiglu uumigiripsiunniñ iğluliugumiñaisañatnik. ¹⁶ Anayuaapsi aniqatiupsilu ilapsilu suli ilannapsilu qaitkisigaasi uumigiripsitñun, aasii ilasi tuqputaugisirut. ¹⁷ Iluqatin iñuich uumigigisigaasi pigiluna. ¹⁸ Aglaan atausiqunniñ nuyaña niaquqpich tammakkauyumiñaitchuq. ¹⁹ Qichağitichi anuqsruhikun. Nikaitkupsi piññaaktaaginiağiksi iñuuhiqsi.

Jesus Sivuniksriqiruq Piyaquqğniathanik Jerusalem-ñum

²⁰ “Tautukkupsion Jerusalem puuqpatrun anjayaich ilitchuğigisigiksi qalliħa piyaqukkauħksrañan. ²¹ Taipkunani uvluni kiñapayaaq iñuuniaqtuaq Judea-mi qimakkumauq iğğifun. Kiñapayaaq nunaagqimiittuaq aullaqtuksrauruq, suli avataani nunavinmiittuaq nunaagqimuktuksraunitchuq. ²² Atakkii taapkua uvlugigai anasiñnuqsautiksram immiumatquplugich iluqaisa sivuniksriqirit uqauttutinich. ²³ Qanutun tatamnaqtigigisiva taipkunani uvluni ağanun sinjiaauruanun suli aakanun miluktitchiruanun. Tatamnaqtuaq ihuiññaq tikiumagisiruq tamarrumunja nunamun, atakkii Agaayyutim qinnautaa akikñautaugisiruq makununja iñunun. ²⁴ Ilañich tuqputaugisirut savikpakun atlat suli tigutaaqsiulutinj Jew-ñunitchuanun. Ilinjisa tutniğagigisigaat Jerusalem piviksraqtin isukhññiaħhatnunaglaan.

Agğilħa Iğñinjan Iñuum

²⁵ “Atlayuağnağisirut siqiniğlu tatqiglu suli uvlugiatlu. Iñuich napayaaq qanuusiksriagisirut, iqsilutin nipruağniñanik tagium aksraligruaniniğlu. ²⁶ Iñuich igivrugağisirut iqsilutin isumaaluhigmikni sum-suli tikitchuksrañanik iluqnaanun nunamun, atakkii qaummatipayaanj silam nuktitaulutin inimikniñ. ²⁷ Qiñigisigaat Iğñinja Iñuum agğiqsuaq nuviyakun qilañmiñ sanñimigun kamanallapiaqtuakun kamanautmigunglu. ²⁸ Tamatkua atuumaagsikpata qichağitichi niğiugaqağusi. Atakkii tasuqsakkauħksraqsi qalliruq.”

Iłisaaksraña Asirritłaitchuam Napaaqtum

²⁹ Jesus-ñum uqautiniğai atrikusautmik, “Qiñillaksaqsion asirrisuuruaq napaaqtuq suli iluqaisa atlat napaaqtut. ³⁰ Milukatata sagviaqsiptomata ilisimarağigiksi upingam qalliħa. ³¹ Taatnatuntuuq atuumaagsikpata tamatkua uqautigikkatka ilitchuğigisigiksi anayuaqataan Agaayyutim tik-iññialilħa. ³² Itqallaksiñ una! Iñuich iñuuniaqtuat pakma tuquyumiñaitchut tamatkua iluqatin atuumagaluaqtitnagich. ³³ Qilaglu nunalu piigisiruk aglaan uqalitka piigumiñaitchut.

Munaġimmaaqiġiksraq

³⁴ “Munaġititchi! Isumaiqsitnasi taanġaġmunlu isumaaluutaanunlu marruma iñuuniaħhum. Taatnañitchupsi uvlum quviquppiagaasi tavrakñatchiaq niġiungisillusi. ³⁵ Nanigiaturu pisaġigisigai iluqaisa iñuich nanipayaaq nunami. ³⁶ Munaġiyumausili agaayulusi ataramik makitalgulusiasiiñ payaġaġusi iluqaani atuumarauksrani agġiġñiaħhanunaglaan Iġñinjan Iñuum.”

³⁷ Uvlugaġipman Jesus ilisautriraqtuq agaayyuvikpañmi. Anaqaksraaqman siñiktaġiaġniqsuq iġġiani atiqaqtuam Olives-mik. ³⁸ Uvlaaġuqman iñuich utlautiraqtut agaayyuvikpañmun naalaġnisukħuq uqaqpan.

22

Sivunniugun Tuqutħukħuq Jesus

¹ Niġiqpagvikaq atilik Apqusaakkauħiġmik qalliñiqsuq iñuich niġipmata puvlaksigniġilaamik qaqqumik. ² Qaukñich agaayuliqsit sulis aglaliqirittuqutħunniġaat Jesus nalunautħilutin aglaan iqsiginiġaich iñuich.

Judas Aniqtuq Aatħuutigisukħuq Jesus

³ Tavrakña tuunġaq isiġniqsuq Judas-mun atiqaqtuamun Isariotmik, ilaġat qulit malġuk maliguaqtit. ⁴ Judas-ħum uqaqatigityaġniġai qaukñich agaayuliqsit anjalatinitħu agaayyuvikpaum iluaqtitħiñiaqtinñ qanuq aatħuutigisukħuq Jesus ilinittun. ⁵ Quviasukħutin akiqsruġaat akiliġukħuq maninmik. ⁶ Judas anġniqsuq. Piviksraqsiugaqsiñiġaa aatħuutigisukħuq Jesus ilinittun iñuich nalupkaġlugich.

Itqanaiyaliq Jew-ħuruat Niġiqpagvikaanun Atilinmun Apqusaakkauħiġmik

⁷ Akunniqsaaami uvlua Puvlaksigniġilaam qaqqum tikiñniqsuq, taamna Apqusaakkauħum ipnaiaam tuqurviksraña. ⁸ Jesus-ħum tuyuġigik Peter-lu John-lu itnaqħugik, “Itqanaiaġiatku niġiqpaħksraqput.” ⁹ Apiqsruġniġaak, “Nani itqanaiaqquvisiguk?” ¹⁰ Jesus-ħum kiuniġik, “Isiġuptik nunaaqqimun paġisigiktik iñuk akiyaqtuaq qattamik imilinmik. Malikkumaiktik isiqpan tupiġmun, ¹¹ suliasiiñ nipliutilugu iñua tupqum, ‘Iisautri nipliġniqsuq, Nani iniqaqpich tuyuġmiaqagvinmik niġġiviksramnik ipnaimik piqasiġħuq maliguaqtmnik niġiqpagvikaami atiqaqtuami Apqusaakkauħiġmik?’ ¹² Uma urriqsuutigisigaatik inimik nallaauraallagviuluumaatqum qulligmi itqanaiaamim inuqsrañaiħuq. Tavrani itqanaiaħhiñaurutik.” ¹³ Aullaqamik paqinnigaaq taatnatun Jesus-ħum uqaħhatun, aasiiñ itqanaiaqħutin niġiqpagviksramun atilinmun Apqusaakkauħiġmik.

Atanġum Nullautħiġvia

¹⁴ Niġġiviksraqtin tikitman Jesus aquvinniqsuq piqasiqħuni uqqiraqtinik. ¹⁵ Nipliutinigai, “Niġiqatigisullapiġipsi uumiña ipnaimik niġiqpagvikaami atiqaqtuami Apqusaakkauħiġmik nagliksaanħaiñħaġma! ¹⁶ Uqautigipsi, niġitqinñianitkiga immiumaniaħhanunaglaan anjaayuaatani Agaayyutim.” ¹⁷ Taatnaanikami Jesus-ħum tiguplugu qallun, quyanigaa Agaayyun nipliħuni, “Tigulugu taamna imillagvigisun! ¹⁸ Uqautigipsi, uvakñaniñaglaan imitqikkumiñaitħuq asiam misuġuanik agġiġñiaħhanunaglaan Agaayyutim anjaayuaatani.” ¹⁹ Jesus-ħum tiguplugu qaqquq quyanigaa Agaayyun. Avguqħuq qaqquq qaiñniġaa nipliħuni, “Taamna qaqquq timiġiġiġa qaisauruaq ilipsittun. Niġġisun

itqakkutigilugu uvaḥnun.”²⁰ Taatnatuntuuq, niġianikamiḡ qallun qaiññaġaa nipliġhuni, “Asiam misuġua uumani qallutmi Agaayyutim nutaag sivunniugutigigaa taluġniqusiġluġu aupkun maġikkauruamik ilipsitñun.”²¹ “Atañjiil Iłapsisamma aquppiqatima qaiññaġaaḡa. ²² Iġñña Iñuum tuquruksrauniaqtuq Agaayyutim sivunniutaagun, aglaan nakliuḡ iñuḡmi qaitchiruami ilaanik!”²³ Maliguaqtai apiqsruqtautiaqsiñiqsut avatmun nalliġsiḡ qaitchiyummatiqaqmagaan ilaanik.

Uqavaaġun Kamañaġuḡnikun

²⁴ Maliguaqtai qapiqtailraġniqsut nalliġsiḡ kamañaġniqsraugisipmagaan. ²⁵ Jesus-ḡum nipliutiniġai, “Jew-ḡuḡitcheuat umialġich saḡḡiqaqut iñuḡmikni suli aḡalatiḡ taigukkautlatuplutiḡ Iłauraañtiñik Iñuich. ²⁶ Aglaan taatnatun itchuksraunġichusi. Kamañaġniqsrauruaq akunnapsitñi ilili nukaqliqsun suli sivulliuqti savaktitun. ²⁷ Kiña kamañaġniqsrauva—taamna aquvitluni niġiruaq naagaqaa taamna payuktaqtuaq? Tavrataamna aquppiruaq kamanatluktuq. Aglaan iqasiġipsi payuktaqtitun.

²⁸ “Iłipsi, nayuġipsitña uuktuaqsiupayaaqama. ²⁹ Atriłilugu aapaa aḡalatchitłasipkaiłha uvamnik, taatnatuntuuq aḡalatchitłasipkaġisipmigiḡsi. ³⁰ Niġiqasiġisigipsitña imiqasiġluḡalu aḡalatchiaqsiguma iñuḡnik, suli aquppiqasiġisigipsitña taivrurmani atanniityaġuma kiḡuviagiñnik qulit malġuḡnik iġññitiñik Israel-ḡum.

Jesus Sivuniksriqiruq Peter-m Piłlaaġiksraḡanik

³¹ “Annaa, Simon! Naalaġniłlaġiñ! Tuunġaum uuktuaġumiñaqsiñiġaasi iluqasi, nautchirriqiri aviktuipmatun mukkaaksranik sanikluḡniñ. ³² Aglaan agaayyutigikiḡiñ ukpiqsriłhiñ qapiqunilługu. Utiguvich uvaḥnun sayyiġisigitiḡ aniqatiutiḡ.” ³³ Simon Peter-m kiuniġaa, “Ataniiq, isiqtaucasiiłhiñauġikiḡiñ suli tuquqasiġutiḡ!” ³⁴ Jesus nipliqsuq, “Peter, uqautigikiḡiñ, aqargiqpak qalġuqtaġaluaqnaġu uvlaami piłlaaġisigisigikma piñasuniaglaan.”

Maniqagviġlu Puukataġlu suli Savikpak

³⁵ Jesus-ḡum uqaanikami taavrurmiña apiqsruġniġai maliguaqtini, “Taimani tuyuġikapsi manikuviiłlaaqhusi puukataiłlaaqhusiłu sakpakkiłlaaqhusiłu, inuqsraqpisi?” Kiuniġaat, “Inuqsrañitcheugut.” ³⁶ Jesus nipliġñiqsuq, “Aglaan pakma, kiña maniqagviqagumi naagaqaa puukataqagumi saagaġligik. Suli kiñapayaaq savikpaitchumi tuniraksraġigaa quppiġaani aasiñ tauqsiguni savikpañmik. ³⁷ Uqautigipsi, Taamna uqaliq aglausimaruaq Agaayyutim makpiġaaniñi atuumaraksrauruq, itna Irrutiniġaat savamaqłuktuatun.” Iłuqaan aglausimaruaq uvapkun immiumakkauniaqtuq.” ³⁸ Maliguaqtit nipliġñiqsut, “Ataniiq, uvva malġuk savikpaak!” Kiuniġai, “Tavra apai!”

Jesus Agaayuruq Iġġimi Atiliḡmi Olives-mik

³⁹ Jesus aullalġiñniqsuq iġġimun atiliḡmun Olives-mik piragiłiġmisun, aasiñ maliguaqtaiñ malikkaat, [aglaan Judas malinġitcheuq.] ⁴⁰ Tikitñamiḡ taruḡa nipliutiniġai, “Agaayulusi ukpiqsrisainġitcheumausiłi uuktuaqsi-ugupsi.” ⁴¹ Tavrakña aullaqtaallakhuni sitquqhuni agaayuniqsuq. ⁴² Nipliġñiqsuq, “Aapaan, pisuġiġiyupku piigun qallutaa nagliqsaałhum uvaḡniñ. Uvaḡa pisuġiġinilaaptun aglaan pisułhiñ savaañuli.”

43 [Isaǵulǵum qılaŋmiñ sagviutiniǵaa sayyiqǵuǵu. 44 İhuıllıuqpaıkun agaayuniqsuq pılıqıtluǵhuni, aasii ilaan sııqsıpkalǵa kataktuq auktun nunamun.] 45 Makitnami agaayulıǵmiñiñ utıqhuniasiiñ malıǵuaqtimiñun tavra paqinniǵai sıñıktuat, mınguqhutıñ ihuıllıuqpaitlutıñ. 46 Nıplıutiniǵai, “Suvaata sıñıkpısı? Makıllısi, agaayutıtçı ukpıqısrısaiñıtchumausılı uuktuaqsıugupsı.”

Tıguniǵaat İesus

47 İesus uqaqtıtlıǵu iñuıǵıktuat iñuıch tikiñniqsut, sıvullııǵıǵıch İudas-ıñum, ilaŋata qulıt malǵuk malıǵuaqtıt. Utlakıǵu İesus kunıñıǵaa. 48 Aǵlaan İesus nıplıutiniǵaa, “İudas, kunıǵu aatchuıtıǵıvıuıñ İǵniña İñuum?” 49 Malıǵuaqtıt nayıutırnat İesus-mi tautukamıtrıñ taamna atuumaruıaq uqautiniǵaat, “Atanııq, atuǵlavut savıkpavut!” 50 İlaŋata anauniǵaa qaukıata agaayulıqsıt savaktaa sıtaıqısqıǵu talıqıpanıç. 51 Aǵlaan İesus nıplıǵniqsuq, “Añnaa! Apaıqsuq!” Aksıǵıǵu iñuum sıtaa mamıtinniǵaa. 52 Taavrıma aquaǵun İesus-ıñum nıplıutiniǵai qaukıñıch agaayulıqsıt sulı aŋalatiñıch agaayıvıkpauım ihuıqtıtçıñıaqtıñıñ sulı sıvullıuqtıǵruat tikıtchuat aıplıǵu ilaa, “Aataı, tikıtchıksrauıvısi savıkpalıǵaaǵısi anaıtanıǵlu uvaŋa lıılaa savamaǵıktı? 53 Nayıǵaǵıkpası agaayıvıkpıñmi uvluǵaǵıpman tıguniatlıtçıpsıtıña. Aǵlaan pakma savagvıksraǵıǵıksı sañııǵun taaqtıuam.”

Peter-m Pıılaaǵiniǵaa İesus

54 Tamatkua tıǵıplıǵu İesus aullautiniǵaat tupqanun qaukıata agaayulıqsıt, sulı Peter-m malıñıǵai taavakŋatluk. 55 İknıqıǵniqsıt sılataanı tupqum, aasii Peter-m ilalıǵniǵai aqıppırnat tavrani. 56 İlaŋata pırit aǵnam tautıñıǵaa Peter aqıppırnat sanıǵaanı knıǵum. Qıñıqıǵu nalıñıñaaqıǵu nıplıutiniǵaa, “Una iñuk pıqataupmırnat İesus-mi!” 57 Aǵlaan Peter pıılaaǵniqsuq, “Aǵnaaq, nalıǵıǵa!” 58 Kıñuuraŋaǵun iñuk ilıtchıqsrıpmıñıqsuq Peter-mıç nıplıqıhıni, “İlvıch, ilaǵıǵaatıntıuq taapkua!” Aǵlaan Peter-m kınıǵaa, “Naagga, ilaǵıñıtchaatıña.” 59 Sasaǵniǵum kınıuagun atlam iñuum qapıñıaıqıhıni upyañıǵaa, “İlumun una iñuk pıqataupmırnat İesus-mi, atakkı Galılee-ǵmıuñuruq!” 60 Aǵlaan Peter-m kınıǵaa, “Nalullapaıǵıǵa sumıç uqaqtılaan.” Uqaqtıtlıǵu tavrakŋatçıaıq aqarǵıqpak qalǵuqtaǵniqsuq. 61 Atanǵuruam qıvıaqıhıni tautıñıǵaa nalıñıñaaqıǵu Peter, aasii Peter-m itqıǵniǵaa atanıç nıplııha iñmiñun, “Aqarǵıqpak qalǵuqtaǵaluaqnaǵu uvlaapak pıılaaǵıtıǵıǵıǵıkmı pıñasunıaǵlaan.” 62 Peter tavra anıplıni qıanıqsuq ihuıllııullapaıqıhıni.

İesus Mıtautıǵıǵaat Anaullaqıǵulu

63 İñuıch munaqsrırat İesus-mıç mıtautıǵiniǵaat anaullaqıǵulu. 64 Matıplıǵıç ırrak aıqısrıǵniǵaat, “Kıa anaıvatıñ? Nalaıtçadıñ?” 65 Nıplııtıpmıñıǵaat iñuıǵıktıuıç pısaañatıñıç.

İesus Uqaqsıttaaǵvıñmi

66 Uvlaaǵuqman İew-ıñuruat sıvullıuqtıǵruat qaukıñıch agaayulıqsıtlu aǵalıqırıtlu katıniqsıt, aasiiñ İesus tıkiutiniǵaat uqaqsıttaaqıtıtçırinun, 67 nıplıqıhıñ, “Uqaıtıǵıtı! İlvıch Christ-ıñıvıch, taimña akıqsruatauruıaq Anıqsuqtı?” İesus-ıñum kınıǵai, “Uqaıtıǵupsı

ukpiġinianjitchipsitja; ⁶⁸ suli apiqsruġpsi apiqsruutmik kiuyumiñaitchipsitja. ⁶⁹ Aglaan uvakja Iġñija Iñuum aquppigisiruq tunjaani taliqġian Agaayyutim piqaqtuam sanjipayaamik.” ⁷⁰ Iluqatin nipliġñiqsut, “Ilvich, Iġñigivatin Agaayyutim?” Kiuniġai, “Ilipsi, uqaqtusi Iġñiginipluġa.” ⁷¹ Kiisaimmalu nipliġñiqput, “Inuqsranjaisugut iļisimarimik! Tusaagikput qanuq nipliġha.”

23

Jesus Pilate-muutiniġaat

¹ Iluqatin iñuich makitlutinj Jesus Pilate-muutiniġaat kavanaauruamun. ² Tavrani pasiaqsiñiġaat Jesus itnaqhutinj, “Iļitchuġigikput una anjun kil-lukuaqtitchiġha iñuptiknik atakkii uqautiniġai akilijunijitļugich tax-sinik Caesar-mun Rome-mi. Uqautiniġaisuli ilaa Christ-ñuniplumi umialik.” ³ Pilate-ñum apiqsruġniġaa, “Umialigivatin Jew-ñuruat?” Jesus anjñiqsuq, “Aa, nalauttutin.” ⁴ Taamna atuumaanikman Pilate-ñum nipliu-tiniġai qaukļinjich agaayuliqsit iñugaaġruilļu, “Iļitchuġinjitchuġa patchisik-sramik uumani anutmi.” ⁵ Aglaan qapinjaispauraqtut, “Iļisauttutimigun aġayagāigai iñuich iluqaani Judea-mi. Aullaqniuruq Galilee-mi pakma maunjaqhuniasiiñ.”

Jesus Herod-muutiniġaat

⁶ Pilate-ñum tusaakamiuġ taamna apiqsruġniġaa, “Una anjun Galilee-ġmiunjuva?” ⁷ Iļitchuġikamiuġ Jesus-ñum agġiqsilaarja nunamiñ anjalatananiñ Herod-ñum, tuyuġiniġaa Herod-mun tavraniitmiñiqsuamun Jerusalem-mi. ⁸ Herod quviasupiaġataġniqsuq tautukamiuġ Jesus, atakkii tusaaplugu suli qiñiġummiuqļugu inijļatluk. Tautukkummiuġniqsuq Jesus savakpan quvinqaqtuanik. ⁹ Herod-ñum apiqsruqtaaqsiñiġaa Jesus iñuġiaktuanik apiqsruutinik, aglaan Jesus-ñum kiunijñiġaa. ¹⁰ Qaukļinjich agaayuliqsit suli aglaliqirit qapinjaispauraqhutinj pasiuġniġaat Jesus. ¹¹ Herod-ñum anjuyyiuqtaifñiļu mitautigininiġaat Jesus suvasaġinjitļugu. Atipkaqļugu atangum atnuġaallautanjanik utiqttinniniġaat Pilate-mun. ¹² Taavrumani uvlumi Herod-lu Pilate-lu ilauraġiiksinniqsuk sivuani uumigiikkaluqtuak.

Jesus Tuquruksraġuġaat

¹³ Pilate-ñum katipkaġniġai qaukļinjich agaayuliqsitlu sivulliuchtit iñuillu, ¹⁴ suli nipliu-ti-plugich tamatkua, “Tikiutigiksi una anjun uvanjun nipliġhusi sivulliullautanijñi-plugich iñuich. Isivġiugaluqļugu sivuqqa-p-sitñi paqitlaitchiga savamaqļuutiqaġļugu pasiuġutipsitñik. ¹⁵ Unniñ Herod-tuuq paqitchinjitchuq agvisiksramik, atakkii utiqtitqinñiġaa uvaptiknun. Una anjun piitchuq sumik tuqurrutaayumiñaqtuamik ilaanun. ¹⁶ Taatnaġļuġa ipiġaqtuqtitqaagļugu aullaqtitkisigiga.” ¹⁷ [Pilate patchisaiqsitchisuuruq atautchimik isiqtamik niġiqpagvikaam uvluaani]. ¹⁸ Iñugaaġruich niplianiqsut, “Tuqqtuchiuġ taamna iñuk aasiñ tigutaqtaunjaqsillugu Barabbas!” ¹⁹ (Barabbas isiqtauniqsuq atakkii ilauplumi tamatkunani aġayakhutin nunaaqqimi tuqqtuchiruanilļu). ²⁰ Pilate-ñum Jesus patchisaiġukkaluġaa. Taatnamik uqaġvigitqikkaluġai iñugaaġruich. ²¹ Aglaan iġialaniqsut nipitusiplutin, “Kikiaktuutisiun! Kikiaktuutili sannigutamun!” ²² Pilate-ñum piñatchiġļugu nipliġñiqsuq, “Sumik savamaqļuutiqaqpa? Paqitchinjitchuġa sumik tuqurrutaayumiñaqtuamik ilaanun. Ipiġaqtuqtillugu patchisaiġisigiga.” ²³ Aglaan

igialapsauragñiqsut kikiaqtuutiraksraupiağniplugu sannigutamun. Kiisaimmalu igialahigmiktigun akimavut.

²⁴Uvvaasiin Pilate-ñum atannigñigaa Jesus kipiçniugutaatitun. ²⁵Pilate-ñum pituiğniğaa Barabbas pisukkanat, taamna isiqtauruaq atakkii ilaupluni tamatkunani ağayakhutin iñuaqtuani, aasiin qaitlugu Jesus ilinjitñun pisulhatitun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sannigutamun

²⁶Añuyyiuqtit sivulligñigaa Jesus. Pisullagmin paaqsiñiqsut iñunmik Cyrene-nağmumik atiqaqtuamik Simon aitmuktuamik nautchiivinmiñ. Tamatkua nunuriñigaa akiyağiaquplugu sannigutamik aquagun Jesus-ñum. ²⁷Iñugiallapiatuat iñuich malinjigaa. Akungatni itmiñiqsut ağnat qairuat uigualaplutin. ²⁸Jesus-ñum kinjaqami nipliutiniğai, “Ağnaanisi Jerusalemlu! Qirratiginasitña aglaan qirratigisitchi ilipsitñun qitungapsitñunlu. ²⁹Atakkii uvlut qallirut iñuich nipliğisilhat, ‘Quvianamiurut taapkua ağnat qitungaitchuat sinaiyautlaitchuatlu miluktitchisimaitchuatlu.’ ³⁰Taivrumani uvlumi iñuich nipliğisirut igğitñun, ‘Katagitchi uvaptiknun!’

suli qimiğaanun, ‘Iriqtigut.’

Hosea 10:8

³¹Atakkii taatnatun irrutikpatrun patchisaitchuaq pakmapak, qanutun irrutriñiaqmivat iñunmik taimanigu?”

³²Malğuk atlak iññuk, iluqatik savamağlüksimaruaq, tuqqutauruksraupmiñiqsuk piqataulugik Jesus-mi. ³³Añuyyiuqtit tikiñniqsut atiqaqtuamun “Saunga niaqum.” Tavrani kikiaktuutiniğaa Jesus suli taapkuak savamağlüksimaruaq piqasiqlugu, ilaqataa taliqpian tunjaanun suli ilaqataa saumian tunjaanun. ³⁴Jesus nipliğniqsuq, “Aapaan, natqigutikkich tamatkua iñuich! Nalugaat sumik savaaqaqtilaaqtin.” Avguğniğaiç atnuğaanj nalautchagautigiplugich. ³⁵Iñuich qichaqtuat tautuktuagñigaa. Jew-ñuruat sivulliuqtinisa mitautiginigaa, “Annautiragigai atlat. Ki aniqsuğli inmiñik Christ-ñuyumi, Anniqsuqti akiqsruutauruaq Agaayyutim piksraqtaagikkana!” ³⁶Añuyyiuqtit mitautigipmiñigaa. Utlaklugu aatchuğniğaa sunağnit chuamik misuqqumik ³⁷nipliçhutin, “Anniqsuğni ilipnik umialigikpatin Jew-ñuruat!” ³⁸Niaquan qulaagun aglaklugich uqallich, “Taamnauvva umialgat Jew-ñuruat.”

³⁹Ilaqataan savamağlüksimaruaq niviñaruam uqagñiqluktaqmiñigaa, “Christ-ñuguvich anniqsuğni ilipnik uvaguglu!” ⁴⁰Aglaan ilaqataan iñiqtiğniğaa nipliçhuni, “Taluginjitpiun Agaayyun? Tuqqutaksrauruti-ntuuq ilaatun. ⁴¹Tuquniaqtuguk nalautilugu atakkii taatnağnaqhunuk; aglaan taamna savaaqanjichuq pigiit chuamik.” ⁴²Aasiin nipliutiniğaa, “Jesus, itqagillanñanñan tikitchuvich añaayyautipnun!” ⁴³Jesus-ñum nipliutiniğaa, “Akiqsruğikpiñ, marrumani uvlumi piqasiğisigikma utaqivinjmi.”

Jesus Tuquruq

⁴⁴Uvlug qitiçquqman siqinñaağinaiğniqsuq taaqsipluni nunapayaami piñasunun ilipman sassaç; ⁴⁵talukuyaaq [sapukutchiutauruaq] niviñaruuaq agaayyuvikpañmi siiksiniqsuq tatpichakña takununaağlaan. ⁴⁶Jesus nipaalaligniqsuq, “Aapaan! Argaknun iligiga irrusiğal!” Taatnaanikami tuquniqsuq. ⁴⁷Rome-mağmiut qaukhiata añuyyiuqtit tautuklugu tamanna atuumaruuaq kamaksruğniğaa Agaayyun nipliçhuni, “Iłumutun taamna anjun nalaunjaruq!” ⁴⁸Iñuich katiruat

qiniǵiaqluǵu kikiaktuutiriǵi tautukamitruǵ tamanna atuumaruǵ, utiǵniqsut kinuniǵmiknun ipiqtutchallapiaqhutin. ⁴⁹ Iluqatin tamatkua ilisimaruat Jesus-mik ilagiplugillu aǵnat maliktuat Galilee-miǵ qichaǵniqsut taiǵakǵatluk qiniǵiaqhutin.

Jesus Iluviǵniǵaat

⁵⁰⁻⁵¹ Iǵnuqaqmiǵniqsuq atiliǵmik Joseph-mik Arimathea-ǵmiumik, nunaaqqimiǵ Judea-mi, nalaunǵaruǵ qanutitanitǵhuaǵlu iǵnuk, sulit utaqqiniqsuǵ tikiǵiǵsraǵanik aǵaayuaqataan Agaayyutim. Ilaugaluǵhuni uqaqsittaagtitchirini aǵiqataunǵiǵniqsuq sivunniuuqmata tuqqutǵhukluǵu Jesus. ⁵² Joseph-ǵum utlautipluni Pilate-mun apiqsruutiginiǵaa timaa Jesus-ǵum pisukluǵu. ⁵³ Tavrakǵa atqaqluǵu timaa Jesus-ǵum, nimiǵsruǵniǵaa ukiǵhaaǵiksaamik, ilipluǵuasiǵni iluviǵluqtamun uyaǵaǵmi atunǵaǵitǵhuamun. ⁵⁴ Iluqani tamanna atuumaniqsuq minguiqsiaǵvium uvlua aullaǵniyasipman. ⁵⁵ Aǵnat maliktuat Jesus-mik Galilee-miǵ maliǵniǵaat Joseph tautukluǵuasiǵni qanuq Jesus-ǵum timaa ilipmagu iluviǵmun. ⁵⁶ Utiǵhutin kinuniǵmiknun itqanaiyaǵniǵaich tipraǵiksautilǵich uqsruǵutiksrai timaan Jesus. Jew-nuruat minguiqsiaǵviatni minguiqsiniqsut kamagiplugu tillisaa Moses-ǵum.

24

Jesus Anǵipkakkauruǵ Tuquliǵmiǵ

¹ Uvlaatchauranǵi sivullium uvlum akunniqsaaami aǵnat iluviǵmunniqsut saagaqhutin tipraǵiksautiliǵnik uqsruǵutiksraiǵni itqanaiyaǵmiknik. ² Paqinniǵaat uyaǵak aqsraqtinaniqsuǵ paananiǵ iluvǵum. ³ Tavraasiǵni isiqamiǵ paqiniǵniǵaat timaa atanguruam Jesus. ⁴ Qanuqsausiuqtitlugich tavrakǵatchiaq malǵuk aǵutik qitǵiǵnaqtuanik atnuǵaallak qichaǵniqsuk saniǵaatni. ⁵ Iqsitchakhutin aǵnat sikinniqsut nunamun. Aǵutik nipliutiniǵaich, “Suvaata tautuǵiaqǵisi iǵnuuramik akunǵatni tuqunaruat? ⁶ Uvaniǵitǵhuq atakkii iǵnugutqiksuiq. Itqallaksiun qanuq uqaqtılaaǵa ilipsitǵun Galilee-miinǵaǵmiǵni, itna, ⁷ Iǵniǵa Iǵnuum qaisauruksrauruq killuuruanun iǵnuǵnun kikiaktuutikkauluni, aasiǵni piǵayuatigun uvlut aǵitqikkumapluni iǵnuǵiǵmun.” ⁸ Aǵnat itqaǵniǵaat uqaǵikkaǵa. ⁹ Utiǵhutin iluviǵmiǵni uqautiniǵaich qulit atausiq maliǵuaqtit atlatlu iluqaitǵnik tamatkuniǵa. ¹⁰ Taapkua aǵnat Mary Magdalene, Joanna-lu, Mary-lu aakaǵa James-ǵum, sulit atlat aǵnat. Uqautiniǵaich uqƵiraqtit tamatkuniǵa atuumaruǵanik iluviǵmi. ¹¹ Aglaan maliǵuaqtit isumaniqsut aǵnat piǵiǵilqinipluǵich. Taatnamik ukpiǵiǵniǵaich. ¹² Aglaan Peter makitiǵhuni aqƵaliqsruǵniqsuq iluviǵmun; auǵrukami tautunǵiǵaa nimǵutaa ukiǵhaaǵiksuaq kisiǵan. Kinuniǵmikhuni quviǵusuutiginiǵai tamatkua atuummiruat.

Pisukkataaǵniqsuk Emmaus-mun

¹³ Taavrumani uvlumi malǵuk Jesus-ǵum maliǵuaqtik nunaaqƵiuramunǵiǵniqsuk atiliǵmun Emmaus-mik, unǵasiksilaaqaqtuaq tallimat malǵunni mile-lanik Jerusalem-miǵ. ¹⁴ Pisullaǵmik uqaǵniqsuk iluqaanik atuumaruǵamik. ¹⁵ UqƵaaǵiksitlugik Jesus pisuqasiǵniǵik; ¹⁶ tautukkaluaǵniǵaak aglaan ilisaǵiǵniǵiǵaak. ¹⁷ Jesus-ǵum nipliutiniǵik, “Sumik uqaqƵisik pisuktuaǵlaptikni?”

Qichaqpaallaḥniqsuk alianaqsiplutik. ¹⁸ Ilaqataan atilgum Cleopas-mik apiqsruḡniḡaa, “Kisivich naluvalunḡniqsutin Jerusalem-mi atuomapman tamanna ikpaksravak.” ¹⁹ Jesus-ḡum apiqsruḡniḡik, “Sunik?” Kiuniḡaa, “Tamatkuniḡa atumaruanik Jesus Nazareth-miumun. Taamna aḡun sivuniksrigirauniqsuq sanḡiqaqtuuaq uqaḡiḡmigun savaaḡmigunlu sivuḡaatni Agaayyutimlu iḡuillu. ²⁰ Qaukḡiḡich agaayuliqsipta sulivulliuqtupta sivunniḡniḡaat kikiaktuutitquplugulu tuqqutautquplugulu. ²¹ Niḡiugaḡigaluaqqaqput ilaanuniplugu tasuqsairuksrauplugu Israel-aagmiunik. Marrumani uvluni piḡayugigaat atuumapmanaglaan. ²² Iḡapta aḡnat tupakkaatigut pitḡukḡuunniḡi. Taapkua utlautiniqsut qauniuraami iluviḡmun, ²³ aglaan paḡiḡiḡniḡniḡaat timaa. Utiqamiḡ nipliḡniḡisut tautuniplutiḡ isagullaḡnik uqautriruanḡnik Jesus iḡuuniplugu. ²⁴ Iḡavut utlautiniqsut iluviḡmun paḡitlugu taatnatupiaq aḡnat uqaḡhatitun, aglaan qiḡiḡitmiḡniḡaat Jesus.” ²⁵ Tavrali Jesus-ḡum nipliutiniḡik, “Qanutun isumailaaqtigivisik! Qanutun sukaisigivisik ukpiqsriḡksrapsitḡik supayaanik sivuniksrigirit uqautaitḡik! ²⁶ Uqaḡniḡugaut Christ, Anniqsuḡti aqiqsruutauruaq nagliksaatukksrauniplugu tamatkuniḡa isigaluaqani kamanautmiḡun.” ²⁷ Jesus-ḡum ilitchuḡipkaḡniḡik uqautigikkauruanik iḡmigun iluqaitḡi Agaayyutim uqaḡhiḡi, aullaḡniḡipluni makpiḡaanḡiḡiḡi Moses-ḡum suliaḡlaḡitḡiḡiḡi iluqatiḡ sivuniksrigirit.

²⁸ Qallikamiḡ nunaaqqiuramun igliḡviḡmiknun, Jesus pisuk-tuiḡniḡniqsuq qaaniḡniḡniḡiaqtuatun. ²⁹ Aglaan nutqaqtinniḡaaq nipliḡhutik, “Ittuallagiḡ uvaptikni. Taaqsisiaqsigaatigut.” Malikḡugik nayuḡniḡik. ³⁰ Jesus aquvinniqsuq niḡiqasiḡukḡugik. Tigusikami qaqqumik quyaniḡaa Agaayyun. Avguḡlugu qaqquq qaiḡniḡaa ilinḡkun. ³¹ Irratik anmaqmata ilisaḡiaqsiliḡniḡaaq. Aglaan qiḡiḡniḡaiqsigḡniqsuq ilinḡkniḡi. ³² Uqaqsiḡniḡisuk iḡmiknun, “Uunaaqsaagaluaqpiḡuk uummatiptikni uqaqatigipmatiguk tumitchaani sulikaḡiḡsiḡkaḡlugu Agaayyutim uqaḡha uvaptiknun.” ³³ Maksriḡhutik utiqtiḡniqsuk Jerusalem-mun. Paḡinniḡaaq qulit atautchich maliguaqtit katimaqatigaqtuat atanik. ³⁴ Tamatkua katimaruat niplianiḡisut, “Atanguruaq anḡitqiḡniḡisut ilumun! Sagviḡniḡisut Simon-mun.” ³⁵ Malḡuk utiqtiḡtuak uqautiniḡaich atuumaruamik tumitchaani sulikaḡnuq ilinḡkniḡ isisaqsriḡiḡmiknik Ataniḡmik avguipman qaqqumik.

Jesus Sagviqsuq Maliguaqtimiḡun

³⁶ Malḡuk uqaqtitlugik taavrumiḡa, tavrakḡatchiaq ataniḡ Jesus qichaaniḡtiḡniqsuq akunḡatni nipliutiḡlughich, “Tutqiutiḡaḡitchi!” ³⁷ Tatamitchaḡniqsut atakkii tautukkasunḡiaqḡutiḡ aliuḡtumik. ³⁸ Aglaan nipliutiniḡai, “Suvaata tupaktiḡpisi? Suvaata ukpiqsriḡitpisi? ³⁹ Tautuksigich argatka isigatkalu. Uvaḡaupiaḡtuḡa. Aksigḡluḡa ilitchuḡiḡiaqtusi. Atakkii aliuḡtuḡ timiḡaḡitchuḡ sauniḡaḡitḡluniḡu uvaptun.” ⁴⁰ Uqaqami taavrumiḡa qiḡiḡitḡikai arganḡmiḡik sulivisiḡanḡmiḡik. ⁴¹ Maliguaqtit ukpiḡilguiḡniḡaatsuli aglaan quviḡusukḡutiḡ quviasullapiḡhutiḡlu. Jesus-ḡum apiqsruḡniḡai, “Uvani niḡiḡksraqaḡpisi?” ⁴² Aatchuḡniḡaat igaamik iqalunḡmik. ⁴³ Tiguplugu niḡiḡniḡaa sivuḡaatni.

⁴⁴ Tavra nipliutiniḡai, “Tamatkua uqautigikkatka ilipsitḡunimma nayuutiḡnaḡa ilipsitḡi, suapayaaq atumaniḡniḡiplugu aglausimaru-

atun uvapkun maligutaksraŋa Moses-ŋum suli aglaanjitŋi sivuniksriqirit suli Psalms-ni.” ⁴⁵ Tavra aŋmaŋniŋai isummatinich kaŋiqsitquplugich uqałhanik Agaayyutim. ⁴⁶ Nipliutinigai, “Taamna aglausimaruaq, Christ, Anniqsuqti akiqsruutauruaq, nagliksaqtuksrauruq tuqulunilu aŋitqiksuksraupluni tuqunaruaniŋ piŋayuatigun uvlut, ⁴⁷ suli atqagun tusaayugaagiksuaq quliaqtuakkaugisiruq isummitqilikon suli natqutikkaułikon killuqsautiniŋ iŋunun nanipayaaq, aullaŋniilugu Jerusalem-miŋ. ⁴⁸ Iłisimaraugisirusi tamatkunuuna. ⁴⁹ Tuyuŋisigipsi Irrusillautamik Agaayyutim akiqsruutigikkaŋanik. Utaqqiruksraurusi nunaqqimi saŋŋim pakmakŋa tikiŋniiałhanunaglaan ilipsitŋun.”

Jesus Qilaŋmuutikkauruq

⁵⁰ Jesus-ŋum annisiniŋai nunaqqimiŋ Bethany-m tunaanun. Tavrani isaklugich argaŋni piliutiksriŋniŋai maliguaqtini. ⁵¹ Jesus agaayutil-laisa aullautikkauniqsuq pakmuŋa. ⁵² Maliguaqtit agaayyuviginigaaŋ utiqhutinjaasiiŋ Jerusalem-mun quviasullapiaŋataqhutin. ⁵³ Ataramik agaayyuvikpaŋmiinniqtut [nangaqługu] quyaplugu Agaayyun.

nalguǵlugu tumiksraña.”

Isaiah 40:3

24-25 Taapkua uqçiraqtit tuyuruat Pharisee-nuruaniñ, John apigilgiññaat, “Uvva, Christ-nunginiñiguvich naagaqaa Elijah-nungitchuvich, naagaqaa taimña sivuniksriqiraungitchuvich, suvaata paptaagivich?” 26 John kiuniǵai, “Uvaña paptaagutiqaqtuña imikun. Aglaan akunnapsitni qichaqtuq iłitchugimaisaqsi. 27 Ilaa aqupkun sagviǵisiruq. Uvaña sinjiłguyumiñaitchuñaunniñ aluǵutiñnik.” 28 Tamatkua atuummiñiqsut Bethany-mi Perea-mi Jordan taavanitchianani John-ñum paptaaqtitchiviani.

Agaayyutim Ipnaiyaaña

29 Uvlutqikman John-ñum Jesus qiñiǵniǵaa utlautiruaq inmiñun, aasrii upyaklugu, “Uvvauna Agaayyutim ipnaiyaaña piǵityaqtuuaq nunam iñuiñ killuutaatnik! 30 Ilaa taimñaauruq uqautigikkaga itnautigiplugu, ‘Iñuk imma aggigñiaqtuq akiaqtiksraǵa. Kamanatluktuaq uvañniñ, takku ilaa anigaluagnaña inñaniksimaaqhuni.’ 31 Uvaña nalugaluqałlugu kisuugisiłha, tikumaruña paptaagusriqłuña imiǵmik iłitchuǵipkautigisrukługu Israel-aagmiunun.” 32 Uvva itnailiplugu John-ñum iłisimariǵaa, “Uvaña qiñiǵiga Ipqitchuaq Irrusriq atqaqtuuaq pakmakña atriqaqhuni tiñmiaǵruuratun aasrii ilaaniitluni. 33 Kanqisianingitchaluagiga kisuutilaaña, aglaan Agaayyutim tuyuǵirima imikun paptaagityaqluña, uqautigaaña itna, ‘Ivich qiñiǵisigiñ Ipqitchuaq Irrusriq atqaqpan aasrii inillaguni iñunmun, ilaa taimñaugisiruq paptaaǵirusraq Ipqitchuakun Irrutchikun.’ 34 Aasrii uvaña qiñianikkiga taamna atuumaruuaq aasrii uqautigitlaplugu Iǵniǵilħagan Agaayyutmun.”

Jesus-ñum Sivulliich Maliguaqtai

35 Uvlutqikman John taraniilgiñniqsuq malǵuñnik maliguaqtinmiñik piqasriqhuni. 36 Qiñiqamiñ Jesus apqusraaqtuuaq John-ñum upyañniǵaa, “Uvvauna Agaayyutim ipnaiyaaña.” 37 Taapkuak maliguaqtik tusraaplugu taatnaqman, maliutiniǵaa Jesus. 38 Jesus-ñum kinjaqami, maliutiniqmakni qiñiǵlugin apiginiǵik, “Sua pakikpitchu?” Taapkuak kiuniǵaa, “Rabbi, nani tukkuqaqpich?” (Taamnaguuaq Rabbi mumiutiqaqtuuaq iłisautrimik.) 39 Ilaan kiuniǵik, “Uvunaǵutik qiñiǵiatkul!” Taapkuak utlauti’amik qiñiǵniǵaa nani irviqaqtılaaña, aasrii uvlivigiplugu. Sisamanun tuqtuqtaq iłiyuñnaqsiruami sassaq unnuksraaqman. 40 Taapkuak tusraaplutik John-ñum uqautaanik maliutruruak Jesus-mik iłaqataa atiqagñiqsuq Andrew-mik, Simon Peter-m aniqatigiplugu. 41 Andrew-m sivulliuplugu paqilǵaaǵniǵaa aniqatni Simon uqautiplugu, “Uvaguk paqitkikpuk Messiah” (mumiutiqaqtuuaq Christ-mik naagaqaa Anniqsuqtimik), 42 aasrii Simon Jesus-muutiuplugu. Jesus-ñum qiñiǵlugu nipliutiniǵaa, “Ivichuvva Simon, iǵniña John. Taiyuutinikkisirutin Cephas-mik” (mumiutiqaqtuamik Peter-mik Iyaǵanmiglu).

Jesus Tuqluiħa Philip-mik Suli Nathanael-mik

43 Uvlutqikman Jesus sivunniǵniqsuq Galilee-mugukhuni. Ilaan Philip paqitlugu nipliutiniǵaa, “Maliguanñal!” 44 Philip-guuq Bethsaidagmiununiqsuaqtuuaq Andrew-mıu Peter-mıu irviakni. 45 Philip-ñumli nalautlugu Nathanael, uqautiniǵaa “Uvagut paqitkikput taimña Moses-ñum uqautigimakkaña maligutaksrani suli sivuniksriqirit uqautigikkañat. Ilaa Jesus-ñuniqsuq, Nazareth-miu, Joseph-ñum iǵniña.” 46 Nathanael-ñum piñiǵaa, “Qanusriq nakuuruuaq aggitłava

Nazareth-miñ?” Philip kiugaa, “Kiataamiļi qiñigiaqsagun!” ⁴⁷ Jesus-
 num qiñiqamiun Nathanael utlautiruaq inmiñun nipliğniqsuq, “Uvvauna
 Israel-aagmiupiağataq! Ilaani piitchuq pigiilaq.” ⁴⁸ Nathanael-
 num apiqsruğniğaa, “Qanuqtugu ilisimaviņa?” Jesus-
 num kiugaa, “Philip-mun tuqtuğaluaqtitnak
 qiñianiñniğikpiñ atanjusrima'avich asrirrirağaqtuami
 napaaqtumi.” ⁴⁹ Nathanael-
 num kiugaa, “Iisautrii! Ilvich
 Agaayyutim Iğniğiniğaa-
 taatin! Israel-aagmiut
 umialiginigaatin!” ⁵⁰ Jesus-
 num kiugaa, “Ilvich ukpiliqsipich
 qiñigni'apkiñ sivuani
 ataani napaaqtum asrirrirağaqtuam?
 Qiñiğisirutin kamanatluktuanik
 taavrumakņa.” ⁵¹ Jesus-
 num nipliutipsaagniğai, “I
 lumutuuruamik nipliutigipsi,
 ilipsi qiñiğisigiksi qilak anmaqpan
 suli Agaayyutim israğulgi
 mayutmuktuat naagaqaa
 atqaqtuat Iñuum Iğniñanun.”

2

Jesus- num Atlanñuqtitchiļha Imiğmik Misruqqumun

¹ Uvluk piñayuakun katchuutniaqtuak
 inniqsuk Cana-mi nunaaqqimi
 Galilee-mi ittuami. Jesus-
 num aakanja itmiñiqsuq. ² Suli
 Jesus-lu maliguaqtiniļu
 aiyugaaqtaupmiñiqsut
 katchuutniaqtuanun. ³
 Misruğutaat nuņupman,
 Jesus-
 num aakanjan nipliutiniğaa,
 “Ukua misruğutaaisut.” ⁴
 Jesus-
 num kiuniğaa, “Tiliuqtaksrağingitchikma
 sutquluņa. Piviksrağasuli
 tikiuamaitchuq.” ⁵ Jesus-
 num aakanjan uqautiniğai
 savaktit, “Piyumigiksi
 qanupayaaq tilikpasri.” ⁶
 Taraniguuq itchaksrat
 qattaliat iyagaich imiğnun
 inniqsut, atausriq immaqtuti-
 laaqallaapluni iñuiññaqtun
 naagaqaa iñuiññaq qulit
 gallon-tun, Jew-
 nuruat maligutaksrirusriağikkağmikkun
 iğguutiksraqtuğvikaanich. ⁷
 Jesus-
 num uqautiniğai, “Immiqsigik
 qattat imiğmik.” Tarra
 immiğniğaiç qaqłukpiuraqtuğich. ⁸
 Tarakņaasrii Jesus-
 num nipliutigai, “Tarakņa
 qalusriļusri, niğiqpaktuat
 anjalataat payuksiuñ!”
 Taapkua payuñniğaat. ⁹
 Anjalataata niğiqpaktuat
 uukamiun imiq misruğuguqtitaq
 naluniğaa nakitñaqtautilaanja
 tamarruma misruqqum,
 aglaan taapkua savaktit
 qalusriuat imiğmik ilisimaniğaat.
 Taavruma anjalataata
 niğiqpaktuat tuqtuğniğaa
 uiksraun, ¹⁰ nipliutiplugu,
 “Atlas autaaqtitchiraqtut
 misruğuniğniksramik
 sivulliuplugu, aasrii
 aiyugaaktat imianikmata,
 akiitlunniqsramik piqaqtitkaqsipługich.
 Aglaan ilvich itinnigiñ
 misruğuniğniqsraq
 isruanunaglaan.” ¹¹
 Sivulliqpianuplugu
 taamna quviqnaqtuag
 savaaq Jesus-
 num iñiqtağiniğaa
 Cana-mi Galilee-
 miittuami. Ilaan
 kamanautni qiñiqtinnigaa.
 Aasrii maliguaqtañ
 ukpiğiliutipsaagniğaat. ¹²
 Tamarruma aquagun
 Jesus aakanilun
 nukatchianilun suli
 maliguaqtinji Capernaum-
 munniqsut, taraniasriiñ
 itlutin ikituurani
 uvluni.

Jesus- num Suaqtuiyaiļha Agaayyuvikpauramik

¹³ Jew-
 nuruat niğiqpagvikaanjat
 atilik Apqusaakkauliğmik
 tikiyasriruq, aasriiñ
 Jesus Jerusalem-mun
 aullağniqsuq. ¹⁴ Agaayyuvikpañmi
 pakiniğaa iñuich
 tunniuqqairuat anusallunnik
 ipnaiñiglu tinmiagruraniglu
 suli simmiqsuqtit
 maninñik aquppiruat
 manniqivinmikni. ¹⁵
 Aasriiñ aklunaamik,
 ipiğaqtuusriqhuni
 umaruapayaat aninnigai
 Jew-
 nuruat agaayyuvikpañatniñ,
 manniqivinich
 simmiqsuirit maninñik
 ulğutlugich, simmiqsuutinich
 siamitlugich. ¹⁶
 Suli tilipługich
 tunisiullaqtuut tinmiagruranik
 itnaqhuni, “Tamatkua
 uvakņa anitchigik!
 Aapaa

tupqa tunisiuqqaiviguqnaqu!”¹⁷ Maliguaqtaiñ itqağniğaat uqalıq aglausimaruaq itna, “Agaayyuun! Siqñigillapialigma tupigikkapnik iluqnauqsimaagtitkaana.”¹⁸ Jew-ñuruat nipliutitqinñiğaat apiqsrutmik, “Sumik quviqnaqtuamik iñiqtaqağutin qinñiqtinmayaqpiuñ uvaptiknun nalaulhiñ taatnasriğaqavich?”¹⁹ Jesus-ñum kiugai, “Unauvva agaayyuvikpak piyağupsiuñ, piñasruni uvluni nappatqikkisigiga.”²⁰ Jew-ñuruat apiqsrugniğaat, “Piñasruni uvluni nappatqikkisiviun? Malğukipiaq itchaksrani ukiuni nappağniakkauruq agaayyuvikpak una!”²¹ Aglaan Jesus uqautigikkaña agaayyuvikpak atrinuniqsuq ilaan timaanun.²² Taamani tuqułigmiñ anitqikman, maliguaqtaiñ itqağniğaat taatna uqalħa, arguaqqutaitlugich aglausimaruat uqalħich, sulı Jesus uqautigikkani.

Jesus İlisimağai İluqaisa İñuich

²³ Jesus Jerusalem-mi ititlugu niğiqpagvikaami taggisiqaqtuami Apqusraaqtitauligmik iñugiaktuat ukpiginiğaat qinñiqamisigik quviqnaqtuataat savaani.²⁴ Aglaan Jesus-ñum ilumutuuginginiñiğai, atakkii ilaan iñuich ilisimmaagiklugich.²⁵ İñuktigun kanjicsipkağniğnaqhuni inginiñiqsuq, ilaan kanjicsimmaagiklugich iñuich isrummatinjich.

3

Jesus-ñum İlisautriħha Nicodemus-mik

¹ Uvvaasriiñ inniqsuq iñuk atiqaqtuaraq Nicodemus-mik, Jew-ñuruat sivulliuqtaiñ ilañat, piqataupluni taapkunani Pharisee-ñuruani.² Unnuat ilañatni utlautiniqusuq Jesus-mun nipliqhuni, “İlisautrii! İtichuğigikput ilvich ilisautriksrauplutin tuyuulhiñ Agaayyutmiñ. Kia-unniiñ piyumiñaitchai quviqnaqtuataat savaat kisianik Agaayyutim piqasriumalugu.”³ Jesus-ñum kiugaa, “İlumutuuruamik uqautigikpiñ, iñuum anitqinñisuağuni, Agaayyutim anjaayuaqataa qinñitlasriyumiñaitchaa.”⁴ Nicodemus-ñum apiqsrulgiñiğaa, “Qanuğuni iñuguaniktuaq anitqikkisiva? Nalupqinaitchuq, aakami iluanun isitqiaqsiyumiñaitchuq, aniñi tuglilgitlasrilugu.”⁵ Jesus-ñum kiugaa, “İlumutuullapiaqtuamik nipliutigikpiñ, İñuk anitqinñisuağuni imikun sulı İpqitchuakun İrrutchikun isitlasriyumiñaitchuq Agaayyutim anjaayuaqataaunun.⁶ Tamatkua aniruat iñuñniñ iñugruñaurut. Tamatkualiasrii kisiisa İpqitchuam İrrutchim anitqiksitanı iñuugisirut İpqitchuakun İrrutchikun.⁷ Quviğusruutiginagu nipliutiga, ‘Anitqiksuksraupiaqtusri’.⁸ Anuğı igliğaqtuq napmupayaagukami, ilipsiasriiñ tusraaplugu anuğim siigrunıña, aglaan ilisimatłaitchiksi nakiñ agğilħa unniñ napmulħa. Taatnatun kiñapayaq ittuq animaaqtuaraq İpqitchuakun İrrutchikun.”⁹ Nicodemus-ñum apiqsrugniğaa, “Qanuğuni taatniitlagisiva?”¹⁰ Jesus-ñum kiugaa, “İlvich ilisautraugaluahutin İsrail-mi taamna nalunıqpiuñ?¹¹ İlumutuullapiaqtuamik nipliutigikpiñ, Uvagut uqagaqtugut ilisimakkaptiknik sulı ilisautriruqtugut qinñikkaptiknik. Aglaan nallipsi uqalıqput akuqtugummataitchaa.¹² İlipsi ukpigingitchipsitña uqautikapsi nunaknaqtatigun; qanuğusri ukpigitlasrigisivisitña uqautigupsi pakmaknaqtatigun?”¹³ Kiñauñniñ pakmuña mayuqsimaitchuq, aglaan İñuum İğniña atqaqtuaraq tatpakmakna.¹⁴ Moses kivikmatun nimigianıjuaq nappaqatamun suviksraiłaami, taatnatun İñuum İğniña

kiviktaksraugisiruaq. ¹⁵ Kisupayaaq ukpiqsripluni turviñiktuaq ilaanik isruitchuamik iñuugisiruaq.

¹⁶ “Agaayyutim nunam iñui piqpagivagitlugich, Igñituaq aatchuutiginiġaa. Kisupayaaq ukpiqsriħkun turviñiktuaq ilaanik tuquyumiñaitchuq, aglaan isruitchuamik iñuugisiruaq. ¹⁷ Atakkii Agaayyutim Igñiñi tuyuġingitchaa atanniqsuqtautquplugu nunam iñuiñun aglaan anniqsuqtautquplugu iluqaitñun. ¹⁸ Kisupayaaq ukpiqsripluni tunjaviñiktuaq Igñiñanik, atanniusriaksraitchuq. Aglaan ukpiqsriñgitchuaq atanniqsimaanjaniktuq, takku ukpiqsriħkun tunjaviñiksimitluni Agaayyutim Igñituaġikkanjanik. ¹⁹ Taatnailplugu taamna atanniusriaksraq ittuq, qauma nunam iñuiñun tikitman. Aglaan iñuich piqpagitlukkaat taaqtuaq taavrumakña qaumamiñ, takku ilinich irrusriñiksimaagħutiñ pigiitthuamik. ²⁰ Kisupayaam irrusriñiksimaagħtuam pigiitthuakun qauma uumigigaa, sulitlautisrutlaitchuq qaumamun, takku ilaan irrusriġiliutikkani pigiitthuaq sagviqunġitlugu. ²¹ Aglaan kisupayaaq irrusriñikkami ilumutuuruamik qaumamun utlautiraqtuq, taavrumaña qaumamun sagviumatquplugu irrusriġiliutikkani tupiksriħkun Agaayyutmik.”

John Paptaaqtitchiri Iļisimarauħa Jesus-kun

²² Taavruma aquagun Jesus-lu maliguaqtiniļu aullaġniqsut nunanjanun Judea-m. Tarani ittuallanjanisuaq ilinjitñi sulit paptaaġipluni. ²³ John-tuuq paptaaġiniqsuaq Aenon-mi uņasriñgitchuamiñ Salem-miñ, takku imġukkaqhuni tamanna. Iñuich utlaaġaqlugu ilaan paptaaqtaġniġai. ²⁴ John taamna isiqsimaitchuqsulit isiqsivinmun.

²⁵ John-ñum maliguaqtaiñ ilanich uqaksraqtuaqsiñiqsut Jew-ñuruatlu taavrumuuna ipqiqsakkauħkun. ²⁶ Aasriñ John-mun utlautiplutiñ uqautiplugu, “Iļisautrii! Anun itqagiviñ Jordan-ñum iġluani piqatigikkan, ilvich uqautigikkan? Ilaa paptaaġiaqsiruaq, aasrii iñuum iluqani utlakkaa!”

²⁷ John-ñum kiuniġai, “Kiñaanñiñ sumik piqagumiñaitchuq, Agaayyutmun qaitchiñgunnani. ²⁸ Ilipsi iļisimarigigipsi nipliqsimaħpakun ‘Uvaña Christ-ñungitchuña, aglaan ilaan sivuani tuyuumaruña,’ itqanaiyautiaqtitlugu. ²⁹ Nukatpiaq katchuutniaqtuaq niviaqsiam uiksrautigigaa. Nukatpam ilauraña qichaqatauraqtuq naalaġniplugu, quviagiplugu tusraaħa nukatpam katchuutniaqtuam nipaa. Taatnatun quvi-asruħiġa naammatigiruaq. ³⁰ Ilaa piġuqtuksrauruq kamañaqsiħluguni, uvañaasrii nuimaġluña.

Ilaa Agġiqsuaq Qilañmiñ

³¹ “Ilaa agġiqsuaq pakmakña iluqaitñiñ kamanatluktuq. Nunakñaqtaġli iñuħiñaupluni nunamiittuanjuruq, nunakñaqtanik nipiqaqhuni. Ilaa agġiqsuaq qilañmiñ kamanatluktuq iluqaitñiñ. ³² Aasrii uqautigigaa qiniħkani tusraakkaniļu, aglaan kisupayaaq uqalħa akuqtunġitchaat. ³³ Kia akuqtuiruam uqalħanik nalupqigingigaa Agaayyutim ilumutuulħa. ³⁴ Taavruma Agaayyutim tuyuġikkanjan Agaayyutim uqalħi uqagigai, takku Agaayyutim qaitchiplugu inuñaiqlugu Ipqitthuamik Irrutchiġmiñik. ³⁵ Apam Igñiñi piqpagiplugu aasrii supayaat aatchuutigigai ilaanun. ³⁶ Ilaa ukpiqsriuruq Igñiġmik isruitchuamik iñuudiqaaqtuq, aasrii tupiksriñgitchuaq Igñiġmik

iñuuliqagumiñaitchuq. Aglaan Agaayyutim qinnautaa nayuutigisiruq ilaani qañavak taimuḡa.”

4

Jesus-lu Ağnaḡlu Samaria-ḡmiu

¹ Pharisee-nuruat tusraaniqsut Jesus iñunnatluaqsiniplugu paptaaḡitlukhuniḡ John-miñ ² (Jesus ilaa paptaaḡinḡitchaluaqtitlugu, aglaan maliguaqtai). ³ Jesus-ḡum tusraa'amiuḡ uqaḡikkaḡat, Judea-miñ aullaḡniqsuq Galilee-mun utiqhuni.

⁴ Utiḡmiñi taavrumani Samaria-kuaqtuksrauniqsuq. ⁵ Tikiñniqsuq Samaria-m nunaaqḡiḡanun atiqaqtuamun Sychar uḡasriñḡiñiḡsuamun nunaḡaniñ Jacob-ḡum qaisaḡaniñ iḡniḡmiñun Joseph-mun. ⁶ Jacob-ḡum nivviaḡa taraniinniḡsuq. Aasrii Jesus igluaḡimikniñ iñiqtuqhuni, nivviam sanigaaḡanun aquvinniḡsuq, uvluq qitiḡquqman. ⁷ Samaria-ḡmiu aḡnaḡ agḡiḡniqsuq imiḡtaḡiaqhuni. Aasrii Jesus-ḡum nipliutiniḡaa, “Imiksriḡḡa!” ⁸ Immali maliguaqtai nunaaqḡimuḡniqsut niḡiksramiknik tauḡsiḡiaqhutiḡ.

⁹ Ağnam Samaria-ḡmium nipliutiniḡaa, “Ilvich Jew-ḡurutin aasrii Samaria-ḡmiuḡupluḡa. Qanuqhutin inḡiqpiña imiḡukhutin?” (Uvvataḡku Jew-ḡuruat piqatiḡatḡaitchut Samaria-ḡmiunik.) ¹⁰ Jesus-ḡum kiugaa, “Iḡisimagupku Agaayyutim aatchuutiksraḡa suli kisuuḡha inḡiḡtiḡikkaqḡich imiksritḡupluni inḡiḡayaḡiñ, aasrii Ilaan qaitchilutin iñuunaḡtuamik imiḡmik.” ¹¹ Ağnam nipliutiniḡaa, “Ilvich qattaitmiutin, aasrii nivviaḡ itipmiuḡ. Nakiñmi imiḡ iñuunaḡtuḡaḡ piñayaḡpiuḡ?

¹² Jacob-ḡum sivulliaḡta uumiḡa nivviamik piqatḡitanatigut, qitunḡaiñḡu suli pamiḡsaḡniḡa imiḡvigimakḡatnik. Ilvich Jacob-miñ kamanatluktuḡanunasrugivich?” ¹³ Jesus-ḡum kiugaa, “Kiñapayaḡa imiḡtuḡaḡ imiḡmiñ uumakḡa imiḡulitḡikkisiruq. ¹⁴ Aglaan kiñapayaḡa imiḡmiñ aatchuutiksramniñ imiḡumi imiḡulitḡiḡniḡiaḡitchuq, takku imiḡ aatchuutiksraḡa itkisiruq ilaani suvliḡtuatun nivviateun imiḡmik iñuunaḡtuamik, piqatḡitlugu ittuksramik isruḡlaamun iñuuliḡmun.” ¹⁵ Ağnam nipliutiniḡaa, “Taavrumiḡa imiḡmik qaitchiḡḡa, imiḡulitḡiḡitḡhumuḡḡali unniñ uvuḡa imiḡtatḡiḡitḡhumuḡa.”

¹⁶ Tarra Jesus-ḡum nipliutiniḡaa, “Aullaḡutin uḡautityaḡuḡ iḡaqatin pakma nayuḡtiḡikkan, aasriñ uvuḡatḡiḡutik.” ¹⁷ Ağnam kiuniḡaa, “Iḡaqataitchuḡa.” Jesus-ḡum kiugaa, “Ilvich nalauttutin nipliḡavich iḡaqataiñniplutin. ¹⁸ Ilvich iḡaqatniktuḡsimaruaḡi tallimani, aasrii nayuḡtiḡikkan pakma nalaulḡuḡ iḡaqatiḡiḡitḡiñ katchuusrimaḡitḡiñ. Taatnaḡavich nalauttutin.”

¹⁹ Ağnam nipliutiniḡaa, “Taatnaiḡiplugu iḡsimmatiaḡniḡavich kaḡiqsiḡiga sivuniksriḡirauḡhiñ. ²⁰ Samaria-ḡmiut sivulliaḡvut agaayumaḡuḡurut uumani iḡḡimi aasriḡi ilipsi Jew-ḡuruani uqaḡaḡtusri iñuich agaayumaḡtuksrauniḡluḡich Jerusalem-mi.” ²¹ Jesus-ḡum nipliutiniḡaa “Aḡnaaq, ukpiḡiḡḡa, Piviksraḡ tikitkisiruq iñuich agaayyuvigitḡaiḡniḡiaḡmatruḡ Aapa uumaniunniñ iḡḡimi naagaunniñ Jerusalem-mi. ²² Samaria-ḡmiusri iḡsimanḡiḡiaḡiksi kisumun agaayumaḡiqsi; uvagut aglaan Jew-ḡuruani iḡsimagikput kisumun agaayumaḡiḡput, takku iñuich anniḡsuḡtiḡsraḡat Jew-ḡuruaniñ kaḡiḡaḡtuq. ²³ Aglaan piviksraḡ tikisaḡaḡtuḡ, pakmaunniñ tikiumaaniktḡuq, iḡlumun putḡataḡviḡaḡtuat agaayumaḡḡiviniḡiaḡmatruḡ Aapa Ipḡitḡhuakun Irrutḡhikunlu iḡumutuḡhikunlu. Takku Aapauruaḡ piḡaḡuktḡuq iñuich agaayumaḡḡiviniḡiaḡtuaniḡ inḡmiñun

taatnaiłılu. ²⁴ Agaayyun Irrusriuruq. Tamatkua putqatagvıaqtuat ilaanik agaayumaagtusraupiaqtut Ipqitchuakun Irrutchikunlu ilumutuukunlu.” ²⁵ Ađnam nipliutiniđaa, “Uvaņa kanıqsımagıa Messıah tayıutilik Christ-mik agđıqsagumaruaq. İlaan agđıđumi uđautisragımakkañatıtuđ supayaamik.” ²⁶ Jesus-ıum nipliutigaa, “Uvaņa uđaqatın İlaanuruna.”

²⁷ Taatnaanıgmıuđlu taranı Jesus-ıum malıđuaqtai utıđniqsut. Atqunaq quvıđutcharıniqsut Jesus ađnamik uđaqatıqagıniqman. Aglaanguuq nalıata nipliutiniđıniđaa ađnaq, “Sumik pisukpıch?” naagaqaa apiqsrunđıniđaaat Jesus, “Suvaata ađnamik uđaqatıqapıch?” ²⁸ Tarakņa ađnam imıqtautni unıtıluđu, nunaaqđımun utıđniqsuq, uđaaqspııuniasrıiđ inıııun, ²⁹ “Malıđıuna qıđıđıaqsııun inıuk uđautrıga surađalıpayaamnik. İlaa Christ-ıunđıtchaluaqpa?” ³⁰ Tamatkua unıđıniđaaat nunaaqđıq utlautıplutıı Jesus-mun.

³¹ Taatnałhatnıguuq, malıđuaqtaiđ Jesus uđapsaađniđaaat, “İlisautrıi, niđđıiđı!” ³² İlaan kiunıđai, “Nıqautıqatuna ılisımangısapıtıfik.” ³³ Taatnaqman malıđuaqtai avatmun apiqsruqtautıaqsıđııqsut, “İđuum una payunđıtchaluađnıqpaun niqıksramik?” ³⁴ Jesus-ıum nipliutiniđai, “Nıqautıqatuna tupıksrıııđmik tuyuđırıma pıtqutaanik sulı itqanaıııksrañanı savaam qaisaıan inııqtađıtqupluđu.” ³⁵ “Uđađaqtusrı, itnaıııpıluđu nautchiıvıksıgun, ‘Sısamanı tatqıđı ittaqtuq katıchıvıksraq.’ Uvañalı nipliutigıpsı, qıđııtuallautaqsıgik nauruat pakma pııııuqtuat katıtaułhiıaagıuđıutıı. ³⁶ İnuđ kırıplıunı katıchırıuđ akıđıđnagaqtuq katıchıđıgmıđı nauruanik ısruıtchuamun inııuđıgmun, atunım aasrıi nautchiıruađlu kıprıruađlu quvasruqatıgııkkıspıtıfik. ³⁷ Uđautaurıuđ ııumutuuruq itna, ‘İnuđ nautchiıraqtuq atlam aasrıi kıpıpluđu, katıtıluđu mukkaaksraq.’ ³⁸ Uvaņa tuyuđıpsı kıprııusrı katıchıtquplıusrı nautchiıvıımı savaaqagıvıgımaısapıtıđı atlat savaañatnı aasrıi pıđıđıađusrı taıpchua savaañatnıđı.”

³⁹ Samarıa-đmııt inııgıaktuat nunaaqđımıknı ukpıqsrııııqsut Jesus-mik ađnam itnałhagun, “İlaan uđautıgaaña supayaamik atıqsımakkamnik.” ⁴⁰ Taatnaqıluđu Samarıa-đmııt tıktıđıamıtıruı, ittuallaquaqsıđııđaaat inımıknı. Jesus-ıumaasrıiđ malıđııni uvııııni nayıđnıđai. ⁴¹ İıııgıksıılaađnıqsut ukpıqsrıruat ilaan uđautıtıtaıgun. ⁴² Aasrıi ađnaq uđautıniđaaat, “Ukpıqsrııııqsugıt ılvıch nıpıđıđıađıngısapkun aglaan uvaptıknık tusraaplıđu, ıđıtchuđıgıgıkpıt ııumıtun anıııqsuqtıksraııha nunam inııııık.”

Jesus Mamıtıchıđııqsuđ Anıalatchırıı İđıđııanıđ

⁴³ Kıđııađun malıđuk uvıık Jesus aullađnıqsuđ Galılee-mun. ⁴⁴ İlaan ılisımagaıuaqıluđu, “Sıvunıksrıqırı kamakkusrıaqtalıtıchuq inımı nunamıđıı,” aullađvıgıniđaa. ⁴⁵ Galılee-mun tıktıman inıııch pıđıanıđaaat, qıđıanıknıluđu supayaaq savaagıkkaña niđıqpagvıkaamı tagđısqıaqtuamı Apqusaakkauđıđmik, takku ıııııtıtuuq utlautıniqsut niđıqpagvıkaamun Jerusalem-mı.

⁴⁶ Taatnađıhıunı Jesus utıtıqıđııqsuđ Cana-mun Galılee-mı ittuamun, sıvıanı imıđmik mısrıđuđuqtıtıchıvıımıđıun. Aasrıi Capernaum-mı inıııqsuđ anıalatchırı inıđıđıađnıqsuđ atnıđıđıaqtuamı. ⁴⁷ Tusraa’amııun Jesus tıktııluđu Galılee-mun Judea-mıđ, utıakıluđu apiqsruđnıđaa Capernaum-ıuđıluđu ıııaqsıpkagađıııtmaıađ inıđı tuquđıđıaagıuđıtaq. ⁴⁸ Jesus-ıum nipliutiniđaa, “Nalıqsıunııđı tarra ukpıqsrıyımıđııaıpaıaqtuq,

qiniġaluaqani kamanaqtuaniglu savaanik quviqnaqtuaniglu.”
⁴⁹ Anjalatchirim kiulgiññigaa, “Malinġa, qitungauraġa tuqugaluaqtitnagu!”
⁵⁰ Jesus nipliutigaa, “Aullaġiñ, iġniġiñ iñuugisiruq!” Taavruma iñuum
 Jesus-ñum nipliutaa ukpiġiplugu aullaġniqsuq. ⁵¹ Anġlaatumuktitlugu
 savaktañ paagñigaa tusraapkaġiaqlugu “Iġniġiñ iñuugaqsiruq.”
⁵² Apiqsruġniġai qanaglaan iġni iħuaqsitmuqaqsipmanġaan. Taapkua
 kiuniġaat, “Ikpaksraq uvluqpaguġniġmiñiñ atautchimun iliyuñnaqsipman
 uunaqħuutaiqsuq.” ⁵³ Aapauruam ilitchuġiniġaa atuummiħha taivrumani
 sassagñiġmi Jesus-ñum nipliutikmani, “Iġniġiñ iñuugisiruq,” Taatnaqhuni
 ukpiliġniqsuq, sulii iluqaġmiñ tupiqatipayaanġilu. ⁵⁴ Taavruma
 tuglilignigaa quviqnaqtuaq savaanġa Jesus-ñum Galilee-mukman Judea-
 miñ.

5

Jesus-ñum Mamititchiħha Atniġñaqtuamik Narvauram Siħaani

¹ Aquagun tamarruma Jew-ñuruat niġiqpagvikaanġat ilġiñniqsuq. Aasrii
 Jesus-tuuq utlautipluni Jerusalem-mun. ² Taamani Jerusalem-mi Ipn-
 aich Paanġatni narvauraqaġniqsuq tallimanik quliġutilik. Hebrew-tguuq
 uqañatigun taiyuutiqaġniqsuq Bethzatha-mik. ³ Iñuġiallapiqhutin iñuich
 atniġñaqtuat nalaniqsut tamatkunani quliġutit atinġitni qiniñlaitchuat,
 pisrutlaitchuat, sulii auliyatlailat taqqiplitin imġum iliqsraqtikksrajanik.
⁴ Uvvaguuqtakku qakugulitchiaqlugu Agaayyutim israġulġan imiq
 iliqsraqtitaġniqmagu aasrii sivulliq atniġñaqtuaniñ kiñilġaaqtuaq
 anjalataupkaqqaqlugu imiq mamitauragñiqsuq qanusripayaamik
 atniġñautiqaġaluanġaġmi. ⁵ Iñugguuq atniġñaqtuag iñuñniħaq akimiaq
 piħasruni ukiuni tarani itmiñniqsuq. ⁶ Jesus-ñum qiniġniġaa nalaruaq
 sulii kañiqsiplugu ilaan atniġñalħha takiruami, aasrii nipliutinigaa,
 “Iħuaqsisukkaluaqpich?” ⁷ Atniġñaqtuam kiuniġaa, “Uvanġa kiñisaitchaqtuñġa
 imiq iliqsraqtitaupman. Takanunagñiaqtitluñġa atlam sivulliugaġiġaanġa.”
⁸ Jesus-ñum nipliutigaa, “Makillutin, ikivġatin tigulugich pisruġiñ.”
⁹ Taimmaiħaq taamna mamitauniqsuq; ikivġani tiguplugich,
 pisrunniqsuq.

Uvluq tamanna taavruma atuummivia Jew-ñuruat
 minġuiqsiagviginigaa. ¹⁰ Taatnaqlugu Jew-ñuruat nipliatiqsiñigaa
 iñuk iħuaqsikkauruaq, “Ugluvak minġuiqsiagviuruq. Atuqtaksraptiknun
 akitñautiniqsutin ikivġapnik akiyaqavich.” ¹¹ Ilaan kiuniġai,
 “Taivruma iħuaqsipkaqtima uqautiġaanġa, ‘Ikivġatin tigulugich pisruġiñ.’”
¹² Taapkua apiqsruġniġaat, “Kia taatnaquvatin?” ¹³ Aglaan taavruma
 iħuaqsikkauruam ilitchuġiniġiñniġaa kisuutilaanġa, atakkii Jesus tamaakñġa
 piġniqsuq iñuġiakpagitluni tamanna. ¹⁴ Aquagun taavruma Jesus-
 ñum paqinnigaa Jew-ñuruat agaayyuvikpañatni aasriñ nipliutiplugu,
 “Atañii. Pakma iħuaqsirutin. Killuqsatqinñiaqnak. Takku killuqsaguvich
 pigiitluktuaq tikitpiaqtuq ilipnun.” ¹⁵ Taavruma iñuum aullaqami Jew-
 ñuruat uqautiaqsiñigai Jesus-ñuniplugu iħuaqsipkaqtini. ¹⁶ Taavrumiñġa
 piqusriqhutin Jew-ñuruat piyuagaqsiñigaa Jesus, ilaa iħuaqsiñiplugu
 minġuiqsiagvium uvluani. ¹⁷ Jesus kiuniġai, “Aapaga savaktuq ataramik
 iñiqlugu, sulii uvanaptuuq savaktuksraupmiñġa.” ¹⁸ Taavruma
 nipliutum Jew-ñuruat sivunniqsillapiagñigai tuqqtuchklugu,
 taavrumuunalħiħaunġitchuaq minġuiqsiagvium atuqtaqsraigun aglaan

nipliĥagunlu Agaayyutmik aapaqaġnipluni sulı atriġiutiapluni inmiñik Agaayyutmun.

Iġñiġuruam Anjalatĥiĥa

¹⁹ Jesus kiugai, “Uqautigipsi ilumutuuruamik itna, Iġñiq iñiqtatqatlaitchuq inmigulĥiñaq. Ilaa savaaqaġaqtuq taavrumiña qinikkaġmiñik Aapani savaaqaqman. Supayaamik Aapauruaq iñiqtatqatqan, Iġñiniantuuq savaaġiraġigaa. ²⁰ Aapam Iġñi urriqsuutiraġigaa iluqaanik savaaġitlakkagmiñik, atakkii piqpagiplugu. Ilaan ilisautigisiplugu kamanatluktuanikunniñ tamatkunakña iñiqtatqatqan, ilipsi quviġusrullapiatlasri. ²¹ Atriplugu Aapaa anipchairaġiĥa tuquruamik iñugutqilġimn, taatnatullapiaq Iġñiña qaitĥitlaruq iñuulġimik tamatkununa pisukkaġmiñun. ²² Aapaña inmiñik atanniqsunġiqhuni, aglaan Iġñi qaitĥianinġigaa atanniġiġmik. ²³ Taatnaqhuni iluqani kamakkun itkisiruq Iġñinanun atriġuq iñuich kamaqsriĥat Aapañanik. Kiñapayaaq kamakkutaitĥumi Iġñinanun kamakkutaitmiuq Aapañanun tuyuġiraanun. ²⁴ Ilumutuullapiaqtuamik uqautigipsi, Kiñapayaaq tusraaruq uqautimnik sulı ukpiqsriaruq tuyuġirimnik piññaktaqtuq isruitchuamik iñuulġimik. Taamna atanniqsuiyumiñaitchuq, aglaan pituġaaniktuq tuqunajġimni iñuulġimn.

²⁵ “Uqautigipsi ilumutuullapiaqtuamik, Piviksraq tikiññiaqtuq, ami tikiümaaniktuq tuqunaruq tusraaiksrañat nipaanic Iġñinan Agaayyutim, aasrii tamatkua tusraaruq iñuuniaqtut. ²⁶ Atriplugu Aapauruaq Ilaa kanjuruq iñuulġimni, taatnatun Aapauruam inillakkaa Iġñiġikkani kanjutlasriplugu iñuulġimni. ²⁷ Sulı qaitĥaa Iġñi nalaullugu anjalatĥiġramik atanniqsuiġimik, atakkii Ilaa Iñuum Iġñiġiplugu. ²⁸ Taamna quviġusruutiginagu, piviksraq tikiññiaqtuq tuquruq iluqatin iluviġni tusraaġisilhat nipaanic. ²⁹ Aasrii ilinġich anjitiġlutin iluviġniñ, tamatkua savaaġiksuaq anjilutin iñuulġimn sulı tamatkua savaaġiitĥuat anjilutin sivuuġanaqtuamun atanniqsuiviksraġmiknun.

Ilisimarit Jesus-kun

³⁰ “Sumik savaaqaġumiñaitĥuna uvapkuiñaq. Uqausriusriaga tavraġuq Agaayyutmiñ atanniiraqtuna. Taatnaqhutin atanniutitka nalavanjarut, takku pisulĥapkun itinġitlugu, aglaan tuyuġirima pisulĥagun. ³¹ Uvapkuiñaq uqaqsagñiaġuma, iñuich ukpiġiyumiñaitĥaat ilumutuunilugu. ³² Aglaan ittut uqautigiriga, uqaqtuq ilumutun uvapkun. ³³ Ilipsi tuyuqaqapsi iñunġik kanjisiuqtuksranik Johnmun Paptaaqtitĥirimun, ilaan uqautigaasri taavrumuuna ilumutuuruamik. ³⁴ Iñunġimik ilisimariqaġnangitĥaluaquna, aglaan taamna nipliutigigiga ilipsi anniqsuqplusri. ³⁵ John atriqaqtuq nannimik ikimaruamik qaummaġiksiplugu, ilipsipsuuq sivikitĥuami taimani quviagigiksi qaummaġikkana. ³⁶ Aglaansuli uvapkun piqaqtuna ilisimarimik kamanatluktuamik John-ñum ilisimaruñhaniñunniñ, makua savaat iñiqtatqatqama, Aapaa qaisaniñ savaaġitquplugich itqanaġlugich tamatkua nalupqinaġsruġaat Aapamun tuyuġiġiġa. ³⁷ Aapauruaqtuuq tuyuqaqtuq uvañnik uqaqtuq tamarrumuuna, ilipsi tusraanġaqsimaĥaluaġiksi nipaa unniñ kigiñana qinġilugu. ³⁸ Ilipsi uqauttutai piginġitlugich unniñ ukpiġinġitlugu taamna tuyuġikkana. ³⁹ Iñisaagigisi uqalĥich aglausimaruq iñuulġimik isruitchuamik paqitĥiñasugiplusri. Tamarra tamatkua uqautiqaqtuq uvapkun,

40 aglaan piyummataitchusri uvaṅnun utlautisrugusri aasrii piññagusri iñuuhgimik uvapkun.

41 “Nanğaqsuiksraq iñuñniñ qiniğniagagingitchiga. 42 Aglaan ilisimagiksi, suutnağingitchiksi piqpaksriñiq suvaluk Agaayyutim piqpaktaṅa. 43 Aggiqsuṅa Aapaa anjalatchisaagun aasii akuqtungitchipsitña. Naagasuli iñuk kiña aggiqpan inṅi sanṅimigun, ilipsi akuqtuğniagiksi. 44 Ilipsi nanğautisruuruani avatmun aasriiñ suliquṅtingitchiksi nanğausriaksraqsi Agaayyutmiñ kisianiñ. Qanuğusrimi ukpiqsriñiaqpisi? 45 Isrummatiginagu uvaṅnun patchisiqutigisiñilusri Aapaanun. Moses-ṅum patchitri sagviummigaa, taimñaami Moses ilipsi tunṅavigikkaqsi. 46 Iṅmun ukpiğiniğupsiuṅ Moses, tunṅaviginayaqmigipsitña ukpiğiluṅa takku ilaan aglaktigun uqautigigaṅa. 47 Aglaan aglaagikkani ukpiğingitñapsigik, qanuğusri ukpiqsrigisivisi uvaṅa uqalimnik?”

6

Jesus-ṅum Niğipchaiṅha 5,000 Anṅutinik

1 Taavruma aquagun Jesus ikaṅaruq taagatchiananun narvaṅan Galilee-m. Taamna narvaq taggisiquaqmiuq Tiberias-mik. 2 Iñugiallapiaqtuat malilğiññaat, atakkii ilinṅisa qiniğlugich quviqnaqtuat savaṅi iħuqsiragaiħikun atniğñaqtuanik. 3 Jesus qimiğaamun mayuqħuni, aquvinniqsuq maliguaqtinilu. 4 Jew-ṅuruat niğiqpagvikaṅat taggisiquaqtuq Apqusraaqtitaulğimik tarani qalliñiqsuq.

5 Jesus qiniğlugich iñugiallapiaqtuat iñuich utlautiruat inṅmiñun nipliutiniğaa Philip, “Nakiñ tauqsigayaqpisa niğisuiğutiksraṅatnik ukua iñuich?” 6 Taavruminṅaguṅq nipliutiniğaa Philip uuktuaqṅu, Jesus-ṅum ilisimaanikkaluaqṅu suħiksrani. 7 Philip-ṅum kiuniğaa, “Malğuk kavluutik akiaknik naamayumiñaitchut qaqqiaqsisigisaguptigik iñullaa mikiruuramikunniiñ niğiyumiñaqsiṅu.” 8 Maliguaqtit ilaṅata, Andrew, Simon Peter-m aniqataa, niqliqsuq, 9 “Uvvauvani nukatpiagruk piqagñiqsuq tallimanik qaqquuranik barley-nik suli qaluuraanṅnik. Aglaan suugisivat taapkua itna iñugiaktigiruami iñuñmi?” 10 Jesus nipliutigai, “Iñuich aquvitchigik.” Ivigaanṅupluniguṅq tamanna. Iñuk iluqani aquvinniqsuq. Anṅutihñat 5,000-siyuṅnaq. 11 Jesus-ṅum qaqqiaq tigu'amiuṅ, Agaayyun quyanigaa agaayupluni, autaağutaupluniasrii iñuñnun aquppiruanun. Taatnatunsuli iñiqtaqagñiqsuq qalukkun. Aasrii iluqatin niğiniğisut pisuiğataqhutin. 12 Niğisuiḷlakmata, Jesus nipliutigai maliguaqtini, “Iħakupayaat katitchigik aasrii iksisruṅaqasri.” 13 Katitchi'amin, immiğniğaiç qulit malğunṅnik aguupmaich ilakuatnik tallimaniñ barley-niñ qaqquuraniiñ iñuich niğgiviğikkanaṅatniñ. 14 Iñuich qiniğamitruṅ quviqnaqtuaq savaaq Jesus-ṅum iñiqtaṅa nipliğniğisut, “Iḷumutun una ilaanuniqsuq. Tarra sivuniksriqirauniqsuq aggiqsuksrautauruaq nunam iñuiñun.” 15 Jesus-ṅum kañiqsiñiğaa iñuñnun umialiguqtinniaħiksrani nunuriluni. Taatnaqhuni unitḷugich aullaumiugallaṅniqsuq qimiğaanun kisimi.

Jesus-ṅum Pisruṅha Imğum Qaanagun

16 Unnuksraaqman maliguaqtaṅ narvamun utlautiniqsut. 17 Umiamun iki'amin utiaqsiñiqsut Capernaum-mun ikaaqṅu narvaq. Unnuagūqman Jesus-ṅum utlanğniğisuli. 18 Anuğiguutiqpaurağniğai qaiḷguutiḷugich. 19 Maliguaqtit iputlutin piñasrunik naagaqaa sisamanik

mile-lanik iglianigmiullu, qiñiaqsiñigaat Jesus pisruktuaq imigmi qalliruaq umiamun. Aasrii ilinjich iqsitchallapiagniqsut. ²⁰ Jesus-ñum nipliutinigai, “Iqsiñasri! Uvanauruñ.” ²¹ Taapkuia ikiyumaliqsipiagnigaaat, aasrii ikipman taimmaiñaq umiam tikiñjaniktignigaa sivunigikkani.

Jesus-ñum Qaqqianũtha Iñuuligmi

²² Uvlutqikman iñuich iñugiaktuat aullangitchuat tamaanianañ narvam, ilitchuginigaaat atausrisualuk umiaq taraniitilaanjanik. Jesus aullaqataungilha maliguaqtimigun suli itqaginigaaat kisimij maliguaqtaiñ aullahat. ²³ Atlat umiat Tiberias-miñ tulaagaqsiñiqsut qaninanun nigiqpagviata Atanguruq agaayutrianikman. ²⁴ Iñugiaktuat kanjicsima'amitruñ Jesus taraniingilha unniiñ maliguaqtai, umianun ikiplutin Capernaum-mun aullaagniqsut pakaklugu. ²⁵ Narvam igluani iñuich Jesus paqitnamitruñ, nipliutinigaaat, “Iisautrii! Qajaaglaan mañjaqapich?” ²⁶ Jesus-ñum kiugai, “Iumutuullapiaqtuamik nipliutigipsi, paqitkipsitña takku nigilapsigun qaqqiamik pisuigataqhusri piqutig-itlusrunaq nagich qiñikkasri quviquaqtuat savaatka sanjigikkapkun. ²⁷ Sakuugutiqaqasri niqimik piungiqsaqtuamik aglaan sakuugutiqaqitchi niqimun ittuaksramun isruitchuamun iñuuligmun. Taamna niqi Iñuum Igñinan qaitkisigaa ilipsitñun, takku Agaayutim Aapam nalunaiqsagigaa iluaqikkauhagun Ilaa.” ²⁸ Tamatkua apiqsruñaat, “Suruksrauvisa savaaqagnağupta Agaayutim savaañiñik?” ²⁹ Jesus kiugai, “Uvva savaaq savaagitqukana Agaayutim ilipsitñun, ukpiqsritqugaasri ilaanik tuyugikkağmiñik.” ³⁰ Tamatkua kiugaat, “Sumik qiñikkigayaqpisigut quviquaqtuamik sanjipkun, uvagut qiñiglugu ukpiqsritlasrilita ilipnik. Sumik iñiqtaqagayaqapich? ³¹ Sivulliaavut nigimarut taiyuutilinmik Manna-mik qaqqumik pakmakñaqtamik suviksrailaami atriplugu uqautigimaruaq inilgaan uqahigmi, itna, ‘Ilaan qaitchigai qaqqumik niqiksranatnik pakmakña.’” ³² Jesus nipliqsuq, “Iumun nipliutigipsi, taimña Moses niqitaqtitchirug ilipsitñik pakmakña timilhiñamun ittuamik, taiyuutilinmik Manna-mik. Uvvaaglaan Aapaa qaitchigaasri iñuunaqtuamik iumutuuruamik niqiksramik pakmakña qilañmiñ. ³³ Uvvatakkun niqiksraq Agaayutim qaisana ilaanjuruq atqaqtuaq pakmakña iñuuligmik qaitchipluni nunam iñuulñun.” ³⁴ Tamatkua nipliutinigaaat, “Ataramik qaitchisigut taavrumiña niqiksramik.”

³⁵ Jesus-ñum nipliutigai, “Uvva atrigigaaña qaqqiam niqiksrauruum timikun, uvaña kanjigigaaña iñuutlasriksram iñuutichikun. Iñuk utlautiruaq uvañnun nigisulitqikkumiñaitchuq, suli ukpiqsriruaq uvapkun imigulitqikkumiñaitchuq. ³⁶ Aglaan uvaña uqautianikkipsi arguaqtuñapsigun, takku ilipsi qiñigaluaqluñ savaagikkapkun ukpiqs-risungitchusri. ³⁷ Kiñapayaq Aapaa qaisaña uvañnun utlautigisiruq. Aasrii kiñapayaq uvañnun utlautiruaq saqitthumiñaitchiga. ³⁸ Takku atqaqtuñ pakmakña tuyugirima pitqutigikkana iñiqtagityaqługu, pisuñapkuungitchuaq. ³⁹ Uvvauna pisuhigigaa tuyugirim uvamnuk tammaitqungihiksrağa nalliatnikunniñ qaisagianikkaniiñ uvañnun aglaan iluqaisa anitqiksillugich iñuuligmun uvlumi aqulligmi. ⁴⁰ Uvvauna Aapaa pisuhigigaa iluqatin qiniqtuat igñiguruamik suli ukpiqsriruat ilaanik piqahiksranat isruitchuamik iñuuligmik aasrii uvaña makitkisiplugich iñuuligmun aqulligmi uvlumi.”

41 Jew-ɲuruat uqapilūutigiaqsiñiḡaat ilaan niplihagun, itna, “Uvaŋa niqiksrauruŋa atqaqtuaq pakmakŋa.” 42 Ilinich nipligñiqsut, “Jesus-ɲunḡitpauna, Joseph-ɲum iḡñiŋa? Uvagut ilisimagivut aapaŋalu aakaŋalu. Qanuqɲunimi nipliava atqaḡnipluni pakmakŋa?” 43 Jesus kiugai, “Uqapiluguiqitchi! 44 Kiñaunniñ uvaŋnun utlautilguitchuq kisanik Aapauruam tuyuḡirima uvaŋnun utlautipkaqmani. Aasrii uvaŋa aŋitqiksitisigiga iñuuligmun uvlumi aqulligmi. 45 Sivuniksriqirit aglausimaruat, ‘Agaayyutim iñupayaat ilisautigisigai.’ Kisupayaaq naalaḡniruaq Aapamik suli ilitchiyumaruq Ilaaniñ utlautiraqtuq uvaŋnun. 46 Kia-unniñ qiniqsimaitchaa Aapa, aglaan kisimi Agaayyutmiqnisauruam qiniqsimagaa Aapa. 47 Ilumutuuruamik nipliutigipsi, kiñapayaaq ukpiqsirruaq isruitchuamik iñuuliquqtuq. 48 Uvaŋa qaqqianuruŋa iñuunaqtuaq. 49 Ilipsi sivulliasri niḡimaŋḡaḡmiŋ pakmakŋaktamik qaqqumik suviksrailaami tuqurut timimikkun. 50 Aglaan qaqqiaq atqaqtuaq pakmakŋa itniittuq, kiapayaaq niḡikpagu tuquyumiñaitchuq. 51 Uvaŋa iñuunaqtuaq qaqqiaq atqaqtuaq pakmakŋa. Kiñapayaaq iñuk niḡigumi taavrumakŋa qaqqiamiñ iñuugisiruq taimuŋa, aasrii timiḡa qaqqianuruq qaisaksraḡikkakaḡa nunam iñui iñuutlasritqulugich.”

52 Taatnaqman Jew-ɲuruat uqaatchagutiniqsut inɲmknun aasrii apiqsruqɲugu, “Qanuḡuni uuma iñuum timimiñik niqiksriñiñiaqpatigut?” 53 Jesus-ɲum kiugai, “Ilumutuuruamik nipliutigipsi, ilipsi niḡiñḡitchupsiuŋ timaa Iḡñiŋan piqagumiñaitchusri iñuuligmik ilipsitñi. 54 Kiñapayaaq niqiniktuaq timimnik suli iminiktuaq augikkamnik isruitchuamik iñuuliññaktaqtuq, aasrii aŋitqiksitisigiga iñuuligmun aqulligmi uvlumi. 55 Uvvatakku timiḡa ilumun niqiksrauruq, suli auga ilumun imiksrauruq. 56 Kisupayaaq niqiquaqtuaq timimnik suli imiquaqtuaq augikkamnik iñuuruq uvapkun suli iñuugisipluni piqasriutiluni uvaŋni. 57 Iñuuruam Aapam tuyuḡipluŋa, suli uvaŋaptuuq iñuuruŋa ilaagun, taatnatuntuuq kiña niqiquaqtuaq uvamnik iñuugisipmiuq uvapkun. 58 Iñuum taamna qaqqiaq niqigigumiŋ iñuugisiruq qanavak taimuŋa. Taamnauruŋa qaqqiaq atqaqtuaq pakmakŋa atrigingisaŋa qaqqiam sivulliapsi niḡitchaŋat, naagaunniñ tuquplutiŋ.” 59 Taatnaḡniḡai Jesus-ɲum ilisautriñigmiñi ktraḡviŋmi Capernaum-mi.

Uqalich Isuitchuakun Iñulikun

60 Iñugiaktuat maliguaqtañ tusraaplugu nipligñiqsut, “Taamna ilisauttun akuqtuliksraŋa sakiqnaqtuq. Kia naalaḡnigisivaŋ?” 61 Uqautigaluaqtitnaniguuq, Jesus-ɲum kaŋiqsimapmitchaŋi maliguaqtini uqapiluktuat tamarrumuuna uqaḡikkagmigun. Taatnaqɲugich nipliutinigai, “Taavruma nipim piyummataiqsitkaq-sivasri? 62 Isrummatigisriuŋ qiniñiksraŋa Iḡñiŋan Iñuum utiaqsikpan sivuani irvigimakkagmiñun. Taatnaqsikpan nikaligukkayaḡniqpsi? 63 Ipqitchuaq Irrusriq iñuuliquqtitchiruŋuruq. Timi iñuuliquqtitchiñḡitchuq. Uqalich ilipsitñun uqautigianikkatka Irrus-riurut, suli iñuupkaḡisipiḡaasri. 64 Naagauvva ilapsi ukpiḡingitchaich,” Jesus-ɲum taatnaḡniḡai. Ilisimaplugu aullaḡniisaḡatañaniñ kisuułhat ukpiqsriñḡitchuaq suli kisuugisilha tuniriksraḡmi. 65 Aasrii nipligñiqsuq. “Taavrumiŋa piqsriqɲugu uqautigipsi, kia-unniñ utlautiyumiñaiha uvaŋnun kisanik Aapam utlautipkaqpani taatnatlasrilugu.”

66 Taavruma aquagun iñugiaktuat maliguaqtai kiñumuaktut malitqikkummataiqługu ilaa. 67 Taatnaqhuni Jesus nipliutinigai qulit malguk maliguaqtini, “Ilipsipsuq kiñumuakkumangitchaluaqmivisi?” 68 Simon Peter-m kiuniğaa, “Ii, Ataniiq, kimunmi aullağisivisa? Ilvich pigigitin uqahhich isruitchuamik iñuunaqtuat. 69 Pakma ukpigigikput ilitchuğiplugu ipqitchuanjutilaan Agaayyutmiqnisauplutin.” 70 Jesus kiugai, “Ilipsi qulit malgūuplusri piksraqtaagıngitpisimi? Aglaan ilari Tuunğaqmiqnisauruq.” 71 Ilaanguuq uqautiginigaa Judas, iğñiña Simon Iscariot-ñum. Uvvatakku Judas qulit malgūuqataugaluahuni, tunisiyumaniqsuq Jesus-mik.

7

Jesus-lu Aniqatailu

1 Tamarruma kiñuagun Jesus igliñiqsuq Galilee-mi, igliğummatailaqhuni Judea-mi, atakkii Jew-ñuruat tuqqutçukługu. 2 Jew-ñuruat niğiqpagvikaanata Palapkaat tikiyasriuruq. 3 Uvvaasriiñ Jesus-ñum nukatchianiñ añutit nipliutinigaat, “Unillugu mannaaq, aullağiñ Judea-mun, ilvilli maliguaqtivich taamani qñiğumigaat savaaq iñiqtağikkan. 4 Kiñaunniiñ iriqsimatlaitçuq savaagmigun ilisimatqullapiaqami. Ilvich iñiqtaqaqtuami tamatkuniña, iluqaitñun iñuñnun ilitchuğipkağiñ.” 5 Taatnağniğaat nukatchianjunniiñ ukpiqsriñgitłutin ilaanik. 6 Jesus nipliutigai, “Piviksrağa nalaullugu tikiurangitchuqsuli. Ilipsi aullahñañurusri sumipayaaq. 7 Nunam iñuiñ uumigikkagıngitçhaasri uvaptun, atakkii uvaña uqausrimaplugich iñuuniałhat pigiiłhagun. 8 Ilipsi niğiqpagvikaanukkitchi. Aullağitchuña pakma atakkii aullağviksrağa tikiurangitchuqsuli.” 9 Taatna uqautilğaaługich Galilee-mi ittullañniqsuqsuli.

Jesus Niğiqpagvikaanani Palapkaatit

10 Aquagun nukatchiani niğiqpagvikaanuanikmata, Jesus-tuuq aullağniqsuq sagviagtusrunaqani iñuñnun, aglaan nalunautçipluni. 11 Jew-ñuruat qñiğniğaluağniğaat niğiqpagvikaanani itnaqhutin, “Naamiimma taimña?” 12 Iñuich atqunaq uqaksraqtuniqsut Ilaagun, ilañich uqaqhutin iñullautauniplugu aasriilu ilañich uqaqhutin pigiiñniplugu kinnitñiñniplugu iñuñnik. 13 Aglaan kia-unniñ uqaksraqtutiginğiñniğaa sagviğługu, atakkii iqsiplutin Jew-ñuruat sivulliuqtinik.

Jesus Iisautriłha Niğiqpagvikaanani

14 Niğiqpagvikaanata avvaña atuumaanikman, Jesus utlautiniqsuq Jew-ñuruat agaayyuvikpañatnun aasriiñ ilisautriaqsipluni. 15 Jew-ñuruat atqunaq quviğutçhañniqsut nipliçhutin, “Qanuqhuni una iñuk ilisimaniqpa apai, ilisaqsimaitçhaluaqhuni?” 16 Jesus kiugai, “Iisauttutiga uvamniqnisaunğitçuq aglaan Agaayyutmiñ tuyuğirimniñ. 17 Kisupayaam piyummatiqagumi maligugługu Agaayyutim pisulha ilisimatlagisigaa ilisauttutma Agaayyutiqnisaukmagaan naagaqaa uvamniqnisaukmagaan. 18 Iñuk nipiqaqtuaq inmigulhiñaq piññañniğaqtuq kamagitchiuliksrağmiñik. Aglaan taamna kamañatçhiruag tuyuğirimniñ ilumutuuruq, ilaani piitçuq tanjilaq. 19 Moses-ñumliumaa qaitçhitanasri maligutaksranik? Aglaan nallipsiunniiñ maligutaksrapayaq tupiginğitçhaa. Suvaata tuqqutçhumavisitña?”

²⁰ Iñugiaktuat kiugaat, “Ilvich tuung̃aqtataqtutin! Kia tuqqutchukpatin?”
²¹ Jesus kiugai, “Atautchimik quviquaqtuamik savaaqaqama, iluqasri quvigusrutigigiksi. ²² Moses-ñum tiliñigaasri iğñaurasri nalunaitñutchiqplugich. Nalunaitñutchiqsauviksrañat nukatpiagruih uvluq nalaurrutipman ming̃uiqsiag̃vijnmun nalunaitñutchiqsuursri ming̃uiqsiag̃vijnmi. Uvvasuli, taamna tillisiñ aullağniñgitchaluaqmiqu Moses-miñ aglaan sivulliapsitñiñ ilaan sivuani. ²³ Nukatpiagruk nalunaitñutchikkautlaniqpan Jew-ñuruat ming̃uiqsiag̃viatni, Moses-ñum maligutaksraña navigung̃illugu, suvaatami uumisuutivisitña iñunmik iluaqsipkaiñipluña Jew-ñuruat ming̃uiqsiag̃viatni? ²⁴ Atanniqsuiñasri sagvirautigulhiñaq qifiññhiñakun aglaan atanniqsuisitchi nalaunñaruakun.”

Jesus Christ-ñuva?

²⁵ Jerusalem-miut ilañich nipliğñiqsut, “Imñaung̃itchaluaqpa iñuk ipchua tuqqutchukkanat? ²⁶ Aasrii maaniittuq! Ilaa uqautriruq sagviquhuni. Naagauvva nalliatunniiñ akitñang̃itchaat. Ipchua sivulliuqtit kanjicsiñgitchaluaqpatruñ Christ-ñunilugu? ²⁷ Aglaan Christ aggiqpan, kia-unniñ ilisimayumiñaitchaa nakitñaqtaulha. Naagauvva ilisimagikput uuma iñuum kisunñik anayuuqaqalha.” ²⁸ Jesus ilisautriñiğmiñi Jew-ñuruat agaayyuvikpañatni nipliğñiqsuq nipitusripluni, “Ilipsi ilitchiğipiag̃aluaqpsitña? Kanjicsivisiñ nakitñaqtautilaaga? Uvaña agging̃itchuña uvapkuiñaq, aglaan tuyuğiriga ilumuturuq. Ilipsi nalugiksi. ²⁹ Aglaan ilisimagiga atakkii Ilaaniñ aggiqluña, aasriiñ Ilaan tuyuğipluña.” ³⁰ Tamatkuaguquq iñuich tiguyumagaluağniğaat, aglaan kia-unniñ tigung̃iññiğaa takku Ilaan tigukkauviksraña tikitmang̃itluni. ³¹ Iñugiakpauraqtuat ukpiqsriñiqsut Ilaanik, aasrii nipliqhutin, “Taimña Christ aggiğumi, quviquatluktuaniq savaanik iñiqtaqag̃isiva uuma iñuum iñiqtanjiiñ?”

Tigurit Tiliraurut Tigutqplugu Jesus

³² Pharisee-ñuruat tusraa'amisigik, iñugiaktuat isivruağutiqaqtuat ilaanik, ilinich piqasriqhutin qaukñich agaayuliqsinik tuyuqag̃niqsut qaunaksrinik tigutaqplugu Jesus. ³³ Jesus nipliğñiqsuq, “Uvaña nayuqtaullapsaag̃aluağupsi aullağisiruña Ilaanun tuyuğirimmun. ³⁴ Ilipsi pakiaqsigisigipsitña, aglaan paqitchumiñaitchipsitña, aasriiñ irviksramnun tikitchumiñaitchusri.” ³⁵ Taatnaqman Jew-ñuruat uqaaqsilgiññiqsut inmiknun, “Napmunñiaqpa una iñuk uvaptiknun paqitchumiñaiññiva? Ilaa aullağniaqpa Jew-ñung̃itchuat nunaaqqiatnun, Jew-ñuruat iñuuniağviatnun ilisautityağlugich Jew-ñung̃itchuat? ³⁶ Uvvataku nipliqsuq, ‘Ilipsi pakikkisigaluağipsitña, aglaan paqitchumiñaitchipsitña.’ Nipliqsuqsuli, ‘Irviksramnun tikitchumiñaitchusri.’ Qanuqpami taatnaqami?”

Kuñi Iñuunaqtuam Imğum

³⁷ Niğiqpagvikaam uvluu aqulliq nuimatluktaunñiqsuq. Taavrumani uvlumi Jesus qichaqhuni nipliğñiqsuq nipitusripluni, “Kisupayaaq imigukkumi utlautiluni uvañnun imigli. ³⁸ Atrilugu aglausimaruat uqalñich, itna, ‘Kiñapayaaq ukpiqsriqpan uvapkun imğa suvlik-tuağniqatuq silatmun uummataaniñ.’” ³⁹ Taatnailiplugu Jesus-ñum uqautiginiğaa Ipqitchuaq Irrusriq akuqtuğniakkanat ukpiqsriuat ilaanik. Tarani taatnahnani Ipqitchuaq Irrusriq atchuutaumaitlunisuli, takku Jesus utiqsimitlunisuli pakmunja qilañmun.

Atingirrun Iñuñni

⁴⁰ Iñugiaktuam iñuum tusraa'amitruñ Jesus-ñum uqalhi nipligñiqsut, “Una tarra iñuk ilumun taimña sivuniksriqiraupiaqtuq!” ⁴¹ Iñajilli niplianiqsut, “Christ-ñuruq (itnautauruamik Anniqsuqtmik).” Aglaali atlat itnañiqsut, “Christ aggigumiñaitchuq Galilee-miñ. ⁴² Agaayyutim uqallich aglausimaruat itnaqtut Christ kiñuviagiñiñiplugu David-mun, suli anigisiñiplugu Bethlehem-mi nunaaqqiani David-ñum.” ⁴³ Taatnaqhutiñ igluguiksinniqsut iñugiaktuat piqusriqhutiñ ilaanik. ⁴⁴ Iñajisa tiguyumagaluañniqaat aglaan kia-unniñiñ tigungñiñiñigaa.

Ukpiqsriñgihath Jew-ñuruat Qaukliich

⁴⁵ Qaunaksrit utigniqsut qaukliñich agaayuliqsinun suli Pharisee-ñuruanun. Taapkua apiqsruñniqaich, “Suvaata uvuñautingitpisiuñ?” ⁴⁶ Qaunaksrit kiuniñiqaich, “Uvagut tusraavaaluktugut iñuñmik taatna uqalgutigiruamik.” ⁴⁷ Pharisee-ñuruat nipligñiñiqsut, “Ilipsi kinnipchanğitchaluaqpisi?” ⁴⁸ Iłitchugimaitpisiuñ nalliata sivulliuqtipsa suli Pharisee-ñuruat ukpiqsriñgihath ilaanik? ⁴⁹ Aglaan iñugaağruich kisimiñ ukpiğniqaat. Tamatkua iñuich kanjicsimmataitçhut maligutaksranik Moses-kun. Taatnaqhutiñ suksraunğiqsuyumaqtut.” ⁵⁰ Nicodemus-guuq ilauniqsuq taapkunani qaukliğni suli Pharisee-ñuruani. Taamna qiniğniqaqtuaq Jesus-mik sivuani, aasrii nipligñiñiqsuq, ⁵¹ “Maligutaksragikkaptigun atanniipkatlaitçhaatigut iñuñmik tusraagaluaqñagu naagaqaa ilitchugigaluaqñagu sumik pisilaña.” ⁵² Taapkua ilaiñ kiuniñiqaat, “Uvva, Galilee-ğmiuñupmivich? Iłitchugimaiñiñiippiuñ uqallich aglausimaruat? Iłisağlugich aasriiñ kanjicsigisiğniñ sivuniksriqirit agginiğniqaat Galilee-miñ.”

Ağnam Anjukkaułha Sayuñalikun

⁵³ [Tarani iluqatiñ anılaağniqsut,

8

¹ aglaali Jesus utlautiniqsuq iñgiuramun atiliñmun Olives-mik. ² Uvlaakuagun uvlaatchaurami Jesus utlautilginiñiqsuq Jew-ñuruat agaayyuvikpañatnun. Iñuich iñugiakpauraqtuat kattivigilginiñiğaaat. Aasrii aquvitluni ilisautiaqsilginiñiğai. ³ Aglaliqirit suli Pharisee-ñuruat tikiutriñiqsut ağnamik anjukauruamik sayuñalikun aasrii iluqaisa sivuğaatnun qichaqtitlugu. ⁴ Jesus-mun nipligñiñiqsut, “Iłisautrii! Una ağnaq anjukauruq sayuñalikun. ⁵ Uvagut maligutaksriusriaptikni Moses-ñum tillisiqakkanatigut taatnasriq ağnaq iyagañnik miłuqtuğlugu tuqçutaksrauplugu. Qanuğli una ağnaq nipliutiginayaqpiuñ?” ⁶ Taatnağniqaat Jesus pitchaqługu ilinich piqagağkcaluaqhutiñ agvisiksramik. Aglaan Jesus sikitluni nunamun aglañniqsuq argañmiñik. ⁷ Taapkua apiqsruqtaqtuiñaaqsiqmata, Jesus qichaqhuni nipliutiniğai, “Nallipsi killuqsasqsimaitçhuam sivulliuluni iyagañmik miłuqsaaqqağliuñ.” ⁸ Taatnaqqaqhuni sikitluni nunamun aglaaqsilginiñiñiqsuq. ⁹ Taamna tusraa'amitruñ, taapkua iluqatiñ aullağniqsut atausriuttaaqhutiñ aullağniplutiñ utuqçautluñniğmikniñ, Jesus kisiñjuqługu ağnağlu qichaqtuaq tarani. ¹⁰ Qichatqikhuni nipliutiniğaa ağnaq, “Naamiimma taipçhua? Nalliataunniñ tuqçutaksrağugniñvatin?” ¹¹ Ağnam kiuniğaa, “Ii, Anjuun! Nalliatnik israaqtaitçhuña.” Jesus nipliutigaat,

“Uvan̄aptuuq tuq̄qutaksraḡuḡumiñaitchikpiñ. Aullañhiñaāguqtutin aglaan killuqsatqisruñaqnak!”]

Jesus Qaumman Nunam Iñuiñun

¹² Jesus-ñum iñuich nipliutitqin̄ñigai, “Qaumaksrauruna nunam iñuiñun. Kisupayaam malikkumiña, qaumamik iñuunaqtuamik piññakkisuruq. Taatnāguni iñuuniatqikkumiñaitchuq taaqtuakun.”
¹³ Pharisee-ñuruat kiunigaat, “Ilvich iñisimariqsimarutin ilipniñhiñaq, taatnāq̄lugu ilumutuugilguitchikput. Sumun atuḡumiñaitchuq taamna.”
¹⁴ Jesus kiugai, “Taatniingitchuq. Uqautigigaluan̄ñāgma uvamnik, nipliutipayaaga ilumutuuruq, takku iñisimagiga nakitñaaqtautilaaga sulii napmun aullañniaqtilaaga. Iłipsi iñisiman̄gitchiksi nakiñ aḡiq̄silaaga unniñ napmun̄niaqtilaaga. ¹⁵ Iłipsi atanniqsuiragtusri iñuñhiñaulikun, atannīgiāgautaitchuña kimun-unniñ. ¹⁶ Aglaan atanniiruksraunīguma atanniutiksraga ilumutuuniaqtuq, takku tamarrumuuna kisima ingitchuña, aglaan Aapauruam tuyugirima piqasriqsugaaña. ¹⁷ Aglausimaruq maliḡutaksriusriapsitñi mal̄guulutik iñisimarik atikpaknik uqautaak ilumutuuginīplugu. ¹⁸ Uvaña uvamnik iñisimariqsimaaqtuña sulii Aapam tuyugirima iñisimariqsimaaqmigaaña.” ¹⁹ Tamatkua apiqsrūgnigaat, “Naami aapagikkan?” Jesus kiugai, “Nalugiptiguk Aapagalun. Iñisiman̄iḡupsitña, Aapagaptuuq iñisimanayāgiksi.” ²⁰ Jesus-ñum taatnāgnigai tarani Jew-ñuruat agaayyuvikpañatni iñiraq̄aḡvigiplugu pivigikkanatni. Aglaan nalliataunniñ tigungiññigaa, takku tuq̄qutauviksraña tikiumangit̄luni.

Jesus-ñum Iłumutuuruñuñha

²¹ Jesus nipliutitqin̄ñigai, “Uvaña aullaqsagumaruna. Paki-aqsigisigaluāgipsitña, aglaan tuq̄gisirusri killuun̄ñapsi natqigut-tusriaqangitchupsi. Atlan̄unḡiłusri, aullalguyumiñaitchusri aullāḡviginiakkamnun.” ²² Jew-ñuruat niplīḡñiqsut, “Qanuq̄pa una, naaga in̄miñik tuq̄unniatq̄pa? Takku niplīqsuq, ‘Aullāḡumiñaitchusri aullāḡviginiakkamnun.’” ²³ Jesus kiugai, “Iłipsi maak̄ñaqtaurusri, aglaan pakmak̄ñaqtauruna. Iłipsi aḡiq̄saun̄urusri marrumak̄ña nunamiñ, aglaan nunamiqnisaungitchuña. ²⁴ Taatnāq̄husri uqautigipsi killuliqiraun̄ñapsi tuq̄gisinīplusri. Tuq̄gisipiaqtusri killuliqiraun̄ñapsi ukpīginḡisuāḡupsiuñ ilān̄utilaaga.” ²⁵ Taapkua apiqsrūgnigaat, “Kisuvichuvva?” Jesus kiugai, “Aullāgniisaqqaapiakhaniñ uqautigaluāgipsi kisuuñtilaamnik. ²⁶ Iñugiaktuatigun niplīḡluna isil̄iḡumiñaāgalāgipsi. Uvaña nipiqaqtuña nunam iñuiñun tusraakkah̄iñamnik Ilaaniñ tuyugirimiñ ilumutuuruamiñ.” ²⁷ Tamatkua kan̄iq̄sinīḡñiḡaaat uqautrisilaactin̄ Agaayyutikun Aapauruakun. ²⁸ Taatnāq̄lughich Jesus nipliutit̄ḡiññigai, “Iñuum Īḡñiña kiviann̄ik̄upsiun, iłitchūḡip̄milugulu pigisigiksi ilān̄utilaaga, sulii iñiq̄taqaqtanḡīl̄īga uvapkuiñaq aglaan nipiqāh̄īga Aapam kisimi iñisauttutaagun. ²⁹ Aasrii tuyugiriga uvamni piqatauruq, Ilaan kisivripchangitchaaña, takku ataramik quyalimāgiga.” ³⁰ Iñugiaktuat tusraaruat Jesus taatnāq̄man ukpiqsriñiqsut Ilaanik.

Qitunḡai Abraham

³¹ Taatnāq̄lughich Jesus nipliutinīgai Jew-ñuruat ukpiqsriaruat ilaanik, “Iłipsi iñisauttutitka tupigituiñaāḡupsigik sivutmun, ilumutun maliḡuaqtiginīḡipsi. ³² Iłumutuuruq iłitchūḡinīḡiksi, ilumutuul̄hum

patchisaisitkisigaasri.”³³ Taapkua kiuniġaat, “Uvagut Abraham-
 ɲum kiñuviagiġaagut. Kimununniiñ savaktaagrūumaitchugut. Uvvami
 qanuqpiç nipliqavich ‘patchisaisitkisigaasri’ itna?”³⁴ Jesus
 nipliutiniġai, “Illumutuuruamik nipliutigipsi, kiñapayaq killuqsaqtaqtuaq
 savaktaagrūliutraqtuq killuġmun.³⁵ Savaktaagrūgli nayuutitlaitchuq
 aɲayuqaagiñi ataramik, aglaan iġñiġuruaq nayuutiraqtuq.³⁶ Ilipsi
 Agaayyutim Iġñiɲan patchisaisitpasri, tarra nalupqinaitchuanik
 patchisaitkisirusri.³⁷ Iisimagiga Abraham-mun kiñuviagiġiqsi,
 naagasuli tuqurviksraqsiuġipsitña, takku akuqtuumangitlugu
 ilisauttutiga.³⁸ Uqautiqagtunja Aapama qiniqtitanjanik uvamnun, aasrii
 iñiqtaqaġaqtusri Aapapsitniñ uqauttusriapsitniik.”

³⁹ Tamatkua kiuniġaat, “Uvagut aapagigikput Abraham.” Jesus-ɲum
 kiuniġai, “Ilipsi ilmun Abraham-ɲum qitunġagikpasri, savaaqaġayaqtusri
 ilaatun.⁴⁰ Naagauvva tuqurviksraqsiuġipsitña, uqautigaluaqtitlusri
 ilumutuuruamik tusraakkamnik Agaayyutmiñ. Abraham taatnaqsi-
 maitchuq.⁴¹ Ilipsi savaaqaqtusri Aapagikkapsi savaaniñik.” Tamatkua
 kiuniġaat, “Uvagut aapailaunġitchugut. Aapa atausriq pigigikput,
 Agaayyun ilaa.”

Qitunġai Tuunġaum

⁴² Jesus kiugai, “Agaayyutmik ilmun aapaqaġupsi piqpaginayaġipsitña,
 takku agġisauɲurunja Agaayyutmiñ, aasrii pakma uvaniitlunja
 agġiñitçhunja uvapkuiñaq aglaan ilaan tuyuġiplunja.⁴³ Suvaata
 kaniqsitlaitpisiun uqaġiġa? Ilipsi naalaġniyummatiqangitchiksi
 uqauttutiga.⁴⁴ Tuunġaum aapagikkapsi qitunġaġipusri
 aasrii maligutçhiyumaruanuplusri aapagikkapsi kimmutaiñik.
 Aullaġniisaqqaapiałhaniñaglaan ilaa tuqqtuchiruaruq. Ilaa tapiqsu-
 usrimaitchuq tuɲaanun ilumutuulhum ilaa piitluni ilumutuuruamik
 iɲmiñi. Uqaqami saglumik iñiqtaqaġaqtuq takku sagluturuanupluni,
 sagluuqtuahipayaam aapagiplusri.⁴⁵ Uvaɲa ilumutuuruamik uqautigipsi,
 taatnaqhusri ukpiġiñitçhipsitña.⁴⁶ Kiñaanunniñ niplilguitchuq uvapkun
 ilumutuġuġlugu killuuruunilunja? Uvvami uqautiapsi ilumutuuruamik,
 suvaata ukpiġisrunġitpisiitña?⁴⁷ Iñuum agġisuum Agaayyutmiñ
 naalaġniġai Agaayyutim uqautai. Ilipsi agaayutiqniqsaunġitlusri
 naalaġniyummataitchusri.”

Jesus-lu Abraham-lu

⁴⁸ Jew-ɲuruat kiuniġaat Jesus, “Uvagut nalauttugut nipliqapta
 ilvich Samaria-ġmiuniplutin suli tuunġaqaqahutin.”⁴⁹ Jesus kiuniġai,
 “Uvaɲa tuunġaqaqangitçhunja. Aapaga kamagikkagigiga aglaan
 kamakkutaitçhipsitña.⁵⁰ Pakkiagingitçhiga kamagikkauksraq
 uvapkuiñaq, aglaan atlam pakkiagigaa kamaqaqtitauksraġa,
 aasrii ilaa atanguruq.⁵¹ Illumutuuruamik nipliutigipsi, kisupayaam
 uqauttutitka tupigigumigich tuquyumiñaiptaqtuq.”⁵² Jew-ɲuruat
 kiuniġaat, “Pakma nalupqingigikput tuunġaqaqahniñ. Abraham
 sivuniksriqirillu tuqumarut, naagasuli uqaqtutin, kisupayaam
 tupigikpagu uqauttutin tuquyumiñaiġipniplugu.⁵³ Uvagut sivulliaqput
 Abraham tuquaniksimaqtaq sulipsuq sivuniksriqiripayaatlu.
 Kamanatluqkumavich Abraham-miñ? Kisuunasrukniapipiñmiuvva
 ilvich?”⁵⁴ Jesus kiugai, “Uvapkuiñaq kamakkutiqaġniġuma
 suutnauyumiñaitchuq. Aapamnik kamagiriqaqtunja, taavrumiɲa

ilipsi Agaayyutiginitchapsitñik. ⁵⁵ Aasriisuli iłitchuġianiksimaitchiksi, aglaan uvaŋa ilisimagiga Agaayyun. Uqaguma Ilaa nalunilugu sagluturuanauniaqtuŋa ilipsisun. Aglaan ilisimallapiaġiga aasriiñ uqalħa tupigiplugu. ⁵⁶ Abraham-ŋum sivulliapsi ukpiqsriłiġmigon kanjiaqsiplugu agġiġisiliga nunamun quviatchautigikkaŋa suli qinġiġummiuqlugu taimña uvluga. Arguaqqtuailapiaqlugu agġiġisiliga ilaa quviasruktuq.” ⁵⁷ Jew-ŋuruat kiuniġaat, “Małġukipiaq qulinik ukiuniksimaitchutinsuli aasiin qinġisimaniviuŋ Abraham?” ⁵⁸ Jesus kiugai, “Iłumutuuruamik nipliutigipsi, Sivuanianunniin Abraham-ŋum aniłiksraŋan, inŋaniktuŋa.” ⁵⁹ Tamatkua tigusriñiqsut iyaġaŋnik miłtuqtuġuklugu, aglaan Jesus iriġniqsuq aasriiñ anipluni Jew-ŋuruat agaayyuvikpaŋatniñ.

9

Jesus-ŋum Iħuaqsigaa Aŋun Ayaunaruuaq Aniłiġmiñiñaglaan

¹ Jesus pisruksaaliġmiñi qinġniqsuq aŋutmik ayaunaniqsuamik aniłgatahiġmiñiñaglaan. ² Maliġuaqtañ apiqsruġniġaat, “Iłisautriil! Kia killuqsautaan aniłhaniñ ayaunapkaġniqpaun? Ilaan naagaqaa aŋayuqaakkiñ killuqsautaaknik?” ³ Jesus-ŋum kiugai, “Taavruma ayaunaha kanjiaqŋitchuq ilaan killuqsalħanun unniin aŋayuqaakkiñ killuqsalħaknun. Ayaunaruq Agaayyutim saŋŋia qinġnaqtitquplugu ilaagun. ⁴ Savaaġiraksraġigikput sivutmun piyumiñiñagŋaptikni. Unnuaq tikiñiñiaqtuq, kia-unniin savagvigiyumiñaisaŋa. ⁵ Uvaŋa maani nunami innamni qaumaksrauruŋa nunam iñuiñun.” ⁶ Taatnaanikami Jesus-ŋum tivvuqaġhuni nunamun akurrutinigaa maġġamun, aasriiñ nanukługik maġġamik taavruma aŋutim irrak, ⁷ nipliutiplugu, “Aullaġutin iġġuġiaġun kigiñan narvauraŋanun Siloam.” (Taamnaguuq mumiutiqaqtuuaq Tuyuułiġmik.) Taamna aŋun aullaqħuni, kigiñiñi iġġuġiaqamiun utiġniqsuq qinġitlasripluni. ⁸ Iñuuniaqatañ suli tamatkua qinġitkikaŋiñ injiularaupman apiqsruqtautiqaqsiñiqsut, “Unauvva taimñaunġitpa aŋun aquppipluni injiulayuk?” ⁹ Ilaŋisa taivruminjaunigaa. Ilaŋiñi nipliġniqsut, “Qaŋaa! Taivruminjaunġitchuq, taatnatun qinġiñaaqsiñiaqtuq.” Taamna aŋun inmiñik nipliġniqsuq, “Taimñauruŋa.” ¹⁰ Tamatkua apiqsruġniġaat, “Qanuqħutinmi qinġitlasripkakkauvich?” ¹¹ Ilaan kiugai, “Iñuum atiqaqtuam Jesus-mik irrakka maqatlamik nanuqqaaqługik aasriiñ tiligaŋa Siloam-mun iġġuġiaquplugu kigiñaga. Tarra aullaqtuŋa, aasriiñ iġġuqsagłuqqaqtuŋa qinġitlasriuruŋa.” ¹² Taapkua apiqsruġniġaat, “Naamiimmami ilaa?” Kiuniġai, “Naluruŋa.”

Pharisee-ŋuruat Apiqsruqtuġaa Iħuaqsikkauruuaq

¹³ Tamatkua taamna aŋun qinġitlaisimaruuaq aullautiniġaat Pharisee-ŋuruanun. ¹⁴ Tamannaguuq uvlug Jesus-ŋum maqatlamik nanukługik aŋutim irrak piħha qinġitlasritquplugu Jew-ŋuruat miŋġuiqsiagviniġaat. ¹⁵ Tarra Pharisee-ŋuruat apiqsrułiġniġaat qanuqħuni qinġitlasripanaŋan. Aasrii uqautiniġai, “Taavruma maqatlatiqlugik irrakka, iġġuqaqku kigiñaga pakma qinġitlasriuruŋa.” ¹⁶ Pharisee-ŋuruatguuq ilaŋich nipliġniqsut, “Taimña iñuk taatnaiłiplugu iñiqtaqaqtuuaq Agaayyutmiqnisaunġiñiñiqsuq, takku atuqtaksraq miŋġuiqsiagvikun tupikkutaiñigaa.” Atlatli nipliġniqsut, “Qanuġunimi iñuk killuliqirauruuaq iñiqtaqatlagisiva taatnatchiñik quviqnaqtuamik savaanik?” Taapkua iġługiiksinniqsut taavrumuuna. ¹⁷ Pharisee-ŋuruat

apiqsrutqilgiññaat taamna anjun, “Qanuġli nipliutigitlanayaqpiun ilaa qiñitlasripkaġniplutin?” Taavruma kiuniġai, “Sivuniksriqirauruq.”

¹⁸ Jew-ŋuruat ukpiqquitiqagumangiññaat qiñitlaiġimiñiñ qiñitlasriħa. Kiisaimma tuqłuqaich taavruma anjutim anayuqaak. ¹⁹ Ilinjisa apiqsruġniġaich, “Una iġniġivitchu? Nipliutigitlavitchu animalħa ayaunapluni? Qanuġhunimi qiñitlasriwa pakma?” ²⁰ Anayuqaakkiñ kiuniġaich, “Uvaguk ilisimagikpuk ilaa iġniġikkaqpuq suli ilisimagikpuk aniġimiñiñaglaan ayaunalħa. ²¹ Aglaan nalugikpuk qanuġhuni pakma qiñitlasriħa, naagaqaa nalugikpuk kimun qiñitlasripchalħa. Ilaa iñuguaniksimaqtuq suli kiggutitlasrimaaqtuq inmiñun. Apiqsruqtaqsion.” ²² Anayuqaanuruak taatna nipliġniqsuk iqsikkutiqaqhutik Jew-ŋuruanun, takku sivunnianiksimaqtuq kia iñuum nalupqinaigługu uqagikpugu Jesus Christ-ŋuniługu anitkisiplugu katraġvinmikniñ. ²³ Taatnaqhutik taapkuak anayuqaanuruak nipliġniqsuk, “Ilaa iñuguaniksimarup, apiqsruqtaqsion!”

²⁴ Tugliłiługu tuqłulgiññaat inmiknun taimña anjun animaruag ayaunapluni aasriñ nipliutiplugu, “Agaayyutim sivuġaani akiqsruġiñ ilumutun uqagisiħpakun. Uvagut ilitchuġigikput taimña uisitin killuliqiraulħa.” ²⁵ Taavruma kiuniġai, “Ilaan qanusriulħa nalugisa. Tausriq ilisimagiga, uvaŋa ayaunagaluaqtuami pakma qiñitlasriwa.” ²⁶ Taapkuapiqsrutqilgiññaat, “Qanusriġaqtutin qiñitlasripkaqpatin?” ²⁷ Kiuniġai, “Uqautianikkaluaġipsi aglaan naalaġnisunġitchusri. Suvaatami tusraatqiguaqsilgipisiun? Naaga maliguaqsiutisrukpsi ilaanun?” ²⁸ Tamatkua kiuniġaat uqaniġluutiplugu, “Ilvich taivruma maliguaqtigiliutigaatin. Uvagut Moses-ŋum pigigaatigut. ²⁹ Ilisimagikput Agaayyutmun uqautrulħa taimña Moses, aglaan nalugikput tamanna iñuk nakiñ agġiqsilaŋa.” ³⁰ Taavruma anjutim kiuniġai, “Atlayuaġnarruqtugalukkut nalunikapsiun nakitñaqtaulħagun, aglaan qiñitlasripkaġaŋa. ³¹ Ilisimagikput, Agaayyutim naalaġnitlaiħa killuuruanun, aglaan naalaġniraġigai kamagirini suli tupiksriuat pisuġimiñ. ³² Nunam aullaġniisagatalħaniñ tusraaŋaqsimaitchut iñuŋmik qiñitlasripkakkauruamik ayaunapluni animaruamik. ³³ Kisianik taimña iñuk agġiqsuanuluni Agaayyutmiñ pigumi avataagun sumik iñiqtaqalguyumiñaitmiuq.” ³⁴ Tamatkua kiggucłuŋniġaat, “Animagaluaqtutin killukun iñukkuksaanuplutinlu aglaan ilisautniagaqsisivisigut?” Taatnaqqaacługu ilinjisa aninniġaat katraġvinmiñ.

Irrutchikun Qiñitlailauħiq

³⁵ Jesus tusraaniġaa ilaa aninniplugu. Paqitnamiun nipliutiniġaa, “Ukpiġiviuŋ Iġniŋa Iñuum?” ³⁶ Taavruma Jesus kiuniġaa, “Uqautiŋŋa kisuuutilaanani. Uvaŋali ukpiġiyumiġa ilaa.” ³⁷ Jesus nipliutigaa, “Ilvich qiñianiksimaagiñ, suli ilaanuruq pakma uqaqatin.” ³⁸ “Ataniiq! Uvaŋa ukpiġigikpiñ,” taamna nipliġniqsuq, aasri sitquqhuni sivuġaanun Jesus-ŋum. ³⁹ Jesus nipliġniqsuq, “Agġiġniqsuŋa nunamun pisigiplugu atanniqsuiħksraq, ayaunaruat qiñitlasripkaġlugich, suli qiñitlanasrugiruat ayaupkaġiaqługich.” ⁴⁰ Ilaŋisaguuq Pharisee-ŋuruat tarani ittuat tusraa'amitruŋ taatna nipliġman apiqsruġniġaat, “Uvaguttuq qiñitlaitchuaġivisigut?” ⁴¹ Jesus-ŋum kiugai, “Ilipsi qiñitlaitchupsu killuutaiñiñagaluaqtusri, aglaan qiñitlaruaġiplusri ilipsitniñ killuutiqaġugaaqtusri.”

10

Atrikusraun Ipnaiqaǵviku

¹ Ilumutuuruamik nipliutigipsi, “Iñuk isingitchuaq ipnaiqaǵvium taluagun, aglaan mayuaqtaqtuaq atlakun tigliniaqtauruq ivayaqtuq-taupluniġu. ² Aglaan isiǵaqtuaq talukun ipnaich munaqsrigiraǵigaa. ³ Taluqirim taluǵutiraǵigaa. Ipnaiich tusraaraǵigaa nipaa tuǵuǵaqtuq atigimiktigun, aasrii ilaan annisiraǵigai. ⁴ Annisianikamigich sivulliǵaǵigai aasrii ipnaich malikġu nipaa ilisimapġu. ⁵ Tamatkua atlamik maliutritġaitchut, aglaan qimagaǵigaa nipaa ilisimaǵitġu.” ⁶ Jesus atrikusrautmik uqautipmatin, ilinisa kanjicsiǵiññaǵigaa sumik uqautitilaqtin.

Jesus Nakuuruuq Munaqsri

⁷ Jesus nipliutitqinñigai, “Ilumutuuruamik nipliutigipsi, Uvaᅇa taluuruᅇa ipnaiñi. ⁸ Atlakauplutiᅇ sivismni tikiaruat iluqatin tigliniaqtauruq ivayaqtuqtauplutiᅇ aglaan ipnaich naalaǵnisaitchaich tamatkua. ⁹ Uvaᅇa taluuruᅇa. Kisupayaaq isiǵumi uvapkun anniqsuǵisiruq; ilaa isiqtuni naagaqaa aniruni paqittagnaqtuq niqiksraq. ¹⁰ Tigliniaqti tikitchaqtuq kisanik tigligiaqhuni tuqqutchityaqhuni unniin piyaqquqtaityaqhuni. Uvaᅇali agqiᅇsuᅇa tamatkua iñuich iñuuǵimik piññaqupġu inuᅇa illapiǵu.”

¹¹ “Uvaᅇa munaqsri illautǵigaaᅇa ipnaich. Munaqsriq nakuuruuq tuquyumatiaqtuq ipnaiñik piqsriᅇuni. ¹² Akiññaᅇniaqtim munaqsriᅇuᅇitchea ipnaich piginᅇitchea. Unitġuᅇich qimagaqtuq qinᅇiqami amaqqumik agqiaqsiruamik. Amaqqumaasrii kinmaᅇuᅇich siamitkaqsipġuᅇich tamatkua ipnaich. ¹³ Akiññaᅇniaqti iñuk qimagaqtuq akiññaᅇniaqtauññaᅇimigun. Suksraᅇinᅇitchea ipnaich.

¹⁴ “Uvaᅇa ipnaich munaqsraat nakuuruuq. Iᅇsimmaǵitka ipnaitka suli ilinisa uvaᅇa. ¹⁵ Taatnatun Aapam ilisimaᅇa uvamnik, uvaᅇaᅇtuuq Aapa ilisimaᅇa. Uvaᅇa piyumatiaqᅇa tuquliksraᅇa piqutigilugich. ¹⁶ Aasrii atlattuuq ipnaich pigigitka munaqsriᅇiᅇmi uvaniinᅇitchea. Tikiutraksraᅇitmigitka, aasriin naalaᅇniñaᅇaᅇat nipiga. Tarra atautchiinᅇaᅇuᅇniaqtut ipnaich suli munaqsriᅇiᅇ atautchiinᅇamik. ¹⁷ Aapam piqpaᅇaᅇaᅇa tuqqutriyumaᅇapkun piqsriᅇiᅇuᅇa iñuᅇnik, aasriin tuqqutaᅇanikkuma iñuᅇutqikkiᅇitchea. ¹⁸ Kia-unniin tuqqutchumiñaitcheaᅇa nunurilᅇa. Uvaᅇkuiñaaq qaisaᅇigiga pisuᅇapkun, qaiññaᅇaᅇipluᅇu suli satuññaᅇaᅇipluᅇu. Taamna tillisiaᅇikkaᅇa Aapaanin atuᅇuᅇigiga.”

¹⁹ Tarani Jew-ᅇuruat atinᅇilᅇiññaᅇiqsut piqsriᅇiᅇutiᅇ tamatkuniᅇa uqauttutinik. ²⁰ Iñuᅇiaktuat niplianiᅇsut, “Ilaa tuuᅇaᅇmik piqᅇaᅇniᅇsuq, kinniqiruq. Suvaata naalakpisiᅇuᅇ?” ²¹ Atlatli niplianiᅇsut, “Iñuk tuuᅇaᅇtalik uqᅇuᅇmiñaitcheaᅇ taatna. Qanuᅇuni tuuᅇaᅇtalik qinᅇitlasripkaᅇisiva ayaᅇuᅇaruamik?”

Jew-ᅇuruat Ayaiᅇhat Jesus-mik

²² Iᅇiññaᅇiqsuq niᅇiqpaᅇvikaᅇaᅇ Jerusalem-mi. Itqauttutiginigaa Jew-ᅇuruat agaayyuvikpaᅇat aᅇmalgitqikman taimani qaayᅇuᅇnainᅇanikmagich. ²³ Jesus pisruksaᅇniᅇsuq Jew-ᅇuruat agaayyuvikpaᅇatni Solomon-ᅇum Quliᅇutaanik taggisilinᅇi. ²⁴ Aasriin Jew-ᅇuruat avataanun katiᅇaminᅇ nipliutiniᅇaᅇat, “Qanutun taktigiruami naliᅇutitcheaᅇsivisiᅇuᅇ? Ilumutun uqauttutigit, Ilvich Christ-ᅇuvich?” ²⁵ Jesus kiᅇuᅇai,

“Uqautianikkaluagipsi, aglaan ukpigiŋitchipsitña. Savaat iñiqtağikkağma Aapaa sanjiqutaagun uqautigigaatña. ²⁶ Aglaan ukpigiŋitchipsitña atakkii ipnaigiŋitlusri. ²⁷ Uvaŋa ipnaima nipiga naalagağigaat, uvaŋa ilisimaplugich, ilinisa malikluŋa. ²⁸ Iñuukigmik isruitchuamik qaitchigitka, ilinich tuquyumiñaiqugittunniñ. Kia-unniñ ivayaagiyumiñaitchai uvaŋniñ. ²⁹ Sua Aapaa qaiñjanikkaŋa uvaŋnun kamanatluktuq iluqaaniñ. Kia-unniñ ivayaagiyumiñaitchaa Aapam qaunakkutaaniñ. ³⁰ Aapagalu atausriuruguk.”

³¹ Jew-ŋuruat iyagaŋnik tigusritqilgiññiqsut miłluugukluŋu. ³² Jesus nipliutiniğai, “Sivucqapsitñi uvaŋa savaaqaqtuami iñugiaktuanik savaallautanik Aapam uvaŋnun iñiqtağitqukkaŋiñik, nalliatigun tamatkua miłquqtuğukpisitña?”

³³ Jew-ŋuruat kiuniğaat, “Savaallautatigun miłquqtuğungitchiptigiñ, aglaan sagluuqtuagutiqałhapkun, takku iñuñiñaugaluaqhutin uqaqtutin ilipnik Agaayyutauniplutin.” ³⁴ Jesus kiugai, “Maligutaksrağikkapsitñi aglausimaruq, ‘Agaayyun nipliğñiqsuq, ilipsi agaayyutaurusri.’ ³⁵ Kaŋiqsimagivut uqałhich aglausimaruat ilumutuugisilhat taimuŋa. Agaayyutim taiñiğai agaayyutiniç taipchua iñuich akuqtuiruat uqaliğmiñik. ³⁶ Uvaŋali tigusriağipluŋa Aapam tuyuğikkağigaŋa nunam iñuñiñun, qanuqhusrimi nipliavisi saglupluŋa uqağniğluutigiñipluŋa Agaayyun nipliçama iğñiğinipluŋa Agaayyutmun. ³⁷ Ukpigiŋinaŋa savaaqanğitchuma Aapaa savaaŋiñik, ³⁸ aglaan savaağiniğupkich, ukpigiŋitchaluağupsitñaunniñ, savaağikkatka ukpigiŋiraksrağigisri. Taatnağupsiuŋ kaŋiqsiñiaqtusri nalupqisrunğitlusri Aapam uvamniitilaananiç sulii uvaŋa Aapamniitilaamnik.” ³⁹ Taapkuaguug tiguyumatqiaqsilgiññiğaat aglaan annalgiññiqsuq ilinisa argaŋitñiñ.

⁴⁰ Jesus utiłgiññiqsuq Jordan kuuk ikaaqługu taivruma John paptaagivianun, aasrii tarani itkaqsipluni. ⁴¹ Iñugiaktuat iñuich tikiagaqsiñiğaat avatmun itnaqhutin, “John taimña iñiqtaqanğitchaluaqtuq quviçnaqtuanik aglaan uqauttutipayaŋa uumuuna iñukun ilumutuuruq.” ⁴² Taatnaqhutin iñugiaktuan iñuum ukpigiŋiğaa Jesus.

11

Lazarus-ŋum Tuqułha

¹ Iñuk Bethany-mi iñuuniaqtuag atiqaqtuag Lazarus-mik atniğñaliğñiqsuq. Taamna Bethany nunaaqçiuaraq nukağiik Marym-lu Martha-m-lu irviak. ² Taamnaguug Mary taimña kuviriruaq tiprağiksaumik Atanğum isigaiñun aasrii allaqługich nutchamiñik. Taavruma aŋutnunğa Lazarus atniğñaliğñiqsuq. ³ Nukağiik ağnak tuyuqağniqsuk Jesus-mun kilgutmik itnaqługu, “Ataniiq, ilauraannan piçpagikkan atniğñaliqsuq.” ⁴ Jesus tusraa’ami nipliqsuq, “Taamna atniğñaq isruqanğitchuq tuqukiğmun. Atuummiğisiruq kamagikkaukiksraŋanun Agaayyutim, aasriiñ Agaayyutim Iğñiŋa kamaŋaqsiçkautqupluŋu taavrumuuna atniğñakun.” ⁵ Jesus-ŋum piçpagiçai Martha-lu aniqataalu Mary Lazarus-lu. ⁶ Ilaan tusraa’amiuŋ Lazarus atniğñağnipluŋu, irviŋmiñi ittuallapsaağniqsuq malğunni uvlunni. ⁷ Tarakŋa maliguaqtini nipliutiniğai, “Ki, utitqillakta Judeamun!” ⁸ Maliguaqtañ kiuniğaat, “Ilisautrii! Uvvaquyuuraqnaami Jew-ŋuruat iyagaŋnik miłquqtuğniagaatain, utiğniłgitpiñmi taamuŋa?” ⁹ Jesus nipliqsuq, “Uvlum qaumaninç sassaqaŋitpa qulit malğunniç?”

Iñuk uvlum qaumaninani igligumi putukkitchumiñaitchuq, atakkii qiniqlu siqiñgum qaummataa marruma nunam. ¹⁰ Aglaan unnuam taatuami igligumi, putukkitkisiruč piilluni qaumamik.” ¹¹ Jesus taatnaqqaqñugich nipligñiqsuq, “Ilauraaqput Lazarus siñiksaqtuq, aglaan iqiqsitchaqtugñiağiga.” ¹² Maliguaqtañ kiunigaat, “Ataniiq, siñikkumi iluaqsiniiaqtuq.” ¹³ Aglaan Jesus piñiqsuaq Lazarus tuquniplu. Taapkua isrumaniqsut uqağasrukniiaqlu siñiksapiaqtuamik. ¹⁴ Jesus nipliutinigai nalupqinaiaqlu, “Lazarus tuquruq. ¹⁵ Aglaan piqutigiplusri, quyaruna taamani ingiñhapkun, ukpiqsrisiñiquplusri pitluglu. Utlaglakput!” ¹⁶ Thomas, taiyuutilik Malgimik, nipligñiqsuq maliguaqtauatmiñun, “Ki! Iisautrii, piqasriğlakput! Uvagullu tuquqatigiymigikput!”

Jesus Anitqigviuruq Suli Iñuuthupluni

¹⁷ Jesus tikitñami, ilitchuginigaa Lazarus iluviqtaunaniksimaplugu sisamani uvluni. ¹⁸ Bethany-guuq unasriguni ingiññiqsuq Jerusalemni. Sivisutilaaqagniqsuq malguktun mile-laksrayunnatun. ¹⁹ Aasriiñ Jew-nuruat iñugiaktuat agğigñiqsut, Martha-lu Mary-lu qiniğiaqlugik araaqtugiaqlugik aninauranajknik tuquñhagun. ²⁰ Martha-m tusraa'amiuñ Jesus agğiaqsiplugu anipluni paağniğaa. Aglaan Mary aimmiñiqsuq. ²¹ Martha-m Jesus nipliutigaa, “Ataniiq! Uvani itchuvich, aninaurağa tuqunayaitchuq. ²² Aglaan ilisimagiga, pakmaunniñ Agaayyutim qaitchitlagaatin, qanusripayaamik iniguvich inimiñiñ.” ²³ Jesus-ñum nipliutigaa, “Aninauran anipchakkaugisiruq.” ²⁴ Martha-m nipliutigaa, “Kaniqsimagiga Ilaan anipchakkaugisilha aqulligmi uvlumi.” ²⁵ Jesus-ñum nipliutigaa, “Uvana anitqigviuruña suli iñuuthupluna. Kisupayaaq tunjapluni ukpiqsriruq uvamnñ iñuugisiruq tuqunagaluaqtuaqunniñ. ²⁶ Suli kisupayaaq iñuuruq ukpiqsriluni uvamnñ tuquyumiñaiapiaqtuq. Taamna ukpigiviuñ?” ²⁷ Martha-m kiugaa, “Aa! Ataniiq! Ukpigigiga Christ-ñuñhiñ, Agaayyutim Iğniğiplutin, agğiqsuksrautauruq nunamun.”

Jesus Qulviruq

²⁸ Martha taatnaqqaqhuni utigniqsuq, aasrii Mary aniqatni tuqluqlugu nalunaitchipluni, “Iisautri agğigñiqsuq, amma utlaqugaatin.” ²⁹ Mary-m tusraa'amiuñ igñiqsruqhuni paağiağniğaa. ³⁰ Jesus-suli tikiñjaniksimitluni nunaaqqimun aglaan itluni taivrumani Martha-m paağiviani. ³¹ Jew-nuruatguuq tarani Mary-m tupqani ittuat araaqtugñiaqlugu qiniqamitruñ makitluni aniaqsiliqman, isrumaniqsut iluvigmun qiatyaaqsiniiplugu aasrii aniqasriqlugu. ³² Mary-m tikitlugu Jesus qiniqamiuñ isigaiñun punniqsuq nipliqhuni, “Ataniiq! Uvani itchuvich, aninaurağa tuqunayaitchuq.” ³³ Jesus-guuq qiniqamiuñ Mary kiñuvğuruq qiapluni tamatkualu Jew-nuruat tuvaaqatañ qiaqasriqlugu, ilaaptuuq iluilliullapiağniqsuq Irrutchigmiñi ilunñutchakhuni. ³⁴ Apiqsruğniqsuq, “Napmunimma iluviqsiuñ?” Taapkua kiunigaat, “Ataniiq! Maliguta qiniğiağun!” ³⁵ Jesus-tuuq qulviruq. ³⁶ Jew-nuruat qiniqamitruñ nipligñiqsut, “Qanutun atqunaq piqpagitigigaluagñiqpauñ!” ³⁷ Aglaali ilañich nipligñiqsut, “Uvva uuma qiniñtasripchaitlaruam ayaunaruam irraknik tuqutchaiñiyumiñaiññayagñiqpauñ Lazarus, amağaa?”

Jesus-ñum Anipchağaa Lazarus Tuqunathaniñ

³⁸ Ihuilliullapiaqhuni Jesus utlautiniqsuq iluvigmun inillaksimaruumun sisitun ittuamun taluplugu iyagakpanmik. ³⁹ Jesus tiliñigai, “Iyagak

piiqsuun!” Martha nipliḡniqsuq tuquruam aḡnaunḡa, “Ataniiq! Tipliḡuḡnaqsiruq. Sisamani uvluni iluviqtuanjaniksamaruq.”⁴⁰ Jesus nipliutigaa, “Uqautianikkugaakpiñ, ukpiqquitiqaguvich qiniḡayaḡniqsutin Agaayyutim kamanautaanik.”⁴¹ Tarakḡa tamatkua iñuich iyaḡak piqaamatruḡ, Jesus aagluḡhuni nipliḡniqsuq, “Aapaan! Quyagikpiñ tusraaraḡi'apḡa. ⁴² Iisimaruḡa ataramik naalaḡnigikma. Taamna nipliutigigiga piqutigiplugich makua iñuich qichaqtuat uvani ukpiqsritquplugich tuyuqaḡḡapkun uvamnik.”⁴³ Taatnaanikami nipitusripluni tuḡluḡniqsuq, “Lazarus, anniiñ!”⁴⁴ Tuḡuḡaruuaq aniñiqsuq iluviqsisinik nimiqsruqtat argai isigaiḡḡu kigiñanalu. Jesus nipliutiniḡai, “Qilḡutaiḡḡu aullaqtitchiun.”

Sivunniugun Tuqutchukḡu Jesus

⁴⁵ Jew-ḡuruat iñugiaktuat Mary-muqattaacsamaruat qiniḡuḡu Jesus iñiqtaḡa, turvigiplugu ukpiḡiagutriñiqsut ilaanik. ⁴⁶ Aglaan ilañich Jew-ḡuruat Pharisee-ḡuruunun utiḡniqsut, aasrii uqautiplugich Jesus iñiqtanjanik. ⁴⁷ Taatnaqhutiḡ Pharisee-ḡuruatlu qaukḡiñiḡḡu agaayuliqsit kattutriñiqsut uqaqsittaaqtitchirinik uqaqatigiḡukhutiḡ itnaqhutiḡ, “Qanuḡisivisa quvinqaqsipḡu savaanḡun taivruma iñuum iñiqtaḡun?”⁴⁸ “Ilaatuuqtitchuptigu taatna iñupayaam ukpiḡiagutigisigaa. Aasriiḡi Rome-maḡmiut qaukḡiñich piyaqquḡisigaa agaayyuvikpakput suli nunaaqḡiḡput.”⁴⁹ Taapkua ilañarḡuuq atiqaqtuuaq Caiaphas-mik, qaukḡiḡpluni agaayuliqsi tamarrumani ukiumi, nipliḡniqsuq, “Kaḡiqsimailḡataqtusri! ⁵⁰ Iisimangitpisiun iluatluḡa uvaptiknun atautchim iñuum tuḡqutaulḡa piqusriguni iñuḡnik uumakḡa iluḡaḡmi nunaaqḡim piyaqqukkauḡhaniñ?”⁵¹ Taatnaguuaq nipliñḡiñniqsuq iḡmiñiḡhiñḡa, aglaan qaukḡiḡpluni agaayuliqsaupluni tamarrumani ukiumi, ilaan sivuniksriḡiginiḡaa Jesus-ḡum tuḡqutritiksraḡa Jew-ḡuruunik, ⁵² taapkuniḡhiñḡaunḡitchuaq aglaan atausriḡuqtitchitḡiguni aḡayuqaḡiisun iluḡaitḡik siammayaacsimaruanik ukpiqsriaruanik Agaayyutmun. ⁵³ Taatnaqhutiḡ tamarrumakḡa uvlumiñḡlaan Jew-ḡuruat qaukḡiñich sivunniugniqsut, qanuḡluḡu tuḡqutchukḡu Jesus. ⁵⁴ Taatnaqhuni Jesus igliḡatqiniḡniqsuq sagviḡuni Judea-mi. Aglaan aullaḡniqsuq nunamun qanittuamun suviksraillaamun nunaaqḡimun atiqaqtuamun Ephraim-mik, aasrii tarani itkaqsipḡutiḡ maliguaqtiniḡu.

⁵⁵ Jew-ḡuruat niḡiḡpagvikaanḡat taggisiqaqtuuaq Apqusraaqtitauḡimik qalliñiqsuq, aasrii iñugiaktuat iñuich nunamiñ utlautipluni Jerusalemun niḡiḡpagvikaam sivuani itqanaiyaḡiaqhutiḡ, qaayugḡnaityaqhutiḡ iḡmiknik [maligluḡu maligutaksraq].⁵⁶ Iñuich niḡiḡniqsut Jesus-mik, Jew-ḡuruat agaayyuvikpanatnun kati'amin apiqsruqtautiplutiḡ, “Qanuḡli isrumavich? Nalupqinaitchuḡ utlautigisuknaitchuḡ niḡiḡpagvikaamun taavruman.”⁵⁷ Qaukḡiñich agaayuliqsit Pharisee-ḡuruatlu tiliriñiqsuat kia iñuum ilitchuḡikpaga naniḡilaanḡa Jesus kilgutigitquplugu ilinisa tigusrukḡu.

12

Jesus Tipraḡiksakkauruq Bethany-mi

¹ Itchaksrat uvlut sivuatni niḡiḡpagvikaam taggisiqaqtuam Apqusraaqtitauḡimik Jesus utlautiniqsuq Bethany-mun, Lazarus iñuuniaḡvianun, taimḡa Jesus-ḡum anipchakḡa tuḡuḡimni.

² Nullautchiugutinigaat Jesus tarani. Martha-m savautigai Lazarus aquppiqataupkaqħugu Jesus-mi nigǵiviniñi. ³ Aasriiñ Mary-m tigusripluni akisullapiaqtuamik tipraǵiksautmik kuvviqiniǵai Jesus-ñum isigai, aasrii nutchamiñnik allaǵugich. Naimasruǵnaqtuam tipraǵiksautim immiǵniǵaa iluqaan tupiq. ⁴ Jesus maliguaqtañ ilaǵat, Judas Iscariot, taimña tunisirauksraq Jesus-mik, nipliǵniqsuq, ⁵ “Suvaata tipraǵiksaun tunikkaungitpa piñasrunun kavluutinun maniññun, qaisauluniasriiñ inuqsraqtuanun?” ⁶ Taatnaǵniqsuq pigaqatlulikuunǵilaq inuqsraqtuanik, aglaan ilaa tigliktuqtaupluni; maniqaǵviat akiyaǵikkani piksraqtuǵvigiraqniǵaa. ⁷ Jesus nipliqsuq, “Iłaksianagu aǵnaq! Ilaan pigiliuñ ilakuni taivrumuǵa uvluanun iluviqtuaviksraǵma. ⁸ Iłipsi ataramik piqaǵniaqtusri inuqsraqtuanik iñuñnik, aglaan nayuuti yumiñaitchuǵa ataramik.”

Sivunniugun Tuqutchukħugu Lazarus

⁹ Iñugiaktuarguuq Jew-ñuruat tusraaniǵaat Jesus ilha Bethany-mi aasriiñ taamuǵaqħutiñ, pisigisruǵaǵnagu Jesus kisan aglaan Lazarus qiniǵiaǵukħugu, Jesus-ñum anipkakaǵa tuquliǵmiñ. ¹⁰ Taatnaqħugu qaukħiñich agaayuliqsit sivunniuqmiñiqsut tuqutchukħuguptuuq Lazarus; ¹¹ atakkii ilaa piqutigiϑlugu Jew-ñuruat iñugiaktuat unitkaqsiñiǵaich qaukħiisij ukpiǵiaǵutripħutiñ Jesus-mik.

Jesus-ñum Tikisaalħa Jerusalem-mun Ataniqtun

¹² Uvlutqikman, iñugiakpauraqtuat utlautiruat niǵiqpavikaamun taggisqaqtuaq Apqusraaqtitauliǵmik tusraaniqsut Jesus Jerusalem-mun agǵiaqsipħugu. ¹³ Iliñich Palm napaqtuñitñiñ akiǵuksraqħutiñ paaqasiñiǵaat nipliaplutiñ,

“Hosanna. [Nanǵaǵlakput Agaayyun!]

Uvvatuuq Agaayyutim piłiutiqaǵliuñ tikitchuaq piqusriqħuni Ataniǵmik,
Psalms 118:25, 26

Agaayyutim piłiutiqaǵliuñ Israel-aagmiut Umialǵat!”

¹⁴ Jesus paqitluni natmaksigviñmik natmaksiaǵniqsuq uqalħich aglausimaruatun, itna,

¹⁵ “Israel iñugikkañasri, Iqsiñasri!

Umialigikkapsi agǵiqiǵaasri,

natmaksigvium nuǵǵaǵani usriaqsiqħuni.”

Zechariah 9:9

¹⁶ Tarani maliguaqtañ kaniqsiñiǵiñiǵaat taamna; aglaan Jesus anitqianikman pakmuǵaanikhuni, iliñisa itqaǵniǵaat aglausimaruum uqalħum taatnaqsimalħa, sulii itqaqmigaat iñuich immiutitħat taivrumuǵa uqauttutmun. ¹⁷ Iñugiaktuarguuq nayuutiruat Jesus-mi Lazarus-mik iluviǵmiñ tuquliǵmiñ anitqisitman, tusraayugaaqtirrutiginigaat tamanna atuumaaniktuq. ¹⁸ Taatnaqħutiñ iñugiaktuat Jesus paaǵniǵaat, atakkii tusraanjanikhutiñ ilaa savaktiłaanjanik taavrumuǵa quviqnaqtuamik. ¹⁹ Pharisee-ñuruatguuq avatmun uqaaqsiñiqsut,

“Uvagut piǵunǵi ilapiagaqsirugut! Takkua, iñupayaat iluqatiñ maliutigaat!”

Jew-ñunǵitchuat Iłariisa Uqaqatiqaǵuħat Jesus-mik

²⁰ Iłariitguuq Jew-ñunǵitchuat akunǵuruat tamatkunani Jerusalem-muktuani kamaksriyaqħutiñ Agaayyutmik niǵiqpavikaami. ²¹ Tikiñniqsut Philip-mun Bethsaida-ǵmiumun Galilee-mi, uqaqħutiñ, “Anjuun! Uqaqatigillagukkaluaǵikput Jesus.” ²² Philip-ñum uqautityaǵniǵaa Andrew, malǵuuplutikaasrii uqautityaǵniǵaak Jesus.

²³ Jesus kiunigik, “Tuqqutauviksraġa tikiumaruq, sivuniqaqtuaq Iñuum Igñinan atqunaq kamaġikkauļiksrañanun. ²⁴ Uvaña ilumutuullapiaqtuamik uqautigipsi, mukkaaksram nautchiaksraña suungitchuq kisanik kataktitau’ami nunamun tuqupluni. Taatnailiþlugu tuquanikami tikiutrirraqtuq iñugiatluktuanik nautchiaksranik. ²⁵ Kisupayaam iñuulhi piqppagiumiun tammaigisigaa. Aglaan kisupayaam iñuulhi piqppagingitchumiun nunami marrumani pigigisigaa isuitchuamun taimuña. ²⁶ Kisupayaam savautisrukkumiña maliktaksraġigaanja, aasrii sumiitchuma tarani savaktiga inniaqmiuq. Kiapayaaq savautikpaña Aapam kamañaqtitkisigaa.

Jesus-ñum Uqautiqalħa Tuqqutauļiksraġmiguñ

²⁷ “Pakma uummatiga iluilluigniqsuq. Qanuq nipliġisivik? Nipliġayaqpiq itna, ‘Aapaan! Tikiumapkaqnagu taamna nagļiksaaqsiuļiq uvañnun?’ Taatnaġniangitchuña, takku taamna piqutigiplugu agġiqsaunuruña apqusraaġiaqħugu taamna nagļiksaaqsiuļiq. ²⁸ Aapaan! Kamañaqtirruñ atqiñ!” Taatnaqman nipi niqliqsuq qilañmiñ, “Uvaña kamañaqt-inñanikkiga, suli kamañaqtitqikkisiþlugu.” ²⁹ Iñugiaktuam iñuum qichaqtuam tarani nipi tusraaniġaa aasrii nipliġhutiñ, “Katlularuq!” Atlatliguuq niqliqsut, “Israġulgum uqaqatigigaa ilaa.” ³⁰ Aglaan Jesus-ñum nipliutiniġai, “Uvaña piqutigiluña taamna nipi tusagñangitchuq, aglaan ilipsi. ³¹ Pakma tikiumaruq nunam iñuiñ atanniusriaqaliksrañat. Tuunġaq, nunam marruma añaalataa akiilirauniaqtuq. ³² Aasrii kivikkauguma marrumakña nunamiñ nuqitkisigitka iluqaisa iñuich uvañnun.” ³³ Taatnaqamiguuq uqautiginiġaa qanuq tuqqutauluni nagļiksaaļiksrani. ³⁴ Iñugiaktuat iñuich kiuniġaat, “Maligutaksraġikkapta uqausrimagaatigut, Christ iñuugisiñiþlugu taimuña. Qanuqhutinmi uqaqpih, Iñuum Igñiña kivikkaugisiñiþlugu? Kisuuva una Iñuum Igñiña?” ³⁵ Jesus kiugai, “Qauma ittuatlullakkisiruq akunnapsitñi. Qauma pigiñjaan iñuuniagitchi taaqsisikkaunġitchumuusriļi. Uvvatakku iñuum taaqtuakun iñuuniaqami, ilisimatlaitchaa napmun sivuniqaqtilaani. ³⁶ Qaummatiqaññapsi ukpiksrisitchi qaumamik, aasrii iñugiliutiyumagaasri qaumam.”

Ukpiqsriñiġħat Jew-ñuruat

Jesus taatnaqqaaghuni aullaġniqsuq tamatkunakña iriqħuni ilinñiñiñ. ³⁷ Jesus iñiqtaqaluaqtitlugu quviqnaqtuanik savaanik sivuġaatni ukpiġinginiñiġaat. ³⁸ Taavrumuuna sivuniksriqirim Isaiah-m uqauttutaa taniqsitauniqsuq itnaqsimaħa, “Ataniiq! Kisut ukpiqsrivat uqauttutigiġkaptiknik?

Kisumun Atanġuruam saññiñi urriqsuqpaañ?” *Isaiah 53:1*

³⁹ Taatnaqhutiñ tamatkua ukpiqputaiñiñiqsut, takku Isaiah-suli itnaqħuni,

⁴⁰ “Agaayyutim ayaupkaġai, isrummatinich muliktugai, ilitchuqsritlaiqħugich qiniġkamiknik suli isrummatinich kañiqsiyumiñaiqħugich,

aasriiñ saatkumiñaiqħugich uvamnun mamititqulutiñ.” *Isaiah 6:10*

⁴¹ Isaiah-m taatna nipliutiginiġaa takku ilaan qiniqħugu Jesus-ñum kamañaħa. ⁴² Iñugiaktuat Jew-ñuruat sivulliutit ukpiqsrigaluaqmiñiqsut Jesus-mik, aglaan sivuġagiplughich Pharisee-ñuruat anitqunġitutiñ Jew-ñuruat katraġviatniñ. Taatnaqhutiñ uqautiginiñiġaat sagviġlugu

ukpiqsrihqtiŋ Jesus-mik. ⁴³ Ilinjisa piqpagitluklugu ihuaġitchiuiq iñuñniñ uumakŋa ihuaġitchiuiksraġmikniñ Agaayyutmiñ.

Atanniusriaqaliksrat Jesus-ŋum Uqathagun

⁴⁴ Jesus nipliutiniġai nipitusripluni, “Kisupayaaq uvamnik ukpiqsriyumi ukpiqsrihiñangitchuq uvamnun, aglaan ukpiġigisipmigaa tuyuġiriga. ⁴⁵ Kisupayaam qiniqsimaruaam uvamnik qiniqsimaamqigaa ilaa tuyuġiriga. ⁴⁶ Uvaŋa nunamun qaumatun ilipluŋa agġiqsaunuruŋa, kisupayaaq uvamnik ukpiqsrikpan, irviqagumiñaiqlugu taaqtuamik. ⁴⁷ Kia ivruma tusraagaluaġlugich uqauttutitka tupiġingitpagich atanniġumiñaitchiga. Atakkii agġiŋitchuŋa atanniqsuiyaġluŋa nunam iñuiñik aglaan anniqsuġiaġlugich. ⁴⁸ Kisupayaam ayagluŋa, uqauttutiga akuqtuŋitchumiun, atanniqsimaatqiaqtuq. Uqalhum uqautgianikkaġma atanniġisigaa aqulligmi uvlumi. ⁴⁹ Takku uqanġitchuŋa uvapkuiñaq, aglaan Aapam tuyuġirima tillisiqagaŋa sumik uqagiraksramnik. ⁵⁰ Uvaŋa ilisimagiga ilaan tillisigikŋa isruituamnik iñuñhuruq. Tamanna uqauttutigikkaġa Aapam uqautigaŋa uqagitquplugu.”

13

Jesus-ŋum Iġġuiħha Maliguaqtimi Isiganitñik

¹ Aasriiñ sivuuraŋani niġiqpagvikaam tagġisigaqtuam Apqusraaqti-tauġmik, Jesus ilisimaniqsuq aullaġviksrani tikisilaanjanik nunamiñ marrumakŋa Aapamun. Ilaan piġikkani piqpagiraġiplugich marrumani nunami ittuat piqpaginiġai isruanunaglaan. ² Jesus-lu maliguaqtinilu nullautchiġniqsut. Tuunġaum isrummianinġigaa Judas Iscariot, Simon iġniġikkaŋa, tunitquplugu Jesus. ³ Jesus-ŋum ilisimaniġaa Aapam aatthuutigitilaŋa iluqaan sanġi inmiñun. Ilisimapmigaa agġiqsilaaŋi Agaayyutmiñ suli aullaġniaqtilaaŋi Agaayyutmun. ⁴ Tarraasriiñ Jesus makinniqsuq niġġivinñiñ, aasriiñ qalliich atnuġaani piqlugich, ivgutmik tapsipluni. ⁵ Aasriiñ kuviripluni imiġmik iġġuġviuramun, iġġuaqsiplugich maliguaqtigikkaġmi isiganich, aasriiñ allaqtiquġlugich ivgutmik tapsigikkaġmiñik. ⁶ Simon Peter-m tikitmani nipliutiniġaa Jesus, “Ataniiq! Ilvich iġġuġniaqpiġich isigatka?” ⁷ Jesus-ŋum kiugaa, “Pakma nalugiñ savaaġikkaġa, aglaan aquvatigun ilitchuġigisigiñ.” ⁸ Peter-m nipliutilgiñniġaa, “Qakugununniñ isigatka iġġuġumiñaiipiagitin.” Jesus-ŋum kiuniġaa, “Iġġunġitchupkich isigaktin piqatauyumiñaitchutin uvaŋni.” ⁹ Simon Peter-m kiulgiñniġaa, “Ataniiq! Isigaħhiñagiŋisatka aglaan argatkalu niaquġalu.” ¹⁰ Jesus-ŋum kiuniġaa, “Kisupayaaq iġġuaniksimaruaq salumallapiaqhuni iġġutqiksksraunġitchuq avataagun isigaiñ. Iluqasri salummaqsimarusri aglaan taamna atausriq.” ¹¹ Jesus ilisimaniġaa kisumun tuniñiaqtilaaŋi; taatnaqhuni nipliutiginiġaa, “Iluqasri salummaqsimarusri, aglaan atausriq.”

¹² Ilaan isiganich iġġuanikamigich atitqianiklugich atnuġaani lu utiġniqsuq inimiñun niġġivinñun. Aasriiñ apiqsruġniġai, “Kaŋiqsivisi sutilaamnik ilipsitñun? ¹³ Taiyuġipsitña Ilisautrimik suli Ataniġmik, aasrii nalaunŋapluni taatnakiqi, atakkii taavruminauruŋa. ¹⁴ Uvaŋaasrii, ilipsi Atannapsi suli Ilisautripsi, isigasri iġġuġitka. Ilipsipsuuq iġġuutiruksraurusri isigapsitñik avatmun. ¹⁵ Qaitchigipsi urrautiksrapitñik, ilipsipsuuq iñiqtaqaquplusri iñiqsiħlaptun ilipsitñun.

16 Ilumutuullapiaqtuamik uqautigipsi, Savaktaagruk kamanatluk-tuanungitchuq atanigmiñiñ, unniñ uqqiraqti kamanatlungitchuq taavrumakña tuyugirimiñiñ. 17 Iisimagupsigik tamatkua qanutun quvianamuniuaqtusri atugupsigik. 18 Taamna nipliutigingitchiga iluqapsigun. Iisimaniñitka taapkua piksraqtaagikkatka, aglaantuuq uqaliq aglausimaruaq immiqsuksrauruq itna, 'Iñuk nigiqatiga niqimik akilliguqtuq uvamni.' 19 Kilikkipsi taavrumiña pakma atuumañiksrañan sivuani aasriñ taamna qakugu atuummikpan ukpiqitquplugu ilaanutilaamnik. 20 Ilumutuullapiaqtuamik nipliutigipsi, iñupayaam akuqtugumiuñ kiñapayaq tuyugikkağa akuqtuqmirağigañaptuuq. Suli akuqtuipayaaqtuat uvamnik akuqtuqmirağigaat tuyugiriga."

Jesus Sivuniksriqiruaq Tunikkauñiksrağmiñik

21 Taatnaqqaaglugich Jesus iluilliuligñiqsuq irrutchiğmiñi aasrii nipliutiplugich, "Ilumutuullapiaqtuamik nipliutigipsi, ilapsi tuniñağaaña." 22 Maliguaqtit qinğutiaqsiñiqsut avatmun, kanjisiñgillapiaqlugu. 23 Maliguaqtit ilanjat, taimña Jesus piqpagikkaña, aquppiñiqsuq tugliupluni Jesus-mun. 24 Simon Peter-m urriqaniğaa itnaqhuni, "Apiqsruğun kisumik uqautiqaqtılaaña." 25 Taamna maliguaqti qallilaahuni Jesus-mun apiqsruğniqsuq, "Kisuuva, Ataniq?" 26 Jesus kiugaa, "Ilaañuruq qaitchikkağa uumiña qaqqiaviñauramik misruqqaaglugu imiqqamun." Tarakña tigusripluni qaqqiaviñigmik misruqqaaglugu qaiñniğaa Judas-mun, iğñinanun Simon Iscariot. 27 Judas tiguluqqağaa qaqqiaq Tuunğaum isigniğaa. Tarani Jesus-ñum nipliutigaa, "Savaagisrukkan piun qilamik!" 28 Nalliataunniñ niginiqatauruat kanjisiñginiñiğaat qanuutautilaañanik Jesus-mun nipliutiha. 29 Ilañich maliguaqtit isrumaniqsut, Judas añaalatigipmagu maniqağvinat, Jesus-mun tauqsigiaquniplugu inuğikkağmnik niğiqpagvikaami, unniñ qaitchityaquplugu sumik inuqsraqtuanun. 30 Judas akuqtuanikamiun qaqqiaviñauraq, tarvauvaa aniñiqsuq. Tarra unnuañuruq.

Nutauruaq Tilliñ

31 Judas anianikman Jesus nipliqsuq, "Pakma Iñuum Iğniña kamañsippakkauruq. Suli Agaayyun kamañsippakkauruq Ilaagun. 32 Aasrii Agaayyun kamañsippakkaunippan Ilaagun, Agaayyutimtuuq inmiñik sagvigisigaa kamañautaa Iğniñan Iñuum, Ilaan kamañsauriğlugu tarvauvaa. 33 Iilğauramaan! Uvaña nayuutiqpakkumiñaiqsuñ. Pakaqsigisigaluağisitiña, aglaan Jew-ñuruu uqautipmatun nipliutigipsi pakma, 'Aullalguitchusri aullağviginiakkamun.' 34 Nutaamik tillitmik qaitchigipsi, Avatmun piqpakkutiyumuusri! Atriługu piqpaksiñiğa ilip-sitñik, taatnatuntuuq piqpagiikkumuusri. 35 Avatmun piqpakkutigupsi, iñupayaat ilitchuğisigaaat uvamni maliguaqtauliqsi."

Jesus Sivuniksriqiruaq Peter-m Piñlaañiksrañanik

36 Simon Peter-m apiqsruğniğaa, "Ataniq! Napmunñiaqpich?" Jesus-ñum kiuniğaa, "Pakma malilguitchiñ aullağviginiakkağa, aglaan aqvati-gun malikkisigikma." 37 Peter-m apiğiniğaa, "Ataniq! Suvaata malil-guitpiğni pakma? Uvaña tuquhiñaaguqtuñ pisigilutin." 38 Jesus-ñum kiugaa, "Itqanaipaqpich tuqqtisukhuña? Ilumutuuruamik nipliutigikpiñ, aqargiqpak qalğunañiñaan piñlaagutigiğisigikma piñasruniaglaan."

14

Jesus-ŋum Apqutaulha Aapamun

¹ Jesus-ŋum nipliutigai, “Huilliugtinnagich uummatisri. Ukpigsri-maagitchi Agaayyutmun, uvamnun ukpigsriusripsuuq! ² Aapaa kiŋuŋani iniksrat iŋugiaktuat ittut. Itqanaiyautityaŋniagipsi iniksrapstitnik. Taatna uqautinayaitchipsi, taatniingitpan. ³ Aasrii aullaŋuma itqanaiyaŋiaglugu iniksraqsi aggitqikkisiruŋa, aasrii uvaŋnun inmagusri nayuutitlasriusri nani itchuma. ⁴ Aasrii iŋitchuŋianikkiksi qanuq tikiŋniakksraqsi taivrumuŋa aullaŋniagvigikkamnun.” ⁵ Thomas-ŋum nipliutigaa, “Ataniiq! Iŋisimaŋitichikput napmuŋniaqtilaan. Qanuŋlugu taivrumuŋaŋniathum apqutaa iŋisimagisivisigu?” ⁶ Jesus-ŋum kiugaa, “Uvaŋa apqutauruŋa, iŋumutuupluŋa, suli iŋuuhupluŋa. Kiŋaunniŋ Aapaanukkumiŋaitchuq kisianik uvapkun. ⁷ Pakma iŋitchuŋi'apsitŋa iŋitchuŋipmigiksipsuuq Aapaga. Aasriiŋ uvakŋaniŋaglaan iŋisimagiksi suli qiŋiqsimaplugu.”

⁸ Philip-ŋum nipliutinigaa, “Ataniiq! Aapamik urriqsuutitigut. Taamna inuŋikkatuagigikput.” ⁹ Jesus-ŋum kiugaa, “Takiruami nayuuti'ama ilipsitŋi naagasuli iŋitchuŋingitpiŋa, Philip? Kisupayaam qiŋiqsimaruam uvaŋnik qiŋianiksimagaa Aapa. Suvaatami nipliŋpich Aapamik urriqsuutitquplusri? ¹⁰ Philip! Ukpigingitpiuŋ uvaŋa Aapami nayuutitilaaga suli Aapa uvaŋni itilaŋa? Tamatkua uqaŋhich uqautigianikkatka ilipsitŋun uvamniqnisaungitchut. Aapauruam nayuutiruam uvaŋni iŋiŋtaŋigai savaani. ¹¹ Ukpigisritŋa uqaqama Aapami itilaamnik suli Aapa uvaŋni itilaŋanik! Naagaunniŋ ukpigisritŋa savaapkun. ¹² Iŋumutuuruam nipliutigipsi, kisupayaaq ukpigsriuaq uvapkun savaŋniaqmiuq savaagikkamnuk, piŋiaqtuunniŋ kamanatluktuanik savaanik tamatkunakŋa, atakkii aullaqsiŋuŋa Aapaanun. ¹³ Aasrii iŋiqsisigisigipsi qanusripayaamik inigupsi attapkun piqutigilugu Aapauruam kamaŋaqtitaulikraŋagun uvapkun Iŋniŋguruakun. ¹⁴ Sukupayaaq inigupsitŋa atigikkapkun, iŋiŋtaŋigisigiga.

Akirsruun Ipqitchuam Irrutchim Qaisauliksraŋanun

¹⁵ “Piqpagupsitŋa tupigigisigisri tillisitka. ¹⁶ Aasrii inigisigiga Aapa qaitchitqulusri atlamik ikayuqtiksramik nayuqtiksrapstitnik qanavak taimuŋa. ¹⁷ Taamna Irrusrigigaa iŋumutuulhum. Nunam iŋuiŋ akuqtulguitchaat qiŋingitlugu unniŋ kanjqsimaitlugu. Aglaan iŋisimagiksi, takku iŋuuqatauruq piqatigiplusri suli ilipsitŋiinniaqtuq.

¹⁸ “Unitchumiŋaitchipsi kisiŋuŋusri. Utigihitchuŋa ilipsitŋun. ¹⁹ Sivikisuurami nunam iŋuiŋ qiŋitqikkumiŋaigisaatŋa aglaan ilipsi qiŋigisigipsitŋa, takku iŋuuhapkun ilipsipsuuq iŋuugisirusri. ²⁰ Taimŋa uvluq tikitpan iŋitchuŋigisigiksi Aapamni itilaaga suli ilipsi uvamni, aasriipsuuq uvaŋa ilipsitŋi. ²¹ Kisupayaaq piqatuaq tillisimnik tupigiplugillu ilaŋuruq piqaksrirauruq uvamnik. Aapaa piqpagigisigaa piqaksrirauruq uvamnik. Uvaŋaptuuq piqpagigisigiga iŋisimapkaŋluŋa ilaanun.” ²² Judas-ŋum (Iscariot-ŋungitchuam) nipliutinigaa, “Ataniiq! Qanuŋutin iŋisimapkaŋisivich uvaptiknun iŋisimapkasruŋaŋnak nunam iŋuiŋun?” ²³ Jesus-ŋum kiugaa, “Kisupayaam piqaksrirauruq uvamnik tupigigisigai uqaŋatka. Aapaa piqpagigisigaa suli Aapagalul tikitkisigikpuk iŋuuniaqasriŋlugu. ²⁴ Kisupayaam piqaksriŋitchuam uvamnik tupigitlaitchai uqaŋatka. Uqaŋhich tusraakkasri uqaŋingitchitka, aglaan aggiaŋaqtuq Aapamiŋ tuyuŋirimniŋ.

²⁵ “Tamatkuniņa uqautigipsi nayuutiņņagmasuli ilipsitņi. ²⁶ Ikayuqtim Ipqitchuam Irrutchim Aapauruam tpyuğiraksraņan attapkutk ilisautigisigaasri supayaamik itqaqtitaglugillu iluqaisa uqauttutitka ilipsitņun. ²⁷ Qiñuiññamik unirvigigipsi. Tutqtiutimnik tutqtiutiqaqqtichi. Nunam iñui qiñuiññaqagumiñaitchut qiñuiññaqaqtirrutiptun. Ikuilliūqtitnagich uummatisri! Iqsisuņaqasri! ²⁸ Tusraagipsitña nipliqama aullağniağnipluņa, aglaan aggitqinñiağnipluņa ilipsitņun. Piqpagipiagņiğupsitña quviasrugayağaluaqtusri aullağniağhapkun Aapamun, atakkii Ilaa kamanatluktug uvamniñ. ²⁹ Tamarrumiņa pakma kilianikkipsi atuummigaluaqnagu ukpiqsritquplusri atuummiluni pikpan. ³⁰ Tarakņaaglaan uqaaqtuqatigilguigñiağipsi, takku nunam marruma aņalataa, Tuunğaq, aggiaqsirug. Ilaa piitchaluaqtug sanjistik akiililuņa, ³¹ aglaan nunam iñuiñ ilitchuğiraksrağigaat piqpaksriğiga Aapamik. Taatnaqluğu tupigirağigiga Aapam tillisipayaana. Makillusri, uvakņa aullakta!”

15

Jesus Napaaqtupiatun Ittuq

¹ “Uvaņa atriaqqtuņa napaaqtupiamik aasrii Aapaga nautchirriqirau-pluni. ² Ilaan piigagigaa akigupayaaq uvamniittuaq asrirriřaganğitman, suli naggiqsraqługu akigupayaaq asrirriřağaktuaq asrirripsaaquplugu. ³ Ilipsi salummakkaunaniiktusri uqalikun uqautigianikkapkun ilipsitņun. ⁴ Piqatautuiñagitchi uvamni suli uvaņaptuuq ilipsitņi. Uvamni nayuutingiqsuajugupsi asrirriřaqagumiñaitchusri, atrilugu akiguq inmigun asrirritlaitchuaq kisianik napaaqtumi itnami. ⁵ Uvaņa atriaqqtuņa napaaqtumik, ilipsiasriñ akiiqqtun. Kisupayaaq nayuutiruaq uvaņni suli uvaņa ilaani, atqunaq asrirriřaqagisiruq, takku sumik iñiqsiyumiñaiptaqtusri piilluņa uvaņa. ⁶ Kiñapayaaq nayuutingitchuaq uvamni ittuq akiiqqtun igitaupluni tuqulliruaton. Taatnatchich akiiqqt katitlugich ikniğmun igittagigaiç ikipkağviksraņatnun. ⁷ Ilipsi uvamni nayuutigupsi suli uqaligikkatka ilipsitņi, aasriili qanutchimik pigiyumakkapsitņik iniqsruğupsi qaisauniaqtug ilipsitņun. ⁸ Aapaa kamanautaa qiñiğnaqtitaugisiruq tumigilugu atqunaq savaaqqallautaliqsi. Taatnatun ukpiqnaqsigiksi maliguaqtigitilaaqsi uvamnun. ⁹ Piqpagikkağigipsi atriplugu Aapaa piqpaksriğha uvamnik. Nayuutitichi piqpakkutimni. ¹⁰ Tillisitka tupigigupsigik piqpakkutimni itkisirusri, atriluguptuuq uvaņa Aapaa tillisaiñik tupiksripluņa itmatun piqpakkutaani. ¹¹ Tamatkuniņa uqautigipsi quvianağikkaga ilipsitņiitquplugu, suli quvianaqaguplusri naamaruamik.

¹² “Unauvva tillisiga, piqpakkutiyumuusri avatmun atrilugu piqpaksriğiga ilipsitņik. ¹³ Kiñaanuiñ kamanatluktuamik piqpakku-taitchuq uumakņa iñuum qaitchiłhaniñ iñuudigmiñik piqutigiplugich ilauraani. ¹⁴ Ilipsi uvaņni ilauraanurusri tillisitka atugupsigik. ¹⁵ Savaktaağrunik taiyutqikkumiñaitchipsi, takku savaktaağruum ilisimatlaitçaa atanigmi surağalħa. Aglaan ilauraanik taiyuutiqağisigipsi, takku supayaamik Aapamniñ tusraakkamnik ilitchuğipkağipsi. ¹⁶ Ilipsi piksraqtaağingitchipsitña, aglaan piksraqtaağigipsi suli nalunaigusri asrirriřaqaguplusri iñugiaglugu suli asrirrituiñagusri itquplusri. Aasrii Aapam qaitchigisigaasri qanusripayaamik injigupsiuņ attapkun. ¹⁷ Taatnaqhusri taatnaiłplugu tiligipsi piqpakkutitquplusri avatmun.

Nunam Iñuiñ Uumiksriłhat Maliguaqtinik

18 “Nunam iñuiñ uumigikpasri itqagiraksragigiksi uumigikkauligaptuuq sivupsitñi. 19 Ilipsi pigipkağupsi nunam iñuiñun, piqpaginayağasri pimiktitudun ililusri. Aglaan piksraqtaagigipsi marrumakña nunakualigmiñ pigingitlusri tamarrumunja; taatnaqhuni nunam iñuiñ uumigigaasri. 20 Itqagiyumagiksi uqalħich uqautigikkatka ilipsitñun, ‘Savaktaagruk kamanatluqtuanğitchchuq ataniğmiñiñ.’ Ilinisa piyuakkağigaatña, tarrali piyuagisigaasripsuuq. Tupigigaich uqauttutitka, tarrali tupigigisigaasripsuuq. 21 Aglaan ilinisa taatna irrutigisigaasri piqutigilugu pigipkağiqsi uvañnun, ilisimanğitlugu tuyugiriga. 22 Aggiñgitchuma sulı uqautingitçhupkich patchisaikkaunayaqtut. Aglaan pakma pisangitçhuğutiksraitçhut killuqsautmiktigun. 23 Kisupayaam uumigi'amiña Aapagaptuuq uumigipmiragigaa. 24 Savaaqasimaitchuma akunğatni iñuum iñiqtağingaaqsimaisañanik patchisaikkaunayaqtut, aglaan qiiñanikkaluaqługu iñiqtağa uumigituiñağaatña sulı Aapaga. 25 Taamna taatniittuksrauruq tanjiquplugu taimña uqautauruq aglaksimakkaña maligutaksriusrainitñi, ‘Uumigigaatña patchisaılaakun.’ 26 “Aglaan ikayuti aggiqpan, tuyuginiakkağma Aapamiñ, Irrusria ilumutuulħum Aapamiqnisauruq, ilaa uqautiniaqtuq uvapkun. 27 Uqagigisigipsitñapsuuq takku iqataurusri uvamni aullağniilħhaniñ.

16

1 “Uqautigipsi tamatkuninja ukpiqçutaiquingitłusri. 2 Iñuich anitqatağisigaasriunniñ ilinisa katragviñmikniñ. Aa, piviksraq tikitchumaqtuq kia iñuum tuqçutçhumisi savautriñasrukniagisiruq Agaayyutmik. 3 Taatnaiłıluğı irrutigisigaasri ilitçhuqsrimaiłigimikkun Aapamik unniñ uvañnik. 4 Aglaan uqautigipsi tamatkuninja itqagitçuplugich uqauttutitka ilipsitñun taimanigu irrutiqsikpasri taatnaiłıluğı. Uqautingitçhaluağipsi tamatkuninja maliguaqsiutiqqaagapsi takku nayuqtuiñaqhusri.

Ipqitchuam Irrutçim Savaaña

5 “Aglaan pakma utigniaqama ilaanun tuyugirimmun nallipsi apiqsruqtangitmigaatña napmuaqsisilaapkun, ‘Napmunñiaqçich?’ 6 Aasriiñ pakma kilikapsi aliatchaktusri. 7 Aglaan ilumutuuruamik nipliutigipsi, iħuatluçkisiruq aullaħiksrağa. Uvvataku aullağitchuma ikayuqtiksrapı utlañnianğitçhaasri. Aglaan aullağuma tuyugisigigaa ilipsitñun. 8 Aasrii aggiğumi ilitçhuğipkaaqsisigisigai iñui nunam nalaunğitłutiñ killuqsautikun sulı nalaunñaruahikunlu atanniiviksrakunlu. 9 Uqautigisigai nalaunğiñiñıłutiñ killuqsautikun takku ukpiqsriñitłutiñ uvamnik, 10 sulı nalaunñaruahikun takku Aapamunñiaqtunja aasrii qiiñitqikkumiñaitçhipsitña, 11 sulı atanniivikun takku añalatchiruaq marrumani nunami Tuunğaq atannikkaunaniqtuq. 12 “Uqaksraqağaluaqtunja iñugiaktuanik ilipsitñun aglaan pakma kañiqsiyumiñaitçhusri. 13 Aglaan Ipqitçhuaq Irrusriq ilumutuulığmik ilitçhuğipkairuksraq aggiğumi, ilaan kañiqsipçhaaqsisigisigaasri iluqaanik ilumutuuruunik. Ilaa uqagumiñaitçhuq añalatchiçiqaqmatun inçmigun aglaan uqautigisigaasri tusraakkağmiñik, sulı çuliacçtuagutiniagaasri sunik tikitchuksranik. 14 Ilaan kamaaqtitkisigaaña, takku uqaksraqıkağa çuliacçtuagıniagaaa ilipsitñun. 15 Iluqaan Aapam

pigikkaŋa pigipmigigaptuuq. Taatnaqluġu nipliutigigiga Ipqitчуamun Irrutchimun quliaqtuaġiniġnipluġu ilipsitñun uqaksraġikkaġa.

Alianaq suli Quvianaq

¹⁶ “Sivikisuurami qiñingisaallakkisigipsitña, aasriiñ kiñuvaŋaġun qiñiaqsilġillaŋa.” ¹⁷ Ilaŋitġuuq maliġuaqtaiñ uqaaqsiñiqsut avatmun, “Sumik uqautivatigut itnaqami, ‘Akuniisruŋaqsari qiñingigisigipsitña aasriiñ taamuunavak qiñiaqsilġillaŋa,’ suli itnaqami, ‘Aullaġniaqtuŋa Aapamun?’ ¹⁸ Qanuutauva ‘sivikisuuraq?’ Uvagut kaŋiqsitlaitchikput sumik uqautiqalħa.” ¹⁹ Jesus-ŋum kaŋiqsimapluġu apiqsruġulħat taavrumuuna nipliutiniġai, “Apiqsruqtuutivisi ilipsitñun sumik qanuutautilaqtılaaŋanik uqaqama, ‘Akuniisruŋaqsari qiñingigisigipsitña aasriiñ taamuunavak qiñiaqsilġillaŋa.’ Taamna apiqsruutigisukluġu uqaksraqtutigivisiuŋ akunnapsitña? ²⁰ Uvaŋa nipliutigipsi ilumutuuruamik, qiapkaġusriġu alianniuqtillusriġu nunam iñui quviatchakkisirut, aglaan alianniuiqsi mumikkisiruq quviasruħiġmun. ²¹ Aġnaq qitunġiuqtuaq auliyautipmani nagliksaaġaqtuq tikiu-maħhagun atniġñam, aglaan annaniktiqami puuyuġaġigaa nagliksaaħi auliyausrima’ami, quviatchagaqtuq ilaalugruaq anipman nunamun. ²² Taatnatun alianniugutiqaġaluaqtusri pakma aglaan qiñitqikkisilgitchipsi suli uummatisri quviatchakkisirut, aasrii kia-unniiñ iñuum ivayaġiyumiñaitħaa quvianaq ilipsitñiñ. ²³ Taivrurmani uvlumi apiqsruqtaaqsiyumiñaitħipsitña sutigun. Uqautigipsi ilumutun, Aapam qaitchigisigaasri ilipsi inġupsiuŋ qanusripayaamik attapkun. ²⁴ Uvvaŋanunaglaan inġisruqtanġitchusri sumik attapkun. Inġisruġitħi ilipsiġi akuqtuiyumuusri suli quvianaksraqsi inuŋaitħumuuaq.

Akiilñiñħa Jesus-ŋum Nunam Iñuiñik

²⁵ “Uqautigipsi tamatkuniŋa atrikusrautitigun. Pivik tikiħaġumaruq uqaġuiġviksraġa ilipsitñun atrikusrautitigun aglaan uqautitlasrigisigipsi kaŋiqsiñiaqsilġu Aapauruakun. ²⁶ Taimña uvluq tikitpan, inġisruqtaġisigiksi attapkun. Uvaŋaunniñ inġisruutingitkipsi Aapamun. ²⁷ Uvvatakkun Aapam piqpaġigaaŋa takku piqpakstripluŋu uvamniki suli ukpiqsripluġu agġiqsimaliġa Agaayyutmiñ. ²⁸ Uvaŋa ilumun agġiqsuami Aapamiñ marrumuŋa nunamun. Uvva pakma aullaqaqsilgitchuŋa maakŋa nunamiŋ utiqsaqluŋa Aapamun.”

²⁹ Maliġuaqtaiñ nipliutiniġaat, “Uvvaliqaa uqalħiñ kaŋiqsiñiaqtuq. Pakma uqanġitchutinunniñ atritigun. ³⁰ Uvagut kaŋiqsigikput pakma ilisimalħiñ supayaamik. Inuqnangitchuq kisumun apiqsruqtaqulutin. Taavrumuuna ukpiġigikput agġiqsuanuħiñ Agaayyutmiñ.” ³¹ Jesus kiugai, “Uvvaapakma ukpiqsriġiqaalukpisi? ³² Pivik tikiñiaqtuq, tikiu-maaniktuqami, iluqasri siammayaaqtitauiksraqsi, atausriukattaaġusri kiñunnapsitñun kisiŋuġluŋa. Aglaan kisimallapiaq inġitchuŋa, takku Aapaa nayuġaŋa. ³³ Tamarrumiŋa uqautigipsi qiñuiñħaqaqplusri piqataulħapsigun uvamni. Nunam iñuiñ nagliksaaqtitkisigaasri, aglaan quviatchaġikkitchi. Uvaŋa akiilħaniksimagiġa nunam anjalataa.

17

Jesus-ŋum Inġisruħa Inmigiun

¹ Jesus taatnaanikami, ilaa aaġluqhuni nipliġñiqsuq, “Aapaŋ, pakma piviksraq tikiumaruq. Kamaŋaqsiqkaġuŋ Iġñiġiñ, Iġñiqpili

kamanaqsiyumagaatin. ² Uvvatakku ilvich anjalatchitlapkağiñ iluqaitñik iñuñnik sulı qaitchitlapluni isruitchuamik iñuuiğmik iluqaitñun qaisağikkaqnun ilaanun. ³ Una isruitchuag iñuuiğ itnautauruq, iñuich ilitchuqsriliksrañat ilipnik kisivich ilumun Agaayyutautilaaqnik sulı ilitchuğilugu Jesus Christ ilvich tuyuğikkan. ⁴ İlitchuğipkautianikkiga kamanahıñ nunam iñuifun. Itqanainanikkiga savaaksrirutigikkan uvañnun. ⁵ Pakma, Aapaan, kamanaqsiqpañña sivuqqapni, kamanautim atrinjanik pigikkağma itnama ilipni nuna iñiqtaugaluaqnagunniñ.”

Jesus İñiqsrutritıha Maliğuaqtimiñik

⁶ Uvaña ilitchuğipkautigianikkipiñ iñuñnun ilvich qaisağnun uvañnun marrumakña nunamiñ. İlvich pigiliutigitin, aasriñ qaitkitin uvañnun, aasriñ tupigigaat uqalhiñ. ⁷ Pakma ilitchuğigaat suapayaag qaisan uvañnun agğiqsaħa ilipniñ. ⁸ Qaitchigitka uqaligmik qaisağnik uvañnun. İlinisa akuqtuğlugu, ilitchuğigaat ilumun agğiqsuanuğığa ilipniñ ukpiğiplugu ilipnun tuyuğığa. ⁹ Agaayyutigitka tamatkua. Pakma agaayyutingitchitka nunam iñui, aglaan agaayyutigitka tamatkua qaisatin uvañnun, takku ilinich pigigitin. ¹⁰ İluqaan uvaña pıga pigipmigiñ sulı iluqaan ilvich piñ uvañaptuuq pigigiga, aasriñ kamanahığa qıñiğnaqtitauruq tamatkunuuna. ¹¹ Pakma utlautiniaqtuña ilipnun nunami inğiğ!uña, aglaan tamatkua inniaqtut nunami. İpqitçhuaq Aapaan! Qaunagiyummigitin annautruğlugich saññigikkañagun atigikkaqıch qaisağikkapkun uvañnun, ilinijli atautçiiñayumuut atrilugu uvaguk atausriuliqpuk. ¹² Uvaña nayutinnamni nunami ilinijti qaunagigikkatka annautruğlugich saññigun atigikkaqıch, ilvich atçhiutigikkapkun. Qaunagitka aasrii atausriqunniñ tammanğitçhuq, aglaan taimña iñuk tammaqtuksrauruq, Agaayyutim uqalħa immiutaupluni. ¹³ Pakma utlautiyasrırıuña ilipnun. Taatnaiplugu uqaqtuña innamni nunami, ilinich piqatigingıçlugich quvianagikkamnik inuñaiğlugu. ¹⁴ Qaitçırıuña uqalignik ilinijtiñun, aasrii nunam iñuiñ uumigigaıch, takku piqatigingıçlugich nunam iñui atriplugu uvaña piqataungığığa nunam iñuifun. ¹⁵ Uvaña inqısrungitchikpiñ piıçlugich marrumakña nunamiñ, aglaan inğigikpiñ qaunagitquplugich piñınaiğlugich tuungagmiñ. ¹⁶ Uvaña piqataungitmatun nunam iñuifun ilinijittuuq piqataungitchut nunam iñuifı. ¹⁷ İlumutuulapkun ipqıqsimaakkıch ilipnun. Uqalhiñ ilumutuuruq. ¹⁸ Tuyuğitka nunamun, ilvittuuq tuyuqaqmatun uvamnik nunamun. ¹⁹ İlinich piqutigiçlugich ipqıqsimaqtuña ilipnun, ilinijittuuq ipqıqsimaquplugich ilipnun ilumutuulikun.

Jesus İñiqsrutritıha Ukpiqtuanjuruapayaanik

²⁰ “Agaayyutingitchitka kisiisa tamatkua, aglaantuuq taıçhua ukpiqsrıruaksrat uvamnik ilinisa uqalħatigun. ²¹ Agaayyutigitka iluqağmiñ atautçisun itquplugich. Aapaan! Atautçisuttuq illich uvaptikni, atrilugu ilvich uvamniitmatun sulı uvaña ilipni. Taatnatuq atausriuyumuut, taavrımuunali nunam iñuiñ ukpiğiağutiyumigaat ilvich tuyuqalhiñ uvañnik. ²² Uvaña qaitçigitka atrinjanik kamanahıqıch qaisağıch uvañnun, piqutigiçlugı ilinich atautçiiñauliksrañat atrilugu uvaguk atausriuliqpuk. ²³ Uvaña illuña ilinijti sulı ilvich uvañni, taavrımuuna ilinich atausriñuğumuut. Nunamli iñuifı kanqısiyumigaat ilipnun tuyuğığa sulı ilvich piqpaksriħhiñ ilinijtiñik

piqqaksripmatun uvaᅇnik. ²⁴ Aapaan, tamatkua qaisatin uvaᅇnun iqatigisrukkitka sumiitchuma ilinjitᅇun qin̄iqquplugu kamanaun piᅇipkakkan uvaᅇnun takku ilvich piᅇpagipluᅇa nuna in̄iqtaun̄aiᅇin̄un. ²⁵ Nalaun̄aruaq Aapaan! Nunam in̄uiᅇn̄ nalugaatin, aglaan uvaᅇa ilisimagikpiᅇn̄ suli ukua maliḡuaqtit ilitchuᅇiḡaat tuyuᅇitilaᅇa ilipnun. ²⁶ Ilitchuᅇipkaᅇikpiᅇn̄ ilinjitᅇun, suli ilitchuᅇipkapsaᅇniᅇiḡikpiᅇn̄. Tarrali piᅇpaksriᅇiq piᅇpakktutigikkan uvaᅇnun uvaᅇnalu nayuutiyumuᅇuq ilinjitᅇi.”

18

Jesus-ᅇum Tigurauᅇha

¹ Jesus agaayuanikami taavrumani, aullaᅇniqsuq maliḡuaqtin̄ilu ikaaqᅇugu kuᅇᅇuuraq taiᅇnaqtuaq Kidron-mik. Taakmanian̄ani inniqsuq nautchiivik. Jesus maliḡuaqtin̄ilu isiqniqsut taavrumuᅇa. ² Judas-ᅇumaasrii, aatchuutigitniktuam ilaanik, ilisimaniḡaa suniitilaᅇa. Uvvatakku Jesus-ᅇum taruᅇautisruuniᅇai akulaiᅇᅇugu maliḡuaqtini tarani. ³ Taatnaᅇhuni Judas utlautiniqsuq nautchiiv̄in̄mun piᅇasriᅇhuni aᅇuyyiuqtinik suli agaayyuvikpaum qaunaksraiᅇnik, tuyuuplutin̄ qauᅇᅇin̄itᅇiᅇn̄ agaayuliqsiniᅇn̄ suli Pharisee-ᅇuruaniᅇn̄, saagaᅇhutin̄ satkun̄ik suli nanniᅇnik. ⁴ Jesus-ᅇum kaᅇiqsimaplugu suapayaᅇ atumaniaqtuaᅇ in̄miᅇun paaᅇniᅇai nipliutiplugich, “Kiᅇna pakikipisiuᅇ?” ⁵ Taapkua kiuniᅇaat, “Jesus Nazareth-miu.” Ilaan kiugai, “Uvaᅇa taimᅇauruᅇa.” Judas-ᅇum, aatchuutigitniktuam ilaanik, qichaᅇasriᅇsimaniᅇai tamatkua pakaktuat. ⁶ Jesus-ᅇum nipliutipmatin̄, “Uvaᅇa taimᅇauruᅇa,” tamatkua kiᅇnumuktuᅇhutin̄ ulᅇusraaᅇniqsut nunamun. ⁷ Jesus-ᅇum apiᅇsrutqin̄iᅇai, “Kiᅇna pakikipisiuᅇ?” Kiuniᅇaat, “Jesus Nazareth-miu.” ⁸ “Uᅇqautianikkipsi ilaan̄utilaamnik. Ilipsi pakakkupsitᅇna, maliḡuaqtitka aullaᅇtitchiḡik!” ⁹ Taatna nipliutiniᅇai Jesus-ᅇum taᅇiqsaᅇᅇugu nipliutigimaanikkani itnaiᅇiplugu, “Aapaan, atausriᅇunniᅇn̄ tammanḡitchuᅇ qaisaqniᅇn̄ uvaᅇnun.” ¹⁰ Simon Peter-guuᅇ savikpaᅇaᅇhuni, aasriᅇn̄ amuliᅇamiuᅇ anaupluni ilaan̄ siutaiᅇisiḡniᅇaa taliᅇpianik tamarrumuᅇa qauᅇkiata agaayuliqsit savaktaa, atiqaqtuᅇaᅇ Malchus-mik. ¹¹ Jesus-ᅇum nipliutigaa Peter, “Tugvaᅇuᅇn̄ satkugikkan puᅇᅇanun. Isrumavich akuᅇtuᅇᅇniᅇanḡiᅇn̄asrugalugu uvamnun nagliksaᅇutiᅇpak Aapama sivunniᅇiḡikkaᅇa uvamnun? Uvaᅇa nagliksaᅇluᅇa tuᅇuruksrauruᅇa. Imiqtaksraᅇiḡiga taamna iman̄a qallutim Aapama qaisan̄a uvamnun?”

Annas-ᅇum Apiᅇsrutuᅇiᅇha Jesus-mik

¹² Aᅇuyyiuqtit piᅇasriᅇhutin̄ qauᅇkiᅇmiknik suli Jew-ᅇuruat qaunaksriᅇisa tiguniᅇaat Jesus qiliᅇsruᅇᅇugu, ¹³ aasrii sivulliuplugu Annas-muutiᅇlugu ataniḡmun, taataruan̄anun Caiaphas-ᅇum. Caiaphas-guuᅇ qauᅇᅇiᅇpluni agaayuliᅇsauniᅇsuᅇaᅇ tamarrumani ukumi, niᅇuᅇaᅇiplugu taavruma Annas-ᅇum atanᅇum. ¹⁴ Taamna Caiaphas uᅇqautriᅇiᅇsuᅇaᅇ qauᅇᅇin̄itᅇnik Jew-ᅇuruat iluatlukkisiᅇniᅇiplugu atausriᅇ in̄uk tuᅇqutaukpan piᅇquriḡuni iluᅇaitᅇnik in̄uᅇnik.

Peter-m Piᅇlaaqᅇha Jesus-mik

¹⁵ Simon Peter-m suli atlam maliḡuaqtim kiᅇuagun maliᅇniᅇaaᅇ Jesus. Taamna atla maliḡuaᅇti, ilisimaplugu qauᅇkiata agaayuliqsit, isiqniqsuq

igluqpaᅇanun qaukhiata agaayuliqsit piqatigiplugu Jesus. ¹⁶ Peter-li qichaᅇniqsuq tatkiani paami. Taamna atla maliguaqti, ilisimaplugu qaukhiata agaayuliqsit, aniᅇniqsuq kiᅇnumun. Itqutiniᅇaa Peter tatqamuᅇa uqatigianikamiuᅇ niviaqsiaᅇruk taluliqiri. ¹⁷ Taavruma taluliqirim niviaqsiaᅇruum nipliutiniᅇaa Peter, “Uvva, ilaᅇivatin maliguaqtaᅇiᅇ tatqavruma iᅇuum?” Peter-m kiugaa, “Ilaᅇiᅇitchaatᅇa.” ¹⁸ Alappaᅇuᅇpluniᅇuuq savaktit suli qaunaksrit ikniqsuᅇhutiᅇ aumaniᅇ qichaᅇniqsut avataani auksiqhutiᅇ iᅇmiknik. Peter-m qichaᅇasriqamigich, auksiaᅇsipmiᅇniqsuq iᅇmiᅇnik.

Qaukhiata Agaayuliqsit Apiqsruqtaᅇiᅇha Jesus-mik

¹⁹ Qaukhiata agaayuliqsit apiqsruqtuᅇniᅇaa Jesus ilaan maliguaqtaᅇiᅇgun suli ilaan ilisauttutaᅇiᅇgun. ²⁰ Jesus-ᅇum kiugaa, “Uqaᅇaqtuᅇa sagviᅇluᅇa kisupayaamun. Iᅇisautrisruuruᅇa Jew-ᅇuruat katraᅇviᅇitᅇiᅇ suli agaayyuvikpaᅇatni. Nipiqaᅇitᅇhuᅇa qanutᅇiᅇnik iriᅇaqtuᅇluᅇa. ²¹ Suvaatami apiqsruqtaᅇpisiᅇiᅇa uvaᅇa. Apiqsruqsigik tamatkua iᅇuich tusraaritka sumik uqautiᅇhat uvaᅇnun. Iliᅇisa ilisimagaat qanuq uqaᅇiᅇa.” ²² Taatnaqman Jesus ilaᅇataguᅇuq qaunaksrit patiktiᅇluᅇuq nipliutigaa, “Qanuᅇhutiᅇ itnaiᅇiᅇluᅇuq kiuliᅇpiuᅇ qaukhiat agaayuliqsit?” ²³ Jesus-ᅇum kiugaa, “Uvaᅇa nipliᅇuma qanutᅇhimik nalaunᅇaiᅇluᅇuq uqautigiᅇuᅇ iluqaitᅇnun uvaniittuanun. Aglaan nalaunᅇaruamik pakma nipliᅇniᅇuma, suvaata patikpiᅇa?” ²⁴ Annas-ᅇum tuyuᅇiniᅇaa Jesus qiliqsruutraq Caiaphas-mun qaukhiat agaayuliqsitnun.

Peter-m Piᅇlaaᅇapsaaᅇha Jesus-mik

²⁵ Peter-guuq auksiguaᅇniqsuq ikniᅇmun aasriᅇiᅇ iᅇuich apiqsruᅇniᅇaat, “Taavruma iᅇuum ilaᅇiᅇitᅇpatin maliguaqtaᅇiᅇ?” Peter-m piᅇlaaᅇutiᅇniᅇai, “Ilaᅇiᅇitᅇchaatᅇa ilaan maliguaqtaᅇiᅇ.” ²⁶ Ilaᅇataguᅇuq qaukhiat agaayuliqsim savaktaiᅇiᅇ, ilaᅇinikkaᅇan taivruma siutaiqsikkaᅇan Peter-m, nipliutiniᅇaa, “Qiiᅇiᅇitᅇpigiᅇiᅇ piqatauᅇlutiᅇn ilaani nautᅇiᅇviᅇmi?” ²⁷ Peter piᅇlaaᅇiᅇniᅇiᅇuq, “Ilaᅇiᅇitᅇchaatᅇa.” Taatnaᅇmiuᅇluᅇ taimᅇa aᅇargiᅇpak qalᅇuqtaᅇniqsuq.

Pilate-ᅇum Apiqsruqtaᅇiᅇha Jesus-mik

²⁸ Taapkua aullautiniᅇaat Jesus Caiaphas-ᅇum tupqaniᅇ kavanam Pilate-ᅇum inaanun uvlaatchaurami. Aglaan Jew-ᅇuruat isiqataunᅇiᅇniᅇiᅇsut tatqamuᅇa aᅇliqsraᅇikun salumaᅇiᅇumanᅇiᅇlutiᅇn iᅇmiknik. Piqutigiᅇluᅇuq niᅇiqatauᅇiksraᅇtiᅇn itquᅇluᅇuq niᅇiqpaᅇvikaami tagᅇisiqaqtuᅇaᅇ Apqusraaᅇtitauᅇiᅇmik. ²⁹ Taatnaᅇhuni Pilate anipluni uqaᅇatigityaᅇtuᅇaᅇniᅇai nipliutiᅇluᅇgich, “Sumik aᅇvisiqaᅇpisiᅇuᅇ qamna iᅇuk?” ³⁰ Taapkua kiuniᅇaat, “Uvaguᅇ tikiutiᅇnayaitᅇhikᅇut ilipnun ilaa savvaᅇluᅇkkaᅇaᅇuni piᅇiᅇitpan.” ³¹ Pilate-ᅇum nipliutiniᅇai, “Tigusriᅇuᅇ ilipsitᅇnik atanniqsuᅇluᅇuq tuvraᅇluᅇgich maligutaksrasri.” Jew-ᅇuruat kiuniᅇaat, “Rome-maᅇmiut tuᅇqutᅇhipkaᅇyumiᅇaitᅇchaatigut iᅇuᅇmik maligutaksriritᅇtiᅇuᅇ.” ³² Taamnaguᅇuq atuummiᅇniᅇiᅇuq immiutaᅇlutiᅇn Jesus uqautigimakkaᅇanun qanuq ililugu tuᅇqutauᅇiksraᅇmiguᅇn.

³³ Pilate isiᅇniqsuq kiᅇnumun inimiᅇnun aasriᅇiᅇ tuᅇluᅇluᅇuq Jesus-ᅇum apiqsruᅇniᅇaa, “Uvva umialigivatin Jew-ᅇuruat?” ³⁴ Jesus-ᅇum kiuniᅇaa, “Taamna apiqsruutigiviᅇuᅇ ilipniᅇhiᅇaᅇ naaga atlat uqautivatin uvapᅇkun?” ³⁵ Pilate nipliᅇuq, “Jew-ᅇunasugiviᅇa? Jew-ᅇuqativich suli qaukᅇiᅇisa agaayuliqsit qaisaᅇiᅇaatin uvaᅇnun. Suruami pivatin?” ³⁶ Jesus-ᅇum kiugaa, “Uvaᅇa umialᅇuᅇiᅇitᅇhuᅇa marrumani punami.

Umialguguma atrilugu umialik marrumani nunami, maliguaqtitka anuyakkayaqtut tigutqungilluna Jew-nuruanun. Aglaan anjalatchiiga maaknaqtaungipiaqtuq.”³⁷ Pilate-num apiqsrulgiññigaa, “Ilviñmi umialguvich?” Jesus-num kiugaa, “Tarra, nipliutigigiñ umialgunipluna. Uvaña aniruanuruna suli nunamuktuanuruna piqusrilquna uqaliksrapkun ilumutuuruamik. Kisupayaam iñuuruam ilumutuulikun naalagagigaana.”³⁸ Pilate-num apiqsrugaa, “Suami una ilumutuuliq?”

Jesus Tuquruksragugaat

Pilate-num kiñumun anilgitluni Jew-nuruanun nipliutiniñgai, “Uvaña paqitchilgiññiqsuna sumik tuqurrutiksrananik.”³⁹ Aglaan tuvraqlugu atuuniragikkaqsi pilhiñaaguutitigiga patchisaiññigaa isiqtamik ilipsitñun uumani niñiqpagvikaami taggisituaqtuq Apqusraaqtitauligmik. Ilipsi uvañnun patchisaiqsitquvisiun umialgat Jew-nuruat ilipsitñun?”⁴⁰ Taapkua kiugaat nipitusrillapiaqhutin, “Taamnaungitchuaq, pisutlukkikput Barabbas.” Taamna tigliniaqtauruq.

19

¹ Tarra Pilate-num Jesus tigupkaqlugu ipigaqtuqsiupkaññigaa.
²⁻³ Anuyyiuqtit niaquusriññigaa kakitlagnanik suli atnugaaqlugu umialiktamik ukiñhaagiksaamik aasrii nipliatiagsiplu, “Iñuupakkumuutin umialgat Jew-nuruat.” Suli tikiññigaa patiktigataaqsiploguasrii.
⁴ Pilate-num anitqikhuni nipliutiniñgai iñuich, “Pakma ilaa annisigisigiga ilipsitñun, ilitchugitqulugu uvaña sumik paqitchiññigalun atanniusriaksrananik pigiññilugu.”⁵ Jesus aniñiqsuq niaquutilik kakitlagnanik suli umialiktamik atnugaalik. Pilate nipliutiniñgai iñuich, “Uvva, qinñiqsiun iñuk!”⁶ Qaukñinich agaayuliqsit suli qaunaksrit qinñiqamitruñ iñuich, “Kikiaktuutisriun sannigutamun, kikiaktuutisriun sannigutamun!” Pilate-num nipliutigai, “Ilipsi tigulugu kikiaktuutisriun sannigutamun. Paqitchiññigichuna agvisiksrananik atanniusriaqaliksranan taatna.”⁷ Jew-nuruat kiuniñgaat, “Maliñgutaqsraaqtugut uqaligaqtuamik ilaa tuquruksrauplugu takku nipigaqtuq iññiginipluni Agaayutmun.”⁸ Pilate-num tusraa'amigich taatna nipliaruat, ilaa naviasrulillapiaqhuni itqutipkaññigaa Jesus.
⁹ Aasrii ilaa isitqikhuni tatqamuna uqaqsittaagvinmun nipliutiniñgai Jesus, “Nakiñ aggisuami?” Aglaan Jesus kiungññigaa.¹⁰ Pilate-num nipliutiniññigaa, “Ilvich uqautisrunñigaa? Itqagiuñ uvaña anjalatchirrutiqaliga patchisaiññiñauplutin suli kikiaktuutipkaññiñauplutin sannigutamun.”¹¹ Jesus-num kiugaa, “Pigigiñ anjalatchiññiq uvapkun kisanik qaisauhagun ilipnun Agaayutkun. Taatnaqhuni taimña iñuk qaitchiruaq uvamnik ilipnun killuqsautigaqtuq kamanatluktuamik ilipniñ.”¹² Pilate-num tusraa'amiuñ taamna ilaan annautisrulillapiatlukkaluaññigaa patchisaiññigaa. Aglaan Jew-nuruat iññigalaplutin kiumaniñgaat, “Annaktitchupku una iñuk, Caesar-m Rome-mittuam ilauraagiyumiññaitchaatin. Kiñapayaq inñiñnik atanigutaqtuq Caesar-m akilligigaa umialguruam Rome-mi.”¹³ Pilate tusraa'amigich tamatkua nipliatit, ilaan annisiniñgaat Jesus aasrii aquvitluni atangum inaanun, taggisilimun “Iyañamnik Natilik,” aasrii Hebrew-tigun taiyuutiqaqhuni “Gabbatha.”¹⁴ Uvluqpaguqtuami uvluani paqnaññum niñiqpagvikaamun taggisituaqtuam Apqusraaqtitauligmik, Pilate nipliutiniñgai Jew-nuruat, “Kiikaami, uvva umialiksi!”¹⁵ Tamatkua iñuich

igialaplutin kiunigaat, “Tuqulli! Tuqulli! Kikiaktuutili sannigutamun.” Pilate-ŋum apiqsruġniġai, “Uvaŋnun kikiaktuutipkaqtitquvisiun umialigikkaqsi sannigutamun?” Qaukŋinich agaayuliqsit kiunigaat, “Uvagut qaukŋimik umialiaqatugut Rome-mi. Avataagun atlamik umialiaqanġichugut.” ¹⁶ Tarra Pilate-ŋum qaiñniġaa Jesus ilinjitŋun aŋuyyiuqtinun kikiaktuutitquplugu sannigutamun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sannigutamun

¹⁷ Tamatkua iñuich aŋalatkaqsiñiġaat Jesus. Aniñiqsuq akiyaqħuni kikiaktuutriviaksraġmiñik, tikiutiplugu nunamun taiyuutiqaqtuamun “Ni-aqum Saunġanik,” Hebrew-tigunaasrii taiyuutiqaqħuni “Golgotha-mik.” ¹⁸ Taapkua aŋuyyiuqtit kikiaktuutiniġaat Jesus sannigutamun, piqasriqħugu malġuŋnik atlaŋnik iññuŋnik kikiaktuutiplugik sannigutanun avataanun, Jesus qitiqħiliutiplugu. ¹⁹ Pilate-ŋum aglaŋniġaa ilisimmatiksraq aglak aasrii taapkua aŋuyyiuqtit iliplugu sannigutam qulaanun, itna aglalik, “Jesus Nazareth-miu, umialgat Jew-ŋuruat.” ²⁰ Iñugiaktuat Jew-ŋuruat agliqiniġaat, taamna Jesus kikiaktuutikkauvia uŋasriñiġitħuni nunaaqqimiñ. Ilisimmatiksraq aglak aglaksimapluni piñasruinutlugu uqautchisigun Hebrew-tigullu Latin-tigullu sulii Greek-tigun. ²¹ Jew-ŋuplutiŋ qaukŋinisa agaayuliqsit itnaġniġaat Pilate, “Aglaknagu ‘Umialgatanik Jew-ŋuruat,’ aglaan ‘Taamna iñuk uqagħniġlugu, uvaŋa umialigigaatŋa Jew-ŋuruat.’” ²² Pilate-ŋum kiunigai, “Qanuq iliplugu uvaŋa aglakkaġa taatna aglaksimagisruq.”

²³ Aŋuyyiuqtit kikiaktuutianikmatruŋ Jesus sannigutamun, tiguniġaich atnuġaani autaagaqsipluġich sisamainutluġich, atausriuttaagutiŋ piqatlasriplutiŋ, aasriiñ atnuġaana kiluilaq ukiħhaaq aulailaq qaliġurrianuamaniqsuq. ²⁴ Aŋuyyiuqtit uqaaqsiñiqsut avatmun, “Aliktusruŋaqnagu una, nalautchaagautigilakput ilitħuġisagħlugu kimun piginiaqtilaana.” Taatnaqamitruŋ immiġniġaat uqaliq uqautigimaruaq itna,

“Ilinjisa autaagħaich atnuġaatka inmikkun,

sulii nalautchaagautigiplugu atnuġaaga.”

Psalms 22:18

Aŋuyyiuqtit piñiġaat taamna.

²⁵ Taatnaqtitluġich qichagħniqsut killiniani kikiaktuutriviun Jesus aakanalu, sulii aakanan aniqataa, Mary-lu ilaqataa Clopas, sulii Mary Magdalene. ²⁶ Jesus-ŋum qiniqamiun aakani sulii maliguaqti piqpagikkani qichaqatauruak, nipliutiniġaa aakani, “Aakaan, tarra iġniġiñ!” ²⁷ Sulii nipliutiplugu taamna maliguaqti, “Tarra ilvich aakan!” Tarakŋaniñaglaan taavruma maliguaqtim inmaŋniġaa kiñuniġmiñun.

Jesus-ŋum Tuqulħa

²⁸ Jesus-ŋum ilisimaniġaa, sum iluqani immikkauħha, sulii agliqsimaruaq uqaliq immianiktitħaqħlugu nipliġniqsuq, “Imiġuktuŋa.” ²⁹ Piŋaluguuq tamaani inniqsuq imalik siġniġluktuamik misruqqumik. Tarra iliniġaat misruktaqtaq misruqqumun, aasiñ akiqqumik israuttusriqħlugu takpichuŋa israagutiplugu qaqħuuknun. ³⁰ Jesus akuqtuqamiun misruġuq nipliġniqsuq, “Tarra naattuuq.” Aasriiñ sikitlugu niaquni aniġniġniġniqsuq.

Jesus Kapigaat Sanniġaagun

³¹ Tarra Jew-ŋuruat inġiniġaat Pilate, niugaaqtaġukħuġich tuqunaġiaqupluġich taapkua aŋutit tuqutauruat aasrii atqaqtilluġich sannigutanjitiñ. Taatnaġuŋniqsut takku tikiuamapluni tallimmiuġi

akunniqsaami ilinjisa nivinatqungitlugich timit sannigutanjitni minguiqsiagvium uvluani, takku tikiumaniaqhuni nuumaniqsraq minguiqsialiq atlaniñ minguiqsiahiñ. ³² Anuyyiuqtit tarunaqaminj niugaaqtagñigaich taapkuak avataani Jesus-ñum tuqqutaugatauruak Jesus-kun. ³³ Aglaan tikitmatruñ Jesus ilitchuğiniğaat tuquaniksimalha. Taatnaqlugu ilinjisa niugaaqtangiñniğaat. ³⁴ Aglaan ilanjata anuyyiuqtit kapiniğaa panamiñik Jesus-ñum sannigaagun aasrii tarvauvaa auglu imiğlu maqiplutik. ³⁵ Iñuk taamna qiniqtuaq taavruminja ilisimarrigiğaa ilipsipsuq ukpiqsritquplusri. Ilaan uqauttutaa ilumutuuruq, sulii ilisimagaa uqauttutmi ilumutuulha. ³⁶ Taatnailiplugu iñiqtauniqsuq aglausimaruaq uqaliğmi immiqługu, “Nalliatunniñ saunigikkañiñ piyaqtakkauyumiñaitchut.” ³⁷ Suli atla uqaliq itnaqsimaruaq, “Ilinjisa sukuigługu qiniğisigaat ilaa kapukkaqtin.”

Jesus-ñum Iľuvikkaułha

³⁸ Taavruma aquagun Joseph-guuq Arimathea-ğmiu maliguaqtaupmiñiqsuq Jesus-mi nalunautchipluni takku iqsimmağmi Jew-ñuruanik pipluni. Apiqsruqman Pilate-ñum pitquniğaa timi, Joseph-ñumaasrii aullatiplugu. ³⁹ Nicodemus, taimñaptuuq qiniğiaqtuaq Jesus-mik unnuami, tuvaqatauniqsuq Joseph-mi saagaqhuni tallimakipiatun uqumaisilaaliñmik tiprağiksautinik atlagiñik atiqaqtuaniq myrrh-miğlu aloe-miğlu. ⁴⁰ Taapkuak iññuk piñiğaaq Jesus-ñum timaa nimiqsruqlugu ukiłhaamik piungiyaikkusriqsusimmaan, taatnatun Jew-ñuruat timimik savaaqagagiłhat atriplugu. ⁴¹ Taavrumaniguuq nautchiivini Jesus-ñum tuqqutauviani inniqsuq nutaaq iluviksraq atuqsimaiłaaq. ⁴² Uvvaasriiñ pisigiplugu Jew-ñuruat paqnaviat, sulii taavruma iluviksram qaniłhagun, inillañniğaat Jesus taruna.

20

Iľuviq Iñuitchuaq

¹ Uvlaatchaurami aullağniisautaani akunniqsaam tanuğagugaaqtitlugu, Mary Magdalene iluviğmunñiqsuq aasrii qiniqlugu iyagak. Piiqsimanisuuq paananiñ iluvğum. ² Aqpaqsruqhuni utlautiniqsuq Simon Peter-mun sulii atlamun maliguaqtimun, Jesus-ñum piqpagikkañanun, aasrii uqautiplugik, “Iñuich aullautiniğaat Ataniq iluviğmiñ. Iłitchuğingitchikput napmun inillaktilaña.” ³ Peter-lu atlalu taamna maliguaqti utlautiniqsuk iluviğmun. ⁴ Iluqatik aqpaqsruqhutik, aglaan ilaqataan maliguaqtim uniñniğaaq Peter tikiłğaaqhuniasrii iluviğmun. ⁵ Auğrukami qiniğniğaaq ukiłhaağiksaq nimiqsruutaaq aglaan isingiñniqsuq. ⁶ Kiñuagun tikitñami Simon Peter uiyuiñaqhuni isigñiqsuq tatqamuña qiniqlugich aasriiñ ukiłhaat nallaviani, ⁷ sulii ukiłhaaq nimğutauruaq Jesus niaquanun inillaksimangiñniqsuq taapkununa ukiłhaanun aglaan imullaksimanisuuq ilaagun. ⁸ Taimñali atla maliguaqti tikiłğaağaluaqtuaq iluviğmun isiqmiñiqsuq, qiniqlugu aasrii ukpiqsripluni. ⁹ Ilinjik kanisqianilguiñniğaaqsulii aglausimaruaq uqaliq itnaqsimaruaq ilaa anitqikkisiñiplugu tuqułiğmiñ. ¹⁰ Tarakña taapkuak maliguaqtik utiğniqsuk anilaaqhutik.

Jesus-ñum Sagviłha Mary Magdalene-mun

21

Jesus-ŋum Sagviŋha Tallimat Malgūŋnun Maligūaqtimiñun

¹ Kiñuagun tamarruma Jesus sagviaqtupsaaǵniqsuq iñmiñik maligūaqtimiñun siñaani narvam taiyuutiqaqtuam Tiberias-mik, uvva itnailiplūgu, ² Simon Peter-lu, Thomas-lu taiyuutilik Malgimik, Nathanael-lu Cana-ǵmiu Galilee-mi, iǵñaglu Zebedee-m suli malguk atlak maligūaqtik, iluqatiñ atautchimiinniqsut. ³ Simon Peter nipliǵniqsuq ilamiñun “Qalliǵniaqtuŋa.” Taatnaqman taapkua atlat nipliutipmiñiǵaat, “Malikkisigiptigiñ.” Iluqatiñ ikiniqsut umiamun, aglaan unnuaqtutilaanani sumikunniñ qalunǵiñniqsut. ⁴ Siqinǵum mayuuraalhani Jesus qichagñiqsuq imǵum siñaani aglaan maligūaqtaiñ ilitchuǵinǵiñniǵaat Jesus-ŋutilaanja. ⁵ Ilaan nipliutiniǵai, “Iliǵaat, qaluutiqaqpsi?” Iliñisa kiuniǵaat, “Naami.” ⁶ Ilaan nipliutilǵiñniǵai, “Siñitchiuñ kuvraqsi taliqpian tuñaanun umiapsi, ilipsili qalukkumuusri.” Maligūaqtit siñinniǵaat kuvraqtiñ aasriiñ payyaksagñiǵaat nuqitchaqamitruñ umiam iluanun takku qaluuvagitluni. ⁷ Maligūaqtim Jesus-ŋum piqpagikkañan nipliutiniǵaa Peter, “Piñña Ataniǵisigikput.” Simon Peter-m tusraa'amiuñ takpiñña Atangulha, ilaan atitqiksiquamiuñ atnuǵaani mattaummitchani misiñniqsuq taǵiumun. ⁸ Taapkua ilai maligūaqtit kilvaǵniqsut umiakun nuqirrutigalugu kuvraq imalik qaluñnik ilinich uñasriuraqhutiñ siñaaniñ, tallimakipiatun apluqpaktaaqhuni urraksrayuñnaliktun. ⁹ Ilinich tulakamiñ, qiniqtut iknipiamik qaluñnik uutaliñmik suli qiniqhutiñ qaqqunik. ¹⁰ Jesus-ŋum nipliutiniǵai, “Uvuñautrisitchi ilañitñik qaluich qaluktapsi akkuvak.” ¹¹ Simon Peter-m ikitqikhuni umiamun kaliñniǵaa kuvraq siñaanun imalik qalukpañnik, tallimakipiaq malgukipiaq qulit piñasrunik iñugiaktilaaliñnik; naagatarra iñugiakkaluaqhutiñ kuvrañat alinǵiñniqsuq. ¹² Jesus-ŋum nipliutigai, “Uvuñagusri niǵisitchi.” Nalliataunniñ maligūaqtit apiqsruǵumangñiñniǵaa, “Kisuuviçh?” Iliñisa ilitchuǵiniǵaat Atangutilaanani. ¹³ Jesus-ŋum qallilaahuni tigu'amiuñ qaqqiaq autaaǵniǵaa ilinjitñun. Taatnatunsuli piñniǵaa qaluk. ¹⁴ Taavrumani piñatchiñniǵai Jesus-ŋum qiniqtitalki iñmiñik maligūaqtinun anjitiqqaqhuni tuquǵimiñ.

Jesus-lu Peter-lu

¹⁵ Ilinich niǵianikmata Jesus-ŋum nipliutigaa Simon Peter, “Simon! Iǵniña John! Piqpagitlukupiña ukunakñja?” Peter-m kiugaa, “Aa, Ataniiq! Iliisimagiñ uvañnun piqpagilhiñ.” Jesus-ŋum nipliutigaa, “Niǵipkakkich ipnaiyaatka.” ¹⁶ Tuglililūgu Jesus nipliutilǵiñniǵaa, “Simon! Iǵniña John! Piqpagiviña?” Peter-m kiugaa, “Aa, Ataniiq! Iliisimagiñ uvañnun piqpagilhiñ.” Jesus-ŋum nipliutilǵitçhaa, “Qaunagik-kich ipnaitka.” ¹⁷ Piñatchiǵugik Jesus-ŋum nipliutilǵitçhaa “Simon, Iǵniña John, piqpagiviña?” Peter aliatchañniqsuq Jesus-ŋum apiqsruqmani piñasruni atiruamik, “Piqpagiviña?” Aasrii Peter-m kiuniǵaa, “Ataniiq! Iliisimagiñ suapayaaq. Iliisimagiñ uvañnun piqpagilhiñ.” Jesus-ŋum kiugaa, “Niǵipkakkich ipnaitka.” ¹⁸ Iļmutuuruamik nipliutigikpiñ, nutau'avich tapsiaǵiksiplutin igliǵaqtutin napmupayaaǵukavich. Aglaan utuqǵaǵuviçh atlam iñuum qiliǵniǵaatin israaqtillutin aullautlitin aullaǵvigisrunǵisaqun.” ¹⁹ Taatnaqamiuñ Jesus-ŋum uqautiginiǵaa

qanutchikun tuqulikun Peter-mun kamaŋaqtinniaqtilaŋa Agaayyun. Taatnaqqaqługu nipliutinigaa, “Maliguaŋa!”

Jesus-lu Atlalu Maliguaqtilu

²⁰ Peter-m kiŋiaqhuni qiniŋnigaa maliguaqti Jesus-ŋum piqpagikkaŋa maliktuaq. Taimñauniqsuq ikusiksimaqtuq qaniltuni Jesus-mi nultautchiqamiŋ sulı apiqsruqtuaq, “Ataniiq, kia aatchuutigitniŋniaqpatin?”

²¹ Peter-m qiniqamiŋ taamna apiqsruŋnigaa Jesus, “Ataniiq! Qanuŋniqpalıuna?” ²² Jesus-ŋum kiugaa, “Uvaŋa iŋuupkaŋukkupku aggitqiniŋiałamnunaglaan, suuva taamna ilipnun? Malıŋa!” ²³ Taamna uqauttutaa siaminnıqsuq akunŋatnun anıqatigiıiŋun taamna maliguaqti tuquyumiŋaiŋiŋıplugu. Jesus taatnaŋiŋiŋıqsuq tuquyumiŋaiŋiŋılugu, aglaan itnałhiŋiaqhuni, “Iŋuupkaŋukkupku aggitqiniŋiałamnunaglaan, suuva taamna ilipnun?”

²⁴ Taamna maliguaqti taamnauruq quliaqtuaqtuaq tamatkuniŋa, sulipsuuq aglaktuaq tamatkuniŋa, aasrii nalunŋitchikput quliaqtuaŋikkaŋan ilumutuulha.

Uqaliqsaagun

²⁵ Iŋugiakkaluaqtuq atla qanusriq Jesus iŋıqtaŋıkkana. Iluqatin aglaksimalutin atausriukattaaglugich pimakpata, iluqaniqanu nunam tigummi-anilgunayaitpalukkai aglaich aglakkaukpata.

Suragáhat Uqqiraqtit

¹ Aglaktunja uumiña Theophilus-mun piqpagikkamnun. Sivulligñi makpiğaani aglaktuanja suragálpayaaniñik Jesus aullağniñhaniñaglaan savaaqalıgmiñik ² taivrumunjaaglaan uvlumun Agaayyutim aullautipmani tatpakmunja. Sivuanı Jesus aullağaluaqani ilaan Ipqitchuakun Irrusikun alğaqsrugai piksraqtaagikkani uqqiraqtauruksrauplugich. ³ Jesus tuqqtutıqaaqhuni piqatigiragıgai uqqiraqtit sagviaqtuutıgai arguaqtuğnağumiñaiqlugu anıtqılha malğukıpiat uvlut akunğatni, sulı Jesus-ñum uqautıplugich anjaayuaqutaanik Agaayyutim.

Agaayyutim aullautıgaa Jesus Qılajmun

⁴ İlaatnıguuq Jesus-ñum piqatıgilğitñamıgıch tılıñıgı itna, “Unıññıaqnagu Jerusalem aglaan utaqqıyımıgıksı aatçuutıksraña Aapaa akıqsruutıgıkkıña qaitkısıñıplugu, uqautıgıkkıgaa ilıpsıtñun. ⁵ Taimñıguuq John paptaağutıqıqtıuaq inunñun imıgımkı aglaan aquatıgun qapsıch uvlut paptakkaugısırusı İpqıtçuakun İrrutçıkun.” ⁶ Taapkua uqqıraqtauruksrat katılğitñamıñ piqatıgıplugu Jesus apıqsruğnıgıaat, “Atanııq! Uvva taavrumanı nappatqınñıaqpiun anjaayuaqun İsrael-aagmıunun [umvalıqaağumiñaglugıch taimanısun]?” ⁷ Jesus-ñum kınıgıgai, “Aapaa kısımi sıvunniğısıgaa qakugun atuumalıksraña. İlaan ilısimapkağumiñaitkaa tamanna ilıpsıtñun. ⁸ Akuqtıugısırusı sanñımık taimña İpqıtçuıaq İrrusrıq agğıanıknpan ilıpsıtñun, aası ilısimaraugaqsıłusı uvapkun Jerusalem-mı iluqaanılu Judea-mı sulı Samaria-mı unniñ nunaaqqipayaanıñı nunam.” ⁹ Taatnaanıkamıgıch Agaayyutim nuqınniğaa tatpakmunja ilınıtñun qıñıqtılunı aası ilınısa qıñıtılaiqsıgıñıgıaat nuvıyam puuqtıqmaun. ¹⁰ Aullaqtıqman qıñıgıgıaaqtılugıch tatpakmunja, taimmaıñıaq malğuk inñuk atnuğaalak qatıqtaanıq qıkaqasııtılğıñıqsuk ilınıtñun, ¹¹ nıplıqhutık, “Galılee-ğmıut, suvaata qıkaqhusı qıñıqnaqpısı qılajmun? Tamanna Jesus aullaqtıuaq ilıpsıtñıñ tatpakmunja agğıtqıkkıñıtçuq taatnatun ilıpsı qıñıqmatun aullaqman tatpakmunja.”

Matthias-ñum İnanıgaa Judas

¹² Malıgıuaqtıt tavrakña utıgıñıqsut Jerusalem-mun inğıuramıñ taıguutıqaaqtıamıñ Olives-mık unasıkpagunı inğıññıqsuamıñ nunaaqqımıñ. ¹³ Tavrunja tıktıñamıñ Jerusalem-mun, ilınıch mayuğnıqsut inımun taivrumunja ırvıgıkkagmıknun, Peter, John, James, Andrew, Philip, Thomas, Bartholomew, Matthew, James inğıñıgıkkıña Alphaeus, Simon-lu Zealot-ñuruıaq, sulı Judas inğıñıgıkkıña James-ñum. ¹⁴ İluqağmıñ katınıqsut akulaıqılugu inıqsruğvıksrağmıknun piqasıqhıtın ağnanık sulı Mary-mık aakagıkkıñanıq Jesus nukatçıanıñıglu. ¹⁵ İkituurat uvlut aquatıgun ukpıqtıuat katımanıqsut, tallımakıpiıaq inñıññamık inğıaktıgıyunıaqhıtın. Peter-m makıtłunı nıplıutınıgıgai, ¹⁶ “Anıqatıumaan, İpqıtçuam İrrusım uqaqtınniğaa David makpıgaanıñı Agaayyutim. Uqağınıgaa Judas-kun sıvuanı atuumagalıuaqtıñıgı ilaan savaaqalıksraña, taamna Judas sıvıllıuruıaq tıgurıruksranık Jesus-mık. ¹⁷ Judas ilağalıuaqtıuaq uvaptıknı atakkiı

Jesus-ŋum piksraqtaagikkaŋa savaqatigitquplugu uvaptikni. ¹⁸ Judas-ŋum aatchuutigianikamiuŋ Jesus akiññaaktaaqagñiqsuq maninñik. Taavruminjaasiin tauqsiñiqsuq nunaviñigmik ilaan iluviğikkağmiñik. Tavrani katakami iluqani ilua qaağniqsuq. ¹⁹ Iluqağmiñ iñuich Jerusalemi ittuat tusaaniğaat, aasii inmiñ uqağmikkun taiguusiñiğaat Judas-ŋum tuqquvia Akeldama-mik (mumiutiqaqtuamik nuna augum maqqivia). ²⁰ Agaayyutim makpiğaanjani aglausimaruaq Psalms-ni itna, 'Ilaan tupqa iñuiğumauq iññitqikkumiñaiğuni.' *Psalms 69:25*
 Aglausimaruaqsuli,
 'Atlamik iñuñmik inañiqsiqağumauq savaaŋa.' *Psalms 109:8*
²¹⁻²² Taatnaqlugu iñuk inañiutiruksrauruq Judas-ŋum savaaŋanun. Taamna iñuk ittuksrauruq aullağniimaruq uvaptikni aasiisuli ilisimarautlasiruaq anjitiqihagun Atannapta Jesus. Ilaa piqatigisimakkaqput John-ŋum quliacquagipmauñ paptaktitçhisuli nayuqtigisimakkaqput uvlumunaglaan Agaayyutim aullautipmauñ Jesus pakmuñ qilañmun." ²³ Ilinich nalunaigiñiqsut malğunñik iññuñnik Joseph-miglu taiguutilinmik Barsabbas-mik atiqaqmiruaq Justus-mik sulii Matthias-miglu. ²⁴ Aasii agaayuniqsut itnaqhutin, "Ataniiq! Ilvich ilisimaraunuruatin uummatinñik iñupayaat, taatnaqlugu tikkuagutilanñaqtigut nalliaknik piksraqtaaqaguvich. ²⁵ Taamna uqqiraqti inañiutiyumuq Judas-mun atakkii unisağigaatigut aullaqhuni piksraqtaagmiñun." ²⁶ Taatnaqqaqhutin tigusiniqsut attak ilaqataaknik. Taatnaqmata Matthias piksraqtaanuniqsuq aasii ilaliutikkaupluni qulit atauchinun uqqiraqtinun.

2

Ipqitchuaq Irrusiq Tikitchuq

¹ Uvlugguuq taiguutilik Pentecost tikiumapman iluqatin ukpiqsirruat katimalğinñiqsut. ² Taimmaiñaq ilinisa tusaagaqsiliğniğaat siigructuaq pakmakña lilaa anuqliqpaktitmatun. Taamna siigructuaq tusağnaqsiniqsuq iluqaani inimi. ³ Ilinich qiniqaqsiniqsut ikniğmik lilaa qinñaliniñnik uqqatun siamitlutin iñupayaanun. ⁴ Ipqitchuam Irrusim anjalatkaqsiniğai iluqnaaqhugich. Taapkua iñuich uqaqsiniqsut atlakaagiiñik uqqiqhutin, taatna kanjisiñiaqsiplugich Ipqitchuam Irrusim uqaqupmatin. ⁵ Tavraniguuq Jerusalem-mi Jew-ñuruat iñuuniaqtut nunaqqipayaaniniñ nunam taluqsirruat Agaayyutmik. ⁶ Tusaakamitruñ siigructuaq iñugiaktuat iñuich katiniqsut taapkununa. Iluqatin qanugviiğniqsut tusaakamisigik taapkua uqaqtuat kanjisiñiaqsiplutin sumiugiisigun uqqatigun. ⁷ Quviğutchallapiaqhutin uqaqsiniqsut, "Tamatkua uqaqtuat Galilee-ğmiunurur, amii? Qanuqhutin ukua uqaqpat uqaptiknik? ⁸ Naagaunniñ kanjisiñlanigivut uqaqmata uqausillaaptigun iñuguqniaħaptigun. ⁹ Uvagut Parthia-ğmiut, Media-ğmiut, Elam-miut, Mesopotamia-ğmiut, Judea-ğmiut, Cappadocia-ğmiut, Pontus-miut, Asia-ğmiut, ¹⁰ Phrygia-ğmiut, Pamphylia-ğmiut, Egypt-miut. Uvagut iñuich nunaqqimiñ Cyrene-miñ nunami Libya-mi, sulii iglaat nunaqqimiñ Rome-miñ, ¹¹ sulii Crete-tağmiut Arabia-ğmiutlu. Aninjaruaguut Jew-ñupluta aasiñ mumiksuaguut Jew-ğuqsimaqhuta—iluqapta tusaagivut kanjisiñpluğillu tamatkua uqaqmata kamañuqtuagun Agaayyutim iñiqtaigun." ¹² Quviğutchallapiaqamiñ kanjisiñlanigivutlu apiqsruqtautiniqsut avatmun, "Qanuutauva una?" ¹³ Iñuillaasiñ ilanich

mitautigiplugich ukpiqtuat uqaaqsiñiqsut, “Ukua imilillapiaqsimaplutinj piñiqsut.”

Peter-m Uqautriħha Iñuņnik Tavrani

¹⁴ Taatnaaqsiptomata Peter makittuq piqasiqħuni uqqiraqtigatmiñik ki-utyaaqlugich. Nipitusipluni nipliutinigai, “Jew-ñuqatiptaa suli iñuuniaqtuasii Jerusalem-mi, naalağniłaksitñja! Nalupqinaiglugu uqautiuraallaglapsi taavruma suutautilaanjanik. ¹⁵ Ukua imiliqsaunujitchut isumaħapsisun atakkii uvlaanūsugaaqtuqsuli. ¹⁶ Taamna atuumaruq Joel-ñum sivuniksriqirim uqautigikkaña itna,

¹⁷ ‘Agaayyun uqaqtuq, itnailūlugu itkisiruq aqulligñi uvluni,

Uvaña siamitkisigiga Irrusigikkağa iluqaitñun iñuņnun,

Iğñasi suli panigikkasi sivuniksriqiaqsigisirut,

nutaagikkasi qiniquuraaligutinj

suli utuqqanaasi siññaqtuqtagutinj;

¹⁸ aa, kuvviqigisigitka savaktitka anutitlu ağnatlu Irrusigikkamnik taipkunanani uvluni

aasii sivuniksriqiaqsiłutinj.

¹⁹ Qiniqtitkisigitka quviqnaqtuat qilañmi

suli atlayuağnaqtuat nunami,

auglu ikniğlu suli itchialaruq,

²⁰ siqiniqunniñ tanuğaaqsilugu unnuatun

unniñ tatqiq kaviqsaagūlugu auktun

sivuanani kamanallapiaqħuni uvluan Atanguruam tikiuamiksraña.

²¹ Taipkunanasii kisupayaaq tuqluqpan Agaayyutmun

ilaan anniqsugisigaa.’

Joel 2:28-31

²² “Israel-aagmiut, naalağnisitchi uqaħamnun! Jesus Nazarethmiñ anutauruq Agaayyutim tilikkaña. Agaayyutim savaagipkağaa

saññiqaqħutinj atlayuağnaqħutinlu qiniqkiqsutitnik. Qiniğisi

nalupqinaiglugu ilisimaplugich tamanna atakkii atuummipluni maani akunnapsitñi. Taavrumuuna ilisimapmigiksipsuuq Agaayyutmun

tuyugihha. ²³ Ilipsi anjalataksrirutigigiksi Jesus sumiunuranun

tuqqutitlugu kikiaktuutipkaqlugu sannigutamun. Aglaan Agaayyutim

pisuhgmigunlu ilisimahgmigunlu sivunniunjanikkaña taatna. ²⁴ Aglaan

Agaayyutim makititnamiun tuquligmiñ pituiqlugu iñuuligmun. Jesus

tuqqutqikkumiñaitchuq atakkii ilaa nayuutiyumiñaitchuq iluvigmi

tuqunaruapayaatitun. ²⁵ Taivruma David-ñum uqautiginigaa itna,

‘Uvaña qiniğiga Atanguruq sivuqqamni ataramik.

Ilaa taliqpimniitluni

aasiñ tunñalguruña ilaani ihuilliuqama.

²⁶ Taatnaqlugu uummatiga quviasuqtuq, suli nipiqaqħunja quviasuğimik.

Tuqugisigaluanağmaunniñ niğiugağigiga nalupqinaiglugu,

²⁷ Agaayyuuun, unitchumiñaitchiñ iñuusigaa iluvigmun,

naagaqaa timaa savaktivich piungigniaqulugu.

²⁸ Urriqsuutrirusii uvamnun apqutmik iñuuniağviksramnik,

aasii quviasukksiruña atakkii nayuutipluña ilipni.’ *Psalms 16:8-11*

²⁹ “Aniqatiut, uvaña uqautiraksrağigipsi nalupqinaiglugu

sivulliptigun David-kun. Ilaa tuqupman iluvigaaat, aasiñ ilisimagaat

iluvğa marrumunjaaglaan uvlumun. ³⁰ Ilaa sivuniksriqiraaruq

suli kanjimsaplugu Agaayyutim akiqsruutigikkani inmiñun, Agaayyutim nalupqinaiqsruutinikkaña David-ñum kinuvianñi ilanjat

atanigūqtitkisiñiḡlugu inḡmisun. ³¹ David-ḡum qiniḡquuraaginigaa qanuq Agaayyutim anipkatqiliksraḡa anniqsuḡti akiḡsrūutigikkaḡa taamna Christ uqautigiplugu itnaḡhuni, ‘Agaayyutim aninitchaa ilaa iluviḡmun suli timaa piunḡinitchuq.’ ³² Taamna Jesus Agaayyutim anitqiksitkaa iluviḡmiñ, aasiñ uvagut ilisimaraugut taavrumuuna. ³³ Agaayyutim ilaa taliḡpinmiñuktitkaa kamaḡaqsipḡlugu suli qaitchiḡlugu Ipqitchuamik Irrusiḡmiñik Aapami akiḡsrūutigikkaḡatun aasiñ Jesus-ḡum qaitchiḡlugu uvaptiknun. Tamanna akuḡtuḡikput pakma, taatnamik qiniḡaqsigiksi tusaaplugulu savaaqsipman uvaptigun. ³⁴ David inḡmi timituummaḡmi pakmuḡaqsimaikaluḡtuq, aglaan niḡliḡniḡsuq, ‘Agaayyutim niḡliutinigaa Ataniḡa,

Aquvittin kamagiviksrauḡipnun,

³⁵ aḡuppiḡlapani uumiksritin anjalataksrirtutigitigisitka ilipnun.’ *Psalm 110:1*

³⁶ “Aasiñ Israel-aḡmiupayaasi ilitchuḡiraksraḡigiksi nalupqinaigḡlugu, taamna Jesus kikiaktuutikkaḡsi Agaayyutim inillakkaa atanigūḡlugu suli anniqsuutauplugulu.”

³⁷ Taapkua iñuich tusaakamitruḡ Peter-m uqautigikkaḡa iluḡliḡniḡsuḡt. Apiqsruḡniḡaat Peter-lu atlatlu uḡqiraḡtit, “Aniqatiut, Qanuḡisiñiqpisami?”

³⁸ Peter-m uḡapsaaḡniḡai, “Nunuuraliḡusi mumigitchi killuḡsautip-sitñiñ. Suli atausriukattaḡusi paptaaḡtittitchi ukpiḡsririgūḡusi atḡagun Jesus Christ. Agaayyutimḡi natḡtiutyumagaasi killuḡsautipsitñiñ, aasiñ ilaan aatchuḡisigaasi Ipqitchuamik Irrusimik. ³⁹ Taamna Agaayyutim akiḡsrūutigikkaḡa tuḡaaḡtuḡ ilipsitñun qitunḡapsitñunlu iluḡaitñunlu ittuanun unḡasikuami, iñuich iluḡaisa Atanḡuruam Agaayyutiḡa tuḡluḡai inḡmiñun.” ⁴⁰ Peter uḡaḡtuḡ iñuḡiaktuanik atlanik uḡaliḡnik. Aasiñ ilaa naatchiḡami itnaḡluḡich, “Annautillaksagñiḡitchi ilipsitñik anasiñḡuḡsautmiñ tikiñiḡiaḡtuamiñ piḡiitchuanun iñunḡun tuḡqutchiruanun Jesus-mik.” ⁴¹ Iñuḡiaktuat ukpiḡsriniḡsuḡt uḡaliḡmik suli paptaaḡtitlutinḡ, iñuk 3,000-yunḡaḡ ilaliutiniquḡuḡ ukpiḡsriruanun tamarrumani uvlumi. ⁴² Ilinḡich ilisaaḡaqsiniḡsuḡt uḡqiraḡtiniñ, aasiḡ piḡasiḡsuutiniḡsuḡt niḡiqatigiikhutinḡ suli inḡiqsruḡatigiikhutinḡ.

Qanuq Ukpiḡtuanḡuruat Piḡatigiḡhat

⁴³ Uḡqiraḡtit iñiqtaḡaḡniḡsuḡt iñuḡiaktuanik quviḡnaḡtuanik savaanik, naagaunniñ iñupayaat ikpiḡiḡgutiniḡaat Agaayyutim savaaḡaḡa uḡqiraḡtitigun. ⁴⁴ Iluḡaḡmin ukpiḡtuat atautchimiiyusiñiḡsuḡt suli piḡaḡtirru-tiplutinḡ suuraḡmikkun avatmun. ⁴⁵ Inuḡsriuliḡaminḡ tunisiñiḡsuḡt nunaut-miknik suli suoramiknik, aasiñ autaaḡluḡich piñiḡaktaatinḡ iluḡaitñun inuḡsriḡtuḡuanun. ⁴⁶ Uvlutaḡaḡipman ilinḡich katraḡniḡsuḡt agaayyuvikpanḡmun. Niḡiraḡaḡniḡsuḡt atautchimi kinḡuniḡmikni, aasiñ niḡikaminḡ quviasukhutinḡ pisuḡlapiḡhutinḡlu. ⁴⁷ Ilinḡisa quyaragñiḡaat Agaayyun, aasiñ atlat iñuich nakuḡaḡiḡich ukpiḡsrirupayaat. Suli uvlugaḡipman Atanḡum ilaniktuuḡtinnigai iñunḡik ukpiḡtuanḡuranun tamatkuniḡa anniḡsukkaḡmiñik.

3

Peter-m Iḡaḡsipaḡiḡha Pisutlailaamik

¹ Ilaatinḡuḡ Peter-lu John-lu utlautiniḡsuk agaayyuvikpanḡmun, iñuich inḡiqsruḡviat tikitmaḡhani. ² Agaayyuvikpanḡmi paaḡaḡniḡsuḡ

taggisiliŋmik Piññaqnaqtuamik. Tavraniġuq aŋun una aquppi-raġniqsuq pisuŋaŋitichuaq aniñiġmiñaglaan. Uvlugāgipman ilamiñun tavranaupitkaġaġniqsuq taavrumuŋa paamun inġisruġviksraġmiñun maniuranik iñuñniñ isiqtuaniñ agaayyuvikpaŋmun. ³ Peter-mlu John-ŋumlu apqusaacmakni isiaqsiplutik agaayyuvikpaŋmun inġiñiġik aatchullaġksraġmigun maniŋmik. ⁴ Taapkuak kinġiaqamitku iriġruifiaaqġugu Peter-m nipliutiniġaa, “Qiñiqtiguk!” ⁵ Taavruma iñuum qiñiaqsiñiġik niġiukhuni aatchuusiaksraġmiñik ilinġiñiñ. ⁶ Peter-m nipliutiniġaa, “Maniitchuŋa suuramikunniñ aglaan aatchuġniġikpiñ pigikkamnik, atqagun Jesus Christ Nazareth-mium pisuqugikpiñ.” ⁷ Peter-m tigukamiuŋ taliqpiagun makitquplugu, taimmaiñaq aŋutiqniam niuŋi sayaniktġiñisuk. ⁸ Nutiŋniqsuq qikaqtiqhuniasiiñ pisuaqsipluni. Ilaan isiqatiginiġik Peter-lu John-lu agaayyuvikpaŋmun pisukhuni misigaqsimmaġmi quyyasimmaan Agaayyun. ⁹ Iñuich tavrani qiñiġniġaat pisukġugu quyammaġmi Agaayyutmik. ¹⁰ Iñupayaat ilisaġiniġaat inġularauplugu aquppisuuruuq agaayyuvikpaum paŋani taggisiliŋmi Piññaqnaqtuamik. Iluqāgmiŋ quviġutchallengeŋniqsut taavrumuuna atuumaruakun taavrumuŋa aŋutmun.

Peter-m Quliaqtualha Agaayyuvikpaŋmi

¹¹ Iñuitguuq qiñiqamitruŋ pisutlasipkakkauruam saqunaurapayaŋak Peter-mlu John-ŋumlu aupiñautiginiġaat, aasiiñ qiñiġiaqġugich katim-maviŋmun taggisilikun Solomon. ¹² Peter-m qanuġviiqsuq qiñiqamigich nipliutiniġai, “Israel-aagmiut, qanuġmi taamna quviġutchaugivisiuŋ qiñiqpaaqsiplutaasiiñ? Uvaguk pisutlasipkaŋitkikpuk manna aŋun saŋŋiptikkun naagaqaa ukpiqsriġaptikkun. ¹³ Aglaan Agaayyutaata sivulliapta Abraham-ŋumlu Isaac-ŋumlu Jacob-ŋumlu iluaqsiпкаġaa manna aŋun Jesus-kun, aasiiñ taavrumuuna ilaan kamanaqtitkaa iġñiñi Jesus. Ilipsi qaitkiksi Jesus aŋalatinun pigiitchuanun suksraaqġugu sivuġaani Pilate-ŋum sivunniutianikmauŋunniñ patchisaigukġugu. ¹⁴ Ilaa iluqnauqsimaruuq Agaayyutmun nalaunġaruuġlu naagasuli ayakkiksi, inġisruqġugu Pilate pituġitquplugu iñuaqtuqtimik. ¹⁵ Taatnaġpsigun tuqutkiksi taamna qaitchiruuq iñuulġimik aglaan Agaayyutim aŋitqiksitaŋa tuqunaruaniñ. Uvagut ilisimarriqsimmaġikput taamna. ¹⁶ Turviqaghuni atqanik Jesus-ŋum manna pisutlailaaq qiñikkaqsi ilisimakkaqsilū mamititkauruq. Taamna aŋun ukpiqsriñiqsuq Jesus-ŋum atqanik, taatnaqġugu iluaqsikkauruq sivuqġapsitfi.

¹⁷ “Aniqatiumaan, ilisimagaluġmigiga una, ilipsilū sivulliuqti-tuummapsilū qaitkiksi Jesus sumiuŋuranun aglaan nalugiksi suvaata taatnatun irrutriġiqsi Jesus-mik. ¹⁸ Agaayyutim inġilġaan uqāgikkaŋa iluqaisigun sivuniksriqirimigun aqiqsruutauruq anniqsuqti nagliksaaqtuksrauniplugu, aasiiñ ilaan taatnaqtitkaa. ¹⁹ Aasiiñ mumigitchi suli saallusi Agaayyutmun, ilaanli piġumagai killuqsautigikkasi. ²⁰ Taatnaġpsi Atanġum sayyaagiksipkaġisigaasi irrutchipsigun. Taivrumani ilaan tuyuġitlayumagaa Jesus annautrik-sraqtaġianikkani ilipsitfi. ²¹ Taamna Jesus qilaŋmi ittuksrauruq taivrumuŋa uvlumun supayaat nutaaguliksraŋatnunaglaan, Agaayyutim ipqitchuat sivuniksriqiraim uqautigipmatun inġilġaan. ²² Moses-ŋum nipliutiginiġaa, ‘Agaayyutim Atanipsi tuyuqāgisiġaasi sivuniksriqirimik, atriġugu tuyuqalī uvamnik; taimña itkisiruq iñupsitfiñ. Ilipsi

naalaḡniraksraḡigiksi supayaamik uqautikpasi. ²³ Kiñapayaaq naalaḡniñitkumi sivuniksriqirim nipliutigikkanañanik ilauyumiñaitchuq Agaayyutim iñuiñi suli piyaqqukkaugisipluni.’ ²⁴ Iluqaḡmiñ atlat sivuniksriqirit Samuel-miñaglaan uqaqsritkaumaruat uqautigigaich makua nayukkavut uvlut. ²⁵ Atuumaruq uglupak atuumaruq pisigiplusi, ilipsi kinuviagikkañasi Abraham-ñum. Agaayyutim akiqsruḡaa qitunganik, suli sivuniksriqirit uqautigaatigut taavrumiña akiqsruutmik, itna, Uvaña piliutiqaḡisigitka iluqaisa iñuich nunami kinuviagikkaptigun. ²⁶ Taatnaqḡu Agaayyutim anitqiksitmañ savaktini Jesus tuyuḡigaa ilipsitñun sivulliuḡlugu ikayuḡukhusi mumigusilu pigiliqihigikkapsitñiñ.”

4

Peter-mlu John-ñumlu Apiqsruqtukkauhah Uqaqsittaagvinmi

¹ Peter-lu John-lu uqautrisugaaqtitlugik iñuñnik agaayuliqsit suli qaunaksria agaayyuvikpaum piqasiqhutin Sadducee-ñuruanik tikiññiqsut. ² Ilinisa iḡuagiñiññaich uqqiraqtik ilisautripmaknik Jesus anitqinñiplugu tuqñaruaniñ, taamnaasiñ ilitchuqutaupluni tuquruat anitqikkisiñhatnun. ³ Tigupkaḡniḡaich isiqtaupkaḡlugik isiqsiviniñ unnuapak unnuaguhunikii. ⁴ Aglaan iñugiaktuat tusaaruat uqautaunik ukpiqsriñiqsut, iñugiaktalaaliyunnat 5,000-mik anutñiñat. ⁵ Uvlutqikman Jew-ñuruat sivulliuḡtiñillu sivulliuḡtiḡruatlu aglaliqiritlu katiniqsut Jerusalem-mi. ⁶ Annas-tuuq qaukñiat agaayuliqsit itmiñiqsuq suli Caiaphas-lu John-lu Alexander-lu piqasiqhutin atlanik ittuanik qaukñum agaayuliqsim ilaiñiñ. ⁷ Taapkua Peter-lu John-lu itqutipkaqamisigik apiqsruqtaaqsiññaich, “Qanuḡlugu iḡuqsipkaqpitku taamna anun? Qanutchimik sanñiqapisik? Kia atqagun taamna pivitku?” ⁸ Peter-m analatiaqahuni Ipqitchuamik Irrutchimik kiuniḡai, “Sivulliuḡtauruasii sivulliuḡtiḡruañuplusi, ⁹ Suvaataai tamarrumani uvlumi uqaqsittaagutikkauviñuk ikayuññaptigun taavrumiña pisutlailaamik iḡuqsipkakkaptiknik? ¹⁰ Iluqasi suli Israel-aagmiupayaat ilisimaraksraḡigiksi una, Sanñiqaqtuq atigikkanañun Jesus Christ Nazareth-mium kikiaktuutikkaqsi aasiñ Agaayyutim anitqiksitlugu tuqñaruaniñ. Taatnaqḡu taamna anun qikaqtuq iḡuqsikkaupluni sivuqqapsitñi. ¹¹ Taamna Jesus taimña Agaayyutim uqadñiñ uqautigikkanañat itna, ‘Uyaḡak tuppirtit ayakkanat,

taamna uyaḡak piitchuillapiagaqtuq tuppirauni.’ *Psalm 118:22*

¹² Aasiñ Agaayyun atchiiruq atautchiññamam iluqaani nunami taavrumuuna atikun anniqsugumiñnaqsipluta. Taamna anniqsuḡti Jesus Christ kisimi ittuq.”

¹³ Tarra uqaqsittaagtitchirit quviḡutchanñiqsut qiniqamisigik Peter-mlu John-ñumlu taluqsrautaisilaanagniglu ilisaqsimaisilaanagniglu. Ilisimagaich piqataulñak Jesus-mi. ¹⁴ Aasiñ qiniḡniḡaat anun iḡuqsikkauruq qikaqataulñaha Peter-milu John-milu. Taatnaqhutin niplilguiññiqsut akikñaglugik. ¹⁵ Taatnaqqaqhutin anillaquniḡaich uqaqsittaagvinmiñ, aasiñ anipmaknik sivunniugtaullakhutin itna: ¹⁶ “Qanuḡlugik atanniḡisivisigik ukuak anutik? Jerusalem-miupayaat ilitchuḡianiññaat atlayuagñaqtuq iḡuqsipkañiḡ atuumakña taapkuñnuuna, aasiñ naagaagumiññaitkikut. ¹⁷ Aglaan siamitqunñitlugu marrumani tusaayugaaq iñunñun, taatnaḡata aniqsraaqtuḡlavut uqatqicunñillugik

kimununniiñ taavrumuuna Jesus-kun.”¹⁸ Taatnailiplugu sivunnianikaminj iñiqtiññaich quliaqtuaqunijlugik Jesus-kun iñun sumiunniiñ naagaqaa itqautitqiqunijlugich taavruma atqanik.¹⁹ Aglaan Peter-mlu John-ñumlu kiuniññaich, “Nalliysi tupiginağayaqqisigu? Ilipsi naagaqaa Agaayyun? Nalliak nakuagitlukpaun ilaan? Sivunniqsuñ taamna!²⁰ Uqautiginjağumiñaitkikpuk sua qifñikkaqpuq tusaakkaqpuglu.”²¹ Aniqsraaqtutqianikamisigik aasiiñ pilitlugik agvisiksraitlutinj anasiññuqsalguiññaich. Iqsigiplugittuq iñuich atakkii iñupayaat kamaksriñlapiqhutinj Agaayyutmik tamarrumuuna atuumaaniktuakun pisutlailaamun.²² Taamnaguq anun quviqnaqtuakun iluaqsipkakkauruaq malğukipiağuaniksamaruaq.

Ukpiqsiruat Iniqsruutriñhat Taluqsrautaiğmik

²³ Taapkuagguq Peter-lu John-lu anipkapqauraqmatik utiğniqsuk ukpiqtuanjuruqatiumiknun uqautiplugich qanuq qaukñata agaayuliqsit suli sivulliuqtigruat sivunniulñhatnik.²⁴ Ilinja tusaakamitruj agaayuqatiqagñiqsut itnaqhutinj, “Kamanaqtuatiin atanguruaq, iñiqsruatiin iluqaanik qilañmilu nunamiñu tağiumiñu.²⁵ Aasiiñ ilvich uqaqtuatin Ipqitchuakun Irrutchikun sivulliaqpuq David savaktigikkan uqaqman itna,

‘Suvaata Jew-ñunjtichuat qinnakpat?

Suvaata iñuich sivunniuqpat imailaanik?

²⁶ Umialgi nunaaqqipayaani sivulliuqtillu paqnaniğaiç anjuyautnatinj akilliğugluğa Agaayyutauruaq ilaan anniqsuqtiksriukkanalu.’

Psalms 2:1-2

²⁷ Ilumun marrumani nunaaqqimi Herod-lu Pontius Pilate-lu piqasiqhutik Jew-ñunjtichuanik suli iñuifñik Israel katimaniqsut. Sivunniutiginjaat akikñaqlugu Jesus savaktin ipqitchuaq anniqsuutiksriukkan.²⁸ Katinniqsut savañniagukhutinj supayaanik sivunniutigikkan kamanaqtuakun isumakipkun inilğaan atuumaruksrauruaq.²⁹ Aasiiñ pakma, Ataniq, itqaglugich Jew-ñuruat qullinich qanuqhutinj aniqsraaqtuqmatigut. Savaktigikkaqpich, uqaqtitigut uqalignik taluqsrautaiğuta.³⁰ Ikayuqtigut iluaqsitñasilugich nanjttuat suli savaktitigut atlayuagñaqtuaniglu quviqnaqtuaniglu atanniutaagun ipqitluni savaktigikkapkun Jesus.”³¹ Agaayuanikmata taamna ini katimavigikkanat aulaniqsuq. Tavraami anjalatiliqhutinj Ipqitchuamik Irrutchimik aullaqhutinj uqaqsiñiqsut Agaayyutim uqalñiñik taluqsrautaiqhutinj.

Atunim Pigigaich

³² Uvvaguuq ukpiqsripayaqtuat atausinñuutriplutinj atipiağniqsut irrutchimikkun. Nalliatunniiñ iğliğinğiqğuglu inmi suuranı aglaan atunim atuğniğaat suurağikkaqtiñ.³³ Uqqiraqtit kamanaqtuakun sanjikun ilisimarauniqsut anitqilñhagun atanguruaq Jesus suli Agaayyutim ikayuqpañniğai iluqaisa.³⁴ Taapkunani ukpiqsirruani piiññiqsuq inuqsraqtuamik. Sua inuqnaqsipman ilaņa tunisiraqtuq nunaviñğmik naagaqaa tupiğmiñik, tunisianikamiasiiñ tavrunautirağniğaa akuqtuani tuniağmiñiñ³⁵ aatchuutigiplugu uqqiraqtinun. Taapkua-aasiiñ auttağniğaat taamna manik inuqsriupayaqqtuanun.³⁶ Ukpiqsirruamik iñuqagñiqsuq Joseph-mik, Levi-tkuayaanjupluni iñuguqtuq Cyprus-mi,

taavrumiņa uqqiraqtit taiguutiqakkanat Barnabas-mik (mumiutiqaqtuamik pitchuksaaqtimik). ³⁷ Ilaaptuuq tuniripmiñiqsuq nunautmiñik qaitluguasiñ akuqtuani uqqiraqtinun.

5

Ananias-lu Sapphira-lu

¹ Tavraniguuq iñuqağmiñiqsuq nuliagiññik atiqaqtuañnik Ananias-miglu Sapphira-miglu. Taapkuak iññuk tuniriñiqsuk nunautmiknik iluqatik pigikkağmiknik. ² Akuqtuağmik ilañanik tugvaiñiqsuq ağnaataasiñ ilisimaplugu anjigaa. Aglaan sippana qaitkaa uqqiraqtinun. ³ Peter-m nipliutiniğaa, “Suvaata tuungagmun aňalatitpich? Suvaata sagluqsruutiviuñ Ipqitchuaq Irrusriq iriqqakun tugvaqsiplutin ilañanik nunautvich akian? ⁴ Tunigaluagnagu nuna pigikkan aasiñ kinuagun tuniñhan akuqtuağikkan pigigiñ. Sum taatna isummiqpatin? Sagluqsruutrinjitchutin iññnik aglaan Agaayyutmik.” ⁵ Ananias-ñum tusaapqauraqamigich Peter-m uqağikkanji puuktigñiqsuq tuqupluni. Tusaapayaqtuat taavrumiņa taluqsratčanñiqsut. ⁶ Nukatpiat nimiqsruqtuallakamitruñ timaa annisiplugu iluvigiagñigaa. ⁷ Uvvaasiñ piņasut sassağniğich kinuatigun ağnaat aggiğñiqsuq sutilañatnik nalupluni. ⁸ Peter-m apiqsruğniğaa, “Uqautinñ, iliptik tunivitku nunautrik taatnatunaglaan?” Ağnam kinuğaa, “Ii, tavra taatnatunaglaan ittuq.” ⁹ Peter-mli piñigaa, “Suvaata uuktuagñiqpitku Agaayyutim Irrusia? Atañji, taapku iluviqsiruat ilaqatipnik qakna aullautigisipmigaatin taatnatun.” ¹⁰ Tavrauva puuktigñiqsuq Peter-m sivuğanun tuquliqhuni. Nukatpiat isiqamin qiniqlugu tuquruuq aullautiniğaa iluvigiagħugu saniganun aņutaata. ¹¹ Tavra ukpiqtuanjuruat suli iñupayaat tusaaruat taavrumiņa taluqsratčanñiqsut atqunaq.

Quvinqaqtuat Atlayuağnaqtuatlu

¹² Uqqiraqtit savaaqağniqsut iñugiaktuanik atlayuağnaqtuanik suli quvinqaqtuanik akunğatni iñuich. Iluqatin ukpiqsirruat atausinñuğniqsut katimmavianun Solomon-ñum. ¹³ Ukpiqtuanñitichuat ilaliqsuaqsiniğaiç taluğiplugich aglaan ilinisa uqautigillautagaluagħugich. ¹⁴ Aglaan iñugiaktuat aņutitlu ağnatlu ukpiqsriļiqsuat Ataniğmik Jesus-mik, taatnaqlugu ukpiqtuat iñugiaksitmullapiagñiqsut. ¹⁵ Iñuich illiuqaigaqsiniqsut atniğñaqtuanik tumitçaanun siñigvinñun naagaqaa ikivğanun niğiuğiplugu qakugun Peter tamaunnaaqpan tagğanun mamitinnasugalutin. ¹⁶ Suli nunaqqiñiñ avataaniñ Jerusalem iñugiaktuat iñuich tikiutriñiqsut atniğñaqtuanik suli ihuilliuqtittaññik irrusiqħuich. Taatnailiplugu iluqatin ihuaqsikkauniqsut.

Uqqiraqtit Nagliksaaqsulhat

¹⁷ Taamna atumaanikman qaukhat quliaqtaqtit piqasiqhutin maliguqtaññik Sadducee-ñuruanik qinnallapiagñiqsut uqqiraqtitigun. Sivunniğniqsut qanuq aňalaħksrañatigun. ¹⁸ Ilinisa tiguniğaiç uqqiraqtit aasii inillaktitlugich isiqsivinñmun. ¹⁹ Aglaan tamarrumani unnuami isagulgan Agaayyutim aňmağniğai isiqsivium paani aasii annisiplugich, itnaqhuni, ²⁰ “Agaayyuvikpañmugusi uqağiağitchi iñññun nutaakun iñuunialikun tumigiplugu Jesus.” ²¹ Taamna tusaapqauraqamitruñ agaayyuvikpañmukhutin qauñuraaqman tavraniasiñ ilisautriaqsiplutin. Qaukhat agaayuliqsit piqatinilu katinniğaiç uqaqsittaaqtitchirit suli

iluqaisa Jew-ḡnuruat sivulliuqtiḡruanich. Tuyuqaḡniqsut isiqsivihmun uqḡiraqtit tavrūḡautitquplugich. ²² Uvvaasiin ḡaunaksrit tikitmata isiqsivihmun paḡiḡiḡniḡaich tavrani uqḡiraqtit. Aasiin utiqhutinj taamūḡa katamaruanun uḡautiniḡaich, ²³ “Isiqsivihmun tikitḡḡa kiluusaqaḡhuni sulī ḡaunaksrit paani ḡaunaksrigaluḡniqsut. Aglaan paat aḡmaḡaptigik paḡitchinitchugut iḡuḡmik iḡuani.” ²⁴ Agaayyuvikpaum ḡaunaksraḡata ḡaukḡiata sulī ḡaukḡinisa agaayuliqsit tusaakamitruḡ taamna isumatuyaagaḡsiḡniqsut sutilaaksraḡaḡun. ²⁵ Taatnaḡtitlugich iḡuk isiqhuni, “Ataḡji, isiqḡtasi amma agaayyuvikpaḡmi iḡisautrirut iḡuḡmik” itnaḡtiḡniḡai. ²⁶ Agaayyuvikpaum ḡaunaksrit piḡasiḡhuni ḡaukḡimiknik taamūḡaḡniqsuḡ tavrūḡautityaḡlugich uqḡiraqtit. Aglaan aḡallaḡluutaiḡhutinj nuyuaḡipluḡu iḡuḡnun miḡuḡtuagaḡsiḡksraḡtinj uyagaḡnik.

²⁷ Ilinisa uqḡiraqtit tavrūḡautikamisigik sivuḡaatnun uḡaḡsit-taaḡtitchirit, ḡaukḡiata agaayuliqsit apiḡsruḡtaaqsiḡniḡai, ²⁸ “ḡanusigalḡitpisi?” itnaḡhuni, “Uvagut aniḡsraaḡtuutigigaluakkaḡput iḡisautritḡuḡitḡusi taavrumuuna Jesus-kun, aglaan pakma Jerusalem-miupayaat iḡisauttutri iḡisimagaat sulī ilinisa paḡchisiḡuḡhuta tuḡuḡhanun Jesus-ḡum!” ²⁹ Peter-m atlatlu uqḡiraḡtitlu kiuniḡaich, “Tupiksriḡrūni Agaayyutmik sivulliuḡuḡ tupiksriḡiḡmiḡ iḡuḡmik. ³⁰ Ilipsi Jesus kikiaktuutikkaḡsi sannigutamun aglaan Agaayyutaata sivulliaḡta aḡitḡiksitaḡa tuḡuḡaruaniḡ ³¹ kamaḡaḡviksraḡaḡunun ataniḡuḡluḡu anniḡsuutiguḡluḡulu. Taavrumuuna Jesus-kun Israel-aagmiut mumikkumiḡaḡsiḡplugich natḡigutikkauniqsut killuḡsautmikniḡ. ³² Uvagut iḡisimarriḡsimmaagikput piḡasiḡhuta Ipḡitchuamik Irrutchimik Agaayyutim ḡaisaḡikkaḡa tamatkunūḡa tupiksriḡruanik ilaanik.”

³³ Jew-ḡnuruat uḡaḡsittaḡtitchirit tusaakamitruḡ taamna uumitchallapiḡniqsut, sulī tuḡḡutḡisuliḡniqsut uqḡiraḡtinik. ³⁴ Uḡaḡsittaḡtitchirit ilaḡata Pharisee-ḡuruḡaḡ makinniḡsuḡ uḡallagukhuni, atiqḡtuḡaḡ ḡamaliel-mik sulī kamagikkaupluni iḡisautrauruaḡ maligutaksramiknik. Makitnami tiliḡniḡai uqḡiraḡtit anillaḡuplugich. ³⁵ “Israel-aagmiḡuruasii!” itnaḡtiḡniqsuḡ ataniḡnun, “Aniyagilugu ḡanuḡ aḡalatchiḡaksraḡsi taapḡuniḡa aḡutinik. ³⁶ Aippaaniguuḡ iḡuḡaḡniqsuḡ atilinmik Theudas-mik kamaḡaḡasugaluni iliruamik. Iḡunnaḡniqsuḡ sisamanik kavluutinik iḡuḡiaktigiruanik. Aglaan tuḡḡutaupman iluḡaḡmiḡ maliguaḡtai siaminniḡsut taatnaḡluḡuḡasiiḡ suḡaiḡhuni. ³⁷ Aquagunsulī Judas itmiḡniqsuḡ Galilee-miḡ tamarrumani kisitchikamiḡ iḡupayaanik nunami. Ilaaptuuḡ iḡunnakhuni iḡuḡiaktuanik iḡmiḡun naagatarra tuḡḡutaupman iluḡaḡmiḡ maliguaḡtai siaminniḡsut. ³⁸ Pakmaasiḡniḡ alḡaḡsrullaglapsi itniḡililugu, Aullaḡlich ukua iḡuich. Ilaksianagich. Tamanna sivunniḡuḡtaatlu savaḡatlu iḡukmiḡnisaukpaḡ atlatitun piḡniḡisiruḡ, ³⁹ aglaan agaayyutmiḡnisaukpaḡ akiḡiḡyumiḡaiaḡiḡisi. Inniḡaḡtusi nuyuaḡnami akiḡiḡiḡuḡtisagaḡpsi Agaayyutmi.” Taatnaiḡipluḡu ḡamaliel-ḡum alḡaḡsruḡniḡai. ⁴⁰ Atangich akuḡtuḡniḡaat alḡaḡsruutaa aulaiḡuḡutinj kamakḡutiḡaḡukḡukii. Uqḡiraḡtit isiqḡitḡinḡiḡaich kinumun aasiḡniḡ ipiḡaḡtuḡtitlugich. Aniḡsraaḡtuḡniḡaich uḡatḡiḡuḡitḡlugich taavrumuuna Jesus-kun, aasiḡniḡ anipkaḡlugich. ⁴¹ Uqḡiraḡtit aullaḡniqsut uḡaḡsittaḡtitchiriniḡ. Ilinich quviasuktut atakkii Agaayyutmun piksraḡtaḡiplutinj naḡliksautigiliḡksraḡaḡun Jesus. ⁴² Uvlugaḡipman

agaayyuvikpaṅmi iñuich tupiñitñilu iļisauttigituiñağniğaat quliaqtuağiplugu Jesus akiqsruutaupluni anniqsuqtauruaq, Jew-ṅurut niğugikkaṅat.

6

Tallimat Malğuk Ikayuqtiksraqtat

¹ Taipkunani uvluni ukpiqtuat iñugiaksipmata Greek-ṅuraaqtuat suli Hebrew-ṅuraaqtuat uqaallatiniqsut. Tamatkua Greek-ṅuraaqtuat nipliğñiqsut uilğağnaatiṅ miñitchuuniplugich uvlugağipman autaaqmata iñuuniutiksranik. ² Taatnaqhutiṅ qulit malğuuplutiṅ uqqiraqtit ukpiqtuapayaat katitquniğaiç nipliqhutiṅ, “Nalaunṅañitçhuq quliaqtuaṅaiğupta piqusiguta aṅalatchiñiakun autaaiksraṅanik. ³ Taatnağusi, aniqatiut, piksrağitçi tallimat malğunik aṅutinik akunnapsitñiñ, iñunik aṅalatiqaqtuanik Ipqitçhuamik Irrutchimik puqikhutiṅlu. Aṅalatchipkağniğivut autaaiksraṅanik. ⁴ Uvagut iñiqsruqtuiñağisirugut suli quliaqtuaqtuiñağuta.” ⁵ Taapkua sivunniğutaat quyaqnağniqsuq iluqaitñi katiruani, aasiñ nalunaiqsiniqsut Stephen-mik ukpiqsriļlapiaquamik aṅalatiqaqhuni Ipqitçhuamik Irrutchimik. Iļaksraqhugu Philip, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas, suli Nicolaus-mik Antioch-miñ mumikhuni Jew-ğuşimaruaamik. ⁶ Taapkua katimaruat tikiutiniğaiç piksraqtaatiṅ uqqiraqtinun aasii ilinisa iñiqsruutiplugich iliplugillu argatiṅ ilinitñun. ⁷ Tavra Agaayyutim uqaļha siaminniqsuq. Ukpiqtuat Jerusalem-mi iñugiaksitmuktugniqsut suli iñugiaktuat agaayuliqsit ukpiqsriļiqmiplutiṅ.

Stephen Tigukkauļha

⁸ Stephen, ihuaqutaagun suli saṅṅiaṅun Agaayyutim, savatlasiniqsuq quvinqaqtuanik suli atlayuağnaqtuanik akunğatni iñuich. ⁹ Iñuqağniqsuğguuq ittuanik Jew-ṅuruanik Cyrenia-miñ Alexandria-miñlu sulipsuuq Cilicia-miñ Asia-miñlu. Tamatkua taggisiqaqhutiṅ Pituikkauruanik uqaallatiqaqsiniğaat Stephen. ¹⁰ Aglaan Ipqitçhuam Irrutchim puqitiqaqtinnigaa. Tavraasiñ nipliçman qapiqtalğuiñniğaat. ¹¹ Taatnaqhutiṅ tamatkua piyuaqtit akiliniqsut aṅutinik sagluuqtuaquplugich, “Tusaagikput uqaqman akikṅaqļugu maligutaksraq Moses aglagikkaṅa suli akikṅaqļugu Agaayyun.” ¹² Tamatkua taatnağmikkun aṅalanniğaiç sivulliugtigruat suli aglaliqirit. Kiisaimma Stephen tiguniçpaat sivuğañiutipkağhugu Jew-ṅurut uqaqsittaagtitchirinñun. ¹³ Aasii ilañitñik aṅutinik itqutripłutiṅ sagluuqtuaqtuksranik ilaagun. Taapkua nipliqaqsipłutiṅ itna, “Una aṅun ataramik uqaqtuq akikṅaqļugu uvagut ipqitçhuagikkaqput agaayyuvikpak suli akikṅaqļugu maligutaksraṅa Moses-ṅum. ¹⁴ Aasiisuli tusaagikput nipliapman Jesus-mun Nazareth-miumun siqumitqaaglugu agaayyuvikpak simmiğisiñiplugich atuqtaksrat tamatkua ivrumakṅa Moses-miñ tunṅavigikkavut.” ¹⁵ Iñupayaarguuq aquppiruat uqaqsittaagviṅmi qiniqpaaqsiniğaat iriğruiñaaqļugu Stephen, tautukhugaasiñ kiifañja iliruaq kiifañjatun isağulğum.

7

Stephen Uqaagtullahha

¹ Qaukium agaayuliqsim apiqsrugniġaa Stephen, “Tamanna ilumutuuva ukua nipliathat?” ² Stephen kiuniġaa, “Aniqatiut suli Aapaanuruasii, naalaġniġlaksinjja! Agaayyun kamañaqtuaq sagviġniqsuaq sivulliptiknun Abraham-mun iñuuniaġugaaqtitlugu Mesopotamia-mi sivuani aullaġksrañan Haran-mi itchaqtuqhuni. ³ Nipliutiplugich itna, ‘Uniglugu nunan suli ilatin aullaġiñ nunamun tikirvigitqukkamnun ilipnun.’ ⁴ Taatnaqhuni nunanatniñ Chaldea-ġmiut aullaġniqsuq Haran-mun iñuuniaġiaqhuni. Aasii kinuagun Abraham-ñum aapaña tuquanikman tavrani Agaayyutim nuutinniġaa marrumuña nunamun nayukkaptiknun pakma. ⁵ Taatnaqtilhani tamaani Agaayyutim qaitchinjtkaluagniġaa Abraham inmaktillugu ilaanun tamanna nuna. Aglaan akiqsrugniġaa qaitchigisiñiplugu pigiliutilugulu ilaanun suli kinuavianjñun, naagaunniñ Abraham qitungiunñaan. ⁶ Agaayyutim nipliutiniġaa itna, ‘Kinuviagikkatin iñuuniaġisirut iglaanulutiñ atlami nunami. Sumiunuruat nunurilugich savaktitaulutiñ suli sisamani kavluutini ukiuni iluaqutitchiunjillutiñ. ⁷ Aglaan anasiññuqsagisigitka taapkua savaktaagruqaqtuat iñugikkammik. Kinuagun tamarruma ilinjich utiġutiñ taivrumakña agaayyumaagvigiaqsilunja marrumani nunami.’ Taatna Agaayyutim uqautiniġaa. ⁸ Agaayyutim akiqsrutikamiun Abraham tiliñiġaa nalunaitñutchiquplugich anutiñ. Taatnaqami qiñiqtitkaa tupiksrusikhuni Agaayyutim akiqsrutaiñik ilaanun. Tavra Isaac anipman Abraham-ñum nalunaitñutchiqimiñiġaa tallimat piñayuatigun uvlut. Isaac-ñum nalunaitñutchiqimiñiġaa Jacob, ilaanli piñiġai qulit malġuk sivulliafut.

⁹ “Aglaan taapkua sivulliaġuqtuat killuġiniġaat nukatchiaqtiñ Joseph tunipluguasii savaktauviksrañanun Egypt-mi. Aglaan Agaayyutim nayuġniġaa ¹⁰ ikayuqlugu ihuiliuġvinjmiunniñ itman. Agaayyutim nakuagiliutiþkaġaa puqiisiqlugulu. Taatnaqhuni Pharaoh-m umialgum Egypt-mi anjalatiuġniġaa Joseph iluqaanun Egypt-mun suli inmi tupiġmiñun. ¹¹ Kinuagun niġisuñnaqsiniqsuq Egypt-mi Canaan-mi, taatna sivulliafut niġisuksiulihutiñ. ¹² Aasiñ Jacob tusaakami niqiksraqaaniþlugu Egypt-mi ilaan sivulliafut tuyuġiqqaagniġai tasamuña. ¹³ Iñanatni tasamuñalgitmata Joseph ilitchuġipkaġniqsuq inmiñik aniqatiumuñun, aasiñ Pharaoh-m ilitchuġiniġai Joseph-ñum ilai. ¹⁴ Joseph-ñum aapani Jacob aiyugaagniġaa Egypt-muquplugu qitungaqtuummaan. Taapkuaguq iñugiaktiginiqsut piñasukipiaq akimiamik. ¹⁵ Tavra Jacob-ñum qitungani nuurrutiniġai Egypt-mun, tavraniasiñ ilaalu sivulliafutlu tuquplutiñ. ¹⁶ Ilinja timinjich iluviġiaqtaġniġaich Shechem-mun taivrumuña Abraham-ñum tauqsaġimakkañanun iluviġviksrauplugu inmiknun Hamor-m kinuavianjñiñ.

¹⁷ “Tamauna Agaayyutim akiqsrutaa Abraham-mun atuumaqsiþman, kinuavianj iñugikkapta tavrani Egypt-mi iñugiaksillapiagniqsut. ¹⁸ Umiallitqinñiqsut atlamik tavrani naluruamik Joseph-mik. ¹⁹ Taavruma umialgum kinniaqsiniġai iñuvut suli nagliksaqtitlugich sivulliafut, nunuriplugitunniñ igitqataqtitlugich aniqqamiurat tuquviksrañatnun. ²⁰ Taatnañhatniguuq Moses aniñiqsuq qiñiyunaqhuni, aasiñ anayuaakkiñ qaunagiþlugu piñasuni tatqiñi. ²¹ Iriqsimalguiqþlugu kinuñani anipkaġniġaat. Taatna Pharaoh-m panian tiguauþlugu iġniġmisun pamiqsagniġaa. ²² Ilaa ilisaqaġniqsuq iluqaagun Egypt-miut isumatuutaatigun, kamañaqsiþlugu uqaliġmiñi savaamiñiþu.

23 “Aasiñ malgukipiamik ukiunikkami Moses sivunnigñiqsuq takuqattaagukhugich Israel-aagmiquatiani. 24 Tikitqammihuniñu Egypt-miu anallağluipman ilañatnik tamatkua taatnaqhuni ikayuğiağniğaa payyaksaqtuag. İkayuisağniaghuni tuçunnigaa taamna Egypt-miu. 25 İsumapluni aniqatiumiñun kanjicsimanasukniaqlugu Agaayyutmun atuliksrani annautriğksranagun iñuñmiñik. Aglaan taapkua kanjicsimanñiñigaa. 26 Uvlutqikman qñilgiññiqsuq Israel-aagmiuñnik anuyaktañnik. İlaan ihuaqsisipkağniagaqsiñigik itnaqlugik, ‘Ukuqtik, aniqatigiiksutik! Qanuqhusik iliptiknun piyuutivisik?’ 27 Aglaan ilaqataaknik piyuutiruak piñuniğaa Moses itnaqlugu, ‘Kisuunasugivichuvva? Anjalatchiñiaqpich atanniqsuiñiaqhutinlu uvaptiknik?’ 28 Tuqutchuaqsilgitpiña taivrumatun Egypt-miutun tuqqtaptun ikpaksraq?’ 29 Moses-ñum tusaakamiñ taamna qimanñiqsuq Egypt-miñ iñuuniagaqsipluniasii Midia-ğmiut nunañatni. Taapkunani malğunñik igñiağniğsuq.

30 “Malgukipiami ukiunjanikman isağulgum sagviutinigaa Moses ikualaraukun uqpikun iñuilaami qaniñani igğian Sinai-m. 31 Moses-ñum qñiqamiñ atlayuağiplugu utlanñigaa taamna uqpik qñimmağiksaaguklugu. Tavraasiñ tusaanigaa Agaayyutim uqautigikkaña, 32 ‘Uvaña sivulliaqpich Abraham-ñum Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu Agaayyutaat.’ Moses tataravraullanñiqsuq qñiğniagñiğluğunniñ. 33 Agaayyutim nipliutinigaa, ‘Aluğutikkiñ mattakkik, taamna qikağviñ Agaayyutim nunagigaa. 34 İlumun qñiğniğiga pigiñipluni nagliksaaqtitaulhat iñuñma Egypt-miittuat tusaaplugich mingtułhat, atqatunaaasiñ ikayuğiağlugich. Pakma maunağiñ, tuyuğisigikpiñ Egypt-mun.’

35 “Taamna taimña Moses Israel-aagmiquataiñ ayakkanat itnaqlugu, ‘Kia uvaptiknun sivulliuqtigupatin atanniqsuitquplutin uvaptiknik?’ taimñauruq Agaayyutim tuyuğikkaña ilinñiñun sivulliuqtaulugu anniqsuityaquplugulu, ikayuqlugu isağulikun qñikkaña ikualaruami uqpiñmi. 36 Moses-ñum annisinigai Egypt-miñ. İñiqtaqaqniğsuq quviqnaqtuanik suli atlayuağnaqtuanik Egypt-miñ, Kaviqsaami Tağumiñu suli iñuilaami malgukipiani ukiuni. 37 Taamna Moses nipliçsimaruaq Israel-aagmiunun, ‘Agaayyutim sivuniksriqirimik tuyuğisigaasi atrilugu tuyuqałi uvamnı; taimña itkisiruq ilapsitiñ.’ 38 Israel-aagmiut katimalhatni iñuilaami igğiani Sinai-m isağulgum uqaqatiqağniğsuq Moses-mik, aquagunaasiñ Moses-ñum uqautiplugich sivulliaçvut uqağnik akuqtuağikkañitñik Agaayyutmiñ. Taimakñaaglaan ilitchuğirugut qanuq iñuunialiksaptiknik. 39 Sivulliaçta tupigiyumanñiñigaa, aglaan suqtiginjikaat anjalatiqaqhutin kimmutmikkun utiğukhutin Egypt-mun. 40 Taatnaqhutin Aaron uqautiniğaa, ‘Kiikaa, aangurrisigut sivulliqsiksaptiknik, atakkii imña Moses annitrivut Egypt-miñ naluplugu sutilaña.’ 41 İlinç iñiqsiñiqsut aanguumik nuğgaqtun aasiñ tunillaqtuaqsiplutin aanguağmiknun, quviasuutigiplugu iñiqtağikkaçtin arganmiknik. 42 Taatnaçmata Agaayyutim suqtiginisaallanñigai agaayyumiñaqsiplugich uvluğianun qilanjmi, aglausimaruatun makpiğaanatni sivuniksriqirit itnailiplugu, ‘Israel-aagmiunuruasii,

malgukipiami ukiuni iñuilaami tunillaqtuqtusi agaayuvigialuaçnaña.

43 İgliğutiniğiksi panapkaaqtuumaan aanguaç Moloch sulı atrinça uvluğianan aanguağikkapsi Raiphan.

Tamatkuak aangurrigigaasi iñiqtağikkasi putqatağvigisrukługich.

Taatnağusi tuyuğigisigipsi uñataanun Babylon.’ *Amos 5:25-27*

⁴⁴ “Sivulliapta iñuilaami igligutinigaat panapkaağ. Taavrumuuna Agaayyun nayuutiruğ akunğatni. Moses-ñum iñiqtağikkaña Agaayyutim pigisukkanğatun, tuvraqługu iliktiğun inñi ilisauttusanğatun. ⁴⁵ Kinuvatigun sivulliapta akuqtuğługu taamna panapkaağ sivulliamikniñ igligutinigaat akiqsruutauruamun nunamun. Joshua-mlu ilinjalu tigusiağisaaqsifiğaat nuna taipkunakña inñuñiñ Agaayyutim uñutanñiñ, tavrugaasii panapkaağ nappağługu David-ñum analatigulhanunaglaan. ⁴⁶ Agaayyutim David nakuagiginiğaa. Aasiñ David-ñum inñiğaa Agaayyun nappaitlasipluni tupiğmik ilaanun. ⁴⁷ Kiisaimmaguuğ Solomon nappaiñiqpuğ taavrumiña tupiğmik, agaayyuvikpanmik. ⁴⁸ Aglaan Agaayyun qutchinñiqsraqtuag irviqanjitkaluaqtuğ tupiğmik iñuich nappakkanğatnik, nipliğmatun Isaiah-m sivuniksriqirim itnaipluğ,

⁴⁹ ‘Agaayyun nipliqsuğ, Qilak atanguvigigiga

aasii nuna tutmağvigiplugu.

Qanutchimikmi tupiğmik nappaiñayaqpsi uvamnun?

Sumimi minguiqsiağviqagisivik?

⁵⁰ ñumun iñiqtağimakkaga supayaag tamanna.’ *Isaiah 66:1-2*

⁵¹ “Taipkunatitun pitchigiilaurusi tiggakhusilu. Tusaasunjitmiusi Agaayyutim uqalhanik naagasuli ukpikrisunjitmiplusiunniñ. Sivulliapsitun ilipsipsuuğ ataramik akilliliqsuirusi Ipqitchuamik Irrutchimik. ⁵² Sivuniksriqiripayaat sivulliapsi naglikaaqtinnigaat, tuqutlugich Agaayyutim uqqiraqtaiñik uqaqtuanik inilğaan agğiliksranagun Agaayyutim nalaunjaruağ savaktiksraña. Pakma ilipsi aatchuutigigiksi tuqutluguasii. ⁵³ Ilipsi akuqtuigaluağhusi maligutaksraq tumigiplugu isagulinñi Agaayyutim qaisanjanik naagasuli tupigijitkiksi.”

Stephen Tuqqutaułha Miłtuqtuğługu

⁵⁴ ñauruat uqaqsittaaqtitchirit naalağniğmikni Stephen-mun qinnallapiagñiqsut. Qinnakpaitlutin inmiknununniñ analağuilniñiqsut.

⁵⁵ Aglaan Stephen Ipqitchuam Irrutchim analatluğ aagluqhuni Agaayyutim qaumanga qiniğniğaa suli Jesus qikağługu Agaayyutim taliqpiani. ⁵⁶ Nipliğniqsuğ, “Atañii, qiniğiga qilak anmağługu suli Iğniña Iñuum qikağługu Agaayyutim taliqpiani.” ⁵⁷ Tamatkua qullinich nprallañiqsut umikługich siuttatin arganmiknik. Iluqagmin pitchağługich ⁵⁸ aasiñ nunaaqqimiñ anitnamitruñ miłtuqtuğatağniğaat uyagañnik. Iisimariksraqtaat mattağniğaiç quppigaatin iliplugich nukatpamun atiligaamun Saul-mik qaunagitquplugich. ⁵⁹ Ilinitñun miłtuqtutitluni Stephen agaayuniqsuğ, “Ataniiq Jesus! Anigniga piun!”

⁶⁰ Sitquqami niplianiqsuğ, “Ataniiq! Taavrumuuna killuqsahatigun anasiñnuqsagñagich.” Taatnaanikami tuquniqsuğ.

8

¹ Saul-ñum iluaginiğaa tamatkununa tuqqutaułha.

Saul-ñum Ukpiqtuanuruanik Naglikaaqtilha

Taivrumakña uvlumiñ ukpiqtuanuruağ Jerusalem-mi naglikaaqti-taugaqsiniñiqsut atqunallapiağ. Tavrakña ukpiqtuat siamitkaqsiniñiqsut nunaaqqiurainun Judea-mlu Samaria-mlu, aglaan uqqiraqtit

kisinnuqługich Jerusalem-mi. ² İlanısa iñuich taluqsruuat Agaayyutmik iluvıgıñıgaa Stephen aliasukun kınuvğuplugu. ³ Taavrumali Saul-ñum piyaqquaqsisıgıñıgı ukpiqtuanıruuat. Sıñıqsraqługich ilınısa tupınıch pakagıaqługich anıutılu ađnatlu isıqtautquplugich.

Tusaayugaallautam Quliaqtuanıuha Samaria-mi

⁴ Qımaktuat nanıpayaaq tusaayugaallautaq quliaqtuađınıgaa. ⁵ Philip-li nunaaqımıkhuni Samaria-mun quliaqtuaqmıñıqsuq Christ-mik taavrumıña akıqsruutauruamık annıqsuutmik iñunı tavrani. ⁶ İñugıaktuat iñuich naalađnıllapıađnıqsut Philip-ñum uqagıkkanıñun. Atakkı qıñıgıvıgıñıgaa atlayuađnaqtuanık ilaa. ⁷ Nıpıtusıplutınırırsuıqıuich anıtaunıqsut iñugıaktuaniñ iñunıñ, sulı iñugıaktuat sayairıutılğich aulatıaitchuatlu ihuaqsıkkaplutın. ⁸ Taatnaqhutın Samaria-đmıut quvıatchallapıađnıqsut.

Simon Anıatkuq

⁹ Taavrumanıguuq nunaaqımı iñuqagınsuq atılınmik Simon-mik. İlaa quvıgıtchaktıçıñıqsuq Samaria-đmıunık anıatkuukun aasıñ uqavıutıgıplugu kamañasuknıaqhuni. ¹⁰ İluqagın nunaaqımı kamañanıñısramıñlu kamañanısramıñlu naalađnıtıqıađıpıađnıgaa aasıñ uqaqhutın, “Taavrumanı iñunı ittuq Agaayyutım sanıja ilısimakkaqput Sanıjıpaıraq.” ¹¹ Sıvısuruamık ilaan quvıgıtchaktınnıkkanı anıatkuukun, taatnaqhutın naalađnıtıqıađınıñıgaa. ¹² Aglaan Philip-ñum quliaqtuađıaqıspımañ tusaayugaallautaq Agaayyutım anıayıuqautaağun sulı İesus-kun annıqsuqtauruakun tamatkua iñuich ukpıgıñıgaa, aasıñ papıtaakkauplutın anıutılu ađnatlu. ¹³ Simon-tuuq ukpıqsrıplunı aası aquağun papıtaaqtılıđmı nayıutıaqısnıqsuq Philip-mı. Quvıgıtchanımiñıqsuq qıñıqamı Philip-ñum iñıqtagıkkanığun quvıqnaqtuanıglu atlayuađnaqtuanıglu.

¹⁴ Aasıñ uqıraqıt Jerusalem-mi tusaakamısıgık Samaria-đmıunun Agaayyutım uqalı akuqtuđnıplugich tuyıuqagınsut Peter-mıglu John-mıglu tavrıña. ¹⁵⁻¹⁶ Ukpıqsrılıqsuat papıtaakkauplutın Atangım İesus atqagun aglaan akuqtısimanıñıqsutsulı İpqıtchuamık İrrutchımık. Taatnaqhutın taapkuak tıktıñamık inıqsruutınıgıach akuqtıtquplugich. ¹⁷ Peter-mılu John-ñumlu illıqınıgıach taapkuarğanmıknık. Tırvıvıaa İpqıtchuam İrrutchım analatkaqsıñıgı. ¹⁸ Simon-ñum qıñıgıñıgaa İpqıtchuam İrrutchım qısaıraqađha tamatkunıña uqıraqıtık illıqıpmatıgık arganmıknık. Taatnaqhunı Simon-ñum Peter-lu John-lu qaitchısuaqsıñıgık manıñnık ¹⁹ itnaqhunı, “Tunısıtınaptıuuq taavrumıña sanımık. Uvıvıtuq illıqıgıpkı argamnık iñuk akuqtıtlayımauq İpqıtchuamık İrrutchımık.” ²⁰ Tıvıra Peter-m kıunıgaa, “Pıyaqqugıvınmıgıñ manıksuummaqıpkı! Uvıvaa tauqsıtlanasugıvıunı manıñnık Agaayyutım aatchıutıgıkkanı? ²¹ Sıvıđanı Agaayyutım nalautısımıtıtın naagasulı tupıgınıtılu, taatnaqhutın ilalıqsuutıvıksrıñıqsutın uvıptıknı sulı Agaayyutım savaanı. ²² Mumıgıñ taavrumakıña nalaunıñıñıñ! İnıqsruğıtın Agaayyutmun natqıtıtqulıtın kavıuğıksaapnık! ²³ İıtıchuğıgıpkıñ immaukkaqsıplıtın kılлуqsrıđıgımık sulı kılлуđmun analatıtıtın.” ²⁴ Simon-ñum itnađnıgık Peter-lu John-lu, “İnıqsruutıllanıqsıtını Agaayyutmun anasıñıuqsanıllıñı.” ²⁵ Taatna Peter-lu John-lu iñıunıaqtaullañıqsuk Samaria-mi quliaqtuaqıtık uqalıñnık atanguruam aasıñ utıqıtık

Uqautraan nipliutiniġaa, “Uvaŋa Jesus ilvich nagliksaaqtitaġikkan. ⁶ Makillutin utlautiñ nunaaqqimun. Taamani taamma uqautigisigaatin qanuq piñksraqnik.” ⁷ Tavrani Saul-ñum igliqatai taatnakkauħani qikaġniqsut niplitlaiqhutiñ, tusaagaluqaġlugu nipi aglaan iñua qiiñitlugu. ⁸ Saul makitnami nunamiñ uifñami qiiñitlaiġniqsuq. Taapkua tasiuqġlugu Damascus-muutiniġaat. ⁹ Ilaa piñasuni uvluni qiiñitlaiñniqsuq, niġiñitmiuq naagaunniñ imiñitmiuq.

¹⁰ Ukpiqsriruaqaqtuġguuq Damascus-mi atiqaqtuqaq Ananias-mik. Agaayyutim qiiñiquuraaqtitlugu tuqġuġniġaa, “Ananias!” Ilaan kiuniġaa tuqġuusiani, “Aa, Ataniiq! Uvaniittuŋa, naalakkikpiñ.” ¹¹ Atanġum piñiġaa, “Makillutin aullaġiñ apqutmun atiqaqtuamun Nalġuqtuamik. Taamma Judas-ñum tupqani apiqsrugumuutin Tarsus-miumik atiqaqtuamik Saul-mik. Taamna taamma agaayuruq. ¹² Ilaan taamna qiiñiquuraakun qiiñiġniġaa anjun atilik Ananias-mik utlaklugu iñmiñun patiklugu arganmiñik qiiñitlasitqiksinniġaa.” ¹³ Ananias-ñum kiuniġaa, “Ataniiq! Iñugiaktuat iñuich uqautigigaat taamamna anjun Saul qanutun kapyapkaiñiplugu Jerusalem-mi. ¹⁴ Pakmaimma tikiñniqsuq Damaskus-mun qaukħat agaayuliqsitniñ taluġnaquisiġlugu tigusiħksrañagun kisupayaanik agaayumaqaqtuanik ilipnun.” ¹⁵ Agaayyutim nipliutitlugu, “Ananias, Saul-mugiñ. Piksraqtaġigiga savautritquplugu uvamnik iħtchuġipkautigilunja iñunun Jew-ñuñitħuanunlu umialiñitħunlu suli Israel-aagħmiunun. ¹⁶ Suli kañiqsiqkaġisigiga qanutun nagliksaaħksrañja piqutigiplunja.” ¹⁷ Tavrakñja Ananias aullaġniqsuq. Isiqaamiasiiñ taamavrumuñja tupiġmun patiñniġaa Saul arganmiñik nipliħuni, “Aniaqaan Saul! Atanġum Jesus tuyuġiġaañja ilipnun taivruma qiiñikkaqpiħ apqutmi utlautiniqñi maunja. Ilaan tuyuġiġaañja qiiñitlasitqiquplutin aasiiñ Ipiqitħuamun Irrutħimun sivulliquplutinlu.” ¹⁸ Taimmaiñaq sutimñja iqaluun kavisaiñisun katagaalaqsiñiqsut Saul-ñum irrakniñ aasiiñ ilaa qiiñitlasitqikħuni. Makitnami paptaaqtinniqsuq. ¹⁹ Niġianikman sayanjan uttaqiniġaa.

Saul-ñum Quliaqtuaħa Damascus-mi

Aasriñ Saul nayuutiuraallañniqsuq ukpiqsriruani Damascus-mi. ²⁰ Ilaa utlautiniqsuq Jew-ñuruat katraġviñitħun quliaqtuaġutipluġich Jesus-kun itnaiħiplugu, “Taamna Jesus Agaayyutim iġniġniġaa.” ²¹ Tamatkua iluqaġmiñ tusaaruat taavrumiñja quviġutħakħutiñ itnaaqsiñiqsut, “Unuuna Saul taimñauñitħaluaqpa Jerusalem-mi tuqqtuħiraġaqtuqaq ukpiqtuaniħuanik? Suli maunja utlautipluni sivuniqaqħuni tigusiħuni taatnatchiñik utqutrisukħuni qaukħitħun agaayuliqsit?” ²² Aglaan Saul quliaqtuaħiġmiñi kañiqsiqkañiqsuq iñugiaktuanik iñuñnik Jesus taamna Christ-ñuħanik nalupqinaiqġlugu. Jew-ñuruat iñuuniqaqtuat Damascus-mi kiggutiksraiñniqsut. ²³ Aquagun iñugiaktuat uvlut Jew-ñuruat katimaaqsiñiqsut sivunniuqħutiñ tuqqtuħukħugu Saul. ²⁴ Aglaan kiliniġaat taatna sivunniuġnipluġich. Unnuaqtuumaan uvlumiħu Jew-ñuruat qaunaksruġniġaat nunaaqqim paanjiñi tuqqtuħumaplugu. ²⁵ Tamatkuali ukpiqsriruut unnuat ilaħatni iħiniġaat Saul aguupmanħmun atqautipluguasiiñ silatmun anmanġagun katchiqaum.

Saul Jerusalem-miħa

²⁶ Tavrakña Saul utiǵniqsuq Jerusalem-mun. Tavraniasiñ ilaliutniagaqsigaluaǵniqsuq ukpiqtuanun. Tamatkua arguagiplugu ukpiqtuaǵulha iqsigiaqsiñiǵaat. ²⁷ Aglaan Barnabas-ñum ikayuǵniǵaa Saul taapkununautiplugu uqqractinun. Ilaan kanjipsikautiginiǵai Saul-ñum qiniha Agaayutmik apqutmiñi suli Agaayutmun tuǵuǵniplugu suli uqautipmiplugich Saul-ñum quliaqtuaǵhanik taluqqutaiǵhuni Jesus-kun Damascus-mi. ²⁸ Saul itkaqsiñiqsuq iluqaani Jerusalem-mi taluqqutaiǵhuni quliaqtuaqaghuni Jesus-mik. ²⁹ Uqaqatigaqmiuq akililiǵugich Greek-ñuraaquat aglaan ilinjitiñun tuqqutchumagaluaqtitluni. ³⁰ Ukpiqtuaqatiunjiñ (ilitchuǵikamiñ taavrumiña) samunautiniǵaat Caesarea-mun Saul aullaqtitlugu Tarsus-mun.

³¹ Tavrali ukpiqtuanurupayaat Judea-mi, Galilee-mi suli Samaria-mi tutqiksiñiqsut sayyikkauplutiñ irrusiǵmikkun. Ukpiqtuanuruat iñuuniqsut taluqsriplutiñ Agaayutmik, suli Ipqitichuam Irrutchim pitchuksaǵniǵai aasiñ iñugiaksisaiñiǵahutiñ.

Peter Lydda-mi Joppa-mi

³² Peter-li igliǵniqsuq napmupayaaq. Igligiñiñi utlakmiñiǵai Agaayutum iñui Lydda-mi. ³³ Taavrumani nalautchiñiqsuq anutmik atigaqtuamik Aeneas-mik, taamna aulatlaiǵaq, makingiñiñiqsuaq tallimat piñasuni ukiuni siñigviñmiñiñ. ³⁴ Peter-m nipliutiniǵaa Aeneas, “Jesus Christ-ñum iħuaqsigaatin. Makittin, imulugich uqummatitin!” Taimmaiñaq taamna makinniqsuq. ³⁵ Iñupayaat Lydda-mi Saron-mi qiniqamitruñ taamna ukpiliǵniqsut Agaayutmik.

³⁶ Joppa-mi aǵnaqǵniqsuq ukpiqtuaq atilik Tabitha-mik (Greek-tigun atqa taiñǵniqsuq Dorcas-mik mumiutiǵǵniqsuaq tuttumik). Ataramik savaaǵǵniqsuq nakuuruamik ikayuipłuni inuqsraqtuanik. ³⁷ Taamna aǵnaq atniǵñaliǵhuni tuquniqsuq. Iǵǵuanikamitruñ inillañniǵaat qullianun tupqum. ³⁸ Joppa taamna qaninniqsuq Lydda-miñ. Ukpiqtuat taamani tusaakamitruñ Peter inniplugu Lydda-mi, malǵunmik iññunmik tuyuǵǵniqsut ilaanun, itna uqaksriuǵugich, “Qilamiksruǵutin utlautiñ.” ³⁹ Peter-m itqanaiaqtiqami malinǵigich taapkuak. Tikitmata taamunja mayuutiniǵaat qulligmun inimun. Uilǵaǵnaat puǵniǵaat qipaplutiñ qiniqtitaǵlugu atnuǵarrianiñik Dorcas-ñum iñuunǵaǵmi. ⁴⁰ Peter-m anipkaǵugich iluqaisa taapkuak tavrakña inimiñ. Sitquǵhuni agaayuniqsuq aasii kiniaǵlugu taamna timi nipliutiniǵaa, “Tabitha makittin!” Taavruma aǵnam uitñami qiniǵniǵaa Peter aquvitluniasii. ⁴¹ Peter-m isakhuni ikayuǵniǵaa makititlugu. Tavrakña ukpiqtuat uilǵaǵnaat lu isiqtitlugich qiniqtinniǵaa ilinjitiñun iñuuplugu. ⁴² Iñugiaktuat iñuich Joppa-mi tusaaniqsut taavrumiña aasiñ ukpiqsriǵhutiñ Agaayutmik. ⁴³ Peter tuyuǵmianuniqsuq Joppa-mi iñugiaktuani uvluni, tukkuqaghuni Simon-mik qitummairimik.

10

Peter suli Cornelius

¹ Tavra Caesarea-mi anutiǵǵniqsuq atilimik Cornelius-mik anjalatchipluni tallimakipianik anuyyiuqtinik. Taapkuak anuyyiuqtit agǵiǵniqsuat Italy-miñ. ² Taamna Cornelius agaayutiǵǵniqsuq tupiqatituummaǵmi taluqsriplutiñ Agaayutmik. Ikayuñiñiqsuq Jew-nuruat naglinnaqtuanitiñik agaayumaqtuanupluni. ³ Iñarjati unnuksraat

pinasugugun naqsiyman qiniquuraagniqsuq nalupqinaiqługu qiniğniğaa Agaayyutim isagulga isiqhuni tuqluqtini, “Cornelius!”

⁴ Cornelius-ñum qiniqpakługu isagulik iqsilikun kiuniğaa, “Suva? Anjuun! Qanuq-samna?” Isagulgum itnağniğaa, “Agaayyutim tusaagaa iniqsrulhiñ tautukługu ikayuilhiñ nagliñnaqtuanik. Taatnaqhuni itqağigaatin. ⁵ Pakma Joppa-mun tuyuqağiniñ iññnik uvunautityaqtillugu Simon taggisiqaqtuaq Peter-mik. ⁶ Taamamna tukumaruaq Simon-miptuuq qitummairimi tagium siñaani irviqaqtuami.” ⁷ Taatna uqautianikamiñ taamna isagulik qiniğnağniğniqsuq. Cornelius tuqluiñiqsuq malğunñik savaktiñmiñnik sulı atautchimik anjuuyiuqtimik agaayyutiqaqhuni savautriruamik. ⁸ Ilaan uqautiqqaqlugich tamarrumiña atuumaruamik Joppa-munaasiñ tuyuğiniğai.

Peter-m Qiniquuraatha

⁹ Uvlutqikman qallipmiullu Joppa-mun, Peter-li mayuğniqsuq tupqum qaananun iniqsrugiaqhuni uvlucpaguqtuami. ¹⁰ Ilaa nigisulilłapiaqmiuglu. Niqiksraniq itqanaiaqtitlugich Peter-li qiniquuraagniqsuq tatpakmani. ¹¹ Qiniğniğaa qilak anmaqlugu sumimña atqaqiaqsiñiğaa atriqaqtuam ukiłhaaqpaktun ninjitauruatun nunaman sisamatigun iqirğuiğun. ¹² Taamna imaqağniqsuq qanusipayaanik nunam nigrutaiñik paamguqtuanik sulı tinmiruanik. ¹³ Agaayyutim nipliutiniğaa, “Peter! Makillutin tuqutchiłutin niggiñ!” ¹⁴ Peter-m kiuniğaa, “Ataniiq! Taatnağumiñaiapiaqtunja! Nigiñgaqsimaitchurja qanutchimik agligikkamnik unniñ qaayugikkañatnik.” ¹⁵ Peter-m tusaatqilgiñniğaa nipi, “Qanutchich Agaayyutim salummakkanji ilvich isummatigiyumiñaitchitin qaayugnağlugich.” ¹⁶ Taatnaiñiqsuq pinasuniaglaan aasii taavruma aquagun ukiłhaaq nuqitqinñiğaa tatpakmuña. ¹⁷ Peter isumaksraqtuagsiñiqsuq qanuutautilaanjanik qiniñkiitauruam inmiñun. Taatnaqtitlugu taipkuali Cornelius-ñum tuyugikkañi apiqsruqtağniqsut nani Simon tupqa itmañaan, aasiñ ilitchuqsrianikamiñ nutqağniqsut talum sivuğaanun. ¹⁸ Apiqsruğniqsut, “Tukumaruaqappa uvani atilimik Simon Peter-mik?” ¹⁹ Peter-mli taamna kanqisiñiaqtitlugu qiniquuraakkağmi qanuutautilaanjanik Ipqitchuam Irrutchim nipliutiniğaa, “Qakma silatipni pinasut iñuich pakakkaatin. ²⁰ Paqnalutin atqağiniñ. Piqasiğiakkich tuyugikkağitkakii.” ²¹ Peter atqaqami nipliutiğai, “Uvanja pakiñniğipsitña. Suplusi agqipisi?” ²² Taapkua kiuniğaat, “Cornelius-ñum anjuuyiuqtit atangata tuyuğigaatigut. Ilaa nakuuruanuniqsuq anjun agaayusuuruuq Agaayyutmun sulı iluqatin Jew-ñuruat kamagiplugu. Agaayyutim isagulgan uqautiniğaa tupqanun aiyugaaquplutin tusaatquplugu uqauttitksraqnik.” ²³ Peter-m tukkiğniğai taapkua unnitquplugich tavrani.

Uvlaakuğuman aullaqmata maliniğai. Ilañisaptuuq ukpiqtuat tavrakña Joppa-miñ tuvaaqasiğniğaat. ²⁴ Uvlutqilgitman Caesarea-mun tikiñniqsut. Cornelius-ñum nigikuhuni ilani sulı ilauraani katinñaniksimanigai. ²⁵ Aasiñ Peter isiaqsiyman Cornelius-ñum purviginigaa agaayuvigiplugu. ²⁶ Aglaan Peter-m makitinnigaa nipliutiplugu, “Makittin! Uvanjaptuuq iñuñhiñauruña.” ²⁷ Peter-m uqaqatiginigaa Cornelius itqutigalugu tupiğmun. Tavraniasiñ ilitchuğiniğai iñuigaktuat iñuich katianiñniqsuat. ²⁸ Tavrasiñ nipliutiniğai,

“Ilipsipsuuq ilisimallapiakkaqsi Jew-ḡnuruat piqasiqsuutilguyumiñaitchuat atuqtaksranjisigun Jew-ḡnḡitchuat. Aglaan Agaayyutim ilisautigaanḡa uvanḡnun kiñapayaaq iñuk qaayugitqunḡitlugu. ²⁹ Taatnaqluḡa qanniḡñiqapḡa uflautirunḡa piḡaḡumasunḡaqnaḡa. Apiqsruullaglakpiñ, suvaata qanniḡñiqpiḡa?” ³⁰ Cornelius-ḡnum kiunigaa, “Sisamat uvlut unḡataatni itnailiyunḡnaqsiruami uvlumi kiñunnamni uvlucpaguḡman agaayulgisitluḡa, taimmaiñaq anun atnugaalik qaummagiksuanik qikaaniktigñiqsuq sivuḡḡamnun. ³¹ Itnaḡaanḡa, ‘Cornelius! Iniqsruutigikkatin Agaayyutim tusaagai suli nagliksriplutin savaatin itqagigai. ³² Tuyuqagñ Joppa-mun anḡutinik uvunḡautityaqtillugu Simon taggisiquaḡtaḡ Peter-mik. Taamamna taamma tukkuummiruḡ Simon-miptuuḡ qitummairimi taḡium siñaanḡ ittuami.’ ³³ Taatnaqluḡa uiguiñaqḡlugu qanniḡikpiñ, iḡaaqutiluḡniḡiptigut uvunḡaḡḡapkun. Uvva iluḡata katirugut Agaayyutim sivuḡaanun tusaayumaplugu qanuḡ Agaayyutmun uqautiliksraptigun ilipkun.”

Peter-m Uqautriḡha

³⁴ Peter aullaḡniñiqsuq itnaḡhuni, “Pakma puttusrigiga ilumutun Agaayyutim irrutriḡha iñunḡnik atisiplugich. ³⁵ Nanipayaaq nunaḡḡqimi iñuk taluqsripan ilaanik nalaunḡarualiqipluni Agaayyutim akuḡtuumaagñigaa, taamna sumiunḡugisiḡnaan. ³⁶ Nalupḡisunḡichunḡa tusaatilaapsitñik tusaayugaallautakun Agaayyutim tuyuḡikkaḡa Israel-aagmiunun, itnaḡhuni, Agaayyutim qñiḡutripkaḡaa iñunḡnik Jesus Christ-kun, taamna Jesus Atanguruḡaq iñupayaani. ³⁷ Tamanna tusaayugaallataḡ aullaḡniipluni Galilee-miñ kiḡuagun John-ḡnum Paptaaḡtichirim quliaḡtuḡaḡhan siamittuḡ iluḡaanun Judea-mun. ³⁸ Tusaakkaqsi Jesus Nazareth-miu Agaayyutmun sayyiqḡlugu piqasiḡḡlugu Ipḡitchuamik Irrutchimik pikkaḡa. Taamna Jesus napmupayaaqami nakuurualiqiniqsuḡ suli iḡaaqsiraḡakkaḡi tamatkua tuunḡaum anḡataḡi, atakkii Agaayyutim piqasiqsuḡḡlugu. ³⁹ Aasiñ uvagulli qñiḡḡlugu iluḡaan iñiḡtaḡikkaḡa Jew-ḡnuruat nunanḡatni suli Jerusalem-mi, uqautigilgugikput qanuḡ iliplugu kikiaktuutiḡha sannigutamun suli iñunḡnun tuḡḡutaḡiḡha. ⁴⁰ Taamna taatnakkaḡat Agaayyutim anḡitqiksitkaa tuḡuḡiḡmiñ piḡayuakni uvlut. Iḡajisa iñuich nalupḡinaiqḡlugu qñiḡaḡat. ⁴¹ Iluḡallapiagḡmiñ iñuich qñiḡḡitḡhalaḡaḡat, aglaan qñiḡḡikput Agaayyutim piksraḡtaḡiḡipluta quliaḡtuḡaḡitquplugu ilaagun. Uvagut niḡiḡatigigikput imiḡatigiplugu Agaayyutim anḡitqiksinnḡanikmagu tuḡuḡiḡmiñ. ⁴² Aasiñ ilaan tiligaatigut tusaayugaallataḡ uqautigitquplugu iñunḡnun, ilisimarusimaaqpluta ilaa taivruminḡaḡḡi Agaayyutim piksraḡtaanḡa ataniguḡlugu iñuuruani suli tuḡunaruani. ⁴³ Taamna Jesus sivuniksriḡiripayaat uqautigikkaḡat, itna, Kiñapayaaq ukpiqsrigumi ilaanik Jesus-ḡnum natḡigutigisigai killuqsautai atigḡmḡun.”

Jew-ḡnḡitchuat Akuḡtuiḡhat Ipḡitchuamik Irrutchimik

⁴⁴ Tavrani Peter uqautrisugaaḡtitlugu iluḡaitñun naalaḡniruanun uqauttutaanik Ipḡitchuam Irrutchim atqaqiniḡai. ⁴⁵ Tamatkua Jew-ḡnuplutiḡ ukpiqsriuat taamakḡa Joppa-miñ maliktuat Peter-mik quviḡusunḡiqsut Agaayyutmun qaiḡha Ipḡitchuamik Irrutchimik tamatkununḡaptuuḡ Jew-ḡnḡitchuanun. ⁴⁶ Sumiuliraaḡhutiḡ uḡḡatigun tusaagaqsiñiḡaich uḡaḡtuat Agaayyutmik quyaplutiḡ.

47 Tavraasiin Peter nipligñiqsuq, “Uvaptiktituntuuq ukua Ipqitchuam Irrutchim anjalatkai. Kiami paptaaqsailiragnaiaqpagich imigñmik?”
 48 Taatnaqlugich ilaan tiliñigai paptaaqtitquplugich Jesus atqagun. Taapkua iniqsruñigaat uvliuqtuallaquplugu piqatigilutin.

11

Peter-m Tusaayugaaqtitchiĥha Ukpiqtuanik Jerusalem-mi

¹ Uqqiraqtit suli ukpiqtuapayaat iluqaani Judea-mi tusaaniqsut qanuq Jew-nunĥitchuanik Agaayyutim uqaĥhanik akuqtuiruanik. ² Aasiin Peter Jerusalem-mun utiqman ilanĥich ukpiqsriuat Jew-nuplutinĥ isumaqaqtuat Jew-nunĥitlutinĥ ukpiqsriuat nalunaitnĥtchiquplugich nakuaginĥiññaat Peter-m quliaqtualĥha Jew-nunĥitchuanun. ³ Piññaat ilaa, “Uvva aiyugaaqtauplutinĥ kinunĥatnun nalunaitnĥtchinĥaitchuat, niĥiqatigikapkĥich kiluqsañiqsutin.”

⁴ Taatnaqlugich Peter-m uqautilaqsiniñgai qanuq atuumalĥhagun aullañniilĥataĥhaniñaglaan. ⁵ Itnañiqsuq, “Itluña nunaacqiani Joppa-m iniqsruĥlamni qiniñquuraaqtuña. Qiniñgiga sua-imña atqaqtuaq qiniñalik ukiĥhaaqpaktun. Ninĥitairuq sisamatigun iqirĥuigun tatpakmakña, nutqaqhuni saniqqamnun. ⁶ Qiniñviksuqapku qiniñtuña niĥrutinik uumaruanik paamĥutlaruaniglu suli tinĥmitlaruanik, imaiñik taavruma. ⁷ Tavraasiin Agaayyutim nipliutigaaña, ‘Peter! Makillutin tuqqtchilutin niĥĥiñ!’ ⁸ Taamna kiugiga, ‘Taatnaĥumiñaiapiaqtuña, Ataniiq! Qanusiq aĥliĥikkaga qaayuñnaqtuaq uvaña uqummiqsimaitchiga.’ ⁹ Agaayyutim tatpakmakña nipliutitqikkaaña, ‘Qanusiq Agaayyutim salummaanikkaña isummatigiyumiñaitchiñ qaayuñnaĥlugu.’ ¹⁰ Taatnaiĥiplugu atuummiruq pinasuniaglaan, aasiin taamna qiniñkaga nuqitaupluni kinumun tatpakmuña. ¹¹ Taatnaqtitluña pinasut iñuich tikiññiqsut taavrumuña tupiĥmun nayukkamnun. Taapkua tuyuĥirauniqsuat uvañnun Caesarea-miñ. ¹² Ipqitchuaq Irrutchim uqautilmaña maliquplugich qanuĥviitchuñaqnaña. Ukua itchaksrat aniqatiut tuvaaqasiĥaatña Caesarea-mun. Iluqata isiqtuĥut Cornelius-nun tupqanun. ¹³ Aasii uqautilputa Cornelius-numli qiniñquuraakkaĥmiñik isaĥulinĥmik tupiĥmiñi aasiin nipliutiplugu, ‘Joppa-mun tuyuqagutin uvunĥautityaqtirruñ Simon Peter. ¹⁴ Taamavruma amma uqautilginiakkanan anniqsuĥisigaatin kinuniqtuummaqpitlu.’ ¹⁵ Aasiin tasamunĥitluta uqaqsikama Ipqitchuam Irrutchim atqaqigai ilinĥich atrillapiaqĥlugu piĥi uvaptiknuntuuq taimani Pentecost-mi. ¹⁶ Itqagitka Agaayyutim uqaĥi itnaqsimaruat, ‘John-nun imikun paptaaqtitchiĥha aglaan ilipsi paptaaĥkaugisiĥiqsi Ipqitchuakun Irrutchikun.’ ¹⁷ Taamna nalupqinaiĥlapiiaqtuq Agaayyutim qaitchiĥhaptuuq Ipqitchuamik Irrutchimik Jew-nunĥitchuanun atriplugu qaisaĥikkani uvaptiknun ukpiqsriqapta Atanĥuruakun Jesus Christ-kun. Qanuĥlugu nutqaqtitkisivigu Agaayyun savaaksrananiñ?” ¹⁸ Taatnaiĥiplugu tusaakamitruñ Peter-m tusaayugaaqtirrutaa ilinĥisa nutqautiniñaat pisaanĥnatrin. Ilinĥich quyaaqsiñiqsut Agaayyutmik itnaqhutin, “Agaayyutimtuuq piviqatilluñigai mumihksranatigun Jew-nunĥilaat piññaaktaaquplugich isuitchuamik iñuuhigñmik.”

Ukpiqtuat Antioch-mi

¹⁹Tamaakŋa ukpiqtuat siaminniqsut atakkii piyuaqsiuplutin aquagun Stephen tuqqutaupkaqqaqŋu. Iŋaŋich tikiumanigsut Phoeniciamun iŋaŋich Cyprus-mun suli Antioch-mun, tusaayugaallautamik uqautiqaqhutinj tunaaqaqŋu Jew-ŋuruanun kisiitŋun. ²⁰Aglaan iŋaŋilli ukpiqtuat Cyprus-miŋ Cyrene-miŋlu utlautiruat Antioch-mun tamatkununaq tuuq Jew-ŋungitichuanun uqautigiluumaaŋniŋaat tusaayugaallautaq Atanŋuruakun Jesus-kun. ²¹Agaayyutim sayyiqsimanigai, aasiin iŋugiaktuat tusaaruat mumiksitŋasiplugich Atanigmun ukpiqsriŋikun. ²²Ukpiqtuanuruat Jerusalem-mi tusaanigsut tamatkunuuna. Taatnaqhutinj tuyuqaŋniqsut Barnabas-mik Antioch-mun. ²³Barnabas tikitŋami, ilaan iŋitchuŋiniŋaa Agaayyutim savaaŋikkaŋa taamani, aasiin quyallapiagŋniqsuq. Ilaan pitchuksaaŋniŋai iluqaisa tuniqsimmatritquplugich Agaayyutmi iluqnaaqsimaalikun. ²⁴Barnabas iŋullautapluni ukpiqsriŋlapiaghuni Ipqitchuam Irrutchim analataŋiniŋaa. Tavraasiin iŋugiaktuat iŋuich maliguaqtiguŋniqsut Agaayyutmi. ²⁵Tavrakŋa Barnabas aullaŋniqsuq Tarsus-mun pakkiqŋu Saul. ²⁶Aasiin paqitnamun Antioch-muutiniŋaa. Tavraniasiin atautchimi ukiumi iqatauplutik iŋugiaktuanik ukpiqtuanuruanik iŋisautriplutik. Taavrumani Antioch-mi ukpiqtuanuruat taiyuutiniŋniqsut sivulliuplugu “Christ-ŋum iŋuiŋik.”

²⁷Taatnaŋhatni tamaani iŋaŋilli sivuniksriqirit utlautiniqsut Jerusalem-miŋ Antioch-mun. ²⁸Iŋaŋat atiqagŋniqsuq Agabus-mik sivullikkauhigmigun Ipqitchuakun Irrutchikun makitluni uqaŋniqsuq nigisunnamun tikitkisiŋiplugu iluqaanun nunamun. Taamnaasiin nigisunnaq taavruma uqautigikkaŋa atuumaruq Claudius qaukŋupkaqŋu Rome-mi. ²⁹Taatnaqhutinj ukpiqtuat sivunnigŋniqsut aatchuutinik tuyuqaŋukhutinj piyummiŋaŋniqtutilaagmikni ukpiqtuaqatiumiknun Judea-mi. ³⁰Iŋiŋich tuyuŋniqsut aatchuutinik Barnabas-kunlu Saul-kunlu ukpiqtuanuruat qaukŋitŋun.

12

Ukpiqsriuat Piyuaqsiupsaathat

¹Umialgumli Herod-ŋum aullaŋniŋiŋaa nagliksaaqtitchiŋiq iŋaŋitŋik ukpiqtuanuruat. ²James, John-ŋum aniqataa, savikpaŋmik tuqqutinniŋaa. ³Aasiin Herod kanjiksikamiun quyalitŋilli Jew-ŋuruanik tiguniŋaa Peter suli naŋititchiaqsiŋniqsuq ukpiqtuanik. Taatna irrutriŋha atuummiŋniqsuq nigilhatni pupsaŋniŋilaamik qaqqiamik. ⁴Peter taamna tigukamitruŋ inillaŋniŋaat isiqsivimun, qaitlugu sisamaiŋun aŋuyyiuqtinun qaunag-itquplugu. Herod-ŋum sivunnigaa Peter tikiutilugu iŋunmun atanniŋsitchuklugu nigiqpagvikaaq atilik Apqusaakkauhigmik pitlupkan. ⁵Peter isiqtauŋhani ukpiqtuanuruatli iniqsruutiniŋaat piliqillapiaghutin Agaayyutmun.

Peter-m Anipkaŋha Isiqsivimniŋ

⁶Herod-ŋum tikiutisukkaa Peter iŋunmun atanniŋuklugu sivuŋaatni iŋuich. Unnuanani anitchiŋiksraŋan iŋunmun Peter siŋiŋniqsuq akunŋatni malguk munaqsrik, malguiŋik kalimniŋiŋik pituqaqhuni, suli isiqsivimun paanŋ qaunaksriqaqhutinj munaqsriŋik. ⁷Taimmaiŋaq atanŋum isaŋulga sagviŋniqsuq, isiqsivimun ilua qauplugu. Isaŋulum iqiŋsaŋniŋaa aksiklugu Peter tuiqqaŋagun nipliutiŋlugu, “Qilamik makittin!” Tavrauŋaa kalimniŋich katanŋniqsut tayaŋniŋniŋ. ⁸Isaŋulum

qilamiksriġnigaa, “Tapsiaġiksaagutin, aluġutikkiñ atilugik.” Peter taatnatun piñiqsuq. Isaġulgum nipliutipsaagñigaa, “Uligaagutin malinġa!”⁹ Peter-m maliaqsiñigaa isiqsiviniñ miñ kanjicsillapiagaaluaqnagu isaġulinġmun taatna piñi. Ilaa siññaqtuġasukniagñiqsuq.¹⁰ Appusaagutiniġaa sivulligñi qaunaksrini tuglinjitiñi sulipsuuq, aqullipluguasiñi tikiññiqsuk savigruagmun paamun anigisiplutik nunaqqimun. Taamna paa anmalgiññiqsuq inġmigun, ilinġikaasiñi aniplutik. Ilinġik qilamiksruqhutik apqutikun, aasiñ taimmaiñaq isaġulgum uninġigaa Peter tamaunġa.¹¹ Tavrani Peter-m kanjicsivaaluaqsiñigaa tamanna atuumaruq. Uvva itnaġniqsuq, “Nalupqiginaigigaa Agaayyutim tuyuqalġha isaġulinġmiñnik annautisaġlunġa Herod-ġum anġalatchiġhaniñ. Ilaan anniqsuqmigaanġa Herod-miñ suli Jew-ġuruaniñ piyaqqisuktuaninġ uvamnik.”

¹² Taamna qauġriaqpalaktiqami utlautiniqsuq kinunġanun Mary-m, aakanġan John Mark-ġum. Tavraniġi inġugiaktuat katimaniqsut inġiqsruqhutinġ.¹³ Taluata silataani Peter katchaqtuġniqsuq. Niviaqsiq atiqagñiqsuq Rhoda-mik utlautiniqsuq paamun kisupmagaan.¹⁴ Peter-m nipaa ilisaqñigñigaa. Quviatchaqtqipaitluni anġmautigaluaqnaguunniñi utiqtiġniqsuq kiñumun uqagiaqhuni, “Peter qakma!”¹⁵ Taapkua nipliutiniġaat, “Kinniġivaluktutin!” Aglaan taamna niviaqsiagruk nalupqisunġinñiqsuq. Aasiñ kiulgiññigaa, “Irrusia pivalukkiñ.”¹⁶ Peter-m nutqautinġinñigaa katchaqtuġli. Kiisaimmatai anġmautiniqpaat. Ilinġisa qinġiqamitruġ quviġutchanġniqsut niġiunġillaqhutinġ.¹⁷ Peter-m urriqaniġai nipaisaaquplugich aasiñ uqautiaqsiplugich qanuq Agaayyutmun annisisilaagmiñnik isiqsiviniñ miñ. Uqautipsaagñigai, “Kilikumagisi James-lu atlatlu ukpiqtuat.” Aasiñ ilaa aullaġniqsuq atlamun inimun.

¹⁸ Uvlutqikman isiqsivium qaunaksrai aupiġlanġniqsut. Kanjicsitlaigñigaa qanuqtilaanġa Peter-m.¹⁹ Herod-aasiñ tiliriñiqsuq inġunġun pakaqulpuq Peter aglaan paqinġinñigaa. Herod-ġum apiqsruqtuqqaagñigai munaqsrit aasiñ tilisigiplugich tuqqutquplugich. Tamanna atuumaanikman Herod Judea-miñ aullaġniqsuq ittuallagiahuni Caesarea-mi.

Herod-ġum Tuqulġha

²⁰ Herod-ġumguuq qinnausimallapiagñigai inġuich inġuuniaqtuat Tyre-miġu Sidon-miġu. Taatnaqhutinġ ilinġisa katiplutinġ qinġigiaġniġaat Herod. Taapkua utlautiruat sivulliuplugu ilauraannaktaagñigaa umialġum tuglia, taamna atiqaqtuq Blastus-mik. Aasiñ taatnaqqaqhutinġ utlautiplutinġ Herod-mun inġiqsruġiaġniġaat qinġiugisumaaliksraġmiktigun, atakkii taapkua Tyre-miut Sidon-miut niqiqagviqatut umialġum nunagikkananiñ.²¹ Uvvaasiñ nalunaiqsami uvlumi Herod atnuġaaqtuqhuni umialgutnaġmiñnik aquvinniqsuq atangvinġmiñun uqautriviksraġmiñun inġunġik.²² Tyre-miut suli Sidon-miut naalaġniruat Herod-mik nipliagaqsiñiqsut itnaqhutinġ, “Taamna Agaayyutim nipigigaa. Inġulhiñaq nipiqañitchuq taatnatchiñnik.”²³ Taimmaiñaq Agaayyutim isaġulġan Herod atniġñatchigñigaa inġalaunġi atakkii kamakkutaitluni Agaayyutmik. Qumaich niġiñigaa aasiñ tuquniqsuq.²⁴ Aglaan ukpiqtuarguuq siamitchiñiqsut Agaayyutim uqalġhanik aasiñ inġuiallapiagtuat akuqtuġniġaat.²⁵ Suli Barnabas-lu Saul-lu naatchikamik savaagmiñnik utġniqsuk Jerusalem-miñ Antioch-mun tuvaqaqtigiplugu John Mark inġmikun.

13

Ipqitchuam Irrutchim Piksraqtaaqalha Barnabas-mik suli Saul-mik Nutaamun Savaamun

¹ Ukpiqtuanuruat Antioch-mi ilaqaǵniqsut iñunnik sivuniksriqiriniglu ilisautriñiglu itna, Barnabas-miglu, Simeon-miglu (taiyuutilinmik Taqsipanmik), Lucius-miglu (Cyrene-miumik) Manaen-mik (iñuguaqtaǵniqsuaq Herod-mik kavanaauruamik) suli Saul-mik.

² Uisauraǵniqsut tamarrumani uvlumi. Agaayupkaqtitlugich Ipqitchuam Irrutchim nipliutinigai, “Barnabas-lu Saul-lu piksraqtaǵisigik uvanun savaaksranun tuqłuummatigikkamnun iliniknun.”

³ Tavra uisauraqhutinj agaayuanikaminj arganjmiknik patiklugiglu tuyuginigai.

Uqqiraqtik Cyprus-muthak

⁴ Ipqitchuam Irrutchim tuyuginigik Barnabas-lu Saul-lu. Iglighutik Seleucia-mun aasii tavrakña tiksigñiqsuk qikiqtamun taiyuutilinmun Cyprus-mik.

⁵ Ilinik tikitñamik Salamis-mun nunaaqquramun Cyprus-mi quliaqtuaǵniqsuk Agaayyutim uqalhanik Jew-ñuruat katraǵviatni. John Mark-mik ikayuqtiqaǵniqsuk.

⁶ Tavrakña nunakuaqhutik taavrumuuna qikiqtakun tikiñniqsuq Paphos-mun. Taavrumani nalautchiñiqsuk anatkumik Jew-ñuruamik atiqaqtuamik Bar-Jesus-mik Hebrew-miutun [suli Elymas-mik Greek-miutun]. Ilaa nipiqaǵniqsuq sivuniksriqiraunipluni.

⁷ Ilaan ilannaǵinigaa kavanaauruag taavrumani qikiqtami, atiqaqtuagguuq Sergius Paulus-mik suli puqiksuanupluni. Taavruma kavanaauruamguuq aiyugaaqtullapiagñigik Barnabas-lu Saul-lu tusaasukhuni Agaayyutim uqalhanik.

⁸ Aglaan taavruma anatkum Elymas-ñum akilliliqsuǵniǵik taapkuak atakkii kavanaauruag ukpiqsritqunjitlugu Christ-mik.

⁹ Aasiin Ipqitchuam Irrutchim analataǵigaa Saul, taggisigaǵmiruaqtuuq Paul-mik. Taavruma Paul-ñum qinñiqamiuj nalinñiaaqługu taamna anatkug

¹⁰ nipliutinigaa, “Ilvich tuunǵaum atrigigaatin! Iluqaan nakuuruag uumiginigñ ataramik kinniplugich iñuich pisaasulipkun. Uqautiginajuguj Agaayyutim ilumutuulha sagluuqtuanunilugu.

¹¹ Pakma Agaayyutim anasiñjuqsagñiaǵaatin. Qinñitlaisaallakkisirutin qaumamik.” Taatnaǵluqaaqtuq Elymas-ñum ilitchuqłignigaa taaqtuamun matulhak irranmi. Ilaa saptaaqsiñiqsuq kisumun iñunmun tasiullañniaqupluni arganjmigun.

¹² Kavanaauruam qinñiqamiuj taamna atuummiruag ukpiligñiqsuq quvigutchakhuni ilisauttutaanik Agaayyutikun.

Paul-lu Tuvaaqatiunilu Antioch-munñiqsut Pisidia-mi

¹³ Paul-lu tuvaaqatiunilu Paphos-miñ tiksigñiqsut Perga-mun Pamphylia-mi. John Mark-ñum uninñigik utiqhuni Jerusalem-mun.

¹⁴ Taapkuak Perga-miñ igligniqsuk tikitlutik Antioch-mun Pisidia-mi. Jew-ñuruat minguiqsiaǵviata uvluni utlautiniqsuk katraǵviatnun aquvitlutikaasiin.

¹⁵ Moses-ñum maligutaksraña suli sivuniksriqirit aglaanitiñ agliqianikman katraǵvium qaukñisa itnaǵnigñik, “Aniaqatiuk, uqauttutiksraqaǵuptik pitchuksaǵutmik iñunmun uqaqugipitigñ ilinjitñun.”

¹⁶ Paul makitnami urriqaplugich uqautiaqsiñigai, “Jew-ñuqatiumaan suli sumiunruapayaasii taluqsriruasii Agaayyutmik! Naalaǵnillaksitñaj!

¹⁷ Agaayyutaata Israel-aǵmiut sivulliaavut piksraqtaagñinikkani.

Ilaan kamaqaqsipkaqlugich taimani iñuuniahatni Egypt-mi. Suli Agaayyutim annisiplugich Egypt-miñ sanñimigun kamaqaqtuakun. ¹⁸ Suli malgukipiani ukiuni Agaayyutim iglutuqlugich Israel-aagmiut iglauhatni suviksraillaami munaqiplugich. ¹⁹ Tavra iñugaagrauch Canaan-mi piyaqquanikamigich iñuksraqtaqmiñun nunaksrirutiginigaa. ²⁰ Suli aquagun tamatkua sisamat tallimakipiat malgukipiaq qulit ukiut ilaan qaitchiñigai sivulliuqtiksranjitiñik iñuguñialhanunaglaan Samuel-ñum taivruma sivuniksriqirim. ²¹ Aasiñ taapkua Jew-ñuruat umialiqagaqsipmata Agaayyutim qaitchiñigai Saul-mik igñinanik Kish-ñum kinuvianjiñiñ Benjamin-ñum. Malgukipiani ukiuni atanniqsuqtigillummaan umialiginigaa. ²² Aglaan Agaayyutim Saul piqqlugu inaniqsinnigaa David-mun umialiguqluguasii taapkununa. Taamna iñuk Agaayyutim itnautigimanikkaña sivuani, ‘Taamna David igñiña Jesse-m iñuk quviasuutigigiga atuigisipluni pisuligikkamnik iluqaagun.’ ²³ Taavrumakña David-ñum kinuvianjiñiñ Agaayyun tikiutriruq Jesus-mik anniqsuqtiksramik Jew-ñuruanun, taatna ilaan akiqsrułigmisun. ²⁴ Sivuanu Jesus-ñum aggiñhan John-ñumli quliaqtuagutiniñigai iluqaisa Jew-ñuruat mumiquplugich paptaaqtillugillu. ²⁵ Aasiñ John naatchiyasikami savaqmiñik ilaan nipliutiniñigai, ‘Kisuunasugivisitña? Uvaña taivruminauñitchuña niñigukkaqsi. Ilaapiaq aggiñiaqtuq kinupkun. Uvaña taivruma isigaiñi aluğutaiqsksraulunaunniñ nalliummatinitchuña.’

²⁶ ‘Aniqatiumaan, Abraham kinuviağikkanasii suli iluqasi uvani taluqsriuasii Agaayyutmik, taamna tusaayugaallautaq anniqsuğiakun tuyuruq uvaptiknun. ²⁷ Jew-ñuruat iñuuniaqtuut Jerusalem-mi suli sivulliuqtituummagmin ilitchuğiniñiñigaa Jesus Anniqsuutaulha. Minguiqsiagvipayaami agliqirağigaich uqauttutinich sivuniksriqirit katrağvinmikni aglaan kaniqsisaitlugich. Patchisigikamitruñ Jesus ilinisa ilumun atuumapkağniğaiç sivuniksriqirit uqautigikkanich. ²⁸ Sumikunniñ patchisiksraitçaluanağmin agvisiksraitlugu iniginiğaa Pilate tuqqtutiquplugu. ²⁹ Aasiñ immianikmatigik supayaat Agaayyutim uqauttutai maliguaqtañ atqagniğaa kikiaktuutrivinmiñ inillakhugasiiñ iluviğmun. ³⁰ Aglaan Agaayyutim anitqiksinnigaa tuquligmiñ. ³¹ Iñugiaktuani uvluni Jesus sagviaqtuğniqsuq tamatkununa igliqatmiñun Jerusalem-mun Galilee-miñ. Pakma taapkua ilisimaraurut ilaagan iñugikkaptiknun Jew-ñuruanun. ³²⁻³³ Uvaguutuuq uqautigiptigiñ tusaayugaallautamik, itna, Agaayyutim akiqsruutigikkaña sivulliaptiknun pakma atuumapkağniğaa uvaptiknun kinuvianjuruuanun anitqiksitnamiun Jesus iñuuligmun. Atakkii tugliani Psalm aglausimaruq itna,

‘Ilvich igñiğigikpiñ,

ugllovak aapağtuqtuña ilipnun.’

Psalm 2:7

³⁴ Agaayyutim anipkaqamiun Jesus tuqqtutiqikkumiñaiqlugu akiqsrup-saagniqsuq itna,

‘Aatchuqniagipsi ipqitchuaniglu nalupqinaitchuaniglu akiqs-ruutigikkamnik David-mun.’

Isaiah 55:3

³⁵ Taatnaqhuni atlamisuli Psalm-mi David-li nipliğniqsuq,

‘Savaktin ipqitchuaq aupkağumiñaitkiñ.’

Psalm 16:10

36 David-guug savautrigaluaqmiruaq Agaayyutmik iñuulikigmiñi. Tuqurpan iluviñniġaat piqasiutiplugu sivullianjiñun, timaa aasiñ tavrani aupluni. 37 Aglaan taimña Jesus Agaayyutim anjpkakkaña tuquľigmiñ auñaitchuq. 38 Iauramaañ, iluqasi kanjqsiruksraurus ilumutuulikigmik quliaqtuaġikkamnik ilipsitñun, Taavrumuuna Jesus-kun Agaayyutim natqilhiñaugai killuqsautisi. Kiñaanñiñ tupiksriñiaġigmigun maligutaksraiñik Moses-ñum nalaunñasipkakkauyumiñaitchuq Agaayyutmi. 39 Aglaan kisupayaq ukpiqsriruaq ilaanik nalaunñasipkakkauruq ilaani. 40 Taatnamik qaunagititchi. Atuummiñitichumauq ilipsitñun taipkua sivuniksriqirit itnautaat,

41 ‘Atañii, mitautiqaqtuasii Agaayyutmik!

Atlayuaġilugu piyaqquġniaqtusi.

Iñuupkaġlusi savaaqagisiruña ukpiġiyumiñaisapsitñik unniñ iñuum uqautiniagaluqpassi.’ ”

Habakkuk 1:5

42 Paul-lu Barnabas-lu aniaqsiptomaknik katraġviatniñ iñuich aiyugaaqtuaqsiñiġaich utitqiquplugik minguiqsiagvik tikitqikpan uqautipsaagiquplutinj tamarrumuuna. 43 Kinuagun katimalhum iñugiaktuat Jew-ñuruat suli mumiksimaqtuat Jew-ñuruat ukpiġusiatnun maliaqsiñiġaich Paul-lu Barnabas-lu. Aasii ilinjik pitchuksaagñiġaich ataramik tunnavigitquplugu Agaayyutim iluaqqutrisaa.

44 Minguiqsiagvik tikitqilgitman iñuich iluqatiqayaq katinisut naalagiaqhutin Agaayyutim uqalhanik. 45 Tavralli Jew-ñuruat qiniqamisigin iñugiakpauraqtuat siqñalillapiaqhutin akikñaqulugich Paul-ñum uqautai uqagñiqiñuutiaqsiñiġaat. 46 Aglaan Paul-lu Barnabas-lu uqagñiqisuk taluqsranjillapiaqhutik itna, “Agaayyutim uqalha sivulliulugu uqautauruksrauruq ilipsitñun Jew-ñuruanun aglaan tusaasukkumiñaitkiksi. Taatnalipsigun ayakkiksi iñuuliq Agaayyutitñaqtauruq. Taatnamik uninñiagipsi aullaġunuk tamatkununa Jew-ñunjtichuanun. 47 Taatnakii Agaayyutim urriqsuġaatiguk itnailiplugu, ‘Nalunaiqsagigikiñ qaumaruatun itquplutin Jew-ñunjtichuanun

anniqsuquplugich iñuich suniañanipayaaq nunam.’ ” *Isaiah 49:6*

48 Tavra Jew-ñunjtichuat tusaakamitruñ taamna quyaqaqsiñiqsut Agaayyutim uqalhanik quviatchallapiaqhutin. Aasiñ taapkua piksraq-taauruat iñuuliqaquplugich Agaayyutitñaqtauruamik ukpiqsrilġiñiqsut. 49 Uvvaguug Agaayyutim uqalha siaminniqsuq napmupayaq tamaani nunami. 50 Tavralli Jew-ñuruat akatchiñiqsut aġnanik kamagikkauruanik taluqsriuanik Agaayyutmik suli qaukhiñik taavrumani nunaaqgimi. Piyuaqtinniġaich Paul-lu Barnabas-lu anittitlugikaasiñ nunamikniñ. 51 Uqqiraqtik ipsunniġaak qavia isiganmikniñ. Tavrakñaasiñ aullaġniqsuk Iconium-mun. 52 Aglaan ukpiqtuat unisauruat Antiochmi quviasunniqsut Ipqtichuam Irrutchim anjalatlugich.

14

Iconium-miilhak

¹ Taapkuak Paul-lu Barnabas-lu tikitñamik Iconium-mun, sivuanisun utlautilġiñiqsuk Jew-ñuruat katraġviatnun. Uqautrillautapiaġataġniqsuk aasiitai iñugiaktuat Jew-ñuruatlu Jew-ñunjtichuatlu ukpiqsrilġisutlugich. ² Aglaan Jew-ñuruat ukpiqsriyumiñaitchuat akatchiñiqsut Jew-ñunjtichuanik. Ilinisaunniñ akikñaqtuliqsitkaich ukpiqsriuanik.

³ Uqqiraqtik nayuutiniqsuk tavrani akuni uqautriplutik taluqs-rautaiqhutik Agaayyutikun. Quliaqtuaħakni iħuaqutriħigmigun Agaayyutim savaktitlasiplugik quvinqaqtuanik savaanik, taavrumuuna qiniqtiinīgaa uqauttutaak ilumutuulħa. ⁴ Nunaaqqim iħui malģuiguģniqsut, iħanich iħuich iħaliutiplutin Jew-ħuruuanun atlatsuli tappiutiplutin uqqiraqtinun. ⁵ Kiisaimma Jew-ħunħichuat suli Jew-ħuruat sivulliuqti-tuummaģmin sivunnigħiqput anallaħugukħugik unniiħ miħuqtuģlugik uyaģanik. ⁶ Uqqiraqtik iħitchuģikamitku taamna sivunniugun qimanħniqsuk Lystra-munlu Derbe-munlu, nunaaqqinħun Lycaonia-mi. ⁷ Lycaonia-mi quliaqtuagaqsilģiħniqsuk tusaayugaallautamik.

Lystra-miħhak

⁸ Tavraniģuq Lystra-mi qiniģniqsuk iħunħmik pilģuirrutiaqtuamik isiganħmigun anilģataħimiħiħaglaan. Pisunģanħiħniqsuq aģlaan aquppitħapluni. ⁹ Taamnaguģ naalaģniħniqsuq Paul-ħum uqauttutaiħun. Aasiħ iħitchuģipluģ taavruma ukpiqsrilalaħa iħuaqsiħkauliksraģmigun Paul-ħum qiniħaqsiniģaa nalaģun ¹⁰ nipliutinīgaa nipitusipluni, “Qikaģiħ.” Taamnaguģ anun maksriħniqsuq pisukkataaqsipluniasii. ¹¹ Uvvaguģ iħugiaktuan Paul-ħum savaaģikkaħa qiniħamiuħ Lycaonia-ģmiuraaqħutin niprallaħniqsut itnaqħutin, “Agaayyutivut iħuģuģniqsut aasiħ atqaqħutin uvaptikun.” ¹² Atchigħiģaat Barnabas Zeus-mik Paul-aasiħ Hermes-mik atakkii taamna Paul nipliraqtaupman. ¹³ Tavraniģuq piqaģniqsuat agaayyuvinħmik anģuaģmikħun Zeus-mun silataani nunaaqqim. Aasiħ agaayuliqsi taamavrumuħa Zeus-mun tikiutriħniqsuq uumaruanik anusalunik naurianiglu paamun. Tavrataamna iħuiħlu tavrani tunillaģuaqsiħniqsut kamaksrisukħutin uqqiraqtinħik.

¹⁴ Uvvaasiħ iħitchuģiaqsiħkamitku taamna Barnabas-ħumlu Paul-ħumlu aliktuģniģaik atnuģaatik aasiħ upaktuutiplutik itnaqħutik tamatkunuħa, ¹⁵ “Ukuqsiħ, suvaata itnasiaģpisi? Iħuħiħauruģuk ilipsisuntuuq. Aģģisuanħuruģuk uqautityaqħusi tusaayugaallautamik mumiqugaluaqħusi matkunakħa agaayyutinħuniħ iħuuruamun Agaayyutmun, iħiqtanun qilamlu nunamlu taģiumlu supayaamlu taapkunani ittuan. ¹⁶ Taavruma Agaayyutim qaanjaniktuami iluqaisa iħuich iħatchiģniģai sivunnitlasiplugich iħuuniahatigun. ¹⁷ Aģlaan ataramik kanģisimapkaiģniģaa nakuuruaruħi savaallautaģmigun, sialuk tatpakmakħa qaitħuģu suli niqiksrat nautchiat piviksraħisigun qaisimaagi, ilipsiħiasiiħ quviasuktitlusi.” ¹⁸ Taatnaiħipluģu uqautiuraģniħallaisa Barnabas-ħumlu Paul-ħumlu nutqaqtipqauraģniģaik tunillaħiksraħatniħ inħmikħun.

¹⁹ Aasiħ iħanich Jew-ħuruat Antioch-miħ Pisidia-miħtuamiħ suli Iconium-miħ tavranaģniħniqsut. Tavra piqatiksraģniħaqtuqħutin iħugiaktuanik inħmikħun uyaģanik miħuqtulģiħniģaat Paul. Kalinħiģaat anitħuģu nunaaqqimiħ tuqunasukniħaģuģu. ²⁰ Aģlaan ukpiqtuaqatiunģ katipmata avataanun Paul makitħuni utiģniqsuq nunaaqqimun, uvlaakuqmanaasiħ ilaalu Barnabas-lu aullalģitħutik Derbe-mun.

Antioch-mun Syria-miħtuamun Taapkuak Utilħak

²¹ Paul-lu Barnabas-lu quliaqtuaqmakħik tusaayugaallautamik Derbe-mi iħugiaktuat ukpiqsrilģniqsut. Tavraasiħ utiģniqsuk Antioch-mun Pisidia-miħtuamun Lystra-kun Iconium-kunlu. ²² Pitchuksaaģuģich tunħaviqaqpluģich Agaayyutmik, uqautiniģaich itna,

“Uvagut iglutuqtuksaurugut iñugiaktuanik ihuilliugutinik isitlasiñiapiaguta anjaayugautaanun Agaayyutim.”²³ Tikitchagikamik ukpiqtuanjuranun nalunaiqsisiragnigaich ukpiqtuanjuruat qaukhiksranjitnik, sulii agaayyugaaqhutinj uisauraaghutinjlu tamarrumani uvlumi injqsruutiniigaich Agaayyutmun qaunagitquplugich tunjavigikkanatnun.

²⁴ Taapkuak iglianikamik Pisidia-m nunanani Pamphylia-mun tikiññiqsuk. ²⁵ Tamatkunani Perga-milū tusaayugaallautaq uqautigiaqsilgiññigaak, tavrakñaasiiñ Attalia-mukhutik. ²⁶ Taavrumakña tiksiquhutik utiññiqsuk Antioch-mun aullaqqaagatagvijmikhun. Tavrakña aullaqtuak ukpiqtuanjuruat injqsruutianikamisigik Agaayyutmun qaunagitquplugik savautiñhakni inmiñun. Taavrumña utiññiqsuk naatchikamik savaagmiknik. ²⁷ Tikitmaknik Antioch-mun ukpiqtuanjuruat katipmata taapkuak tusaayugaaqtinnigaich iluqaanik Agaayyutim savaanjanik tumigiplugik sulii Jew-nunjitcheatunniñ ukpiliqsitlugich. ²⁸ Tavraniasiñ ukpiqtuaqatiumikni taapkuak nayuutiniqsuk akuni.

15

Katimalhat Jerusalem-mi

¹ Kinuagun iñuich ilañich tikiññiqsut Antioch-mun. Iisautriaqsifiqsut ukpiqtuanik itna, “Nalunaitjutchiqsimaitchupsi timipsigun tuvraqlugich Moses-ñum tillisai anniqsukkauyumiñaitchusi.” ² Paul-lu Barnabas-lu qapiqtailiaqsifiqsuk ilinjitnik taavrumuuna. Taatnaqhutinj sivunniññiqsut Paul-lu Barnabas-lu ilalugik atlanik Antioch-miunik Jerusalem-muquplugich. Taakmani uqaqatigiruksragigaich uqqiraqtitlu ukpiqtuanjuruat qaukijnitlu tamatkunuuna Moses-ñum tillisaigun. ³ Taatnaqhutinj ukpiqtuanjuruqaatinjisa tuyuginigaich. Igligniqsut Phoenicia-kunlu Samaria-kunlu uqautriplutinj Jew-nunjitcheatunniñ muminñiplugich Agaayyutmun. Taatnatchim tusaayugaam iluqaisa aniaqatigiich quviatchaktinnigai. ⁴ Aasiñ Jerusalem-mun tikitmata ukpiqtuanjuruat piqasiqhutinj uqqiraqtinik sulii qaukhigñik paglanigaich. Taapkununa tusaayugaaqtirrutiginigaat Agaayyutim iluqaan savaagikña inmiktigun. ⁵ Aglaan ilañich ukpiqsiruat Pharisee-ñusuuruat makinniqsut itnaqhutinj, “Jew-nunjitcheat ukpiqsiruat nalunaitjutchiqsuksraupiaqtut uqautikkaulutinj tupigiraksraginilugu maligutaksraña Moses-ñum.”

⁶ Taatnaqhutinj uqqiraqtitlu ukpiqtuanjuruat qaukijnisalu katimaniqsut isummatigisuklugu taamna. ⁷ Uqaksraqtugaluqmata Peter makitluni nipliññiqsuq, “Aniqatiumaan! Iisimarusi inilgaan akunnapsitniñ Agaayyutim piksraqtaagipmaña uqaqiaqupluna tusaayugaallautamik Jew-nunjitcheanun ukpiqsritquplugich Jesus-mik. ⁸ Aasiñ Agaayyutim ilisimaligmigun iñuich isumanjitnik uqaqigaa akuqtuiñ Jew-nunjitcheanik qaitchiplugich Ipqitchuamik Irrutchimik, atriplugu qaitchiñ uvaptiknun. ⁹ Uvagullu ilinijllu atlakaagiisingitkaatigut. Killuqsautinjitnik natqutiniñai ukpiqiaqutripmata. ¹⁰ Uvvami suvaata naipitchukpisiun Agaayyun sulii Jew-nunjitcheat tupiksripkagniaqglugich tillisinik sivulliptalu uvagullu tupigilguisaptiknik? ¹¹ Uvagut ukpigigikput Agaayyutmun anniqsuliqput ihuaqqutriñhagun Atanikun Jesus Christ tamatkunatuntuq.”

12 Katimaruarguuq iñuksruiqhutin naalağniñiqsut Barnabas-ñumlu Paul-ñumlu tusaayugaaqtirrutaaknun atlayuağnaqtuaniglu quviqnaqtuaniglu Agaayyutim iñiqtağikkañagun inmikkun akunğatni Jew-ñunjtichuat. 13 Uqağuiqmaknik James-ñum uqautiaqsiñiğai, “Aniaqatiumaan, naalaqsitja! 14 Simon Peter-m uqautigaatigut qanuq Agaayyutmun aullağniipluni ukpiqtitlugich inmiguaqtitchaqlugu Jew-ñunjtichuanin iñuksraqtaaqtuq ukpiqsriyumiñaqsiplugich. 15 Suli sivuniksriqirit uqautaantun immiutiha itnauvva aglausimaruamun, 16 ‘Aquagun Atanğuruaqaa utiğisiruqa.

Aasiili ikayuitqikkisiruqa David-ñum kinuvianinik tupaağruktitun it-tuanik.

Nappatqikkisigiga piyaqqukkauruaq.

17 Iluqağmin atlatlu iñuich pakaaqağumuut Agaayyutmik, iluqağmin Jew-ñunjtichuat piksraqtaagikkatka uvanñun.

18 Taatna Atanğuruaq uqaqsimaruq,

ilitchuğipkairuaq tamatkunin ja inilğaan.’

Amos 9:11, 12

19 “Aasiin uvanjali sivunniutigiga uqumailliuqtitpakhasuñaqnagich pilavut Jew-ñuruat atuqtaksranisigun Jew-ñunjtichuat mumiksuaat Agaayyutmun. 20 Aglaan aglaglugich uqautilavut qanusiq niqi tunillaumakpan aanguanun nigitqunillugu, suli qaayugnaqtualigmin atlatulikun piisimaaglugich, suli augiqsimailaanik nigrutitunillugich unniin auktunillugich. 21 Taimaknaqana Jew-ñuruapayaat ilisimagaat atuqtaksrat Moses-kun qaisaurat atakkii minguiqsiağvipayaami agliqiplugich inunñun katrağvinitni. Tavra.”

Tuyuqathat Ukpiqtuanuruanun Jew-ñunjtichuanun

22 Tusaakamisigin uqqiraqtit suli qaukñuruatlu iluqağmiglu ukpiqtuanuruat sivunniğniqsut anutinik piksraqukhutin Antioch-muktuksranik Paul-kunlu Barnabas-kunlu, aasii nalunaiqsiplutin Judas-mik taggisiquaqtuamik Barsabbas-mik suli Silas-mik. Taapkuak inñuk sivulliuqtillautuniqsuak ukpiqtuaqatiumikni. 23 Taapkuñuuna tuyuutinich tuyuuniqsut, “Aniaqatusii, uvagut uqqiraqtauruaguutlu qaukñuruaguutlu, tuyuqtugut nayaanğamik iluqaitñun Jew-ñunjtichuanun ukpiqtuanun Antioch-mi, Syria-milu suli Cilicia-mi. 24 Tusaanigikput ilanitñun ilagikkaptiknun ihuillutaagñiplusi akatlusi uqatigimikkun, taatna pitqulugich pinjtkaluaqtitlutin uvaptikñun. 25 Tavra-taatna katimapluta suli iluqata atisipluta, piksraqtaaqtuqut uqağiaqtauksranik aasii aullaqtillugich ilipsitñun. Taapkuak piqataugisiruk ilauraannaptikni Barnabas-milu Paul-milu, 26 taapkuak inñuk suksraagiruak inuñigmiknik savautriğmikni Atannaptiknik Jesus Christ. 27 Judas-lu Silas-lu tuyuğiniağivut ilipsitñun. Uqautipsaagisigaasi tamatkunuuna aglakkaptigun. 28 Atakkii Ippitçhuaq Irrusiq piqatigiplugu sivunniqsugut qaitchisunitlusi malilgunaitchuanik tuvraaksranik, aglaan taapkunin ja atumanapiaqtuanik: 29 niqinik tunillautigimaruanik aanguanun niğinasi auktusunaqasilu unniin qimisimaruamik nigrutmik niğinasi, suli piisimaagusi qaayugnaqtualigmin atlatulikun. Taapkuakna qaunagigupsi pillautagñiaqtusi. Tavra.”

30 Aullaqtitauruat tikitmata Antioch-mun katipkağniğaiç iluqaisa ukpiqtuat aasiin qaitchiplugich taapkunin ja aglanik. 31 Inuich agliqianikamisigik tuyuutinich quviatchanñiqsut pitchuksaagigimikkun. 32 Judas-lu Silas-lu sivuniksriqirauğimikkun uqautriñiqsuk ukpiqtuanik

pitchuksaaqługich ukpiqsrihğmikkun sayyaksaaqługillu. ³³ Aasiin tavraniisugruanikmaknik ukpiqtuaqatiunjitnik taikuuqhutin aullaqtinnigaich kinumun tuyugirinjitnun. ³⁴ [Aglaan Silas sivunnigñiqsuq nayuutisukhuni.] ³⁵ Taapkuagli Paul-lu Barnabas-lu ittuiñağniqsuk Antioch-mi. Piqasiqhutik atlanik ilisautriñiqsuk Atanğuruam uqałhiñik quliaqtuaqhutik.

Paul-lu Barnabas-lu Avilhak

³⁶ Kinuvatigun Paul-ñum nipliutiniğaa Barnabas, “Kiata, utigvigilavuk nunaaqqiurapayaat Agaayyutim uqałhanik quliaqtuağvigikkavuk tikitqattaaglugich aniaqatiut kaniqsityağlugu qanuğli pisilaanaj.” ³⁷ Barnabas-ñum tuvaaqatigisunniğaa John Mark aullağumik. ³⁸ Aglaali Paul-ñum ihağinjtkaa aullautilha ikayunjtługikkii quliaqtuaqmaknik, unitługikunniñ Pamphylia-qsiułhakni. ³⁹ Taatnaqhutik qapiq-tailiłlapiñağniqsuk piqatigiñiğiqhutikunniñ. Barnabas-li tuvaaqasiqhuni Mark-mik Cyprus-mun umiakun aullağniqsuq. ⁴⁰ Taamnali Paul tuvaaqatiksraqhuni Silas-mik aullağniqsuq. Ukpiqtuaqatiutik injqsruutiniğaiç Agaayyutmun qaunagitquplugik igliłhakni. ⁴¹ Iğliğniqsuk Syria-kuaqhutik suli Cilicia-kun, aasiin Paul-ñum sayyaksaaqługich ukpiqtuanjuruat ukpigutinich.

16

Timothy-m Piqasiutilha Paul-mun suli Silas-mun

¹ Paul-kuk iglaugaluaqamik tikilğatağniqsuk Derbe-mun suli Lystramun. Tavraniğuuq ukpiqtuaqaaqmiñiqsuq atilinjmik Timothy-mik, aakanajtuuq ukpiqtuanjupmiñiqsuaq Jew-ñupluni aglaali aapanja Greek-ñupluni. ² Iluqağminj ukpiqtuat Lystra-mi Iconium-mi lu uqautigillautagnağaat taamna Timothy. ³ Paul-ñum Timothy maliquniğaa injmigun. Taatnaqlugu nalunaitjutchiqsinnigaa piqutigiplugich Jew-ñuruat iñuuniaqtuat tamaani nalunjitmatruj taamna Timothy aapaqalja Jew-ñunjitchuamik. ⁴ Apqusrautiligmikni nunaaqqiurani uqautiniğaiç ukpiqtuanjuruat tuvraqtaksranik, uqqiraqtit suli qaukłhiç Jerusalem-mi sivunnikkañitnik ilinjitnun tupigitquplugich. ⁵ Taatnaqhutinj ukpiqtuanjuruat sayyikkauniqsut ukpiqsrihğmiktigun suli ilaniktuuğniqsut ukpiqtuağquuanik uvlugağipman.

Paul-ñum Qiñiqquuraalja Troas-mi

⁶ Taapkua igliğniqsut tumigiplugu Phrygia-miut Galatia-ğmiut nunanaj. Ipiqtichuam Irrutchim piyummataisitmatinj tusaayugaallautamik Asia-muutrinjñiqsut. Ilinich taunuñanjñiqsut. ⁷ Aasiin qallikamitruj Mysia-m killinja saqusukkaluağniqsut Bithynia-m tunaanun, aglaan Jesus-ñum Irrutchiğmigun taatnamuqunijnigai. ⁸ Taatnaqhutinj nalğuñiqsut Mysia-kun tasamuja Troas-mun. ⁹ Tamarrumani unnuami Paul qiñiqquuraagñiqsuq Macedonia-ğmiumik qiñiñuaqtuamalik itnaqhuni, “Macedonia-mun ikaagutin ikayugiaqtigut!” ¹⁰ Paul qiñiqquuraaqtitqaaqlugu itqanaiyaqtigapta aullaqtiqtugut Macedonia-mun. Ikpigigikput tuqluqput tusaayugaallautamik quliaqtuağiaqupluta iñunjun taakipkunuja.

Philippi-mi Lydia-m Ukpiqtuağulja

¹¹ Troas-miñ umiakun aullaqtugut nalğuqhuta qikiqtamun Samothrace-mun, aasiin taavrumaknja uvlutqikman Neapolis-mun

tiksiqhuta. ¹² Tavrakña tagraqtugut Philippi-mun, qaukligmun nunaaqqiatnun Macedonia-gmiut, iñugiaktuanik Rome-mağmiunik iñuqaqtuamun. Taavrumani nunaaqqimi uvliuqtugut. ¹³ Minguiqsiagvium uvlua tikitman anipluta nunaaqqimiñ utlaurigut kuugum siñaanun iniqsrugiagasugiplugich. Aquvitnapta uqaaqtuutrirugut ağanik tavruraptuuq katiruanik. ¹⁴ İlanat naalaqtikput atiqagñiqsuuq Lydia-mik. Taamna tunniuqqairuanuniqsuq sunauraammağiksuanik ukiñhaanik, aggiqsuanumapluni nunaaqqianiñ Thyatira-m. Kamak-sriruanuniqsuq Agaayyutmik. Aasriñ Agaayyutim piyumiñaqsiпкагаа akuqtuñksrañanun Paul-ñum uqagikkaniñik. ¹⁵ Taamna ağanapptaakkaukami piqasiqhuni tupiqatiunñik ilaan aiyugaaqlugich itnaqhuni, “Ukpiqtaununasugigupsitña utlanttutitichi tuppamni itchaqtuagusi.” Kayunaiğñigai tukkiqlugichaasiñ.

Paul-lu Silas-lu Isiqtaulhak Philippi-mi

¹⁶ Uvlut ilanatni iniqsrugviptiknun utlautiñaptikni kpaluuniksuaq niviaqsiğaksraq nalautkikput. İlaa tuంగాqtağniksuaq taatnatchikun sanñiqaligmigun sivuniksrqiapluni, aasiñ atqunaq maninmik piññautinikkaña atanni. ¹⁷ Taavruma Paul-lu uvagullu maliaqsigaatigut nipliapluni itna, “Ukua iñuich savaktai kamağniqsrauruam Agaayyutim.” ¹⁸ İñugiaktuani uvluni taamna niviaqsiğaksraq taatnağniqsuq. Uvvaasiñ Paul-ñum ağıuplugu kinjaqlugu irrusiq itnağniğaa, “Jesus Christ-ñum atqagun tiligikiñ anitquplutin taavrumakña.” Tavrauvaaguq tuంగాqtaq aniñiqsuq niviaqsiğaksramiñ.

¹⁹ Tavra pigirai ilitchuğikamin maninñañniutrin piqsigñiqman Paul-lu Silas-lu tiguniğach. Kaliksraqlugik katimmavinmutiniğach sivulliuqtinñun. ²⁰ Rome-mağmiunun atanniqsuqtinun tikiutiniğach itnaqhutin, “Ukua iñuich Jew-ñuruat akatchirut iñuñnik nunaaqqipsitñi. ²¹ İlisautriplutin atuqtaksrirutit akikñaqlugich malinñiakkavut. Rome-mağmiunurugut! İlinisa ilisauttutinich akuqtugumiñaitkivut unniñ tupigiyumiñaitkivut.” ²² İñugağruich tappiutiniqsut piyuaqniktuanun. Rome-mağmiut analarutilgich tilisiñiqsut aliktuilugik atnuğaanjiknik Paul-ñumlu Silas-ñumlu aasi ipiğaqtuquplugik. ²³ İpiğaqtuqaaqlugik isiqtapkağniğach, tiliplugu isiqsivium qaunaksraa qaunagillautaqu-plugik. ²⁴ Taatna tilianikmatni qaunaksrim inillanñigik qamaniakğimun inimun, isiganiglu payanaiqsuusiqlugik uqumailanik qirunñik.

²⁵ Uvvaasiñ unnuaqpagugunnaqsipman Paul-lu Silas-lu agaayuniqsuk quyaplugulu Agaayyun atuqhutik. Atlas isiqtauqatinñik naalağniñigach. ²⁶ Taimmaiñaq nuna iliqsraaqsiñiqsuq. Isiqsivium tunjavii auliyanñiqsut, talupayaat anmaqlugich suli kalimñigich isiqtapayaaniñ katakhutin. ²⁷ Isiqsivium qaunaksraa itiqtiqami ilitchuğiplugu talut anmaniqmata isumaniqsuq isiqtapayaat aniniplugich. Taatnaqhuni satkuni tiguplugu tuqqtuchağumaqsiğniqsuq inmiñun. ²⁸ Aglaan Paul-ñum nipitusipluni nipliutiniğaa, “Aniyasaaqnak ilipnun! İluqata ittugut!” ²⁹ Isiqsiri qinñuagñiqsuq nannimik. Itchağlukami tatkivunja punniqsuq uullillağmi sivuğaaqnun Paul-lu Silas-lu. ³⁰ Tavrakña annisikamigik atlamun apiqsruğniğik, “Anutiik! Qanuğlunjali anniqsuğayaqpiq?” ³¹ Taapkuak nipliutiniğaa, “Atanğuruakun Jesus Christ-kun ukpiqsriłutin anniqsuğisirutin tupiqatituummaqpiç.” ³² Agaayyutim uqalñiñik quliaqtağvigaqsiñiğaaq atlallu ittuaq tuppqani.

³³ Unnuaqpaguqman isiqsirim igguaqsiñigik atniagñinik aasiñ ilaa tupiqatituummagmi paptaaqtikkaunigsuq. ³⁴ Taatnaanikami ilaan Paul-lu Silas-lu tupigmiñuutiplugik nigipkañigik. Tupiqatigiich quviatchañiqsut ukpiğiagutriptlutinj Agaayyutmik.

³⁵ Uvlaagutqikman Rome-magmiut aňalatinisa aikłiqsuqtitinj tiliñigaich anipkaquplugik taapkuak aňutik aullaqtitlugiglu. ³⁶ Taavruma isiqsirim Paul uqautiniġaa itna, “Qaukłiich anitqugaatik Silas-lu. Aullałhiñaaguqtutik aniuraġniagitchik.” ³⁷ Aglaan Paul-ñum aikłiqsuqtit nipliutiniġai, “Pasiyumiñaitkaatiguk savvaġluutiqaqtilaaptiknik aglaan ipiġaqtuqhunuk iñuñnun qinıqtitlugu inillakmiplunuk isiqsivinjmun. Uvaguktuuq Rome-magmiunuruguk. Uvvami pakma aullaqtitchuñiqpatiguk iriqqakun? Taatniitchumiñaiapiaqtuq! Rome-magmiut qaukłiich inmiknik uvuñagutinj anipkaġlisiguk!” ³⁸ Aikłiqsuqtit Rome-magmiut aňalatinitñun uqautiginiġaich Paul-ñum uqautai. Tusaakaminj Paul-lu Silas-lu Rome-magmiunıhakkuntuuq iqsitcañiqsut. ³⁹ Taatnaqhutinj uqapsaaġiagñiqsut ilinjñun. Anipkañigaich isiqsivinjmiñ aullaquplugik nunaaqqimiñ. ⁴⁰ Paul-lu Silas-lu anikamik isiqsivinjmiñ utlautiniqsuk Lydia-m kinunġanun. Tavrani ukpiqtuaqatiutik qinılgiñiġaik suli pitchuksaaqługich aasiñ unitługich.

17

Thessalonica-miitha

¹ Amphipolis-kuaqhutik suli Apollonia-kun igliġniqsuk Thessalonica-mun piqagñiqsuamun Jew-ñuruat katraġviatnik. ² Piraġiliġmisun tavrıñalgiñiġsuq iñuñni uqaqataupluniasiiñ. Pınasuni minġuiqsiagvium uvluani kanıqsiqkautiginiġai Agaayyutim uqałhi, ³ suli nalupqinaiyaġuñniġaa Anniqsuutim naglıksaaqhuni tuqputauruksrauħa suli aňitqıksuksrauħa tuqułiġmiñ. Paul-ñum itnaġniġai, “Taamna Jesus uqaġikkaġa ilipsitñun Anniqsuutauruq.” ⁴ İlanjich Jew-ñuruat ukpiqsriłıllapiaqhutinj ilaliutiniqsut Paul-mullu Silas-mullu. Taatnaqmiñiqsutuuq iñugiaktuat Greek-ñuruat agaayusriqisruuruat suli qułliuruat aġnat. ⁵ Aglaan Jew-ñuruat siqñaligñiġsuq. Katitchiñiġsuq nalaunñaniurañitcheuanik iññukhutinj piqatiksragmiknik. İlinisa nunaaqqim iñui akatkaqsiñigaich. Isiġiagñiġaat Jason-ñum tupqa pakakhutinj Paul-mıglu Silas-mıglu iñuñnuutisukługik. ⁶ Aglaan paqinjitñamisigik Jason-lu atlatlu ukpiqtuatlu kaliksraġniġaich nunaaqqim aňalataiñun. Tavraniasiñ Paul-lu Silas-lu pasiplugik niplianiqsut itna, “Taapkuak iññuk akatchiñiġsuq iñuñnik nanipayaaq. Pakmatuuq nunaaqqiptiknuñniqsuk ⁷ aasiñ Jason-ñum tukkiqsımaplugik. Paaqłanıġaich tillisai umialġum Rome-mi, uqaqhutinj atlamik umialıqagñıplugu atıqaqtuamik Jesus-mik.” ⁸ Taatnaqmata iñugiaktuat iñuich nunaaqqimlu aňalatai akanniġaich uqaatchagutiġmun. ⁹ Taatnamik aňalati Jason-lu atlallu annitchiqsinnıġaich maniññik aasiñ aullaqtitlugich.

Berea-miithak

¹⁰ Unnupqauraqman ukpiqtuaqatiunıknik Paul-lu Silas-lu aullaqtinıġaich Berea-mun. Tavrani utlautilgiñiġsuq Jew-ñuruat katraġviatnun sivuanisun. ¹¹ İñuich Berea-mi uqautisunınatlukpayaagñiqsut apkunakña Thessalonica-ġmiuniñ. Tusaayumallapiaqhutinj uqalıq naalaqługu, suli uvluġaġipman Agaayyutim uqałhi İlisaaġiniġaich İlıtchuġiniapiaqługu

tamanna Paul-ñum uqaǵikkaña ilumutuutilaanǵun. ¹² Iñugiaktuat tavrani ukpiqsrilǵiñiqsut, iñugiaktuat qulliuñplutiñ Greek-ñuruat aǵnatlu añutitlu. ¹³ Aglaan Jew-ñuruat Thessalonica-mi tusaanǵaat Paul-ñum Agaayyutim uqałhiñik quliacqtuaqǵnipluguptuuq Berea-mi. Taatnamik tavrunaqtǵiñiqsut akatchiaqsilǵitlutiñ iñuñnik isaałhiñaǵuqługich. ¹⁴ Ukpiqtuat qilamiksriǵiñǵaat Paul aullaquplugu taunuña taǵium siñaanun, aglaan Silas-lu Timothy-lu tavraniittuiñǵniqsuk Berea-mi. ¹⁵ Taapkua aullautriruat Paul-mik taunuñautinnǵaat Athen-mun. Taapkuali Berea-ǵmiut utiǵniqsut. Paul-ñum uqautitquniǵik Silas-lu Timothy-lu inmiñuquplugik piyumiñaqsiqauraqpaknik.

Athen-miiłha

¹⁶ Paul taqqiǵiǵmiñi Silas-miglu Timothy-miglu Athen-mi aliatchallapiǵniqsuq qıñiqami iñugiaktuanik aanguanik nunaaqǵimi. ¹⁷ Paul uqaqatiqǵniqsuq Jew-ñuruaniglu ktraǵviatni sulı Jew-ñuñitchuaniglu agaayyiaqtaqtuanik. Uvvasuli uvluǵaǵipman uqaqatiginiǵai nalautnamigich atautchimugviatni. ¹⁸ Taatnaqami nalautchikami Epicurea-ñuruaniglu Stoic-ñuruaniglu ilisautriñitñik qapiqsigiutraqatiqǵniqsuq. Iñajich uqaǵniqsut, “Sumik una uqavaałakti uqaksraqtuva?” Iñajilliguuq niplianiqsut, “Atlanik agaayyutinik una uqaqaqpalliqsuq.” Taatnautiginiǵaarguuq Paul quliacqtuaqman Jesus-mik sulı añitqıñiǵmik. ¹⁹ Aasiñ tikiutinǵaat Paul sivuǵaatnun katimaruat Areopagus-mi itnaqługu, “Iłisimasukkaluaqtugut tamarrumiña nutaamik ilisauttutigikkapnik. ²⁰ Iłaña tusaakkapta atlayuaǵigikput. Iłitchuǵisukkikput qanuutautilaanña tamarruma.” ²¹ Tamaanili iluqaǵmiñ Athen-naǵmiut sulı avakñaqtat tavrani naalaguuniqsut tamarrumuuna nutauplugu tusaakkaǵmikkun unniiñ uqaksraqtuutigiplugich.

²² Tavrani Paul qikaǵniqsuq sivuǵaatnun taapkua katimaruat Areopagus-mi itnaqhuni, “Athen-naǵmiut! Iłitchuǵigiga agaayyutinik ukpiqsrillapiadısi. ²³ Pisuktaulłamni nunaaqqipsitñi qıñiǵitka agaayumaniǵvigikkasi. Paqıttuñña aanguaqtuǵviñmik aglaqaqtuamik, ‘Agaayyutmun nalukkaptiknun.’ Taavrumuuna agaayumaniǵvigikkapsitñun nalugaluaqługu uqautiniǵipsi. ²⁴ Agaayyun iñiqtaqaqtuq nunamik sulı supayaanik imaǵikkañiñik. Atanguruuq qılanmiłu nunamiłu irviqañitchuq agaayyuvikpañni iñuich iñiqtañitñi. ²⁵ Unniñ tunñañitchuq iñuñnun qaitchiłiksrañatnun inuǵikkaǵmiñik atakkii iñupayaat qaitchigai iñuukǵmiglu aniǵniǵmiglu supayaaniglu. ²⁶ Iñuñmiñ atautchimiñ iñiqtaǵigaa iñupayaaq, taamna aggıǵvigiplugu iñuuniaqtuapayaat iluqaani nunami. Sivvani iñiqtaǵigaluaqñagich sivunniqsimagai qanutun sulı nani iñuich iñuutilaaksrañat. ²⁷ Agaayyutim inillañiǵaa taatnatun iñuich pakaǵikpatni paqıtauyumiñaqsipluni atakkii Agaayyun qanitkaluaqtuq iluqaptikni. ²⁸ Atakkii ilaagun kisian iñuuniahutalu aulaalukhutalu ittugut. Taatnaqhutiñ aglaktipsi iñajisa uqaǵiǵaat itna, ‘Uvaguttuuq ilaan qıtunǵaǵiǵaatigut.’ ²⁹ Tavra qıtunǵaǵiniqmatigut isumaruksrañitchugut Agaayyutim irrusia atriqǵasukniǵlugu aanguanik manıññik kaviqsaanik naagaqaa qatiqtaanik unniiñ uyaǵañnik piłiukkanik savayulhatigun iñuich. ³⁰ Taipkunani ukiuni iñuich naluplutiñ piłhatni Agaayyutim tautuiñǵaa iłhat aglaan pakma tillisiqǵaa iñupayaaq mumiquplugu killukun iłhatniñ. ³¹ Ilaa nalunaiqsaaqtuq uvlumik atanniǵaqsigumi nunam iñuanik nalaunñaruakikun tumigiplugu iñuk piksraqtaǵimakkani. Ilaan

nalupqinaiyaǵnigaa iñupayaanun anipkaqamiuñ piksraqtaagimakkani tuqqtutaulhaniñ.”

³² Tusaakamitruñ Paul-ñum uqaaqtuutaa anitqihikun tuqqtutauligmiñ ilañisa tipsisautiginigaa aglaan ilañilli nipligñiqsut, “Naalaqtaup-saagukkiptigiñ.” ³³ Tavra Paul-ñum uniññigai katimaruat. ³⁴ Ilañisa iñuich piqasiǵnigaa ukpiliqhutin. Piqasiqsai ilaqaǵniqsut Dionysius-mik, ilañnatniglu Areopaa-ñuruat aǵnamiglu atiliñmik Damaris-mik sulii atlanik.

18

Paul-ñum Corinth-miltha

¹ Taatnaamikami Paul aullaqñuni Athen-miñ Corinth-muñniqsuq. ² Taamani nalautchiñiqsuq Jew-ñuruamik atiqaaqtuamik Aquila-mik animaruamik Pontus-mi sulii aǵnaatnik Priscilla-mik. Tavrunaptuuq tikitqammigñiqsuq atakkii Rome-maǵmiut atañgata Claudius-ñum aqpiigiplugich Jew-ñuruapayaat Rome-miñ aullaquplugich. Tavra Paul-ñum qiriñigaiǵnigik. ³ Piññañniutiqaǵniqsut iñuuniutigiplugu palapkarriruaǵmik atriplugu Paul. Taatnaqñuni tukkuñiqsuq taapkuñnuna. ⁴ Aasii minguiqsigaiǵipmata Jew-ñuruat katraǵviatni uqaqatiqaǵniqsuq Jew-ñuruaniǵlu Greek-niglu ukpiliqsinniaqñugich.

⁵ Silas-lu Timothy-lu Macedonia-miñ tikitmaknik Paul-ñum aullaǵniññaniñigaa quliaqtuatluñ tusaayugaallautamik Jew-ñuruaniñ uqaqtiigiplugu taimña Jesus Christ-ñuniplugu anniqsuqtauniplugulu. ⁶ Jew-ñuruat igluliqmatni uqaqñutin pigiiplugu, Paul-ñum ipsuñigaa qavia atnuǵaamiññiñ aasiiñ ilaan kanjipsipkaqsaqñugich qanuqñuni taat-naǵigmiñnik itnaqñuni, “Anniqsuqtitchumiñaitkupsi patchisigiruksraurusi ilipsitñun. Uvaña patchisaiqsuna. Uvakñaniñaglaan Jew-ñunitchuanun quliaqtuaǵisiruna.” Taatnaqqaqñugich uniññigai. ⁷ Paul nayuutiqaqsiruq tupqani Jew-ñunitchuanun atiqaaqtuam Titus Justus agaayusuuruam Agaayyutmun. Tupqa silalligiplugu Jew-ñuruat katraǵviata inniqsuq. ⁸ Crispus, qaukñiq Jew-ñuruat katraǵviatni, ukpiǵiagutiniǵaa Agaayyun qitunǵaqtuummaǵmi. Sulii iñuigiaktuat Corinth-aǵmiut tusaakamiñ uqaǵimik ukpisiqñigmiñniqsut sulii paptaaqtitlutin. ⁹ Unnuat ilañatni Paul qiriñiqñuuraǵniqsuq. Agaayyutim uqaqtiñigaa itna, “Iqsisunjaqnak! Sivutmun uqaǵiñ! Qapiqtasunjaqnak! ¹⁰ Piqasiuamagikpiñ. Kia-unniññiñ iñuum aniyasaǵumiñaitkaatin atakkii uumani nunaaqñimi iñuigikkatka iñuigiaktut.” ¹¹ Ukiuq avvaǵmik ilaqaqsuqñugulu Paul inniqsuq tavrani ilisautripluni iñuñnik Agaayyutim uqaqñanik.

¹² Gallio kavanaunupkaqtitlugulu Greece-mi Jew-ñuruat katiplutin tig-guǵlukñugulu Paul uqaqsittaǵviñmuutiniǵaa ¹³ itnaqñutin, “Uuma iñuum ukpiliqsinniaǵai iñuich agaayutquplugich Agaayyutmun akikñaqñugulu maligutaksraq.” ¹⁴ Paul-aasiiñ niplihñiñaaǵuqtuǵlu Gallio-m uqaqtiñigai Jew-ñuruat, “Taamna iñuk iñiqtaqaqpan nalaunñaitchuanamik tuvraqtak-srallu tupiginiñugich, nalaunñanayaqtuq uvamni naalaǵniñiksraǵa anuqs-rusiluna ilipsitñun. ¹⁵ Aglaan pasikapsiuñ uqaqtiqñugulu iñuillu atiniñisun ilipsilulu maligutaksrapñisun, ilipsitñik iluaqsatksraǵigiksi. Taatnatchisi-gun atanniqsuiyumiñaitchuna.” ¹⁶ Taatnaamikami anipkaǵniǵai uqaqsitaaǵviñmiñ. ¹⁷ Jew-ñuruat tigguǵluñigaa Sosthenes, analataa Jew-ñuruat katraǵviata, ipiǵaqtuqñugulu sivuǵaani uqaqsittaǵviñ. Aglaan Gallio-m suqutiginñiñigai.

Paul-ŋum Utiŋa Antioch-mun

¹⁸ Iñugiaktuani uvluni Paul itkaluaqami Corinth-mi ukpiqtuaqatmiñi uniññigai piqasiqhuni Priscilla-miglu Aquila-miglu tiksiquhutiñ Syria-mun. Sivuani ayakisrağmi Cenchreae-miñnağmi niaqqi salipkağniğaa pilğusiatitun Jew-ŋuruat pisigiplugu akiqsruutmigun Agaayyutmun. ¹⁹ Paul-kut tikiññiqsut Ephesus-mun. Utlautipluni Jew-ŋuruat katrağviatnun tavrani uqaqatiqağniqsuq Jew-ŋuruanik. ²⁰ Ittuatluuraallaqaluağniğaat inmikni aglaan Paul aņiņiññiqsuq. ²¹ Unitkaqsikamigich uqautiniğai, “Agaayyutim pitqutigikpagu utigiñhitchuņa ilipsitñun.” Aullalgiññiqsuq Ephesus-miñ umiakun aasii ilaan uniññigik Priscilla-lu Aquila-lu tavruña. ²² Tikitñami Caesarea-mun utlautipluni Jerusalem-mun qiniğiaqługich ukpiqtuanuruat tavrakñaasiñ aullağniqsuq Antioch-mun. ²³ Tavrani itkalualgitñami qanutuntai aullalgiññiqsuq Galatia-mun Phrygia-munlu pitchuksaagıaqługich iluqaisa ukpiqtuat.

Apollos Quliaqtuałha Ephesus-mi

²⁴ Jew-ŋuruatliguuq ilaņat atiqaqtuag Apollos-mik animapluni Alexandria-mi tikiññiqsuq Ephesus-mun. Taamnaguuq uqal-guraunıiqsuq kaņiqsimmaagıksaunıpluni Agaayyutim uqałhanik. ²⁵ İlisausiaqahuni Agaayyutikun aasiiñ piyummatiqallapiaqługu ilisaututiginigaa Jesus nalautlugu. Aglaan Apollos-ŋum ilisimalhiñagıniğaa John Paptaaqıtchirim quliaqtuağıhalu paptaaqıtchiñhalu. ²⁶ Uqautriaqsiñiqsuq taluqsrautaiqhuni Jew-ŋuruat katrağviatni. Priscilla-mılu Aquila-mılu tusaakamitku agısiñiğaa kinunıgmiknun aasii ilisautipsaaqługu sukuitłukługu Agaayyutim annautrıllatılaanınik iñunınik. ²⁷ Apollos sivunniqman aullağukhuni Greece-mun ukpiqtuanuruat Ephesus-mi ikayuğniğaat aglakhutiñ ukpiqtuaqatiumiknun Greece-mi pitchuksaaqługich pağlatquplugu taakmani. Apollos tikitñami ikayuutaullapiağniqsuq ukpiliqsuanun Agaayyutim ihuaqqutriñhagun. ²⁸ Kaņiqsiñnaqsıplugu uqaqtuutriñiğmigun akiilıtanığai Jew-ŋuruat aasiiñ uqaqatigiñiğmikni Agaayyutim uqałhatniñ nalunaıgaqługu taamna Jesus Christ-ŋułha.

19

Paul-ŋum Ephesus-miñha

¹ Apollos-li Corinth-miititlugu Paul-li kukilukhuni kivataagun tikilğatağniqsuq Ephesus-mun. Tavraniğuuq nalautchiñiqsuq ilaņitñik ukpiqtuat. ² Apıqsruğniğai, “Akuqtuivisi İpqıtchuamik İrrutchimik ukpiliqapsıaglaan?” Taapkua kiuniğaat, “Tusaanıññiqsugutunniñ İpqıtchuamik İrrutchıaqtılaanınik.” ³ Paul-ŋum apıqsruğniğai, “Qanuqhusimi paptaaqıtıpsı?” Taapkua kiuniğaat, “John-ŋum paptaaqıtchisaagun.” ⁴ Paul-ŋum itnağniğai, “John paptaaqıtchıruaq iñunınik mumıksuanınik killuqsautmikniñ. Uqautiniğai İsrail-aagmiut ukpiqsrıruksraulhat agıqsuksrauruamik kinumıgun, taavrumıņa Jesus-mik.” ⁵ Tusaakamıtrun paptaaqıtıtaunıqsut atqagun Atanğuruam Jesus. ⁶ Aasiiñ Paul-ŋum aksıkmagich arganımiñik İpqıtchuam İrrutchim ukpiqtuanuruat aņalatkaqsıniğai. Uqaqsiñiqsut uqautchikun kaņiqsiñatıitchuakun sulı sivunıksrıqipmiñiqsut. ⁷ Iñugiaktılaaqağniqsut qulıt malğuiyunınamik iñunınik.

8 Paul inniqsuq tavrani pinjasuni tatqiñi isaagaqhuni Jew-ñuruat katrağviatnun. Uqaqatauniqsuq taluqsrautaiqhuni iñuñni Agaayyutim anjaayyuqautaanik ukpiqsriłiqsinniaqlugich. 9 Aglaan ilañich taapkua pitchiğilauniqsut ukpiqsriñitlutinj. Uqautigiaqsiniğaat akilliliqlugugu agaayyutikuagıaq katimaqatiumiknun. Taatnaqhuni Paul-ñum uniñniğai maliktitluni ukpiqsriuanun inñmigun. Aasiiñ uvlugagıpman ilisautriaqsiniqsuq Tyrannus-ñum ilisautriviani. 10 Taamna atuummiñiğaa malğunni ukiunni. Taatnamik iluqatin iñuich Jew-ñuruatlu Jew-ñunjitchuatu iñuuniaqtuat Ephesus-ñum avataani tusaaniğaat Agaayyutim uqalħa.

Atuumaruaq Iğñigutaiñun Sceva-m

11 Agaayyun iñiqtagağniqsuq quviqnaqtuanik tumigiplugu Paul. 12 Iñuich iniqsruğniğaat Paul qaitquplugich nasağaurat atuanikmagich. Ilinisa tikiutiniğaiç atniğñaqtuanun. Ilikamisigik nasağaurat atniğñaqtuanun ihuaqsikkauniqsut suli irrusiqluich unitlugich. 13 İlanjich Jew-ñuruat iñuuniağniqsutunniñ irrusiqluiyaiplutin iñuñnik. İlinjich igliğagumaatchañniqsut nunaaqqipayaanun. Uuktuağniğaat anitchiullaħiksraqtin irrusiqluñnik Jesus atqagun, nipliutruqlugich itna, “Tiligipsi anitquplusi atqagun Jesus Paul-ñum quliaqtuağikkañagun.” 14 Sceva-m Jew-ñuruat qaukiat agaayuliqsinjisa tallimat malğunnik iğñigutai uuktuaqpaalukmiñiqsuttuq taatnatun. 15 Aglaan taapkua irrusiqluich nipliutiniğai, “Jesus ilisimagikput suli Paul ilisimapmiplugu. Aglaan ilipsi—kisuuvisi?” 16 Taatnaguusq nipliutiqqaaqlugich iñuum irrusiqlulğum mitchiqiniğai piyuklugich. Tatamnaqsillapiaqlugu akiiliniğai. Taapkuaguusq taatnasigağniaqtuat pikiağniqsut tupiğmiñ atniaqtat suli atnuğaiğutrat. 17 İluqagmin Jew-ñuruatlu Jew-ñunjitchuatu Ephesus-mi tusaakamitruñ tamanna atuumaruaq iqsitchañniqsut. Taluqsriłiğniqsut atanguruam Jesus atqanik. 18 İñugiaktuat ukpiqtuağquatuat uqağiaqsiniğaat sagviqlugu iñunñun iñuuniağaluaiqtin añatkukun. 19 Suli iñugiaktuat ilisaaqquatuat añatkuuğnik katitlugich makpiğaat ikipkağniğaiç iluqaitñun qiniğnaqsipługu. Kisiqipmatigik makpiğaat akisutilaanat 50,000 taalanuniqsut. 20 Taatnaiłipluni Agaayyutim uqalħa siaminniqsuq suli iñugiaktuat iñuich ilitchuqsriplutin sanjjanik.

Akataulħat Ephesus-mi

21 Kinuagun Paul İpqitчуam İrrutchim sivulliutaagun sivunniğniqsuq Macedonia-kuagukhuni Greece-kunlu utlautipluni Jerusalem-mun. “Taavrumuñaqqağluña igliqtuksraugisiruña Rome-mun,” itnağniqsuq. 22 Timothy-lu Erastus-lu ikayuqtinñi tuyuğiniğik Macedonia-mun injağmi Ephesus-mi unjataanılu.

23 Taatnalħatni tamaani Ephesus-miut akatauniqsut tamarrumuuna agaayyutikuagıakun. 24 İñuk suliuqti atiqagniqsuq Demetrius-mik. Agaayyuvinñqualiugniqsuq aanguanik atiqaqtuamik Artemis-mik maninmiñ qatiqtaamiñ. Taatnaasii savaañata maninñaktitpagağniğai savaktit. 25 Taatnaqhuni tuqluğniğai iluqaisa savaktini piqasiquplugich atlanik pinñualiuqtinik aasii nipliutiplugich, “Anjutiit, ilisimarusi taavruma savaapta maninñaktillautagağigaaatigut. 26 İlipsi ilitchuğigiksi qanuğli taimña Paul nipliğagılħa aanguat iñiqtauruat iñuktigun agaayyutaunjiñniplugich. Uvani Ephesus-mi suli iluqaaniyunnak

Asia-mi iñugiaktuat iñuich maligualaigaiç ilisauttutai. ²⁷ Pakma ilirugut navianagtuamun savaagikkapta piihiksrajanun. Taatnałhiñauñitçhuq. Atuamaniaqpaluktuq taamavruma agaayyuvikpaum aanguaqpaurajan Artemis suuyumiñaiñiksraña suli taavruma aanguaqpauram pigukkaugisiñiksrañaptuq, taavruma aanguaqpauram putqatağvigikkañata iñupayaam Asia-mi unniñ iluqaani nunam.”

²⁸ Taapkuaguq iñugiaktuat tusaakamitruñ tamanna qinnañniqsut aasiñ igiallaksahutin, “Kamanaqtuq Artemis Ephesus-mi!” ²⁹ Akarrutauruaq siaminniqsuq iluqaanun nunaqqimun. Taapkua akilñiuruat tiguplugik Gaius-lu Aristarchus-lu, malğuk Macedonia-ğmiuk Paul-ñum igliqatik, aullautiniğaiç katimmavikpaurağmiknun. ³⁰ Paul-tuugguq taamuñagukkaluagñiqsuq uqağiağuni katimaruanun aglaan ukpiqtuaqatiunñ pitqunñiñiğaat. ³¹ İlanjalsi qaukliiç ilannañiñ qanniugñiğaat qinñiqtitqunñitluğ katimaruanun. ³² Taamapkua katimaniqtutilaagmikni uqaatchagusimaniqsut. Avvagiiksinniqsut kanjısqımallapiasunjaqnağ sumik kattutiqaqtilaagtin. ³³ Jew-nuruat Alexander saqinniğaat sivuğaatnun katimaruat uqağvinñun nipliutiksrağahunikii. Urriqaplugich uqaqniurağaluagñiqsuq iñunñun. ³⁴ İñuich ilitçhuğikamitruñ Jew-ñutilaaña iluqağmıñ igialaniqsut malğunni sassagñiyunñaañni itna, “Kamanaqtuq Artemis Ephesus-mi!” ³⁵ Kiisaimmatai nunaqqim añalataata nipaiqsilğataqamigich iñugiakpauraqtuat nipliutiniğai, “Ephesus-miut! İñupayaam ilisimagaa Ephesus-mi piqalha agaayyuvikpaurañanik kamanaqtuam aangua atrilñanuruam atqaqtitluğ pakmakña qılanmiñ. ³⁶ Tamanna kia-unniñ piilaagilğuitkaa. Taatnağusi nipaiqsuksraurusi, qanulaktitçhiñiğuiqitçhi. ³⁷ İññuk uvunautiniğisi ivayaqtunñitkaluaqtitluğik agaayyuvikpapsitñiñ unniñ uqaqanjitkaluaqtitluğik akikñağluğ aanguaqpauraqput. ³⁸ Demetrius-ñum suli savaktaiñ akikñautiqağumitruñ nalliat iñuich, ittut piviksrat uqaqsittaalğmun suli taatnatchimun nalunaiqsagaqtugut atanıgnik. Taapkunña iñuich tikiutitlagaich agvisitin. ³⁹ Aglaantuuq piqağniğupsi qanutçhimik pigisukkapsitñik inillałhiñaupmiuq nalaulluğ katimalhatni nunaqqim iñuiñ. ⁴⁰ Nuyuağnallapiaqtuami ittugut itnaipliğluğ akataulaptiğun uglupak. Pisanjitchuuğutiksraitluğ igialaiqput qaisaksraitçhuğut agvisiksralautamik.” ⁴¹ Taatnaqqaaglugich ağıupkağniğaa katimalhat.

20

Macedonia-mun Greece-munlu

¹ Akataulğataanikmata iñuich Paul-ñum katinnığai ukpiqtuat. Tavra pitchuksaaqqaaglugich aullağniqsuq Macedonia-mun. ² İgiliğmiñi tamatkunani nunaqqiñi uqautriñiqsuq ukpiqtuanik pitchuksaağillapiaqhuni sivutmuquplugich. Aasiñ tikiğitluni Greece-mun, ³ aasiñ nayuutiniqsuq tavrani piñasuni tatqıñi. Kinuagun utiaqsiñiqsuq Syria-mun umiakun. İlitçhuğiniğai Jew-nuruat sivunniulhat piyaqquğukluğ. Taatnaqhuni igliğniqsuq Macedonia-kun. ⁴ Sopater Pyrrhus-ñum igñiña Berea-ğmiu, Aristarchus suli Secundus Thessalonica-ğmiu, Gaius Derbe-ğmiu, Timothy Lystra-ğmiu, Tychicus suli Trophimus nunañanñ Asia-m tuvaqaqtiniğai. ⁵ Aullağniqsut sivuptikni Troas-mun aasiñ utaqqiğluta tavrani. ⁶ Kinuagun niğiqpagvikaam puvlanıñiğilaanik qaqqianik atumaanikman tiksıqsugut Philippi-miñ aasiñ tallimat

uvlut kinuatigun Troas-mi ilaliqlugich taipkua sivuptikni aullaqtuat. Tavraniasiin nayuutipluta akunniqsaami.

Paul-ŋum Aqulliuplugu Troas-miitha

⁷ Sivulliuplugu uvluani akunniqsaam katirugut atautchimun nulauchtigviliqiniqhuta. Atakkii aullaqhuni uvlutqikman Paul-ŋum quliaqtuaŋviginiŋai katimaruat unnuaqpaguŋataqtitlugu. ⁸ Iñugiaktuanik naniqaqtut qulligmi katimmaviptikni. ⁹ Nukatpiaŋguuq atilik Eutyechus-mik aquppiñiqsuq icalgum siñaani Paul uqaqtitlugu. Taamna Eutyechus siñiñnialilapiaqhuni kiisaimmatai siñiksaŋniqpuq. Taavrumakñaasii qulligiñiñ pinayuaqniñ init katanñiqsuq nunamun. Iñaiñ tikitmatruñ tuquanñiqsuq. ¹⁰ Paul-aasiñ atqaqhuni qulanñiqsiamuñ iqittaaŋniŋaa nipliqlhuni, “Isumatuyaaqasi! Iñuuruqsuli.” ¹¹ Utianikami tatpakmuña autaagñiqsuq qaqqiamik niŋiplutiñaasiiñ. Aquagun Paul-ŋum uqautipaaŋniŋai uvluŋataqtitluguaglaan. Tavra aullaŋniqsuq. ¹² Iñuich taimña nukatpiaq aggisiñiŋaat iñuuplugu. Aasiñ iñupayaat quviatchallapiagñiqsut.

Iglauŋhat Troas-miñ Miletus-mun

¹³ Tavraasiñ ayupluta umiaqpañmun tiksiaqsugut Assos-mun. Taavrumani nunaqqimi ikisaŋumaplugu Paul sivuniqaqtuaq timautchukhuni. ¹⁴ Paul-ŋum ilaliutikamisigut Assos-mi uvagut ikipkaŋikput umiaqpañmun igliqtuiñaqhutaasiiñ Mitylene-mun. ¹⁵ Taavrumakña tiksilgitchugut uvlaakuagun tikitlugu Chios qikiqtaq. Uvlutqilgitman Samos-mun atlamun qikiqtamun tikitqaqhuta, pinayuatni uvlut kinilitchugut Miletus-mun. ¹⁶ Paul sivuniqaŋniqsuq nutqaŋuñitluni Ephesus-mun akuniitchuñitluni Asia-mi. Tikiluaguliŋniqsuq Jerusalem-mun, itchukhuni taamani piyumiñaqpan uvluani Pentecost-liqikpata Jew-nuruat niŋiqpagvikañata.

Paul-ŋum Uqaŋuqsaatha Ephesus-miut Qaukñiñiñun

¹⁷ Miletus-miñ Paul-ŋum qanniŋniŋai ukpiqtuanuruat qaukñiñich Ephesus-mi katimaqatigisuklugich. ¹⁸ Taapkua tikitmata nipliutiniŋai, “Iñisimagiksi iñuunialigaa akunnapsitñi taivrumakña sivulliuplugu uvlumiñ tikitñama Asia-mun. ¹⁹ Atanguruuq Jesus savautigiga iluqnauqluñ. Ilaatniñlu qulvisigun unniñ sakiñuŋutitigun Jew-nuruat nagliksaaqtitkaatña. ²⁰ Iñisimaplusi anniqqutitlaitkipsi supayaamik ikayuutauyumiñaqtaumik ilipsitñun uqautriñamni ilisautiplusi katimmavinñi suli kinunnapsitñi. ²¹ Jew-nuruatlu Jew-nuñitchuatlu atisiplugich alŋaqsruŋitka killuqsautiñitñiñ Agaayyutmun mumiquplugich suli Atannaptiknik Jesus-mik ukpiqsritquplugich. ²² Pakma Ipqitchuam Irrutchim piyumapkaqluñ Jerusalem-mun aullaŋniqaqtuñ ilisimanñitkualuqlugu qanuq irrutikkauñiksraŋa taamani. ²³ Aglaan ilisimatuaŋigiga una, iluqanñitñi nunaaqñiñi Ipqitchuam Irrutchim kiligaŋigaaña isiqtaugisiñiñiñ nagliksaaqtitaugisiñiñiñalu. ²⁴ Aglaan iñuuhiga pitluktuanuñitchuq uvamni. Naatchisuktuñ savaamnik Atanguruam Jesus qaisañanik uvamnun, Ilaan uqaqupmaña tusaayugaallautamik Agaayyutmun iñuqaqtiginiplugich iñuich. ²⁵ Akuni itkaluaqtuana ilipsitñi quliaqtuaŋiplugu Agaayyutim uqaŋha ilipsitñun, aglaan pakma ilisimagiga ilipsitñun qiniñitqikkumiñaiñiñ. ²⁶ Taatnaqlugu kilikkipsi pakma, nalliŋi anniqsukkauyumiñaiñiñiñ qan ukpiqsriñikun patchisauyumiñaiqsuñ, ²⁷ atakkii anniqqutiniñitlusi uqaatikapsi iluqaan

Agaayyutim sivunniutaanik. ²⁸ Qaunagiyumuusi ilipsitñun suli ukpiqs-riruapayaanun Ipqitchuam qaunaksraqsrirutigikkanji ilipsitñun. Munaqsrigugusi Agaayyutim iñuinñi pigiliutikkkanjiñun iğniğmi tuqqutaulhagun. ²⁹ Nalunjitkiga aullaanikkuma ilisautrit ittuat iqsiñaqtuutun amaqqutitun tikitkisiłhat akunnapsitñun, aasii atniłutij ukpiqtuanik. ³⁰ Suli akunnapsitñiñ iñuich sagviğisirut sagluuqtuaqtit ukpiqtuanik maliksuaqtitchiñağutin inmiknun. ³¹ Qaunakkiagikkumuusi. Itqagilugu uvanun qulvisigun alğaqsruiqsi pinasuni ukiuni uvlunjitñi unnuaqtuummais. Taatnamik munağitqugipsi. ³² Pakma agaayyutigipsi Agaayyutmun qaunagitquplusi suli maliktuatquplusi uqauttutaanik ilisautigikkağma ilipsitñun. Agaayyutim sayaksraqağaa suli qaitchilusi ikayuutmik pigikkağmiñik iluqaitñun iñugikkağmiñun. ³³ Uvanja kaviunjitchunja iñuum manianik naagaqaa atnuğaanjiñik. ³⁴ Ijisimagiksi argamnik savaaqaliga piqagñiutigiplugich supayaamik tuvaaqatiumalu inugikkaptiknik. ³⁵ Tamatkunuuna ilisautianikkipsi sakuuguni iñuum ikayuñiksrajanik sayaitchuanik itqagilugu Atanguruam Jesus-ñum uqauttuta itna, 'Quvianatluqtuq aatchuiruni aachuusiaqaligamiñ.'"

³⁶ Paul-ñum uqaqtuutianikamigich sitquqatiginigai injirsruğmun. ³⁷ Qianiqsut iqtilluq Paul kuniklugulu, ³⁸ aasiñ aliasruutigiplugu nipliha qinñitqikkumiñaiñnipluni ilinjitñun. Tuvaaqatchiğniğaat ikityaqman umiaqpanmun.

21

Paul-ñum Iglauħa Jerusalem-mun

¹ Tavra avitnapta ilinjitñiñ tiksighuta nalguqhuta ikaaqtuğut qikiqtamun Cos-mun. Uvlutqikmanaasiñ tikitchugut qikiqtamun Rhodes-mun tavrakñaasiñ tiksilgitluta Patara-mun. ² Tavrani ilitchuğigikput umiaq ikağniğniqsuaq Phoenicia-mun. Taavrumunja ikipluta tiksilgitchugut. ³ Qiniqnaqsipman qikiqtaq Cyprus unalliñaanagun qikiqtam tiksigsugut Syria-mun. Tyre-mun tulaktugut, taavrumaniasiñ taamna umiaqpak niuriñaqhuni usiamiñik. ⁴ Paqitlugich ilanich ukpiqtuat nayugivut akunniqsaami. Anjalataagun Ipqitchuam Irrutchim iñiqtiğaluğaat Paul Jerusalem-muqunjitlugu. ⁵ Aglaan tavrani irviksraqput nunjitman aullalgitchugut. Iluqagminj ukpiqtuat ilaqatituummağminj suli qitunğaqtuuummağminj malikkaatigut silataanun Tyre-m. Tasamaniasiñ tagium siñaani sitquqhuta injirsruqtugut. ⁶ Tavra ikikapta umiaqpanmun ilinjiłli airut.

⁷ Tyre-miñ tikitchugut Ptolemas-mun. Taavrumani piqasilgitkivut aniqatiut nayuqlugich uvlumi. ⁸ Uvlutqikman pisuktuaqhuta tikitchugut Caesarea-mun. Taavrumani uqaqtim Philip-ñum tupqanukapta nayuutirugut ilaani. Philip tallimat malguğtuutigikkanat ikayuqtiksraqtat Jerusalem-mi piksraqtaanuruat. ⁹ Taamna Philip paniqagñiqsuaq sisamanik niviaqsianik uñinñiğilaanik sivuniksriqirauplutinñuq. ¹⁰ Inñanikmiugullu qapsiñi uvluni sivuniksriqiri atilik Agabus-mik agğiğniqsuq Judea-miñ. ¹¹ Aasii utlakamisigut Paul-ñum tapsia tigukamiun isiganñi arganñilu qiliğniğai nipliqhuni, "Taatna Ipqitchuaq Irrusiq nipliqsuq taatnatun, Jew-nuruat Jerusalem-mi qiliqsruğisiğaat marruma tapsim iñua aasii Jew-nunjitchuanun qaisağilugu." ¹² Taamna tusaakaptigu uvagutlu atlatlu tavraniittuat uqapsağaluagikput utlautitqunjitlugu Jerusalem-mun. ¹³ Aglaan Paul-ñum kiugaatigut,

“Suvaata qiaplusi sayaiǵniaqpsitnǵa? Uvaŋa itqanaigutianiksimagiga qiliqsrukkauiksraq Jerusalem-mi unniiñ tuqqutauiksraq piqusiǵluŋa Ataniǵmik Jesus-mik.”¹⁴ Nutqaqtilguitñaptigu nipliutiñhiñǵikput, “Agaayyutim pitqutaa iñiqtauyumuul!”

¹⁵ Ipsaǵaluaqata paǵnapluta aullaqtugut Jerusalem-mun. ¹⁶ Ilaŋisa ukpiqtuat Caesarea-miñ tuvaqatchiǵaatigut Mnason-ŋum kinuŋanun nullanaviksraptiknun anaqami. Mnason-guuq Cyprus-miunuruuq ukpiqtuaǵuniqsuaq sivulliqsigun sivuaniimma.

Paul-ŋum Tikiqattaŋa James-mun

¹⁷ Jerusalem-mun tikitñapta aniaqatiupta quyaplutin paǵlagaatigut. ¹⁸ Uvlutqikmanaasiñ Paul-ŋum piqasiǵaatigut qiñiǵiaqluǵu James, aasiñ ukpiqtuanuruatlu qaukñich nayuutiniqsut tavrani. ¹⁹ Paul-ŋum paǵliinjanikamigich tusaayugaaqtinnigai iluqaanik Agaayyutim iñiqtanjanik tumigipluǵu savaaǵikkani akunǵatni Jew-ŋuñitchuat. ²⁰ Naalaqtaunjanikamitruŋ quyaniǵaat Agaayyun nipliutiuluǵu Paul itna, “Aniqatmaan, kanqisillaǵiñ piqatna iñugiallapiaqtuanik Jew-ŋuruanik ukpiqsruuaniktuuq aglaan ilinich piipkaitlutin Moses-ŋum maligutaksrajanik. ²¹ Iñuich uqautigigaich ilisautriñiplutin Jew-payaanik iñuuniaqtuanik atlat nunaacqinjitni suksraaqpluǵich maligutaksraq qaisauruaq Moses-kun, uqutinipluǵich nalunaitñutchiqsuqunjitluǵich qitunǵaurǵikkaniñ naagaunniñ kamagitqunjitluǵich Jew-ŋuruat ilitqusiata. ²² Taipkua nalupqinaitchuamik tusaagisiǵaat agǵiñiñ. Qanuǵisiñiqpisami? ²³ Atuiruksraurutin. Piqaqtuq-samma sisamanik aŋutinik uvani akiqsruqtuanik Agaayyutmun taanǵaǵumiñaiñhat salipkaǵumiñaiñhatlu niaqunich. ²⁴ Taapkununa aŋutinun ilaliutilutin Jew-ŋuruat ilitqusiatiǵun salummaqsagutin suli akiliutiluǵich tunillaautiksranik nuyaitlasilugich. Taatnaǵuvich iluqaǵminñ ilitchuǵinayaǵaat tanǵiñha qanutchim tusaakkaǵminñ ilipkun, sulipsuuq tupiksriñhiñ maligutaksrajanik Moses-ŋum. ²⁵ Aglaan Jew-ŋuñitchuat ukpiqtuaǵuqtuat ilitchuǵipkaanikkivut sivunniutiptiknik itna, ilinjitñun niǵitqunjitkivut niqinigu tunillaautauruamik aanǵuanun aukmigu unniiñ qimisanik suli piisimaǵluǵich qaayugnaqtualigmiñ atlatuhikun.” ²⁶ Aasiñ Paul ilaliutiniqsuq aŋutinun. Uvlutqikmanaasiñ salummaqsagatauniqsuq tuvraqluǵu Jew-ŋuruat ilitqusiatiǵun suli utlautipluni agaayyuvikpaŋmun uqautityaqluǵu agaayuliqsi qakuguaglaan salummaqsagatiqitnñ naanniaqtılaanjanik. Akunniqsaanjanikpan tunillaqsagumaniqsut.

Paul-ŋum Tigukkauŋa Agaayyuvikpaŋmi

²⁷ Tallimat malǵuk uvlut nuñitchautaatni ilaŋisa Jew-ŋuruat Asia-ǵmiunuruat qiñiǵniǵaat Paul agaayyuvikpaum iluani. Akatignigaaat iñugiaktuat iñuich, aasiñ tigguǵlukluǵu Paul. ²⁸ Iǵialaplutin itna, “Israel-aagmiut! Ikayugitchi. Uuma iñuum ilisautriuram iñunjanik nanipayaaq akiknaqluǵich Israel-aagmiut suli akiknaqluǵu maligutaksraq qaisauruaq Moses-kun unniiñ akiknautipluni uumuuna agaayyuvikpaŋmun. Pakmaunniñ itqutrimalgitchuq Jew-ŋuñitchuaniq uvuna qaayugnaqsipkaqluǵu ipqitchuaq ini.” ²⁹ (Taatna niplianiqsut atakkii sivuani qiñiqluǵu Paul nunaacqimi piqatiqatna Jew-ŋuñitchuamik Trophimus-mik Ephesus-miumik aasiñ itqutinasugniqluǵu agaayyuvikpaum iluanun. Taatnaqluǵu tigguǵluñniǵaat.) ³⁰ Taatnaqhitnñ iluqatinñ iñuich nunaacqimi akatauniqsut. Iñuich atautchikun

aqpaqsruqhutinj Paul tigguglunniġaat aasii kalikħuġu agaayyuvikpaṇmiñ. Tavrauva a gaayyuvikpaum paanġi umiṇniġaich. ³¹ Taapkua aupiħautriruat tuquħhiñaaġuqsamigaatlu Paul, imma kilinjġaat Rome-maġmiut anjuyyiuqtinjisa qaukħiat iñupayaat Jerusalem-mi akataunipluġich. ³² Taavruma qaukħium katitiqluġich anjalatit suli anjuyyiuqtini upaktuġniġai iñugiakpauraqtuat iñuich. Qiñiqamitruṇ qaukħiq anjuyyiuqtituummaan anaumingiġniġaat Paul. ³³ Taavruma qaukħium tikitñamiuṇ Paul tiguniġaa aasii tillisigipluġu qiliqsruqupluġu malġuiñik kalimñiġniġ. Tavraasiñ apiqsruqtaaqsiñiġai itna, “Kiña una anjun? Sumik savvaqlukpa?” ³⁴ Tamatkua iñugiakpauraqtuat iġialaaqsiñiqsut atinjitchuamik nipimik. Qaukħium iħitchuġilguñiñiġaa sumik agvisiqhutinj itnasiġalħat. Taatnaqhuni tiliñiġai anjuyyiuqtit Paul inaatnuutitqupluġu. ³⁵ Tikiutikamitruṇ tutipqiñun anjuyyiuqtit akiyagaat Paul atakkii iñuich qinnaktaliqpaitlutinj. ³⁶ Iñuich malgutigaluagñiqsut iġialaplutinj, “Tuqqutchiuṇ!”

Paul Uqapsaaġutriruq Inmiñik

³⁷ Anjuyyiuqtit itqutiħhiñaaġuqmatni Paul inimiknun ilaan nipliutinigaa qaukħiq, “Uqaqatigillakkumiñaqpigiñ?” Taavruma apiqsruġniġaa, “Uqatlavich Greek-tun? ³⁸ Ivrumiñauñitpich Egypt-miu qanaqammaiuraq akatchipluñi akilliñiqsuutmik, sivulliqħuġich sisamanik kavluutiyaṇnanik satkuliñnik iñuilaamun?” ³⁹ Paul-ṇum kiuniġaa, “Jew-ṇuruña animaplurña Tarsus-mi Cilicia-miittuami, iñugiplurña taavrumani nunaaqqimi iñuich iħisimallautakkaṇatni. Nipliqsillanñiañña iñuñun!” ⁴⁰ Tavra qaukħium uqaquniġaa. Paul-guuq tutipqiñun qikaqhuni urriqaniġai iñuich. Nipaiqmata ilaan nipliutinigai Hebrew-tun itna,

22

¹ “Aniaqatiumaan suli aapanuruasii, naalaġniħlaksiuṇ uqautiksraġa patchisaiħlapkun sivuqqapsitiñi!” ² Taapkuaguūq tusaagaqsikamitruṇ uqaqħuġu Hebrew-tun iñuksruigñiqsut. Paul-ṇum uqautipsaaġniġai itna, ³ “Uvaña Jew-ṇuruña. Tarsus-mi Cilicia-miittuami animagaluaqħuña, uvaniasiññ Jerusalem-mi iñuguqtuña. Gamaliel-mik iħisautriqaqtuña. Ilaan pillautaqluġu iħisautigaaña sivulliapta maligutaksrañanik. Nalaunñasuktuaruruñaptuuq Agaayyutikun iluqapsisun uvaniittuatun uvlupak. ⁴ Nagliksaaqtitkitka iñuich tuqunniqaqħuġich ukpiqsripmata Christ-mik, anutiniglu aġnaniglu tigusiullakħuña inillaktaqħuġich isiqsiviñmun. ⁵ Qaukħiat agaayuliqsit suli iluqaġmiñ sivulliuqtiġruat Jerusalem-mi nalupqinaiyagaat uqaqtilaaga ilumutun. Iñititñiñ aglaksraqħuña Jew-ṇuruat kraġviatunun Damascus-miittuanun, aullalgitħuña tigusiyaqħuña ukpiqtuanik Jesus-mik Jerusalem-mun utqutrityaqħuña kalimñiġniġ qiliġluġich anasiññuqsagviksrañatnun.

Paul-ṇum Uqaħa Mumiliġmigun

⁶ “Uvluqpaguqtuami igliħamni qallipluġu Damascus taimmaiñaq qaumanġum pakmakña qaggutigaaña. ⁷ Katakama nunamun tusaagiga nipi uvañnun itnaqtuaq, ‘Saul, suvaata nanjititpiña?’ ⁸ Apiqsruġiga, ‘Ataniiq, kisuuvich?’ Kiugaaña, ‘Uvaña Jesus-ṇuruña Nazareth-miu nagliksaaqtitaġikkan.’ ⁹ Tuvaqaqatiuma qaumaniq qiñiġaluagaat aglaan nipaa uqautrima tusaanjtkaat. ¹⁰ Apiqsruġiga, ‘Ataniiq, sutquviña?’ Atanġum kiugaaña, ‘Makillutin Damascus-mugiñ. Taamma taamani

uqautiniagaatin iluqaanik Agaayyutim sivunniutaanik ilipnun atuquplugu.’¹¹ Taavruma qaumaniqpauram qiñitlaiqsitigñiqmaña tuvaqaatiama tasiuqñuña Damascus-mun tikiutigaatña.

¹² “Taavrumani anjun inniqsuaq atilik Ananias-mik agaayyutiqaqhuni tupiksrruuaq maliğutaksranik kamagikkauplunuñu Jew-ñuruanun Damascus-mi.¹³ Taavruma utlanñigaaña. Qikaqami saniqqamnun nipliutigaaña, ‘Aniaqaan Saul, qiñitlasitqigifiñ!’ Taimmaiñaq qiñitlasitqiksuna.¹⁴ Nipliutigaaña, ‘Sivullipta Agaayyutaata piksraqtaagigaatin ilitchuğitquplugu pisuñi, qiñiquplugu Agaayyutim savaktini suli tusaatquplugu taavruma nipaa.¹⁵ İlisimaraugisirutin ilaagun uqautilugich inupayaat qiñikkapnik suli tusaakkapnik.¹⁶ Pakma utaqqisunaqnak! Makillutin paptaaqtillutin, killuqsautitin piiqsillugich agaayuiñ atqagun.’

Paul-ñum Tuqłukkauħa Quliaqtuaquplugu Jew-ñunitchuanun

¹⁷ “Jerusalem-mun utiqama agaayyuvikpanmi iniqsruħamni qiñiqquuraaqtuña,¹⁸ Agaayyutmun uqautipkaqñuña itna, ‘Qilamiksruğutin Jerusalem-miñ aullağifiñ atakkii inuich uvani akuqtuğumiñaitkaat ilisimarauħiñ uvapkun.’¹⁹ Kiugiga, ‘Ataniiq, ilinisa ilisimallapiagaat katragvinñi isiqtaksraqtuğiga ukpiqsrruanik ilipnik ipigaqtuğugich.²⁰ Suli Stephen ilisimarigikka tuqquptaupman uvanaptuuq tavraniittuña iħuagiplugu tuqqutauħa unniñ qanaksipluña tuqquchiruut atnuğaanitñik.’²¹ ‘Aullağifiñ tuyuğigisigikpiñ Jew-ñunitchuanun unjasiksuanun,’ Atanguruam nipliutigaaña.”

²² Inuich naalağniñigaat Paul. Aglaan nipliutigikmagu taamna iğialaksağniqsut nipitutilaagmikni, “İgitchiun, tuqquchiuñ! İlaa inuuruksraunitchuq!”²³ İlinich iğialağmin atnuğamiknik isaaqtausiğhutin qavia silamun tinipkağniğaat.²⁴ Aasii Rome-mağmiut atangata inuğikkani tiliñigai Paul itqutitquplugu anuyyiuqtit inaatnun tillisigiplugu ipigaqtuquplugu ilitchuğiniağlugu suvaata Jew-ñuruat qinnallapiaqtilaanatnik.²⁵ İlinisa qiliqsruanikmatni ipigaqtuğviksrağmiñun Paul-ñum nipliutiniğaa anuyyiuqtit qaukħat qikaqtuaq tavrani, “İpigaqtuħiñauvisiuñ Rome-ñum inuğikkaña apiqsruqtağaluaqnaguunniñ savvağlukmañaan?”²⁶ Taavruma anuyyiuqtit anjalataata tusaakamiuñ ilaan qulliqpiaq nipliutiniğaa, “Qanuq savaaqapich? Taamna anjun Rome-ñum inuğiniğaa.”²⁷ Taatnaqhuni anuyyiuqtit qulliqpianata Paul utlakħu apiqsruğniğaa, “Uqautiñña. Rome-ñum inuğivatin?” Paul-ñum anuğniğaa.²⁸ Qulliqpian nipliutiniğaa, “Uvanali tauqsiağikkaga Rome-mağmiuğuliksrağa maninmik.” “Aglaan uvaña animaruña Rome-mağmium inuğipluña,” Paul-ñum itnağniğaa.²⁹ Taatnaqmarguuq tamatkua apiqsruqtaqtiksrautai Paul-ñum piiqsaağniqsut tavravua. Taamnaunniñ qulliqpiaq iqsitchanñiqsuq kanjqsikamiuñ Paul-ñum Rome-mağmiuñutilaaña suli ilaan qiliqsruqtinniqamiuñ kalimñiğnik.

Paul-ñum Tikiutiqaħa Uqaqsittaagtitchirinun

³⁰ Taavrumaguuq anuyyiuqtit qulliqpianata kanjqsisunniğaa nalupqinaitħukħu sumik piqusiğħu Jew-ñuruanun patchisiqutiħa Paul. Taatnaqhuni uvlutqikman ilaan kalimñiğich piiqsinniğai aasii qaukħinisa agaayuliqsit suli iluqaisa uqaqsittaagtitchirit tiliñigai katitquplugich. Tavrakña Paul tavrunautiniğaa aasii qikaqtitlugu sivuğaatnun.

23

¹ Paul-ñum qiniqtaugatañigai irigruiñaaqługich taapkua uqaqsit-taaqtitchirit aasii nipliqhuni, “Aniqatiumaan! Uumunjaaglaan uvlumun patchisaitchuakun qauğrimmaagiutillautakun iñuuruanjuruña sivuğaani Agaayyutim.” ² Paul taatnaqman Ananias-ñum, qaukiat agaayuliqsit, tiliñigai tamatkua qikaqtuat qaninani Paul-ñum patiktiquplugu qangagun. ³ Paul-ñum nipliutiniğaa, “Ilvich ukpinñuqtiil! Agaayyutimtuuq nalupqinaigługu patikkisipmigaatin. Ilvich aquppiruatiin tavrani atanniqsaksraqipluña tuvraqługu maligutaksraq naagasuli ilvich naviksimaagitin tilirikavich patiqupluña.” ⁴ Anjutirguuq qanittuat Paul-mun nipliutiniğaat, “Agaayyutim qaukñinuruuq agaayuliqsaa uqamaqluutigiñ.” ⁵ Paul-ñum kiuniğai, “Aniqatiumaan! Uvaña ilisimañiñiğigaa sivulliuqtaupluni agaayuliqsautilaaña. Atakkii Agaayyutim makpiğaaniñi aglausimaruq itna, ‘Iłpsi uqamaqluutiyumiñaitkisi iñugikkapsi anjalatinich.’”

⁶ Paul-ñum ilitchuğikamigich ilañich katimaruat Sadducee-ñuruanjuhat suli ilañich Pharisee-ñuplutin ilaan nipliutiniğai taapkua uqaqsittaaqtitchirit, “Aniqatiumaan, uvaña Pharisee-ñuruña igñiğipluña Pharisee-ñuruam. Ittitauruña uqaqsittaağvinmi uvani piqutigiplugu niğiuqaağigaa tuquruat anjitiqiksranatigun iñuuligmun.” ⁷ Taatnaguuuq Paul nipliqman tavrauuaa Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu uqaalatraaqsiñiqsut, aasiiñ katimaruat atinaiqhutin. ⁸ Atakkii Sadducee-ñuruatguuq uqaqhutin tuquruat iñuutqikkumiñaitlugich suli piñiñiplugu irrutchiñiglu isağuliniglu. Aglaali Pharisee-ñuruat ukpiqsriplutin iluqaitñik taapkuniña. ⁹ Taatnaqhutin katimaruat nipitusisaiñağniqsut. İlanich aglaliqirit Pharisee-ñuruanjuplutin qapiqtailıllapiğniqsut itnaqhutin, “Paqitchilguitchugut savvaqluutaanik uuma iñuum. Isağulgum naagaqaa irrutchim ilumun uqautivalukkaa.” ¹⁰ Taapkua uqavaaľhat iglutuyunaiqman taamna anuyyiuqtit qulliqpianat isummigñiqsuq ilinjitñun siquminnasugalugu Paul. Taatnaqhuni anuyyiuqtini tiliñigai taapkunuruña katimaruannun ivayaagıtquplugu Paul ilinjitñiñ aasii itqutilugu anuyyiuqtit inaatnun. ¹¹ Tamarrumani unnuami Atanguruam qikaqasiqlugu Paul nipliutiniğaa, “Qapiqtaqnak! İlisimaraupmatun uvapkun uvani Jerusalem-mi taatnatuntuuq Rome-mi ilisimaraugisirutin.”

Sivunniugun Tuqutchukługu Paul

¹² Uvlaagutqikman Jew-ñuruat katimakamın sivunniugniqsut. Nalupqinaiqsrughutin akiqsruğniqsut, “Uvagut niğiyumiñaitchugut unniñ imigumiñaitchugut sumik Paul tuqunjanikkaluaqnagu.” ¹³ Sippaqaqluguguuq malğukipiaq taapkua inniqsut sivunniuuqtuat itna. ¹⁴ Aasii utlautiplutin agaayuliqsit qaukñinjitñun suli sivulliuqtigruatnun itnağniqsut, “Uvagut nalupqinaiqługu akiqsruqtugut qanutchimik niğiyumiñaitluta Paul tuqqutkaluaqnagu. ¹⁵ Taatnağusi, ilipsi uqaqsittaaqtitchirituummapi tuyuqağitchi anuyyiuqtit qulliqpianatnun Paul tavrñuautitqulugu liilaa apiqsruqtapsaanjuagukługu. Uvagut tuqqutkisipmigikput sivuani tikiqiksranan uvuña.”

¹⁶ Aglaarguuq Paul-ñum uyuguan, ağnaungan igñiña, tusaaniğaa taamna sivunniukkanat. Taatnaqhuni anuyyiuqtit inaatnun isiqhuni utlanığaa Paul uqautityaqlugu taavrumiña. ¹⁷ Paul-ñumaasii tuqluqamıuñ anuyyiuqtit anjalataat nipliutiniğaa, “Anuyyiuqtit qulliqpianatnun taamunautiun una nukatpiaq, piqagñiqsuq uqaututiksraqmiñik

ilaanun.”¹⁸ Taavruma aṇalatiṃ taamuṇautiniḡaa qulliqpianatnun aṇuyyiuqtit itnaqhuni, “Paul-ṇum isiqtauruam tuḡluḡuṇa inḡaaṇa ilipnuutitquplugu una nukatpiaq. Sammaguuq uuma uqauttutiksraḡaḡaatin.”¹⁹ Taavruma aṇuyyiuqtit qulliqpianata tasirriutipluguguuq avuṇaḡtaaḡutiniḡaa aasiin apiqsruḡluḡu, “Sumik uqauttutiksraḡaḡpina?”²⁰ Taavruma nukatpam nipliutiniḡaa, “Jew-ṇuruat sivunniugtut inḡuḡkutin uvlaakun tikiutitquplugu Paul uqaqsittaḡviniṇun apiqsruḡtapsaanṇuaḡuḡluḡu.”²¹ Aglaan aṇiqnagich atakkii malḡukipiaq inuich sippalik iriqsimaniagtut utaqḡiruat ilaanik apqutmi. Ilinich akisruḡtaanikhutin niḡitqikkumiṇaitlutin unniin imitqikkumiṇaitlutin tuḡqutkaluaḡnagu ilaa. Ilinich-amma itqanaiqhutin utaqḡigaat ilvich aṇiḡksran.”²² Taavruma qulliqpam nipliutiniḡaa taamna nukatpiaq, “Kisumununniin taamna ilitchuḡipkaḡniaḡnagu sulit tamatkunina uqaḡtilaan uvamnun.” Taatnaḡḡaḡluḡu taamna nukatpiaq aullaḡtinnigaa.

Paul-ṇum Tuyuulha Kavanauruamun Felix-mun

²³ Taamna qulliqpiaq tuḡluḡniḡsuq malḡuṇnik aṇalatinitnik aṇuyyiuqtit uḡautiniḡik, “Itqanaiyagitchik malḡuk kavluutik aṇuyyiuqtinik sulit piṇasukipiaq qulinik tuttuḡpiraqtinik sulit malḡuk kavluutik panaliraḡtinik Caesarea-muktuksranik. Itqanaigumagitik anaḡapak aullatlasilugich.”²⁴ Sulit itqanaiyautilugu tuttuḡpannik Paul-ṇum usiaḡsiḡviksraṇiṇik tikiutiksraṇiṇik aniyanniusuṇaḡani kavanauruamun Felix-mun.”²⁵ Aasii taamna qulliqpiaq aglaṇniḡsuq taamuṇa itna,²⁶ “Claudius Lysias tuyuḡtuḡ uumiṇa kavanauruamun kamaṇaḡhuni Felix-mun, iluaḡḡun!”²⁷ Una aṇun Jew-ṇuruat tiguplugu tuḡluḡhiṇaaḡuḡnikkaṇat aasiin piḡasiḡluṇa aṇuyyiuqtimnik annautikkaḡput, atakkii ilitchuḡigigaa ilaa Rome-miṇ kaṇiḡaḡha.²⁸ Kaṇiḡsipsaaḡuḡluḡu sumik piḡhagun patchitchiḡluḡu uqaqsittaḡtitchirinittun utlautigiga.²⁹ Ilitchuḡiruṇa qanutchimik piṇaisilaanjanik tuḡurrutauyumiṇaḡtuamik unniin isiḡtauluni. Aglaan inḡin maligutaḡmikkun patchisiḡusimagaat.³⁰ Uvaṇa kilikkaukama Jew-ṇuruanun sivunniugutiniḡluḡu tuḡqutḡhukluḡu piṇatchiasuṇaḡnagu tuyuḡigigaa ilipnun, tamatkuaptuuḡ patchisiḡutrai uḡautigitka tikiutitquplugich aḡvisinich akikṇaḡluḡu ilipnun.”

³¹ Aṇuyyiuqtit atuummiṇigaaṇat tillisiusiaḡtin. Aullautiniḡaaṇat Paul tamar-rumani anaḡami tikiutiplugu Antipatris-munaḡlaan.³² Uvlutḡikman tamatkua pisukhutin aṇuyyiuqtit piruat utiḡniḡsut aglaan tuttuḡpiraq-tuat igligutituiṇaḡluḡu Paul.³³ Tikiutikamitruṇ Caesarea-mun kavanauruamun qaiṇniḡaich aglaiḡlu Paul-lu.³⁴ Taavruma kavanam agliḡianikamigich apiqsruḡniḡaa Paul sumiuṇupmagaan. Ilitchuḡikamiuṇ taamakṇa Cilicia-ḡmiuṇulha,³⁵ Felix-ṇum Paul uḡautiniḡaa, “Ilvich pasir-itin tikitpata naalaḡniḡisigiḡipniḡ.” Aasii ilaan tillisiginiḡaa Herod-ṇum atanḡum inaani Paul qaunagitquplugu.

24

Jew-ṇuruat Paul-mik Pasitniḡhat

¹ Kinuatigun tallimat uvlut Ananias, qauḡhiat agaayuliḡsit, piḡasiḡhuni ilaṇitnik sivulliuḡtiḡruat sulit maligutaksraliqirimik atilinḡmik Tertullus-mik tikiṇniḡisut Caesarea-mun. Aasii uḡaḡigaat akikṇautriṇ Paul-kun

taavrumuḡa kavanauruamun. ² Tavrnuḡautianikmatruḡ Paul, Tertullus uqaḡniqsuq itna, “Kamanaḡtuatiin Felix! Tumigiplugu aḡalatillautilhiḡ siwisuruamik aḡuyautairrutiaqatitkiptigut suli isumatulipkun ikayugitin iḡuvut tumigiplugich iḡugiaktuat iḡuaqsruutit. ³ Quyyatigigikput sumiunniḡ nanipayaaq, aasii quyyatiqallapiaḡiptigiḡ. ⁴ Aglaan miḡuqtillutin piyumagaluaqnak iḡigikiḡiḡ naalallaquplugu naigilugu uqaḡiraksraqput. ⁵ Una iḡuk ilitchuḡikkaqput iḡukluqutauplugu, akunḡatni Jew-ḡuruat iluqaani nunami aullaḡniiraḡaqtuaq akarrutinik suli ilaa qaukḡiupluni Nazarene-ḡuruani. ⁶ Agaayyuvikpaḡmik qaayugḡnaqsiliugḡiaḡha pisigiplugu uvagut tigukkaqput atanniḡuklugu tuvraḡlugu maligutaksraqput. ⁷ [Aglaan qaukḡium aḡuyyiuqtit qulliqpianḡata Lysias-ḡum upaktuqhuta uvaptikniḡ ivayaḡigaa. ⁸ Aasii Lysias-ḡum uqautigaaḡigut tikiutritquplugich patchisaatnik ilipnun.] Ilvich apiqsruqtaḡupku ilitchuḡinayaqmigiḡ ilaaniḡ iluqaan akikḡautivut ilaagun.” ⁹ Tamatkuaptuuq atlat Jew-ḡuruat tavrani tappiḡniḡaat Tertullus-ḡum akikḡautaa Paul-kun itnaqhutin, “Iluqani tamanna uqauttun ilumutuuruq.”

Paul-ḡum Uqapsaaḡutriḡha Sivugaaḡni Felix

¹⁰ Taavruma kavanauruam urriqaniḡaa Paul nipliquplugu. Paul nipliaqsiḡiḡsuq, “Iḡisimagiga iḡugiaktuami ukiumi aḡalatchiḡiḡ uumiḡa nunaaqḡimik. Quyagigiga patchisaiyaḡiksraḡa sivuqqaḡni. ¹¹ Ilitchuḡiraksraḡigiḡ qulit malḡuk uvlut qaaniḡikkaluaqtitnagich utlautiḡa Jerusalem-mun Agaayyutmik kamaksrityaqḡuḡa. ¹² Jew-ḡuruat ilitchuḡiḡitkaluaḡaatḡa taamavrumani agaayyuvikpaḡmi qapiqsigiutraḡluḡa iḡuḡnik naagaunniḡ akatchiḡuḡa iḡuḡnik katim-maviḡmikni tupiḡni naagaqaa nanipayaaq nunaaqḡiḡi. ¹³ Naagaunniḡ ilinisa nalupqinaiyagḡlugu pilḡuitkaat akikḡautriḡ uvamnun. ¹⁴ Aglaan nalupqinaiyagḡlugu uqautigikiḡiḡ, maliktaullakkigaa tamanna apqutaa nutaupluni ukpiḡiraksram ilinisa uqaḡikkaḡata sagluuqtuanuḡlugu. Sivulliapta Agaayyutaat agaayumaḡvigigiga, ukpiḡigitkaptuuq tuvraḡlugu maligutaksraq qaisauruaq Moses-kun suli aglausimaruaḡ makpiḡaanḡiḡiḡ siḡuniksriqirit. ¹⁵ Niḡiugaqaḡmiḡuḡuḡuḡ ilinisiḡun, itna, Agaayyutim iluqaisa tuquruat iḡuich aḡipkaḡisiḡlugu, nakuuruatlu piḡiitchuatlu. ¹⁶ Taatnaḡuḡa ataramik qauḡrimmaḡiḡutillaḡaḡuḡuḡa patchisaitḡuḡa sivugaaḡni Agaayyutim suli iḡuich. ¹⁷ Iḡugiaguraqtuani ukiumi piisaallaqqaḡuḡa Jerusalem-miḡ utiḡuḡa saagaqḡuḡa manḡmik aatchuutinik nunaaqḡiḡmiḡuḡuḡatimnun suli tunillaḡiaḡuḡa. ¹⁸ Taamna savaḡipkaḡtitlugu paḡinniḡaatḡa agaayyuvikpaḡmi, naatchianikama iḡḡuutiksraqtuḡvikaanik atuḡtaksraḡisiḡun Jew-ḡuruat. Tavrani iḡugiaktuat iḡuich iqataḡuḡitḡut uvamni unniḡiḡ qanusiq akarrun iḡiḡchuq. ¹⁹ Aglaan ilaḡich Jew-ḡuruat Asia-ḡmiḡuḡuḡuḡ ittuat. Taipkuaptuuq uvuḡa sivuḡaḡiḡutiruksraḡaluaqtut ilipnun ilitchuḡipkaḡiaḡlugu akikḡautriḡ piḡaḡumiḡ qanutchimik uvapkun. ²⁰ Ki, ukua iḡuich uvaniḡuḡuḡ uqaḡilitruḡ paḡitaḡikkaḡtiḡ nalaunḡirrutiga sivuḡaḡiusimmaḡamni uqaḡsittaḡtichirinun. ²¹ Aglaan una atausiq nipliutigigiga makitaḡamni sivuḡaatni, ‘Iḡipi atanniḡiḡaḡisiḡuḡa ugluvak piḡutigilugu ukpiqsriḡiaḡ tuquruat aḡitqikkisiḡiḡlugu.’”

²² Felix-ḡum ilitchuḡsriḡuam agaayyutikuḡiamik katimaḡiq umikkaa itnaqhuni, “Aḡuyyiuqtit qulliqpianḡ, Lysias, aḡḡiḡpaḡ siḡunniḡisiḡigaa

taamna uqavaagutiksi.”²³ Taatnaqman Felix-ñum tillisiginigaa anuyyiuqtit qaukhatnun Paul qaunagitquplugu aglaan tigutaagisunjaqnagu, aasiñ tillisigiplugu ilannaanjiñun piqaqtihñaaguuqñu inuqikkanjgun.

Paul-ñum Sivugañiutipkaħa Felix-mullu Drusilla-mullu

²⁴ Qavsich uvlut qaanjanikmiullu Felix Jew-ñuruamik ilaqtalik Drusilla-mik tikiññiqsuk aasii uqaqatigisukñu Paul. Taatnakii Felix tusaapsaaguktug ukpiqsriħkun Christ Jesus-mik. ²⁵ Paul uqagaluaqman nalaunñaruatikun, inñmun anjalalqusiħksrakun, sulii atanniivium uvluagun tikitchuksrakun Felix isumallaagaqsiñiqsuq. Aasii nipliħuni, “Aullahññaaguuqtutin pakma. Piviksranitqikkuma qannigisigikiñ.”²⁶ Sulii ilaan niģuagaģigaluaģniģaa Paul qaitchiñasugalugu manijmik. Taatnaqñu ilaan uqaqatigigaluaģniģaa akulaiqñu. ²⁷ Aglaan malģuk ukiuk atuumaanikmaknik Porcius Festus inañiģniģaa Felix kavanauħhagun. Taatnaqñuni Felix-ñum ihuaqnaģukñuni Jew-ñuruunun isiqtaģituifiģniģaa Paul.

25

Paul-ñum Injaqaħa Umialinñmun Rome-mi

¹ Tavra Festus taamna piņasunik uvlianikami tavrani nunamiñi qaukģuqamiaglaan Caesarea-miñ Jerusalem-muñniqsuq. ² Tavrani Jew-ñuruat qaukģinich agaayuliqsiñisa sulii sivulliuqtigruañisa tikiutiniģaich ilinisa akikñautigikkatin Paul-kun. ³ Taamna kavanauruaq Festus apiģiniģaat quyalitqulutin Paul Jerusalem-muktitquplugu. Ilinich sivunniģaqaqħutin tamaani apqutaani tuqquutchukñu. ⁴ Festus-ñum kiunigai, “Tasamani Caesarea-mi Paul isiqsimakkauruq. Uvanjali sivuniqaqtunja utitqigukñu. ⁵ Qaukģigikkasi Caesarea-muktiħhiñaugisi uvapkun akikñagiģluģu tasamma iñuk savvaqħuksimakpan.”

⁶ Festus taamna itkaluqaami tallimat piņasuniģu naagaqaa qulini uvluni. Utigñiqsuq Caesarea-mun. Uvlutqikman atangum aquppiyani aquppiģuni tiliriñiqsuq Paul tavrñautitquplugu. ⁷ Paul tikitman Jew-ñuruat agģiqatauruat Jerusalem-miñ qikaqħutin avataanun igħulisullapiagiģaat supayaatigun, ilumutuutilaallapiagiģugich piģuisaģmiktigun. ⁸ Aglaan Paul uqautiginiqsuq inmiñun itna, “Savvaģluutaitħunja akikñaqñu Jew-ñuruat malģutaksraña unniñi agaayyuvikpak naagaqaa Rome-maģmiut umialgata tillisai.” ⁹ Taatnaqman Festus-ñum quyalifiģluģugich Jew-ñuruat apiqsrugniģaa Paul itna, “Jerusalem-mukkumiñaqpich atannikkautyagiģutin sivuqgamni taamani tamatkunuuna akikñausiapkun?” ¹⁰ Paul-ñum kiunigaa, “Qikaģukñu sivuģaani atanniivian Caesar-m, umialgum Rome-mi. Sivunniģlinja taakmani. Killuqsagumiñaitkitka Jew-ñuruat supayaakun, ilvittuuq taamna ilisimapiģiñ. ¹¹ Savvaģluktaunģuluña piguma uvanñun tuqurrutiksrauyumiñaqtuamik inģisruñitħunja annagugñu anasiññuqsautmiñ. Aglaan tamatkua akikñautaat akikñaqħima tanģiģlaukpan, kia-unniñi qaisaksraģinitkaaña ilinģitñun anjalataksraulunja. Taatnaqñu Rome-maģmiut umialganun utlautiħksrapkun injaqaqtunja.” ¹² Tavra Festus-ñum uqaqatigiqqaqħugich sivunniģutini kiunigaa, “Rome-maģmiut umialgatnun injaqaqtuatiin, taakmunja umialgamun aullagiģirutin.”

Paul Sivugañiusimagaat Agrippa-munlu Bernice-munlu

13 Qavsich uvlut kinuatigun Umialik Agrippa suli Bernice tikiññiqsuk Caesarea-mun paglatyaqługu Festus. 14 Ilinik qapsiñik uvlianikmaknik tavrani Festus-ñum uqautiniğaa umialik Agrippa Paul-ñum pasikkusianjanik itna, “Anjun-samma uvani ittuq Felix unisaña isiqsiviniñmun. 15 Uvaña utlautikama Jerusalem-mun Jew-ñuruat qaukñijisa agaayuliqsit suli sivulliuqtigruañisa akikñaqługu uvañnun tuqquutitqukkañat. 16 Aglaan kiugitka Rome-mağmiut taatnalguiññiplugich, uvagut uqaqsittaqaqtitlaitkikput pasikkaauruaq iñuk uqapsaagaluqaqtinagu kigiñaagługich taipkua pasirai. 17 Taatnaqługu taipkua pasirai tikitmata uvuña piñatchiasuñaqnagu uvlutqikman isivgiugukługu tilisiruña taamamna anjun sivuğanjutitquplugu. 18 Taapkua igłuliqsuutiruat makitnaminj akikñautiksraiññiğaat savvağluutaanik niğigikkamnik. 19 Naagatai ilinjisa uqaksraqtuutigilhiñaagsiğaat ukpigusigimikkun suli iñukun tuquruakun atiqaqtuakun Jesus-mik Paul-ñum uqagikkañagun iñuuplugu. 20 Uvaña nalupqisrukama qanuq ilitchuginiañiksrañatnik tamatkua, apiqsruğiga Paul ilaa piyummatiqagayaqmagaan Jerusalem-muliksrñagun tamatkunuuna uqaqsittaagiğuni tasamani. 21 Aglaan Paul-ñum injağikkaña ataniğmuutitqupluni Caesar-mun umialinñmun Rome-mi. Taatnaqłuña tiligiga qaunagitquplugu tuyuginiañhanunaglaan taakmuña umialinñnun.” 22 Agrippa-m nipliutiniğaa Festus, “Taamamna anjun tusaayummiuqmiñiğiga.” “Uvlaakuğuppan tusaagisiñiğin,” Festus-ñum kiuniğaa.

23 Uvlaakuagun Agrippa-lu Bernice-lu utlautiniqsuk atnuğaallaughutik savaktituummağmik. Isiqttut katimmaviniñmun piqasiqhutik qaukğinik anjuyyiuqtinik suli nunaaqqim sivulliuqtañnik. Festus-ñum tillisiginiğaa Paul tavrñautitquplugu 24 nipliçhuni, “Ataniiq Agrippaa suli iluqasi uvaniğataurusii! Una anjun ittuq iluqagmin Jew-ñuruat uvani suli Jerusalem-mi pasikkañat uvañnun niplirautigiplugu iñuuruksraunğinipługu. 25 Aglaan paqitchilğuitkiga qanutchimik tuqurrutiksrañanik. Aasii ilaa Caesar-mun injaqaqman sivunniutigiga tuyugisukługu taakmuña. 26 Aglaan nalupqinaitchuamik piitçuña agvisiksrañanik Paul-ñum umialimnun tuyuksramnik. Taatnaqługu sivuğanjutitpkağiga ilipsitñun, suvaluk sivuqqapnun, Umialiik Agrippaa, ilitchuginiurapsaaqqağługu aglaaksranikkasugaluña qanutchimik. 27 Uvamni nalaunñaitłuni tuyuqakisraq isiqtamik Rome-mun nalupqinaiqługu akikñautiksraitłuni ittuamik.”

26

Paul-ñum Uqapsaagutriħha Inmiñik Sivuğaaani Agrippa

1 Agrippa-m nipliutiniğaa Paul, “Ilvich uqautigilhiñaagıuqtutin ilipkun.” Tavra Paul isakługich argañni aullağniñiğaa itna, 2 “Umialiik Agrippaa! Uvaña quviasullapiaqtuña uvlupak sivuqqapni uqağvraqtitauħapkun tamarrumuuna iluqagmin Jew-ñuruat akikñautaatigun uvamnun. 3 Ilvich suvaluk ilisimmaagiksutin iluqaitñik Jew-ñuruat ilitqusiatnik suli uqaksraqtutigisuukkañitñik. Taatnaqługu injigkipiñ naalağnitqupluñña qinuiğutin.

4 “Iluqagmin Jew-ñuruat ilisimagaat iluqaan iñuuniağiga, atakkii nutauħamniñaglaan iñuuniaqtuña iñumni nunamni suli Jerusalem-mi. 5 Uqalhiñaanururut ilisimakkaqtin uqautigisugluña piyuminj. İlisimapmiut aullağniñhaniñaglaan ilagitilaamnik Pharisee-ñuruñanun

tuvrañiapiagaqtuat maligutaksranik pitluglugu atlaniñ. ⁶ Pakma qikaqtuñja uvuñja atanniqsaksrağukluñja piqutigiplugu niğugaqahiga Agaayutmun immiomanialhanik akiqsruutmiñik sivulliptiknun. ⁷ Iluqatiñ qulit malğuiç qitunğagiich sivulliapta niğugaaattuug Agaayutim akiqsruutaa agaayumaagvigikkaqtin uvluğagipman. Umialiik, taavrumuuna niğugaqağnipluñaptuuq patchisiquitigaatña Jew-ñuruat. ⁸ Suvaata Jew-ñuruasi ukpigilguitpisiuñ Agaayutim anjpkaitlaħa iñuñnik tuquñaruaniñ?

⁹ “Uvañaptuuq isumaqağaluaqtuñjaa piyumiñağniqtutilaaptun akikñaqtuğukluğich iñuich Jesus Nazareth-mium maliguaqtai. ¹⁰ Taatnaiiplugu savaaqaqluñja Jerusalem-mi. Qaukñitñiñ agaayuliqsiniñ akuqtuiruñja aňalatchirrutiksramnik Agaayutim iñugiaktuat iñui isiqtakupkatlasiplugich. Tuqqutaksrağumtatigik ilaupmiraqtuñja qaukluğñi. ¹¹ Iñugiaktuani anisiñuqsauqlugich Jew-ñuruat ktrağviñitñi piilaagipkağniaqlugu ukpigikkañat. Uvañja qinnausimavaitlugich aullaagaqtuñjaunniñ unjasikuamun nunaacqiñun tamatkua nanjitichukluğich.

Paul-ñum Uqalħa Mumiliğimigun

¹² “Taatnatchimik piqusiqluñja Damascus-mun aullalitchuñjaa aňalatchisaigun sulitillisaigun qaukñisa agaayuliqsit. ¹³ Umialiik, igliħhamni uvluqpaguqtuami qauma siqiniğmiñ qaumatluñniqsuaq qiniğiga. Puuqtigaatigut taapkualu igliqatutka qaumangum pakmakña. ¹⁴ Iluqata katakapta nunamun nipi tusaagiga Hebrew-liraaqhuni uqaqtuag uvañnun, ‘Saul, suvaata nagliksaaqtitpiña? Ilipnun atniaqsiñaqtutin akililiuqapña atriplugu natmaksigvik atniaqtitaqtuag akililiqsuikami iñumi anaotanun.’ ¹⁵ Apiqsruğiga, ‘Ataniq, kisuvich?’ Atangum niplutigaaña, ‘Jesus-ñuruñja nagliksaaqtitağikkan. ¹⁶ Makittin! Sagviutigikiñ nalunaigiaqlugu savaktiksraqtaañuħiñ uvañnun. Uqautritqugikiñ iñuñnik ilitchuğikkapnik uvapkun uglupak sulititchuğipkağumaakkamnik ilipnun aquagun. ¹⁷ Uvañja annautigisigikiñ Jew-ñuruaniñ sulit Jew-ñuñitchuaniñ tuyugipukiñ ilinjitñun. ¹⁸ Ilvich aňmaqsruğisigitin irigikkañich mumiksillugich taaqtuamiñ qaumaruamun sulit tuungam sanñianiñ taavrumuñja Agaayutim sanñianun. Tunñaviñigutiñ uvamnik natqigutigisigitka killuqsautinich aasiisulit ilaliutiniaglutin Agaayutim iñuñiñun piksraqtaagikkañiñun.’

Paul-ñum Quliaqtuaħa Savaagimigun

¹⁹ “Umialiik Agrippaa! Taatnaqluñja savaaqaqtuñja tupigiplugu qiniqtirrusiağa pakmakña. ²⁰ Quliaqtuaqtuñja sivulliuplugu Damascus-mi Jerusalem-mlu, kinuagunsulit iluqaani Judea-mi akunğatniļu Jew-ñuñitçuat. Uqautigitka iñupayaat mumiquplugich killuqsautinjitñiñ Agaayutmun aasiñ iñuuniagaqsitquplugich simmikkañaruatitun. ²¹ Taamna pisigiplugu Jew-ñuruat tigguglukluñja agaayuvikpañmi tuqunniurağaatña. ²² Uvlupañnunaglaan Agaayutim ikayuqluñja qikaqtitkaaña uqatlasipluñja iluqapsitñun kamağniañitçhuanunlu kamañuqtuanunlu. Tamanna uqagikkağa atrigigaa uqautigikkañata sivuniksriqirit Moses-ñumlu atuumagisiñiñiplugu ²³ taamna Christ-ñuruuq nagliksaaqtuksrauniplugu, sulit sivulliuksraupluni anitqiksuanin

tuqunaruapayaaniñ ilitchuǵipkaǵlugulu anniqsuǵiaq iluqaitñun Jew-nuruanunlu Jew-nuñitichuanunlu.”

²⁴ Taatnailiplugu Paul uqaqman Festus-ñum nipitusipluni nipliutiniǵaa, “Paul! Ilvich isumailaǵuqtutin. Iltpauraqsimaliqpich kinnanaaǵuigaatin.” ²⁵ Paul-ñum kiuniǵaa, “Kamanaqtuatiin Festus! Uvaña isumailaǵunitchuña. Uqautiqaqtuña ilumutuupluni ittuamik. ²⁶ Uqautilhiñaǵiga umialinmun taluqsrautaigluña atakkii ilisimagaa Agaayyutim uqañhagun suli anniqsuqtimigun. Nalupqiginitchiga ilitchuǵiñha supayaamik Jesus-kun atakkii iluqani atuumanitchuq iriǵaqtuǵuni. ²⁷ Umialiik Agrippaa! Ukpigivigich sivuniksriqirit uqautaata? Ilisimagiga ukpiqsrasilaan tamatkuninja.” ²⁸ Tavra Agrippa-m nipliutiniǵaa Paul, “Ayyai, ukpiqtuaǵuqtitqayauragikma.” ²⁹ Paul-ñum kiuniǵaa, “Agaayyutmun iniqsrutuña ilvich suli atlat naalaqtuat uvañnun uglupak maliguaqsuutitquyumaplugich Christ-kun uvaptun, aglaan itna kalimñiqsuǵayaitchut.”

³⁰ Taatnaanikman Paul umialiglu kavanauraǵlu Bernice-lu suli atlallu makinniqsut ³¹ aasii aniñhiñaqhutin uqaqsiñiqsut avatmun, “Manna añun piñitchuq sumik tuqurrutiksraǵmiñik unniñ isiqsivini mi irrutiksraǵmiñik.” ³² Tavra Agrippa-m nipliutiniǵaa Festus, “Tamanna añun pituiǵayaǵniqsuaq injaqanjitpan Caesar-muguni.”

27

Paul-ñum Rome-muñniñla

¹ Sivunniugutañanikman tinilǵaqsigviksraqput Italy-mun qaiñniǵaich Paul-lu atlat isiqtatlu Julius-mun añalataatnun añuyyiuqtit taggisuqaqtuat añuyyiuqtaiñik Augustus-ñum. ² Umiaqpañmun Adramyttium-miknaqtuamiñ ikirugut Asia-mun aullañhiñaǵuǵniqsuamun. Aristarchus Macedonia-ǵmiu Thessalonica-miñ piqataupmiuq uvaptikni.

³ Uvlutqikman tikitchugut Sidon-mun. Julius-ñum iluaqquitiplugu Paul ilannañi tavrani qiniǵiaqtikai qaitchitquplugulu inuǵikkañiñik. ⁴ Tavrakña aullalgitñapta anuǵim paǵǵaǵuutigaatigut. Qikiqtam Cyprus qamangagun tinilǵaqsiaqsirugut. ⁵ Siñiqsraqtuallakugik Cilicia-lu Pamphylia-lu tikitchugut Myra-mun Lycia-miittuamun. ⁶ Tavrani Julius paqinniqsuq umiaqpañmik Alexandria-miñ igliǵniǵniqsuamik Italy-mun. Ilaan ikipkalgitkaatigut taavrumuña. ⁷ Tiksiuraaqhuta inuǵiaktuani uvluni atakkii anuqñiqpaitluni. Arguǵianniuqhuta tikilǵataqtugut akianun nunaaqqim Cnidus. Nigiqñuum igliqtitchumiñaiqmatigut nalǵuǵuta tiksiaqsirugut qamangagun qikiqtam Crete nañaaqqaalugu nuvuǵaq Salmone-mi. ⁸ Piyaqniulikun siñiqsraqtuqaalugu tikilǵataǵikput qamannillautǵvik qaniñaniittuaq nunaaqqian Lasea-m.

⁹ Taavrumani nunaaqqimi uvliuqtugut inuǵiaktuani. Nuyuaǵnaqsisaatigut ikaaqsañksrañanun taǵiuqpaum atakkii ukiaksraqhuni Jew-nuruaat uvlua uisauraǵviat qañanikman. Taatnaqhuni Paul-ñum alǵaqsruǵniǵai taapkua ¹⁰ itnaqhuni, “Añutiit, ilitchuǵigiga aullalgitchupta uvakña iglaukiqput navianaǵisiplugu. Usiavutlu umiaqpaglu unniñ ilanisa inuich nuyuaǵnaǵisiruq piyaqquñksrañatigun.” ¹¹ Aglaan Julius naalatluñniqsuq uqaǵikkañanun aquttaanunlu inuanunlu umiaqpaum nipliutaaniñ Paul-ñum. ¹² Taamna qamannirvik iluaqnañiñiqman umiaqpaum ukiuvigilugu pikpagu inuǵiatlukuat ayakkumaniqsut tavrakña tikitchaǵuklugu Phoenix piyumiñaguminj.

Taamna qamannirvik Crete-mi sanmiruaq uñallamullu nigiqpamullu, taamanna ukiuvigisukkaat.

Anniġuqpauraliq Taġiumi

¹³ Tavrani uñallaagiksilġataġniqman taapkua isumaniqsut sivun-
niukkaqtin atuumasukġugu. Kisat nuqinnigaich aasiiñ tiksiaqsiplutin
qikiqtam siñaagautlaniqtutilaagmiktigun. ¹⁴ Aglaan akuniisunjaqani
anugiqluk nigiqpaġniqsuq anuqqallaqhuni qikiqtam tunjaaniñ. ¹⁵ Anuġim
akiknaqmagu umiaqpak paalguigñigaat anuġi sivunigikkaġmiñun aasii
nikaliqhuta tiktaurugut. ¹⁶ Apposautilgitñapta mikiruurami qikiqtami
Cauda-mik atiligaami qamannilaurallaktugut. Aasii sakuugutiqaqhuta
ikiniagikput umiayauraq. ¹⁷ Taamna umiayauraq ikianilgiñaqman
taapkua iñuich akġunaanik nimiqsruaqsigaat umiaqpak. Nuyuaqhutin
ikkalġiħksraġmiknun Syrtis-mi tinilġautaiġniqsut tiktaulġimikni.
¹⁸ Anniqpauraq qasullanitchuq. Uvlaakuġuqman umiaqpak usiġsaagaat.
¹⁹ Uvlu tunjayaatniasii umiaqpaum suqutnai igitkaqsigaich. ²⁰ Uvluni
iñuġiaktuani siqiniq naagaqaa uvluġiat qiniñitchivut aasii anniqpauraq
qasullanitluni. Tavrakñaasiiñ niġiugaġniagikput annaħksraqput.

²¹ Uvvaasiiñ akuni taapkua iñuich niġinjtmeta Paul-ġum qikaqhuni
aġutit sivuġaatnun nipliutigai, “Aġutiit, naalaġnigupsitħa ayasunjaqasi
Crete-miñ tamanna atuumanayaitchuqsuli, usiavutunniñ
iginnayaitkivut. ²² Aglaan pakma inġiġipsiġiñ, qapiqasi! Nallipsiunniñ
tammaiyumiñaitkaa iñuħħi, umiaqpak kisimi piyaqquġisiruq. ²³ Atakkii
marrumani unnuami makitaniqsuq saniqqamni isaġulga Agaayyutim
ukpiġikkaġma agaayumaagviguksuukkaġmalu, ²⁴ nipliutipluħa, ‘Paul,
iqsiñak! Tikitchuksraurutin Caesar-mun Rome-mi. Piqutigilutin
Agaayyutim annautigisigai iñupayaat usiaqsiqsuat uumani umiaqpaħmi.’
²⁵ Taatnaġusi aġutiit, nikaliqasi! Ukpiġiġiga Agaayyun taatnallapiagisiħa
uqagikkaħatun uvamnun. ²⁶ Aglaan qikiqtat ilaħatnun tipiniagaatigut.”

²⁷ Akimiagūutailaġutaatigun unnuat tinjitaħħaptikni anuġimiñ
Mediterranean taġiunani, unnuaq qitiqquqman tinilġausiqirit
ilimatchaktut qalliagsipluħa nunamun. ²⁸ Taatnaqhutin kivitchiñiqsut
ititilaagutmik aasii ilitchuġiniġaat imġum ikkaġliħa iñuñiħaqtun
isaħniqtun. Iġliqtaaqtuallakhuta uuktualgitmatruħ ilitchuġiniġaat
akimiagū isaħniqtun ititilaanikhuni. ²⁹ Iliħich aniyatħaħniqsut
umiaqpak ikkalġiñħasugalugu iyagaħnun. Taatnaqhutin niħitħiñiqsut
sisamanik kitchanik umiaqpaum aquaġun aasiiñ uvluqsiagsiplutin.
³⁰ Tinilġausiqirit qimakkumaatħaħniqsut umiaqpaħmiñ. Nipliħuħaqhutin
iħuqsruiyaqtuqhutin kitchanik sivuani umiaqpaum aasiiñ niħitħiplutin
umiayauramik imiġmun. ³¹ Aglaan Paul-ġum nipliutinigai anuyyiuqtit
aħalataatlu itna, “Ukua tinilġausiqirit inġitpata ikimatuiħaġutin
umiaqpaħmi ilipsi annakkumiñaitħusi.” ³² Taatnaqhutin taapkua
anuyyiuqtit kipputinigaa umiayauraq aasii tinjtitlugu.

³³ Uvluq qaunuraagaqsiħman Paul-ġum niġitquaqsiñiġai,
“Akimiagūutailami uvlumi utaqqirusi anuġaħħksraħanik niġigaluaqasi
sumik. ³⁴ Uvlupak niġillaqupiagipsi. Niġiruksraurusi iñuusugusi
piġupsi. Suli nalupqinaiqsrutigipsi annakkisiħksrapsiġun.”
³⁵ Taatnaqqaqħuġich Paul tiġusipluni qaqqiamik sivulliuplugu
inġisruqhuni Agaayyutmun sivuġaatni taapkua avguqħuħu taamna
qaqqiaq niġiaqsiñiqsuq. ³⁶ Taapkua iluqagħin piyumatħaħhutin

nigiasipmiñiqsut. ³⁷ Iluqağminj iñugiaktılaanjat tavrani umiam usianj 276 inniqsut. ³⁸ Ilinich nigisuiğataanikaminj umiaqpak usiiqsaagaqsiñiğaat igitlugu mukkaaksraq tağiumun.

Umiaqpaiyalhat

³⁹ Uvluq qaupman tinilğausiqirit ilisağitlaiñiñiğaat nunam siñaa. Aglaan qamannirviksramik tautuñniqsut. Ilinich sivunniğñiqsut taiñurja siñiqłisitchağukługu umiaqpak piyumiñagumitruñ ikkalğisillugu nunamun. ⁴⁰ Taatnaqhutinj kitchat aklunaanich kipluğniğaiç tasamuja unikługich kitchat tağiumun sulı aklunaanjik aqutumınj qilğutaiqlugik. Kinuagun sivuğutrinj tinilğautaq nuqitlugu anuğimun tinjtquplugu umiaqpak sivukkiqsinniğaat nunamun. ⁴¹ Aglaan umiaqpak ikkalğiñniqsuq. Sivua aulayakkumiñaiqsipiaqhuni aasiñ aqua piiyaqtaaqsiñiğaa qaim tutqatağvigiplugu. ⁴² Anjuyyiuqtıt tuqqtuchuaqsilğiñniğaiç isiqtapayaat nalliat-samna puuvrağuni nunamun aullaunasugalugich. ⁴³ Aglaan Julius-ñum annıgıplugu Paul taatnasıgaquñiñniğai. Tiliñhiñniğai iñuich puuvratlaruat misıgağlugich tulaktıqataquplugich nunamun. ⁴⁴ Unniñ puktağusısuğlugich umiaqpaviñiğmik nunniacquplugich. Tavra iluqata annaktugut nunamun.

28

Malta-mi Qikiqtamiñhat

¹ Annaanigataqapta ilitchuğigikput taamna qikiqtaq atıqalħa Malta-mik. ² Malta-ğmiut iluaqquıtaqsıgaatıgıt tukkuğıksıtluta. Uvvaasiñ sialuguqhuni alappaaguqman taapkua ikniqsuutıgaatıgıt quyalıpluta. ³ Paul qırriqsuisaqmiuğlu ikniğmun. Nimıgıaq sagviğniqsuq, uunañan ikniğum iqiğsıtlugu aasiñ argaiñun nipitıqhuni. ⁴ Taapkua qikiqtam iñuiñ qıñiqamitruñ nimıgıaq nivınaruıaq Paul-ñum argaiñı uqaaqsiñiqsut avatmun itna, “Una anjun ilumun iñuaquıtaunıqsuq. Annakkaluaqhuni tağiumiñ pakmapak tuquruksraunıqsuq savvaquutmiğun.” ⁵ Aglaan Paul-ñum ipsuktıgıniğaa taamna nimıgıaq ikniğmun piyaqqusıallasunıaqanı. ⁶ Taapkua qikiqtağmiut niğıugıaqsiñiğaat puviłıksraña naagaqaa tavrauıaa tuqulıłıksraña Paul-ñum. Takıruami qıñıñitñaminj sumik atlayuagnaqtuamik Paul-mi isummıgıtqıñniqsut itnaqhutinj, “İlaa agaayyutaıvalunıqsuq.”

⁷ Qanıñani tulagvıpta qikiqtam qaukğıgıkkana atilik Publius-mik nunautıqagnaıqsuq. Taavruma iñuum iluaquıtıpluta tukkuqaqtıtkaatıgıt piñasuni uvluni. ⁸ Publius-ñum aapaña atniğñaqniqsuq uunaqlukhuni sulı itiktalıqhuni aıvyulıñmik. Paul-ñum utlanıñiğaa qıñiğıaqługu aasıı agaayupluni patıklugu arganmiñik mamıtıtlugu. ⁹ Paul mamıtıçhipman taavruminja qikiqtam iñuiñ tavrıñautıaqsiñiğaiç atniğñaqtuapayaanji aasiñ Paul-ñum iluaqsiпкаqlugich iluqaitñik. ¹⁰ İñugiaktuanik aatchuutınik qaitçıgaatıgıt sulı aullañhiñaağıqapta umiaqpak usıllıgıñiğaat inuğıkkaptıknik iglaugıpta.

Malta-miñ Rome-muñhat

¹¹ Piñasuni tatqıñı tavrani itqaaqhuta aullalğıçugıt umiaqpakun atıqagnaıqsuakun Malğınñik Agaayyutınjuanı. Taamna umiaqpak Alexandria-ğmiutaq ukiunıqsuıaq taavrımanı qikiqtamı. ¹² Aullaanıkapta tikıçugıt nunaqqıanun Syracuse-ñum tavraniasiñıñ nayuutıpluta piñasuni uvluni. ¹³ Aullalğıtñapta tikıçugıt

nunaaqqianun Rhegium-ñum. Uvlutqikman uñallamiñ anuqligüñiqsuq. Tikitkikput malgüñni uvluni nunaaqqia Puteoli-m. ¹⁴ Taavrumani nunaaqqimi paqitchirugut ilañitñik ukpiqtuanik aasii aiyugaagaañigut nayaquplutinj akunniqsaami, aasiiñ tavrakña aullalgitluta Rome-mun nunakun. ¹⁵ Taamapkua ukpiqtuat Rome-mi tusaaniqsut tikiññipluta. Aullañiqsut paagiahuta nunaaqqimun atiqaqtuamun Nullagvianik Appius-ñum aasii ilañisasuli nunaaqqimun atiqaqtuamun Pinasunik Tukcumavinjñik. Paul-ñum qiniqamigich taapkua ukpiqtuat Agaayyun quyagaa qapinjaisaaqhuni.

Paul-ñum Rome-miñha

¹⁶ Tikitñapta Rome-mun iniqaqtitkaat inmigun anuyyiuqtimik munaqsriñiqlugu. ¹⁷ Aquagun pinasut uvlut Paul-ñum Jew-ñuruat qaukñijisa tavrani aiyugaagñigai katimaqatigisuklugich. Iñijich katianikmata nipliutinigai, “Aniqatiumaan, uvaña pinjtkaluaqtitluna qanutchimik akikñaglugich iñugikkavut naagaqaa maliguaqtaksrañat sivulliapta qaisauruaq uvaptiknun tigurauruña Jerusalem-mi Rome-ñum kavanarjanun qaisaupluna. ¹⁸ Rome-magmiut kavanarjata [Felix-ñum] apiqsruqtagaluaña, anipkañluna pilitchukluna ilitchuginjñamitruñ sumik tuqurrutiksramnik. ¹⁹ Aglaan Jew-ñuruat akilñiutipmata anipkañujitluna, nunuripluna najañviiqama injañigigaga Caesar-mun atanniqupluna, piitkaluaqñuna qanutchimik akikñautiksramnik ilagikkamnun. ²⁰ Taatnaqñuna injañigigaga qiniñgukhusi uqaqatigisukhusi, atakkii ukpigigaga niñigugagikñat taimña Israel-aagmiut Christ tikiumaaniñha aasii taamna pisigiplugu pituutaqatuna.” ²¹ Taapkua Jew-ñuruat kiuniñaat, “Akuqtuinjitchugutsuli aglañnik ilipkun Judea-miñ unniñ aniqatiuvut tikiutrinjitchut tusaayugaagñitichuanik ilipkun taamakña. ²² Aglaan isummatitin tusaayumagivut. Iñisimagikput nanipayaaq iñuich akikñautiqalhat tamatkuninja ukpiqsriplutinj iliptun tikiumaaniñhanik Anniqsuqtin.”

²³ Tavrani nalunaiqsiniqsut kattutitqiliksrañanik Paul-ñum, aasiiñ taimña uvluq tikiuamapman iñugiaktuat utlautiniqsut Paul-ñum inaanun. Uvlaañaniñ unnugataqtitlugu ilaan kanjicsipkañigai Agaayyutim añaayyuqautaanik. Ilaan maliksuktinniñigai Jesus-mik itqaaqtuutiplugich iluqatik maligutaksraña Moses-ñum suli sivuniksriqirit aglaañitñik. ²⁴ Taatnañhani ilañich iñuich ukpiqsriñiqñiqsut uqaqikñajun, ilañilli iñuich arguaqtuñiqsut. ²⁵ Taapkua katimaruat qasuñiqsut atinñiqhutin inmiknun Paul-ñum uqaqianikmaun una, “Ipiqtichuaq Irrusiq nalaunniqsuq uqaqami sivulliapstñun sivuniksriqirikun Isaiah-kun itna,

²⁶ ‘Aullañutin uqautityakkich taamapkua iñuich:

Tusaagaluagupsi kanjicsiyumiñaitchusi

suli qiniñgumaagaluagupsi ilitchuqsriyumiñaitchusi.

²⁷ Atakkii makua iñuich uummatinjich pitchigiiñiqñiqsut, tusaasunñitluninj supayaamik iritinlu siquplugich.

Utitiñgitchut Agaayyutmun mamitiksrañmikhun

atakkii qiniñitluninj tusaatlaitñutinlu kanjicsitlaitluninjlu,

Agaayyun uqaqtuq.’”

Isaiah 6:9-10

²⁸ Suli Paul-ñum uqapsaagñigai, “Iñitchuñiraksrañigixi Agaayyutim tusaayugaallautañ tuyuñha Jew-ñunjitchuanun. Taipkuataimma

tusaagisigaat.”²⁹ [Paul taatnaqman Jew-ηuruat aniñiqsut uqavaaqhutin inmiknun atqunaq.]

³⁰ Paul iñuuniagñiqsuq tavrani Rome-mi malğunni ukiunni, iniaqahuni inmigun inilğusiqsuqlugu, pağlaplugich iluqaisa qinğiaqtaqtini.

³¹ Quliaqtuağviginigai Agaayyutim anjaayuqautaagun suli Atanguruakun Jesus-kun, ilisautiplugich taluqsrautaiqhuni uqaqsailiraqtaitunilu.

Paul-ηum Tuyuutai Rome-magmiunun

¹ Paul-miñ savaktaaniñ Christ Jesus-ηum. Agaayyutim piksraq-taagigaana quliaqtuağitquplugu tusraayugaallautaq ² akiqsruutigikkaña inilgaan sivuniksriqirimigun. Taamna akiqsruun aglausimaruq ipqitchuani makpiğaanani. ³ Tusraayugaallautaq uqaqtuq Agaayyutim iğñinagun, Jesus Christ-kun atannaptigun. Piquitigiplugu iñukmiqnisaulha aniruq kiñuviağiplugu David-ηum, ⁴ aasiñ piquitigiplugu agaayyut-miqnisaulhalu. Agaayyutim anipkaqmagu ilaan tuqułhaniñ uqautiniğai iñupayaat nalupqinañikun Jesus Iğñiğiñiplugu suli qaitchiñiplugu sanñiñi ilaanun. ⁵ Uumuuna Christ-kun Agaayyutim iluaqquutigaana piksraqtaagipluñu uqqiraqtautqupluñu sivulliquplugich iñuich iluqaani nunami ukpiqsriħksrañatnun suli tupiksriħksrañatnun. Taamna savaagigiga Christ-mun. ⁶ Ilipsi ittuani Rome-mi tuqułkaupmiesri pigitquplusri Jesus Christ-mun. ⁷ Aglaktuñu uumiña tuyuqsriugamik iluqapsitñun Rome-mi ittuunun. Agaayyutim piqpagiplusri tuqułkağigaasri ipqillusri iñugisrukhusri. Agaayyutimtuq Aapapta suli atannapta Jesus Christ qinñiqtillañniğlisi iluaqqutriğimiñik suli qaitchiłusri qinñiñamik.

Quyatiq

⁸ Sivulliuplugu quyyatigigiga Agaayyutiga Jesus Christ-kun pisigiplusri. Iñuich nanipayaaq nunami uqağigaat kamañtuq ukpiqsriħiqsi. Taatnaqlugu quyagiga Agaayyun. ⁹ Agaayyun savautigiga iluqaaniñ uummatimniñ uqautigikapku tusraayugaallautaq iğñinagun. Agaayyun ilisimaruq taiyuliğai ilipsitñik agaayupayaaqama. ¹⁰ Agaayurunñu tikillañniğuktuñu ilipsitñun. Atuummigişirug Agaayyutim pitqukpaña. ¹¹ Qiniğullapiagipsi qaitchisukhusri irrutichim aatchuutaanik sanñiksritquplusri. ¹² Itnaami, ikayutiruksraurugut avatmun ukpiqsriħikun pigikkaptigun. Ukpiqsriħapsi ikayugisigaana suli ukpiqsriħigma ikayugisipmigaasri. ¹³ Aniqatiumaan, ilisimatqugipsi uumiña. Iñugiaktuami agğigumagaluağtuñu ilipsitñun quliaqtuağuktuñu, qinñitlasilunñu ukpiqsriñuanik sayyiqsilaaqtuanik suli killiqirañuanik an-nautrañuanik atrilugu surağaliğai atlani nunani, aglaan piñgitchaqtuñu. ¹⁴ Savautiraksrağigitka iluqaisa iñuich, ilisimaruatlu naluruatlu, puqiksuatlu puqitthuatu. ¹⁵ Taatnaqluñu quliaqtuağisrullapiagiga tusraayugaallautaq ilipsitñun ittuunun Rome-mi.

Tusraayugaallautaq Sanñiqaqtuq

¹⁶ Nalupqisruutiginiğlapiagiga tusraayugaallautaq atakkii sanñigigaa Agaayyutim. Taavrumuuna sanñikun ilaan anniqsuğaa kisupayaaq ukpiqsriñuq [Christ-mik], sivulliuplugich Jew-ñuruat sulipsuuq Jew-ñunğitchuat. ¹⁷ Taavruma tusraayugaallautam sagviğniğaa Agaayyutim nalaunñasripchailha iñuñnik inñiñi. Agaayyutim nalaunñasripchailha iñuñnik aullağniñuruq suli isruklitchaaqhuni ukpiqsriħikun, aglausimaru-atun Agaayyutim makpiğaanani, “Iñuk nalaunñasripkakkauruq ukpiqsriħigimigun iñuğisuruq.”

Iluqatin Iñuich Killuliqirañur

18 Agaayyutim sagvigñigaa qılanmiñ qanuq ilaan anasriññuqsaiñialha iluqaanik pigiitchuanik suli nalaunnaitchuanik iñuich atukkanatnik. Iriğaat ilumutuuruuq pigiiliqiligmiktigun. 19 Tamanna ilisimanaqtuuaq Agaayyutikum nalunaitkaluaqtuq iñuñnun takku Agaayyutim ilitchuğipkağniğaa ilinjitñun. 20 Taimakñaqarja Agaayyutim iñiğaluaqitnagich supayaat iñuich kanjicsilgugaat Agaayyutim agaayyutauha suli qinñitlaplugu sanñiqaqtilaana kamañaqtuamik isruilaamik. Taatnaqhutin iñuich patchisiksraitçhut. 21 İlisimagaluagugua Agaayyun kamagingitchaat unniñ quyangitchaat. Isrumaħhat atugumiñaiqsuq suli isrumañich kanjicsitlaiqhutin taaqsisinigai. 22 Uqavigaaqhutin isrumatuniplutin isrumatunğıpiaqtut. 23 Saksrağaat kamañalha Agaayyutim tuquyumiñaitçuam, aasriñ simmiliutigaat taamna kamañaliq putqataqhutin atriñun qinñalijnun tuquyumiñaqtuatun iñuktun tinmiuratunlu niğrutitunlu nimigiaturunlu. 24 Taamna pisigiplugu, Agaayyutim pilitkai iñuich killiqisulħatnun. İlinich killuqsagtaurut malikğich pigiitchuat kipigñiugutitin aasriñ atugağiplugich timigikkatin kanjunaqtuakun avatmun. 25 Simmiliutigaat Agaayyutim ilumutuulha sagluuqtuamun suli putqatağvigiplugich savautiplugillu sut iñuich iñiqtanjich. Aglaan putqatağvigingigaa savautilugu Agaayyun iñiqsiruaq supayaanik, taamna Agaayyun quyagiraksragaluaqtin qarjavak. Taatnatuq. 26 Taatnağugich Agaayyutim iñuich pilitkai kanjunaqtuakun kimmutaatnun. Ağnat simmiliutiplugu ilaqatigiiğiq sayunağimun atugağiplugich timitin atlanun ağnanun. 27 Taatnatun anutit nutqautiplugu ilaqatigaliğ ağnamik aglaan piqagunñiqsut atlanik anutinik. Anutit kanjunaqtuakun sayunaqatiniktut atlanik anutinik, aasriñ timigikkagmiktigun akuqtuipmiñiqsut nalaullugu anasriññuqsautmik tamarrumuuna nalaunnaitçuakun savaagmiktigun. 28 İñuich pigisrunğiqmatruñ ilumutun ilitchuqsriħksraq Agaayyutmik, Agaayyutim pilitkai qaayugñaqtuamun isrummatmun. Taatnaqhutin pigiiliqisruktut atuqtaksrağingisağmikkik. 29 İmaukkaqsiniqsut qanusripayaamik nalaunnaitçuamik, pigiiliqihigmiglu, kaviugutihigmiglu suli uumiksriħigmiglu, piqaguliğigmiglu, iñuaqtuliğigmiglu, anuyaliğigmiglu, sagluuqtuahigmiglu, suli isrummatinikhutin pigiitchuakun avatmun. 30 Sanjurrutiniqsut nipliaplutin pigiitchuanik atlatigun, uumigiliutiplugu Agaayyun, arguñaplutin, kamañasrugiplutin suli uqavikhutin inmiktigun, pakikhutin savaaqaliğksrağmiktigun pigiitchuamik, tupiksriñğiqhutin anayuqaamiknik, 31 kanjicsilğuitlutin, tuniqsimatlatitlutin, iluaqutrinğiqhutin unniñ naglikrsriñğiqhutin atlanik iñunñik. 32 Agaayyutim nipliutiginigaa taatnatchich iñuich tuquruksrauniplugich. İñuich taamna ilisimagaluagaat aglaan sivutmuutinigaat pigiiliqiliğ, sulipsuuq anğniqsut nalaunniplugich tamatkua pigiiliqiruat taatnatchisigun.

2

Agaayyutim Atanniqsuiħa

1 Tavrallı ilvich, kisuugaluağuvich, patchisiksraitçhutın, atanniqsuqtauruatın. Taatnamik atanniqsuqapkich atlas iñuich tuqutaksrağututın ilipnik, takku killiqipmiutin taipkumatitun. 2 Agaayyutim atannigñiğai iluqañich killiqiruat, aasriñ ilisimagikput Agaayyutim atanniutaan nalaunñalha. 3 Patchisigirağisri killuliqiruat

savaaqagaluannapsi nalaunnaitchuamik. Isrumavisi annakkisiñiplusri atanniutaaniñ Agaayyutim? ⁴ Agaayyutim ihuaqputikkañasri suli anuqsrutiplusri, ilaan taqqigaluağasri simmiquplugu ihuunialiqsi aglaan suksrağingitchiksi uuktugnağumiñaitchuaq ihuaqputriha. Kanjisiñgitpalukkiksi, Agaayyutim ihuaqputigaasri simmiquplugich uummatigikkasri suli mumiquplusri ihuunialhapsitniñ. ⁵ Aglaan uummatisi siqquqtut iyağaqutun suli tigganarusri mumigunğitlusri. Taatnaqapsi anasriññuqsausriaksraqsi agliłaağiksi taivrumani uvlumi Agaayyutim sagviqpagu qinnautni suli atanniqsugñiaqpagich ihupayaat nalaunnahigmigun. ⁶ Agaayyutim akiliğisigaa ihupayaq savaanğun ihuunialhani. ⁷ İlanich ihuich savaaqatuat nakuuruanik anuqsrukun piññaguktut kamanautaanik kamakktumiglu suli tuquyumiñahigmik. Agaayyutim qaitchigisigai isruitchuamik ihuuhigmik. ⁸ Aglaan atlat ihuich inmiguaqtut ayaklugu maligutchiñiksraqtin ilumutuuruamik. Taatnaqamin malikkaat nalaunnaitchuaq, aasriñ Agaayyutim anasriññuqsagisigai qinnautmigun. ⁹ İlaan sakiqniqtitkisigai nagliksaaqtillugich pigiñliqruat, Jew-ñunñaisa Jew-ñunğihñaisalu. ¹⁰ Aglaan Agaayyutim qaitchigisigai kamanautmiglu, kamakktumiglu suli qihuiññamik tamatkua savaaqatuat nakuuruamik, Jew-ñuruanun sivulliulugu Jew-ñunğitchuanunlu. ¹¹ Uvvatakku Agaayyutim atanniqsugisigai ihuich atisriñlugich.

¹² İhuich maligutaksraqatuat Agaayyutim qaisanjanik Moses-mun suli ihuich taavrumiña maligutaksraqanğitchuat iluqatin atirut killuqsagamin. Tamatkua maligutaksraqanğitchuat killiqirauplutin piyaqquğniaqtut. Taatnatuntuuq, tamatkua maligutaksraqatuat killiqirauplutin atanniqsuikkauniaqtut taavrumuuna maligutaksrakun. ¹³ Agaayyutim ihuich nalaunnasripchangangitchai tusraakamitruñ maligutaksraq tupigigaluagnagu. Agaayyutim nalaunnasripchagağigai inmiñ kisanik tupiksripmata maligutaksram nipliutaanik. ¹⁴ Jew-ñunğitchuat piqanğitchuat Agaayyutim maligutaksraiñik tupigipmatruñ tillisaa maligutaksram nalupqinaiyağaa maligutaksraqat hat isrummatmikni. Taamna ilumuturuuq maligutaksraqanğitchaluaqhutin aglausimaruumik. ¹⁵ Qihniqtitağipmigaat kanjisisilaaqtin maligutaksram tillisaanik ilitchuğipkairuumik qauğrimmaağitullautagmikni nalaunnaruamik nalaunnaitchuamiglu. İlaatni isrummataata patchitchigağigaich suli ilaatni ilisimaraqtut patchisaunğihñiplutin. ¹⁶ İluqatin nalunaqtuanich ihuich sagvikkauniaqtut taivrumani uvlumi Agaayyutim atanniqsuaqsikpagich ihupayaat Christ Jesus-kun. Taapkua ilağigaich tusraayugallautam quliaqtuağikkağma.

Jew-ñuruatlu Maligutaksraqtu

¹⁷ Qanuğmi ilvich? İlvich Jew-ñuniraqtutin, tunñaplutin maligutaksramun Moses-ñun aglagikkana suli uqavikhutin qaninniplutin Agaayyutim ¹⁸ suli ilisimaniplugu Agaayyutim pisulha suli ilitchuğiniplugu nakuuniqsrauruaq takku ilisaqsimaplutin maligutaksramik. ¹⁹ Nalupqisunğipiaqtusri sivulliqsiksrauniplusri qihñitlaitchuanani suli qaumaksrauniplusri tamatkunani ittuani taagmi. ²⁰ Isrumaraqtutin alğaqsrulhiñnauplugich kinnanaruat ihuich suli ilisautilugich tamatkua naluruat. Taatnaqhusri, piqaqapsi maligutaksramik, isrumaraqtusri ilisimaniplugu supayaaq suli piqagñiplusri iluqaanik ilumutuuruamik. ²¹ İlisautirraqtusri atlanik ihunjanik. Suvaatami ilisautriñgitpisi ilipsitñik? Uqautirağigisi atlat

tigliktuqungitlugich. Suvaatami tigligaqpsi? ²² Nipligaqtusri atlat sayunatqungitlugich, aglaan ilipsi atugaqpsi taatnatun? Ilipsi uumiksriplusi aanguanik, aglaan tigligaqpsi agaayyuviniñiñ? ²³ Uqavikkaluaqtusri piqağniplusi Agaayyutim maligutaksraña, aglaan kamagitlaitchiksi Agaayyun navikapsiun maligutaksraña. ²⁴ Aglausimaruq Agaayyutim makpigaanñi itna, “Jew-ñungitchuat uqamağhuitigaaat Agaayyutim atqa pisigiplusi Jew-ñuruasri.”

²⁵ Jew-ñuruani nalunaitmiutchiqsimalipsi ikayuutigigaasri tupigigupsiun Agaayyutim maligutaksraña. Aglaan tupigingitchupsiun Agaayyutim maligutaksraña atrinurusri Jew-ñungitchuatun, iñuktitun nalunaitmiutchiqsimaitchuatitun. ²⁶ Jew-ñungitchuat nalunaitmiutchiqsimaitchuat atuigumiñ maligutaksram atuqukkanañik atrinurut iñuktitun nalunaitmiutchiqsimaruatitun. ²⁷ Taatnamik iñuich nalunaitmiutchiqsimailaat timimiktigun aglaan tupiksriuat maligutaksramik patchisiqutiniagaasri killiqirauniplusi nalunaitmiutchiqsimaruañi. Ilipsi Jew-ñuruani piqağaluaqtusri aglausimaruañik maligutaksramik aglaan navgugağigaasri. ²⁸ Iñuk Jew-ñungitchuq pisigiplugu nalunaitmiutaqalħa timimigun. Iñuk animakami Jew-ñupluni sulil malihiaqami Jew-ñuruat pilğusriñitñik ilagitlaitħaa Agaayyutim iñuksraqtaagmiñun. ²⁹ Aglaan iñuk Jew-ñupiaqtuq kamaksritlaturuaq Agaayyutmik ataramik. Jew-ñupiaqtuq iñuuruq nalaunñaruakun sivugaani Agaayyutim. Taatnasriq iñuk nalunaitmiutaqagnaqsuq uummatmiñi savaagikkanağun Ipqitchuam Irrutchim. Aglausimaruq maligutaksraq savalguitchuq taatnatchimik. Taatnasriq iñuk quyyasriusriaqagisiruq Agaayyutmiñ, iñungilaaniñ.

3

¹ Jew-ñuruatmi piqağniqpat sumik atlat iñuich pingingisañatnik? Aniqsugaiaqapat nalunaitmiutchiğimiktigun? ² Aa, Jew-ñuruat atqunaq piqaqtut. Sivulligmi, Agaayyutim qaitchiñigai Jew-ñuruat uqağimiñik Moses-kun. ³ Ilumutuuruq ilañich Jew-ñuruat tuniqsimangilħat Agaayyutmun. Jew-ñuruat tuniqsimailħata nutqaqtitkisivaun Agaayyutim tuniqsimalħa? ⁴ Qañaa! Agaayyun sagluyumiñaitchuq iñupayaat ukpiqnanğitchaluaqtitlugich. Aglausimaruq Agaayyutim Makpigaanñi, “Agaayyuun, nalaunñasuurutinli uqağikkapkun.

Akimayumuutinli iñuichunniñ uqağaluaqmata nalaunñañiñiñiplutin.”
Psalm 51:4

⁵ Ilañich iñuich killukun uqağuurut itna, Uvagut killuqsagupta qiniqtinniağivut iñuich Agaayyutim nalaunñalħanik, uqaqhutin killiqiruni nakuuniplugu. Tarrasuli, uqağiniaqpsiun Agaayyun nalaunñangiñiñilugu anasriññuqsaqamisigut pisigilugich killuqsautisi? ⁶ Qañaa! Agaayyun nalaunñangiñiñiqpan, qanuqhuni atanniqsulħiauvagich nunam iñui? ⁷ Killiqiligma sagviqpagu Agaayyutim nalaunñalħa sulil nanğaqtilugu, suvaatami atannikkauniqpiq liilaa uvaña killuliqiruaq? ⁸ Taamna ilumutuuniqpan, Killuliqita iñuñun nanğapsaaqulugu Agaayyun. Iłisautringitchuñ taatnatchiñik saglunik, aglaan ilañisa iñuich pasirağigaatigut ilisautriñipluta taatnatchiñik. Agaayyutimli nalaunñaruakun anasriññuqsagnağai tamatkua iñuich.

Iluqatin Iñuich Nalaunñaruajitchuaq

⁹ Taatnaqhuta uvagut ihuatlukpisa Jew-ñungitchuaniñ? Qañaa! Uqaanik-tugut iñupayaat Jew-ñugaluagumin Jew-ñungitchaluagumin añalatiqahat killuqsautmun. ¹⁰ Agaayyutim Makpiğaañani aglausimaruq, “Iñuitchuq nalaunñaruamik, atautchimikunniñ nunam iñupayaanani.

¹¹ Iñuitchuq atautchimikunniñ kanjigsimaruamik.

Iñuitchuq pakkiaqaqtuamik Agaayyutmik.

¹² Iluqatin tunutkaat Agaayyun, iluqatin tammaqhutin killuqsautmi.

Nalliat savaaqangitchuq nakuuruamik, atautchimikunniñ. *Psalm 14:1-3; 53:1-3; Ecclesiastes 7:20*

¹³ Iggianich atriqaqtut añmaruanik iluviñnik.

Atuğa at qatin uqaqhutin sagluuqtuamik, *Psalm 5:9*

uqañhinch atriqaqhutin nimigiam tuqunañatun, *Psalm 140:3*

¹⁴ qaninich immaukkaqhutin uqapiñuutunik uqamaqñuutiniglu, *Psalm 10:7*

¹⁵ ataramik tuqqutchiñhiñaañuplutiñ iñuñnik,

¹⁶ napmun aullaqamin piyaqquiñiaqhutin iñuñnik sulisakiñniqtitchiplutiñ.

¹⁷ Iñitchuqingitchaat qanuq iñuunialiksraqtin qinuiññakun. *Isaiah 59:7-8*

¹⁸ Piitchuq taluqsriñigmik Agaayyutmik iluqanitiñ. *Psalm 36:1*

¹⁹ Pakmapak ilisimagivut una, Agaayyutim maligutaksraña qaisaña Moses-mun añalatchirur iñuñnik aatchuusriaqaqtuamik taavrumiña maligutaksramik. Tarra kiñapayaq patchisik-sraqağumiñaitchuq tupigingiñigmigun maligutaksramik, ilipsiunniñ. Aa, Agaayyutim patchisiqutigisigaa iñupayaq nunami atanniğlugu. ²⁰ Taatnamik kiñaunniñ nalaunñasriyumiñaitchuq Agaayyutmi maligutchiñhiñaligmigun maligutaksram atuqukkanik, atakkii maligutaksram qinñiqtiñhiñağagigaatigut qanutun killuqsaqtilaaptiknik.

Qanuq Agaayyutmun Iñuich Nalaunñasripchat

²¹ Aglaan pakma Agaayyutim sagviğniğaa qanuq iñuich nalaunñasripkaqtılaaña inmiñi, piqutiginağlugu maligutaksraq. Agaayyutim uqautigigaa inilğaanimma aglausimaruakun maligutaksrakun sulisivuniksriqiritigun. ²² Agaayyutim iñuich nalaunñasripkağniğai inmiñi ukpiqsriñhatigun Jesus Christ-mik. Taamna ilumutuuruq iluqaitni tunñaviqaqtuani Jesus Christ-mik kisanik. Iluqatin iñuich atirut:

²³ atakkii iñupayaat killuqsagñiqsut, aasriñ ayuqlugu Agaayyutim kamanautaa. ²⁴ Aglaan Agaayyutim iñuich nalaunñasripchağagigai inmiñi ihuqaqutriñigmigun aatchuutauplugu. Nalaunñasripchağai Jesus Christ-kun tasuqamigich killuqsautmiñ. ²⁵ Tarra Agaayyutim qaitchaa igñiñi tuqqutquplugu aasriñ maqipkaqlugu aña akiliqsaqlugich killuqsautipayaanich iluqaisa ukpiqsriuat. Taamna piñiğaa qinñiqtitchuklugu nalaunñaruakñi natqigutriñigmigun killuqsautipayaanik, taputiplugich killuqsautinñik iñuich iñuuruat inilgaan Christ tuqunañiñaan.

Agaayyutim anuqsrupluni anasriññuqsangitchai pisigiplugich killuqsautinich. ²⁶ Taavrumuuna Agaayyutim sagviğniğaa pakmapak nalaunñatilaani sulis nalaunñasripchaisilaani iñupayaanik ukpiqsriuanik Jesus-mik.

²⁷ Taatniinniqman, uqavigaagutiksraipiaqtugut. Suvaata? Takku nalaunñasriyumiñaitchugut Agaayyutmi tupigiguptigu maligutaksraña, aglaan nalaunñasriaraqutugut ilaani ukpigiguptigu Christ. Ukpiqsriñhum

nutqaqtitkaa iluqaan uqaviliq. ²⁸ Takku ilisimarugut iñuk nalaunjasripchakkautilaanjanik Agaayyutmi ukpiqsriñikun Jesus Christ-mun, maligutchiñiqmiguunğıtchuaq maligutaksramik. ²⁹ Uvva Agaayyun Jew-nuruat kisimij Agaayyutigivatrun? Agaayyutiginğıtmivatrun Jew-nunğıtchuat? Ilumun ilaa Agaayyutigipmigaat Jew-nunğıtchuat. ³⁰ Agaayyutiqañhiñaqtuq atautchimik. Agaayyutim inupayaat nalaunjasripkağisigai ilaani pisigilugu ukpiqsriñhat, Jew-nuruat nalunaitmiutchiplutinj suli Jew-nunğıtchuat nalunaitmiutchiñğıtłutinj. ³¹ Uvvami suksraunğıñiaqpisigu maligutaksraña Agaayyutim malikkaptigu ukpiqsriñkuağiaq? Qañaal! Ukpiqsriñhum ilumun atuumapkaqtağaa maligutaksram atuqukkanja.

4

Abraham-ñum Atrikusrautaulha

¹ Abraham, sivulliruaq Jew-nuruapayaanun, urrakusrautigilakput iñunmun ukpiqsriñigmigun nalaunjasripkakkauruamun Agaayyutmi. ² Nalaunjasripkağniğumi Agaayyutmi savaağmigun tarra uqavigaagutiksraqağayaqtuq, aglaan uqavitłaitchuq sivuğaañi Agaayyutim. ³ Agaayyutim makpiğaañiñi aglausimarug, “Abraham ukpiqsriñuq Agaayyutmik aasrii Agaayyutim akuqtuğaa piqutigiplugu ukpiqsriñha nalaunjasripkakaupluni.” ⁴ Iñuk savakami akiliusiaqagaqtuq. Akiliusiaña aatchuutaunğıtchuq aglaan akilikkauraqtuq savaağmigun. ⁵ Iñuk nalaunjasritłaitchuq Agaayyutmi savaallautağmigun, aglaan iñuk ukpiqsrigumi Agaayyutmik nalaunjasripkairuamik agaayyutailaamik inmiñi. Agaayyutim akuqtuğagigaa taavruma ukpiqsriñha aasrii nalaunjasripkaqlugu. ⁶ David-ñum uqautigipmiñigaa iñuk ilumun quvianamiuniplugu Agaayyutim nalaunjasripkaqmagu savaallautağmiguunğıtchuaq. Itnağniqsuq,

⁷ “Quvianamiurut tamatkua

nalaunjairrutinjich Agaayyutim natqigutipmagich
suli killuqsautinjich matupmagich.

⁸ Quvianamiuruq iñuk

atangum isrummatiginğisaña killuutiqağlugu.” *Psalms 32:1-2*

⁹ Taamna quvianamiuñiq itpa kisiitñun tamatkununa nalunaitmiutchiqsimaruanun? Naagga! Itmiuq tamatkununa nalunaitmiutchiqsimailaanun. Uqautigianikkikput Abraham-

mun ukpiqsriñiplugu Agaayyutmik, aasriiñ piqutigiplugu ukpiqsriñha Agaayyutim akuqtuğniplugu nalaunjasripkakaupluni.

¹⁰ Agaayyutim akuqtuğniqpauñ Abraham sivuagun naaga aquagun nalunaitmiutchiñhan? Agaayyutim akuqtuğniğaa Abraham sivuagun nalunaitmiutchikkaunaiññaan timimiñi. ¹¹ Abraham nalunaitmiutchikkauniqsuq aquvatigun. Nalunaitmiutchiñha

ilitchuqquatauniqsuq Agaayyutmun nalaunjasripkakaunjaniktillaña pisigiplugu ukpiqsriñha. Taatnaqlugu Abraham aapagigaat iluqatinj iñuich ukpiqsriñuq nalunaitmiutaiññağminj suli akuqtukkauruat nalaunjasripkakauplutinj Agaayyutmi. ¹² Abraham aapagipmigaat tamatkua nalunaitmiutchiqsimaruat. Iluqağminj nalunaitmiutchiqsimaruat timiñhiñamiktigun kinjuviağingitçhai Abraham-ñum, aglaan kisiisa tamatkua ilaan kinjuviağigai tunjaruat Agaayyutmik atriplugu aapagikkavut Abraham nalunaitmiutchiğaluaqani.

Agaayyutim Akiqsruutaa Akuqtukkauruq Ukpiqsriĭkun

¹³ Abraham kiñuviaġikkaniĭlu akuqtuirut akiqsruutmik paitchaktaaqti-laaksrajanik nunamik. Aglaan akuqtungitchaa taamna akiqsruun pisigiplugu tupiksriĭhi maligutaksrajanik Moses-ŋum aglaaġikkajanik, aglaan akuqtuġaa akiqsruun Agaayyutim nalaunŋasripchaqmagu pisigiplugu ukpiqsriĭhi. ¹⁴ Uvvaami iñuich akuqtuitĭlaniqpata Agaayyutim akiqsruutaanik maliguaġigmiktigun atuqukkanat maligutaksram, tarra ukpiqsriĭhi suutnaunayaiññiqsuq aasriiñ Agaayyutim akiqsruutaa suutnaungilluni. ¹⁵ Maligutaksram itqaqtitkaa Agaayyutim anasriñŋuqsaguutilaanja iñuñnik tupiksritĭaitchuanik maligutaksrapayaamik. Takku iñuich maligutaksraitñaminŋ tupiksriñġirrutiksramik piitchut.

¹⁶ Taatnaqhutinŋ iñuich akuqtuġaġigaa Agaayyutim akiqsruutaa ukpiġutiqaqaminŋ, aasriiñ taamna akiqsruun ilaan aatchuutigigaa akiilluni iħuaqqutriġmigun. Agaayyutim akiqsruutaa akiitñami, iluqaġminŋ qitunġaġikkanaat Abraham-ŋum akuqtulhiñaugaat. Akiqsruun taamna ingiññiqsuq kisiitñun Jew-ŋuruanun maligaqtuat maligutaksramik. Itmiuq atlapayaanun ukpiġutiqaqtuanun Abraham-tun. Ilaa aapagigikput.

¹⁷ Aglaksimalħatun Agaayyutim Makpiġaanjani, “Aapaġuqtitkapiñ iñugiaktuanun iñuñnun.” Abraham ukpiġigaa Agaayyun iñuupchaitĭlaruaq tuqunjaruanik suli taiyuiruaq sunik ingitchuanik ilipkaqġugich.

¹⁸ Abraham ukpiqsriuruq niġiugaqaqhuni niġiunaġumiñaitchaluanŋaan aapagiliutinayaġniĭlugu iñugiaktuanun iñuñnun, takku niplusriaqaqhuni, “Kiñuviatin iñugiaksigisirut.”

¹⁹ Abraham-ŋum ukpiqsriĭha Agaayyutmik sayaiqsingiññiqsuq isrumagaluanŋaġmi timini tuquniplugu, takku tallimakipiaġuyasripluni aasriisuli aġnaat Sarah qitunġitĭaitĭluni. ²⁰ Ukpiqsriĭhan uniñġiññiġaa. Ilaan arguaqtunġiññiġaa Agaayyutim akiqsruutaa. Ukpiqsriĭha sayaktusriĭlaaġniqsuq, aasriiñ nangaqġugu Agaayyun.

²¹ Nalupqigingillapiaġniġaa Agaayyutmun atuumapkaġniaqtilaanja akiqsruusriaġikkani.

²² Taatnaqhuni Agaayyutim akuqtuġniġaa Abraham nalaunŋasripkakauplugu inmiñi pisigiplugu ukpiqsriĭha.

²³ Aglaan tamatkua uqaħich Agaayyutim Makpiġaanjani Abraham nalaunŋasripkakauniplugu ukpiqsriĭhagun aglakkaunġiññiqsut kisanik piqutigiplugu Abraham.

²⁴ Tamatkua uqaħich aglakkaupmiñiqsut uvaptiknun. Agaayyutim akuqtuqmi-gaatigut nalaunŋasripkakaupluta ukpiqsriĭhtigun. Ukpiġigikput

Agaayyun anjpkairuaq Jesus-mik Atannaptiknik tuquġimiñiñ. ²⁵ Jesus tuqukami akilġiñġai navġuiġipput aasriiñ anjpkakkaukami tuquġimiñ nalaunŋasripkaġniġaatigut Agaayyutmi.

5

Qiñuiġutikkauġiq Agaayyutmi

¹ Taatnamik nalaunŋasripkakaupluta Agaayyutmi ukpiqsriĭhtigun qiñuiġutikkaurugut Agaayyutmun atannaptigun Jesus Christ. ² Ilaan anmaġniġaa utlautiliksraqput Agaayyutmun aasriiñ pakma ilitchuqsriĭluta iħuaqutaanik. Quviasrukhuta quyagikput Agaayyun ilaliutiliksraqput kamanautaani ilaatinġun.

³ Uvvasuliuna, quviasruutigipmigikput sakiqniuliptigun, ilisimaplugu sakiqniugutit anuqsrusripkaqhuta.

⁴ Anuqsruġiq tikiutriruq Agaayyutim iħuaksriĭhanik, aasriiñ ilaan iħuagigumisigut niġiugaqaqtugut.

⁵ Aasriiñ niġiukkam qapiqtaqtin-nianġitchaatigut, takku Agaayyutim aatchuġaatigut Ipqitchuaq

Irrutchimik, aasriiñ taavrumuuna qiñiqtitkaatigut qanutun piqpagillapiaqtilaaptiknik.

⁶ Uvaptiknik ikayuğumiñaiapiaqtitluta piviksraq nalautitman Christ tuqqutigai agaayyutailaani. ⁷ Nallipsaunniñ tuqqutisuñnianğitchaa anniqsuqağlugu atla iñuk. İlaatnisamma iñuum tuqqutinayağaluaqpalukkaaku nakuuruuq iñuk, ⁸ aglaan Christ tuqqutigaatigut killuliqiraupkaqhuta. Taavrumuuna Agaayyutim qiñiqtitkaa piqpaksrillapiañhı uvaptiknik. ⁹ Nalaunñasripkakkaurugut Agaayyutmi augikkañagun Christ-ñum tuqqutaupman. Taatnaqhuta nalupqisunğıpiaqtugut Christ-mun annautiniaqtilaaptiknik Agaayyutim qinnautaaniñ uvlumi atanniğvinñmi. ¹⁰ Uumigiraupkaqhuta Agaayyutmi ilaan qiñiuiğutigaatigut inñmiñi tuqqutauñhagun iğñiğmi. Pakma Agaayyutim ilauraagılıutipmatigut nalupqinaitchuamik annautigisigaatigut iğñiğmi iñuuhagun. ¹¹ Uvvasuliuna, pakma quviasruutigillapiağikput Agaayyun atannaptigun Jesus Christ qiñiuiğutriuakun uvaptiknik Agaayyutmun.

Adam-lu Christ-lu

¹² Killuqsauñ tikiuaniqsuq iñupayaanun takku iñuqqaq Adam killuqsauñtuq sulı pisigiplugu killuqsautaa tuqulıq tikiuamapmıpluni iñupayaanun. İluqatin iñuich tuquruksrağugñiqsut takku iluqani iñuk killuutiniqtuq. ¹³ İñupayaat iñuuruat killuqsagñiqsut Moses-ñum akuqtunñaiññaanunniñ malığutaksramik Agaayyutmiñ. Aglaan Agaayyutim iñuich patchisauniñğitchai killuqsautikun takku piqanğitlutiñsulı Agaayyutim malığutaksrañjanik. ¹⁴ Adam tuquniqsuq tupiksriñğitluni Agaayyutim tillisaanik. İñupayaq Adam-miñaglaan Moses-mun tuquruksrauniqsuq. Aglaan tuquruksrauruttuuq killuqsanğitchaluanñagmıñ taatnatun Adam tupiksriñğitmatun. Adam atrıqagñiqsuq Christ-mik agğiqsuksrauruamik sivuniksrami. [Aglaan Adam tuqulıgmik pipkaipman Christ iñuuiqaqtitchıruq.] ¹⁵ Aglaan Agaayyutim akiılaaq aatchuutaa atrıqanğitchuq Adam navğuiñhatun. İluqatin iñuich tuqurut pisigiplugu atautchim iñuum navğuiñhagun. Aglaan Agaayyutim akiılaaq aatchuutaa iluaqputaagun atautchim iñuum Jesus Christ-ñum kamanatluktuanñuruq [navğuiñhaniñ iñuum Adam]. ¹⁶ Agaayyutim akiılaaq aatchuutaa atlauruq atautchim iñuum killuqsautaañiñ. Takku aquagun atautchim killuqsautaan tikiumaruq atanniqsuiñiq iluqaitñun tuqqutaksrağugñiplugich. Aglaan aquatigun kisiññaitchuat killuqsautit tikiumaruq Agaayyutim akiılaaq aatchuutaa iluqaitñun nalaunñasipkağniplugich. ¹⁷ Atausriq iñuk killuqsagñiqsuq aasriiñ piqutigiplugu ilaan navğuiñha tuqulıq umialiktun anjalatchiaqsıruq iluqaitñik iñuñnik. Aglaan qanutun kamanatluktigiva savaaqalha atautchim iñuum Jesus Christ! İluqatin iñuich Agaayyutim nalaunñasripkakanı inñmiñi kamañaqtuakun iluaqputriñğimigun anjalatchigisirut umialiktun iñuuniatıgmikni uumuuna Jesus Christ.

¹⁸ Tarraami, piqutigiplugu atautchim iñuum navğuiñha Agaayyutim tuqqutaksrağugñıgai iñupayaat. Taatnatuntuuq piqutigiplugu atautchim iñuum nalaunñaruam savaañı Agaayyutim qaiññıgaik natqıgutriñğılu killuqsautinik iñuuhıglu iñupayaanun [ukpiqsrıruanun]. ¹⁹ Atausriq iñuk tupiksriñğitluni Agaayyutmik, taatnaqhutin iñupayaat killuliqiriğtuqtun. Aglaan atautchim iñuum tuqutigiplugu Agaayyun, taatnaqhutin iñupayaat nalaunñasripkakkagısirut.

²⁰ Agaayyutim qaitchiñigaa maligutaksraña Moses-kun. Taavrumuuna iñuich ilitchuñirañigaa qanutun killuqsautilaagtiñ navguñigimiktigun Agaayyutim maligutaksraña. Aglaan killuqsan iñugiaksitmutluktuq. ²¹ Tarrali killuqsan aňalatchipluni tuqulhikun, aglaan Agaayyutim iħaaquta aňalatchiruq nalaunjaruañikun tikiutluta iñuñigmun Jesus Christ-kun atannaptigun.

6

Tuqunaruag Killuqsautmun Aglaan Iñuupluni Christ-kun

¹ Taamna taatniitman, killuligituñiaqtuksrauvisa qiniqtitchağlugu qanutun Agaayyun iħaaquturiħaaqtilaaña? ² Qaña! Ukpigisrigupta Christ-mik tuqunaruğut killuğmun. Qanuğuta iñuuniaqtuñiağisiñiqpisa killukun? ³ Puuyugniqpsi, iluqapta paptaakkaukapta Christ Jesus-ñum atqagun piqasriutirugut ilaan tuqulhanun. ⁴ Taatnağhuta paptaakkaukapta iluviqataurugut Christ-mi aasrii piqasriutipluta tuqulhanun. Aasriiñ Christ-tun aņipkakkauruatun tuqunaruaniñ kamanautiqaghuni saņñiağun Aapauruam, uvaguttuuq akuqtuirugut nutauruamik iñuñigmik iñuuruksraupluta taavrumuuna.

⁵ Takku piqasriutipluta Christ-ñum tuqulhanun paptaakkaukapta, taatnatun piqasriutigisipmiugut aņipkakkaulhani iñuuniağuta. ⁶ Iisimagikput una, Christ kikiaktuutrikkaupman iñuñigruaqpup kikiaktuutrauqataurut ilaani, saņñia killuqsautim piyaqququplugu, savaktaağruutqunğiguta killuğmun. ⁷ Kiñapayaaq tuquruag aňalatingiğuruuq killuqsautmun.

⁸ Ukpigigikput tuquqataukapta Christ-mi iñuunaqtaugisiñiqluta ilaani. ⁹ Iisimagikput Christ aņipkakkauruag tuqunaruaniñ tuqutqikku-miñaiapiaħa. Tuqulhum aňalatlaiğñigaa. ¹⁰ Christ tuqukami tuquniqsuq atausriğmiaqhuni akiilisukħugu saņñia killuqsautim. Pakma iñuuruq, iñuutuñiaqhuni Agaayyutmun. ¹¹ Ilipsiħiasriiñ isrummatigiruksraurusri ilipsitñik tuqunaruuatun ililusri saņñianun killuqsautim aasriiñ iñuulusri Agaayyutmun uumuuna Christ Jesus-kun.

¹² Taatnağusri killuqsautmun aňalatitnagich timigikkasi maani nunami. Aňalatitnagu pisugruaħipsitñun. ¹³ Atusruñaqnağich sulliñgi timigikkapsi savaktillugich nalaunñaitchuamik. Aglaan qaitchisitchi ilipsitñik Agaayyutmun iñuktitun aņipkakkauruatun tuqunaruaniñ suli pakma iñuuruuatun Christ-mi. Aňalatitchiğiñ sulliñgi timipsi Agaayyutmun, aasriiñ atuğumausri nalaunjaruamik. ¹⁴ Killuqsautim aňalatlaiğñiağasri takku iñuunğitchusri tupiksriħipsigun maligutaksramik aglaan iñuurusri Agaayyutim iħaaqutaagun.

Savaktaağruulħa Nalaunjaruañigmun

¹⁵ Qanuğisiñiqpisa? Pakma iñuunğiqsugut tupiksriħiptigun maligutaksranik Moses-ñum qaisaņanik aglaan iñuuruğut iħaaqutaagun Agaayyutim. Taamna pisigiplugu killuqsauraaqtuksrauvisa? Qaña! Killuqsauqtuksrauymuñaitchugut. ¹⁶ Iłmun ilisimagiksi una, qaitñapsi ilipsitñik kisumun savaktaağruuqutursi taavrumuñja. Tupigiraksrağagigiksi taamna iñuk suli atanigigiksi. Tupiksriħipsi killuqsautmik tuqupkağisigaasri. Aglaan tupigikapsiun Agaayyun ilaan nalaunñasriħağagigaaasri iñmiñi. ¹⁷ Qaanıqsuami savaktaağrugikkañasri killuqsautim, killuğmik aňalatiqaghıusri. Aglaan quyanaaqtuq Agaayyun, pillapiaqhusri tupigigisri ilisauttutauruat ilipsitñun. ¹⁸ Aasriiñ

annaktitaun^{anik}husri killuqsautmiñ savaktaagruguqtusri pakma nalaun^{aru}aligmun. ¹⁹ Uqautigigiga savaktaagruiq uqalig^{nik} kanjisiñ^{aq}tanik takku kanjissim^{mag}iksituqplusri. Qaanjisuami qaisim^{ap}matun ilipsit^{nik} savaktaagrugipka^{husri} killuqsautmun suli killuliq^{ihig}mun, taatnatuntuq pakma qaitchuksraurusri ilipsit^{nik} savaktaagrugipka^{gusri} iñuunia^{lig}mun nalaun^{aru}al^{ikun} iluqna^{uq}husri Agaayyutmun. ²⁰ Qaanjisuami savaktaagru^un^{apsi} killuqsautmun iñuunia^lait^{chusri} nalaun^{aru}al^{ikun}. ²¹ Savaaqaqtusri pigiit^{chuanik} aasriiñ taatnatchim iñuut^{chim} pakma kannugilik^{kapsi} anniqsun^gitchaasri aglaan tikiut^{rira}qtuq tuqul^{ig}mik. ²² Aglaan pakma annaktitaun^{anik}tusri killuqsautmiñ savaktaagr^uliuti^{plusri} Agaayyutmun. Iluqna^{uq}husri ilaanun savaaqa^tlas^{rirusri} akuqtuiyuna^{qtuam}ik Agaayyutmun aasrii^{li} Agaayyutim akil^{iñ}ia^gasri isruitchuamik iñuul^{ig}mik. ²³ Kiña killuqs^atu^{aq} akuqtuiruq killuqsautim akilⁱuta^{anik}—tuqul^{ig}mik. Aglaan Agaayyutim akil^{aa}q aatchuut^{ig}igaa isruitchuaq iñuul^{iq} tamatkun^uja atausriⁿjuqatauranun Christ Jesus-mun atannaptik^{nun}.

7

Atrikusraun Ilaqatnikun

¹ Aniqatiut, iluqasri kanjissim^{ag}iksi maligutaksraq Moses-nun aglaa^gikka^{na}. I^lisim^{ap}migiksi maligutaksramun anjal^aha iñuk iñuusru^{ga}n^{apsi}mi. ² Uvvaami taamna urriqsru^{uta}upmiuq, agnaq nayuut^{ig}siruq maligutaksrakun an^{ut}mikni iñuunia^qtut^{ila}anⁱ. Aglaan an^{ut}riⁿ tuqukpan ila^qatnit^qi^hiñ^{auruq} tuvraq^lugu maligutaksraq. ³ Aglaan ila^qatnikkumi atlamik an^{ut}mik uifni iñuun^{apsi}aan, maligutaksram nipliut^{ig}igaa sayun^{aru}anⁱplugu. Aglaan an^{ut}riⁿ tuqukpan agnaq ila^qatnit^qi^hiñ^{auruq}. Taatna^qhuni ila^qatnikkumi atlamik an^{ut}mik uifni tuq^{an}ikpan patchisait^{chuq} maligutaksramiñ.

⁴ Aniqatiumaan, taatnatun itmiuq ilipsit^{ñun}. Christ tuqupman, tuq^{at}igiru^{atun} pigiksi, aasriiñ aglausimaru^{at} maligutaksrat anjal^{ag}ig^{asri}. Pakma pigiliut^{ip}kaqtusri atlamun. Pigiliut^{ig}asri an^{it}q^{ik}sita^{uruam} tuqul^{ig}miñ. Tarraasriiñ iñuuruksraurusri Agaayyutmun savaut^{ilugu}. ⁵ Qaanjisuami iñuusru^{ga}n^{apsi} kanj^{ig}ruaqtakun pisu^{gru}al^{ipta} anjal^{at}ag^{igaa} timigikka^{qput} pisigiplugu maligutaksraq. Tarra savaaqaqtugut savaktaksra^ging^{is}apt^{nik} maliglugu maligutaksra^{na} Agaayyutim. Surag^{ak}ipaya^apta tikiut^{ig}aat^{igut} tuqul^{ig}mun. ⁶ Pakma patchisa^{ikk}aurugut maligutaksramiñ, aasriiñ tuqun^{aru}atun il^{il}uta maligutaksramun isi^qtagⁱpluta qaanjisuami. Taatna^qhuta pakma savaut^{ing}itchikput Agaayyun utu^qqakun aglausimaru^{akun} maligutaksrakun, aglaan pakma savaut^{ia}qsig^{ikput} Ipqitchuakun Irrutchikun iñuun^{apsi} nuta^{uruam}ik iñuul^{ig}mik.

Maligutaksraglu Killuqsauⁿlu

⁷ Isrumavaluktusri nipli^gni^{plu}ja killuqsauⁿlu maligutaksraglu atini^{plug}ik taapku^{ak}. Taatni^{ng}itchuq. Aglaan maligutaksrakun kanj^{is}ig^{igaa} killuqsautim qanuuta^{ut}ila^{na}. Nalunayag^{igaa} kaviu^gut^{ih}iq maligutaksram nipliut^{ig}ing^{it}pagu nalaun^{aiñ}ni^{plu}ju itnautauru^{aq}, “Kaviu^{qnak}.” ⁸ Aasrii killuqsautim pisaasru^qsi^{plu}ni atuqtitka^qsi^{plu}na taavrum^{ina} tillit^{mik} suli qanusripaya^{amik} nalaun^{ait}chuamik. Aglaan maligutaksraitman killuqsauⁿ sah^{nik}sraitchuq. ⁹ Iñuunia^gu^galua^{qtuam}ami maligutaksrai^{la}akun il^{it}chu^gig^{alua}qnagu maligutaksraq. Aglaan

maligutaksram ilitchuǵipkaqmagu tilliñ tarakñaaglaan killuqsauu uummatqiaqsiruoq. Taatnaqluǵa iñuutichikun tuquruǵa. ¹⁰ Tilliñ tikiutriruksraqtuag iñuulǵimik uvañnun tikiutripiaqtuq tuqulǵimik. ¹¹ Killuqsautim kinnipluǵa tillisikun tuqupkaǵaǵa iñuutichikun. ¹² Tarra aglausimaruaq maligutaksraq ipqitchuq. Taatnatuntuuq tilliñ ipqitchuq nalaunǵapluni nakuuplunilu.

¹³ Itnautauniqpmami? Qanusrim nakuuruam tikiutiniqpaǵa tuqulǵimun? Qaǵaa! Killuqsautim atuqluǵu nakuuruuq [tilliñ] tuqupkaǵaǵa. Taamna atummiruq uvañnun qıñıqqupluǵa qanusriutilaǵanık killuqsautim. Tilliñ qıñıqtitaǵigaa killuum pigııllapiaqtilaǵa.

Añuyaktuiñalıq Killuqsautmik

¹⁴ İlisimagikput maligutaksram agaayyutmiqnısauǵha, aglaan uvaǵa animaruǵa kanjıruaqtaqaqluǵa. Killuum aǵalataǵigaaǵa tigutaañupmatun. ¹⁵ Kanjıqsitlaıtchıǵa suraǵalıǵa. Piñgıchtıka nakuuruat pisukkatka, aasrıñ suraǵaqluǵa pigııtchuanık uumıgıkkamnik. ¹⁶ Aasrı atugupkich atugungısatka uumıgıplugıch, aǵıǵıǵa maligutaksram nakuutilaǵa. ¹⁷ Nutauruam iñuutchıma pipkanǵıchtai tamatkua uumıgıkkatka. Aglaan ilitqusrıǵruaǵma ilumni pipkaǵaǵıǵı. ¹⁸ İi, ilısımagıǵa ilitqusrıǵruaǵ ilumni nakuungısılaǵa, atakkıi kanjıruaqtaqaqluǵa uvamni. Suraǵaǵukkalaǵıǵa nakuuruuq aglaan suraǵalguıtchıǵa. ¹⁹ Atungıtchaǵıǵıǵa nakuuruuq atugukkaǵa aasrıñ atuqluǵu pigııtchuaq atugungısaaǵa. ²⁰ Taatnaqluǵu atugıunıgupkich atugungısatka, nutauruam iñuutchıma atuqtıngıtchı tamatkua, aglaan ilitqusrıǵruam ilumni atuqtitaǵıǵaǵa tamatkunıǵa pigııtchuanık.

²¹ Taatnaqluǵu ilitchuǵıǵıǵa taamna ilumutuulıq, suraǵaqsaaqama nakuuruamık pigııtchuam nayuǵaǵıǵaǵa. ²² Uvva uummatımnı quviasruutıgıǵaluaǵıǵa Agaayyutim maligutaksraǵa, ²³ aglaan qıñıǵıǵa atla malıgıtaksraq aǵalatchıruaǵ timımnık. Timıma malıgıtaksraǵan añuyakkaa akıllılıǵıǵu malıgıtaksraq isrummatımnı. Taamna atla malıgıtaksraq aǵalatchıruaǵ timımnık killuum malıgıtaksraǵıǵaa, taavrumaasrı aǵalatchıruam tigutaǵılıtuıpluǵa. ²⁴ İhuıllıuǵnaǵıǵa qpat! İñukınaq uvañni! Kia annautıgıısıvaǵa taavrımaǵa timımiñ tikiutrıruamıñ tuqulǵımun? ²⁵ Agaayyutim annautıgıısıǵaǵa. Quıǵıǵıǵa ilaa annıqsuǵıluqmaǵa uumuuna Jesus Christ atannaptıgun! Tarraasrıñ isrumamni kamagısukkıǵa Agaayyutim malıgıtaksraǵa, aglaan ilitqusrıǵruaǵma tigutaǵıpkıǵaǵa malıgıtaksraǵanun killuum.

8

Aǵalatlıllutın İrrutichıkun

¹ Tarraamı pakma, Agaayyutim tuqqutaksraǵutqıkkumıñıtchı tamatkua atausrıñuqatauruat Christ Jesus-mun. ² Takku malıgıtaksraǵan İrrutichım tikiutrıruam iñuulǵimik Christ Jesus-kun patchısaıǵaǵa malıgıtaksramıñ tikiutrıruamıñ killuǵmık sulı tuqulǵmık. ³ Agaayyun savaktuq malıgıtaksram savaǵılguısaǵanık. Malıgıtaksraq iñuk nalaunǵasrıpchatlaıtchaa Agaayyutmi sukununnıñ, takku killıuǵıǵaqtuanıplunı kamagıtlaıtchaa malıgıtaksraq. Agaayyutim tuyuǵıǵaa iǵñıǵıkkanı nunamun timıqıǵıǵu iñuutqıpluǵu uvaptıktun sulı akıllılııtıgıtqıpluǵu killuqsautmun. Taavrımuunaasrıñ

Agaayyutim piyaqquqtaksraguñigaa killuqsauñ anjalatchiruaq killukun pisuhigruaptiknik. ⁴ Agaayyutim kamaksritlasripkaagaatigut nalaunnaplutiñ atuqukkanañatik maligutaksram. Pakma iñuuniaqtugut malingiqługu kanigruaqpup aglaan malikhugu Irrusriq. ⁵ Tamatkua anjalattuat irrusrigruamun iñuusruurut quyalinñiaqlugu irrusrigruaq. Aglaan tamatkua anjalattuat Ipqitchuamun Irrutchimun iñuusruurut quyalinñiaqlugu Ipqitchuaq Irrusriq. ⁶ Iñuum isrummataa anjalatmagu irrusrigruañan ittaqtuq tuquqıq, aglaan isrummataa anjalatmagu Ipqitchuam Irrutchim ittaqtuq iñuuiq suli qinñiñiaq. ⁷ Taamna ilumutuuruq takku iñuum isrummataa anjalatpagu ilitqusrigruañan akitñiaqsimaagaa Agaayyun. Taamna tupiksrisingitchuq Agaayyutim maligutaksrañanik; takku tupiksrilguñiluni. ⁸ Tamatkua iñuich anjalattuat kanigruağmıknun quyalilguitchaat Agaayyun. ⁹ Aglaan ilipsi anjalangitchaasri kanigruaqtapsi. Anjalatkaasri Ipqitchuam Irrutchim, ilumun taamna Irrusriaña Agaayyutim inniqpan ilipsitñi. Aglaan kiña iñuk piqangitpan Irrusriañik Christ-ñum pigingitchaa Christ-ñum. ¹⁰ Killuqsautim timigikkasi tuqunapkağai, aglaan Christ itpan ilipsitñi Ipqitchuam Irrutchim qaitchigaasri iñuuhıgmik takku Christ-ñum nalaunnapkağhusri Agaayyutmi. ¹¹ Agaayyutim Ipqitchuaq Irrusria anitqiksitchiruaq Jesusmik tuqunaruaniñ iñuukpan ilipsitñi, taavruma Ipqitchuam Irrutchim iñuuruam ilipsitñi qaitkisipmıgaa iñuuiq timipsitñun tuqusragumaruanun.

¹² Taatnaqhuta aniqatiumaañ, anjalatitnata kanigruaqtamun. Iñuuniaqtuksraunğitchugut tumigıtqukkanağun killuqsautim. ¹³ Iñuuniağupsi kanigruapsıgun tuquniaqtusri. Aglaan Ipqitchuam Irrutchim ikayuqtitchupsi nutqautitlasrıługu killiqıqısqı tarra iñuuniaqtusri. ¹⁴ İlilgaagıllapiagı Agayyutim tamatkua sivulliuqtittuat Ipqitchuamun Irrutchimun. ¹⁵ Ipqitchuam Irrutchim akuqtukkaqpup irrusriğingitchaa tigutaaqsiuñhum iqsiñhumlu. Ipqitchuam Irrutchim pigikkapta ililgaagılıutipchaagaatigut Agaayyutmun. Taavrumuuna Ipqitchuakun Irrutchikun niplitlasrırugut, “Abba, Aapaañ.” ¹⁶ Taavruma Ipqitchuam Irrutchim ilitchuğıpkagaatigut nalupqınaıqıługu Agaayyutmun ililgaagıtılaaptiknik. ¹⁷ Agaayyutim ililgaagıniqpatigut tarra akuqtuıgisırugut ikayuusriañik piksrırrutaiñik uvaptıknun. Akuqtuıgisırugut tamatkunıña Agaayyutmiñ piqatıgilugu Christ. Aglaan naglıksaaqtuksraurugut atrıługu Christ naglıksaañha. Taatnaqqaaguta piññaktaaqagısirugut kamanautmik atrıługu Christ.

Sivunnaptikni Ittuaq Kamanaun

¹⁸ Uvva pakma naglıksaaqsırugut. Aglaan naglıksaaıqıput pakma atrıqagumiñaitchuq ilaan kamanautaanun sagviğñiakkanañanun uvaptıknun. ¹⁹ İluqani Agaayyutim iñıqtana utaqqıñlaılapiagataqtuq Agaayyutim sagviñiksrañanik kisut qıtunğagıpiatılaañitñik. ²⁰ Suapayaaq Agaayyutim iñıqtana piunğıqsagumaruq, pisuhıngısağmıgun aglaan Agaayyutim sivunniutaagun. Aglaansuli niğıuqağ ittug: ²¹ İluqani Agaayyutim iñıqtana anjalangıñiağaa piunğıqsitchırağaqtuam, aglaan piqatauyumiñaqsiługu kamañaqtuamun patchisaiğmun piqatıgilugıch Agaayyutim ililgaanı. ²² İlisımagıkpup iluqaisa qanusripayaat Agaayyutim iñıqtanıñ utaqqıñhat uvunjanunaglaan ihuıllıuğaluanğamın, atrıługu ağnaq aulııyautıkmıatun. ²³ Kisimıññiñıunğıchtuat tamatkua iñıqtat utaqqırut

aglaan utaqqipmiuguttuuq ihuilliugaluannaпта irrutchtigtun. Agaayyutim aatchuğaатигut Ipqitchuamik Irrutchimik nalupqinaigtutauplugu. Aasriiñ utaqqigikput Agaayyutmun qitunğağiliutipiaqtilaaksraqput. Utaqqigikput timigikkapta simmikkauliksrana. ²⁴ Taamna niğugisağikput anniqsukkau'apta. Qiñianiksimaniguptigu taqqikkaqput taamna niğugayuyumiñaiññayaqtuq. Iñuich niğiutlaitchut qanutchimik pigiliutianikkağmiknik. ²⁵ Aglaan niğugagaqtugutsuli qanutchimiktaimma piññaktaagianingisaptiknik, utaqqigikput anuqsrusripluta aasriiñ kimmutigillapiaqlugu.

²⁶ Ipqitchuam Irrutchim ikayuqsimaagaatigut pilguirrutiptigun. Takku nalurugut qanuq agaayuliksraptiknik; aglaan Ipqitchuam Irrutchim inmiñik uqautigipluta Agaayyutmun qiniqqaluktualigataqhuni uqautigilguisaptigun. ²⁷ Agaayyutim qifñigagigai iñuich uummatinjich. Iñisimagaa isrummataa Ipqitchuam Irrutchim, takku Ipqitchuaq Irrusriq uqapsaagutripluni Agaayyutmun piqutigiplugich iñugikkañi tuvraqługu pisulha. ²⁸ Iñisimagikput, supayaatigun Agaayyutim savaqatigiragigai nakuuliksranaatnun piqpaksriruut inmiñik, tamatkua ilaan tuqlukkani tuvraqługu sivunniutigikkani. ²⁹ Agaayyutim iñisimanigai tamatkua tuqlukkani iñiqsigaluaqani nunamik. Piksraqtaaginigai atriqaquplugich iğñigmisun. Taavrumuuna Jesus sivulligugñiqsuq akunğatni iñugiaktuat aniqatigiich. ³⁰ Taatnaqlugich Agaayyutim piksraqtaagikkani tuqlugñigai, aasriiñ tamatkua tuqlukkani nalaunñasripkağai inmiñi. Tamatkua nalaunñasripkakkani inmiñi piqatigigisigai kamanautmiñi.

Agaayyutim Piqpaksrilha Christ Jesus-kun

³¹ Tamatkua taatniinniqmata, sumik nipliğisitlavisa taavrumuuna? Agaayyutim nayuqpatigut kia-unniññ akilliliqsuğumiñaitchaatigut. ³² Agaayyutim qaitługu iğñi nagliksaatitkaa piqutigipluta. Taatnaqhuni Agaayyutim ilumun qaitchigisigaatigut supayaamik akiilaagługu. ³³ Kiami patchisigigisivagich iñui Agaayyutim piksraqtaagikkani? Agaayyutim kisimi nalaunñasripkaqsimagai. ³⁴ Kiña nipliğisiva Agaayyutim iñui tuqqutaksraguñilugich? Kiñaunniññ nipliğumiñaitchuq! Takku Christ Jesus tuqqutigai, aasriiñ anitqiksuq tuqułigmiñiñ. Pakma Agaayyutim taliqpian tunaaññ uqapsaagutigaatigut ilaanun. ³⁵ Qanutchim piiqsitkisivatigut piqpaksrilhaniñ Christ-ñum? Sakiqnām naaga ihuilliulhum naagaqaa nagliksaalhum naaga kakkaaqsiulhum naaga atnuğaanilulhum naaga navianniulhum naagaqaa tuqułhum? ³⁶ Aglausimaruq Agaayyutim makpiğaanjñi, "Piqutigiplusri tuqqutaurugut ataramik.

Iñuich anallaqlukkaatigut ipnaisun tuqqutaksratun." *Psalms 44:22*

³⁷ Qañaa! Iluqaisigun tamatkuunuuna sakiqniugutiptigun Agaayyutim akimapakğaatigut piqpagirigikkapta. ³⁸⁻³⁹ Ii, nalupqigingitçhiga sumun piiqsitchumiñaisilaaput piqpaktañaniñ Agaayyutim. Tuqulhum unniññ iñuulhum unniññ israqulğich unniññ tuunğaiçh unniññ sut pakma ittuat unniññ tikisaksrat unniññ sanğich unniññ sut ittuat quliptikniłu atiptikniłu naagaqaa sumunniññ iluqaani nunami piiqsitchumiñaitchaatigut Agaayyutim piqpaksrilhaniñ ittuamiññ Christ Jesus-mi atannaptikni.

¹ Atausriñjuqataupluna Christ-mun suli analatitqaqluna Ipqituchamun Irrutchimun nalupqiginitchiga qaugrimmaağiutillautamni uqahğa ilumutuuruamik. Saglungitchuna itna uqaqama, ² Iuillullapiağaqtuna suli alianniullapiaqtaqluna pıqutigiplugich Jew-nuruat. ³ Uvvatuq ikayut-lalagich Jew-nuruat anıqatitka iñuqatitka. Uvvatuq anasriñjuqsakkaulaña piiglunaunniñ Christ-miñ ikayugumiñağupkich anniqsuliksranañun. ⁴ Israel-aagmiut iñugigai Agaayyutim piksraqtaagıplugich. Ilaan tiguaginigai piqatlasriplugich kamanautmiñik. Ilaan qaiññigaa ilinıtñun sivunniugutni suli malıgıtaksrana [Moses-kun] suli agaayumaagvik suli akiqsruutniļu. ⁵ Qitunğagıgaich kamañaqtuat sivullipta, aasriñ ilinıtñiñ Christ animaruq Agaayyutaupluni. Quyanaqtuq qanavak! Taatnatuquvva.

⁶ Itnautiginitchiga Agaayyutmun atunğiññilugich akiqsruutigıkkani ilinıtñun. Atakkii kiñuvianich Israel-ñum ilanich Israel-aagmiupianungitchut. ⁷ Suli ilanıñhiñaq Abraham-ñum kiñuviani ilumun ililgaagıgai. Aglaan Agaayyun niplıqsuq Abraham-mun, “Kiñuviaksratin akiqsruutigıkkatka itkisirut Isaac-miñ.” ⁸ Itna ittuq, iluqaisa Abraham-ñum kiñuviani Agaayyutim ilumun ililgaagıgıtchai, aglaan kisiisa tamatkua ililgaagıliutıkkani Agaayyutim animaruat akiqsruutaagun Abraham-mun. ⁹ Agaayyutim akiqsruğniğaa Abraham itna, “Nalaullugu piviksraq utigısıruna aasri Sarah igñiqagısırur.”

¹⁰ Taamnañhiñaungitchuq. Rebecca-m malğik igñak aapaqaqtuk sivulliptıknik Isaac-mik. ¹¹⁻¹² Aglaan malğuk igñak anıgaluaqnağik Agaayyutim uqautıgaa Rebecca, “Aapiyanan savautıgisıgaa nukatchiani.” Agaayyun niplıgñıqsuq taavrumıña nukatpiagruk savaaqagaluqnağik nakuuruamik unniñ piğituchamıglu. Taavrumuuna ilitchugıgıgıput, Agaayyutim piksraqtaagıniğaa atausriq sivunniutigıkkagmıgun pisulıgıkkagmıgunlu. Piksraqtaagıyumiñaitchaa iñuk savaaqahagan. ¹³ Agaayyutim uqalha itniñniqsuq, “Piksraqtaagıgıga Jacob aglaan piksraqtaagıgıtıglu Esau.”

¹⁴ Qanuğmi niplıgısıvısa taavrumuuna? Agaayyun nalaunnaitpa? Taatniingitchuq! ¹⁵ Agaayyutim Moses nipliutıgaa, “Qıñıqtıtıkisıgıga iluaqqutrıñğı kisumun iluaqquıtısrıkkamnun.

Qıñıqtıtıkisıgıga ilunñuksrıñğı kisumun ilunñugısırukkamnun.” *Exodus 33:19*

¹⁶ Taatnağumi Agaayyun piksraqtaaqagıñianıgıtchuq iñuich pisulıgıkkarjatıgun unniñ savautıgısırukkarjatıgun. Aglaan piksraqtaaqagısırur ilunñuksrıñğıgıgun. ¹⁷ Agaayyutim Uqalhan nipliutıniğaa atanga Egypt-ñum, “Atanıgıtıtıkıpiñ qıñıqtıtıchuklugu sanñıgıkkaga ilıpkun. Taavrumuuna atıga uqautaugısırur iluqaani nunami.” ¹⁸ Taatnaqhuni Agaayyutim qıñıqtıttağıgaa ilunñuksrıñğı kimupayaaq qıñıqtıtıchukamıun. Suli pitchıgıilıqsıtıkai iñuich pitchıgıilıqsıtıchukkani.

Piksraqtaagıkkauruni Agaayyutim Ilunñuksrıñğıgun

¹⁹ Uvva nallıpsi apiqsruğısıgaaña, “Agaayyutim analatpatıgıt suvaatami killuutıqagıvatıgıt? Kia akıllıliqsugısıvauñ pisulha?” ²⁰ Apiqsruqnak taatna. Ilvich iñuñhiñaurutin. Iñuñhiñam apiqsruqtaksrağıgıtchaa Agaayyun. Taatnatuntuuq iñuum iñıqtan uqautılaitchaa, “Suvaata pilıuqpiña taatna?” ²¹ Utkutchiri savaaqatuaq qıkumik pilıuñhiñauruq qanutchıpayaamik pisıkkumi. Taavrumakña qıkumiñ utkusrıñhiñauruq atautchimik piññaqutıgıñhiñagıglu aasriñ ilaqataa

suaqluqaġvigiplugu. ²² Agaayyun nalaunnaraqtuq suraġapayaaliġmigun. Ilañitñun iñuich ilaan qiniqtitchukkaa qinnautni [killuqsautikun] suli sanñiñi. Qiniqqaunqasigaluaqtitlugich piyaqquqtaksraġuqhutiñ anuqsrutiniġai tamatkua iñuich. ²³ Atlas iñuich ilunñugisrukkani ilaan anuqsrutiniġai ilitchuġitquplugu uuktuġnaġumiñaitchuaq kamanautni. Tamatkua iñuich itqanaiyautiniġai piqaquplugich kamanautmiñik.

²⁴ Aasriiñ ilagigaatigut taapkua. Agaayyutim tuqñungitchaatigut Jew-ñuruaniñ aglaan piksraqtaagiġaatigut Jew-ñungitchuaniñ, ²⁵ tuvraqħugu nipliutaa Hosea-m itna,

“Nipliġisiruñ, Iñugigipsi taapkunuñ atchiqsimagaluakkaġmiñun Iñuginġitchipsi.
Aasriiñ qiniqtitkisigiga piqpaktaġa tamatkununa piqpaginġisamnun.”

Hosea 2:23

²⁶ Hosea-msuli nipliutigigaa,

“Iñuginġitchipsi, aglaan kiñuvaatigun atchikkaugisirut itna,
Iilgaanji iñuuruam Agaayyutim.” *Hosea 2:1* ²⁷ Suli Isaiiah-m
uqautiginiġai Israel-aagiñmiut,

“Iñugiallapiqtut iñugikkañi Israel-ñum.

Atriquqtut qavianġusun taġium siñaani.

Aglaan iñugiakitchuat anniqsukkaugisiñiqsut. *Isaiiah 10:22, 23*

²⁸ Atanġuruam qilamik anasriññuqsagiñiqsut iñui nunam.” *Isaiiah 28:22*

²⁹ Tuvraqħugu Isaiiah-m nipliutaa,

“Atanġum Sanñipayaaqquam iñugiakitchuat sivulliavut iñuupkanġitpagich
iluqapta piyaqqukkaunayaqtugut Sodom-tun suli Gomorraħ-tun.”
Isaiiah 1:9

Israel-aagiñmiutlu Tusraayugaallautaqħu

³⁰ Qanuġmi nipliġisiñiqpisa? Itniinniqsuq, Jew-ñungitchuut nalaunnasriñiuraniñiñitchuut Agaayyutmi, nalaunnasripkaġniqsut ukpiqsriħiñaqamiñ. ³¹ Israel-aagiñmiut maliġutlugich maliġutaksraq Moses-ñum aglakkañu nalaunnasriñiaġniqsuq Agaayyutmi taavrumuuna, aglaan nalaunnasriñiñiñiqsuq. ³² Suvaatatai? Tunñanġitħutiñ Agaayyutmun ukpiqsriħiñmiktigun, aglaan nalaunnasriñiaġniqsut tamatkunuuna savaagikkagmiktigun. Ukpiqsriñiñamiñ atriginigaiħ iñuich putukkitqataqtuat putukkisautmun. ³³ Agaayyutim Uqalħa aglaksimaħhatun,

“Iliġisigiga Zion-mun iyaġak iñuich putukkisautiksrañat.

Taamna iyaġak paallaktitħiñiaqtuq.

Kiña taimña tunñaruq Christ-mun, iyaġaktun ittuumun,

qapiqpañayumiñaitchuaq.” *Isaiiah 8:14; 28:16*

10

¹ Aniqatiumaan, uummatimniñ kipigñuġutigigiga iluqatiñ Jew-ñuruat anniqsuquplugich. Taamna inġisruutigigiga Agaayyutmun.

² Nipliutigigaluagiñka piñiqillapiqhutiñ maliġuaħhat Jew-ñuruat Agaayyutmik, aglaan ilisimanġitchaat nalaullugu tumiksraq.

³ Ilisimanġitħutiñ Agaayyutmun iñuich nalaunnasripħaġuutilañatnik ukpiqsriħiñmiktigun, inmiknik nalaunnasriñiallañniqsut pisuħiñmiktigun, ilinġisa qaitchisunġitħutiñ inmiknik Agaayyutmun. [Taatnaqhutiñ nalaunnasriñiñiñiqsut.]

⁴ Christ kinilirvigigaa maliġutaksram, aasriiñ kiñapayaaq ukpiqsriñuq nalaunnasripkakaayumuuq Agaayyutmi.

⁵ Kisupayaaq nalaunnasripkaḡukkumi Agaayyutmi tupiksriḡmigun Agaayyutim maligutaksrapayaam tillisaiñik iñuugisuruq taapkonuuna.”
⁶ Aglaan uqaḡhum nipliutiginigaa nalaunnasripkakkauḡiq ukpiqsriḡlikun itnaiḡiplugu. “Isumaniaqnak, Kiña mayuḡisiva ḡilañmun (ami atqautityaḡlugu Christ)?
⁷ Suli nipliḡñiaqnak, Kiña atqagisiva samuḡa natqitchuamun aḡmaḡnimun (ami mayuutityaḡlugu Christ tuḡuḡaruaniñ)?
⁸ Itnauvva niqliqsimaruruq, Agaayyutim uqaḡhan qalligaatin, ittut qaniqni suli uummatipni.” Taamnatarra iḡisauttun quliaqtuaḡikkaqput.
⁹ Ilvich qannapkun nalupqinaḡḡlugu uqaḡupku, “Jesus atanguruq,” suli ukpiḡigupku uummatipni Agaayyutmun aḡitqiksilha Jesus tuḡuḡhaniñ, ilvich annakkisirutin.
¹⁰ Ukpiqsrigupta uummatiptikniñ nalaunnasripchaqtugut Agaayyutmi. Taatnaqhuta uqaḡaḡaptigun Jesus-mik ukpiḡiplugu anniqsukkaaurugut.
¹¹ Agaayyutim uqaḡha itnaḡniqsuq, “Kiñapayaaq ukpiqsriḡluni tunḡaruauq ilaanun qapiḡpanayumiñaitchuq.”
¹² Agaayyutim Uqaḡhan taputigaa “Kiñapayaaq,” takku atlakaḡiñḡiñḡiḡisuk Jew-ḡuruauḡlu Jew-ḡunḡitchuaḡlu. Taamna ataniq ataniḡigaat iluqatin aasriñ qaitchipḡluni iñugiaktuanik ikayuutunik iluqaitñun tunḡaruauñun iñmiñun.
¹³ Agaayyutim uqaḡha itnaqhuni, “Atangum anniqsuḡisigaa kiñapayaaq tuḡuḡtuauq anniqsuḡupluni.”

¹⁴ Qanuḡutin tuḡuḡaḡisivat ilaanun ukpiḡingisaḡmiknun? Suli qanuḡutin ukpiqsrigisivat ilaanik tusraamaisaḡmiknik? Suli qanuḡ tusraagisivat quliaqtuaḡtaitchumin.
¹⁵ Qanuḡutin quliaqtuaḡisivat tuyuḡingitpatin? Aglausimaruruq itna, “Qanutun quvianaqtigiva quliaqtuaḡtit aggiutripmata tusraayugaallautamik.”
¹⁶ Aglaan iluqagmin akuqtungitchaat tusraayugaallautaq. Isaiah niqliqsimaniqsuq, “Ataniiq, kisut ukpiqsriḡvat uqauttutigikkaptiknik?”
¹⁷ Taatnamik iñuich ukpiqsriḡiqsut tusraa’amitruḡ tusraayugaallautaq. Suli iñuich tusraagaat kia quliaqtuaḡipmagu uqaḡiq Christ-kun.
¹⁸ Aglaan apiqsruqtuḡa, tusraangifñiḡippat tusraayugaallautamik? Iḡmun ilinisa tusraagaat. Agaayyutim uqaḡha itniittuq,

“Uqaḡiq siaminniqsuq iluqaanun nunamun.

Iñuich quliaqtuaḡaqtut nanipayaaq.”

Psalm 19:4

¹⁹ Apiqsruḡitchuḡa, Israel-aagmiut kaḡiqsiñḡiñḡiḡippat? Ii, kaḡiqsirut. Sivulliupluni Moses uqaqtuq Agaayyun uqaḡniḡlugu itna,

“Uvaḡa iñuksraqtaagingsapkun siḡñaliqsitkisigipsi.

Uvaḡa kaḡiqsimaitchuatigun uumitchaktitkisigipsi.”

Deuteronomy

32:21

²⁰ Tugḡliḡḡlugu, Agaayyun nipliḡñiqsuq Isaiah-kun taluqsrautaiqsitlugu,

“Paḡitkaatḡa tamatkua apiqsruqtangitchuat ikayuqulutinj.

Saḡviqsuḡa tamatkunuḡa pakaaqangitchuanun uvamnik.”

Isaiah

65:1

²¹ Aglaan Agaayyutim Israel-aagmiut uqautiginiḡai Isaiah-kun itnaqhuni,

“Uvlupayaaqman piñhiñaanuruḡa akuqtuḡuḡlughich tamatkua iñuich

tupiktaitḡutin paaqsaanaruat uvamnik.”

Isaiah 65:2

11

¹ Apiqsrulgitchuña. Agaayyutim ayañniqpagitmi iñugikkani? Qañaa! Uvaña Israel-aagmiñuruna. Uvaña kiñuviagigaaña Abraham-nun, ilagigaatña sivulliaqtuat Benjamin-mik. ² Agaayyutim ayaksimaitchai Israel-aagmiut piksraqtaagikkani inilgaan. Iñisimagiksi uqalha Agaayyutim Elijah-kun, qanuq ilaan iniqsruha Agaayyutmun akitñaqlugich iñugikkañi Israel. Elijah nipliqsuq, ³ “Iñisa tuqulğatağaiç sivuniksriqiritin, sulı siqumitlugich tunillağviich. Uvaña kisima sivuniksriqiriniñ kisinñuqtuña. Pakmaasriiñ tuqunniagaqsipmigaatña.” ⁴ Aglaan qanuq kiuniqpaun Elijah? Agaayyutim nipliutiniğaa, “Kisinñungitchutin. Pıqagtuña 7,000 iñunınik Israel-mi putqatangitchuanik atrıñanun Baal-nun.” ⁵ Pakma taatniitmiuq. Iñugiakkitchuanik Israel-aagmiuqaqmiuq Agaayyutim piksraqtaañiñ ihuaqqutriğmigun. ⁶ Tarraami, anniqsukkaupmata Agaayyutim ihuaqutaagun anniqsukkaungitchut savaaqalğmiktigun. Annıqsukkauhiñauniqpata savaagmiktigun tarra annıqsuğiaq Agaayyutim ihuaqutaagun ilmun suungiññayaqtuq. ⁷ Taamna taatna atuummiñıqsuq, Israel-aagmiut piññaktaagıñiñiğaat pakaagıkkagtın. Aglaan Agaayyutim piksraqtaagıkkañiñ piññaktaagıniğaat [ılaan nalaunñasripchaqamıgıch inmiñi]. Atlataasrii siqquqsıpkagıniğaiç uummatitın sulı naalagıñiğiqhutın Agaayyutmik. ⁸ Aglausımaruq Agaayyutim uqalhani itna,

“Agaayyutim isrumalguilıqsınnığai aasrii kanıqsitlaiqhutinı.

Taatnaqhutinı qıñitlaiğıñıqsut irimiktigun
sulı tusraatlaiqhutinı siutmiktigun.

Taamna atuummiñıqsuq uvluvañnunaglaan.” *Deuteronomy 29:4; Isaiah 29:10*

⁹ David-tuuq nipliğıñıqsuq,

“Niğıqpaliğmikni napıtaulutinı naniqtıllich.

Paasraaqtıllutinı anasriññuqsakkaulich.

¹⁰ Irıgıkkañıch taaqsılutinı qıñitlaiğılich.

Tunugıkkañıch pilguilığılich sakuuğıgmikniñ.”

Psalms 69:22, 23

¹¹ Apiqsrulgitchuña, Jew-nuruat ayakmatrunı Christ, Agaayyutim taavrumuuna piyaqquqtınnıqpagıch? Qañaa! Aglaan navguilhata tikiutipkağıniğaa annıqsuğiaq Jew-nungıchuanun. Taamna

atuummiñıqsuq Jew-nuruat siqñaliquplugıch. ¹² Tarra Jew-nuruat navguilhata tikiutipkağıniğaa ikayuusriaksraq nunam iñuiñun sulı Jew-nuruat ayaiñhata Christ-mik tikiutipıugu annıqsuğiaq Jew-nungıchuanun.

Maatnatarra qanutun nakuutıltıgıgisıva ikayuusriaksraq taimanıgun iluğaisa Jew-nuruat taputraukpata ilıñitñi Agaayyutim piksraqtaagıkkañiñi.

Agaayyutim Qiñıqtitkaa İlunñuksrıñi Jew-nungıchuanun

¹³ Pakma uqaqtuña ilıpsitñun Jew-nungıchuanun. Uqqıraqtıgıgaaña Jesus-nun Jew-nungıchuanun, aasrii savautrıñamni savaktuña pisuqtılaaqıña. ¹⁴ Niğıugaqaqtuña iñugıkkatka siqñaliquplugıch. Taavrumuunaasriiñ ikayuğayaqpalıkkıtka annıqsuñıksraqatnun. ¹⁵ Jew-nuruat tunutmatrunı Agaayyun, ilaa ilauraanıktuq atanik iñunınik.

Aasriiñ sua itkisıva taimanıgu Agaayyutim akuqtuqpagıch Jew-nuruat? Taapkua iñugıliutitqıkkısıgıai Agaayyutim, iñuktıtun anıqtıkkauratıtun tuqunaruaniñ. ¹⁶ Sivullıq qaqqıaksraq qaisaunıqpan Agaayyutmun, tarra iluqanı qaqqıaq ipqıkkauruq. Sulı kanıgıkkañi napaaqtum

ipqitpata, taatnatuntuuq akigugikkani napaaqtum ipqitmiut. ¹⁷ Iļanĵich akiqqut napaaqtugiksuamiñ piyakkaurut aasrii akigua atlakkam napaaqtum iliþlugu sivulligmun napaaqtumun. Iļipsi Jew-ņunġitchuani atlakkagtatun akiqqutun ittusri. Pakmaasriiñ sayaqaaqsirusri iñuupmiþlursi sivulligmiñ napaaqtumiñ atriqaqtuamiñ taapkunanitun Jew-ņuruatitun. ¹⁸ Taatnaqhusri uqaviksuksraunġitchusri tamatkunuuna akiqqutigun piyaqtautigun. Uqaviutiksraitchusri. Suvaata? Iļipsi iñuupkanġitchiksi kanĵia napaaqtum, aglaan kanĵian uumapkaġaasri. ¹⁹ Nipliħhiñ aunisuknaqtusri, “Akiqqut piyakkaurut iļaliutitlasriþluta napaaqtuanun.” ²⁰ Taamna iļumutuuruq. Aglaan akiqqut piyakkaurut Jew-ņuruat ukpiqsriñġiħhatigun. Taatnaqhusri iļaliutirusri napaaqtumi takku ukpiqsriþlursi. Tarra kamasraaqasri aglaan taluqsrisitchi. ²¹ Agaayyutim napaaqtum akiqqi itingĩñiġpagich nagguvatni, ilaan kipiviaqmigaasri Jew-ņunġitchuasrii. ²² Taatnaqhusri iļitchuġigiksi Agaayyutim iļuaqutriħhalu taluqnaħhalu. Agaayyutim anasriñġuqsagaġigai tamatkua maligutchiñġitchuat iñmiñik. Aglaan iļuaqutigaasri iñuuniaqtuiñġapsi iļuaqutaagun. Taatnanġisuaġupsu kipikkaugisipmirusri napaaqtumiñ. ²³ Jew-ņuruat ukpiqsritġiaqsikpata Agaayyutmik akuqtutġikkisigai. Agaayyutim pitlallapiaħhuni iļiħhiñġagai kiñumun inaatnun. ²⁴ Iļipsi Jew-ņunġitchuani atriqaqtusri akiqqumik kipikkauruamik atlakkamiñ napaaqtumiñ iļaliutiplusriasrii napaaqtullautamun, uvva taamna akiguunġitchaluaqtauaq napaaqtullautami. Jew-ņuruat atriqaqtut akiqqumik nausuuruamik napaaqtullautami, aasriiñ Agaayyutim nalupqinaiglugu iļitqikkisigai napaaqtunġatnun.

Agaayyutim Qiñiqtitkaa Iļunņuksriħhi Iļuqaitñun Iñuñnun

²⁵ Aniqatiumaan, kanġiqsitquġipsi uumiņa nalunaqħhuni iļumutuuruamik, kamasraaqunġitlursi isrumatuniļusri. Iļumutuuruuq una: iļiħhiñanġich Israel-aagmiut tikkanasriagaluaqtut. Aglaan taamna simmiġiñiaqtuq iluqatin piksraqtaanġuruat Jew-ņunġitchuat utlautikpata Agaayyutmun. ²⁶ Taimanigun iluqatin Israel-aagmiut anniqsugisirut. Aglausimaruq Agaayyutim uqalħhani, “Annigsuqti agġigisiruq Zion-miñ.

Piigisigaa iluqaan agaayyutaiħiq kiñuvianġiñiñ Jacob-ņum.

²⁷ Tarra piigupkich killuqsautinġich

tanġiġiñġigaa sivunniugutiga taipkununġa iñuñnun.” *Isaiah 59:20, 21; 27:9; Jeremiah 31:33, 34*

²⁸ Jew-ņuruat ayañniġaat akuqtunġitlugu tusraayugaallautaq. Taatnaqħutin akitñaqtuligñiġaat Agaayyun piqutigiþlursi. Aglaan Jew-ņuruat Agaayyutim iñuġigai piksraqtaagiplugich. Piqpagigai piqutigiþlugu ak-iqsruutni sivullianġitñun [Abraham-munlu, Isaac-munlu, sulii Jacob-mun]. ²⁹ Agaayyutim isrummitqitlaitchuq iñuktigun tuqłukkaġmigun sulii aatchuutigun qaisaġmigun ilinġitñun. ³⁰ Iļaatniimma iļipsi Jew-ņunġitchuani ayakkaqsii tupigisrunġitlugu Agaayyun, aglaan pakma akuqtuirusri iļunņuksriħhiġmik taapkua iñuich tupiksriñġiħhatigun. ³¹ Taatnatuntuuq pakma Jew-ņuruat tupiksriñġitchut Agaayyutmik. Atriþlugu Agaayyutim naglikstriħha iļipsisitñik, ilinġitnik nagligisipmiġigai. ³² Takku Agaayyutim iļisimagai iļuqaisa iñuich tupiksrisunġisilaanġatlu pitchiġiħhatlu. Piqutigiþlugich ilaan qiñiqtitħħkaa iļunņuksriħhi iļuqaitñun.

Quyyan illi Agaayyutmun

³³ Ii, Agaayyutim umialgutai uuktuḡnaḡumiñaitchut.

Puqiutaalu kanjicsimalhalu isruitchuḡ.

Kia-unniñ inuum kanjicsipchagumiñaitchai Agaayyutim sivunniutai.

Unniñ kanjicsiyumiñaitchaa tumaa.

³⁴ “Kia ilisimavaun isrummataa Atanḡum?

Kia qaitchiñhiñauvaun alḡaqsrutmik?”

Isaiah 40:13

³⁵ “Kia-unniñ qaitchimaitchaa Agaayyun qanutchimik utiqtitak-
sranjanik Agaayyutmun.”

Job

41:11

³⁶ Ii, Agaayyutim iniqtaḡigaa suapayaaḡ.

Suli suapayaaḡ ittuiñḡaḡtuḡ, ilaagun suli ilaanun.

Kamanaun illi Agaayyutmun qanavak taimunḡa. Taatnatuḡ.

12*Qaiillusri Agaayyutmun*

¹ Taatnaḡhusri, aniqatiumaan, Agaayyutim qiniqtinjanikmatigut ilunḡuksriḡiḡmiñik injicsruaḡipsi timigikkasri inuuruanjulugich tunillautigitquplugich ilaanun, ipqilluni suli quyaqnaḡuni ilaani. Taam-natarra savautriḡksraqsi ittuḡ Agaayyutikuḡagiakun. ² Atrinrusruḡaqasri inuunin marruma nunam, aglaan simmiqsillusri nutaqtillusri isrummatigikkasri. Taatnaḡupsi kanjicsitlasriñiaḡiksi Agaayyutim pisulha ilipsigun. Suli ilisimatlasriñiaḡiksi nakuuruḡaḡ, quyaqnaḡtuḡaḡ Agaayyutmi suli nalaunḡaruḡaḡ.

³ Agaayyutim iluaqutaagun nipliutiksraḡaḡtuḡaḡ kisupayaa-mun akunnapsitñi. Isrumaniaqnak nakuuvagillutin ilipni. Qiniqtuksraurutin ilipnun qanuḡ itilaapiḡniḡ. Isrummatigiun qanutun ukpiqsriḡiḡaḡtilaan aatchuusriaḡikkan Agaayyutmiñ.

⁴ Atausriukattaaqhuta timiḡaḡtuḡut aasriñ taamna timi inuḡiaktuamik sulliñiaḡhuni. Tamatkua timim sulliñi atlakaḡiisigun atuḡaḡtuḡ.

⁵ Taatnatuntuuḡ uvagut inuḡiaktuḡut. Aglaan Christ-mi uvagut iluḡata atausriḡuqhuta timauruḡut, aasriñ sulliñiḡuqhuta timimi. ⁶ Iluḡata atlakaḡiñik aatchuusriaḡaḡtuḡut. Agaayyutim uvaptiknun qaitchai iluaqutriḡiḡmigun. Kiña aatchuusriaḡaḡumi sivuniksriḡiḡmik, atuḡliun taamna ukpiqsriḡiḡmigun pigikkaḡmigun. ⁷ Kiña aatchuusriaḡaḡumi savautriḡiḡmik, savagli. Kiña aatchuusriaḡaḡniḡumi ilisautriḡiḡmik, tarra ilisautriḡi.

⁸ Kiña aatchuusriaḡaḡniḡumi pitchuksaḡiḡmik, pitchuksaḡili. Kiña aatchuusriaḡaḡniḡumi aatchuiḡiḡmik atlanun, aatchuḡli naliilaḡlugu. Kiña aatchuusriaḡaḡniḡumi sivulliuḡtiksruluni, sakuuḡli sivulliuḡtauḡiḡmiñi. Kiña aatchuusriaḡaḡniḡumi nagliksriḡiḡmik, taavruma atuḡliun quviatchauḡiguni.

⁹ Piḡpaksriḡiḡsi ilumutuuruksrauruḡ. Uumigisiun tamanna pigiitchuaḡ, piḡpagiluguasriñ nakuuruḡaḡ. ¹⁰ Piḡpakkutilusri avatmun aniqatigi-

isun, kamanatluktillugich aniqatigikkatin ilipsitñiñ. ¹¹ Iqiasrusruḡaqasri aglaan sakuukkitchi, suli piḡiqillapiḡusri irrutchipsigun savautilugu Atanḡuruḡaḡ. ¹² Quviasrugusri takku piḡaḡtusri niḡiukkamik. Anuqsru-

lusri ihuilliḡiq tikitpan. Agaayulusri ataramik. ¹³ Ikayuḡlugich Agaayyu-tim inu inuqsraḡtuat. Tukkiqsuḡlugich iglaat kiñunnapsitñi.

¹⁴ Apiqsruḡsiun Agaayyun nagligitqulugich taatkua naglik-saaqtitchiruat ilipsitñik, injicsruutilugich aasriñ apiqsruutisruḡaḡnaḡich

Agaayyutmun anasriññuqsauqlugich. ¹⁵ Quviasruqatigilugich tamatkua quviasruktuat. Alianniuqatigilugich tamatkua alianniuqtuat. ¹⁶ Iñuuniaqatigiiyusrilusri. Kamanagnaisrunaqasri ilipsitñik, aasrii ilauraagilugich tamatkua suungñiñasrugiruat. Iñisimatluñniasrunaqasri supayauranik. ¹⁷ Kia iñuum pimaqlukpasri akisagniasrunaqasri killukun. Iñuuniağitchi iñuñni iħuağnaqtuakun. ¹⁸ Piyumiññañiqutulaapsitñi iñuuniağitchi qinũuirrutillugich kisupayaat. ¹⁹ Iħauramaañ, akisaqtuğniasrunaqasri atlanik nalaunğıtpasri, aglaan Agaayyutim akisağligich. Aglausimaruq, “Uvañja akisağisirunja. Uvañjaurunja anasriññuqsairagaqtuaq [nalaunñaitchuktuanik], nipliqsuq Ataniq.” ²⁰ Aglaan, Agaayyutim uqalħa itnatun, “Pimaqluktigikkan niğisukpan niğipchaglugu, imiğukpan imiqtillogu.

Taatnağuvich kanñutçhakniagiñ katitchipmatun ikualaruanik aumanik taavruma niaquanun.” *Proverbs 25:21, 22*

²¹ Ki, pigiiçhuamun akiilipkaqtaqnak, aglaan akiilijun pigiiçhuaq nakuurakun.

13

Tupigiraksrat Kavamam Maligutaksrañi

¹ Iluqasri tupigiraksrağigisi kavamam añalatai. Kiñañniññ añalatchitłaitchuq Agaayyutim qaitchiñğisuaqmani saññimik añalatchiłiksrañanun, suli kiñañniññ añalatchitłaitchuq marrumani nunami saññiqanğisuağuni Agaayyutmiñ. ² Taamna pisigiplugu kia iñuum akililijuniktuan kavamamik akililijisimagaa Agaayyutim inillakkañja. Taatnaqami tikiutriraqtuq anasriññuqsautmik inmiñun. ³ Tamatkua iñuuruat nalaunñaruakun sivuugayumiñaitchut sivulliuqtinik, aglaan kisiminj tamatkua iñuumaqłuktuat. Sivuuğagisrunğıtchupku añalatchisiqatuaq savaağijun nalaunñaruq aasriili añalatim quyagyumagaatin. ⁴ Taamna Agaayyutim savaktigigaa ikayuquplutin. Aglaan atuğuvich nalaunñaitchuamik iqsiviksran tarra. Añalati saññiqatuaq anasriññuqsaitłasriplugu. Taamna Agaayyutim savaktigigaa anasriññuqsaitłasriplugu pisigiplugu Agaayyun tamatkuninja atuqtuanik nalaunñaitchuamik. ⁵ Taatnağusri tupigiraksrağigisri kavamat pisigiplugik taapkuak: anasriññuqsakkauyumiñaitchumuusri, suli iñisimalusri qauğrimmaagiutillautapsitñi tupiksriiruni nalaunñatilaanjanik. ⁶ Tarra akiiliruksraupiaqmiusri tax-sinik, takku tax-siliqirit savaktigigai Agaayyutim savaağipmatrun savaaqtin. ⁷ Akiliisitchi iluqaitñun añalatrutituaqtuanun niğgiuqsruutipayaapnik, akilijugich iluqaisa tax-sinik akilignatuaq, taluğilugich taluğiraksrauraut suli kamagilugich kamagiraksrauraut.

Piqpakkutiliq Atlanik

⁸ Akiqsruumisrunaqnagich iñuich qanutchiñik. Aglaan ataramik piqpagiraksrağigitin atlat. Iñuk piqpaksriruaq atlamik tupiksriñiqsuq iluqaanik maligutaksramik. ⁹ Maligutaksrami aglausimaruq, “Killuqsagumiñaitchutin sayunahikun. Iñuağumiñaitchutin kisumik. Tiglikkumiñaitchutin. Kaviuqtuksraunğıtchutin iñuuniaqatvich suuraiñiñ.” Iuqatinj taapkuva tillisaurut suli iluqatinj atlatlu katisrimarut atautchisun uumani: “Piqpagiyumagiñ iñuuniaqatin iliptun ilijugu.”

10 Piqqaktam atniatlaitchaa iñuuniaqan. Taatnamik piqqaksriñiq atriqaqtuq tupiksripmatun iluqaanik maliğutaksramik.

11 Taatnatun iñuuruksraurusri nalaunñaruakun makunani uvluni. Atakkii annautrauligviksraqput, Christ-mun qılañmuutikpatigut, qallitluktıuq pakma ukpiqsriqqaalaptikniñ. Taamna ittuq itigviksrakun iñiqtuatun siñignigmiñ. 12 Unnuaq nuñuyasriuruq. Uvluq tikiyasriuruq. Taatnamik nutqautiraksraqigikput killiqıliqput pigikkaña taaqtuam suli tigulugich satkui qaumam savaaqatlasriłuta nakuuruamik. 13 Ki, iñuuniaqta nalaullugu atriługich iñuich pigikkañi uvlum. Uvagut piruksraunğitchugut nağğunaqtuakun nigihikun suli taanñalikun. Ittuksraunğitchuq sayuñalıq suvalıñıglu, naaga anuyalıq siqñatualıñıglu. 14 Aglaan iñuk atipmatun satqagutmik taatnatuntuuq satqagutiqağitchi atanğuruamik Jesus Christ-mik, anjalatisruñaqasri kaviuğutaiñun kanıgruapsi.

14

Upyaktuiñak Atlanik Iñuñnik

1 Akuqtuğumagiksi sayailıuqtuq ukpiqsriñigmigun uqavaaqatigisrunaqnagu ukpigikkañanik. 2 İlanıch iñuich ukpiqsriurut nigihiiñauñiplutıñ qanusripayaamik niqimik. Aglaan atlat iñuich ukpiqsriñıhat sayaitmata ilinıch ukpiqsriurut nigihiiñauñiplutıñ naurialhiñanik. 3 Taamna nigihiiñauñiruaq qanusripayaamik niqimik isrumaruksraunğitchuq nakuutluñniłuni nauriaqtuqtuamiñ. Taamnali nauriaqtuqtuq taatna isrumaruksraunğitmiuq niqıtuqtuq nalaunğiniñılu, takku Agaayyutim akuqtuğnigaa. 4 Atannigñıaqtaksraqingitchiñ atlam savaktaa. Qaukñian sivunnigisigaa nalautmagaan naagaqaa nalaunğitmagaan. İlaa nalaunñaruamik savaaqatlagisuruq takku Agaayyutim nalaunñaruamik savaaqatlapkağisigaa.

5 İñuk isrumaruq atausriq uvluq nakuutluñniplugu atlanıñ uvlumiñ. Atlamli isrummatigıai uvlupayaat atıplugich. İñullaak isrummatmikıgıun nalupqisrunğiglik nalaunñaruamik savaaqatılaağmiknik. 6 İñuk isrumaruq atausriq uvluq pitluktuanıplugu atlanıñ uvluniñ kamakkutıgıgaa pisigiplugu Agaayyun. Taatnatuntuuq nigiruam qanusripayaamik niqinik kamagıgaa Agaayyun, takku qaitchipłuni quyyatmik Agaayyutmun, aasriipsuuq nigiruam naurianik kisiitñik kamagıpmıgaa Agaayyun quyyavıgıplugu. 7 Nallıqputunnıñ iñuutlaitchuq inmiñun unnıñ tuqutlaitchuq inmiñun. 8 Uvagut iñuunñapta iñuurugut quyalisukhıgu Atanıq, suli tuqugupta tuqunıaqmiugut Atanıkun. İñuu'apta suli tuqu'apta pigıgaatıgıt Atanğum. 9 Taatnaqñuni Christ tuquruq aasrii anıpkakkaupłuni tuqułıgımiñ. İñuutqıksuq atanıgitqupluni iluqaitñun tuquruuanun iñuuruuanunlu. 10 Suvaatami atannıqsuiñıağaqpıch anıqatıpnik nakuutluñniplutın ilaaniñ? Uvagut qıchaqsagumarugut sivuğaani Agaayyutim, aasrii ilaan atannıguta iluqata. 11 Aglausımaruq Agaayyutim uqalhani,

“Nalupqınaisılaanatun iñuutılaağma, nipliqsuq Atanıq, kiñapayaat putkisırut sivuqamnun,

aasriiñ iñupayaat kamagısigaatña.”

Isaiah 45:23

12 Ataasırukattaağuta kiggutiksraqaqtuksraugisıgıgıput Agaayyun [savaağıkkaptıgun].

Atlat Killuqsaaqtitnagich

¹³ Taatnamik nutqautiraksraǵigikput atanniqsuutihiqput avatmun. Aglaan isrummatigiraksraǵigikput putukkirviuruksraunǵihqput sulii aniqatiptiknik killuqsaaqtitchiraǵingihksraqputlu. ¹⁴ Itluᅇa atannamni Jesus-mi ilisimagiga niqipayaam nakuulha. Aglaan iᅇuum nalaunᅇaigumiuᅇ taamna tarra ilaani nalaunᅇaitchuq. ¹⁵ Atniǵñiǵupku aniqatin niǵikkapkun tuvrangiññiǵiñ tumaa piqpaktam. Piyaaqquq-taᅇnagu ukpiqsriᅇha niǵikkapkun nalaunᅇagingitpagu. Itqaǵilugu una, Christ-ᅇum tuqqutipmigaa aniqatin. ¹⁶ Uqautigipkaᅇnagu atlanun pigiññiᅇlugu nakuuruuq ilipni. ¹⁷ Aᅇaayuuqautaani Agaayyutim niqilu imiǵlu suksraunǵitchuk, aglaan nalaunᅇasripkakkauᅇikun Agaayyutmi qiiñuiññaqaqtugut quvianaqaᅇhatalu Ipqitchuakun Irrutchikun. ¹⁸ Kiñapayaaq savautriruuq Christ-mik taatna quyaᅇnaqtuq Agaayyutmi, sulii iᅇuagigisigaat atlat iᅇuich. ¹⁹ Ki, pisuqtilaaptikni iᅇuuniaqta qiiñuiññakun sulii sayyillaǵutiluta avatmun ukpiqsriᅇhikun. ²⁰ Niǵiᅇpkun niqimik suksraunǵiqsitnagu savaaᅇa Agaayyutim. Niǵiruni iluᅇaitñik niqinik nakuuruq, aglaan nalaunᅇaitchuq kiña iᅇuk killuqsaaqtitnapku. ²¹ Nalaunᅇaruq niqitunǵitchuni taanᅇanǵitchuniᅇ sulii piñǵitchuni qanutchipayaamik killuqsautigiyumiñakkaᅇanik aniqatvich. ²² Ukpiqsriᅇhiñ qanupayaaq inniqpan, nalupqinaisirruᅇ akuqtuyunalha Agaayyutmi. Iᅇuᅇguuq quvianamiuruq patchisigingitchuuq iᅇmiñik iᅇuagikkaᅇmigun. ²³ Aglaan iᅇuk nalupqisruktuuq patchisauruq niǵigumi, takku ukpiqsriᅇhikuunǵitchuuq. Supayaaq ukpiqsriᅇhikuunǵitchuuq, tarra killuqsautauruq.

15

Maliglugu Jesus Christ-ᅇum Urrakusrautaa

¹ Uvaguᅇ sayakturuani ukpiqsriᅇᅇaptigun ikayuᅇniaqtaksraǵigivut tamatkaa sayaitchuat pilguirrutinᅇisigun, quyaliiᅇiasruᅇaᅇata uvaptiknik. ² Atausriukattaaᅇᅇta quyaliiᅇiaǵlavut iᅇuuniaqativut nakuuᅇiksraᅇatnun, sayyillaᅇaᅇniaǵlugich ukpiqsriᅇᅇhat. ³ Taatnatuntuuq Christ iᅇuuniaqami quyaliiᅇiangiññiqsuq iᅇmiñun. Itna Agaayyutim uqaᅇhum nipliutiginigaa, “Iᅇuich pisaanapmatin, Agaayyuun, atniaǵaǵigaatᅇa.” ⁴ Qanusripayaaq aglausimaruuq qaanᅇiqsuami aglausimaruq ilisautisrukhuta niǵiugaqupluta anuqsruᅇikunlu pitchuksaaᅇutigunlu agǵiᅇaqtuuq uqaᅇhaniñ Agaayyutim. ⁵ Anuqsruᅇiᅇlu pitchuksaaᅇunlu agǵiᅇaqtuk Agaayyutmiñ. Agaayuruᅇa Agaayyutmun iᅇuuniaqatigitquplusri qiiñuiññakun maliᅇapsitñi Christ Jesus-mik. ⁶ Taatnaᅇupsi iluᅇasri piqatigiᅇsitkisirusri, aasriñ atautchisun kamaksruᅇisigiksi Agaayyun aapagikkaᅇa atannapta Jesus Christ.

Iluqaᅇmiᅇ Iᅇuich Quyyagisigaat Agaayyun

⁷ Christ akuqtuᅇaasri. Taatnatuntuuq akuqtuutiruksraurusri. Taavru-muuna qiiñiqtitkisigiksi kamanautaa Agaayyutim. ⁸ Uqautigipsi, Christ savaktigiliutigaat Jew-ᅇuruat qiiñiqtitᅇaᅇlugich ilumutuulhat Agaayyutim akiqsruutaiñ Jew-ᅇuruat sivullianᅇitñun ⁹ sulii Jew-ᅇunǵitchuat qaitchitqu-plugich nanᅇautmik Agaayyutmun ilunᅇuksriᅇhagun. Aglausimaruq Agaayyutim uqaᅇhani, “Quyyagisigipñi akunᅇatni Jew-ᅇunǵitchuat.

Atuᅇisiruᅇa quyyatinik atigikkaᅇnun.” 2 Samuel 22:50; Psalm 18:49

¹⁰ Uqaliq nipligñiqsuqsuli,

“Ilipsi Jew-ñungitchuani,

quviasruqatiqagitchi Agaayyutim iñuiñik.”

Deuteronomy 32:43

¹¹ Uqaliq niplitqñiqsuq,

“Iluqasri Jew-ñungitchuani quyyasriñ ataniq.

Iluqasri iñuñni atuqitchi quyyatinik ilaanun.”

Psalms 117:1

¹² Isaiah nipliqmiñiqsuq,

“Kiñuviaña Jesse-m aggiqisuruq anjalatchityağuni Jew-ñungitchuanik.

Ilaa pisigilugu Jew-ñungitchuat piqagisirut niğiukkamik.” *Isaiah 11:10*

¹³ Iniqsruqtuña Agaayyutmun qaitchiraqtuamun niğiukkamik immiqu-plusri quvianapayaamik suli qñuiññamik tunñallapsigun ilaani, aasriñ sanñiagun Ipqitchuam Irrutchim niğiugaqsi ulipkaulagisuruq.

Paul Uqaqtuq Sivunniutmigun

¹⁴ Aniqatiumaan, nalupqigingitchiga imaqaqisi nakuuruamik. Iisimagiga piqaqisi kaniqsimmatipayaamik aasrii ilisautritlasriplusri avatmun. ¹⁵ Aglaan aglaagigitka ilisauttutigikkatka ilipsitñun itqagitquplugich. Aglaktuña taluqsrautaiqluña Agaayyutim iluaqquataagun qaisañagun uvamnun. ¹⁶ Christ Jesus-ñum savaktigitqugaña Jew-ñungitchuanun. Ilaan ilisautritqugaña tusraayugaallautaq tamatkunuña tunillaugitquplugich akuqtuyunağlugich Agaayyutmun, ipqisillugich Ipqitchuam Irrutchim. ¹⁷ Taatnaqlugu savaqatauniqama Christ-mun uqaviutigitlagiga savautriğiga pisigiplugu Agaayyun. ¹⁸ Uqautigigisigiga kisian Christ iñiqsruaq uvapkun sivulliutlasripluña Jew-ñungitchuanik tupiksritlasriplugich Agaayyutmik, ami nipliutigikkapkun suli ilitchuqutitigun ¹⁹ suli quvinaqtuatigun suli sanñiagun Ipqitchuam Irrutchim. Quliaqtuağigiga iluqaallapiaq tusraayugaallautaq

Christ-kun nunapayaami Jerusalem-miñ Illyricum-munaglaan.

²⁰ Ataramik quliaqtuağisrukkiga tusraayugaallautaq nunami iñuñnun tusraangitchuanun Christ-mik. Uvvataku nappaiñağungitchuña savaamik atlam iñuum aullağniñanikkañanik. ²¹ Aglaan aglausimaruatun Agaayyutim uqałhani,

“Tamatkua sivuani uqautraungitchuat ilaanik qñiğisirut.

Suli tamatkua sivuani tusraangitchuat ilaanik kaniqsigisirut.” *Isaiah 52:15*

¹⁹ suli quvinaqtuatigun suli sanñiagun Ipqitchuam Irrutchim.

Quliaqtuağigiga iluqaallapiaq tusraayugaallautaq

Christ-kun nunapayaami Jerusalem-miñ Illyricum-munaglaan.

²⁰ Ataramik quliaqtuağisrukkiga tusraayugaallautaq nunami iñuñnun tusraangitchuanun Christ-mik. Uvvataku nappaiñağungitchuña savaamik atlam iñuum aullağniñanikkañanik. ²¹ Aglaan aglausimaruatun Agaayyutim uqałhani,

“Tamatkua sivuani uqautraungitchuat ilaanik qñiğisirut.

Suli tamatkua sivuani tusraangitchuat ilaanik kaniqsigisirut.” *Isaiah 52:15*

Paul Sivunniqsuq Rome-mugukhuni

²² Taamna pisigiplugu iñugiaktuami uvuñanunaglaan nutqaqtitakkauruña tikiññiałlamni ilipsitñun. ²³ Aglaan pakma quliaqtuağviksraiguti'ama makunani nunaqqiñi suli iñugiaktuani ukiuni tikitchukkaluaqapsi.

²⁴ Utlakkisigipsi Spain-muksağuma. Nayuqtuallagukkipsi aasriñ aquagun ikayułhiñaugipsitña iglauniğuma. ²⁵ Pakma aullağniñaqtuña Jerusalem-mun ikayuğiağlugich Agaayyutim iñui taamani. ²⁶ Ukpisruruat Agaayyutmik Macedonia-miñ Greece-miñ quviasruñniqsut qaitchiplutij manijñik ikayuqsaqługich inuqsraqtuat Agaayyutim iñui Jerusalem-mi. ²⁷ Taapkua piyumaagniqsut takku akiqsruummipługich Jew-ñuruat. Jew-ñungitchuat akuqtuiñiqsut irrutchikun ikayuusriñatnik Jew-ñuruat. Taatnaqhutij ikayutaksrağigaich Jew-ñuruat suurağmiktigun. ²⁸ Qaisaksrağigitka inuqsraqtuanun Jerusalem-mi maniich aatchuutigikkañich ilinjitñun. Taatnaqqağluña aullağisuruña Spain-mun, aasrii igliłlamni apqusraallakkisigipsi

²⁴ Utlakkisigipsi Spain-muksağuma. Nayuqtuallagukkipsi aasriñ aquagun ikayułhiñaugipsitña iglauniğuma. ²⁵ Pakma aullağniñaqtuña Jerusalem-mun ikayuğiağlugich Agaayyutim iñui taamani. ²⁶ Ukpisruruat Agaayyutmik Macedonia-miñ Greece-miñ quviasruñniqsut qaitchiplutij manijñik ikayuqsaqługich inuqsraqtuat Agaayyutim iñui Jerusalem-mi. ²⁷ Taapkua piyumaagniqsut takku akiqsruummipługich Jew-ñuruat. Jew-ñungitchuat akuqtuiñiqsut irrutchikun ikayuusriñatnik Jew-ñuruat. Taatnaqhutij ikayutaksrağigaich Jew-ñuruat suurağmiktigun. ²⁸ Qaisaksrağigitka inuqsraqtuanun Jerusalem-mi maniich aatchuutigikkañich ilinjitñun. Taatnaqqağluña aullağisuruña Spain-mun, aasrii igliłlamni apqusraallakkisigipsi

²⁶ Ukpisruruat Agaayyutmik Macedonia-miñ Greece-miñ quviasruñniqsut qaitchiplutij manijñik ikayuqsaqługich inuqsraqtuat Agaayyutim iñui Jerusalem-mi. ²⁷ Taapkua piyumaagniqsut takku akiqsruummipługich Jew-ñuruat. Jew-ñungitchuat akuqtuiñiqsut irrutchikun ikayuusriñatnik Jew-ñuruat. Taatnaqhutij ikayutaksrağigaich Jew-ñuruat suurağmiktigun. ²⁸ Qaisaksrağigitka inuqsraqtuanun Jerusalem-mi maniich aatchuutigikkañich ilinjitñun. Taatnaqqağluña aullağisuruña Spain-mun, aasrii igliłlamni apqusraallakkisigipsi

²⁷ Taapkua piyumaagniqsut takku akiqsruummipługich Jew-ñuruat. Jew-ñungitchuat akuqtuiñiqsut irrutchikun ikayuusriñatnik Jew-ñuruat. Taatnaqhutij ikayutaksrağigaich Jew-ñuruat suurağmiktigun. ²⁸ Qaisaksrağigitka inuqsraqtuanun Jerusalem-mi maniich aatchuutigikkañich ilinjitñun. Taatnaqqağluña aullağisuruña Spain-mun, aasrii igliłlamni apqusraallakkisigipsi

²⁸ Qaisaksrağigitka inuqsraqtuanun Jerusalem-mi maniich aatchuutigikkañich ilinjitñun. Taatnaqqağluña aullağisuruña Spain-mun, aasrii igliłlamni apqusraallakkisigipsi

Spain-mun, aasrii igliłlamni apqusraallakkisigipsi

nayuqtuallagiagusri. ²⁹ Iisimagiga tikitchuma ilipsitñun tikiutrigisiñiga Christ-ñum kamañaqtuamik ikayuutaamik.

³⁰ Aniqatiumaan, pisigilugu ataniq Jesus suli Ipqitchuaq Irrusriq piqpakkutipkakkanasri avatmun, injigipsi ikayuqupluna savaamni itqağiluna agaayullapsitñi Agaayyutmun. ³¹ Agaayuyumausri annaumaquluna ukpiqsriñgitchuani Judea-mi. Agaayuyumausripsuuq taamna ikayuun tikiutiniakkaga Jerusalem-mun quyaqnaqulugu Agaayyutim iñuiñi taamani. ³² Tarra utlakkisigipsi quviasrugluna ikayuusriaqagağluna nutaqtirrutmik ilipsitñi, Agaayyutim pitqukpana. ³³ Agaayyutimtuq qaitchirağaqtuam qiñuiñnamik nayugumalisi iluqasri. Taatnatuq.

16

Paul Tuyuqtuq Nayaanjanik Ukpiqsriruanun

¹ Uvvauna uqautigigiga ilipsitñun iluagiplugu aniqatvut Phoebe. Ikayuqtigigaa agaayyuvium Cencreae-mi. ² Akuqtuğumagiksi Agaayyutim iñuiñi akuqtuiruksrauñhatitun kisunik Phoebe-m. Ikayuqsimagaañ suli iñugiaktuat iñuich.

³ Tuyuqtuna nayaanjanik Priscilla-mun suli Aquila-mun savaqatigikkakka Christ Jesus-kun. ⁴ Suginğiqługu iñuuiqtik annautimagaatña. Taatnaqługik quyallapiagikka, suli iluqatin ukpiqsriruat agaayyuviniñi Jew-ñungitchuat quyagillapiagaittuq. ⁵ Tuyuqtuna nayaanjanik ukpiqtuanjuranun katirağaqtuanun tupqakni. Tuyuqtuna nayaanjanik ilannamnun Epäenetus-mun sivulliuruamun nunañani Asia-m maliguaqługu Christ. ⁶ Tuyuqtuna nayaanjanik Mary-mun sakuuktuamun akunipsitñi. ⁷ Tuyuqtuna nayaanjanik Andronicus-mun Junias-munlu, ilakka isiqtaupmiruak isiqtau'amaptuuq. Uqqiraqtit kamañaqtuagigaik ukpiqsriruanñuqqaqtuak sivumni. ⁸ Tuyuqtuna nayaanjanik Ampliatus-mun ilannamnun Agaayyutikun. ⁹ Tuyuqtuna nayaanjanik Urbanus-mun savaqatigikkamnun Christ-kun, suli piqpagikkamnun Stachys-mun. ¹⁰ Tuyuqtuna nayaanjanik Apelles-mun; uuktuakkau'ami [ukpiqsriñigmiñi] qinñiqtitkaa ilumutun piqpaksrilñi Christ-mik. Tuyuqtuna nayaanjanik iluqaitñun qitungaiñun Aristobolus-ñum. ¹¹ Tuyuqtuna nayaanjanik Herodion-mun ilamnun, suli iluqaitñun qitungaiñun Narcissus-ñum pigikkanun Atangum. ¹² Tuyuqtuna nayaanjanik Tryphaena-mun suli Tryphosa-mun, taapkuak ağnak savaktauruak Ataniğmun. Tuyuqtuna nayaanjanik Persis-mun ilannamnun sakuullapiaqtuamun Ataniğmun. ¹³ Tuyuqtuna nayaanjanik Rufus-mun ukpiqsriruanjullautaqtuamun atanikun, suli aakananun; taamna aakaupmiuq uvanun. ¹⁴ Tuyuqtuna nayaanjanik Asyncritus-mun Phlegon-munlu Hermes-munlu Patrobas-munlu Hermas-munlu suli iluqaitñun aniqatiunun ilinjitñiittuanun. ¹⁵ Tuyuqtuna nayaanjanik Philologus-munlu Julia-munlu, Nereus-munlu aniqataanunlu, Olympas-munlu, suli iluqaitñun Agaayyutim iñuiñun taraniittuanun. ¹⁶ Pağlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutitlikun. Iluqagmin ukpiqtuanjuranñi Christ-ñum tuyugaasri nayaanjanik.

Ilammiğutit

¹⁷ Aniqatiut, qaunagipiaqugipsi iñunñik akiligiiksitchirağaqtuamik suli iluilliuqtitchiruanik atlanik ukpiqsriñhatigun. Akilililqisimagaat ilumutun

ilisauttun ilisauttusriaqsi. Piisimaagitchi ilinjitiñ. ¹⁸ Taatnatchich iñuich savautriñgitchut atannaptiknik Christ-mik, aglaan savautriñhiñaqtut injmiknik pisuhgmiktigun. Uqallautağutitigun uqayusraağutitigunlu kin-nitchiñiağaiç iñuich naluruat ilumutuuruamik. ¹⁹ Iluqağminj ukpiqs-riruat tusraagaasri tupiksriñiplusri. Taatnaqluņa quviasrullapiaqtuņa ilipsigun. Ilisimallautaqugipsi nakuuruuq suli piisimaaqugipsi pigi-itchuamiñ. ²⁰ Taatnağupsi Agaayyutim tikiutruruam qinuiññamik qilamik akiilillapiağisigaa tuunğaq. Ihuuqutaan atannapta Jesus-ñum nayuğlisi.

²¹ Timothy savaqatiga tuyuqtuq nayaanjanik, ukuptuuq ilatka Lucius, Jason, suli Sosipater. ²² Uvaņa Tertius, aglaktuņa uumiņa tuyuutaanik Paul-ñum. Tuyuqtuņa nayaanjanik ilipsitiñun Christ-kun atanikun. ²³ Gaius-ñumlu tukkuğikkağma iluqağminjlu ukpiqtuanjruuat tuyuğasri nayaanjanik. Taatnatuntuuq Erastus suli aniqatvut Quartus tuyuqmiuk nayaanjanik. Erastus ilirakuviuruq uvani nunaaqçimi. ²⁴ [Ihuuqutaa atannapta Jesus Christ nayuğlisi iluqasri. Taatnatuq.]

Agaayutigli Nang'aunlu Agaayyutmun

²⁵ Quyyan Agaayyutmun! Agaayyutim kisimi makittaagiksitlagaasri ukpiqsriñipsitiñi tusraayugaallautakun quliaqtuagikkapkun. Taamna tus-raayugaallautaq Christ-kun kanjicsiñaitchuaq taimani, ²⁶ aglaan pakma ilitchuqnaqsiruuq suli nalunaiqluğu ilitchuğipkakkauruq iluqaitñun iñunun ukpiliquplugich aglaanjisigun sivuniksriqirit tuvraqluğu tillisaagun is-ruitchuam Agaayyutim. ²⁷ Kisianun isrumaturuamun Agaayyutmun illi kamanaun qanjavak taimuņa Jesus Christ-kun. Taatnatuq.

Paul-ŋum Sivulliich Tuyuutai Corinth-aġmiunun

¹ Uvaŋa Paul, aglaqatiqaqtuŋa Sosthenes-mik aniqatiptiknik. Agaayyutim piksraqtaagīgaaŋa uqqiraqtaupluŋa pigiplugu Christ Jesus. ² Tuyuqtuŋa ukuniŋa tuyuutinik ilipsitñun Corinth-miittuanun, ukpiqtuanuruanun Agaayyutmun. Iñugiliutigaasri Agaayyutim ipqiqsipkaqhusri Christ Jesus-kun, ilaġiplugich iñupayaat nanipayaaq agaayusuuruat atannaptiknun Jesus Christ-mun ilaisaptuuq Ataniġikkaŋatnun. ³ Uvvatuq Agaayyutim aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta iħaqqutillaŋniagġlisi suli tutqiksġlusri.

Ikayuusriasi Ukpiqiqapsi Christ-mun

⁴ Ataramik quyasuugiga Agaayyun pisigiplusi, atakkii iħaqqutigaasi Christ Jesus-kun. ⁵ Piqatauħaptikni Christ-mi ikayuusiaqaqtusri atqunal-lapiaq supayaakun, uqautriħipayaapsigun suli ilitħuġiħapsigun. ⁶ Uqaliq Christ-kun nalupqinaiqsuq ilipsitñi, atakkii iñuutħisi atlaŋŋuħutin, ⁷ piqaqhusri qanusripayaamik aatħuutaanik Ipqitchuam Irrutchim, utaqqiħipsitñi sagviħiksraŋanik atanipta Jesus Christ-ŋum. ⁸ Ilaan qau-naginiaġasri ukpiqsriħapsigun isruanunaglaan, patchisaillusriasriiñ ag-giqpan ataniqput Jesus Christ atanniityaġuni iñupayaanik. ⁹ Agaayyun tuniqsamaruq tuħuqtigikkaqsi piqatautquplusi iġniġmiñun Jesus Christ-mun atannaptiknun.

Atiŋirrutinich Ukpiqsriuat

¹⁰ Aniqatiumaan, inġiġipsi saŋŋiqalħagun atanipta Jesus Christ anġusrimaaqplusri avgummataiġusriħu suli atausiŋŋuqatigiħuqplusri isrummatipsitñi suraġaħapsitñiħu. ¹¹ Aniqatiumaan, ilaŋisa iñuich Chloe-ŋum ilaiñ nalupqinaiqħuq uqautigaatŋa qapiqsigiutraġniplusi [tillisaipsigun uvamniñ]. ¹² Nipliutigikkaŋat uvamnun itnauvva, ilasi uqaqtut “Paul-kuaqtuŋa,” atlat “Apollon-kuaqtuŋa” naagaqaa “Cephas-kuaqtuŋa” naagaqaa “Christ-kuaqtuŋa.” ¹³ Qanuq pivisi? Christ avgumayumiñaitħuq! Uvaŋa Paul, aasriiñ kikiaktuutrauyumiñaitħuŋa pisigilusri. Uvvasuli, paptaakkaunġitchusri maliguaqsiutisukħusri uvamnun! ¹⁴ Paptaaġikka Crispus-lu Gaius-lu, aasriiñ quyagiga Agaayyun paptaaġiŋiġiġa atlamik nallipsitñik. ¹⁵ Kiñaaniiñasii nipliġumiñaitħuq paptaakkauniluni attapkun maliguaqsiutisuguni uvamnun. ¹⁶ Aa, paptaaġigaluaqmiiŋa tupiqatiniiħik Stephanas-ŋum, aglaan atlakun naluruŋa kimik paptaaġitniħimnik. ¹⁷ Atakkii Christ tiliñgitchaŋa paptaaqsityaquluŋa aglaan quliaqtuaġitquplugu tusraayugaaġiksuaq. Quliaqtuaġigupku tusraayugaaġiksuaq puqiutaagun iñuum, ilipsi aglakmatun, tarra Christ-ŋum tuquħa sannigutami ilumun saŋŋiqagumiñaitħuq.

Agaayyutim Qiñiġnaqtitkaa Saŋŋiñi Puqiutniħu Christ-kun

¹⁸ Quliaqtuaqaliq tuquħagun Christ-ŋum pisigiplugich iñuich killuqsautinich suutnaunġitħuq tamatkunuŋa tammaummiruanun, aglaan taamna quliaqtuaqaliq saŋŋiġigaa Agaayyutim uvaptiknun

anniqsuumaagtuanun. 19 Atakkii aglausimaruq Agaayyutim makpigaañi itna,

“Puqiutaat isrumaturuat piyaqqugisigiga,

suli piiqsillugich kanjqsimałhat ilisimaniraađuuruat.” *Isaiah 29:14*

20 Taamna taatniinniġpan suniađniqpat isrumaturuat iñuich? Suniađniqpat puqiksaat ilisautrit? Suniađniqpat tamatkua qapiq-sailiralguruat? Agaayyutim nalupqinaiguuqaa puqiutaat nunam iñuiñ puqiillapiłhat. 21 Agaayyun ilumun isrumaturuaq ilisimaniqsuq nunam iñuiñun ilitchuđiyumiñaisilaađmiñik inñin puqitumiktigun. Taatnamik Agaayyutim sivunniđniđaa anniqsuđiaqługich iñuich ukpigikpatruñ tus-raayugaađiksuaq. Taamna tusraayugaađiksuaq suuknaunđitchuq iñuñiñun nunam. 22 Jew-ñuruat inđiguurut nalupqinaigutitquplutiñ quviqnaqtuanik, Jew-ñuñitchuatli kiggutiqatlasrukħutiñ puqitumiktigun. 23 Aglaan uvagut, quliaqtuađigikput Christ kikiaktuutrauplugu. Taatnasriq quliaqtuaqalıq Jew-ñuruanun piñailutađiniđaat aglaali Jew-ñunđitchuanun kinnauniđautauniqsuq. 24 Aglaan Christ-kun Agaayyutim qiñiqtitkaa sanñiñi puqitunilu tamatkunuja Agaayyutim tuqłukkañiñun, Jew-ñugaluññađmiñ suli Jew-ñunđitchaluññađmiñ, 25 atakkii kinnauniđutaa Agaayyutim isrumatutluktug iñuñniñ, suli sayailha Agaayyutim sanñiaqtaluktug iñuñniñ. 26 Aniqatiumaan, isrummatigisiuñ qanusriutilaaqsi tuqłukkaukapsi ukpiqsriuatquplusri, iñugiaktuat akunnapsitñi isrumaturuanunđitchut anjalatchisiqanđitłutiñlu umialguruanunđitłutiñlu. 27 Agaayyutim piksraqtaađiniđai puqiitчуuanñi nunam qanuđviiquplugich isrumatuniraaqtuat. Taatnatun Agaayyun piksraqtaađaqtuq sayaitчуuanñiñik nunam kanñutçhaktitçhaqługich sayakturuat. 28 Aasriisuli piksraqtaađiniđai iñuich kamananđitchuat marrumani nunami nađđugikkauruatlu suunđillađuqtitçhaqługich kamananđiraađuuruat iñuich. 29 Taatnamik kiñaanñiñ iñuk uqavigaađumiñaiñiñiqsuq Agaayyutim sivuđaañi. 30 Agaayyutim atausriññuqasiutiṽpkaađasri Christ Jesus-mun, puqiutiđuqtuaq uvaptiknun Agaayyutmiñ. Agaayyutim qiñiqtitkaa puqiutni Christ tuqupman piqutiđipluta anniqsuđiaqhuta. Tumigiṽplugu taamna Christ Agaayyutim nalaunñasriṽpkaađatigut suli iñugiliutiṽpkaađatigut Agaayyutim ipqiđhuta suli tasuđaatigut killuqsautaiqhuta. 31 Taatnali aglausimaruatun Agaayyutim makpigaañani, itna, “Iñuum uqavigaađukkumi kamaksruđliuñ atanđum iñiqtaña.”

2

Tusraayugaađiksuaq Christ-kun Sanniđutami

1 Aniqatiumaan, uvaña tikitqaaqama ilipsitñun quliaqtuađigiga Agaayyutim tusraayugaađiksuaña nalupqinaiqługu atusunjaqnaña uqalıđnik kanjqsitłaisapsitñik. 2 Sivunniqsunja nayuutiłłamni ilipsitñi quliaqtuaqagukłunja Jesus Christ-łhiñamik tuqqutaułhanıglu sannıđutami. 3 Ilipsitñi itnama sayaitçhunja, iqsiṽplunjalı suli uuliksiṽplunja. 4 Quliaqtuaqama maliksuaqusaanđitçipsi iñuich puqiutaatigun, aglaan uvapkuaqługu Ipqiçhuam Irrutçhim uqautigaasri nalupqinaiqługu sanñiñi. 5 Quliaqtuaqtunja taatna ukpiqsritquplusri Agaayyutim sanñiağun puqiutiđiniđisanatigun iñuich.

Agaayyutim Puqiutaa

⁶ Iļisautrisuugaluagmiugut isrumattutmik Agaayyutmiñ qatqitchuanun ukpiqsriļiġmikni. Aglaan tamanna isrumattun ingitchuq ukpiñaitchuaniiñ naagaqaa suvulliuqtaiñiñ nunam suksraunġiġñiaqtuaniñ. ⁷ Aglaan isrumattun uqautiġikkaqput Agaayyutim nalunaqtuaq isrumattutigigaa iñuich nunam kanjqsitļaisaņat. Agaayyutim sivunniutigigaa, sivuanimma nunamik iñiqsigaluaqani, piqatautlasriñiaġnipluta ilaan kamanautmiñi. ⁸ Nalliataunniiñ marruma nunam aņalataisa kanjqsimangitchaat, takku kanjqsimanigumitruņ kikiaktuutinayaitchaat ataniq Jesus Christ kamanautiqaqtuaq atriplugu Agaayyun piqaqmatun. ⁹ Aglausimaruq Agaayyutim Makpiġaaņani taapkunuuna kanjqsitļaitchuatigun, itna, “Sut iñuum tautuksimaisaņi unniñ tusraamaisaņi unniñ isrummatigitļaisaņi, taapkua Agaayyutim itqanaiyaġai tamatkunuņa piqpagirimiñun.” *Isaiah 64:4*

¹⁰ Aglaan Agaayyutim satqummiġñiġai uvaptiknun Ipqitchuakun Irrutchiġmigun. Ipqitchuam Irrutchim iļisimagai supayaat, suvaluk nalunapiġataqtuat Agaayyutim piġikkaņi. ¹¹ Atakkii kia-unniñ iļisimangitchaa isrummataa atlam iñuum. Kisimi iñuum irrusrian iļisimagaa isrummatni. Taatnatun kia-unniñ iļisimangitchaa piġikkaņi Agaayyutim kisimi Irrusrian Agaayyutim. ¹² Ukpiqsriruaġuqapta akuqtuiñġitchugut irrusrianik nunam iñuiñ, aglaan Agaayyutim Irrusria agġiġñiqsuq uvaptiknun iļitchuġitqupluta iluqaitñik Agaayyutim akiļaanik aatchuutaiñik uvaptiknun. ¹³ Uqaqapta Agaayyutim nalunaqtuaņanik uqangitchuqut iñuich puqiutaatigun aglaan iļisaisriaptigun Irrutchimiñ, aasriñ Ipqitchuam Irrutchim satqummiġñiġai iļumutuuruat nalupqinaiqļugich iñuņnun piqaqtuanun Ipqitchuamik Irrutchimik. ¹⁴ Iñuum piqangitchuam Ipqitchuamik Irrutchimik tunņaviqaaqtuam iļisrumattutmiñun kanjqsitļaitchaisut Agaayyutim Irrusrian satqummikkaņi. Tamatkua isrumatuitchuaņurut ilaani, atakkii kisimi Ipqitchuam Irrutchim puttusripkagñiġai. ¹⁵ Iñuum puttusripkairiqaqtuam Ipqitchuamik Irrutchimik kanjqsitļasriagigai supayaat, aglaan atlat iñuich atanniiyumiñaitchut ilaanik atakkii kanjqsitļaitchaisut ilaatun. ¹⁶ Atakkii Isaiah-unniñ sivuniksriqiri apiqsruaniktuq, itna, “Kiami iļisimavaņ isrummataa Agaayyutim, suli kia iļisautitlavaņ?” *Isaiah 40:13*
Aglaan Ipqitchuamik Irrusriqaqtugut iļisimapluta isrummataanik Christ-ņum.

3

Agaayyutim Savaktaagŗui

¹ Aniqatiumaņ, uqautriļguitchuņa ilipsitñun uqautripmatun iñuņmun irrutchikuagiaqtuamun. Uqaqatigiqqaagapsi iñuuniagaaqtusri puqiutipsigun iñuktun kanjŗuaqaqtuaton suli aniqammuraton ukpiqsriļiġmiñi. ² Iļisauttutiga miluħiñatun ittuq niqipiatun ingitļuni takku isilġaġuqsimaitļusrisuli kanjqsitļaitļusriļu. Pakmaunniñ piyumiñairgaqtusri, ³ takku ukpiqsriŗuaņugaluāņapsi kanjŗuaqaqaqtusrisuli iñuuniaqhusriļu iñuktun iļisimangitchuaton Christ-mik. Killuqsrisiqaġupsi avatmun uqavaaġutilusriļu kanjŗuaqaqaqtusri suli aullasriqaqtusri

iñugruifiñatun. ⁴ Tarra ilari nipliqsuq, “Paul-kuaqtunja,” suli ilañatsuli “Apollos-kuaqtunjali.” Taatnağupsi kanjigruaqtaqağniqsusisuli. ⁵ Uvva kisuuniqpa Apollos naagaqaa kisuuniqpa Paul? Apollos uvañalu savaktaulhiñaqtuguk aasrii tumigiplunuk ukpiqsriaqsiplusri. Agaayyun qaitchiraqtuq uvaptiknun savaaksraptiknik iñullaañupluta. ⁶ Quliaqtuaqama iñuktun nautchirriiruatun ittunja, Apollos-suli iñuktun imaqtiğiruatun ittuq. Aglaan Agaayyutim naupkağagigaa ukpiqsriğiqsi. ⁷ Iñuk nautchirriiruaq iñuglu imaqtiğiruaq qulliungitçhuk. Kisimi Agaayyun qulliuruq atakkii naupkairaqtuq. ⁸ Uvva iñuk nautchirriiruaq suli iñuk imaqtiğiruaq atiruk savautriğhakni, aasriiñ inmiknullaa akuqtuigisiruk akiññaaktaaksrağmiknik savaallaamiktigun. ⁹ Agaayyutim piqatigiiksitluta savaktigigaatigut. Ilipsili Agaayyutim nautchiivigigaasri. Uvvasuli Agaayyutim tupiğipmigaasri. ¹⁰ Isrumaturuatun tuppiuqtitun, maliklugu ihaqputaa Agaayyutim uvamnun, inillakkiga nappaivik ukpiqsriğipsitñun. Atlat nappairut qaananon taavruma nappaviliutauruam, aglaan iñulla qaunagiruksauruq qanuq nappaisilaagmiñik. ¹¹ Taamna nappaviliutauruq ilipsitñi Jesus Christ-nuruq-tarra. Kiñaunniñ iñuk ilirinianğitçhuq atlamik naagaqaa pitluktuumik nappavijnmik taavrumakña nappaviliutauruamiñ. ¹² Kiña iñuk nappaitlaruq taavrumunja nappavijnmun atuğlugich akisuruat sut maqutlaitçhuat naagaqaa atuğlugich akiisuurat sut maquyaruat. ¹³ Iñupayaam savaaña satqummigñaiaqtuq nalupqinaiglugu uvluni atanniiviksram. Taavrumani uvlumi iñullaam savaaña uuktuakkaugisiruq iknikun ilitçhuğipkağlugu qanutchiutilaaña. ¹⁴ Tarra ikniğum ikingitpagu iñuum nappakña nappaviliutauruamun akuqtuigisiruq akiliusiaksrağmiñik. ¹⁵ Iknigum ikiniagpagu iñuum nappakña nappaviliutauruamun taavruma savaaña suksraunğigisiruq, aglaan anniqsukkaugisiruq tigulikkaupmatun ikualaruamiñ ikniğmiñ. ¹⁶ Nalupqinaitçhuamik puttusrimarusri Agaayyutim iñuutilaanjanik ilipsitñi. Ittusri ilaan agaayyuvikpañatun tupqatunlu, suli Agaayyutim Irrusria nayuutipluni ilipsitñi. ¹⁷ Kia iñuum piyaqquğumiun taamna Agaayyutim agaayyuvikpaña, Agaayyutim suksraunğigñaigmigaa taamna iñuk. Atakkii Agaayyutim agaayyuvikpaña ipqitçhuanuruq. Ilipsiasriiñ Agaayyutim agaayyuvikpagigaasri.

¹⁸ Kiñaunniñ sagluqinani inmiñik. Kiñapayaag akunnapsitñi isrumatuniraaguyuyumi marrumani nunami ilitçhuğiqqaagliun naluluqtilaani puqiutinikkumauqli isrumattutaanik Agaayyutim. ¹⁹ Atakkii puqiutaat ukpinaitçhuat suñillaurut Agaayyutmi. Agaayyutim Makpiğaanani aglausimaruq, “Añurağigai isrumatuniraaqtuat iñuich pitqiksuğautaatigun.” ²⁰ Aasrii aglaksimapmiuq, “Agaayyutim ilisimagai isrumatuniraaguruat isrummatinçh suksraunğisilaançhat.” ²¹ Taatnamik uqaviutiqaçasri iñuktigun, atakkii iluqaisa pigigisi— ²² Paul-lu, Apollos-lu, Cephas-lu, mannalulu suli nuna, iñuuliglu suli tuquhig, pakmalu ittuat suli tikitchumaaqtuat aquagun—iluqaisa pigigisi. ²³ Aglaan ilipsi Christ-nun pigigaasri, Christ-aasriiñ Agaayyutim pigigaa.

4

1 Taatnamik iñuich isrummatigiraksrağigaaŋitigut savaktauniłuta Christ-mun suli Agaayyutmun quliaqtuaquniłuta nalunaqhutinj ilumutuuruaniñik. 2 Aasriiñ niğiuğinaqtuq iñuum savaktauruam tuniqsimaruksrautilaana savaamiñi. 3 Qanutchiupluña savaktauvik? Suginğipiagiga sivunniğagupsitña unniñ atlat iñuich pikpatña. Sivunniğanğitchuñauñniñ uvamnik. 4 Iłisimagiga killuliqinğiğiga, aglaan taamna nalupqinaigutaunğitchuq patchisaiłaanuniłuna. Taamna atanniqsuiñiaqtuq uvamnik, ilaa Atanğuruuq Agaayyun. 5 Taatnamik uqaqasri iñuk patchisauniługu sivuani atanğum agğiviksrañan. Sagviğisigai iluqaisa iriqsimaruañi taaqtuam suli salapqiglugich iñuich nalunaqtuakun sivunniugutinich. Taranasriiñ Agaayyutim iñullaa nanğagisigaa.

6 Aniçatiumaan, pisigiplusri uvamniglu Apollos-miglu atrikusautiqagtuna. Iłitchitqugipsi uvaptikniñ kamasraağniktuksraunğiñniplusri iñuñmik nakuqsitługlugu atlamiñ iñuñmiñ akunnapsitñi, tuvrağlugich iłisauttigikkaña aglausimaruuq Agaayyutim makpiğaanñi. 7 Naaga nakuutlukkanagivich atłaniñ? Supayaaq pigikkan aatchuusriagigiñ Agaayyutmiñ. Aasrii akuqtuağiniğupku suvaata uqavigaapçhi piññaktaagipmatun iłiplugu? 8 Isrummatiqagñiqsursi piqaaniñniplusri supayaamik. Aatai, umialunivisi! Isrummatiqagñiqsursi aņalatiun iłiplusri kamanatluñniplusri uvaptikniñ iłisautriłiptikniñi. Ki aņalatchisitçi. Taatnaaniñniğupsi uvaguttuuq aņalatchiqatautlasriłhiñiupmiugut ilipsitñi. 9 Ilaatni isumaraqtuna Agaayyutmun inillañnipluta uqçiraqtauruaguut nikanagtuaun iłipluta. Irrutikkaurugut savvaqłuktitun tuqçutauyas-riruatuun iñupayaat takkuatni, qiniqsittaaliutipluta israğuliñnun iñuñnunlu atunim. 10 Kinnaurugut Christ pisigiplugu, aglaan ilipsi apai qanutun iłisimmatiqagñiaqpat Christ-kun! Uvagut sayaitçugut, aglaan ilipsi apai sayaktuniaqpat! Nanğagniapayukmiragigaasri, aglaan uvagut nağğugikkaurugut. 11 Pakmanunaglaan niğisuksiurugut imiğuksiuplatalu, atnuğaaluktuqmiugut, aņallaqłuktakkaupmiugut, aimmiuraagviitmiugut, 12 iñuuniurağniaqmiugut sakuukhuta argaptiknik. Uqamaqłuttraukapta piłiusriaaqurağivut; nagliksaaqtitaukapta iğlutuğagivut; 13 sanutmatigut iłuaqutiragivut. Pakmanunaglaan iñuich iłiğaatigut suaqłuqagvatuun nunam, suli iñupayaam igitchivigirağigaaŋitigut puyaagrupayaamik liilaa.

14 Kannusraaqsanğitchipsi aglakama tamatkuniña, aglaan isilğiqsuğukkipi piçpaksripmaptun çitunğamnik. 15 Iłisautriqagñiğupsiunniñ Christ-kun kisilğunaitçuanik piqałhiñiaqtusri atauchimik iñuñmik ittuamik aapaupmatun ilipsitñun. Christ Jesus-kun aapagiliutigipsitña ukpiqsriaqsikapsi quliaqtuaqçaaqama tusraayugaagiksuamik Christ Jesus-mik ilipsitñun. 16 Taatnamik pitchuk-saagipsi tuvraqupluña. 17 Ikayugukhusri Timothy tuyuğigiga ilipsitñun, iğniğipmatun piçpagikkağa suli tuniqsimaruuq Agaayyutikun. Itqaqtin-niagaasri qanuq iñuuniakłamnik Christ Jesus-kun suli iłisautigikkamnik ukpiçtuañuruanun agaayyuvinñi naniliqaa. 18 Iłasri arguaņauraagtut tikiññiangiñiñasruğıpluña ilipsitñun. 19 Aglaan akuniisruñaqnaña tikiññiagipsi, Agaayyutim pisuligikpau. Iłitchuğiniağitka arguaņaruat iñuich qanuq uqağuułilaanatnik sanñiqaqmagaanatniglu Agaayyutmiñ. 20 Agaayyutim iñuk aņalatnamiuñ uqautçhiłhiñakuunğitchuq aglaan ilaan sanñiağun. 21 Susukpisimi? Utlautitquvisikña tatapsağiağusri, naagaqaa piçpaksriłikun piisaanğiğikunlu?

5

Atlatuŋhat Ukpiqsriruat

¹ Uqautigipmigaat sayuŋaliq akunnapsitŋi iŋuk atugaqaqqsimanipŋlugu aapami nuliaŋanik. Jew-ŋuŋgitchuatunniŋiŋ ilitqusrigigingitchaat taatnasriq atlatuŋiq. ² Suvaata arguaŋavisi? Aliasruutiqaqtuksraugaluqaqtusri ilipsitŋik. Anitchiuŋ taamna iŋuk atlatuqtuaq akunnapsitŋiŋ. ³ Uvaŋa nayuutingitchaluaŋŋagma ilipsitŋi timipkun, nayuutiruŋa irrutchipkun. Atannianikkiga taamna iŋuk killiqiri. Atanniŋiga nayuutiqaqmatun ilipŋuŋa ilipsitŋi. ⁴ Katigupsi atqagun atannapta Jesus Christ-ŋum nayuutiniaqtuŋa ilipsitŋi irrutchipkun. ⁵ Saŋŋiagun atannapta Jesus Christ-ŋum qaisaksragigiksi taamna aŋun tuuŋgagmun piyaqquŋiŋiaqtuamun taavruma timaanik. Aasriŋi killiqirim irrusria anniqsuŋisiruq uvlumi ataniqput atanniŋiaqpan iŋupayaanik. ⁶ Uqavigaaliqsi nakuuŋgitchuq. Iŋitchuŋisruknaŋigiksi mikiruoram puvlaksautim puvlaktitchitŋa iluqaan qaqqiaksraq. Taatnatuntuuq killuqsautit akunnapsitŋi iŋugiaksitmuguurut. ⁷ Piiqsitchiuŋ utuqqaq puvlaksautipayaaq, ililusri nutaatun akutqammiaq puvlaksautilaatun. Iŋumunaasriŋiŋ nutaanuaniktusri killuqsautaiqhusri, atakkii Christ-ŋum—ipnaiyaatun tunillaqtukkauruatun—tuqutigaatigut piisqaŋlugich killuqsautivut. ⁸ Iŋuukiptikni nutaami niŋiŋaigŋlakput liilaa qaqqiaq utuqqaauruamik puvlaksautilik. Taamna utuqqaq puvlaksaun atriqaqtuq pigiiŋigmik pigiiŋiqiŋigimigu. Aglaan niŋillaqput qaqqiaq puvlaksautaitchuaq. Taatnasriq qaqqiaq atriqaqtuq nakuuŋigmik ilumutuŋigimigu. ⁹ Aglausimaruaŋa tuyuutimni ilipsitŋun piqasriqsuutitqungitŋusri atlatuqtini iŋuŋni. ¹⁰ Avuusruniŋiŋiŋigupsi atlatuqtini marrumani nunami naaga siqŋaturauni naaga tigligaguurauni naagalu putqataqtauni agaayyutiŋŋuanun, tarra aullaqtuksrauniaqtusri marrumakŋa nunamiŋ. ¹¹ Aglaan uqaqtuŋa iŋuŋnik akunnapsitŋi uqautriruanik aniqataunipŋlutij ukpiqsriŋikun. Piqasriqsuutiyumiŋaitchusri taatnatchimi iŋuŋmi killuliqikpan sayuŋalikun naagaqaa siqŋaturaukpan naagaqaa putqataqpan agaayyutaungitchuanun naagaqaa uqamaqŋuutrisuukpan naagaqaa taanŋaqtuakpan naagaqaa tigliktuqtuakpan. Sumiunniŋiŋ niŋiqatigiraksragingitchiksi taatnasriq iŋuk. ¹²⁻¹³ Suniaŋlugich atanniŋisugŋiaqpiq tamatkua ukpiqtuanungitchuat? Agaayyutim kisimi atanniŋisigai. Aglaan ilipsi atanniŋisuctaksragigisi tamatkua ukpiqsriruaquqtuat. Agaayyutim Makpiŋaanani aglaksimapmatun, “Anitchiuŋ killuliqiri iŋuk akunnapsitŋiŋ.”

6

Uqaqsittaagvinmuutinagich Ukpiqtuaqatisri

¹ Nalliŋisi-samma akitŋaumatiaqŋigumi ukpiqtuaqatmiŋik, atanniŋisuctinuktuksraungitchuq iŋuŋnun ukpiqtuanungitchuanun. Aglaan sivulliuqtinuktuksrauruq akunŋatni ukpiqtuanuruat ikayuqtitqulun. ² Iŋitchuŋiraksragigiksi Agaayyutim iŋuiŋun atanniŋiaqtilaanich nunam iŋui. Aasriŋi atanniŋiaŋigupsi iŋuŋnik marrumani nunami, iluaqsruilguruksaurusri atingirritipsitŋik akunnapsitŋi pakmani. ³ Naluniŋipisuli atanniŋisuiŋiaqtilaaptiknik israŋulijnik taimanigu? Nalupqinaitchuamik iluaqsruitlanasugigipsi uqavaagutipsitŋik iŋuunaiŋipsitŋi. ⁴ Taatnamik, uqavaagutiŋigupsi iluaqsrugaksranik atanniŋisuctiksraqtuksraungitchusri iŋuŋmik piqatiqanŋitchuamik

ukpiqtuanuruamik. ⁵ Kannusraagnaqsagaaluaqipsi. Usriuvva iñuqaqtuq akunnapsitñi isrumaturuamik iħuaqsruitlapluni uqavaagutaitñik ukpiqsriuat. ⁶ Aglaan ukpiqtuanuruat uqaqsittaagvinmuuttriraqtut aniqatiumiknik uqavaagutmiktigun aasriiñ iħuaqsruqtinniagaqigaat atanniqsuqtimun ukpiqtuanungitchuat sivuqaatni.

⁷ Uqaqsittaqaqpsi akitñaummatipsigun qiniqtittaqtusri akiilipkaanikhusri pigiitchuamun. Iglutuqsium iñuich irrutikpasri killukun sagluqsruutigilusri. ⁸ Aglaan ilipsi killukuaqtaqmuisri saglutaqaglugich atlat, suvaluk aniqatusri ukpiqsriħikun. ⁹ Nalupqinaitchuamik ilisimagisi iñuich nalaunnjasiñgitchuat sivuqaani Agaayyutim anjaayuqautaanukkumiñaisilaañat. Ukpiqsqaqasri, iñuich sayunaruat naaga putqataqtuat agaayyutinñuanun naaga atlatuqtauruat naaga killuliqiruut atugaqiplugich iyaalugruich anjutitlu timiqaqtuat inmiktitun, ¹⁰ naaga tigligaqtaut naaga siqñaturuat naaga taanñaqtit naaga uqamaqħuutrisuuruat naaga ivayaqtuirit —taatnatchich iñuich qilañmukkumiñaitchut Agaayyutim anjaayuqautaanun. ¹¹ Qaaniqsuami ilasri taatnasriugaluqamiruat, aglaan pakma salummakkaurusri killuqsautipsitñi ipqisqitlusriħu Agaayyutim. Agaayyutim akuqtugaasri nalaunnjasripkakkauplusri sivuqaani, atakkii Jesus tuqunaruq pisigiplugich killuqsautisri aasriiñ Irrusrian Agaayyutipta ukpiliqsitkaasri.

Atuqsigik Timisri Agaayyun Nanğausriaqagumiñaqsilugu

¹² Iñuich itnaqagtut, “Suragaqnaqtuq qanupayaaq suragaquktuni.” [Taamna ilumutuugaluqapaluktuq,] aglaan suapayaaq nakuuruanungitchuq uvamni. Uvvasuli supayaamun anjalatitkumiñaitmiñja. ¹³ Itnaqamiut, “Niqliksraq ittuq pisigiplugu aqiaquq, aasriiñ aqiaquq pisigiplugu niqi itluni.” Naagauvva Agaayyutim suksraungiqsinniaqik iluqaaknik. Timivut iñiqtanungitchut pisigiplugu atlatuliq. Aglaan timiqaqtugut savaktiksrauplugich Ataniğmun, aasriiñ ilaa ataniğigaa timipta. ¹⁴ Agaayyutim anipkağniğaa ataniq Jesus tuqułiğmiñ, taatnatuntuuq anipkağniaqmigaatigut sanñimigun. ¹⁵ Nalupqinaitchuamik ilitchuqsrissuknaqtusri timigikkasri Christ-mun pigitilaanitñik; timisri ilagipmatun itkai. Tiguniaqpigu ilaħa Christ-ñum aasriiñ ilaliutipkağlugu akiisumun? Anñaupiaqataq! ¹⁶ Ilisimasruknağiksi anun ilaliutiruaq inmiñik akiisumun atausriññuqasriutitilaanja timikun, atakkii Agaayyutim Makpiğaanani aglausimaruq, itna, “Malğuuruak atausriññuqasiutiniaqtuk timikun.” ¹⁷ Aglaali iñuk ilaliutiruaq ataniğmun atausriññuqasiutiniaqtuq ilaani irrutchikun. ¹⁸ Supayaamiunniñ killuqsagnasri atlatulikun! Anun atniiyumiñaitchuq timimiñik killiqikami atlapayaatigun killuqsautitigun, aglaan iñuk atlaliqikami killuqsagaqtuq akitñaqlugu timini. ¹⁹ Puuyusrunqaqasri timigikkasi agaayyuvikpagitilaanitñik Agaayyutim Irrusrianun akuqtuagikkaqsi Agaayyutmiñ. Ilipsitñik pigiñgitchusri. [Taatnaqlugu pihñiñangitchiksi supayaaq.] ²⁰ Agaayyutim akiliğniğaa iñuuligmiñik tasuqamisigut. Taatnamik atuglugu timigikkaqsi savautisriun Agaayyun. Iñuilli marrumani nunami nanğagumagaat.

7

¹ Pakma isrummatigilavut apiqsruutigikkasi tuyuutipsitñi uvañnun, itna, nakuuruq añun nuliangitchumi. ² Aglaan iñuk ikłitchakpaluktuq atlatuligmun. Taatnaqñuni añutillaa piqaqtuksrauruq inñi nuliagmiñik, suli añañllaa inñi uimiñik. ³ Añutim quyalimaagaksragigaa nuliani. Taatnatuntuuq añañnam irrutiraksragigaa uñi. ⁴ Nulianjuruam piginiraksragingitchaa timini; uññantuuq pigipmigaa. Taatnatuntuuq uññuruam piginiyumiññaitchaa timini, aglaan nuliñan pigipmigaa. ⁵ Pisungirrutinatik avatmun aglaan sivunniullagutik piviqagtitchağlugu agaayumaaliksrapsitñun. Agaayulhum aquagun pisukkutitgitchumautik, tuungamkii ikłigutchaksagnaagaatik pisigilugu añañalğuiñiqtik iliptiknik. ⁶ Taamna tillisiginğitchiga. Tarra, iñuk tuvaaqatinigukpan piññiñauruq. ⁷ Uvvatuq iñupayaaq illi tuvaaqatailluni uvaktun. Aglaan iñullaa aatchuusriaqaqtuq Agaayyutmiñ, ilañich tuvaaqatinikkumiññaqhutin, atlatsuli tuvaaqataillutin.

⁸ Taatnamik uqautigitka ilaqataitchuut suli uilğañaat, nakuutluktug ilañich tuvaaqataisaagumñ uvaptun. ⁹ Aglaan añañalğuitchumñ inñmiknik ilaqatniktuksraurut. Atakkii iluatluktug tuvaaqatniktuni nagriağipkağimñ timim pisugruañaniñ. ¹⁰ Tuvaaqatigiññun tillisiqaqtuñ añañataniğmiñ (taamna tilliñ ingitchuq uvañniñ), itna, nulianjuruuq avitchumiññaitchuq uimiñiñ. ¹¹ Aglaan avinnigumi, tuvaaqataillağli naagaqaa ilammiutqigli uimiñun. Taatnatuntuuq uññuruam avitaksragingitchaa nuliani. ¹² Uvañali atlanun uqallaksaaqsirun, aasriñ ataniğmitñaqtaungitchuq, ukpiqsriruapayaam nuliagağniğumi ukpiqtuñungitchuamik avitaksragingitchaa añañaqtiñ, iñuuniaqatigiyummiuğlugu piññiqpani. ¹³ Taatnatuntuuq, añañam uiqagumi ukpiqtuñungitchuamik avitaksragingitchaa uñi, iñuuniaqatigiyummiuğlugu piññiqpani. ¹⁴ Ukpiqsriñğitchuaq añun akuqtuğñaqtittaqtuq Agaayyutmun tumigiplugu añañaqtiñ, sulipsuuq ukpiqsriñğitchuaq añañakuqtuğñaqtittaqtuq Agaayyutmun tumigiplugu añnutriñ. Tamatkua taatniingitpata ililgaasri innayaqtut ililgaañisitun ukpiqsriñğitchuat, aglaan pakma ililgaasri akuqtuğñaqtittaqtut Agaayyutmun tumigiplugu ukpiqsriruuaq aakarñ naaga aaparñ. ¹⁵ Aglaan ukpiqsriñğitchuaq tuvaaqatauruuq avitchuaqsikpan, taatna piñ. Taatna pianikpan, ukpiqsriruuaq añun naaga añañ pituummiñğitchuq tuvaaqatmiñun. Tuvaaqatigiik avitkumik tutqutiqağlik atakkii Agaayyutim iñuuniaqugaatigut qinñiññakun. ¹⁶ Nulianjuruatiin, qanuq ilisimanayaqpiuñ uñ ukpiqsriruuañuğñaqmañaan tumigilutin? Naagaqaa, uññuruatiin, qanuq ilisimanayaqpiuñ anniqsuitlapmañaaqpich nuliapnik?

Iñuuniağitchi Tuvrağlugu Agaayyutim Sivunniutaa

¹⁷ Aglaan iñullaa iñuuruksrauruq tuvrağlugu Agaayyutim sivunniutaa ilaanun. Taatnamik illi qanutchipayaami innigumi ukpiqsriruuağumani. Taamna pitqurrutauruuaq inillakkiga iluqaitñun ukpiqtuññuruñanun nanipayaaq. ¹⁸ Uvva iñuk nalunaitñutchiqsimagumi tuvrağlugu Jew-ñupluni atuiragilhatigun, tuniqsimali Agaayyutmun nalunaitñutchiññağmi. Uvvaasiñ iñuk nalunaitñutaitkumi ukpiqsriaqsikami Christ-mik, nalunaitñutchiqsinniangill. ¹⁹ Nalunaitñutaliglu nalunaitñutailağli suliquataungitchuk Agaayyutmi. Suliquatauluktug kamaksriruni Agaayyutim tillisaiñik. ²⁰ Iñupayaaq ituksrauruq qanutchipayaami innigumi Agaayyutim tuqłuqmani. ²¹ Ukpiqtuagağuvich savaktaagruuqni

suliquutigínagu savaktaagrúuñhiñ. Aglaan piviqagñigúvich savaktaagrúungítutin, ki pituigiñ. ²² Christ-ñum Atanguruam killuqsautaiğñigaa iñupayaaq ukpiqsirruağúqman, savaktaagrúuruuq naaga savaktaagrúungítchuaq atunim. Taatnatun iñupayaaq savaktaagrúugiliutigaa Christ-ñum ukpiqsirruağúqman, atakkii Christ-ñum savaktaagrúuruuq savaktaagrúungítchuağlu tasuğñigik. ²³ Christ-ñum tauqsigñiğasri akilütiplusri tuqukami pisigiplusri. Tarraasriñ ilaa kamagiraksragigiksi; iñunñun savaktaagrúuliutiragaqnasri. ²⁴ Aniqatiumaan, iñupayaaq illi qanusripayaami innigumi ukpiqsirruağúqami. Taatna savautiliun Agaayyun.

Ilaqatniksimaitchuatigun suli Uilğağnaatigun

²⁵ Pakma, tillisaitchuna pigiplugich tamatkua ilaqatniksimaitchuat, aglaan qaisaqagítka isrummatiksranatnik. Ukpigiraksrauruña atakkii atangum qaisaqagaaña ilunjuktamik. ²⁶ Pisigiplugu sakiqniulikput isrumaruña nalaunñanasrugalugu iñuk iñuukpan taatna iligmisun. ²⁷ Ilaqatiqagúvich avinniaqsaanak. Tuvaagataitçuvich tuvaagataisaagiñ. ²⁸ Aglaan tuvaagatinikkuvich killuqsangítçutin, suli iñuk ilaqatniksimaitchuaq ilaqatnikkumi killuqsangítçuu. Aglaan tamatkua ilaqatiqatçuat isrumaaluutiqağniaqtut uumani iñuuniagími, asrii taavrumakña isrumaaluutiksramiñ piisitçukkipi. ²⁹ Aniqatiumaan, una itnauttutigigiga. Pivigikkaçput savautriñaptikñun Ataniğmik sivikipiaçtuq. Uvakñaniñaglaan taatnaçlugu tamatkua ilaqatiqatçuat savautilitruñ Ataniq tuvaagataitçuatun ililutin, ³⁰ tamatkualu qulviuçtuat qulviungítçuatun ililutin, tamatkualu iglaçtuat quviasrunğitçuatun ililutin, tamatkualu tauqsiquçtuat sunik pigingítçuatun ililugich, ³¹ tamatkualu piqaçtuat sunik nunami piqangítçuatun ililutin. Takku manna nuna suuraçtuummağmi piigisiruq. ³² Isrumaaluutiqaçungítçipsi. Tuvaagataitçhuaq anun isrumaħiñagúuruq qanuğlugu savautriñiksragmiñik Atanguruamik, ataramik quyalisukħu. ³³ Aglaali ilaqatiqaçtuuaq anun isrumaaluutiqaçúuruq suuranñik nunam quyalisukħu nuliani. ³⁴ Tarra quyalitñiktusrauruq iluqaaknik nuliagmiñik Atanguruamiglu. Taatnatuntuuq tuvaagataitçhuaq ağnaq naaga niviaqsiaq isrumaħiñagúuruq qanuğlugu savautriñiksragmiñik Atanguruamik iluqaanik timimiñik irrutçigmiñiglu. Aglaali uiqaçtuuaq ağnaq isrumaaluutiqaçúuruq suuranñik nunam quyalisukħu uini. ³⁵ Uçautigipsi tamatkunña ikayuqsaqhusri. Atanniqsuğniangítçhiga iñuuniakiqsi. Iñuuniaquçipsi nalaunñaruakun savautillaatçlugu Atanguruuq pisuçtilaapsisun aviktuumangigusri iluqnauçsimalusi Ataniğmun.

³⁶ Anutim isrummatigisugnağagigaa killuliqinasugaluni ilaqatniktaagingitñamiuñ nuliaksrautni nutauħani. Ikğituiñagumiuñ katchuutilik pisukkağmisun. Ilaqatiğiisñiq killuqsautaungítçuu. ³⁷ Aglaan anutim sivunniugugnağagigaa isrummatmiñi ilaqatniktusraungíħi savautrisukħuni Agaayyutmik iluqnauguni. Kimmutiqatlaigñigumi nuliaksrautmiñik ilaqatningitłuni, taamna anun pillautatçuu. ³⁸ Tarrataamna katchuutiruaq ağnaksrautmiñun nalauttuq, suli anun ilaqatningítçhuaq pillautatłuktuq. ³⁹ Nulianuruuq qiliqsimaruuq uimiñun iñuuniqtutillaanani uimi. Uinuruuq tuqukpan nulianuruuq ilaqatnitqilhiñauruq kisupayaamik pigisukkağmiñik, aglaan uiniñtiutña

ukpiqsiruaᅇuruksrauruq. ⁴⁰ Aglaali isrummatimni taamna aᅇnaq quviasruᅇniatluktuq kisimᅇiuqtuaᅇumi. Uqautigisukkipsi taavrumiᅇa atakkii piqaqmiuᅇa Agaayyutim Irrusrianik.

8

Niqi Tunilla tauruaq Aaᅇuanun

¹ Pakmaasriiᅇ aglaᅇniaqtuᅇa niqikun tunilla tauruakun aaᅇuanun. It-naᅇuurut, “Iᅇisimarugut supayaamik.” Iᅇuk iᅇisimanasrugiruaq supayaanik kamanagulᅇiᅇnaqtuq. Aglaan iᅇuum piqpaksriruam atlanik iᅇuᅇnik sayyillaagaᅇigai ukpiqsriᅇhatigun. ² Kiᅇapayaaq iᅇisimanasrugigumi supayaanik iᅇisimanᅇitchaasuli iᅇisimaraksraᅇaluani. ³ Aglaan iᅇuk piqpaksriruaq Agaayyutmik Agaayyutim akuqtuᅇaa.

⁴ Uvvaasriiᅇ, nalaunᅇava niᅇiᅇiaᅇupta niqimik tunilla tauruamik aaᅇuanun? Iᅇisimagikput aaᅇuam suunᅇipiaᅇa, atakkii atautchiᅇiamik iᅇumutuuruamik Agaayyutiqaqtuq. ⁵ Unniᅇiᅇuvva itkaluaqpata agaayyutiᅇuanik qilaᅇmi nunamiᅇu—iᅇumun iᅇugiallapiiaqtut sut iᅇuich taiyukkanᅇich “ataᅇguruat,” aasriiᅇ kamakkutiqaᅇaich—⁶ aglaali iᅇisimarugut atautchisualuᅇmik Agaayyutmik, Aapauruamik, supayaanik iᅇiᅇtaᅇaᅇkkaᅇatnik, sulii ilaa pisiplugu iᅇuurugut. Iᅇisimapiuᅇgut atautchisualuᅇmik Ataniᅇmik, Jesus Christ-mik; Agaayyutim iᅇiᅇsitquᅇaa supayauramik sulii ilaagun iᅇuurugut.

⁷ Aglaali iᅇaᅇisa ukpiqtuanuruat kanᅇisitᅇaitchaat taamna. Iᅇuuᅇiᅇtutilaamiktitun isrumasuuruat agaayyutiᅇuᅇat pipianuᅇasrugalugich. Uvvaasriiᅇ niᅇikamiᅇ niqimik tunilla tauruamik aaᅇuanun tutqiiᅇiᅇiaᅇsiraqtut qauᅇrimmaᅇiᅇutillautagᅇmikni atakkii iᅇisimagaat nalaunᅇaᅇniᅇiᅇiplugu niᅇiᅇksraqtin taavrumiᅇa niqimik. ⁸ Aglaan niᅇiᅇhum nakuqsilaqtanᅇitchaatigut Agaayyutmi. Suutaunᅇitchuq niᅇiᅇgaluaᅇupta niqimik niᅇiᅇᅇitᅇhuptalu. ⁹ Pakmaasriiᅇ iᅇisimagiksi niᅇiᅇᅇaᅇiqsi qanusripayaamik niᅇisukkapsitᅇik, aglaan qau-natᅇiaᅇiksursraurusri taatna pigupsi. Putukkisitchiviaqtusri ukpiqsiruaqatipsitᅇik sayaiᅇluqtuanik ukpiqsriᅇiᅇmiktigun. ¹⁰ Atakkii sayaiᅇluqtuam ukpiqtuanuruam qiiᅇipatin niᅇiᅇlutin aaᅇuaqtuᅇvium agaayyuviani iᅇisimaruatin aaᅇuat pipianuᅇᅇisilaᅇatnik, niᅇiaᅇsiviaqmiuᅇtuuq tutqisaᅇaᅇaluᅇaᅇmiᅇ qauᅇrimmaᅇiᅇutillautagᅇmiᅇi. ¹¹ Terra taamna sayaiᅇluqtuᅇaᅇ aniqatin piyaᅇqᅇukkaᅇisiruᅇ killuliiᅇiᅇmigmigun atakkii iᅇisimaniavaᅇᅇakᅇutin. Aglaan Christ-ᅇum tuᅇqᅇutipmigaaptuᅇq taamna aniqatin. ¹² Killuqsaguvich taatna akitᅇaᅇlugich aniqatiutin, taamna sayaiᅇluqtuᅇaᅇ ukpiqtuanuruᅇaᅇ, killuqsagmiutin akitᅇaᅇlugu Christ. Taatnaᅇuvich iᅇitᅇuᅇiᅇyumiᅇiᅇaitᅇhut qauᅇrimmaᅇiᅇutillautagᅇmikni nalaunᅇaruamik nalaunᅇaitᅇhuamiglu. ¹³ Taatnamik ukpiqtuanuruᅇaᅇatiga isrumakpan killuqsagᅇiᅇluni niᅇiᅇgumi niqimik tunilla tauruamik aaᅇuanun, niᅇiᅇtᅇikkumiᅇiᅇaitᅇhiga taamna niᅇiᅇ killuqsagtitaᅇniᅇpaun aniqatiga.

9

Uqᅇiraqtim Analaᅇtchisaᅇun

¹ Suvaata iᅇapsi uqautigivatruᅇ uqᅇiraᅇtaupiᅇaᅇniᅇiᅇipluᅇa Agaayyutmun? Nalunaᅇitᅇhuamik ataniᅇsimaraitᅇhuᅇa iᅇuᅇnun. Qiᅇiᅇsimagiga Ataniᅇmik Jesus Christ. Sulii ukpiqsiruaᅇuᅇqtusri savautriᅇiᅇpkun Ataniᅇmik. ² Atlat uqᅇaᅇaluᅇaᅇisa uqᅇiraᅇtaunᅇiᅇiᅇipluᅇa

Christ-mun, ilisimallapiagiksi piutilaaga. Quliaqtuaigigiga tusraayugaallautaq ilipsitñun, taatnaqługu ukpigigiksi Jesus. Taavruma nalupqinaiyagaa uqqiraqtauliga Atanigmun. ³ Taimmaasriiñ iñuich nalupqisruutigipmatña una kiggutiga: ⁴ nigilhiñaugiññiqpiq imigłunjalu savautriñlamni ilipsitñik? ⁵ Nalaunñapmiuq uvaptiknun tuvaaqasiqpatigut nulianjuruam iglaukapta taatnatun atlatun uqqiraqtaatun atangum suli aniqatinjisunlu Cephas-tunlu? ⁶ Naaga kisimñuk Barnabas-lu savaktuksrauniqpiñuk iñuuniutiksraptnik? ⁷ Savaktuksraungitchuguk atlamik savaamik atakkii quliaqtuaigigikput tusraayugaallautaq nanipayaaq. Anuyyiuqti akiliiuksraungitchuq anuyyiuqtaullağmi. Iñuk nautchirriqsuaq asirrivinmun nigiyugaqaqtuq nigigisipluni asrianñik. Munaqsriptuq nigiyugaqaqtuq imigisipluni miluatnik munaqsrami. ⁸ Taavruminja iñuich nigiyugaqağuurut. Moses-ñum maligutaksraqtuq uqaqmıuq taavruminja, amağaa? ⁹ Aglausimaruq itna Moses-ñum maligutaksrami, “Siggugutitugñiangitchiñ qangã qimuktım tutmaqpaun mukkaaksraq.” Agaayun nipliğami taatna isrumaaluuatigangitchuq qimuktinik. ¹⁰ Agaayyutim ilmutupiaq uqautigigaatigut. Aa, uqaliq aglaanuruq pisigipluta, itna, “Iñuk una nunniuqtuq suli iñuk salummaqtuq mukkaaksranik nigiyugaqaqtuk piññaliksrãgmiknik savaagmikiñ.” ¹¹ Uvagut nautchirriqiritun nautchiipmatun nautchiaksranñik quliaqtuaqapta tusraayugaallautamik akunnapsitñun, isrumavisi iniqsruvaallanñipluta iniqapsi ikayuqupluta iñuuniutiksraptnik? ¹² Atlas iñuich nigiyugaqağumin iñuuniutiksrağmiknik ilipsitñiñ, nalaunñatlukkayağaluaqtuq nigiyugaqağupta iñuuniutiksraptnik ilipsitñiñ. Aglaan iniqsrutlaitchipsi ikayuqupluta. Iglutugivut iñugiaktuat sut, atakkii nutqaqtitchisungitchugut iñunñik ukpiqsriñhatniñ tusraayugaallautañanik Christ-ñum. ¹³ Iisimagisi iñuich savaaqaqtuat Agaayyutim agaayyuvikpañani niqiksrağuurut agaayyuvikpañmiñ, suli savaktaut tunillağvinmi akuqtuisuurut niqiksrağmiknik ilanjanik tunillaaturuam. ¹⁴ Taatnatuntuuq Atanguruam tillisqagã tamatkua quliaqtuaqaqtuat tusraayugaallautamik akuqtuitquplugich iñuuniutiksrañatnik iñunñiñ ukpiqsriñriğtuqtuaniñ. ¹⁵ Aglaan sugingitłukkiga tuqugaluaguma akuqtuigaluqnaña sumik ilipsitñiñ. Uqaviutigigiga savautriñiga Christ-mik akiññasrunaqnaña. ¹⁶ Quliaqtuaqagaluqnañunniñ tusraayugaallautamik uqaviugaalguitchuna uvapkun. Quliaqtuağiñha tusraayugaallautam savaagigiga. Atuqtaksrağipiagiga. Quliaqtuaqangitchuma, nakliun uvaña. ¹⁷ Quliaqtuaqagñiguma piksraqtaagilugu, nigiuqtuksrauruna akiññaktaaksramik. Aglaan piksraqtaagingitchiga savaaq uvamnı, aasriiñ savaagilhiñagiga savaaq Agaayyutim qaisaña uvamnun savaquplugu. ¹⁸ Aasriiñ sua akiññaktaaginiaqpiğ? Uvvauna akiññaktaaksrağã, quliaqtuağigupku tusraayugaagiksuaq iñuich inuqnanğitchuq aatchuñiksrañat iñuuniutiksramnik. Nigiugitlagaluagiga iñuich aatchuñiksrañat. Aglaan iniqsrungitchuna sumik quliaqtuaqagama tusraayugaallautamik.

¹⁹ Uvva ataniqsimaraitchaluanñagã iñunñun savaktaagrupkaqtuna uvamnı iñupayaanun iñugiaktuat ukpiqsriñriğtuquplugich Christ-mik uvapkun. ²⁰ Taimma uqautrikama Agaayyutim uqalhanik Jew-ñuruanun ukpiqsritqugaluagitka Christ-mik. Taatnamik iñuupmiunja Jew-ñuruatun. Nayuutikama iñunñi maligutcheruani

Jew-ηuruat maligutaksrajanik (anjalatingigaluaqtuna Jew-ηuruat maligutaksrajanik) iñuuniaqtuna iñuktun anjalatittuatun maligutaksramun ukpiqsritqugaluaqługich Christ-mik. ²¹ Taatnatuntuuq uqautrikama tusraayugaallautamik Christ-kun tamatkununa Jew-ηungitchuanun iñuuniağaqtuna Jew-ηungitchuatun ukpiqsritqugaluaqługich Christ-mik. Maligutaksram anjalangisanatun itpalukkaluaqtuna, ilumutun maligutichillapiaqtuna Agaayyutim maligutaksraiñik, tupiksripluna Christ-ηum maligutaksrajanik. ²² Uqautrikama Agaayyutim uqałhanik ukpiqsriruanun sayaitchuanun ukpiqsriłigmikni iñuupmiuna sayaitchuatun, ilinich ukpiqsriruağquplugich. Qanupayaaq iñuk iñuuniağusriqaqman ilaatun iñuuniağaqtuna qanusripayaakun ilanich ukpiqsriruağquplugich. ²³ Taatna iluqaanik pisuuruna pisigiplugu tusraayugaallataq ilanjiutisukłuna piliutaanik Agaayyutim akiqsruutigikkanjanik.

²⁴ Iisimarusri aqpaliutraqtuani iñugiaktuat aqpaqsruqtit aullağaqtut, aglaan atausriq akiññaguuruq. Iñuuniağipsitñi Christ-mun pisuğnisilaağitchi akiññatlasriłusri aqpaqsruqtitun. ²⁵ Iluqatin anaktaqtit qaunagillautaqut timimiknik ilisaqhutinlu atqunaq akiññaktaaqagukhutij niaquutmik piungiqsaqtuamik. Taatnatunli ukpiqsriruağut iñuuniallautaqtuksraurugut Christ-mun atakkii niaquutinnaktaaksraqput piungigumiñaitchuq. ²⁶ Tarra, ittuna aqpaqsruqtitun akimasaqhuni aqpaqsruqatmiñiñ, naagaqaa qakiqtautraqtitun akimasaqhuni qakiqtautraqtatmiñiñ. ²⁷ Anaktaqtim anjalattağigaa timini, aglaan piñğiqsitauviaqtuq aqpaliutramun ilisatlaitchumi. Taatnatuntuuq anjalagusriñiaqtuna uvamnuk, atakkii piñğiqsitauviaqtuna savautriłimniñ Christ-mik quliaqtuangitchumali atlanun iñun.

10

Kilgutauruaq Akitñaqługu Aanğuaqtuliq

¹ Aniqatiumaan! Itqaksritqugipsi atuumaruanik sivulliaptiknun maliktuanun Moses-mik. Iglauullağmin nuviyam qulanjiutinigai suli iluqatin ikaagñigaat tağiuq. ² Nuviyam qulanjiutipmatin suli ikaaqamitruñ tağiuq iluqağmin paptakkaupmatun liilaa piut maliguaqtauliksrağmiknun Moses-mik. ³ Aasriisuli iluqağmin niqiağniqsut pamarrutinijñik Agaayyutim quviqnaqtuakun. ⁴ Iluqağmin suli imigniqsut imigmik Agaayyutim pamarrutaanik quviqnaqtuakun uyagañmiñ. Taamna uyagak nayuutiniqsuq ilinijñi nanipayaaq itmata, aasriñ taamna uyagaauruaq Christ-ηuruq. ⁵ Aglaansuli iñugiaktuat Agaayyun quyaliñğitchaat. Taatnaqluğasriñ suksraunğigñigai suviksraillaami. ⁶ Tarra, tamatkua atuumaruat taimani atriksraurut uvaptiknun. Kilikkaatigut pisugruağunğitłuta pigiitichuanun sivulliapta pilğusiatitun. ⁷ Unniñ aanguaqtuqtaunasri taipchua ilanjisitun, atakkii aglausimaruaq Agaayyutim makpiğaanijñi, "Iñuich aqvittut niğiqpagviksramun, aasriñ makitnamin agğiaqsiraqtut." ⁸ Sulipsuuq atlatuqtautqunğitchaatigut taipchua ilanjisitun, 23,000 tuqupmatun uvlumi atautchimi killuqsautmiktigun. ⁹ Unniñ uuktuaqtaksrağingitchikput Atanğuruq, ilanich taipchua taatnaqmatun tuqputaurat tuqunalinun nimigianun kigipchaqtitlugich. ¹⁰ Unniñ uqapiluktuksraunğitchugut sutigun Agaayyutim aatchuutaigun ilanich

taipchua uqapilukmatun. Taatnaqhutin isragulgum piyaqquirim tuqqutkai. ¹¹ Tarra iluqatin tamatkua atuumarut ilinjitnun, uvaptiknun atrikusrautigiquplugich, suli aglausimarut algaqsruutiksraupluti uvagut killuqsaqitqungitluta, iñuuruagut aqulliqsaagaqatuami uvluni. ¹² Uvvaasriin kiñapayaaq isrumanigumi makitaniluni payañailuni, qaunatqiağıllapiağı puukaliksrāgmifiin, atakkii anjiqusrāaqsiuviaqmiqu nutqaqtitauluni tupiksrihigmiifiin Agaayyutmik [atrilugich taipchua iñuich injilgaan]. ¹³ Qanupayaaq anjiqusrāaqsiuniguvich, taatnatchikuntuuq iluqatin iñuich anjiqusrāaqsiupmiut. Aglaan Agaayyutim tuniqsimaruam anjiqusrāaqsiupkağumiñaitchaatin qaanjigluğ akiyalğuisan. Qakugupayaaq ukpiqsrihiin uuktuakkaukpan Agaayyutim annagviqatinniağaitin akimayumiñaqsilutin.

Niğiqpagviat Aanğuatigun naagaqaa Atangum Nullautchiğvia

¹⁴ Taatnamik, piqpagiplusri ilauraamaan, piisimaagitchi aanguaqtuhigmiin. ¹⁵ Kanjigsilgurusri uqautigikkamnik. Isivgiuqsun ilipsitnik uqautigikkaga ilumutuupmagaan. ¹⁶ Isrummatigilugu Atangum nullautchiğvia, imipayaaqapta qallutmiin quyyatigikkaptigun quyaqatigigikput Agaayyun Christ-ñum auñanik maqipkakkanjanik sannigutami uvaptiknun. Suli avguqaptigu qaqqiaq niğıplugu qinigtikikput ilaliqsruutiqput iñuñni Christ tuqqutikkañi. ¹⁷ Tarra nigikapta atautchimiin qaqqiamiin, uvagut atausriñuqtitaurugut atautchisun timitun iñugiakkaluaqhuta. ¹⁸ Isrummatigilugich Israel-aagmiut pilğusinat, tamatkua nigisuuruat nigrutinik tunillaaturuanik tunillağvinmi, tamatkua piqatigiiksut Agaayyutmun atakkii nigigaat tunillaun atautchikun. ¹⁹ Qanuutauva taamna? Iisautisukkipsi tamatkua aanguat suli niqit tunillaaturuat aangusun suungitchut. ²⁰ Una uqautigigiga, Jew-ñungitchuat tunillaqtuğuurut niqinik tuungaiyaanun, Agaayyutmun qaitchiñgitchut. Piqatautqungitchipsi tuungaiyaani. ²¹ Imigumiñaitchusri qallutaaniin atangum imillapsi qallutaatniin tuungaiyaat. Niğiyumiñaitmuisri atangum nigğivianiin nigillapsi nigğiviatniin tuungaiyaat. ²² Sanjatchaktittağigikput ataniq taatnaqapta taapkuñni. Sanjiltuktaununasrugivisa ilaaniin?

Kamaksrihig Agaayyutmik Surağatipayaakun

²³ Ilasri-samma uqaqtut, “Surağagnaqtuq qanupayaaq surağaguktuni.” Aagaluq, aglaan ilañich nakuungitchut uvaptikni maligukkuptigu Agaayyun. Ilumutuuruq surağahihiahiqput supayaamik, aglaan ilañich sayyillağutaungitchut atlanun ukpiqsriuanun. ²⁴ Kiña ukpiqsriuaq inmiguaqsaqani, aglaan ikayuutiniagli atlanik iñuñnik. ²⁵ Niğğisiun niqipiapayaaq tunirauruaq tunniuuqaivinmi, apiqsruqtautigisunaqnagu nakiin niqi aggiqmagaan naagaqaa isrumaaluutigisunaqnagu qauğrimmaagıutillautapsitni nalaunñapmagaan niğihiqsi. ²⁶ [Apiqsruqtuutigiymuñaitchiksi] atakkii aglausimaruq Agaayyutim makpiğaanani, “Nuna Atangum pigigaa suli suapayaaq nunamiittuaq.” ²⁷ Kia ukpiqtuanungitchuam aiyugaaqpasri niğğityaqulusri tupigmiinun niğğisiun manirikpan qanusripayaamik, apiqsruqtautigisunaqnagu nakiin niqi aggiqmagaan naagaqaa isrumaaluutigisunaqnagu qauğrimmaagıutillautapsitni nalaunñapmagaan niğihiqsi. ²⁸ Aglaan iñuum uqautikpasri taamna niqi tunillautigimanilugu aanguumun, niğiñiaqnagu niqi pisigilugu taamna iñuk kiliktigikkan.

Ami isrumaviaqtuq qauğrimmaagiutillautagmiñi nigihiksraña taavruma niqim nalaunñaiñilugu, ²⁹ ilipnun nalaunñanasrugialuaqtitlugu. Tarra suvaata nigihihñauliğa qanusripayaamik aňalanniaqpauñ atlam iñuum nalupqisruutmigun? ³⁰ Quyaantikkiğa Agaayyun piqutigiplugu nikiksrağa. Taatnamik kia uqautinaja killuqsagñiluna nigigupku taamna niqi. ³¹ Itnatun ittuq, nigiguvich imiguvillu naagaqaa surağapayaagupsi kamakkutiqaqsuñ Agaayyun supayaatigun. ³² Tarra, sakiqniugutigipkaqnagu kia iñuum tupiksrihiksrañanun Agaayyutmik, Jew-ñugaluaqpata Jew-ñungitchaluaqpata naagaunniñ ukpiqtuanjuruñugaluaqpata Agaayyutmun. ³³ Taatnatuntuq surağapayaaqama quyalihñurağitka iñupayaat supayaakun. Uvapkuangiqsuñ anniqsugugluña uvamnik kisima, aglaan ikayuğniaqtuñña iñuñnik iñugiaktuanik anniqsuqugaluaqlugich.

11

¹ Uvvaasriñ, iñuuniağitchi uvaptun tuvraihñiaqmatun Christ-mik.

Ağnat Matuqaqtaksrağigaich Niaqutinj Agaayuligimikni

² Aniqatiumaan, nangagipsi itqaumakapsitña qanuq iñuuniaqtilaapkun Christ-mun supayaatigun, tupigiplugich ilisauttitit qaisatka ilipsitñun. ³ Aglaan kanjqsitqugipsi Christ qaukhiğigaa aňutipayaam. Taatnatuntuq ağnam qaukhiğigaa uigikkani, itna Agaayyun qaukhiupmatun Christ-mun. ⁴ Añun agaayupman naagaqaa sivuniksriqipman matuplugu niaquni qihñiqtingitchaa Christ qaukhiğitilaañnik inmiñun. ⁵ Suli ağnaq agaayupman naagaqaa sivuniksriqipman matuilaaglugu niaquni qihñiqtingitlugu uñi qaukhiğitilaañnik inmiñun kannusrağaa. Taatnaqami ittuq akiisutun nuyaiqsitun. ⁶ Taatnaqluñña uqaqtuñña: nuliañuruam nulusrunğitchumiuñ niaquni nuyaiqsaksrağigaa. Aglaan kannunaqpan nuliañuruam saliyumigich nutchani matuqagliuñ niaquni. ⁷ Añutim maturaksrağihñitchaa niaquni, atakkii Agaayyutim iñiqtagigaa atrinutquplugu inmiñun aasriñ sagviquplugu kamanautni. Aglaan nuliañuruam qihñiqtitkaa kamanautaa uimi qaukhiupkaqamiuñ. ⁸ Añunliasrii iñiqtaungitchuq ağnamiñ, aglaan ağnaq iñiqtauruq aňutmiñ. ⁹ Suli Agaayyun iñiqsiñğitchuq aňutmik piqutigiplugu ağnaq, aglaan Agaayyun iñiqsiruq ağnamik piqutigiplugu añun. ¹⁰ Taatnaqhuni ağnam maturaksrağigaa niaquni agaayukami qihñiqtityaglugu kamaksrihi aňutmiñik. Ağnaq taatnaqtuksrauruq pisigilugich israğulgich. ¹¹ Ağnağlu añunlu ikayuqtigiiksuksrauniqsuk avatmun, Agaayyun tillisiqaqmatun iliniknun. ¹² Aa, sivulliq ağnaq iñiqtauruq aňutmiñ, aasriñ aňutipayaaq taimakñaaglaan anipmiraqtuq ağnamiñ. Aglaan itqaumasiuñ Agaayyutim iñiqtaqalha iñupayaanik supayaaniglu. ¹³ Nalaunñatilaaqsiuñ ilipsitñik. Nalaunñava ağnaq agaayugumi Agaayyutmun matuilaaglugu niaquni? ¹⁴ Ilisimarusri iñupayaaq isrumapmiuq aňutim nuyaqtusriuruam kannunaqtilaañnik. ¹⁵ Aglaan ağnam nuyaqtulhi piññaqnautigigaa. Ağnam nuyañi qaisaurut ilaanun matuksrauplutin. ¹⁶ Kiñapayaaq uqavaagumakpan taavrumuuna, ilisimaliuñ una: uvagut piksraitçugut atlamik pilğusrimik, aasriñ iluqatinj ukpiqtuanjuruat nani-payaaq pipmigaat taatnatun.

Atanğum Nullautchigvia

¹⁷ Uvvasuli, katirağikapsi agaayyuvigisrukluğlu ikayuuttutitlaitçusri aglaan atniagutiraqtusri avatmun. Pitqusigitiłusri, taatnaqluñña

nanġanġitchipsi. ¹⁸ Sivulliuplugu, tusraaruġa agaayyiaqapsi avgummatiqaqagtusriguuq, aasrii taamna ukpiġitlagiga. ¹⁹ Avgummatiqaqapsi akunnapsitni nalunaiqsittagigaa nallipsi ilumun ukpiqtuanjuruatilaana. ²⁰ Katiragikapsi atauchimun Atanġum nullautchigvianik niġinġitchusri. ²¹ Uqaqtuġa taavrumiġa atakkii iñullaa niġiruq iġmi niqautmiñik utaqqisunjaqani atlanik. Ilasri anjilaaqhutiġ niġisunjaġmiġ suli atlat imiġasriraqtut. ²² Suvisi! Kiñuniqanġitpisi niġġiviksrapstniġ imiġviksrapstniġlu? Nakuunġitchuq suunijlaqanġiġiqsi ukpiqtuanjuranik tutqisaaqġugillu tamatkua suilliuqtuat? Qanuq uqaġniaqpiġ ilipsitniun? Quyaginiaqpiġu taamna? Naagga, quyaginiaġitchipsi.

²³⁻²⁴ Uumiġa Atanġuruam ilisautigaana uqaġikkamnik ilipsitniun. Tamarrumani unnuami Ataniqput Jesus tuniraugisipman, tigugaa qaqqiaq. Quyatigiqqaqġugu Agaayyutmun avguġaa nipliġhuni, “Una qaqqiaq timigigiga siquptauruaq ilipsitniun. Niġiraġigupsiuġ una qaqqiaq itqakkutiġyumagiksi tuquġiga piqtuġiplusri.” ²⁵ Taatnatunsuli nullautchianikamiġ tiguniġaa qallun nipliġhuni, “Una qallutim imana augigiga. Auga maqitauniqpan ilipsitniun taimma nutaaq sivunniugun aullaġniñiaqtuq. Imiġaġigupsi uumakġa qallutmiñ itqakkutiġyumagiksi tuquġiga piqtuġiplusri.” ²⁶ Tarra niġiraġigupsiuġ taamna qaqqiaq suli imiġlugu qallutmiñ taavrumuuna quliaqtuaġiksi tusraayugaaġiksuaq Atanġum tuquġhagun aggitqinñiaħhanunaglaan.

²⁷ Taatnamik, kisupayaaq niġiruaq qaqqiananik imiqtuaġlu qallutaaniñ Atanġum kamakkutiġasrunjaqnagu atriqaqtuq iñuktitun taimani suksraanġitchuanik Ataniġmik. ²⁸ Uvva itqaġisrunniqipsiuġ Atanġum tuquġha taatna? Ki, iñullaa isivġiugli iġmiñik niġigaluaqnagu qaqqiaq imiġsigaluaqaniġlu qallutmiñ. ²⁹ Uvva iñuksamna niġivaluktuq imiġpalukhuniġlu ilitchuġigaluaqnagu Atanġum tuquġha uvaptiknun. Agaayyutim atanniġisigaa taatnasriq iñuk. ³⁰ Taatnaqhutiġ iñugiaktuat akunnapsitni sayaiqsut atniġñaliqhutiġlu, suli ilanġich tuquanikhutiġ. ³¹ Aglaan isivġiuqqaagupta uvaptiknik tarra Agaayyutim anasriñjuqsagumiñaitchaatigut taatnatun. ³² Atanġum atannisuqmatigut alġaqsruġaġigaatigut qanuq iñuuniaqtilaaksraptiknik anasriñjuqsagunġitluta piqatigilugich nunam iñunji.

³³ Taatnaġusri, aniqatiumaan, katinigupsi niġiqatautyagusri Atanġum nullautchigvianun utaqqisilaayumausi. ³⁴ Kisupayaaq niġisunġigumi niġiruksrauqqaqtuq kiñuniġmiñi, Agaayyutimli anasriñjuqsautaitchumagaasri. Isilġiqsuġisigipsi atlanik utlakkupsi.

12

Ipqitchuam Irrutchim Aatchuutai

¹ Aniġatiumaan! Pakma kanjicsipkautiginiġigiga qanuq Ipqitchuam Irrutchim savaana iñuich iñuuniaħhatni. Kanjicsitquġipsi taamna nalupqinaġlugu. ² Iisimagiksi qanuq iñuuniaqtilaaqsi Jew-ġunġiñapsi. Killukuagutipkakkaurusri putqataġvigitquplugich uqatlaħlaat aanġuat. ³ Taatnaqġuna kanjicsitquġipsi una, kiñaanmiñ iñuk anjalatiquaqtuq Irrusrianun Agaayyutim uqallakkumiñaitchuq itna, “Jesus suksraunġiqsuali.” Taatnatuntuq kiñaanmiñ nipliġumiñaitmiuq, “Jesus Atanġuruq,” aglaan Irrusrian Agaayyutim taatnaqukpani kisian.

⁴ Uvvaasriñ, iñuich atlaakaġiñik aatchuusriaqatut aglaan atiruam Irrutchim qaisaġigai iluqaitniġ. ⁵ Iñuich savautrirut atlaakaġiisigun,

aglaan Ataniq atiruq iluqaitñun. ⁶ Iñuich aatchuusriaqaqtut atlakaagiñik savautriñigmiktigun, aglaan atiruam Agaayyutim iñuich savatlapkağai iluqaitñik savaanik aatchuusriağikkağmiktigun. ⁷ Ipqitchuam Irrutchim iñuk savatlapkağmañ qanusripayaamik, ilaan ukpiqsrirurapayaat ikayuusriaqaqtittagaigai taavrumakña. ⁸ Ipqitchuam Irrutchim uqatlapkağaa iñuk isrumatulikun, aasrii atiruam Irrutchim atla iñuk uqatlapkağluğ kuñiqsimalikun, ⁹ atlasuli ukpiqsrisiqatlapkağluğ, atlasuli mamititchitlapkağluğ iñuñnik. ¹⁰ Atiruam Irrutchim atla iñuk savatlapkağaa quvinaqtuanik, atlasuli sivuniksriqirautlapkağluğ Agaayyutmun, atlasuli puttuqsrisiqatlapkağluğ nalliakun nakuuruakunlu pigiitchuakunlu ilitqutchikun, atlasuli uqatlapkağluğ atlakaagiñik uqautchiñik nalunaqtuanik, atlasuli uyyuqtautlapkağluğ nalunaqtuanik uqautchiñik. ¹¹ Aglaan tamatkua iluqaisa savaagiğai atautchiusuam Irrutchim, autaağluğich iñupayaamun qanuq pitqukamigich.

Atausriq Timi, Iñugiaktuat Sulliñigich

¹² Iñuum timaa iñugiaktuanik israğutaqaqtuq, naagasuli atausriuruq timi. Taatnatuntuuq ittugut atautchisun timitun iñugiallapiagałuanñpata atlakaagiñkhutalu, atakkii iluqata atausriññuqataurugut Christ-mi. ¹³ İlavut Jew-ñurut suli atlat Jew-ñungitłutin. İlavut savaktaagruurur suli atlat savaktaagruungitłutin. Paptaaqtitnapta Ipqitchuam Irrutchim iluqata atausriññuqtittagaigatigut timimun, ami timaanun Christ-ñum. Aasriiñ ilaan aatchuğaatigut atausriullaapluta atiruamik Ipqitchuamik Irrutchimik.

¹⁴ Atakkii iñuum timaa atautchiñhiñamik israğutaqangitchuq, aglaan iñugiaktut sulliñgi. ¹⁵ Iñuum isigaña uqaqpiaqtuq itna, “Uvaña argaungitłuna, tarra timim sulliñgingitchaana.” Taatnatchim niplillautim ilagipkanaiğumiñaitchaa timimi. ¹⁶ Suli iñuum siutaa nipliqpiaqtuq itna, “Uvaña iraungitłuna, tarra sulliñgingitchaana timim.” Taatnatchim niplillautim ilagipkanaiğumiñaitchaa timimi. ¹⁷ Timi iluqani iraukpan, iñuk tusraatlayumiñaitchuq. Aasriiñ timi iluqani siutaukpan, iñuk naisitlayumiñaitchuq. ¹⁸ Aasriiñ Agaayyutim inillakkai timim sulliñgi iniksrañitñun, inñi quyagikkağmigon. ¹⁹ Timi atautchimik israğutahñiñaukpan, timiqağayaipiaqtuq, amağaa? ²⁰ Uvva iñugiaktuanik israğutaqaqtut timimi, aglaan atautchimik timiqaqtuq. ²¹ Uvva iñuum iraa nipligumiñaitchuq arganñiñun itna, “Sumun atuğumiñaitchikpiñ.” Sulipsuuq iñuum niaqua nipligumiñaitchuq isiganñiñun, “Inuğingitchikpiñ.” ²² Aglaan, taapkua ilañi timim qinñiqaqtuat sayailłuhutin inuqnapiaqtut. ²³ Suli tamatkua timim sulliññi isrummatigikavut qinñiğiksuanñungitługich qaunatiğitłuaqsirağigivut, suli ilaviñgich atlat qinñiğaksrağingisañich maturagigivut. ²⁴ Qinñiğiksuat ilaviñgi timipta qaunagiraksraungitchut taatnatun. İlumun, Agaayyutim atlakaagiñich israğutapayaañi timim iñiqtağigai, uvaptiknun qaunatiğitquplugich qinñiğiksuanñungitchuat. ²⁵ Taatna Agaayyutim iñiqtağigai timivut atingirrituqaqungitługich akungatni israğutauruat aglaan ikayuutitquplugich avatmun. ²⁶ Atausriq ilauruaq timimi iluangitpan, iluqatin ilauruat nagliksaaqataurat. Taatnatun atausriq ilauruaq kamagikkaupman, iluqatin quviatchagaqtut.

²⁷ Iluqasri timigigaasi Christ-ŋum, aasriiñ iñullaañuplusri sulliñigigaasri taavruma timim. ²⁸ Akungatniñ ukpiqtuanjuruaniñ Agaayyun piksraq-taqaqtuq atlakaagiñik savaktiksranik, sivulliq uqqiraqtinik Agaayyutmun, tuglia sivuniksriqirinik Agaayyutmun, piñayuat ilisautriksranik, aquatigunaasrii taapkua savaaqatlaruanik quviqnaqtuanik, tamatku-niñalu mamititchitlaruanik atlanik, ikayuiruksraniglu atlanik, sivulliuq-tautlaruaniglu atlanik, uqatlaruaniglu uqautchisigun nalunaqtuanik. ²⁹ Iluqağmij uqqiraqtaungitchut Agaayyutmun unniñ sivuniksriqi-raungitchut unniñ ilisautraungitchut unniñ savaktaungitchut quviqnaq-tuanik. ³⁰ Iluqağmij mamititchiraungitchut atniğnaqtuanik unniñ uqat-laitchut atlakaagiñik uqautchiñik unniñ uyyuqtautlaitchut nalunaq-tuanik uqautchiñik. ³¹ Tarraasriiñ kipiğniupiağitchi nakuutluktuanik aatchuusriaqagugusri.

13

Piqpakkutiliq Pakma ilisautiniagi psi nakuutluktuanik iñuunia liksrapsitñik.

¹ Uqatlaniguma atlakaagiisitun iñuktitun unniñ israğuliktitun, aglaan piqpaksritlaiñiguma iñuñnik, uqahiga atriqaqtuq qukiğnaqsiplugu aviluqtaqtuatun. ² Uqatlaniguma sanñiqaqłunja sivuniksriqiritun unniñ kanjqsitłalugillu iluqaisa nalunaqtuat unniñ ilisimatłalunja supayaanik, sulı ukpiqputiqagñiguma nuktatłalugich iñgich, aglaan piqpaksritlaiñiguma iñuñnik, sumun atuğumiñai piaqtunja. ³ Aatchuutiginigupkich supayaurat pigikkatka iñuñnun inuqsraqtuanun unniñ aatchuutigilugu timiga ikipkaaksraulugu, aglaan piqpaksritlaiñiguma iñuñnik akillisriaksraitchunja.

⁴ Piqpaksriruuaq iñuk anuqsrutriruq, iluaqqutriruq, tunjiliñgunğitchuq, uqavigaagangitchuq, ⁵ sulı arguanangitchuq unniñ anallaqluitłaitchuq. Piqpaksriruuaq iñuk iñmiguutłaitchuq, uumitchayaitchuq, itqaksritłaitchuq akitñiaqtuqtimiñik nalaunñaitchuakun. ⁶ Piqpaksriruuaq iñuk quviasrutłaitchuq iñuich killuliqipmata, aglaan quviasruguuruq iñuich nalaunñarualiqipmata. ⁷ Piqpaksriruuaq iñuk manimmilguruq, aasriiñ ukpiqsriraqtuq sulı niğiugaqtuq sulı iğlutuilguruq.

⁸ İlaatnigu iñuich sivuniksriqitłaiğisirut sulı uqatłaiğisirut uqautchiñik nalunaqtuanik sulı kanjqsimmataat isukłitkisiruq, aglaan piqpaksriñiq isrukłitchumiñaitchuq. ⁹ İlisimatiqputlu sivuniksriqitłaiğisputlu naamanğitchuk. Taatnamik isukłitkisiruq. ¹⁰ İlisimatiq naamasimaruakpan, aatchuusriat piiğisirut. ¹¹ Uvvaami ililgaanukama uqağaqtuñja isrummatiqaqłunja sulı sivunniuguupluñalu ililgaatun. İñuguqama iñuunianğisunja ililgaam iñuuniałhatun. ¹² Pakma qititłaitchugut nalupqinağlugu tautukmatun salumaitchuatun tağğaqtuutmun, aglaan taivrumanı qititłaiğisirugut nalupqinaillapiağlugu. Pakma ilitchuğigiga ilaviñauralıñnaq, aglaan taimanigu ilisimatiqsi piağisigiga Agaayyun, atrilugu Agaayyun ilisimallapiaqmatun uvañnik. ¹³ Tarra, supayaat naamasriłhatnunaglaan iñuich ukpiqsrimaniaqtutsulı niğiugaqagutinj sulı piqpaksriłutinj sulı, aglaan taapkunakñja piñasruniñ kamağniqsrauruq piqpaksriłiqput atlanik.

14

İlisauttipasaat Ipqitchuam Irrutchim Aatchuutinjigun

¹ Taatnamik pisuqtilaagvigisunj piqpaksriñiqsi atlanik iñuñnik. Uvvasulı kimmutiqallapiağitchi Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaiñik,

suvaluk uqaqtautlasriiptiknik Agaayyutmun. ² Iñuk uqağumi uqautchikun nalunaqtuakun uqałhiñaqtuq Agaayyutmun. Iñuich kanjisiyumiñaitchut uqağikkananik, atakkii Ipqitchuam Irrutchim uqaqtittagigaa nalunaqtuanik sunik. ³ Aglaali iñuk uqaqtauruaq Agaayyutmun kanjisiñaqtuakun uqautchikun sayyillaagıruq iñuich ukpiğutiñiñik pitchuksaaqługıllu arakługıllu. ⁴ Iñuk uqaqtuag uqautchikun nalunaqtuakun ikayugıqtuq inmiñuñhiñaq, aglaali iñuk uqaqtauruaq Agaayyutmun kanjisiñaqtuakun uqałkun sayyillaagıai ukpiqtuanıruuat ukpiğutiñitñi. ⁵ Uqatlatqunayağaluağipsi uqautchikun nalunaqtuakun, aglaan kimmutigitlukkiga uqaqtautquplusri Agaayyutmun. Iñuk uqaqtauruaq Agaayyutmun kamanatluktuq taavrumakña uqaqtuamiñ uqautchikun nalunaqtuakun, iñuımik mumiutrigangısuaqpan. Iñuqaqpan taatnatchimik sayyillaatlagısigai ukpiqtuanıruuat ukpiğutaat.

⁶ Aniqatiut, uqautisukkipsi qanuq Agaayyutim sagviaqtukkananik uvamnun sulı qanuq ilitchuğipkautaanik uvamnun, sulı uqautisukkipsi Agaayyutim ilumutuulhanik ilisautilusılu. Uqaqsiñiguma nalunaqtuakun uqautchikun, qanuq ikayuutaunayaqpiq? Uqaqtuksaurunı kanjisiñaqsilugu. ⁷ Uvva atrikusraun. Iñuich atuqtuuraqmata supluagtuğnaqtuanik unniñ nuqaqtiliñnik atuqtuuraıuıllagmıñ nalausrunıaqnagu, iñuich naalağnıruat ilisağiyumiñaitchaat igñña atuutim. ⁸ Sulipsuuq anıyaktuani, qalğıuqtaun nalupqinaqtuamik nipliğman anıyuyıuqtıt tupısratılaitchut anıyaksahıgmun. ⁹ Taatnatuntuuq, uqağıpsı nalunaqtuakun uqautchikun, qanuğutiñ iñuich ilisimaniqaqpatrun sumik uqaqtilaaqsi? Silałhiñamun uqaqmatun piñiaqtusri. ¹⁰ Nalupqinaitchuq inıugiaktuat atlakaagıich uqautchich nunamiitlaanıt, aasriñ iluqatiñ kanjisiñaqtut. ¹¹ Aglaan kanjisiñılaitchupku inıuum uqausria avakñaqtauniaqtunı taavrumunı uqaqtuamun, sulı ilaa uvamnun. ¹² Taatnatuntuuq kimmutıqaqapsı piłiqıplusri Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaiñik, kimmutıqağıtchi nakuutluktuanik aatchuusrianik. Taavrumuuna ukpiqtuanıruuat sayyillaakkaurut ukpiğutmikni.

¹³ Taamna pisigiplugu iñuk uqağıuuruag nalunaqtuagmıgun uqautchikun agaayuruksauruq uuyuuıtlasruglugu uqağıkkani. ¹⁴ Atakkii agaayuguma nalunaqtuakun uqautchikun, irrusriğıkkaga agaayuruq, aglaan kanjisiñıgıtchıga qanuq uqaqtilaağa. ¹⁵ Uvvaasriñ qanuğniagıniqpiq? Agaayuniaqtunı uqautchikun nalunaqtuakun irrutchipkun, sulı agaayuniaqmıunı kanjisiñaqtuakun uqautchikun isrumapkun. Atuğniagıtunı uqautchikun nalunaqtuakun irrutchipkun, sulı atuğniagımiunı kanjisiñaqtuakun uqautchikun isrumapkun. ¹⁶ Quayaguvich Agaayyutmun nalunaqtuakun uqautchikun, tamatkua ilisaqsımaitchuat Amen-nağumiñaitkaat quyyatıgıkkıaqsi, atakkii nalurıt sumik uqaqtilaapsıtñik. ¹⁷ Ilipsı quyyavıgıllautağuknağaluağıksi Agaayyun, aglaan atlat ikayuusriaqagıniagıtchut. ¹⁸ Quayagıga Agaayyutıga uqatlakama uqautchikun nalunaqtuakun pitłukıugu iluqasri uqatlaıqısi. ¹⁹ Aglaan ukpiqtuanıruanı iqataukama uqağummatıqatıuktunı tallımalañıanik uqağıñnik kanjisiñaqtuanik, ilısauttutıqağukıunı atlanun, uqaqsiğımiñ 10,000-niñ uqağıñniñ nalunaqtuakun uqautchikun.

²⁰ Aniqatiuman, isrummatıqaqasri ilıłgaatun Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaıgun, aglaan ilıtqusriqağıtchi anıqammiuratun

pigiłiqitlaitchuatun; isrummatipsisitni ititchi inuguaniksamaruatitun.

²¹ Agaayyutim Makpigaanani Ataniq itnagniqsuq,

“Tuyugigisigaluağitka avaknaqtuat inummun uqautriñaqtuat nalunaqtuati-
gun uqausrigmiktigun ukununa inunun,

aglaansuli inugikkağma naalağniyumiñaitchaatna.” *Isaiah 28:11, 12*

²² Taatnamik nalunaqtuat uqautchich quvinqaqtuanurur ukpiqs-
ruruanğitchuanun aglaali sivuniksriqun kanjicsiñaqtuakun uqautchikun
ikayuruq ukpiqsriuruanuruanik. ²³ Uvvaasriin ilisaqsimaitchuat

unniiñ ukpiqtuanuruanğitchuat isiqpata agaayyuvimun iluqapsi
uqautrinñapsi nalunaqtuakun uqautchikun, nipliqaqtut
isumailauniplusri, amağaa? ²⁴ Aglaan iluqasri uqağupsi Agaayyutmun
kanjicsiñaqtuakun uqautchikun aasiiñ inuk ukpiqsriuruanğitchuaq
naagaqaa ilisaqsimaitchuaq isiguni ilitchuğiniağaa killiqirautilaani,
suli atanniqsukkauniaqtuq tusraakkağmigun. ²⁵ Taavruma inuum
nalunaqtuat isrummatinji satqummigñiaqtut. Pulluni agaayyuviginiaga
Agaayyun, aasrii uqausigilugu Agaayyun ilumun akunnapsitni innilugu.

Atisriñiq Agaayyuvimmi

²⁶ Aniqatiumaan, qanuq uqağisivisa? Katirağikapsi atautchimun,
inuk atuutiqatlaluni, atlasuli ilisautritlaluni, atlasuli quliaqtuatlaluni
Agaayyutim sagvikkaniñik inmiñun, atlasuli uqatlaluni nalunaqtuanik
uqautchiñik, atla uyyuugtugilugu taavrumiña uqautauruamik,
aglaan iluqatin tamatkua atuumalich sayyillaagutiksraulutin
ukpiqtuanuruanun. ²⁷ Iluqasri uqağniağupsi nalunaqtuakun

uqautchikun, malğukunmiñ piñasrut uqağlich, aasriin atausriullaalutin,
atausriqsuli uyyuugtugilugu. ²⁸ Aglaan uyyuugtiksraitpan, kiña inuk
uqağuuruaq nalunaqtuakun uqautchikun tauksruisaağli agaayyiaqapsi
uqağhiñağluni isrumamiñi inmiñun Agaayyutmunlu. ²⁹ Malğuk naagaqaa
piñasrut sivuniksriqirit uqağlich, aasrii atlat isivgiuqtaulutin sumik
uqaqtilaanatnik. ³⁰ Aasriin Agaayyun sagviutrikpan ilumutuuruamik
inunmun aquppiriamun tamaani agaayyuvimmi, sivulliq uqaqqaqtuag
qasruğli. ³¹ Atakkii iluqasri uqautauhiñaurusri Agaayyutmun
atausriullaalusri ilitchitqulugich avatmiñ pitchuksaağiqulugillu avatmun.

³² Inuk uqaksriusriaqtuag Agaayyutmiñ anjalatagitlaruq inmiñik
irrutchiğmigun [aasriin utaqqiugatlaplugu uqaksrani]. ³³ Agaayyutim
atuumapkatlaitchaa aupiññiq katimahipsitni atakkii nanipayaaq
Agaayyun itman qinuiññaqtuq atiugautmglu.

Tamatkunatun ukpiqtuanuruatun atlani inipayaani pilğusiatitun
taatnatuntuq piruksraupmisi. ³⁴ Ağnasri nipisaaqtuk-

sraupmiut katimahipsitni. Atakkii uqaquraunğitchut sulii
qaukhiyummataitchuksaurut. Taatnatun aglausimaruq Agaayyutim
maligutaksrañani. ³⁵ Iisimasrukkumin sumiksamna, apiqsruğlisigin uitiñ
kiñuniğmikni. Atakkii kanjunaqtuq ağnam uqağiksraña katimarağikapsi
agaayyuvimmi. ³⁶ Suva? Agaayyutim uqağha aullağniñiñiqsuq
ilipsitniñ naagaqaa ilipsitniñhiñiq tikiuamangiiñiqsuq! ³⁷ Kiñapayaaq

inuk isrummatigigumi inmiñun sivuniksriqirauniluni naagaqaa aatchu-
usriaqagniluni Ipqitchuamiñ Irrutchimiñ, tarra kanjicsimaraksrağigai
tamatkua aglaatka ilipsitniun Agaayyutmun tillisiginilugich. ³⁸ Tarra
suliquiginasiun taatnasriq inuk suksraanğitchuaq aglagikkamnik.

³⁹ Taatnamik, aniqatiumaan, piliqiqutigillapiaqsun uqaqtausruiq

Agaayyutmun, suli nutqaqtitnagich uqaqtuat nalunaqtuakun uqautchikun. ⁴⁰ Aglaan supayaat pisigik nalauttillugich suli iluatmun anjalataaġlugich.

15

Anjpkakkauħa Christ-ġum

¹ Aniqatiumaan, itqamatqugiga ilipsitñun quliaqtualiga tusraayugaagiksuaq ilipsitñun. Taimñauruq tusraayugaagiksuaq taimani akuqtuaġikkaqsi suli tuniqsimavigikkaqsi pakma. ² Anniqsukkauniaqtusri ukpigitiuiñaġupsiuñ taamna tusraayugaagiksuaq quliaqtuaġikkağa ilipsitñun. Aglaan ukpigingitchupsiuñ ukpiqsriħiqsi suungitchuq. ³ Taatnamik ilisautianikkipsi ilisautigikkanjanik Atanġum uvamnun; kanjqsiraksraġigisi taapkua qulliuruat ilisauttutit, Christ-ġum tuquħa pisigiplugich killuutivut maligutlugu aglausimaruaq Agaayyutim Makpiġaanani. ⁴ Suli ilisautianikkipsi Christ-ġum iluvikkauħhanik aasriiñ anjpkakkauħhanik piñayuatni uvlut, maligutlugu aglausimaruaq Agaayyutim makpiġaanani. ⁵ Anjtiqqaaqhuni Christ tautuktittuq inmiñnik Peter-mun, sulipsuuq qulit malġunñun maliguaqtinun. ⁶ Aquagun taavruma sagviġñiqsuq iñugiatlukhutiñ 500-miñ aniqatigiiñun katimapkaġlugich, iñugianjqsranjich iñuuplutiñsuli ilanjich tuquaniksimagaluaqħutiñ. ⁷ Tugliġiplugu sagviqsuq James-mun, aasriisuli iluqanjitñun uqqiraqtaunuruanun. ⁸ Aquagun taavruma sagviqmiquqtuuq uvamnun, kia-unniñiñ niġiugingitchaluakkaña Ataniġmun uqqiraqtaugisiñilunja. ⁹ Taatnaqħunja kamanaiññiqsrauruña uqqiraqtipayaaniñ. Nalliummatingitchunjaunmiñ tairaksraulunja uqqiraqtimik, atakkii nagliksaaqtitchimaplunja iñunjik ukpiqtuanjuranik Agaayyutmun. ¹⁰ Aglaan Agaayyutim piqpagivagitħunja simmiġñiġaa iñuuhġa ihuaqqutritmigun. Ilaan ihuaqqutrilħapiħa piñilauñgitchuq uvamnun. Sakuutluktunja iluqanjitñiñ aglaan uvapkuinħaq piñgitchunja atakkii Agaayyun savaktuq uvapkun ihuaqqutrihġmigun. ¹¹ Uvvaasriiñ uvanjalu naagaqaa atlat uqqiraqtitlu quliaqtuaġigikput taamna tusraayugaagiksuaq ukpiġikkaqsi.

Anjpkakkauħat Tuqunaruat

¹² Quliaqtuaġuuruqut Agaayyutmun anjpkagñiplugu Christ tuqunaruaniñ. Suvaatami ilasri uqaġuuvat tamatkua tuquaniktuat anjpkagumiñaiññiplugich tuquħimikniñ? ¹³ Anjpkagñiangiññiqpata tuquaniktuat, tarra ilumutuungitmiñiqsuq Christ-ġum anjpkakkausrimaħa. ¹⁴ Aasriiñ Christ anjpkakkausrimaiññiqpan, quliaqtuaħiqput atugumiñaitchuq sumun, naagaqaa ukpiqqtusri tanjiġilutiñ. ¹⁵ Aa, iñuich ilitchuġinigaatigut uqaġnipluta tanjiġilaamik, atakkii uqaġigikput Agaayyutmun anjpkapiagñiplugu Christ tuquħimniñ, aglaan tamanna ilumutuunayaitchuq tuqunaruat anjpkakkauyumiñaitpata. ¹⁶ Tuqunaruat anjpkagñiangiññiqpata, tarra Christ anjpkakkaumaitmiñiqsuq. ¹⁷ Christ anjpkakkaungiññiqpan, ukpiqsriħiqsi Christ-mik tanjiġiññiqsuq aasriiñ suksraunġiqsuyumaaqtusrisuli pisigilugich killuutisri. ¹⁸ Suli Christ anjpkakkaungiññiqpan tamatkua tuquaniktuat ukpiqsriruanjplutiñ Christ-mik suksraunġiqsutuuq. ¹⁹ Ukpiqsriñiġupta Christ-mik anniqsuqsimaagpatigut pakmapaħiñaq iñuuhħaptikni naglinnagñiqsraqtugut iluqanjitñiñ atlaniñ iñunjan.

20 Aglaan pakma Christ anjpkakkaupiaqtuq tuqułıgmiñ. İlaa anjpkakkaquqağniqsuq, taatnaqhuta ilisimarugut Agaayyun anjpkaiñiağniługu tuqujaruapayaanik ukpiqsriruanik Christ-mik. 21 İñuk iluqani tuqusrağumaruq atautchim iñuum savaagikkağun. Taatnatuntuuq iñuk tuqujaruaraq iñuutlasriñiaqtuq piqutigilugu atlam iñuum savaagikkaña. 22 Atakkii Adam-kun iluqatiñ tuquruksraurut, taatnatun iluqatiñ Christ-kun iñugutqikkisirut. 23 Aglaan iñupayauraq anjpkakkaugisiruq nalaunñaruakun piviksrallaamigun, Christ sivulliupluni anjpkakkauruq, tarrali aggitqikpan tamatkua Christ-ñum pigikkani iñugutqiksitkisigai. 24 Taavruma aquagun isrukłitchaaq tikitpan, Christ-ñum qaiññiağaa anjaayuqautini Agaayyutmun Aapauruamun akiilianikkumigich iluqaisa anjalatchisiqaqtuat suli iluqaisa sanñiqutiqaqtuapayaat sanñiqaqtuatlu. 25 Christ atanğuruksrauruq uvluanunaglaan Agaayyun akimmatrianikpan iluqanitiñ Christ-ñum uumiksiriraiñiñ. 26 Tuqułıq akiilikkauniaqtuq aqulliuluni uumiksiri. 27 “Agaayyutim Christ anjalatchipkağaa supayaanik.” İtnağniqsuq Agaayyutim Makpiğaanani. Taatnaqami Agaayyun ilagautingitчуq inmiñik, aglaan iligai supayaat ataanun Christ. 28 Agaayyutim taatnaanikkumiun, ilaaptuuq igñiña Agaayyutim ataniqsimapkağniaqmıuq Agaayyutmun inillairuamun supayauramik ataanun Christ. Taimanigu Agaayyun kamağniqsrauniaqtuq supayauramiñ.

29 Suniaqpat tamatkua paptaakkauruat pisigiplugich tuqujaruat? Tuqujaruat anjpkakkauyumiñai piaqpata, suvaata iñuich paptaaqtinniaqpat pisigiplugich tuqujaruat? 30 İlumun anjpkagañiałıq piitpan suvaatami anayannıuqpiq ataramik quliaqtuağikapku tusraayugaagiksuaq? 31 Aniqatiut! Kigiññıgıvıgıragıgıga tuqqun uvlugağıpman. Tusraayugaagıksuakun ukpiqsriruagağniqsusri, suli taatnaqłuna quviasuutigıgıpsi Christ Jesus-kun atannaptıgun. 32 Ephesus-mi anuyakkaluagağpıkich iñuich atriqaqtuat liılaa iqsiñiaqtuatun niğrutıtun, sumik piññakkumiñaitpik taatnałapkun? Tuqujaruat anjpkagañiangıtıpata, tarra

“Niğisa imiqtuagağtalu,

atakkii uvlaakun tuquniaqmıugut.”

Isaiah 22:13

33 Kinnipkaqasri iñunun uqaqaqtuanun uumiña anjpkakkaulıkun. “Pıqasısuutigıpsi piğıitчуanik piqatnaanik taatnaiğisısusri ilınısıtun.” 34 İsrummitqıññıaqsıgasrı killuliqıtqıñğıgıusri. İlasrı nalurutsuli Agaayyutmik. Taamna uqağıgıga kannıtчуağaluaghusrı.

Qanuq Anjpkagañiaqpısa?

35 İñuk apiqsruqpiamıuq, “Qanuğıtıñ tuqujaruat anjpkagañiaqpat? Qanutchimik timıqagañiaqpat agğıgumiñ?” 36 İsrummatuiñiaqpat ilıpni! Nautchırriıkavıch nautchiaksranik nunamun nautłaitчуt naurıagağłıtıñ tuquqqağaluaqatiñ nunami. 37 Aasrıi nautchiaksraq nautchırriutıkkıan qıññıaqanğıtчуq naurıatun nauniaqtuatun nautchiaksramıñ. Nautchırriırutin mukkaaksragağumaqtuamik naagaqaa nauruksrauruamik. 38 Aglaan Agaayyutim nautchiaksraq naurıagağıtчуugaa itqukkani, suli nautchiaksrallaa naurısuuruq qanutちıuğımsun. 39 Taatnatuntuuq, iluqatiñ uumaruapayaat atłakaagıiñik timıqagtut, iñuich atautchıiñamik timıqagtut, niğrutıtsuli atłakaagıiñik timıqaqmiut, qalıtsuli atłakaurut, tıñmiatsuli

atlakaupmiut. ⁴⁰ Sulipsuug qilanjmiittuat atlakaanik timiqagmiut nunamiittuaniñ. Piññaqnautaat qilanjmiittuat atlauruq piññaqnautaatniñ nunamiittuat. ⁴¹ Siqinñum qaumanğa atlauruq qaumanganiñ tatqim, suli uvluğiat atlakaagimik qaumaniqatut qivliqaulakamij qilajmi. Uvluğiallaa atlakaagimik qaumaniqatut atlamiñ uvluğianiñ. ⁴² Taatnatun itkisipmiuq anjpkakkaukpata tuqunaruat. Timigikkavut pakmapak ittut nautchiaksratun nautchirriutauruatun nunamun. Tuqusruurut iluvikkauplutiñ. Aglaan anjpkakkauniağupta tuqułiğmiñ timiqagñiaqtugut tuquyumiñaitchuanik. ⁴³ İñuum timaa iluvikkaukami piññaqnaitchuq sanñiitluni. Aglaan Agaayyutim anjpkagñiağumiuj piññaqnağniaqtuq sanñiqaguni. ⁴⁴ Pakma timivut nunakñaqtaurur, aglaan anjpkagupta timivut qilakñaqtauniaqtut. Timiqaqapta tuqusruuruamik uvani nunami, ilisimarugut timiqagisiñipluta tuquyumiñaitchuamik qilajmi Agaayyutmi. ⁴⁵ Aglausimaruq Agaayyutim Makpiğaanani itna, “İñuqqaq Adam iñuusriğugñiqsuq,” aglaan aqulliq Adam irrusriğugñiqsuq qaitchiruaq iñuukigimik. ⁴⁶ Irrutchim timaa sivulliuñgitchuq. Nunakñaqtam timaa sivulliuurug, aasriiļ aquagun irrutchim timaa. ⁴⁷ İñuqqaq nunakñaqtauruq iñiqtauruq mağğañaniñ nunam, tugliaasriiñ iñuk qilakñaqtaupluni. ⁴⁸ İñupayaanj nunam ittut iñuqqaatun iñiqtauruatun mağğamiñ. İñupayaanj pigikkañja Agaayyutim ittuq taavrumatun qilakñaqtauruatun. ⁴⁹ Pakma atriqatugut iñuktun nunakñaqtauruatun. Taimanigu atriļiutiniaqtugut iñuktun qilakñaqtauruatun. ⁵⁰ Aniqatiumaaj! Taamnauruq uqautigikkağa, iñuum nunami timiqaqtuam uviñiqaqhuni auqaqhunilu piññaaktaagiyumiñaitchaa anjaayyutim. Taatnatuntuuq timi tuqusuuruq aurağaqhuni itchumiñaitchuq piunğigangitchuami aurağatlaiļluni.

⁵¹ Naalağniļagitchi, uqautigipsi nalunaqtuamik itna — iluqata tuquniangitchugut, aglaan iluqata simmikkauniaqtugut. ⁵² Simmikkauniaqtugut akkuvaurapiaq, sukatluglugu siqunğipaksağniñaniñ irim, aqulligim qalğuqtaqpan. Qalğuqtaun nipliğsağluqaaqtuq iluqatiñ tuqunaruat anjpkagñiaqtut tuqqutqikkumiñaiğutiñ, aasriiñ iluqata iñuusrugaaqtuagut aatchuusriaqagñiaqmigut nutaamik timimik. ⁵³ İñupayaan timaa simmiqsitaksrağigaa atakkii nunakñaqtauruq timi tuqusruuruq aurağaqhuni, aglaan taimanigu nutauruq timikput tuquyumiñaitchuq aurağatlaiļluni. Una atriqatugut iñuk mattaqmatun utuqqağtuaniñ atnuğaanik suli atiaqsipmatun nutaamik. ⁵⁴ Aasriiñ timi aurağaguuuruq simmausiğpan aurağatlaiļlaamik timimik suli timi tuqusruuruq simmausiğluni tuqqutlaiļlaamik, tarani tanjigñiaqtuq aglausimaruq Agaayyutim Makpiğaanani, itna, “Tuqułiq akiiļiraullapiaqtuq.

Isaiah 25:8

⁵⁵ Aatai tuqułiq, tarakñaaglaan tuqupkağumiñaiğitiñ iñuich.

Aatai tuqułiq, tarakñaaglaan atniagumiñaiğitiñ iñuich.” *Hosea 13:14*

⁵⁶ Tuqułhum atniatlagaatigut killuqsaqapta, suli killuqsaan sanñiqutiqaqtuq maligutaksratigun anjalatiqaqhuni. ⁵⁷ Aglaan quyanaqtuq Agaayyun! Atakkii akimapkağaatigut atannaptigun Jesus Christkun. ⁵⁸ Taatnamik, piqpagiplusri aniqatiumaaj, payañaiğitchi ukpiqsriļipsitñi, tuniqsimatitchi suli savautriļusri Ataniğmik ataramik pisuqtılaapsigun, atakkii ilisimagiksi savautriļiqsi Ataniğmik ingiļha suļlaamun.

16

İliraksraq Ukpiqsriruanun

¹ Pakma aglañniaqtuñja iliraksrakun iñuiñun Agaayyutim Jerusalem-mi. Uqautigitka ukpiqtuanuruat atlakaagıñi nunaaqıñi Galatia-mi qanuqhutin iliraqsıñhat manıññik, aasriñ pitqugipsi taatnatupiaq; ² Minguiqsiağvipayaani atausriullaalusri tugvaitqugipsi ilaviñganik manium akiññaktaagıkkapsi aggiñiañamnunaglaan; tutquqtuilaayumausri qanutun pitlakapsisun. Taatnağpsi iliraksraq inuqnaqsıñgitchumauq aggiğuma. ³ Aasriñ aggiğuma tuyuğiniağitka aatchuutisri piqasıglugich tuyuutinik ukpiqtuanuruanun Jerusalem-mi iñuktigun nalupqinaıgıkkapsigun. ⁴ Nakuuluni itkaqsikpan aullañksraqaptuuq, ilinisa malıññaupmigaatñja.

Paul-ñum Sivunniugutai

⁵ Utlañniağipsi Macedonia-kuaqqaaglunja; atakkii apqusraağniağiga Macedonia. ⁶ Nayuqtaullakpiağipsi naagaqaa ukiilunja ilipsitñi, aasriñ aullağniağitchuma aatchuñhiñaugipsitñja inuğıkkamnıñ iglauñksramni napmupayaaq. ⁷ Tautugumangitchipsi akkuvaurañhiñaq apqusraañhiñagusri, aglaan nayuqtuatluuraallagukkaluağipsi, Atangum pitqukpañja. ⁸ Aglaan Ephesus-miinniaqtuñja Pentecost-liqiniañhatnunaglaan, ⁹ atakkii kamañnaqtuam savaaqagvıksrallautam añmautigaañja, naagasuli iñugiaktut akıllıñiqsuqtitka.

¹⁰ Timothy aggiğniqpan, qaunagiyumagiksi tutqıksaulksrañagun ilipsitñiittuallañhani, atakkii savautrıruc Atanıgmik, uvaptuntuuq. ¹¹ Nallipsiunniñ nagğugingıllıñ. Aullaqsappan ilipsitñiñ ikayuğumagiksi iglauñhani quviasuguni, ilaali utiğasrauğumuuc uvaññun. Niğiuğigiga tikiñksrañja piqatiqaglugu aniqatiunik. ¹² Uvvasuli aniqatıptıgıñ Apollos-kun: suamasrıplugu kiikaaqsrupiağaluagnıgıga utlaquplısrı piqasrıglugu atlanik aniqatiunik, aglaan piyummatıgıñgıçhaa aullañksrani pakma. Utlañniağasri pivıksranıkkumi.

Uqautipsaağutit

¹³ Qaunagıtıçhi pigıitçuamiñ, makıttaagıgısrı ukpiqs-riñipsitñi, qapıñaiñısrı supayaani. Saññisıtıçhi tunıqsımalsısrı Atanıgmun. ¹⁴ Supayaaq savaagılgıgu piqutıgilıgu piqpaksrıñıqsı. ¹⁵ Anıqatıumaañ, ilısmasruknağısrı tupıqatıñi Stephanas-ñum. İlinıç ukpiqsrıqqaagtıuanurıut nunami taggisilinımi Achaia-mik, aasrı iluqnauxsımapiagataqhutin ikayuñiğmıknun ukpiqsrıuanıç atlanıç. ¹⁶ Pıçhaqsısağıpsı tupıgıtıqıplıgıç iñuıç taatniıttıat sulı kisıpayıaaq ikayuqtaurıaaq ukpiqsrıuanun. ¹⁷ Quviasrıutıgıgıtka agıılhat Stephanas-ñum Fortunatus-ñumlu Achaicus-ñumlu, atakkii ilınısa ikayuğaatñja uvanıñgıtıñapsı. ¹⁸ Nutaqtıqlıgu irrusrıga ilınısa quvıatçaktıtkaatñja ilıpsısuntıuq. İsrımmatıgıllıtaqsıgıç iñuıç taatniıttıat.

¹⁹ Ukpiqtıuanurıat iñuunıaqtıat Asia-mi tuyuğasrı nayaaññanıç. Aquila-mlu Priscilla-mlu piqatıgıplıgıç ukpiqtıat katımarıat tupıgmıknı pağlıuğasrıpsıuq atanıkun. ²⁰ İluqatıñ anıqatıgııç tuyuğasrı nayaaññanıç. Pağlatısrıtıçhi avatmun kunıgutmıç ipqıtçuakun piqpakıtıñıç.

²¹ Pağlatı Paul-mıñ. Uvañja aglallakıtka ukua argamnıç. ²² Kınalıqaa piqpaksrıñgıçhaaq atanguruamnıç, Atangum atanıñısisıga agıgıtıkkumi.

Aa, Aggigiñ, Ataniiq. ²³ Uvvatuq iluaqutrisaan Atanguruam Jesus-ñum
nayuǵlisi. ²⁴ Uqautisukkipsi piqqaksrisilaamnik iluqapsitñik Christ
Jesus-kun. Taatnatuq.

Paul-ŋum Tugliat Tuyuutaiñ Corinth-agmiunun

¹ Uvaŋa Paul, aasriiñ uqqiraqtigigaŋa Jesus Christ-ŋum pisuħhagun Agaayyutim. Aglaktuŋa ilipsitñun ukpiqtuanuruanun Corinth-mi suli ukpiqtuanuruapayaanun iñuuniaqtuanun nunaŋani Achaia-m. Uvvaasriiñ Timothy aniqatvut uvamniittuq. ² Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta iħuaqqutisrimaallaŋniaglisli suli tutqiksillusri.

Paul-ŋum Quyagaa Agaayyun

³ Quyanaqtuq Agaayyun Aapagikkaŋa atannapta Jesus Christ-ŋum. Ilaa aapauruq ilunŋuksriruaq uvaptiknik suli Agaayyutaupluni araaqtuiħiħiħaŋuruaq uvaptiknik. ⁴ Araaqtuqtigigikput iluqaitñi iħuilliuġutigikkaptikni, uvagutsuli araaqtuiyumiħaqsipłuta tamatkuniŋa iħuilliuġutigiaqtuanik taavrumiŋa araaqtuutmik akuqtuaġikkaptiknik Agaayyutmiñ. ⁵ Ilumun nagliksaallapiaqtugut savautri'apta Christ-mik. Taatnatuntuuq arauttutiaqtugut atqunapiaq Christ-kun. ⁶ Iħuilliuġaluaŋŋapta tusraayugaaġiksuaq pisigiplugu, Agaayyutim araksimaagaasri uvaptigun annautisukhusri killiqiħipsitñi. Arakkau'apta arautiaġniaqmiusripsuuq akuqtuġupsiuŋ anuqsruħikun atunim iħuilliuġutiħiq uvagut iġlutukkaptiknik. ⁷ Niġiugaġikkaqput ilipsigun payaŋaitchuq. Iħisimagikput nagliksaagñiġupsi uvaptiktun Agaayyutim arauttutiaqtinniagaasri uvaptiktun.

⁸ Aniqatiumaan, nalutqunġitchiptigiñ iħuilliuqtitaupłaptigun nunaŋani Asia-m. Iħuilliuqtitauvagitłuta qaaniġługu iġlutuiħiksraqput nalupqigiliutipluguunniñ iñuutilaaksraqput. ⁹ Iħitchuġigaluaġikput tikiummiñasugalugu tuqquviksraqput, aglaan taamna atuumaruq tunŋatqunġitłuta uvaptiknun aglaan Agaayyutmun anipkaitłaruamun tuqunaruani. ¹⁰ Tuquruksraġuġaluaqapta ilaan annautimagaatigut, aasriiñ annautriñiapiaqtuq uvaptiknik; aa, nalupqisruutiginġitchikput ilaanun annautisrimaħiksraqput. ¹¹ Iħipsi ikayuqtuksraurusri iniqsruutiluta. Tarrali iñugiaktuat iñuich quyyatiksraġaġisirut Agaayyutim aatchuutaagun qaisauruakun uvaptiknun kiuplugich iniqsruħhat iñugiaktuat iñuich.

Paul-ŋum Simmiġñiġaa Sivunniuġutini

¹² Quviasruutigigikput una suli qaugrimmaagiułillautapta uqautigaatigut uuma ilumutuutilaanani, savaaġigivut nanipayaaq suli pakma ilipsitñi ipqihikun suli ilumutuulikun Agaayyutmiqnisaauruakun. Tunŋanġitchugut puqıutaatnun iñuich aglaan tunŋarugut Agaayyutim iħuaqqutripluni ikayuutaanun. ¹³ Tarra tuyuutivut aġliġiaġikkasri kaŋiqsiħaitchuaŋunġitchut; kinnisunġitchipsiġiñ uqagikkaptigun. Niġiugaġigiga kaŋiqsitłasriħiksraqsi iħaatnigun, ¹⁴ takku kaŋiqsitłasriħauragaluamigiksi-samma pakma. Iħaatnimi nanġautiqatłaniaġiptigut suli nanġaġisipmiġiptigiñ uvluani Atannapta Jesus.

¹⁵ Nalupqisruutiqaŋitchuŋa taavrumiŋa. Taatnamik tik-iqattaqqaagukkipi, piqaqplusri ikayuusriamik tapillugik quviasruutmiġlu. ¹⁶ Tikiqattaagukkipi apqusraaġuma sivutmunlu

nunanjanun Macedonia-m utitmunlu nunananiñ Macedonia-m, ilipsitñun itqanaiyautitqupluna iglauhiksramnun Judea-mun. ¹⁷ Taatna piyumakama, isrummitqigaqtaununiqpiq? Isrumavaluktusriunniñ sivunnigağasrugaluna iñunjsun nunam, anjaqqaagluña tarani suli naagaqtuaqsiluna.

¹⁸ Agaayyun tuniqsamaruq uqagikkağmigun. Taatnatuntuuq uqautivut ilipsitñun nalupqinaitchaqtut. Agaayyutim ilisimagai isrummitqitlaisilaqputlu uqautigikkavutlu. ¹⁹ Atakkii Silas-lu Timothy-lu uvanalu quliaqtuağutigigikput Igñiña Agaayyutim, Jesus Christ, ilipsitñun. Ilaa ingitchut iñuktun piñgigaqtuatun anjqqaaghuni, aglaan ilaan pisuugaa uqautigikkani savaaniagnaiplogu. Agaayyutim anjigutimagaatigut pisigiplugu Christ-ñum savaaña uvaptiknun. ²⁰ Iluqaitñikkii akiqsruutai Agaayyutim atuumapkağniğai Christ-kun. Taatnaqhuta nipliutigisruugikput Amen sumipayaaq iñuum kamaksruqmaun Agaayyutim savaagikkaña Christ-kun. ²¹ Agaayyutim nappaqutaupkağigaatigut ilipsilu Christ-kun, suli uqsruqtighuta savaktautqupluta, ²² nalunaitñutalighuta pigiliutipiaqhuta inmiñun aasriiñ iliplugu Irrutchiñi uummatiptiknun nalupqisruutingingiqługu ilaanun pigitilaaptiknik.

²³ Aggigukkaluanjağmaunniñ Corinth-mun aggiñgitchuña. Agaayyun ilisamaruq ilumutułhanik uqagikkağma ilipsitñun. Utingitchuña Corinth-mun atniummatiqaqunğıtłusri. ²⁴ Atanniqsungitchipsigiñ ukpiqsriłipsigun, aglaan savaqatigisrukkipsi quviasruutiqaquplusri, atakkii ilisimarugut nalupqisruutiqanğisilaapsitñik ukpiqsriłapsigun.

2

¹ Sivunnigsuña utlatqigunğıtłusri aliatchaktitchaktuagusri. ² Aliatchaktisrimanigupsi kia quviasraağniaqpaña avataagun ilipsi isrumatuyaaktitapsi. ³ Aglaktuña pisigiplugu taamna, utlakkupsi aliatchaktitqunğıtłuna ilipsitñun quviasraaqtiksramnun. Nalupqisruutingingitchiga quviasruutipkun quviatchaktinniaqtialaaqsi. ⁴ Aglakama ilipsitñun ihuillullapiağataqtuña isrumatuyaakluña uummatimni qianjağma. Aliatchağunğıtłupsi aglaan ilisimatqugipsi atqunapiaq piqpaksriğiğai ilipsitñik.

Natqigutriłiq Killiqirimun

⁵ Aglaan nallipsi ihuilliuqtitchiruam isrumaaluktingitchaaña, aglaan isrumaaluktitkaasri. Ihuilliuqtitchummataitchipsi itnaqama. ⁶ Taamna iñuk tatapsausriaqaaniktuq. Apainuruq anjigutiplusri taamna inillakapsiun. ⁷ Pakma natqigutiraksrağigiksi araaqtuğlugu taamna iñuk. Taatnağupsiun annautiniagiksi pilguillullapiağimiñiñ aasriiñ qapingitchumuugli. ⁸ Taatnaqluña injipsi tuniqsimasriłaaquplugu piqpaksriłiqsi ilaanik. ⁹ Taavrumuuna aglaktuña ilipsitñun, atakkii uuktuagukhusri ilitchuğisrukluña tupiksrisuupmagaapsi supayaakun. ¹⁰ Natqigutrigupsi taavrumiña iñunmik, natqigutipmigigaptuuq. Aasriiñ qanutchikun natqigutrirusrauniğuma ilaanun, pakma natqigutigiga pisigiplusri sivuğani Christ-ñum. ¹¹ Natqigutiguptigu taamna iñuk tuunğaq akimaniangitchuq sukununniñ uvaptikniñ. Takku nalunğıtmigivut ilaan qanuq surağautai.

Paul Tutqiksiñgitchuq Troas-mi

¹² Tikitñama Troas-mun quliaqtuağityaqluğu tusraayugaağiksuaq Christ-kun, Atanğum piviksriññiğaaña quliaqtuaqupluña. ¹³ Aglaan tutqik-siñğitchuña irrutchipkun, atakkii paqingitlugu aniqatiga Titus tarani, tarraasrii aullatqikluna tarakña Macedonia-mun.

Christ Akimmatauruq

¹⁴ Aglaan quyyan illi Agaayyutmun ataramik akimmatriruamun uvaptiknik Christ-kun. Siamitkaatigut tiprağiksautun napmunliqaa quliaqtuaqupluta tusraayugaallautamik. ¹⁵ Atakkii ittugut Agaayyutmun tiprağiksuatun Christ-kun akunğatni tamatkua anniqsuumaagtuat suli tammaummiruut. ¹⁶ Tamatkununa tammaummiruanun tipiqagtugut tuqułiğmik, aglaan tamatkununa anniqsuumaagtuatanun tipiqagtugut iñuulığmik. Kiñaaasriiñ nalliummativa taavrumuna savaamun? ¹⁷ Kisimij tamatkua uvaptiktun ittut quliaqtuaqtuat piññağutaitchuakun ilumutuuruamik Christ-kun sivuğaañi Agaayyutim. Uvagut inğitchugut iñuğiaktuatitun quliaqtuaqtuatitun Agaayyutim uqałhanik piññañniutiginiałhiñaglugu.

3

Savaktai Nutaam Sivunniugutim

¹ Uqaviksaaqsilğitpisa? Naagaqaa inuqsraqpisa atlatitun iñuktitun tuyuutinin akuqtuyunaqsiluta ilipsitñun naaga ilipsitñiñ? ² Ilipsi tuyuutaurusri aglausimaruatun uummatiptiknun iñupayaanun ilitchuğitquplugu agliqitquplugulu. ³ Aasrii atlanñuqtauruatigun iñuutchipsigun ilisimanaqitkiksi tuyuutaułiqsi Christ-miñ aglaağikkaqput. Taapkua tuyuutit aglaanunğitchut agloutmik aglaan Irrusriagun iñuuruam Agaayyutim, aglaanunğitluni aglagviksramun piłiamun uyağañmiñ aglaan uummatipsitñun.

⁴ Nalupqisruutigingillapiağivut tamatkua tumigiqlugu Christ sivuğaañi Agaayyutim. ⁵ Itnautigingitchikput savatlanilugu tamanna savaaq uvaptiknik, aglaan piqagtirrutaagun Agaayyutim. ⁶ Ilaan piqagtitkaatigut savautritqupluta nutaakun sivunniutmigun. Taamna nutauruaq sivunniugun inğitchuq utuqqauruatuatun sivunniugutitun aglausimaruatun uyağañmun suli tuqupkairaqtuatun kisupayaanik tupiksriñğitchuanik. Agaayyutim nutauruaq sivunniugutaa qaitchiraqtuq iñuulığmik Ipqitchuakun Irrutchikun. ⁷⁻⁸ Utuqqauruaq malığutaksraq titiqtuqsimaruaq aglaatigun uyağañmun, aasrii Agaayyutim qaumanga sagviqsuq qaitñamıuñ Moses-mun. Kigiñaña Moses-ñum qaummağikpagitluni Israel-aagmiut qiñilguitchaat, aglaan taamna qaumaniq aquvatigun piiqsuq. Malığutaksraq tuqupkaisuuruuaq qaummağillapiaqman qanutunkiaq qaummağitlukkisiva maatna savautriłiq Ipqitchuakun Irrutchikun? ⁹ Uvvaasiñ utuqqagtaq sivunniugun tikiutriruaq tuqqutaksraququtmik iñunñun kamanautiqagñiqpan, qanutunkiaq kamanautiqatlukkisiva nutaaq sivunniugun tikiutriruaq nalaunñasripkaıñğmik iñunñun? ¹⁰ Aasriisuli nutauruaq sivunniugun kamanatlullapiaqtuq utuqqauruamiñ sivunniugutmiñ. Taatnamik utuqqauruaq sivunniugun kamanautiqangıgñiqsuq. ¹¹ Taimña utuqqauruaq sivunniugun tikitchaluaqtuuaq qaumaniqpaurakun piiqsuq, aglaan nutauruaq sivunniugun itchağataqtuuaq kamanautiqatlullapiaqtuq.

12 Taatnamik pigikaptigu taatnasriq niğiugaq iqsisaillaiaqtugut quliaqtualiksrapitgun. 13 Moses-tun ingitchugut. Taalutchiğniğaa kigiñani uqautri'ami Israel-aagmiunun takku tautuqungitlugu qaumangum piigñialhanunaglaan. 14 Aglaan kanjqsitlaisimarut isrummatmiktigun siqquqsipkaqlugich. Uvluvanunaglaan irinjich taalutaqaqtutsuli agliqipmata makpiğaaniñiñ utuqqaich sivunniugutauruat, takku kisimi Christ-ñum taalutaq piitlagaa. 15 Uvluvanunaglaan agliqipmata maligutaksramik Moses-ñum aglaanjanik isrumanjich taalutaqaqtutsuli. 16 Aglaan iñuk mumikami Ataniğmun kanjqsisuuruq taalutaiqsitmatun. 17 Taimña Atanguruaq pakma Irrusriuruq, aasrii naniitman taamma Irrusriana Atangum ittuq patchisairvik. 18 Tarraasrii uvagut taalutaiqsittuani qiñigikput kamanautaa Atangum. Atlanjuğusaiñaqtugut ilitlasripluta ilaatun, suli Atangum Irrusrian ilisaiñaqtitkaatigut ilaatun akiñuktitlasriplugu kamanautaa Atangum.

4

Akisuruat Suurat Utkusriłiani Qikumiñ

1 Agaayyutim qaitchigaatigut savautriğimik quliaqtuaqupluta naglikkutaagun. Taatnamik nikatchaktangitchugut. 2 Tununñanikkivut iriraqtuutitlu kanjunaqtuatlu. Pisaasruğmigautaitchugut. Anjalangitchikput uqałha Agaayyutim kinnitñiñiağutigilugu. Taatna pitlaitchugut. İlisauttutigikput ilumuturuuq kanjqsisıaqsıplugu, sivuğani Agaayyutim pipmatun. İsrumatmikni ilisimagaat ilumutuutilaapput. 3 Tusraayugaagıksuaq uqağikkaqput iriqsimakpan, iriqsimalhiñaqtuq tamatkunuja tammaummıruanun. 4 Tuungaum anjalatchıruam mar-rumına nunamik qiñitlaisitkai ukpiqsriñgitchuat kanjqsipkatłaiqlugıllu tusraayugaagıksuamik, aasriiñ ayaupkaqtitauruatun ittu. İlaan tautuqunjtikai kamanutaanik Christ-ñum atrigıkkana Agaayyutim. 5 Quliaqtuağitlaitchikput uvaptıknik, aglaan quliaqtuağigikput Jesus Christ Atanguniplugu, aasrii savaktıgıgıptıgıt Jesus pisıgıplugu. 6 Agaayyun niplıqsımaruq, “Qauma qauli taaqtuamiñ.” Aasrii qagğutıgai uummatıvut qaitchikamisıgıt qaumamik ilitchuğıtqupluta kamanutaanik Agaayyutim qiñıqapta kigiñanjanik Christ-ñum. 7 Aglaan Agaayyun qaitchıruq tusraayugaallautamik Christ-kun uvaptıknun iñuñhiñauruanun, atrıplugu iñuich tuvvaqsıraqıt akısıru-anik suuranik ilulılianun qikumiñ. İñupayaq qiñıqtaksrağıgaa taamna kamanaqtuag sanji uvaptıknıittuag agaayyutmiqnısautilaanjanik, uvaptıknıñ pisunaqani. 8 İhuıllıuqtıtaugaluağupta qanusrıpayaa kun akiıllıpkagtatlaitchugut, qanuğvııqsıtaugaluağupta nikalığatłaitchugut, 9 naglıksaaqtıtaugaluağupta Agaayyutim suksraatłaitchaatıgıt; atnıaqsi-ugaluağupta tuqqutaungıchugut. 10 Ataramik anayannıuqtuağaluaqtugut iñuıch tuqqutçukmatıgıt Jesus-tun aasrii tautunıaqsıtquplugu iñuıłha Jesus-ñum timıptıgıt. 11 İñuunıalłaptıknı ataramik anayannıuqtuağhuta tuqqutaıñğmun pisıgıplugu Jesus, taututlatquplugu inuuruanıłha Jesus-ñum uumuuna tuquragaqtuakun timıptıgıt. 12 Anayannıuqtuaqtugut tuqulığmiñ pisıgıplugu quliaqtualıqput piqaquplusrı isrııtçuamık iñuıñğmik. 13 Aglausımaruag Agaayyutim uqałhani, “Uqağaqıtugut takku ukpiqsrıllıapiaqhuta.” Taavrumuuna ırrusrıagun ukpiqsrıłhum uqağaqıtuguttuuq ukpiqsrıpluta. 14 İlitçuğıplugu Agaayyun anıpkairuag Atanığmik Jesus-mik, ilaan anıpkagısipmıgaatıgıttuuq Jesus-tun,

aggiutiluta piqatigilusri sivuḡaanun Agaayyutim. ¹⁵ Iluqaan tamanna iglutukkaḡa ikayuutigigisigiksi. Iñugiakšilaqhutin iñuich tusraarut iluaqutaagun Agaayyutim aasrii iñugiaktuat iñuich quyagillapiaḡniaḡaat piqutigiplugu kamanautaa Agaayyutim.

Iñuuniatiḡ Ukpiqsriḡikun

¹⁶ Nalupḡigingitlugu tamanna nikaliḡangitchugut. Timivut piungitmukkaluaqtuḡ irrutchiqput nutaqtikkauruḡ uvluḡaḡipman. ¹⁷ Tamatkua ihuilliuḡutivut pakma sivikisuurami iñhiñaqtut. Itqanaiyaḡaatigut akuqtuquplugich Agaayyutim kamaḡniaqsrat isuksraitlutin quvianani nakuutlullapiaqtuat ihuilliuḡutiḡiptikniñ. ¹⁸ Qiñiḡtuiñangitchivut sut qiñitlakkavut aglaan sut qiñitlaisavut; atakkii sut qiñiḡnaqtuat piiḡñaqtut, aasrii qiñiḡnaitchuat taimuḡa inniaqtut.

5

¹ Iisimagikput palapkaaḡput irvigikkaḡput marrumani nunami piungiqpan, taamnaami timikput, kiñuniksraqaḡniaqtugut Agaayyutmi, iñiqtaunḡitchuamik arganmik, isuksraitchuamik qilañmi. ² Pakma imñiqtauliḡuurugut, inuḡrugiplugu timinitḡiguta pakmakḡaqtauruamik atrilugu atnuḡaatchiaqmatun. ³ Atnuḡaakkaugisirugut timimik nutaamik atnuḡailaaḡumiñaiḡuta. ⁴ Iñuunḡapta uumani palapkaaḡmi iñuñhiñaupluta, imñiqtauliḡuurugut uqumailiuḡutiḡiaqhuta. Tuquyummataitkaluaqhuta aglaan itchumiiḡsugut nutaami timimi pakmakḡaqtauruamiñ. Atuummikpan tuquyumiñaqtuḡaḡ timi simmiḡisiruḡ tuquyumiñaitchuamik iñuulḡimik. ⁵ Agaayyutim itqanaiyaḡaatigut taivrumuḡa. Ilaan nalupḡinainanikkaa uvaptiknun taatniinniañha aatchuḡamisigut Irrutchiḡmiñik. ⁶ Taatnamik qapinḡataitchuurugut. Iisimagikput iñuuniañaptikni uumani timimi piisaallahiḡput Ataniḡmiñ. ⁷ Atakkii iñuuniaqtugut ukpiqsriḡikun qiñiḡitchaluanḡapta ilaanik. ⁸ Qapinḡataitchugut, aglaan piitchumallapiaqtugut timigikkaptikñiñ aasrii anilaasimaḡatigisruliḡlugu Ataniḡ. ⁹ Taatnaqhuta sivunniutigigikput quyalisuklugu, iñuugaluḡupta maani timiptikni naagaḡaa taiñani piiḡaluḡupta timimiñ. ¹⁰ Iluqata sivuḡanjiutiruksraurugut aquppiutacpananun Christ-ḡum atanḡuruam. Atausriuttaḡutin iñuich akuḡtuigisirut nakuuruamik naagaḡaa pigiitchuamik maliḡullugu savaaḡikkaḡtin iñuunḡaḡminḡ timigikkaḡmiktigun nunami.

Savautriraut Ilauraḡiliutigipkakkaulikun

¹¹ Uvva ilitchuḡimagikput tatamnaḡtilaana Atanḡum. Taatnaqhuta pitchuksaḡivut iñuich akuḡtuitquplugich ilumutuuruamik. Agaayyutim iisimagaa qanusriutilaapiaḡput. Taatnatuntuuḡ niḡiugaḡigiga ilitchuqsrianiḡiqsi taavrumiḡa qauḡrimmaaḡiutillautapsigun. ¹² Piñiangitchugut akuḡtuyunaqsitḡigukhuta ilipsitñun. Aglaan kiggutiksraqaḡugipsi tamatkunuḡa kamagiḡqusraañhiñaqtuanun qiñiḡnaqtuakun, suksraqangitchuanun uummatmiutaḡmiknik. ¹³ Uqautigikpatigut qauḡrimmaaḡiññiluta piqutigigaa Agaayyutim, aglaan qauḡrimmaaḡinḡiḡupta piqutigilhiñaiḡipsi. ¹⁴ Piḡpaksriñhan Christ-ḡum analatkaatigut, atakkii iisimagikput nalupḡinaiḡlugu atausriḡ tuquruḡaḡ piqutigiplugich iluḡaisa iñuich. Taatnamik iluḡatinḡ tuqupmiraqtut. ¹⁵ Ilaa tuquruḡ pisigiplugich iñupayaurat, aasriiñ

tamatkua iñuuruat in̄miktigulhiñaq iñuutqun̄giq̄lugich aglaan ilaanun tuqutriruamun iñupayaanik aasrii an̄jpkakkaupluni tuquliḡmiñ.

¹⁶ Tarra uvakñaniñaglaan isrummatiqan̄ḡisugut iñuñmik ilaan qaalhiñañagun nunam iñuisun. Qaan̄jqsuami isrummatigaluaqmisaqput Christ iñulhiñaan̄iplugu, aglaan pakma isrummatiginḡiḡikput taatna. ¹⁷ Taatnamik kiñapayaq pigiliutipkaqtuaq Christ-mun nutaaḡuq̄aqtuq. Iñgruan̄j p̄iq̄sut. Iñuunialiq̄suq nutaakun. ¹⁸ Iluqatin̄ tamatkua aḡḡisut Agaayyutmiñ. Agaayyutim ilauraaliutipkaq̄aatigut in̄miñun Jesus Christ-kun, aasriiñ aatchuqhuta savaamik quluaqtuaq̄itquplugu ilaan ilauraaliutipkaq̄is̄iñiplugich iñuich in̄miñun. ¹⁹ Uvvaami itnautigigiga, Agaayyutim ilauraaliutipkaq̄ai nunam iñui in̄miñun Christ-kun, patchisiq̄utin̄giq̄lugich navguutin̄isigun. Aasriiñ quluaqtuaq̄itqugaatigut iñuich q̄iñuiñ̄ñaksriiñ̄ñiplugich Christ-kun. ²⁰ Taatnaqhuta uq̄qiraq̄-taurugut pisigiplugu Christ. Agaayyutim atuḡaatigut uq̄autitqulusri. In̄jiḡipiaḡipsi pisigiplugu Christ, itnaqhuni, “Ilauraaliutitq̄iḡitchi Agaayyutmun.” ²¹ Agaayyutim Christ killuutāilaapiaq irrutigin̄igaa killuq̄saq̄tautun pisigipluta. Taamna nalaun̄jasripkakkaurugut Agaayyutmi.

6

¹ Uvagut savaqatiḡiñ̄haptikni Agaayyutmi in̄jiḡipsi akuqtuqun̄gitlugu Agaayyutim iluaq̄q̄taa suun̄jilaq̄uq̄lugu. ² Atakkii ilaa nipliq̄suq aglausi-maruumi uq̄aliḡmi, “Piviksraq nalautitman tusraaḡipsi.

Ann̄iq̄suq̄viksraq tikitman ikayuḡipsi.”

Isaiah 49:8

Uvva pakma Agaayyutim akuqtuiviksram uvaptiknik nalautittuq. Uvluva ann̄iq̄suq̄viksram pakma tikitchuq. ³ Kisumununn̄iñ iñuñmun patchisiq̄titqun̄ḡitchugut killukuaḡnipluta savaaq̄ah̄iptikni. Taatnamik in̄llaiñ̄ḡitchugut putukkisautiksran̄janik iñuum apq̄utik-sran̄jani. ⁴ Aglaan suraḡalipayaaptigun q̄iñ̄iq̄tittugut savaktaupluta Agaayyutmun iḡlutuiñ̄kunlu, ih̄uill̄iuḡutikunlu, akiyalgunaitchua-tigunlu, sakiq̄naqtuatigunlu, ⁵ ip̄iḡaqtuq̄siuh̄ikunlu, isiq̄tauñ̄kunlu, an̄jalaḡlksiuñ̄hikunlu, sakuuh̄ikunlu, siñ̄iḡuiq̄saunḡiñ̄hikunlu, niḡisun̄nakunlu. ⁶ Q̄iñ̄iq̄titk̄ikput ip̄q̄iñ̄hikunlu, il̄isimal̄ikunlu Agaayyutmik, anuq̄sr̄uh̄ikunlu, ih̄uaq̄q̄triñ̄hikunlu, Ip̄q̄itchuakun Irrutchikunlu, il̄umutun piq̄pak-sriñ̄hikunlu, ⁷ uq̄aq̄ah̄ikunlu il̄umutuuruamik, suli san̄jiagun Agaayyutim. An̄juyaitiq̄aqtun̄ja tugluaḡiplugulu nalaun̄jaruakun. ⁸ Q̄iñ̄iq̄titk̄ikput kam-agikkauñ̄hikunlu, kan̄ñutchtaktitauñ̄hikunlu, uq̄aḡitchiuh̄ikunlu piḡiit̄chuakun nakuuruakunlu. Saglutun̄iḡakkaupluta uq̄aḡaluan̄ñ̄apta il̄umutuuruamik, ⁹ nalunaqtuatun il̄ipluta il̄isimanaḡaluan̄ñ̄apta, tuq̄uq̄as̄iruaton il̄ipluta iñuusrugaḡaluan̄ñ̄apta, anasriñ̄ñuq̄saq̄siugaluñ̄ñ̄apta tuq̄q̄utaun̄ḡitchugut, ¹⁰ isrumaaluktitaugaluñ̄ñ̄apta quviasrugaq̄tugut, inuq̄sralliuq̄tuaton il̄ipluta umialiguq̄t̄itchigaluñ̄ñ̄apta iñ̄ugiaktuanik, suill̄iuḡtuaton il̄ipluta piq̄aḡaluan̄ñ̄apta supayaamik.

¹¹ Aatai ilauraamañ Corinth-mi, nunummisinḡitchipsi uq̄autriñ̄ksraptiknik ilipsitñun. Uummativut an̄maḡivut ilipsitñun. ¹² Piq̄paksriñ̄iq̄put ilipsitñik inuqtuumman̄ḡitchuq. Aglaan piq̄paksriñ̄isi uvaptiknik inuqtuummasr̄ir̄uq. ¹³ Aglaan pakma an̄maḡisigik uummat̄isri uvaptikn̄un. Uq̄autiḡipsi uvañ̄a il̄ilgaaḡiruaton il̄ipl̄usri.

Agaayyuvikpaña Iñuuruam Agaayyutim

14 Piqasriqsuutinasri ukpiqsriñgitchuatigun takku nalaunjaruaiglu killiqiiglu piqatigiilguitchuk. Qaumaruaqtuug piqatigalguitemiug taaqtuamik. 15 Qanuugutik atausriñjuugumiñaqpak Christ-lu Belial-lu (itnautauruaq tuungamik)? Qanuugutik ukpiqsri ruuaq piqasriqsuutiyumiñaqpa ukpiqsriñgitchuakun? 16 Agaayyutim agaayyuvikpaña piqasriutiyumiñaitchuq aanguanjitfik. Agaayyuvikpagigaatigutkii iñuuruam Agaayyutim, ilaan nipliñhatun,

“Irviginiagitka ilinich iñuuniaqatigilugillu.

Agaayyutiginiagaatña, suli ilinich iñuginiagitka.

17 Taamna pisigilugu, piigitchi akungatniñ,
avittitchi ilinjitniñ, nipliqsuq Ataniq.

Iłksiatinasri qaayuğnaqtuaniñ.

Taatnağupsi akuqtuğisigipsi.

Isaiah 52:11; Ezekiel 20:34, 41

18 Aapagigisigipsitña aasriiñ igñigigisigipsi panigilusriļu,

nipliqsuq Ataniq Sanñipayaaqtuuaq.”

2 Samuel 7:14

7

1 Piqpagikkamaan, piqagñiqapta tamatkuniña akiqsruutauruanik ipqisqaqta uvaptiknik qaayuğnaqtuapayaamiñ timiptigun irrutchtipgunlu. Quyalilakput Agaayyun supayaakun atakkii taluğigikput.

Paul Quviasruktuq

2 Anmautitigut uummatipsigun. Atnianğitchivut iñuich. Killukuaqtitchiñgitchugut iñuñnik. Ivayaqtuiñgitmiugut kisumikunniñ iñuñmik. 3 Uqautigingitchiga taamna patchisigisugusri. Takku uvvaqammig uqautimagipsi piqpaginipusri uummatiptikniñ. Piqatigiksuguk iñuñhaptikni unniñ tuquñhaptikni. 4 Nalupqisruutigingipiağipsi. Pikkutigipiağipsi. Arautiqallapiaqtuña. Iluqaagun ihuilliuğutiptigun quviasrullapiaqtuña.

5 Tikiñjanikaptaunniñ Macedonia-mun iñiqtuqsiñgitchugut. Ihuilliuqtitaurugut qanusripayaakun —nagliksaatitluta ukpiqsriñgitchuanun iqsipkaqhutalu qamuuna. 6 Aglaan Agaayyutim arakhiguuruam tamatkuniña nikatchaktitauruanik tutqiksipkağaatigut Titus aggiqman. 7 Arakkaurugut agğihagan suli arausriaqalhagan ilipsitniñ. Ilaan uqautigaatigut kimmutiqalhapsigun tautugukhña, aliasruutiqalhapsigunlu suli piyummatiqalhapsigun uvamnik.

Taatnaqhña quviasrutluktuña pakma sivuanigñiñ. 8 Aglaktigun tuyuutipkun isrumaalutchaktitkaluağniqapsi, nunuurautigingitchiga. Saiñgisuutiligaluagiga tuyuutma ihuilliuqtitaurallañniqmasri. 9 Tarraasrii quviasruutigingitchaluağiga alianniuhapsigun, aglaan quviasruktuña isrumaaluhapsi simmiğniqmasri. Alianniuhapsi pisuhignigaa Agaayyutim ilipsitñun. Uvagut atnianğitchipsi sukunniñ. 10 Alianniugtuni Agaayyutikun isrummitqiksitchiraqtuq iñuum anniqsuliksrañanun. Taamna nunuurautaitchuq. Aglaan alianaña nunam tikiutriraqtuq tuquğimik. 11 Alianniugtusri nalautlugu alianniugutigitqukkarña Agaayyutim. Taavruma piliqipkağagigaasri nalupqigingiqsitlugu killukuangisilaaqsi, uumigilqsitlugu killuq, iqsigipkağlugu, inuğrugiliutipkağlugu ikayuutihksrağa, isrummiqsitlusriunniñ anasriñjuqsatlasriplugu taamna killuliqiruaq. Qanusripayaakun tautuktikiksi patchisaunğihqsi tamatkuunuuna savaapsigun. 12 Tarraasriiñ tuyuqtuña aglaamnik pisigisruñaqnaqu taamna

iñuk killukuaqtuaq naagaunniñ iñuk atniummiruaq, aglaan sivuğaani Agaayyutim iłitchuqnaqugiga qanutun piqpakstriqaliqsi uvaptiknik. ¹³ Taatnaqhuta taavrumuuna arakkigtigut. Aasriñ kisian arausriaqput, aglaanlu quviatchallapiaqtugut Titus quviasrunniqman, atakkii irrutchigmigun nutaqtikkaupluni iluqapsitniñ. ¹⁴ Takku nangagipsi supayaatigun ilaanun, aasriñ qapınapakngitchipsitıa. Uqautigikkavut supayaat ilipsitñun ilumutuuruut, aasriñ taatnatun nangautigikkavut ilipsigun Titus-mun ilumutuuruuttuuq. ¹⁵ Aasrii ilaan piqpagiliutillapiapsaagaasri itqaqamiuñ tupiksriyummatiqaliqsi, suli pagla'apsiuñ kamaksrihikunlu taluqsrihikunlu. ¹⁶ Quviasruutigillapiağiga nalupqisruutaiqama ilipsigun supayaakun.

8

Ukpiqtuanıruuat Aatchuiłhat

¹ Uvvaasriñ aniqatiut, iłitchuqsritqugipsi iħuaqqutrisaanik Agaayyutim qaisanjanik ukpiqtuanıruuanun Macedonia-mi. ² İhuıllıuqpauragaluıñğamıñ inuqsriullapiağaluaqhutiñlu quviatchauğillapiaqtut, taatnaqhutiñaaıiñ tıgummataıpiagıniqsut suoramiknik. ³ Piyumiñaqtutilaağmikni aatchuğuurut, sipitluguunniñ uqautigaluaqtıtınatıñ. Uqagıyumiñağiga taamna. ⁴ Uqapsaaqtuiñağaatıgıt ikayuutıtılasırıkhutiñ savaakun Agaayyutim iñuiñi. ⁵ Aatchuutıqagtut niğıuğingısaptıgıñ, sıvulliuplugu qaitıltıñ inmiknik Agaayyutmun uvaptıknunlu Agaayyutim pisıłhagun. ⁶ Uvvaasriñ tiliuğikput Titus aullağniñjanıksımapmauñ naatchaqtuaquplugu taamna savaallautaq akunnapsitñi. ⁷ Aasriñ pillautagıniqapsi supayaakun — ukpiqsrihikunlu, uqautıriıłapsıgıñlu, ilısimalıkunlu, piyummatıqalıkunlu, piqpaksriıłapsıgıñlu uvaptıknik — taatnamik tıgummataıtqugipsi aatchuihikun. ⁸ Tiliuqıñğitchuıa aatchuqulusri. Uktuağukkiğiga piqpaksriıliqsi ilumutuupıaqmañaan aatchuğummatıqalıpsıgıñ, ⁹ takku iłitchuğigıksi iħuaqqutrisaa Atannapta Jesus Christ-ıñum. Sumik ayuqsranğitchaluaqhuni, piqutıgıplusri unıtchai umialgutini ikayuğıaqhusri inuqsriıłhagun. ¹⁰ Uvva uqautıgısrıkkıgı aatchuihıpsıgıñ. Nakuutlukkayaqtuq ilipsitñi naatchupsıuñ aullağniıkkıqası ukiutqıq, takku sıvulliuplusri aatchuihikunlu piyummatıqalıkunlu. ¹¹ Kiikaa, naatchıuñ naanniaıħanunaglaan aullağniıkkıqası uqıutqıq piyummatıqagapsi, aatchuğusri pisuqtılaapsitñi piğıkkapsitñi. ¹² Aatchuğıpsı piyummatıpsıgıñ taamna aatchuun akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi. Agaayyutim aatchuitqugaasri piğıkkapsitñi, aasriñ piğingısapsitñi. ¹³ Nunurisunğitchipsi aatchuiğımun qağavriuraaqtıllugıch atlat aatchuihikun. ¹⁴ Pakma sıppakuuqtuaqtusri. Taatnamik ikayuiyumiñaqtusri inuqsraqtuanik. Aquvatıgıñlı sıppakuuqtualıgımiñ ikayuğısıgaasrıpsıuq inuqsralıgıpsı. İñupayaağlı piqagımuuq inuğıkkagımiñik. ¹⁵ Aglausımaruatun uqalığni itna, “İñuk katıchıvaaıħaktuaq sıppakuutlaıtchuq, aasriñ iñuk katıchıvaaıħanğıtchuıaq inuqsraqanğıtchuq.”

Titus Pıqatıñılu

¹⁶ Quıyagıgıga Agaayyun qaitchıruaq Titus-mun piyummatmik piyummatıgıkkaptun ilipsitñun. ¹⁷ İlumutun Titus-ıñum akuqtuğaa pıtchuksaağutvtut. Utlagıpiıağatağasri. Sıvunniqsuq taavrumıñıa

inmiñik. ¹⁸ Tuyuqaqmiugut aniqatmik piqasriqlugu nangautiqaqtuamik iluqaitñi ukpiqtuanuruani quliaqtualhagun tusraayugaagiksuumik. ¹⁹ Aasriisuli, ukpiqtuanuruat piksraqtaaginigaat iglauqatigitqupluta ilaanun tikiutigtuptigin taapkuua aatchuutit maniich. Savaqaallaptigun taavrumuuna kamasruḡikput Atanguruuq Agaayyun aasriiñ ilisimanaqsiplugu ikayuiyumaliqput. ²⁰ Qaunatqiaḡiguktugut kisumununniiñ iñuḡmun pasritqungitluta aḡalaḡaptigun taapkunija mikturuanik aatchuutinin. ²¹ Piyummatiqagtugut nalaunḡaruakun, kisian Atanguruam qiiñihani ingitchuaq aglaantuuq qiiñihatni iñuich. ²² Piqasriqhutik taapkuak iññuk tuyuqaqmiuguttuuq aniqatiptiknik. Uuktuagaaluaqaptigu akulaiqlugu ilitchuḡigikput ukpiḡnaqtuanutilaana. Pakma piyummatinipsaaqtuq ukpiḡiliutiapiaqhusri. ²³ Nallipsi apiqsruutigikpaunḡ Titus, piqatigigiga savaqatigiplugu ikayuiḡaptikni ilipsitñik. Nallipsipsuuq apiqsruutigikpagik atlak aniqatiuvuk, uqqiraqtigigaik ukpiqtuanuruat, aasriiñ kamasruḡaak kamanautaa Christ-ḡum. ²⁴ Taatnamik qiiñiqitichumagiksi ukpiqtuanuruapayaanun piqpakstriapiaḡisi uqqiraqtinik sulii nalaunḡaḡha nangaqapsi taapkununa.

9

Iirat Ukpiqtuaqatinun

¹ Iitchuḡigiga aglaktuksraunḡisilaaga uumuuna aatchuutitigun pisigilugich Agaayyutim iñui. ² Atakkii ilisimagiga ikayuiyumaliḡisi. Uqautigillautaqsimagipsi ukpiqtuanuruunun Macedonia-mi ilipsi ukpiqtuanuruasii Achaia-mi itqaniaḡniḡusri aatchuutilaapsigun uqutqik. Piyumalaalipsigun iñugiaktuat aḡalataurur aatchuisukhutinḡ. ³ Aasriiñ aullaqtitkitka aniqatiuvut. Itqanaitqugipsi aatchuiḡiksrapsigun. Uqautigillautagaḡipsi itqanaitkisiñiḡusri. Aasriiñ taamna piilaanḡutqungitchiga. ⁴ Aasriiñ Macedonia-ḡmiut agḡiqpata maligluḡa iitchuḡigumitruḡ itqanañḡisilaaqsi, kannutchakpiaqtugut, ilipsipsuuq, nalupqinaiqsruutigilaanikmipkaḡhusriḡu uqagillautaqhusriḡu. ⁵ Tarra isrummiḡsuḡa aniqatiuvut pitchuksaagukḡugich tikitquplusri sivuani agḡiḡiksrapta. Iñijisa itqanaiyagisigaat akiqsruutigikkaḡsi, sulii aatchuḡummatiqaqugipsi nunurausruḡaḡasi.

⁶ Itqaḡlugu una, iññuk nautchirriiruaq iñugiapiangitchuanik nautchiaksranik katitchiñiaqtuq iñugiapiangitchuanik, aasriipsuuq iññuk nautchirriiruaq iñugiaktuanik katitchiñiaqtuq iñugiallapiaqtuanik. ⁷ Iñnullaa aatchuḡli sivunniutaagun isrummatmi, tigrammatigalugu pisuḡaqani sulii nunurikkausruḡaqani. Agaayyutim piqpagigaa iññuk aatchuḡuuruuq quviasrukhuñi. ⁸ Aasriiñ Agaayyutim aatchuḡumiñagaasri sipillugu inuḡikkaḡsi, ataramik sippakuuqtualigusri. Aasriiñ aatchuutiksraqatlasrigisirusri savaallautapayaanun. ⁹ Aglausimaruatun Agaayyutim uqalhani, “Nunniuqti siamitmatun, iññuk aatchuiñiqsuq suuraḡmiñik siqñataitluni inuqsraqtuanun.

Taapkuua itqaḡigisigaat ilaan iluaqquataa taimuḡa.” *Psalms 112:9*

¹⁰ Agaayyun aatchuḡuuruq nautchiaksranik nautchirriiruamun qaqqiamiglu niḡiksranik. Taatnatun ilaan iññugiaksiñiaḡai suurat piḡikkasri aasriiñ aatchuutitlasriyumagiksi atlanun inuqsraqtuanun. ¹¹ Inuqsrangigñiaqtusri supayaakun tigrammataiḡipsigun. Tarra savaaptigun iññuich quyyatiqaḡniagaat Agaayyun. ¹² Savaapsi

ikayuǵaluǵniǵai inuqsriugluqtuat Agaayyutim iñunĵi, aglaan taavrumuunaptuuq iñugiaktuat quyyatiqallapiǵniǵaat Agaayyun. ¹³ Savaapsigun nalupqinaigñiǵiksi ukpiqsriǵiqsi Christ-kun, aasriǵi iñuich ikayuusriaqatut nangǵisigaaat Agaayyun tupiksriǵiǵisigun tusraayugaǵiksuumik suli tigumataiǵapsigun ilinĵitñun suli iluqanĵitñun atlanun iñunĵun. ¹⁴ Aasriiñ iniqsruutiniǵaasri piqatigisrukhusri pisigiplugu kamañaqtuaq iluaqqutaa Agaayyutim qaisaǵa ilipsitñun. ¹⁵ Quyyan illi Agaayyutmun uqautigilgunaitchuatigun aatchuutaigun.

10

Paul Patchisaiññiruq Savautriǵiǵimiñi

¹ Uvaǵa Paul. Inĵigipsi Christ-ñum agganǵiǵimigun piisaangǵiǵimigunlu. Taluqsraliǵuunigipsitñja piqatau'ama ilipsitñi, aglaan piqataungitñama ilipsitñi taluqsraiññiǵipluǵa tuyuqtuutipkun. ² Nunuriyumifñaitchipsitñja taluqsraitquluǵa nayuutiguma ilipsitñi. Sivunniqsuǵa ak-illiqsuǵukluǵich tamatkua uqaqtuat iñuuniusriqǵaǵniǵipluta nunam iñuisun. ³ Iñuuniǵaluǵanĵapta timigikkaptigun anuyangitichugut nunam iñuisun. ⁴ Anuyautivut anuyautigingitichai nunam iñuiñ, aglaan atuǵikput Agaayyutim sanñiqpauraǵa akiilipluǵich iluqaisa tamatkua akilǵiǵisuutiruat [tusraayugaǵiksuumun]. ⁵ Piyaaqquqtaǵivut uqavaaǵutipayaat niaquqtusriǵihatlu iñuich takku taatnatichich iñuich sappugaturut atlanun ilitchuǵiǵiksranaññi Agaayyutmik. Isrummitqiksitkivut iñuich Agaayyutikun tupiksritlasripluǵich Christ-mik. ⁶ Anasriññuqsaiǵhiñnaǵuqtugut tupiksruutaitchuanik, ilitchuqsripqauraǵupta tupiksriyumalipsitñik ilipsitñik.

⁷ Qiñiǵhiñnaqtusri sunik qaalhiñakun. Kiñapayaaq ukpiqsriñiǵumi piginiǵluni Christ-ñum isrummatigitiǵigliuǵ. Piǵinigiǵumi Christ-mun taatnatuntuuq pigipmigaatigut Christ-ñum. ⁸ Uqavigaaǵutigillakkaluǵupkuunniñ sanñiqutiqaǵiǵi Agaayyutim qaisaǵa uvaptiknun kannusruutigiyumifñaitchiga. Ilaan uvaptiknun ikayuqugaasri makitatlasritquplusri Christ-kun. Taavruma sanñiqutiqaǵiǵum piyaqquqtaqtitchumiñaitchaasri. ⁹ Iqsisaaǵungitchipi tuyuqtuutipkun. ¹⁰ Ilañich iñuich uqǵniqsut, "Tuyuutmiñi uqalguruatun ittuq, aglaan nayuutikami irrusriqǵaǵuuniusuq sayaitchuatun, uqautriǵhasuli suilaton itluni." ¹¹ Taatnatichich iñuich isrummatigilitruǵ una, aglaan savaǵisruugivut uqautigikkavutlu aglakkavutlu inĵapta naagaqaa piiñĵapta. ¹² Ilaǵisuutiyumanǵitichugut tamatkununa iñunĵun unniñ atriliummatiluta uqǵuuranun nakuuniraaqhutin. Uuktuutiqaǵhiñnaqtut inmiknun naipiqtuutiplitinlu. Kanñiqsisaiǵiǵitñ qiniǵtitkaat uuktuutigiǵiǵi'aminĵ avatmun naipiqtuutiǵi'aminlu. ¹³ Uqavigaalǵunǵitichugut uvaptigun aglaan uqaviutigilhiñnaugikput savaaksriusriqput Agaayyutmiñ; taavrumuuna ukpiqsritlasrirusri savaaptigun. ¹⁴ Qaanǵalautranǵitichugut uqqaqapta ilaǵinipluǵsri savaaptikni. Takku tikiutiqqaǵikput tusraayugaǵiksuaq Christ-kun ilipsitñun. ¹⁵ Uqaviutigingitichikput atlat iñuich savaanĵat. Aglaan niǵiugaǵigikput una, ukpiqsriǵiqsi sanñisikpan siamitlasrigisigikput tusraayugaǵiksuaq avanitchiapsitñun itlanun. ¹⁶ Quliaqtuaqatlasrirugut tusraayugaǵiksuumik nunaaqqiñi atlani. Uqavigaaǵutigisrunǵitichikput savaǵianikkañat atlat iñuich nautchiiviñmikni. ¹⁷ Iñuk uqavigaaǵniǵumi, uqavigaaǵutiǵiǵi Agaayyutmik kisanik. ¹⁸ Agaayyutim akuqtuumatlaitchaa iñuk

uqavigaaqtuaq inmiñik nakuuniraaghuni aglaan ilaan akuqtuğisigaa iñuk nakuugikkani.

11

Paul-lu Uqqiraqtinñuaqtuallu

¹ Uvvatuaq Agaayyutikun anuqsrutuuraallaksitñja kinnanaaqtuatun itkaluağniğuma. Anuqsrutillañniapiaqsitñja! ² Takku siqñagipiağipsi Agaayyun siqñasripmatun ilipsitñik. Atrigaqtusri ipqitchuatun ilaqaatnikkumaaqtuatun qaiññiakkaptun atautchimun ilaqaatiksramun, taamna Christ-ñuruq. ³ Nuyuaqqtigipsi isrummatisi qaayugnaqsiviaqtut suli killukuagutipkakkauviaqtusri ilumutuuruamiñ piqpaksriñiğmiñ Christmun, atripluğu nimigiaq kinnitñiktuaq Eve-mik pisaasruğmigautmigun. ⁴ Uvvaami iñuk agğiguni quliaqtuagaqsikpan atlamik Jesus-mik quliaqtuağingisaptiknik, naagaunniñ akuqtuigupsi atlamik Irrutchimik tusraayugaagiksuamiglu akuqtuağianikkapsitñiñ, pitchigiağisiruatuñ irrusriqaqtusri. ⁵ Kiñulliqpianuğniñasrugiruña tamatkunakñja qaukñinasrugiplutiñ uqqiraqtauruaniñ. ⁶ Iliasaqsimaruatuñ uqaqtaulguitchaluağuma, ilisimaruña sumik uqaqtilaamnik. Qiñiqtitkikput taamna nalupqinaiqługu ilipsitñun supayaakun. ⁷ Killuqsautauñiqpa uvañnun atmuktiqama kivigukhusri quliaqtuağnirağaluña tusraayugaagiksuanjanik Agaayyutim akiilaaqłuña? ⁸ Ivayaqtuiruña atlaniñ ukpiqtuanuruaniñ akuqtui'ama ikayuutaatnik savautriħiksraptiknun ilipsitñik. ⁹ Nayuutiħamni ilipsitñi, inuqsriuliqama iħuilliuqtitchiñğitchuña kisumikunniñ. Aniqatiut agğiqamiñ Macedonia-miñ qaitchaat inuğikkapayaaga. Supayaakun akiyausrungitchuña ilipsitñun. Qaunatqiağikkisigiga taamna. ¹⁰ Christ uqağupmatun ilumutupiaq taatnatuntuuq uqağipmigiga ilumutuuruuq. Kia-unniñ iñuum nunañani Achaia-m nutqaqtitchumiñaitchaa uqavigaagutiqahiga quliaqtuaqama akiilaagłuña. ¹¹ Suvaata quliaqtuaqpik akiilaaqłuña? Piqpagingiññivisi? Agaayyun ilisimaruq piqpagillapiaqtilaapsitñik.

¹² Savaagikkağa savaagituiñagisigiga, [amiami quliaqtuaqtuiñagłuña akiilaagłuña]. Taavrumuuna nutqaqtitchukkitka tamatkua uqavigaaqtuat savaaqağniplutiñ Agaayyutim savaañjanik, tuvrapiaqługu uvagut surağalıqput. ¹³ Taatnatchich iñuich tanjilaakun uqqiraqtaurut. Kinnitñiñniaħikun savaaqaqtut, qinñagmikkun atlañuğuurut iliplutiñ uqqiraqtaisuñ Christ-ñum. ¹⁴ Taatnaluasru! Uvvataku tuunğaq inmiñik qinñaniktağupmiuq israğulgatun qaumam. ¹⁵ Taatnamik quviğusruutiksraunğitchuq tuunğaum savaktai qinñaniktaqpata nalaunjaruaħum savaktaisun. Isruksrautaat taimanıgu nalliusri-aqağisiruq maligullugu savaañjat.

Paul-ñum Nagliksaağutaa Uqqiraqtaupluni

¹⁶ Uqautitqigłapsi, isrummatiginasritñja kinnanaaqtuatun inniłuña. Kinnanaağniğaluağupsitñja akuqtuqsitñja taatna, uqavigaaqtual-lakkumuunali mikiruoramikunniñ. ¹⁷ Uqautigikkağa tamanna pitqutigingitchaluağaa Atanğum Agaayyutim. Uqavigaaqama kinnanaaqtuatun ittunja. ¹⁸ Qiñiqħugich iñugiaktuat uqavigaagutiqağuuħat nunakñaqtanik sunik, uvañaptuuq uqavigumiñaqmiuñja. ¹⁹ Takku anuqsrutiragisiri quviagipluguunniñ kinnanaaqtuat, ilipsitñik isrumatunivagillapiaqhusri. ²⁰ Iħatchiğupmiusri iñuum savaktaagrugipmasri,

aqsaktuagmasriġu kinniplusri, nunuriragaqmasriġu savautitqupluni, kamanagniraaqman, suksraungiqmasriunniiñ patiktuqmatun kigiñapsigun. ²¹ Isrumasragnaqtusrilū sayaitchuanunipluta suli taatnatun anjalatchiñgiñnipluta. Kanñunaagniaqpisa! Kiñapayaaq taluqsraitluni uqavigaatlapman, taatnatuntuuq piyumiñaqmiuñ—uqaguraaqtuñasuli kinnanaaqtuatun. ²² Ilinich Hebrew-ñuniqpat? Uvanjaptuuq. Ilinich Israel-aagmiñuniqpat? Uvanjaptuuq. Kinjuviaginiqpagich Abraham-ñum? Uvanjaptuuq. ²³ Ilinich savaktigivagich Christ-ñum? Uvanjaptuuq, aglaan savaktillautautluktunja ilinjitñiñ —uqagugaaqtunja suli kinnanaaqtuatun. Savaaqatlukmiuñ sakuullapiaqlunja, isiqtakatautlukmiuñ, ipiqaqtuqsiumiuñ atqunaq, tuqqutitqayaqtaqlunja iñugiaktuami. ²⁴ Tallimaniaglaan ipiqaqtuqsiruñ Jew-ñuruaniñ, malgukipiani ipiqaqsagnigni inullakugu atautchimik. ²⁵ Piñasruniaglaan anau-miksiuruñ anautanik, atautchimi miġuqtukkauplunja uyağanik, piñasruniaglaan umiaqpaiyaqtautiplunja, unnuaglu uvluglu naaplugik tiktauplunja tagiumi, ²⁶ akulaiqlugu iglauħamni navianaqtuakuaqlunja uliqpanniñ tigliñniaqtiniñlu, navianaqtuakuaqlunja Jew-ñuqatimñiñ Jew-ñungitchuaniñlu, navianaqtuakuaqlunja nunaaqqiñi suviksraillaamilu tagiumi, navianaqtuakuaqlunja tamatkunakñ taniġilaakun aniqatauruaniñ, ²⁷ minguqtaagugataqlunja sakiqnaġlu iglutuqlugu, akulaiqlugu siñiktuangiqunja, nigisuksiuplunja imiguksiuplunjalu, iñugiaktuami niqik-srailliuqunja, atnuġailliuqunja itriġruami. ²⁸ Avataatigun tamatkua sut kigiñniġvigiragigiga uvlugaġipman isrumaaluutiqaġiga ukpiqtuanjuranun. ²⁹ Nalliqsi sayaitman ukpiqsriġmigun, uvanjaptuuq ikpigipmiragigiga sayailliuħa. Nalliqsi killuqsagtitaupman qiniqautisruugitka taatnaqtitchiruat. ³⁰ Uqavigaaqtuksrauguma, uqavigaagutiqagñiaqtunja tamatkuninja qiniqtitaniñik sayairrutma. ³¹ Agaayyun Aapagikkana Atannapta Jesus Christ-ñum, iñuich kamaksruqtaksragikkanañ qanjavak taimunja, ilisimaruq sagluuqtuangañisilaamnik. ³² Damascus-miitnama, kavananjata umialgum atiqatuum Aretas-mik qaunaksriġiqsuġaa nunaaqqia Damascus-ñum tigurautquplunja. ³³ Aglaan ikiplunja aguupmanmun atqaqtitkaatñja igalikun katchimi aasriñ annaktitlunja ilaaniñ.

12

Paul-ñum Qiñiqquurañi suli Agaayyutim Sagviqsitanj

¹ Uqavigaaqtuapsaallaktuksrauruñ sunnautiginġitchaluanñaan. Aglaan uqautiginiagitka qiniqquraat sut Atanguruam sagviqsitanj. ² Iļisimagiga anun ittuq Christ-kun. Akimiaguuatlat ukiut pianikmata mayuutrauruq piñayuatnun qilaich. (Timituummaan naagaqaa timailaaqhuni nalugiga, aglaan Agaayyun ilisimaruq.) ³ Suli ilisimagiga taamna anun mayuutrautillaanjanik inaatnun ayuruat. (Timituummaan naagaqaa timailaaqhuni nalugiga, aglaan Agaayyun ilisimaruq.) ⁴ Aasriñ taamna anun aullautikkaukami pakmunja, tusraaruq sunik uqagilgunaitchuanik uqautchimigun, suli iñuum uqautigiraksraingisanjñik atlanun. ⁵ Uqavigaagutigiymuñiñagaluagiga pisigilugu taamna iñuk, aglaan uqavigaagumiñaitchuñja uvapkun, kisanik sayairrutipkun. ⁶ Aasriñ uqavigaatlagaluqunja, kinnanaqtunja itchunġitlunja, uqagnaqtunja ilmun ittuamik. Pakmaaglaan uqangiqsunja taatna. Ilisitñun isrumagitluqunġitchiga avataagun qiniikkaqsi naagaqaa

tusraakkaqsi uvamniñ. ⁷ Suli atchiksuaqupluŋa tamatkunuuna quviqnaqtuatigun sagviqsautigun uvaŋnun, kakitlağnaq qaisauruq timimnun. Taamna kakitlağnaq uqqiraqtigigaa tuungau. Ilaan naŋniğaana kamasraaqungitluŋa uvamnik. ⁸ Piŋasruniaglaan ikayuqtisriuğaluqtuŋa Agaayyutmun, taamna pilguirrutiga piiquplugu uvaŋniñ. ⁹ Uqautilhiŋağaana, “Iluuqutriğiga naamaruq ilipnun, takku saŋŋiga naamasrisuuruq sayaiŋliuqavich.” Taatnamik quyagiliutipsaağiga pilguirrutiga, Christ-ŋumli saŋŋia itchumuqu uvaŋni. ¹⁰ Taatnaqluŋa Christ piqutigiplugu quviasruguuruŋa sayaiŋliuğimi, pisaayugautauhiğimi, sakiqniuhğimi, nagliqsaaqtitauhiğimi, ihuŋliuqtitauhiğimi, takku sayaiŋliuqama sayakturuŋa.

Paul-ŋum Isrumaaluutigigai Ukpigtuanuruat Corinth-mi

¹¹ Uqaqtuŋa kinnuqtun uqautikapsi tamatkunina, aglaan ilipsi uqaqusraaqtuŋa taatnatun. Ilipsi uqağiraksrağaluapsitŋa nakuuruakun. Atakkii kiŋulliqpiaŋuluŋa ingitmiuŋa tamatkunakŋa uqqiraqtillau-taungitchapsitniñ, suungitchaluaŋŋağma. ¹² Iitichuqutai uqqiraqtip-iaqtuam savaaŋurut akunnapsitni anuqsrukun, iitichuqutitigunlu quviqnaqtuatigunlu suli saŋŋipluni savaatigun. ¹³ Qanuqhusri piviagiŋiŋiŋivisi atlatun ukpigtuanuruatun naŋitaqanğitŋama ilipsitniñ iŋuuniutiksrapkun? Natqigusrimaallaŋniaqsitŋa killukuagağasrugigupsitŋa.

¹⁴ Piŋayuatni tikitqattaalhiŋaaguqtuŋa ilipsitnun. Akiyayumiŋaichuŋa ilipsitni, takku pakaaqanğitchuŋa sunik pigikkapsitni aglaan ilipsi, taatnatun ililgaat sunnaŋniutriruksraungitchut aŋayuqaamnik, aglaan aŋayuqaat piraksrağigaich ililgaatiŋ. ¹⁵ Quyyatigipiagiga ikayuutikiga supayaakun qaisimaaqluŋalu ilipsitnun. Uvvami piqpagiliutillapiagiŋipsi taatnatun, piqpagiraksrağigipsitŋaptuuq. ¹⁶ Iŋisimagaluahusri, natmaungitchuŋa ilipsitni, aglaan ilasri uqaqtut ilinipluŋa pisaasruqtuatuŋa manniugitniŋniagiŋipluŋa ilipsitniñ kinnisipkun. ¹⁷ Ivayaqtuğniqipisi nalliatigun iŋuktigun tuyuğirağakkapkun ilipsitnun? ¹⁸ Pitchuksaağiga Titus utlaquplusri, suli piqasriqlugu aniqatmik iŋisimakkapsitni. Titus-ŋum ivayaqtungitchaasri, takku isrummatiqagtuguk iŋuuniusriqaqhunuk atiruamik. ¹⁹ Tuyuutipta isrumapkağuknağasri lu kiuniağniplugich akitŋautiŋich iŋisautriŋuatu. Uqaqtugut sivuğaani Agaayyutim takku savautigikput Christ. Piqpagikkamaan, iluqaagun savaagikkaptigun makitammaagiksitqugikput ukpiqsriqi. ²⁰ Anayasruutigigiga utlakkupsi iŋuuniakiqanğiŋiŋasrugilusri alğasruutigikkapkun suli itmiŋluŋa niğiuğingisapsigun. Anayasruktuŋa uqavaağasrugalusri, siqŋakkutiqağasrugalusri, qiniğusri, iğliktulusri, piğiitchuakun uqautikkutilusri, saŋurrutilusri, qutchigihikun niaquqtusrilusri, atausriummataiğusri. ²¹ Anayasruktuŋasuli utlatqikkupsi, Agaayyutimnun atchiksillapiaqtiğisrağa sivuqqapsitni, takku qirratiginiagitka iŋugiaktuat killuqsaniktuat sivuani isrummitqiniŋiurasruŋaqatiŋ uvuŋanunaglaan qaayugnaqtuamiñ, sayuŋağimiñ, suli timim pisuŋnautaaŋi malinŋuğutiŋu.

13

Aqulliich Kiliktuutit Iŋammiuğutitlu

¹ Uvva piŋatchiğitka utlautiğima ilipsitnun. Itqağilugu, “Kiŋaunniñ iŋuk pasikkutiqaqpan iŋuŋmun iŋisimariqaqtuksauruq

malgũn̄nik naaga piñasrunik nalupqisrunġitchuanik ilumutuulhagun patchisim.”² Kilianikkipsi nayuutikama tugliani, aasriiñ kiligukkipsi aglaktigun nayuutingiñamni. Uqautianiksima'apsi taimmani uqautigitiñiaġiga iluqañitñun killuliqiruanun sivuani: utlautitqikkuma qaġanayaagũtiyumiñaitchut.³ Nalupqinaigũkikkiksi Christ-ñum uqaġuulha uvapkun. Nalupqinaigumiñiaġiksi umuuna, Christ-ñum silġiqsuqmasri sayaitchuanunġitchuq, aglaan sanñiqapiaqtuq ilipsitñi.⁴ Kikiaktuutraukami sayaitkaluaqtuq, aglaan iñuutqiksitkaa Agaayyutim sanñimigun. Taatnatuntuq sayaitchaluagtugut ilaaton, aglaan ilitchuġipkaġipsi iñuuniaqtilaaptiknik Agaayyutim sanñiagun Christ-tun.⁵ Qanuqitilaaqitchi uuktuġusri ilipsitñik iñuugaluqmañapsi ukpiqsriñikun. Iñisimanġitpisiun̄ Jesus Christ itilaña ilipsitñi? Qiñiaġtinniaġiksi agaayyutikuagũpsi—ukpiñjuanġisuagũpsi.⁶ Aglaan uvvatuq ilitchuġisriun̄ agaayyutikuagũtilaaqput.⁷ Agaayyutigipsi savaaqaqunġitlusri pigiitchuamik. Qiñitlutunġitchikput nalaunñaniñluta. Aglaan savaaġiraksraġigiksi nalaunñaruaq, inuqtuutigaluaqmatun ilirugutunniñ.⁸ Takku akililiqsunġitchikput ilumutuuruuq aglaan savahhiñiaqtugut pisigiplugu ilumutuuruuq.⁹ Quviasrugaqtugut sayaitñapta aasriiñ sanñisi'apsi. Iniqsruutigipsi nalaunñasripkatqiliksraqsigun agaayyutikuakipsigun.¹⁰ Taatnaqluñ aglakkitka tamatkua nayuutingitñama ilipsitñi. Utlautianikkuma suammatisrunġitlusri atuqapku sanñiqutiqañiq Agaayyutim qaisaña uvañnun. Taavrumuuna sanñiqutiqañikun makitatqugipsi, piyaqquqtaġunġitchipsi taavrumuuna.¹¹ Aniqatiumaan, aqulliuplugu, uvvatuq Agaayyutim maliguaġlisi. Iħuaqsruġlugich piqutisri kamagilugillu pitchuksaagũtitka, anġigutilusri avatmun qiñiuiñiaqautilusriħu, Agaayyutimli piqpaksriruam uvaptiknik qiñiuiñiaqautitchiruamlu nayuġumagaasri.¹² Paġlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutilikun.¹³ Agaayyutim iñupayañiñ nayaaññanik tuyuġasri.¹⁴ Uvvatuq iħuaqutrisaan Atanġuruam Jesus Christ-ñum, sulī piqpaksrīħan Agaayyutim, sulī piqataulħan Ipcqitchuam Irrutchim nayuġlisi.

Paul-ŋum Tuyuutai Galatia-ġmiunun

¹ Uvaŋa Paul. Uqqiraqtaunġitchuŋa iŋuich pisulhatigun. Aglaan Agaayyutim Aapauruam anjpkakkaŋan Jesus Christ tuqunaruaniŋ pik-sraqtaagigaanċa tuyuġipluŋa uqqiraqtautqupluŋa. ² Aglaktuŋa taavru-miŋa tuyuutmik ukpiqtuanuruapayaanun Galatia-mi. Ukpiqtuanuruat aniqatit uvani tuyuqmiut nayaanŋanik. ³ Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ atannapta iħuaqqustillanġiaġlisi suli tutqik-sillusi. ⁴ Jesus qaitchuq iŋmiŋik piqutigiplugich killuqsautilvut annautisukhuta marrumakŋa pigiitchuamiŋ iħuunialiptikniŋ maligutlugu pisulħa Agaayyutim Aapagikkapta. ⁵ Taatnamik Agaayyun kamagilakput taimuŋa. Amen.

Tusraayugaagiksuaq Atautchiiħauruq

⁶ Uvaŋa kaŋiqsiħiaġukkiga una, Suvaatatai ayaktiġniqpiŋsiunġ Jesus akuqtuŋanikapsi sivuani anniqsuqtiksrauplugu. Iħuaqqutriħiġmigun tuqħuġaasi piqatautquplusri ilaani Christ-kun, aglaan naalaġnirusi atlamun tusaayugaagiksuumun. ⁷ Uvva, atlamik tusaayugaagiksuumik piitchuq! Aglaan ilaŋisa iŋuich alapititkaasi atlanġuqtatġiaġluġu tusaayugaagiksuaq Christ-kun. ⁸ Quliaqtuaġutigipsi tusaayugaagiksuumik nalaunŋaruakun. Aglaan ilaŋisa iŋuich uqautiġaasi atlanġuqħuġu. Uvagut naagaqaa isaġulgum qilaŋmiŋ uqagiguptiġu atlanġuġlugu nalaunġanġitchuq. Agaayyutim piyaqquġligich quliaqtuaqatuaat atlanġuqħuġu. ⁹ Uqautiġitqinħiaġiga uqautiġikkaġa sivuani, Quliaqtuaqaiqput tusraayugaagiksuumik nalaunŋaruakun akuqtukkaqsi, aglaan atlat iŋuich quliaqtuaġigaat atlanġuqħuġu. Agaayyutim suksraunġiqsinniaġai taatnatchich iŋuich qanapak taimuŋa. ¹⁰ Quliaqtuaġikapku tusraayugaagiksuaq quliaqtuatlaitchuŋa quyalisulħiaġlugich iŋuich. Savaktauruŋa Christ-mi. Taatnaqħuġuasiħiŋ pisuqtulaaptun quyalisulħiaġiga Agaayyun. Uvaŋa quyalitħiŋnianġitchuŋa iħunġik.

Qanuqhuni Paul-ŋum Uqqiraqtiġuqtılaanċa

¹¹ Aniqatiumaan, ilitchuġitquġipsi uumiŋa, tusaayugaagiksuaq quliaqtuaġikkaġa iħunġniŋ iŋitchuq. ¹² Atakkii akuqtunġitchiga iħunġniŋ, naagaqaa kia-unniħiŋ ilisauntingitkaanċa, aglaan akuqtuġiga tusaayugaagiksuaq Jesus Christ-ŋum sagviutipmaŋa. ¹³ Tusaagiksi qanusutilaagċa iħuk iħuunġaġma Jew-ħuruat ilitqusiatiġun. Pisuqtulaaptun nagliksaaqtitatka ukpiqtuanuruat Agaayyutmun suli piyaqquġniaqħuġich ilunġuktaitħuŋa. ¹⁴ Kamaksritħukħuŋa Jew-ħuruat ilitqusiatic iħuġiaktuaniħiŋ iħuunqatiumniħiŋ, piyummatigillapiaqħuġu ilitqusiatic sivulliapta. ¹⁵ Agaayyutim iħuaqqutriħiġmigun piksraqtaagigaanċa savautitqupluni anigaluqtitnaŋa. ¹⁶ Nakuunasugigaa sagviiħiksrani iġħiġmiħiŋ uvamnun quliaqtuaġitquplugu tusaayugaagiksuaq Jesus-mik Jew-ħunġitchuanun. Taatnaqħuŋa ikayuqtisiunġitchuŋa iħunġniħiŋ. ¹⁷ Jerusalem-munġitchuŋa taapkununċa uqqiraqtaunaniktuanun sivumni aglaan qilamiksullapiaqħuŋa Arabia-mukħuŋa. Kiŋuagunaasii utilitħuŋa Damascus-mun.

¹⁸ Jerusalem-mukħuŋa piŋasut ukiut aquatiġun qinħiaqħuġu Peter nayuutipluŋaasiħiŋ ilaani akimiani uvluni. ¹⁹ Qiħiŋitkitka atlat

uqqiraqtit kisan James, nukatchiagikkana Atanguruam. ²⁰ Aglaatka sagluuqtuanunitchut. Sivugaani Agaayyutim uqaqtuna ilumutuuruamik. ²¹ Kinuagan Syria-muktuna Cilicia-munlu. ²² Ukpiqtuanuruat Judea-mi ilisimanjtkaatna kigiñapkun. ²³ Ilinisa tusaadhiñaagaatna itna, "Taamna inuk naglikaaqtitigikkaqput sivuani piyaqqugñiaqñugulu ukpiqquvtut aglaan pakma quliaqtuağiliutinigaa ukpiqqun inmiñik." ²⁴ Aasiin ilinisa nangagaat Agaayyun piqtigipluna.

2

Paul-ñum Akuqtukkauha Atlanun Uqqiraqtinun

¹ Aquatigun akimaiguutailat ukiut Jerusalem-mun utilgitchuna piqasiqluna Barnabas-mik, sulii aullautripluna Titus-mik. ² Aullaqtuna Agaayyutim aullatqiqupmana. Sivulliuqtauruat ukpiqtuanuruani suk-sraağitñitqungitkitka quliaqtuağianikkammik sulii quliaqtuağiniakkammik. Taatnamik ilitchuğipkağitka tusaayugaağiksuamik quliaqtuağikkammik katimmatillakmatna. ³ Kia-unniin nunuriñianjtkaa tuvaagaatiga Titus nalunaitjutchiqulugu Jew-ñunjtikaluaqtitlugu. ⁴ Ilinisa ukpiqsriññaqtit Titus taatnaquniğaat. Iliutiniqsut nalunautchiplutin naipiq-tuğniadhiñaqhuta. Ilitchuğisukkaat patchisailiqput Jesus Christ-kun Jew-ñuruat maligutaksrañitñi. Aasriin savaktaagrugiliutitqiqugaatigut Moses-ñum maligutaksrañitñun. ⁵ Taatnaqugaluaqtitluta malinñuğutingitchugut takku inuunnaquplusi maligullugu ilumutun tusaayugaağiksuag. ⁶ Tamatkua kamagikkauplutin sivulliuqtauruat ilarağainitchut sumik quliaqtuağikkammun. Taamna nipliuttutigigiga atakkii uvamnun taapka sivulliuqtauruat itmiut atlatun inuktinun. Sivugaani Agaayyutim kiñaunniin nakuutlunjtichuq atlanin inunñi. ⁷ Aglaali ilitchuğigaat Agaayyutmun uvanalu Peter-lu quliaqtuaqulipuk tusaayugaağiksuamik, uvanalu Jew-ñunjtichuanun aasiili Peter Jew-ñuruanun. ⁸ Agaayyutim Peter uqqiraqtiguqtitkaa Jew-ñuruanun, sulii uqqiraqtiguqtitluna Jew-ñunjtichuanun. ⁹ James-lu Peter-lu sulii John, kamagikkauplutin sivulliuqtauruat, ilitchuğigaat Agaayyutim qaitchiha uvamnun uumiña savaaqaligmik. Akuqtuqhunuk ilaligaatiguk uvanalu Barnabas-lu. Tarra anjgutirugut quliaqtuatlasiplunuk tusaayugaağiksuamik Jew-ñunjtichuanun aasiili ilinich Jew-ñuruanun. ¹⁰ Injhiñağniqsut itqagitquplugich inuqsraqhutin ukpiqsriuruaat Jerusalem-mi, taatna taamna piyummatigisuugaluakkağa atuumatquplugu.

Paul-ñum Natqiksruğaa Peter Antioch-mi

¹¹ Aquagun Peter Antioch-mukman akililigiğiga inuğiaktuat ukpiqsriuruaat takkuatni atakkii killukuagñiqsuq. ¹² Itnauvva Peter killukuagtuq. Peter Antioch-mun aggianikman niğiqatausuugaluagñiqsuq ukpiqsriuranuplutin Jew-ñunjtichuani. Aglaan ilanich James-kuayaat tikimata Peter-m iqsigiliutinigai inuich isumaqaqtuat inunñun nalunaitmiutchiğugich. Taatnamik Peter piğñiqsuq inmiñik Jew-ñunjtichuani niğiqatiginaiğugillu. ¹³ Atlat Jew-ñuplutin ukpiqsriuruaat ilaliutiniqsut Peter-mun niğiqataunaiğhutin Jew-ñunjtichuani taimmaasriin ukpinñuagtiğuhutin. Unniin Barnabas malinñuğutipmiñiqsuq Peter-mun. ¹⁴ Ilitchuğikapku inuunianjhat tuvrağlugu ilumutuuruana tusaayugaağiksuam uqaatigiga Peter sivugaatni iluqanisa, "Jew-ñugaluagtuutin aglaan inuunnaqtutin Jew-ñunjtichuatun. Suvaatami

nunurivigich Jew-ḥunitchuat maligutchtitquplugich Jew-ḥuruat atuiḥhatnik?”

Jew-ḥuruatlu Jew-ḥunḡitchuatlu Anniqsuqtaurut Ukpiqsriḡikun

¹⁵ Iḥmutuullapiaqtuq Jew-ḥupluta animahiqut, makunati-tuunḡilaq Jew-ḥunitchuatun killuqsagtutun. ¹⁶ Agaayyutim nalaunḡasripkaḡumiñaitkaatigut inmiñi tupiksriḡhiñagupta maligutaksramik, aglaan nalaunḡasripkaḡniḡaatigut ukpiqsrigupta Jesus Christ-mik kisianik. Taamna nalupḡinaḡigigikput. Taatnaqhuta ukpiḡigikputtuuq Jesus Christ, aasiñ ukpiqsriḡhiñagupta Jesus Christ-mik Agaayyutim nalaunḡasripkaḡniḡaatigut. Agaayyutim nalaunḡasripkaḡumiñaitkaa kiñapayaaq nalaunḡasuktuaq Agaayyutmi tupiksriḡhiñahagun maligutaksramik. ¹⁷ Isummatigilakput una, tunḡavigiguptigu Christ ilaanun nalaunḡasripkaquluta sivuḡaani Agaayyutim, iḡtchuḡiraupmiugut killuqsagtaunipluta atriplugich iluḡaisa Jew-ḥunitchuat. Taamna ḡiñiḡtitpa Christ-tuuq killuqsagtauniplugu? Naagapiḡataq, taamna iḥmutuunitchuq. ¹⁸ Aglaan una iḥmutuuruq, uḡautigiqḡaaḡapku maligutaksraq iḥaḡiñiḡiplugu aasiñ aquagun uḡautigiqḡiḡitḡlugu nakuuniplugu, taatnaqama navguiriḡuḡtuna. ¹⁹ Atakkii maligutaksrakun tuḡunaruḡa maligutaksramun. Pakma iñuutlasiruḡa Agaayyutim iñuutḡutaagun. Christ-mi kikiaktuu-tiḡatauruatun piḡuḡa. ²⁰ Taatnamik uvaḡaunḡiqsuq iñuuruuq, aglaan pakma Christ iñuuruq uvamni. Iñuuhamni timipkun iñuullapiaḡtuna ukpiqsriḡhapkun Iḡñiḡanik Agaayyutim. Piḡpagiḡaḡa suli ḡaitchipluni iñuuhḡmiñik piḡutigiḡluna. ²¹ Ayanḡitkiga Agaayyutim iḥaḡḡutriḡha. Iñuk nalaunḡasritḡasiñiqpan Agaayyutmi tupiksriḡhiñahḡimigun maligutaksranik, Christ-ḡum tuḡuḡha inuḡnangitchuq.

3

Maligutaksrat naagaḡaa Ukpiqsriḡiḡ

¹ Galatia-ḡmiusii, kinnauruasiai! Kia anḡatkuḡpasri? Quliaḡtuḡaḡutigipsi nalupḡinaḡlapiaḡlugu tuḡuḡhagun Jesus Christ-ḡum sannigutam. ² Iḡtchuḡisruḡtuna uumiḡa ilipsitñiñ, akuḡtuḡppisiun Iḡḡitchuaq Irrusriḡ tupiksriḡipsigun maligutaksramik? Naagga! Tusraḡiksi tusraayugaḡiksiuaq ukpiḡiplugulu, taatnaḡhusi akuḡtuḡiksi Iḡḡitchuaq Irrusriḡ. ³ Aullaḡniiḡaaḡlugu Agaayyutikuḡiksi Iḡḡitchuakun Irrutḡikun, suvaata sivutmuḡkpsi pakma sanḡipsigun? Taamna kinniḡtaullapiaḡtuḡ! ⁴ Nagliksaḡutiḡaḡtusri pisigiḡlugu tusraayugaḡiksiuaq. Suḡlaamun itpat? Ukpiqsriḡiksi atuḡumiñaitpa? Taatniitḡaitchuḡ! ⁵ Agaayyun ḡaitchiva ilipsitñun Iḡḡitchuamik Irrutḡimik tupiksriḡkapsi maligutaksratigun? Naagga! Agaayyutim ḡaitchigaasri Iḡḡitchuamik Irrutḡimik savakhuni quviḡnaḡtuanik akunnapsitñi atakkii tusraakapsi tusraayugaḡiksiuaq ukpiqsrisrusri.

⁶ Abraham-tuuq ukpiqsriḡiḡsuq Agaayyutmik. Taatnaḡlugu Agaayyutim akuḡtuḡniḡaa nalaunḡaruḡiplugu. ⁷ Taavrumuuna iḡtchuḡitḡagiksi aullaḡvipiaḡḡilaanḡat Abraham-mik—iñuich ukpiqsriḡruat Agaayyutmik tunḡavigiplugulu. Tamatku aullaḡvigiaat Abraham. ⁸ Agaayyutim sivuniksriḡḡitiginiḡaa aglausimaruat uḡaḡhatigun nalaunḡasripkaḡniḡniḡiplugich iñuich ukpiqsriḡhatigun. Taatnaḡlugu Agaayyutim ḡuliaḡtuḡaḡutiniḡaa Abraham tusraayugaallautamik

inilgaan, itnaqhuni, “Iñupayaaq nanipayaaq ikayuusriaqagisiruq ilipkun.”⁹ Abraham ukpiqsriñiqsuq taavrumiña. Taatnaqhuniasii ikayuusriaqagtuq. Taatnatuntuuq tamatkua ukpiqsriuat Abraham-tun ikayuusriaqagisiruq piqataulutinj ilaani.

¹⁰ Aglaan iluqatin iñuich niñiugaqaqtuat nalaunnaruañusrukhitinj sivuğaani Agaayyutim tupiksriñhiñahigimiktigun maligutaksramik nuyuağnaqtuami piyaqquğvinjmi ittut. Aglausimaruq Agaayyutim uqalhiñi itna, “Kiñapayaaq atuiñgitchuaq supayaamik aglausimaruanik makpigaañiñi maligutaksram piyaqqukkaugisiruq piqutigiplugu tupiksriñgihhi.”¹¹ Taamna nalupqinaitchuq kiñaunniiñ iñuk nalaunnasripkağumiñaitchuq sivuğaani Agaayyutim tupiksriñunipsuuq maligutaksramik, takku uqautikkaurugut Agaayyutim uqalhiñi, itna, “Iñuk nalaunnaruaq sivuğaani Agaayyutim iñuugisiruq ukpiqsriñikun.”

¹² Aglaan iñuk tupiksriuaq maligutaksramik [Moses-ñum qaisañamik] tunñaviqanğitchuq ukpiqqutmik. Takku aglausimaruq Agaayyutim uqalhani itna, “Iñuk tupiksriuaq maligutaksram iniqsruağipayaakkanjanik iñuugisiruq.”

¹³ Tupigiyumiñaitkaptigu maligutaksrapayaaq Agaayyutim patchisigigaatigut tuqutqupluta, aglaan Christ-ñum tasuğaatigut Agaayyutim atanniñhaniñ inañiutihigmigun uvaptiknun. Aglausimaruq Agaayyutim uqalhiñi itna, “Iñuk naktitauruaq napaagtumun taamna taiyuaniqñuutitchiuruq.”¹⁴ Taatnaqlugu Jesus Christ-kun taamna ikayuusriaq tikiuaniqsuq Jew-ñuñitchuapayaanun Agaayyutim akiqsruutigikkanja Abraham-mun. Iñupayaaq tunñaviqalhiñaqtuq Christ-mik akuqtuigisiruq Ipqitchuamik Irrutchimik Agaayyutim akiqsruutigikkanjanik.

Maligutaksratlu Akiqsruutaalu Agaayyutim

¹⁵ Aniqatiumaan, uvva urrakusraun iñuñmikñaqtaq, iññuk akiqsruutipmaknik aglautiplutik suli nalupqinaiyausriqñuq avatmun, nalliaknikunniiñ suksraağumiñaitchaa taamna inillaksimaaniktuq sivunniugun naagaqaa atanñuğumiñaitlugu.

¹⁶ Agaayyun akiqsruutiqağniqsuq Abraham-mun kinuvianiñunlu. Agaayyun nipliñgitchuq itna, “Kinuvianun” iñugiaktuanun, aglaan niqliqsuq, “Kinuviañun” atausriuramun. Taamna atausriq Christ ittut.

¹⁷ Una itnautigikkağa, Agaayyutim maligutaksraña qaisauruq 430 ukiut pianikmata nalupqinainaniqqaatitlugu akiqsruutaa Abraham-mun.

Agaayyutim sivunniugutaa Abraham-mun nalupqinaiyausiqqaatitlugu suksraakkauyumiñaitchuq, atriñlugu iñuum anjigutaa nalupqinaiyaqsimaruaq suksraakkauyumiñaitmatun.¹⁸ Uvva Agaayyutim aatchuğniaqpatigut akiqsruutigikkanjanik tupiksriñhiñağupta maligutaksramik? Qañaa, taatniingitchuq! Agaayyutim aatchuutiginigaa ikayuusriaq Abraham-mun inillaksimaaniktuakun akiqsruutmigin.

¹⁹ Supayaaq tunñaviqaqpan ukpiqsriñigmun, suvaata maligutaksraqqapisa? Maligutaksraq illatauniqsuq aquagun tikkuagutitquplugich iñuich navguisaatnik maligutaksramik.

Maligutaksraña Moses-ñum iñuich maligutaksrağigaat agğigñiañhanunaglaan kinuvianuruam akiqsruutauruam. Israğulgich qaiññigaat maligutaksraq akunniğutauruamun, aasriili tikiutinigaa iñuñnun.²⁰ Aglaan akunniğutauruaq inuqnanğitchuq atausriñhiñaq iñuk itman. Aasriiñ Agaayyun atausriuruq taamna.

Suvaata Maligutaksraqaqa?

²¹ Uvvaasriiñ maligutaksraq akitñaummatiniqpa akiqsruutaiñun Agaayyutim? Taatniingipiaqtuq! Tarra maligutaksram qaitchitłaniqpagich iñuich iñuukigmik, ilumun nalaunñatlanayaqtugut Agaayyutim sivuğaani maligutchiłhaptigun taavrumiña maligutaksramik. ²² Aglaan taatniingitchuq. Agaayyutim uqalhan uqautiniğaa iñupayaaq tigutaanuniplugu killuqsautmi. Agaayyun aatchuğunıqsuq akiqsruutigikkagmiñik iñunun piqutigiplugich ukpiqsriłhatigun Jesus Christ-mik. Aatchuutigisunığaa tamatkununa tunñaviqaqtuanun ilaanuñhiñaq.

²³ Taamna ukpiqqun tikitchaluaqnagu tigutaaginiğaatigut maligutaksram. Patchisaiqsimaitchugut ukpiqqutim tikiññiñalhanunaglaan. ²⁴ Maligutaksram ataniğiniğaatigut aggigñiñalhanunaglaan Christ-ñum. Tarra Christ aggiqman tunñavigiaqsigikput Christ anniqsuqupluta killuqsautiptikniñ. Taatnaqlugu Agaayyutim akuqtuğaatigut nalaunñasripluta ukpiqsriłhaptigun Christ-mik. ²⁵ Aasriiñ pakmapak ukpigumiñaqsikapta Christ-mik ataniqanaiqsugut maligutaksramik. ²⁶ Taatnamik iğñigiliutigaaasri Agaayyutim tunñavigikapsiun Christ Jesus ukpiqsriłipsigun. ²⁷ Iluqasri paptakkaukapsi atausriñnuqataurusri Christ-mi, savaktaagruunıñ lialaa. ²⁸ Atlagiñaiqsut Jew-ñuruatlu Greek-ñuruatlu, savaktaagruunıñ patchisaitchuatlu, anutitlu ağnatlu. Iluqasri atausriñnuqataurusri Christ Jesus-mi. ²⁹ Taatnamik, piginiqpasri Christ-ñum Abraham-ñum kinuviağipmigaasri, sulipsuuq piññaktaaginiaqmigiksi Agaayyutim akiqsruutigikkaña.

4

¹ Ilallaglagu uumiña itna, iğñiq paitchaktaaksrautilik ililgaanunñagmiñi atlakaunğitchuq savaktaagruunıñ, iñuqağaluanñaisa suurat inmiñun. ² Ililgaanunñagmiñi qaunaksriqaqtuq analatiaqhuniñ tikiññiñalhanunaglaan piviksram aapanan inillakkaña. ³ Taatnatuntuuq uvagut. Ililgaanunñapta silam analarrutaisa analatmigaatigut piguğaluaqata. ⁴ Aglaan pivik inillaksimaruuaq tikitman, Agaayyutim tuyuğigaa iğñiğikkani. Christ animaruq ağnakun maligutaksrakuaqplugu. ⁵ Agaayyutim tuyuğigaa tasuğuklugich analatittuat maligutaksramun, atakkii Agaayyutim iğñiğitqugaatigut ilaanun. ⁶ Ilumun Agaayyutim iğñiğigaasri. Taatnaqlugu Agaayyutim tuyuğiniğaa Irrusria Iğñiğmi uummatiptiknun, taamnaasriiñ tuqluqhuni, “Abba, Aapaan.” ⁷ Taatnaqhutin Agaayyutim pisulhagun savaktaagruunıqsutin, aglaan Agaayyutim iğñiğigaatin, aasiñ iğñiğiniqpatin tarra paitchaktaaksrautiliğunıqsutin.

Paul-ñum Isrumaalutiginigai Galatia-gmiut

⁸ Inilgaan ilitchuqsrigaluaqasri Agaayyutmik savaktaagruurusri tamatkununa ilitqusriñun agaayyutaunğitchanun. ⁹ Aglaan ilitchuğigiksi Agaayyun —naagauvva ilumun Agaayyutim ilisimagaasri— suvaatami utiğukpisi sayaitłutin atugumiñaitłutinlu analarrutaiñun silam? Savaktaagruutiqigukpisi tamatkununa tigutaanulusri? ¹⁰ Qaunaksruğisi uvlut, tatqich, ukiutlu surağagviich! ¹¹ Naviasruutigipsi savahñağasrugaluña piilaamun.

¹² Aniqatiumaan, inıqsruğipsi uvaptun ilitquplusri, [amiami niğiuqaqasri anniqsuğiaksrapsitñik tupiksriłipsigun maligutaksramik,]

atakkii ilinjaruŋa ilipsisun, [amiami tiliŋgitchipsi maligutchiqplusri Jew-nuruat maligutaksranitnik]. Innaŋma ilipsitni pimaqluktangitchipsitŋa. Suvaatami pimaqluktagukpisiŋa pakma? ¹³ Itqagingitpisiuŋami atniŋnaŋiŋa pilguirrutiaqŋa quliaqtuaqama tusraayugaagiksuumik ilipsitnun sivulligmi? ¹⁴ Atniŋnautiga itkaluanŋaan uukuatagutauruatun ilipsitnun iŋgluaŋingitchipsitŋa naŋgugingitluŋalu, aglaan akuqtugipsitna isragulgatun Agaayyutim, naagaunniŋ Christ Jesus-tun. ¹⁵ Taimani qanutun quviasuktigivisi! Piyumiŋagnigupsi iraiŋayaqtusri aasriiŋ iriliutilugik uvaŋnun. Itqallagagigiga. Suvaata isrummatigivisitŋa atlanjuqlugu pakma? ¹⁶ Pakma uumiksrririguŋniqik ilipsitnun uqautikapsi ilumutuuruamik? ¹⁷ Tamatkua atlat iŋuich maliguaqtigiliutisukkaasri, aglaan taamna nakuungitchuq. Tamatkua akililiqsuqugaasri uvamnik maliquplutin ilinich kisimin. ¹⁸ Nakuugaluaqtuq isrummatigillau-tagaitni aglaan kisan ikayuutaukpan. Taamna nakuuruq ataramik, nayuutilhamnihiŋaungillaq ilipsitni. ¹⁹ Ililgaanuruasri! Isrumaalutigillapiagipsi ignisuktuatun nanjirrutiaqmatun. Kipiŋniqtuŋa ilumun Christ-nun Irrusria naamasitquplugu ilipsitni. ²⁰ Uvatuq nayuutilaŋa ilipsitni pakma atlanjuqlugulu uqausriŋa ilipsitnun. Qanuqsausiupiallaktuŋa ikayuutauniksrapkun ilipsitnun.

Atrikusauŋ Hagar-kunlu Sarah-kunlu

²¹ Iasri anjalatitqiguktut maligutaksramun. Uqautisritŋa, tusraatlaitpisiuŋ sumik Agaayyutim uqaqtilaŋa maligutaksram makpigaanani? ²² Aglausimaruq Abraham malgunnik igniqaŋniplugu, ilaqataa savaktaagrakun agnakun aasri ilaqataa patchisaitchuakun agnakun. ²³ Igniŋa savaktaagrakun agnakun aniruq iŋuich piqsriatigun. Aglaan igniŋa patchisaitchuakun agnakun aniruq Agaayyutim akiqsruutaagun. ²⁴ Taapkuŋniŋa atrikusautiaqtuŋa. Tarra taapkuak agnak ittuk malguktun sivunniugutauruaktun. Atausriq sivunniugutauruq maligutaksrauruq Agaayyutim qaisaŋa iggiŋmiŋ atilinmiŋ Sinai-mik. Iŋuich iŋuuruat taavrumuuna sivunniugutauruakun ittut savaktaagrutitun. Aasriiŋ agnaq atilik Hagar-mik taamna sivunniugutauruatun ittuq. ²⁵ Taamna Hagar ittuq iggisun Sinai-tun Arabia-mi ittuatun. Hagar atriaqmiuq marrumiŋa nunaqqimik Jerusalem-mik. Taavrumatun iŋuich savaktaagrurur atakkii anjalatitlutin maligutaksramun. ²⁶ Iglua sivunniugutauruq patchisailaahuruq Agaayyutim qaisaŋa Christ-kun. Aasriiŋ agnaq atilik Sarah-mik taamna sivunniugutauruatun ittuq. Taamna Sarah atriaqmiuq Jerusalem-mik qilaŋmiittuamik aakaupluni iluqaptikni. Taavrumuuna iŋuich patchisaitchut atakkii anjalatitlutin Christ-mun. ²⁷ Takku aglausimaruq Agaayyutim uqahani:

“Quviasrugiŋ agnaaq qitunŋitlitchuatin!

Atugiŋ quvianakun nipitusilutin,

igniŋsuktuum atniŋnaŋanik iglutunŋitchuatin!

Atakkii agnaq suksraakkauruq qitunŋaqatluŋniaqtuq
taavrumakŋa ilaqatiaqquamiŋ.”

Isaiah 54:1

²⁸ Aniqatiumaan, pakma anjalatinaiqsusri maligutaksramun. Ililgaagiliutigaasri Agaayyutim Isaac-tuntuuq piqutigiplugu Agaayyutim akiqsruutaa. ²⁹ Aglaan inilgaan igniŋ aniruq pisuhatigun iŋuich piyuaqliŋiŋisusq igniŋmik aniruamik Agaayyutim Irrutchiŋmigunlu

pisuŕhagunlu. Pakmanunaglaan taatnatunsuli ittuq. ³⁰ Sumik Agaayyutim uqalŕa uqaaqpa? “Aullaqtirruŕ savaktaagrük aĝnaq iĝniŕalu, takku savaktaagrük aĝnam iĝniŕa paitchaktaaqatauruk-sraunĝitchuq iĝniŕani patchisaitchuam aĝnam.” ³¹ Taatnaqhuta, aniqatiumaan, ililgaagĩŕtchaatigut savaktaagrük aĝnam, aglaan pigigaatigut patchisaitchuam aĝnam.

5

¹ Christ-ŕum patchisaikkaĝigaatigut. Taatnaĝusri makitavigisriun payaŕaigusri iŕuk patchisaiqsimaruatun, savaktaagrugiliutitqĩŕŕiaqasri maligutaksramun!

Iŕuuniaĝitchi Atanĝiqsimaruatun

² Naalaĝnisitchi! Uvaŕa Paul ilitchuĝitquĝipsi uumiŕa: nala-naitŕutchiqsitkupsi Jew-ŕuruatun nalaunŕapkaĝniaĝasugalusri sivuĝaani Agaayyutim, Christ-mun anniqsuqtingiŕŕiŕisusri. ³ Kilitqilĝitichiga kisupayaaq iŕuk nalunaitŕutchiqsittuaq: Taamna iŕuk tupiksriŕuk-srauruq iluqaitŕik maligutaksranik. ⁴ Nalaunŕasipkaqtausukkupsi Agaayyutim sivuĝaani tupiksriŕipsigun maligutaksramik, tammaigiksi Christ anniqsuutri sulii piŕjanikhusri iluaqquataaniŕ Agaayyutim. ⁵ Aglaan uvagut, niĝiugagĩĝikput Agaayyutmun nalaunŕasripkaĝisiŕiĝput iŕmiŕi ukpiqsriŕiptigun. Taamna utaqqigikput ikayuutaagun Ipqitchuam Irrutchim uvaptikni ittuakun. ⁶ Tunŕavigikaptigu Jesus Christ kisan iŕuum nalunaitmiutaqalhalu naagaqaa nalunaitmiutailhalu suutaunĝitchuq, aglaan ukpiqsriŕiĝ savaaqaqtuag piqpaqsriŕikun.

⁷ Pillaŕutaĝaluaqtusri tupiksriŕiŕisri ilumutuuruamik. Kia nutqaqtipasri agaayyutikuagĩakipsitŕi? ⁸ Aglaan nalupqinaitchuq Agaayyutim tuqluqtigikkapsi nutqaqtingitkaasri. ⁹ Qaunatiagĩĝilugu ilisauttun naalaĝnikkaqsi, takku itnaqsimaruuq “Mikiruoram puvlaksautim puvlagataqtittagĩgaa iluqaan qaqqiaksraq.” ¹⁰ Nalupqisuutingiŕtichiga Atanikun isrummatiqagniaqtilaaqsi uvaptun isrummatiqapmatun. Agaayyutim anasiŕiŕuqsagniaĝaa iŕuk avatvaqtitchiruaq ilipsitŕik, kisuugisikpan. ¹¹ Aniqatiumaan! Suvaata Jew-ŕuruat piyuaĝugaaqpatŕa? Quliaqtuaĝiŕiĝigaa iŕuum nalunaitŕutchiruksraulha. Taamna ilumun inniŕpan iluŕliuĝutiqagayaitchuŕa iŕuŕnik quliaqtuaqama Christ-ŕum tuquŕhanik sannigutami. ¹² Uvvatuq tamatkua akatchiruat ilipsitŕik iĝruiglich iŕmiknik.

¹³ Aniqatiumaan, Agaayyutim patchisaigaaasri. Taatnamik killuliqitqĩŕŕiaqasri kaŕiĝruaqtapsigun, aglaan piqpaqakutihikun savautilusri avatmun. ¹⁴ Tarra kamagigiksi iluqaan Agaayyutim maligutaksraŕa iŕuukapsi uumuuna, “Piqpapiyumiagĩ iŕuuniaqatin iliptun ililugu.” ¹⁵ Aglaan atniaĝutigupsi pisaanŕjatiagsiŕisri ilu avatmun, qaunatiagĩĝitchi! Piyaaquqtautiniaqtusri avatmun taatna pigupsi.

Savaaŕa Ipqitchuam Irrutchim Naagaqaa Savaaŕa Kaŕiĝruaqtam

¹⁶ Uumiŕa uqautigipsi, Ipqitchuamun Irrutchimun aŕalatitchiun iŕuukiqsi. Taatnaĝusri malinŕuĝutiyumiŕaitchusri kipiĝniugutaiŕun kaŕiĝruaqtam. ¹⁷ Takku kaŕiĝruaqtam kipiĝniugutai akitŕaumatirut kipiĝniugutaiŕun Ipqitchuam Irrutchim, sulii kipiĝniugutai Ipqitchuam Irrutchim akitŕaumatirut kipiĝniugutaiŕun kaŕiĝruaqtam. Taapkuak iĝluliugutiruk avatmun. Taatnamik patchisaiŕiĝitchusri pitlailugich sut

pisukkaluakkasri. ¹⁸ Aglaan Ipqitchuamun Irrutchimun aṅalatitnapsi, aṅalatiqanḡiqsusri maligutaksramik. ¹⁹ Kanjigruaqtam malinṅnuraqtitkaatigut sayunajigmun ilaqatiqaḡaluagumi, atlatuligmun ilaqataitkaluaḡumilu, qaayugṅajigmunlu, aṅalalguiligmunlu, uumikkutiligmunlu, sanmisiligmunlu, siqṅiatualigmunlu, qatmiksaahigmunlu, uqavaaḡuuhigmunlu, avgumahigmunlu, inṅmikuagutmunlu, ²¹ piṅatuhigmunlu, iṅuaqtuhigmunlu, imiliguuhigmunlu, pivaahautigiplugu quviasruṅniahigmunlu suli atlanik taatnatun ittuanun. Uqautianikkaluagmigiḡipsi sivuani, aasriiṅ kilikkipsi pakma, itna, tamatkua taatna piruat itkumiṅaitchut Agaayyutim aṅaayyqautaani. ²² Aglaali Ipqitchuam Irrutchim piḡpaksripkaḡaatigut quviatchaḡigimiglu, tutqutmiglu, manimilgutmiglu, iṅuaqquṅtriligimiglu, nakuuhigimiglu, tuniqsimmatriligimiglu, ²³ piisaanḡiligimiglu suli aṅalataalḡuḡimik inṅmun. Iṅuk iṅuuruuq tamatkunuuna taluqsraḡumiṅaitchuq maligutaksramik. ²⁴ Aasrii tamatkua Christ-mun pigiliutipkaqtuat kikiaktuutiniḡaat kanjigruaqtaq pisugruaḡutituummaan kipiqniugutituummaanlu. ²⁵ Iṅuuniaḡvigiguptigu Ipqitchuag Irrusriq, ki aṅalatitta Ipqitchuamun Irrutchimun. ²⁶ Kamanagṅiluta isrumaruksraunḡitchugut uvaptiknun, qinnaguk-saaḡutingiguta avatmun siqṅakkutingigutalu.

6

Ikayuutititchi Avatmun

¹ Aniqatiumaan! Iḡaksi aṅuraukpan killukuahikun ilipsi aṅalatittuani Ipqitchuamun Irrutchimun utiqtitaksraḡigiksi taamna iṅuk piisaanḡilikun. Aglaan qaunagilusri ilipsitṅun, atakkii aṅiqusraaqtitpiaḡmusri. ² Ikayuutititchi avatmun sakiqniuhigmun iligupsi, akiyautilusri avatmun uqumaiḡliugutipsigun. Taatnaḡupsi tupigillapiaḡniaḡigiksi maligutaksraq Christ-ṅum qaisaṅa. ³ Kiṅapayaaq iṅuk isrumagumi nakuutluṅniḡluni atlaniṅ, suunḡiṅnaḡmi, kinnilapiaqtuq inṅmiṅun. ⁴ Iṅullaa naiḡiqtuḡli inṅmiṅun Agaayyutim sivuḡaani suraḡaḡi nakuupmagaan. Suraḡaḡi nakuuniqpan isrumakkutigillautaḡniaqtuq inṅmiṅik. Kamasraaḡumiṅaitchuḡaasriiṅ nakuutluṅniḡluni atlaniṅ. ⁵ Atakkii iṅullaa isivḡikkauniaqtuq iṅuuniaḡhigmigun.

⁶ Iṅuk ilisautikkauruq Agaayyutim uqahṅiṅik qaitchiruksraupmiuq ilisauriruumun suuraḡmiṅiṅ. ⁷ Ukpiqsasri, kia-unniṅiṅ Agaayyun mitautigiyumiṅaitchaa, atakkii iṅuk akuqtuiṅiaqtuq taatnatun aatchuiḡimisun, atrilugu nunaliqiri katitchiṅiaqtuq qanutchiṅik nauitchikkaḡmiṅik. ⁸ Taatnamik iṅuk tunṅaviqaḡumi inṅmiṅun akuqtuiṅiaqtuq piyaqquḡimik isruitchuamik, aglaan iṅuk aṅalatiqaḡumi Ipqitchuamun Irrutchimun akuqtuiṅiaqtuq iṅuuhigimik isruitchuamik. ⁹ Aasrii miṅuutaiḡlakput nakuurualiḡiḡiḡ, takku qapiṅaitchupta Agaayyutim akiliiiviksraṅani akuqtuiṅiaqtugut. ¹⁰ Taatnaqhuta, piviksraaqtilaaptiktun ikayuḡlavut iṅupayaaq, suvaluk tamatkua ukpiqsriqatauruaq.

Aqulliich Kiliktuutitlu Paḡlatitlu

¹¹ Takkua, aglaich aglaatka aṅipiaqtut. Taatnaḡlugu ilitchuḡitlasrigisi uvamnun aglaaḡitilaanḡitṅik. ¹² Iṅugiaktuat Jew-ṅuplutinṅ ukpiqsriuruaq isrumatqugaasri nalaunṅaniḡlutinṅ tupigikamitruṅ maligutaksraq. Aglaan

nuyuaġniqsut piyuaqsiuniagaŝrugaluŋ malikkumiŋ Christ-mik kikiak-tuutikkauruamik. Taatnaqhutiŋ nunurigaasri nalunaitŋutchiqplusri. ¹³ Nalunaitŋutchiqurriruŋ malingitmigaŋ maliġutaksraq. Naagauvva kimmutigigaŋ nalunaitŋutchiġiksraqsi kamasraaġutigilhiġaġuklugu nalunaitŋutaŋa timipsi. ¹⁴ Aglaan uqavigaaġutiqaqtuŋa kisanik sannigutaagun Atannapta Jesus Christ-ŋum. Christ-ŋum tuquġhagun kikiaktuutriviŋmi kaŋigruaqtuq tuquŋaruq uvamni, suli pakma kaŋigruaqtam aŋalatlaiquŋa. ¹⁵ Tunŋavigikaptigu Christ Jesus kisan iŋuum nalunaitmiutaqaġhalu naagaqaa nalunaitmiutaiġhalu suutaunġitchuq, aglaan iŋuum anniqsuqsimaġha nutaamun iŋuuliġmun Christ-kun. ¹⁶ Iluqaġmiŋ aŋalatauruŋ taavrumuuna nutaakun Agaayyutim piksraqtaaġigai tamatkua iŋuich, Israel-aaġmiupiaguquġgich. Tamatkua Agaayyutim qiŋuiŋŋaŋalu ilunŋuktaŋalu pigigaŋ.

¹⁷ Uvakaŋaniŋaglaan kia-unniŋ iŋuum pimaqġuutitqiŋġilliŋa, takku qilġut timimni qiŋiqtitkaŋ savaktaaġruupluŋa Ataniġmun Jesus-mun.

¹⁸ Aniqaŋtiumaan, iluaqutrisaan Atannapta Jesus Christ-ŋum nayuġumagaasri. Taatnatuq.

Paul-ŋum Tuyuutai Ephesus-miunun

¹ Uvaŋa Paul, uqqiraqtigigaaŋa Jesus Christ-ŋum pisuŋhagun Agaayyutim. Tuyugigitka ukua tuyuutit iŋuiŋun Agaayyutim Ephesus-mi tuniqsimaruanun Christ Jesus-kun. ² Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta iŋuaqqutillaŋniaglisi suli tutqiksillusi.

Quviasaagŋusiat Christ-miŋ

³ Quyalakput Agaayyun Aapaŋa Atannapta Jesus Christ-ŋum, qaitchirigikkaqput Christ-kun iluqaitŋik ikayuutinik pakmakŋaqtauruanik. ⁴ Agaayyutim piksraqtaagigaatigut Christ-kun sivuani imma iŋiqsigaluaqani nunamik. Piqpaksriŋigmigun piksraqtaagigaatigut ipqitqupluta patchisaiŋlutala sivuagŋmiŋi. ⁵ Agaayyutim sivunniutimagaa tiguagŋkhuta iŋmiŋun tumigilugu Jesus Christ, sivunniutimaplugu pisuŋigmigun. ⁶ Nangaglakput Agaayyun atakkii iŋuaqutriŋiqsuq uvaptiknik piqpagipluta Iŋŋigmigun piqpagikkaŋigmigun. ⁷ Christ-ŋum tasuŋniagaatigut Agaayyutmun maqipkaqamiuŋ auni tuqquitipluta, suli Agaayyutim natqigutigaatigut killuqsautiptiknik uuktuŋnaŋumiŋaitchuakun iŋuaqutriŋigmigun. ⁸ Taatnaqami atqunallapiaq iŋuaqutriŋiqsuq uvaptiknik. ⁹ Agaayyutim isrumatupaŋataqtuam suli kaŋiqsimaplugich supayaat sagviŋaa nalunaqtuaq sivunniugutigikkani uvaptiknun. Ilaan sivunniugutigikkaŋa sivuani, Christ-ŋum tanigaa pakmapak. ¹⁰ Agaayyutim sivunniutimagaa, piviksraq nalautitpan, iŋiqtapayaat qilaŋmiŋu nunamiŋu atauchimuqplugich Christ-mi Atanguruami supayaami. ¹¹ Christ-kun piksraqtaanurugut paitchaktuksraupluta akiqsruutigikkaŋanik. Atakkii Agaayyun savaaqaŋaqtuq supayaamik maliŋutlugu sivunniutigikkaŋigmigun. ¹² Sivulligigaatigut iŋuich niŋiugaqaqtuat Christ-mik. Piksraqtaanurugut nangaitqupluta Agaayyutim kamaŋaŋhanik iŋuuniallaptigun. ¹³ Ilipsipsuuq taatnatun piruksraurusri, atakkii tusraagiksi ilumutuuruuq tusraayugaagiksuaq anniqsuŋiapsigun. Ukpigianikapsiuŋ uqaliq Christ-kun Agaayyutim nalupqinaigaa Ipqitchuakun Irrusriagun akiqsruutigikkaŋigmigun iŋugiliutitilaaqsi, iŋuktun nalunaitchiqmatun suuragmiŋik ilisimanaqsiqpaqŋugich pigitilaanitŋik. ¹⁴ Taamna Irrusigiksuaq nalupqinaigutauruq Agaayyutmun qaitchigisilaanik akiqsruutigikkaŋmiŋik uvaptiknun suli piqaŋniaqtilaaptiknik taimanigu supayaanik akiqsruutigikkaŋiŋik. Taatnaŋuta nangaglakput kamaŋaqtuaq Agaayyun.

Paul-ŋum Agaayutha

¹⁵ Tusraagiga ukpiqsriŋiqsi Atanguruamik Jesus-mik piqpaksriŋiqsiŋu iluqaitŋik iŋuiŋik Agaayyutim. ¹⁶ Taatnaqŋa nutqautiŋitichiga quyyatiqaliŋa ilipsitŋik, itqagiplusri ataramik agaayukama. ¹⁷ Iniqsruqtuŋa Agaayyutaanun Atannapta Jesus Christ-ŋum, kamaŋaqtuamun Aapamun. Uvvatuq ilaan isrumattuqillisi ilisimatlasriŋugu suli kaŋiqsitlasriŋugu pisuŋha. ¹⁸ Iniqsruqmiuŋa ilaanun aŋmaqplugich isummatisri qiriŋuqplugu qaumaŋa, suli kaŋiqsiqpaqplusri niŋiukkamik ilaan qaisanik uvaptiknun tuqŋuutmigun suli ilitchuŋipkaqplusri inuŋaiŋhanik kamaŋautim Agaayyutim

iñuiñ paitchaktaagikkañatnik. ¹⁹ Iniqsruqmijña Agaayyutmun ilitchugipkaquplusri uuktugñağumiñaitchuamik sanñjanik ikayuqupluta ukpiqsriruanjuruagut. ²⁰ Taavrumuuna kamanallapiaqtuakun sanñjagun Agaayyutim anipkağniğaa Christ tuqułiğmiñ, aquvitiitluguasriiñ ilaan taliqpinmiñun qılañmi. ²¹ Agaayyutim Christ inillakkaa qaukhiuplugu taapkunujña anjalatchisiqapayaagtuanun sanñjiaqtuanunlu sulı atanipayaanunlu. Kiñaunniiñ sanñjiaqlukkumiñaitchuq Christ-miñ marrumani nunami naagaqaa taivrumani tikitchuksrami. ²² Agaayyutim Christ anjalatchipkağaa supayaanıglu iñupayaanıglu nanipayaaq. Sulı Agaayyutim Christ qaukliguqtitkaa ukpiqtuanjuruapayaanun, niaquq anjalatchikmatun timimik. ²³ Takku ukpiqsriruapayaat Christ-ñum timigigai. Tamatkua naamapkağaat Christ-ñum timaa atakkii Christ-ñum naamapkağai supayaat nanipayaaq.

2

Tuqułiğmiñ Iñuulığmun

¹ İluğasri tuqunaruatun iñuktun itkaluaqtusri atakkii tupiksritlailusri Agaayyutmik killuqsaqhusriļu. Taatnamik Agaayyutim iñuutqiksitkaasri ilaan Irrutchikun imma. ² Taimani ilipsi tupiksrigaluaqtuani pigiitchuamik anjalatchirrutimik silami, maliklugu iñuuniagusia nunam. Taatnasriq irrusriq pakma savaktuqsuli tamatkunani iñuñni tupiksriñgitchuani Agaayyutmik. ³ Taatnatun iluqata iñuuniagaluqtuani kimmutiğruañagun timipta, quyaliplugich pisukkanı timiptalu isrumaptalu. Atlatitun iñuktun tupiksriñgitchuat Agaayyutmik uvagut piyaqquğniagaluqtuani qinnautaagun Agaayyutim. ⁴ Aglaan Agaayyutim ilunñuktanña kamañtuq sulı piqpagillapiagniğaatigut. ⁵ Tuqunagaluaqtitluta killuğmi iñuutqiksitkaatigut piqataupluta Christ-mi. İhuaqutaagun anniqsukkaorusri. ⁶ Anitqiksitkaatigut tuqunaruaniñ piqataupluta Christ-mi sulı aquppiqatautlasripluta irviani Christ Jesus-ñum qılañmi. ⁷ Taivrumani tikitchuksrami Agaayyutim qiniqtitchukkaa uuktugñağumiñaitchuqaq İhuaqutriñi uvaptiknun aasriiñ ilisimanaqsisukkaa qanutun piqpaksrillapiaqtilaani uvaptiknik Jesus Christ-kun. ⁸ İhuaqutaagun anniqsukkaorusri tumigiplugu ukpiqsriñiq. Anniqsutlaitchusri ilipsitñik. Aatchuusriagigiksi Agaayyutmiñ. ⁹ Kiñaunniiñ annautriñhiñanıgumi inñmiñik savaallautaqağimigun taamna iñuk uqavigaagutiqağayaqtuq. Aglaan annautraungitchusri savaallautaqağapsigun. ¹⁰ Agaayyutim nutaagutitkaatigut Christ Jesus-kun nakuurualiqitqupluta. Agaayyutim sivunniğniğaa inilğaanimma iñuuruksraupluta taatna.

Atausriñjuqatigilıq Christ-mi

¹¹ İtqağisiun inilğaan anilıqsi Jew-ñungitlusri. Jew-ñuruat nalunaitmiutchiğniqsuat timimiknik qaahñakun taiyuutiqağniqsut ilipsitñik nalunaitmiutailaanik. ¹² İtqaumalugu taimani atausriñjuqatigijnaitkiksi Christ. Avakñaqtaurusri nunaqataungitlusri Israel-aagmiunun, piqatautlasrimaiññapsi Agaayyutim sivunniugutigikkanjanik iñuñmiñun sulı iñuunianñapsi niğiugaitlusri sulı naluplugu Agaayyun nunami. ¹³ Aa, İlaatni unasrikkaluaqtuasii. Aglaan pakma Christ Jesus-kun qallipkakkaurusri Agaayyutmun, tumigiplugu Christ-ñum aunña maqipkakkauruaq tuqqutipmatigut. ¹⁴ Pakma iluqata qiniñniñaaqtugut

Christ-kun. Jew-ḡnuruatlu Jew-ḡnungit̄chuatlu atingit̄mata uumikkutīplutin̄ Christ-ḡnum atausriḡḡutlasipkaḡai, siqumitkaa avgutauruam katchiḡa tuqukami sannigutami. ¹⁵ Suutaungiq̄sitkaa Jew-ḡnuruat maliḡutaksraḡa tillisituḡmmaan. Atausriḡḡuqt̄tik̄ Jew-ḡnuruaq Jew-ḡnungit̄chuaḡlu malḡuugaluahakniḡ. Taavrumuuna qiḡuiḡḡiḡaqatlasripkairuq. ¹⁶ Tuquliḡmigun sannigutami Christ-ḡnum uumikkutiḡiḡh̄hak tuq̄qutkaa il̄auraaḡiiks̄itluḡik̄ iluqaaknik Agaayyutmun. ¹⁷ Christ aḡiq̄suq q̄liaq̄tuaḡiaqhuni qiḡuiḡḡiḡamik ilipsit̄ḡun Jew-ḡnungit̄chuanun uḡasrikkaluaqt̄uanun Jew-ḡnuruanunlu qanittuanun Agaayyutmi. ¹⁸ Tarra tumigiplugu Christ iluq̄amnuk tikit̄lasriḡik̄puk Aapauruaq atautchikun Ip̄q̄it̄chuakun Irrut̄chikun. ¹⁹ Taatnaq̄husri avak̄ḡaqt̄aunḡiq̄susri iḡlaan̄uplusriḡ, aḡlaan nunaq̄atiḡiliut̄igaasri Agaayyutim iḡuiḡiḡ suli Agaayyutim tupiq̄atiḡiliut̄igaasri. ²⁰ Nappakkaurusri liilaa turviḡat̄nun uq̄qiraq̄tit̄ sivuniks̄riq̄irit̄lu. Jesus Christ piit̄chuiḡl̄apiaḡaqt̄uq̄ uyaḡaḡiḡaa taavruma turvim. ²¹ Taavrumuuna makit̄atauruakun iluq̄ani tupiq̄ ip̄iq̄q̄iq̄sauruq̄ payan̄ait̄luni, aasriḡḡiḡ agaayyuv̄ik̄p̄aguqsaiḡaqt̄uq̄ iḡiḡtaupluni piq̄ut̄iḡiplugu Atanḡuruuaq. ²² Ilaagun ill̄ataup̄m̄iusri tupp̄iamun Agaayyutim irviḡikk̄anun ilaan Ip̄q̄it̄chuakun Irrusriagun.

3

Paul-ḡnum Savautigai Jew-ḡnungit̄chuat

¹ Uvaḡa, Paul, tigutaan̄uruḡa pisigiplugu Christ Jesus, q̄liaq̄tuaqt̄un̄ak̄ii tusraayugaaḡiks̄uamik Christ-kun ilipsit̄ḡun Jew-ḡnungit̄chuanun. ² Tusraan̄aniguk̄naḡiksi Agaayyutmun tilisit̄ilaaḡa q̄liaq̄tuaq̄uplun̄a ilipsit̄ḡun Jew-ḡnungit̄chuanun Agaayyutim il̄uaq̄q̄utrisaanik. ³ Aḡlallaks̄imaḡaluaqt̄un̄a sivuani Jew-ḡnungit̄chuasi iḡuḡiliutiḡapsit̄ḡik̄ Agaayyutmun Christ-kun. Agaayyutim saḡviḡḡiḡaa taamna nalunaqt̄uaq̄ uvamnun. ⁴ Aasriḡḡiḡ aḡliq̄iḡupsiḡiḡ aḡlaatka putt̄uqs̄riḡiaḡiksi q̄anutun kan̄iq̄sis̄iqaqt̄ilaaḡa nalunaqt̄uanik Christ-kun. ⁵ Taimak̄ḡaqaḡa kiḡuviaḡiḡich sivupt̄ik̄ni ilisimanḡit̄chut taavrumiḡa nalunaqt̄uamik sivunniuḡut̄mik, pakmaasriḡḡiḡ Agaayyutim saḡviḡaa ip̄q̄it̄chuanun uq̄qiraq̄taiḡun sivuniks̄riq̄iraun̄iḡunlu Ip̄q̄it̄chuakun Irrusriagun. ⁶ Uvvaasriḡḡiḡ nalunaqt̄uaq̄ una, Jew-ḡnungit̄chuatt̄uq̄ akuqt̄uit̄lasripl̄uḡich pait̄chaktaaks̄raut̄mik Agaayyutim akiqs̄ruut̄iḡikk̄an̄anik iḡuḡmiḡun, piq̄atchiut̄it̄lasripl̄uḡich timaanun Christ-ḡnum, piq̄ataut̄lasripl̄uḡiḡlu akiqs̄ruutaani Christ Jesus-ḡnum. Jew-ḡnungit̄chuat piḡiliut̄igaat̄ iluq̄aan tamanna uk̄piḡiliut̄ik̄amit̄ruḡ tusraayugaaḡiks̄uaq̄ Christ-kun it̄tuaq̄. ⁷ Agaayyutim savakt̄iks̄raqt̄aaḡiḡaaḡa uq̄aut̄rit̄q̄uplun̄a marrumiḡa tusaayugaallaut̄amik il̄uaq̄q̄ut̄ik̄amiḡa uvamnun annaut̄iplun̄a san̄ḡimigun. ⁸ Kamanaiḡḡiḡqs̄rauruḡa iluq̄ait̄ḡiḡ iḡuiḡiḡiḡ Agaayyutim. Aḡlaansuli qait̄kaa il̄uaq̄q̄ut̄riḡiḡ uvamnun q̄liaq̄tuaḡit̄q̄upl̄uḡich inun̄apiaq̄hutin̄ ik̄ayuus̄riaks̄r̄ir̄rut̄ai Christ-ḡnum Jew-ḡnungit̄chuanun, ⁹ suli iḡupayaat̄ kan̄iq̄sit̄q̄upl̄uḡich nalunaqt̄uanik sivunniuḡut̄miḡik̄. Agaayyutim iḡiq̄s̄iruam supayaanik Christ Jesus-kun iriq̄s̄imaaḡniḡaa sivunniuḡut̄ni aullaḡniḡḡataḡaniḡaḡlaan nunam uvun̄anunaḡlaan. ¹⁰ Pakma tumigipluḡich uk̄piqt̄uan̄uruat̄ Agaayyutim saḡviḡukkaa sivunniuḡut̄ni tamat̄kunun̄a an̄alatchis̄iqaqt̄uanun san̄ḡiqaq̄hutin̄lu q̄ilaḡmiittuanun. Taavrumuuna kan̄iq̄s̄riḡiaḡaat̄ is̄rumat̄ul̄ha Agaayyutim at̄laupluni iḡuḡiakt̄uat̄igun. ¹¹ Taimak̄ḡaqaḡa Agaayyutim sivunniut̄iḡiniḡaa sivunniuḡut̄ni atuumaḡkaḡniḡniḡiplugu

Christ Jesus-kun Atannaptigun. ¹² Pisigiplusu ukpiqsrihquput ilaanik utlautitlarugut Agaayyutmun nalupqisruutaiilla taluqsrautaiglutalu. ¹³ Nagliksaaqtuna pisigiplusu quliaqtuaigaa tusaayugaagiksuamik ilipsitnun. Taatnaqtuna injigpsi qapiqtaqungitlusri. Nagliksaaqutrigaa ilipsitnik ikayuutigigisigiksi.

Piqpaksriha Christ-nun

¹⁴ Tamanna pisigiplusu sitquqluna agaayuraqtuna Aapanjanun [Atannapta Jesus Christ-nun], ¹⁵ Aapauruamun ukpiqsriruapayaanik, qilarjamiitpata naaga nunamiitpata. ¹⁶ Agaayuraqtuna Agaayyutmun inunaiillapiaqhuni kamanautiqagtuumun sayyiquplusri irrutchipsitni ilaan Irrutchigmigun. ¹⁷ Agaayuraqmuna Christ nayuutitquplusu uummatipsitni ukpiqsrihikun, suli iluqasri inuukisri kanjiniquplugich payanaiqlugich piqpaksrihani. ¹⁸ Agaayuraqtuna taatnatun kanjitsitlasritquplusri ukpiqsriruapayaatlu qanutun iraqtutilaanjanik, taktilaanjaniglu, ititilaanjaniglu, qutchiksilaanjaniglu piqpaksrihan Christ-nun. ¹⁹ Agaayuraqtuna ilitchugitlasritquplusri qanuq urrautaitluni piqpaksrihanik Christ-nun. Taamna piqpaksrihik kamanapaitluni ilitchugimmaagiksiyumiñaitkikput iluqaan. Iluqaqmi iluqnauhan Agaayyutim immiumaaginiaqaa inuukisri inuqsranaiqlugu.

²⁰ Agaayyun inunaiillapiaqhuni sanjiaqtuq, aasriin ilaan savaaqaha ataramik qaanjiummatiruq qanusripayaanun apiqsruutigitlakkaptiknun naagaunniin isrummatigitlakkaptiknun. Taatnaqhuni savaaqatlaruq supayaanik uvaptikni urrautaitluni sanjimigun. ²¹ Ukpiqtunuruapayaat nangaglitruq Agaayyun Christ Jesus-kun qanapak taimuna. Taatnatuq.

4

Atausiuliq Christ-kun Aatauchisun Timitun

¹ Isiqsivimittuna atakkii pigipluna Atanguruam. Agaayyutim tuqlugaasri. Taatnamik pitchuksaaqipsi inuutquplusri maligullugu Agaayyutim inuutqurrutaanun ilipsitnun, ² atchigusri ataramik piisaangillusri, manimmisilusri avatmun suli akuqtuutilusri piq-pakkutigiihikun. ³ Pisuqtulaapsiktun atausriñuumaagitchi Iqqitchuakun Irrutchikun ilaanunkii atausriñuqtittusri qinuiñiakun. ⁴ Agaayyutim tuqlugaatigut piqatigiiqupluta ukpiqsriiruani, taatnamik timaurugut atautchimik Christ-kun. Pakma atausriq Irrusriq nayuutiruq uvaptikni, iluqata nigiyuganikhuta atautchiiñamik, ⁵ ataniqagtugut atautchimik, ukpiqsrihiquagtugut atautchimik, paptaaqsihiquagtugut atautchimik, ⁶ Agaayyutiqagtugut atautchimik Aapauruamik inupayaamun, qaukligikkanat supayaat suli savaktuaq supayaakun suli inuuruuq supayaani. ⁷ Atausriullaapluta aatchuusriaqagtugut aatchuutinik maligutlugu iluqaqutrisaa Christ-nun. ⁸ Taatnaqlugu Agaayyutim nipliutigigaa uqaiqimifi,

“Mayuqniqsuq pakmuna
aullatripluni tigutaagikkaninik uumiksrin,
suli gaitchiruq aatchuutinik inunun.”

Psalm 68:18

⁹ Nipliqami “Mayuqniqsuq,” taamna qanuutauniqpa? Taamna itnautaruq uvva, mayuqsanaiñnaqmi atqaqqaqtuq atchinñiqsrapiaqatanun nunam. ¹⁰ Taamna tarra atqaqtuq atausiñauruq mayuqtuaq qutchinñiqsramun qilarjmun qaaniquqlugich, pakmaasiin Christ

nayuutitlasripluni nanipayaaq. ¹¹ Christ taamna “qaitchirug aatchuutinik iñunun,” ilanjich uqqiraqtiksrauplugich, ilanjich sivuniksriqiriksrauplugich, ilanjich quliaqtuagtiksrauplugich, ilanjich agaayuliqsiksrauplugich ilisautriksrauplugillu. ¹² Christ qaitchirug aatchuutinik itqanaiyağiaqlugich Agaayyutim iñuiñ savaaksrañat ikayuilikun, makitammaağihksrañatnun ukpiqsriuat timigikkaña Christ-ñum, ¹³ atausriñjuumaagviksrañatnunaglaan ukpiqsrihikun suli ilisimapiagağaviksrañatnunaglaan Iğñinanik Agaayyutim suli iluqnaugviksrañatnunaglaan iñuguguta Christ-ñum iluqnaulhanun. ¹⁴ Tarra inñaiğñiaqtugut ililgauratun maliksuaguruuatun. Umiatun tinjitaruatun qanutnamunliqaa anuqlukun, taatnatun anjalatingiğñiaqtugut killukun ilisauttutinñitñun kinnitñinñiaqtit iñuich. Pisasruhiğmiktigun killukuaqtitchiñiaqtut ukpiqsriuanik iñugungitchuaniksuli Christ-ñum iluqnaulhanun. ¹⁵ Aglaan ataramik ilisautriyumarugut ilumutuuruamik avatmun. Aasriñ piqpakktigiigupta avatmun qiniqtitlugu surağallaptigun, ilisaiñagisirugut Christ-tun ittuatun qaukiğikkanañatitun ukpiqsriuat. ¹⁶ Iluqaan timi anjalatiqatquq niaqumun, taatnatuntuuq ukpiqsriurapayaat anjalatiqatut Christ-mun qaukiuruamun. Timi tigumisasiqatquq napyaatigun, ilinjisallaa savaaqaqhutin naupkagiğlugu timi. Taatnatuntuuq ikayuutiruksraupmiugut avatmun ilisaiñaguguta Christ-tun piqpakktilikun avatmun.

Iñuuniaqurrutaa Christ-ñum

¹⁷ Taatnamik Atanguruam uqautritqugaaña qapinaiqluna tarakñaniñaglaan iñuuniusriqaqunğıtlusri Jew-ñungitchuatitun. Isrummatinñich suuyumiñaitchut. ¹⁸ Isrumañich taqsiplutin aasriñ kanqisilguitchut. Nalupiallaktut uqayunaitlutinlu. Taatnaqhutin ilaliutiyumiñaitchut iñuuhigmun Agaayyutim qaisañanun. ¹⁹ Sugingiqługu qanuq iñuunialiqtin qaisağiplutin inmiknik pisugruagutaanun timim savaağiplugu qaayugnaqtuapayaaq urrautailaakun.

²⁰ Aglaan ilipsi, ilinğitchiksi Christ taatna. ²¹ Ilumutun tusraagiksi kanqisiplugu qanuq Christ-mun iñuuniaqutitilaqsi. ²² Iitkiksi iñuuniaqutitilaqsi sivanisun. Taatnamik piiqsaksrağigiksi iñuunialigruaq piungiqsitchiruaq kinnitñikhuni pisugruagutaagan timim. ²³ Iitkiksi nutaagtuksrauiqsi isrummatipsitñi Agaayyutim Irrusriagun, ²⁴ suli atitquiqsi nutauruamik iñunmik atipmatun atnugaamik. Agaayyun iñiqsiruq taavrumiña iñunmik ittuamik inmisun ilumutun nalaunñarualikunlu ipqihikunlu.

²⁵ Taatnaqlugu sagluqsrunağumuusi. Ilumutuuruami uqautuksraurusi avatmun, takku ukpiqsriuranupluta atausriurugut timaani Christ-ñum. ²⁶ Qinnañniğupsi killuqsautiginiaqasiñ. Siqiniq nipipkağniaqagu qinnaksimaññaqapich. ²⁷ Tuunğagmun akilipkağniaqasri. ²⁸ Iñuk tigligaqtuaq tigliganğigli, aglaan sakkağli atuğlugich argañni sagluqsrunaqani, aatchuutiksrañikkumuusq inuqsriuqtuanun. ²⁹ Uqautigiymuñaitchiksi atniummatiksraq aglaan uqautigilugu ikayuutiksraq sivutmuutiksrauluni. Tamatkuali tusraaruat uqautipsitñik ikayuusriaqagumuut. ³⁰ Aliatchaktitağniaqasiñ Irrusria Agaayyutim. Taavruma Ipqitchuam Irvutchim nalunaitmiutchiğasri Agaayyutmun, tasuñiaqtuam ilipsitñik irrutrumani uvlumi. ³¹ Uumisugruagutiqaqasi suli qinnaktaqasi uumitchaktağusi. Nipaalaruññaqasi uqamaqluutisunjaqasilu,

suli qanusripayaamik pigiitchualiqisun̄aqasi. ³² Aglaan ihuaqqutilusri piqpakutilusilu avatmun. Natqigutilusri avatmun, taatnatun Agaayyutim natqigutipmigaasri Christ-kun.

5

Iñuuniağitchi Qaumami

¹ Taatnamik tuvraqsiun̄ Agaayyutim surağal̄ha takku piqpagiplusri ililgaagigaasri. ² Piqpakutiqağitchi atlanun iñun̄nun maliguağlugu Christ-ñum tuvraaksriutaa. Piqpagipluta qaiññiqsuq in̄miñik Agaayyutmun tuqpluni killuqsautaigukhuta. Taatna pikami quyalin̄igaa Agaayyun taipkunatun ikipkaiplutin̄ tunillaqtuqtuaton.

³ Agaayyutim iñugipmasri atlaliqirusraun̄gitchusri qaayuḡnaqtualiqilusrilu. Kaviuqtuksraun̄gitchusri. Nalliatunniñ nalaun̄nangitchuq ipqiqsitlutin̄ iñugiliutipkaqtuani Agaayyutmun. ⁴ Uqautiqaqtuksraun̄gitchusri kan̄unaqtuanik suun̄gilaaniglu asriñqutiniglu. Tamatkua nalaun̄nangitchut ilipsitñi. Aglaan quyarak سراğigiksi Agaayyun. ⁵ Nalupqigin̄iqsiun̄ una, Kiñaliqaa sayun̄aqaqtuaq in̄iqagumifñaitchuq an̄aayuqautaakni Christ-ñum Agaayyutimlu naagaqaa iñuk qaayuḡnaqtualiqiruaq naagaunniñ kaviuqtauruaq. (Iñuk kaviuqtauruaq ilumutun agaayyutin̄ñqaliqirauruq.)

⁶ Kisumununniñ iñun̄mun kinnipkaqasri imailaakun uqautin̄iñik, atakkii pisigilugich tamatkua Agaayyutim qinnautaa tikikisiruq iñun̄nun tupiksriñgitchuanun ilaanik. ⁷ Taatnamik piqasriqsuutinasri ilin̄itñi. ⁸ Ilaatniimma ilipsipsuuq taqtuamiitkaluaqmiruani, aglaan pakma qaumağtuqsri Atan̄guruakun. Taatnamik qaumautuiñagumausi iñuuniałipsitñi. ⁹ Pisigiplugu qauma Agaayyutmiñ iñuuniałipsitñi nakuurualiqirusri nalaun̄narualiqiplusrilu ilumutuurualiqiplusrilu. ¹⁰ Iłitchuğituiñaqsiun̄ akuqtuyunaqtuaq Atan̄guruamun. ¹¹ Piqasriqsuutinasri iñun̄nun pigiitchualiqiruanun taqtuami, aglaan satqummiqsigik tamatkua qaumamun. ¹² Takku kan̄unaqtuq uqautigisraqtuniunniñ iñuich nalunautchiplutin̄ pigiitchualiqutin̄iñik. ¹³ Aglaan qaumam satqummiqamigich iñuich pigiitchualiqutin̄ich tarra qin̄iğnağatut. Tarra qanusripayaaq qin̄iğnaqtuaq qaumamiittuq. ¹⁴ Taatnaqlugu nipligñiqsuq, itna, “Siñin̄iaqpat! Itiğnaqsigaatin.

Makittin̄ akun̄gatniñ tuqun̄aruaniñ.
Christ-ñumli qaggutiyumagaatin.”

¹⁵ Qaunatqiağillapiaḡlugu qanuq iñuuniaqtilaaqsi, ingiğusri iñuktun isrumatuitchuaton aglaan iñuktun isrumaturuaton ililusri. ¹⁶ Savaaqallautaqağniağusri piviqan̄ñpsi, atakkii iñuurugut uvluğitchuani ugluvak. ¹⁷ Taatnamik ingiğitchi iñuktun isrumatuitchuaton aglaan kan̄iqsimmaagiks̄ilugu pisul̄ha Atan̄guruam. ¹⁸ Imiliqasri taan̄nagmik atakkii qih̄uğniağasri, aglaan an̄alatittitichi Ipqitchuamun Irrutchimun [atakkii kamaksripkaḡniağasri Agaayyutmik]. ¹⁹ Uqağusri avatmun quyyatinik atuutin̄iglu Iłitqusriğiksuam aatchuutañik, atuğusri iğñallautamik uummatipsitñiñ Ataniğmun. ²⁰ Ataramik quyyatigilugich supayaat Agaayyutmun Apaauruamun atqagun Atannapta Jesus Christ-ñum.

Tuvaaraqatigiich

²¹ Kamakkutilusri avatmun pigilugu taluqsriħiqsi Christ-mik. ²² Nulianjuruasii, kamagisigik uisi kamaksripmatuntuuq Atanġuruamik. ²³ Uinjuruuq qaukħigigaa nuliam, taatnatuntuuq Christ qaukħigigaa ukpiqtuanjuruat. Ukpiqtuanjuruat timigikkañi Christ-ñum, aasriiñ ilinich anniqsuutiqaqtut ilaaniñ. ²⁴ Atriħu lu ukpiqtuanjuruat kamaksripmatun Christ-mik taatnatuntuuq nulianjuruat kamaksriħich uimiknik sulipayaagmikni.

²⁵⁻²⁶ Uinjuruasrii, piqpakrsisitchi nuliapsitñik, Christ-tuntuuq piqpak-sriruatun ukpiqtuanjuruani tuqutrikami ilinitchi ipqiqsityağukħugich Agaayyutmun uqalħigun, suli salummaqamiqich iğguutiksraqtuğrikaagun imiğmik. ²⁷ Christ-ñum inmiñuktitchukkai ukpiqtuanjuruat kamanaqsilugich piññaqnaqsilugillu, taqsraqtaillugich imulunnaurailugillu suli salummağlugillu qanusripayaamiñ pigiħisauruamiñ. Ukpiqsiruat ipqitchuksraurut patchisaillutin. ²⁸ Uinjuruat piqpagiraksragigaich nuliatin timimiktun ililugich. Takku anun piqpakrsiruaq nuliagmiñik piqpakrsiruaq inmiñik. ²⁹ Piitchuq anutmik uumiksriuramik timimiñik. Aglaan niğipchağagigaa qaunagiplugulu, taatnatuntuuq Christ-ñum qaunagipmigi ukpiqtuanjuruat. ³⁰ Takku uvagulla ilaviñiğigaatigut ilaan timaan. ³¹ Agaayyutim makpiğaanani aglausimaruq, itna, “Taamna pisigilugu, anutim unitkisigaa aapanilu aakanilu piqasiutiluni nuliagmiñun, tarra iluqatikaasrii atautchisun timinigutik.” ³² Taamna uqalħa Agaayyutim sagviğñiğaa kamanaqhuni nalunaqtuanjuruuq, aglaan kanjigsigiga taavruma uqalħum uqagitilaanja Christ-mik ukpiqtuanjuruani glu. ³³ Aglaan uqagipmigaasri, anutillaam piqpagiraksragigaa nuliani piqpagipmatun inmiñik, suli nulianjuruam kamagilugu uifi.

6

Iyaalugruillu Anjayaqaallu

¹ Iilgaanjuruasii, tupigisigik anjayaqaasi Atanikun. Taamna nalaunjaruq. ² “Kamagilugik aapanlu aakanlu”—taamna sivulliu pluni tillisauruq ak-iqsruutilik, itna—³ “Pillautauñ itchumu uq ilipnun suli utuqqalilğatagutin inuuyumuutin nunami.”

Exodus 20:12

⁴ Aapauruasii, uumisuktualiqsitnagich qitungasi, aglaan inkuksaqsigin natqiksruutilugich suli isilğiqsuğlugich Agaayyutikun.

Savaktauruatlu Savaktiqaqtuatlu

⁵ Savaktauruasii, tupiktausritchi tamatkunuja qaukħigikkapsitñun nunami taluqsriħikun kamaksriħikunlu, savautilla utapiagħugich qanutiñanailusri savautriyumalaaqmatun Christ-mik. ⁶ Savautriħlutağusi ataramik, aasriiñ quyalitñin niasri qaukħipsi takkuatniħiñaq, aglaan savaktinjun Christ-ñum savaaqagitchi pisulħanik Agaayyutim piyumalaağlusri. ⁷ Tarraasriiñ savagitchi savaaqsi quviagilugu, savautripmatun Ataniğmun, inunñik savautriñgitmatun. ⁸ Iħisimatquğipsi kisupayaam akiljusriaqagnaħhanik atisriħu lu Ataniğmiñ savaallau-tağmigun, savaktaagruugalu anjağmi unniñ qaukħugalu anjağmi. ⁹ Qaukħuruasii, taatnatuntuuq irrutisigin savaktisri atisilugich. Aniqsraaqtusruñaqnagich, ilisimalugu Ataniqahiqsptuuq qilanmi akiljqsuiñiaqtuaq atunim.

Anjuyautnañja Agaayyutim

10 Aqulliqsaami, sayaqagitchi ukpiqsriipsigun Agaayyutmik suli tunjasrimaipsigun sanjanun. 11 Atilugu iluqaan anuyautnaña Agaayyutim, makitalguyumuusri qayuktitağlugich pisaasrugmigautai tuungaum. 12 Anuyangitchivut iñuich timiqaqtuat, aglaan anuyaktugut ak-illiliqğugich sanjiiñiglu pigiilqilhum atanguruatlu pigiitchuat anjalatchiruat iñuñnik marrumani nunami, suli akilliliqğugich irrusriqñuillu silami. 13 Tarraasriiñ atuqsiun anuyautnaq Agaayyutim qaisimaakkaña. Pigiitchuam uvlua tikitpan makitalguyumuusri sayaktulusri. Aasriiñ anuyaguigupsi makitasrugaagisirusri. 14 Makitatitchi itqanaiyağusri. Tapsiuraagiksılsı ilumutuuruamik, satqagutilusri nalaunjaruağimik. 15 Kamiktummaagıksuatun ilılsıri quliaqtuağilugu tusraayugaallautaña qıñuiññaqautriñhum. 16 Ataramik atuqsiun samğuaña ukpiqsriñhum qamititchitlaruaq ikualaruanik qağruñnik pigiitchuam. 17 Atilugu nasrautaa anniqsugiam, suli tigulugu Agaayyutim uqałha aatchuutaa Irrutchim, atriqaqtuaq savikpaktun anuyalıpsitñi. 18 Iluqaisa tamatkua atilugich inıqsrukıpayaapsitñi ikayuutaagun Ipqitchuam Irrutchim. Qaunagituiññağusri qapiqtasunaaqasri inıqsruutriipsigun ukpiqsriuanik nanıpayaag. 19 Uvvasuli agaayutiluña Agaayyutmun aatchuquluña uqaksramnik quliaqtuaqulunalu kanıqsiññaqtillugu nalunaqtuanjanik tusraayugaagıksuam taluqsrautailaakun. 20 Uqıraqtigigaaña Agaayyutim isiqtaunñağmaunniñ. Agaayutitchi quliaqtuaquluña tusraayugaagıksuamik taluqsrautailaakun uqałksraptun.

Pağlasuiqsaagıtıt

21 Aglaan ilisimatqupmigipsi qanuğitilaamnik. Tychicus-ñum piqpagikkaqput anıqatvut tunıqsımapluni savautriruaq Atanığmun uqautiniagaasri supayaanik uvapkun. 22 Pisigıplugu taamna tuyugıgıga ilıpsitñun ilisimatquplusri qanuğitilaaptıknik, suli ilaanun pitçhuksaaquplusri.

23 Agaayyutımtuq Aapauruam suli Atanığruam Jesus Christ qıñuiññaqaqtıllısi piqpakkutiqaqtıllısrılu avatmun ukpiqsriñıkun. 24 Uvvatuq Agaayyutim iluaqutrisaa illi iluqanıñun piqpaksrıruanun Atannaptıknik Jesus Christ-mik tunıqsımaruanunlu isruanunaglaan. Taatnatuq.

Paul-ŋum Tuyuutai Philippi-agmiunun

¹ Uvaŋa Paul aglaqatiqaqtuŋa Timothy-mik, uvagukaasiin savautriplunuk Christ Jesus-mik. Tuyuqtuŋa uumiŋa iluqaitn̄un ukpiqsirruanun Jesus Christ-mik Philippi-miittuanun, taputiplugich qaukhiŋruat ikayuqtitlu taamani. ² Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ savautikkamnuk ihuaqqutillaŋniaŋlisi suli tutqiksillusi.

Paul-ŋum Agaayyutigai Agliqiruksrat Tuyuutmiñik

³ Iniqsruutipayaqaqpsi Agaayyutigai quyaraŋigiga ⁴⁻⁵ akuqtuihiqsi tusaayugaamik savaaqaqtitlugu ilipsitni suli ilipsigun tusaayugaagatah̄apsitniñiaglaan. Taatnaq̄luŋa quviasullapiaqtuŋa iniqsruutrikama ilipsitnik. ⁶ Nalupqigin̄illapiaŋigiga una, Agaayyutim aullaŋniikkani ilipsitni naatkisigaa aggh̄iksraŋanunaglaan Jesus Christ. ⁷ Piqpagillapiaŋigipsi. Nalaunŋaruamik quviasuutiqaŋumiñaqtuŋa nalupqigin̄itlusilu, atakkii ikayuŋipisitŋa isiqtauh̄amniŋu uqapsaaŋutrih̄amniŋu uqaqsitaaŋviŋmi tusaayugaaŋiksuaam ilumutuuruanaŋuh̄anik. Piqutigiplugu ikayuutih̄iqsi uvamn̄ik akuqtuqasiutirusi Agaayyutim p̄liutaanik. ⁸ Agaayyutim ilisimagaa qanutun kimmutiqallapiaŋiŋa ilipsitnik, ilumun piqpagigipsi Jesus Christ piqpaksr̄ipmatun ilipsitnik. ⁹⁻¹⁰ Uvva iniqsruutigipsi piqpaksr̄itmuquplusi kaŋiqsiaŋisaiñnaquplugu Agaayyun. Piksraqtaaqagumuusri nakuuniqsrauruamik. Taatna pigupsi ipq̄iñiaqtusi patchisaiŋlusilu Jesus Christ agqippan. ¹¹ Uvvasuliuna pitl̄aniaŋiksi ilumutuullapiaqhuni nakuuruuq savaaksraq, Jesus Christ kisimi pitl̄apkakkaŋa, iñuichaasiin kamaksruaqsilugu suli nangaaqsilugu Agaayyun.

Iñuuliq Christ-ŋuruq

¹² Aniqatiumaan, ilisimatqugipsi uumiŋa, atuumaruat uvamnun isiqtaunŋaŋma siamittitkaat tusaayugaaŋiksuaq. ¹³ Iluqatin̄ anuyyiuqtai Caesar-m atlatlu iñuich maaniittuat ilisimagaat isiqsiviŋmihiŋa Christ-mik savautrih̄apkun. ¹⁴ Aasiisuli isiqsiviŋmihiŋma iñuŋiatluktuat aniqatiutka tuniqsimalipsaaqtitkai Ataniŋmun. Taatnaqhutin̄ taluqsraitmuksaiñiaqtut uqaḡih̄iksraŋagun Agaayyutim iqs̄iñḡillapiaqhutin̄lu. ¹⁵ Aatai, ilisimagitka ilaŋisa quliaqtuaq̄ah̄at Christ-mik atakkii killuŋigaaŋa suli uqaalaplutin̄lu. Aglaan atlat quliaqtuaŋigaaŋat Christ ih̄uatluh̄iksraŋatnun iñuich. ¹⁶ Taapkuali quliaqtuaŋigaaŋat Christ piqpagipluŋa, atakkii ilisimagaat Atanguruamun tuq̄lukkauhiŋa uqaḡitquplugu tusaayugaallautaq. ¹⁷ Atlatli iñuich siq̄ñakutiqaqtut, atakkii quliaqtuaŋigamitruŋ Christ ipq̄iñḡitchut aglaan killuŋipluŋa isumaplutin̄ ih̄uill̄iuqtitchukluŋa isiqtauh̄amni. ¹⁸ Sun̄itchuq. Ipq̄itkisiŋŋaan naagaqaa siq̄ñakutaugisiŋŋaan taatnaunniin̄ quliaqtuaŋigaaŋat Christ. Taamna kamanallapiaqtuq. Quviatchallapiaŋaŋa taavruma. ¹⁹ Aa, quyatuiñaḡisiruŋa. Ilisimagiga iniqsruutrih̄apsigun uvamn̄ik suli Irrusrian Jesus Christ-ŋum ikayuutaagun isiqsiviŋmiñ anitq̄ih̄iksraŋa. ²⁰ Niŋiugaqallapiaq̄luŋa suraŋakipayaapkun qapiqpanapkaŋumiñaitchiga Christ, pitl̄uklugu uqaqsitaaŋviksraŋa tikitpan. Sumipayaq, suvaluk pakma, uqaḡuktuŋa Christ-kun taluqsrautaiḡluŋa suli kamaksruqugiga iñuŋn̄un Christ uvapkun, iñuutuiñaḡuma naagaqaa

tuqugisiñiguma. ²¹ Atakkii, iñuuguma Christ-ñuruq, aasiiñ tuquguma quviatchakkisiruñ. ²² Iñuuniaqtuiñağuma savautipsaatlukkisigiga Christ. Aglaan nalugiga nalliaknik piksraqtaaqaliksrağa. ²³ Qanuğviiqsuñ, Unitchukkaluağiga manna nuna piqatauluñaasiiñ Christ-mi, taamnaasriiñ nakuğıtlučkayağaluğaga. ²⁴ Aglaan iłitchuğigiga ilipsitñun inuğıtilaağasuli. ²⁵ Nalupqigijnitługu iłisimagiga iñuuniapsaağuraallałiksrağa iluqapsitñi, taatnaqluñña ikayutlasigipsi ukpiqsriłiqsi nakuqsitluuraquplugu quviasuutigitluaqsipluğugu. ²⁶ Atakkii iñuutluurağuma suli utiğvigitqilğiniğupsi nangautiksraqağiksi Christ Jesus suli quyyatigilugu.

²⁷ Supayaaq atuumaniaqtuqunniñ, uvluğagikpan iñuuniağumausi kamagiyumiñaqsilugu tusaayugaallautam Christ-kun pitqutaa. Utlakkumiñağniğupsi naagaqaa unjasikkisiñiguma tusaayumagiga atipiagataqhusri iñuutilaapsitñik atausriq sivuniğıplugu una. Tusaayumapmigiga qanutun sakuuktilaaqsi piqutigilugu ukpiqsriłiq kanıqtaquaq tusaayugaagiksuami. ²⁸ Tusaasukkigaptuuq uumiksripsitñun iqsiqkanıłiqsi. Taavrumuuna iłitchuğigisigaat akiitkaqsiłiqtin aglaan ilipsi annaumałiqsi. Agaayyutim itikisigaa taamna. ²⁹ Agaayyutim iħuaqutigaasi ukpiqsritłasiplusi Christ-mik suli nagliksaatlasiplusi piqutigiplugu. ³⁰ Iluqata anıyuaqatigiıksisimarugut. Iłisimagiksi taamna, atakkii qiniğiksi qanuq nagliksaałiğa qaanıqsuami suli tusaaplugu nagliksaałiğasuli pakmapakunniñ.

2

Christ Atchiksipkakkauruq suli Kamañaqsiqkakkauruq

¹ Uvvaasiiñ akuqtirusi uqalıñnik sayyiqsigikkanitñik ukpiqsriłipsi naagaqaa uqalıñnik araaqtuqtigikkanitñik ilipsitñik. Aasiiñ nakuuruq iłisimaruni İpqitchuamun İrrutchimun atausriññuħaptiknik suli piqpaqsritłasiħaptiknik iħuaqutritłasiħaptikniglu avatmun. ² İlumun, quviatchaktitkaañña atausriññuħapsi. İsummatiqagupsi atautchimik suli piqpakutigupsi avatmun kinilitkisirusi atautchimun. ³ Uqaviutiqasunaqası ilipsitñik suli inillaktasunaqası kamañaqsitlugusi atlanıñ, aglaan isummatigilugich atlat kamanatlugugich ilipsitñiñ. ⁴ İlipsitñuħiñnaq piññaktaaqañniasunaqası aglaantuuq atlanun.

⁵ İsumalusi Christ Jesus isumapmatun.

⁶ Jesus Agaayyutauruq.

Aglaan kimmutiqanjitчуq atrinuniağuni Agaayyutmi.

⁷ Naagaunniñ qutchigvigigaluakkani suksraallakkaa suñğılłapiaqhuni inmiñun.

Ilaa anıruq nunamun atriqaqhuni iñunmik.

⁸ Atchiksitłullapiaqhuni inmiñun iñupayaaniñ añiğniğaunniñ tuqułiq— tavrakii tuquruq atriliutipluni savvaqluktıtun sannıgutami!

⁹ Taavrumuunnaqluğugu Agaayyutim kamañaqsiqkağaa aasiiñ aatchuqluğugu atıgmik kamanatluktuamik atıpayaaniñ.

¹⁰ İluqatinı Agaayyutim iñiqtanıñ kamaksruğniagaat Jesus itkisiññağminı qılanmi nunamılu suli tuqusimagaluanıñağminı.

¹¹ İluqatinı suli quliaginiagaat Jesus Christ kisimi atangunıluğugu. Taatnaqpatrunı Agaayyunı Aapauruq nanğaqtauniaqtuq.

Ukpiqsriruat İttut Qaumaturun Nunam İñuiñun

12 İlauramaan, tupigisuuluğniğipsitña sivuani piqataukama. Pakmaasiñ unasikkaluanñagma ilipsitñiñ tupigitqillañniaqsitña. Uvlugağikpan sakuuktuiñağusi taluqsriñikun sivuuqatigağusi iñuusitchi annauraurau itñuutqusiañatitun anniqsuliksrapsitñunaglaan, 13 atakkii Agaayyun sayyiqsuqtigigiksi piyummasiqhusi suli savakkumasiqhusilu quyalikkauliksrağmiñun. 14 Suragañipayaapsigun uqapilusunagaasi naagaqaa qapiqtailisunagaasi. 15-16 Ilipsili patchisaitchumuusi Agaayyutim qitungağiliutikkañasi, iñuuniaqhusi akunğatni qaayuğniqiruatu killuliqiruatu ittuami taqtuatu. Uvlugirraagikmatun qilañmi iñuuniağumuusi akunğatni iñuich quliaqtuağutilugich ilinich Agaayyutim uqahifiñik iñuupkaitlaruanik. Taatnagupsi quyagisiruñ piqutigilusi Christ aggiqpan, ilisimagiga sakuuğma imailağuni ingiñha. 17 Aglaan, tuqquataugisigaluanğammaunniñ quyañhiñauruñ. Uvvasuli quviasuqatigigipsi iluqasi aatchuutigikkapsigun uvamnun ukpiqsriñikun, atakkii aatchuqapsitña inuğikkamnik taatnatun savautrillapiaqtusi Agaayyutmik. 18 Taatnaglugu ilipsipsuug quyayumuusi quviasuqatigilunalu.

Timothy-lu Epaphroditus-lu

19 Atanğuruakun tuyuğiyumaaqsigiga qilamipayaaq Timothy ilipsitñun. Aasiñ utiğumiñağniqpan quviatchaktinniğaaña uqautiaqsikpana qanuq iñuuniañapsitñik Agaayyutikun. 20 Atakkii piitçuña atrinani ilaan qaunakkiagağiksiksrapsitñik. 21 Iluqatin atlat isumaaluutigigaat suliksraqtin, ilinich suqutiksriñitmiut tusaayugaallautamik Christ-kun. 22 Aglaan Timothy ilitçuğianiksimagiksi tunñavigiplugu ilaa, atakkii ilaan iluqnaugvigiplugu quliaqtuaqañi tusaayugaagiksuumamik atriplugu iğniq ikayuiruaq aapamiñik. 23 Taatnamik tuyuğilhiñaagugiga qilamillapiaoq ilitçuğianikkuma qanuq uqaqsittaalamni inillakpatña. 24 Aglaan tunñavigillapiaoq Agaayyun uvamnik qilamipayaaq tikiñhiñaagukisrağa Philippi-mun.

25 Utiqtitaksrağigiga Epaphroditus tuyuğigaluakkaqsi ikayuqupluñ inuqsriulamni. İlaalu uvañalu aniqatigiiksillapiaoqtuguk savaqatigikhunuk akilliğisquğugich uumiksirit Agaayyutmik. 26 Aipkatqiaqsiga aisulicmipman ilipsitñun suli iluilliuğutigiplugu tusaalqisi atniğñağniplugu. 27 Atniğñallapiaoqmipñun ilu tuquqayallapiaoqñuni. Aglaan Agaayyutim nagligiplugu sayyitqikkaa, ilaa naglikripsimatun uvamnik. Taatnaglugu tuquniğumi ilanayağaa alianniukiga pakma. 28 Taatnamik qilamipayaaq ilaa aipkağukkaluagiga. Utitqikpan ilipsitñun ilaan quviatchaktinnayağaaasi aasiñ iluilligiga uqiglipsağayalgitçuq. 29 Taatnaglugu pağlayumagiksi quviasuutigillapiaoqlugu Agaayyutikun. Kamakutiqaglugich iñuich ilaatun ittuat, 30 atakkii sugingiqlugu iñuñi savakhuni uvamnun tuquqayaqñunniñ. Savautigaasi ikayuqupluñ ilipsi piyumiñaisapsitñik.

3

İlumun Nalaunñaruağiq

1 Aqulliuługu, ilauramaan, uqautigisukkağa una: Quviasuutigisiun Atanğuruuq Agaayyun. Alğaqsruutinñuligumiñaitchipsi tamatkunıña tuyuutimnik ilipsitñun sivuani, atakkii tusaatqilgitchupsıun annaumapkağaaasi. İtnauvva: 2 qaunakkiagigitchi tamatkunakña

iñuñniñ pigiitchuaniñ siqupsilhiñaqtuaniñ timimik qipmisun iliplugich. Ilinich ilisautrirraqtut nalunaitñutaqaqtuksrauniplusi timipsitñi qitungağillapiagaatigut Agaayyutim pisigisrunaqnagu tivavut ilumun qitungağillapiagaatigut Agaayyutim pisigisrunaqnagu tivavut nalunaitñutichigñilugich. Agaayyuvigigikput Agaayyun ilaan irrusionik ikayuqtiliqhuta sulii nangagikput Christ Jesus iñuugutiqaqtitchiruaq nutaamik. Ukpigsriyumiñaitchugut qaahhiñakun annautiniagnałuta. ⁴ Aglaan uqaviutigikpatrun anniqsuliqtin tupiksriłutin qaahhiñakun tavra uqaviutigitlukkayağiga, itna, ⁵ nalunaitñutchikkauruñ tuvraqługich Jew-nuruat atuiragilhat tallimat pinasut uvlut atuumaanikmata. Israel-aanullapiagtun añilpkun, iñuquqatauplun Benjamin-nağmiuni, auga avuılaaq Hebrew-piağataq. Tupiksriun tu illisipayaanjitnik Jew-nuruat maligutaksrañata Pharisee-nuplun. ⁶ Piyummatiqagpaitlun ikuilliuqtitchirunanniiñ ukpiqtunuruanik. Iñuk nalaunñaruahhiñaupman tupigilugich maligutaksrat kia-unniñ patchisigiyumiñaitkaa. ⁷ Suragañpayaatka kamanallapiagałuaqtuunniñ uvamni sivuani — pakmapak ayaligitka atakkii anniqsuliksraann tunñavigisukkiga Christ kisan. ⁸⁻⁹ Ilumun ayaktuiñaligitka. Supayaat tamatkua sapluñiñağaatñ ilitchuğilksrañaniñ Christ Jesus-ñum. Pakma ilitchuğisullapiagağiga ilaa Atanigiliutiklsrañagun. Suapayaasulii isummatigiliutigiga sumun atuğumiñaitlugu pakmaaglaan inuğitlukkiga piqaliksrağa Christ-mik piqasiutilun ilaani. Tavrakñaaglaan isumatiginaiqsun uvamnik nalaunñasiyumiñağlun sivuğani Agaayyutim tupigiuraahhiñaglugu maligutaksrañata, aglaan tunñavigiliutigiga Christ kisan anniqsuqtiksrağa. ¹⁰ Pakma ilitchuğisukkiga Christ sulii sanñia anjipkairuağ ilaanik tuquğimiñ, sulii nagliksaaqtitaulun ilaaton, tuquyumalun ilaaton. ¹¹ Nalupqiginitchiga iñuugiga Christ-kun anjittikkisiplun tuquğimiñ.

Aqpaqruliq Akimasaqtuni

¹² Uqautigiyumiñaitchiga atriliutianiñniłun Christ-mi naagaqaa ataramik iñuutlasilun Christ-tupağataq. Aglaan sakuuktunñasulii Christ-tun ilisaiñağuklun iñuuniagaumiñaqsiplunalu ilaaton. ¹³ Ilauramaan, ilisimarun taatnailinñisilaamniksulii. Atausiq pisullapiagağiga, piiguğuklugu itchuugiga aglaan ilisuklun Christ qanuğ itqukpana. ¹⁴ Christ-ñum ilitchuğipkağaan qanuğ piqasiutihksrapkun inñmigun. Atriplugu aqpaqrupqtuağ sakuullapiagħuni piñiñaktaaksrağmiñ unvanaptuug sakuullapiagħmiun ilisuklun ilaaton. Agaayyutim inñmiñik tuquğaan taatna iñuuniaguplun. ¹⁵ Iluqata nauñaniksimaruağut ukpigsriłiptigun piqasiutipluta Christ-mi taatnaptuug isummatiqagħata atautchimik Christ-kun. Aglaantuug atlakun isummatiqagħupsi Agaayyutim kanñiqsipkağisigaasi taavrumiñ. ¹⁶ Pakma una inuqnaqtuğ. Sivutmuktuiñaqta piqatigilugu Christ aullağvagianikkaptigun.

¹⁷ Ilauramaan, iñuuniagağitchi iñuuniagħaptun ilisaagağusi tamatkunakñ maligutchiruaniiñ iñuuniagħamnii. ¹⁸ Atakkii piqaqtuğ atlanik maligutchisunitchuanik Christ-mik—uqautigianikkamnii ilipsitñun aasiñ aliannuqtitlun isummatigiaqsikapkich —akillilqsuiruat Christ-ñum tuqułhanik. Piqasiutiniurağmiñatñlu ilaanun. ¹⁹ Timitin aanguağiliutiplugich agaayyutitun. Kamagiliutiplugichunniñ savaatin kanñugiraksrağaluatin, aasiñ aqulliqsaanatni uvlut piqatauyumiñaitchut Agaayyutmi atakkii isummatigilhiñağlugu iñuuniagħitñ maani nunami. ²⁰ Aglaan iluqaptiknun atlaullapiagħtuğ. Isummatigirağigikput

Agaayyun nayuqtigiplugu, niigiugaqahuta anniqsuutrimik kisianiñ ilaaniñ, aasiñ taamna anniqsuutri ittuq ataniq Jesus Christ. ²¹ Ilaan simmigiisigai sayaitchuatlu tuqurağaqtuatlu timivut atriliutilugich inmi kamañaqtuamun tuquyumiñaitchuamun timimiñun. Taatnağumiñallapiaqmıplunıñlu atakkii anjalatchipluni supayaanik tavra piuq.

4

¹ İauramaañ nakuagıllapiağipsi suli inuğiplugu piqatauıksrağa ilipsitñi. Quviatchaktitkipsitñja suli piqpagnapiaqtusi uvamnun. Taatnağhusi napammaağigitchi Atanikun itqagıluqu qanutun uvamnun piqpagılıqsi.

Alğaqsrutit

² Uqautisukkikka ağnak atıqıqtuak Evodia-mik suli Syntyche-mik: Nutaami iñuulıgımi Christ-kun qanaağumiñaitlutik suli ilannağiıksitqıkhutik.

³ İannamaañ tuniqsimaplutin, iniqmıgıkpıñ ikayuqıplugik taapkuak ağnak savaaqaqtuak sakuukhutik siamitchiñiaqhutik tusaayugaağıksuamik piqatigipluñja sulipsuuq Clement-lu savaqatıtkalu; Agaayyutim itqagıgai iluqaisa atqich aglausımaruat makpıgaanıñun iñuulhum.

⁴ Nipliutigianıksimakkaga sivuani nipliutigitqılğitchiga, itna, Quviasuutigisiuñ ataramik iñuulıqısi Christ-mi. ⁵ Ki, iñuich ilıtchuğilitruñ Christ ilipsitñi iluaqqutriñapsıgun iluqaitñun iñuñnun inımiğuanıñapsıgunlu. Atanıq Agaayyun qanıttuq ilipsitñi. ⁶ Taatnağusi isumaaluıtıqagumiñaitchusi sumik, aglaan inıqsruutigilıñiaqsıuñ. Uvva, inıqsruñapsitñi uqautılugu Agaayyun inuğıkkapsitñik suli quyalugu ataramik kıggusiaqaqapsi. ⁷ Agaayyutim tutqıksitkisigai isummatısi atakkii taamna qıñıuiñıñaq kamanatluktuanuruq kanıqısilıgımiñ. Agaayyutim ummatısi qıñıuisaaqtitkisigai isumatuiñaqtıllusi Christ-mik tunıagupsı ilaani supayaakun.

⁸ Aquılliuplugu, isummatıgıgıpsıuñ ilumutuuruuq kamañaqtuağlu nalaunıaruuğlu ipqıtchuağlu iluaqnaqtuağlu, suli isummatıgıgıpsıgıch nakuuruat atlanı, suli itqagıluqu quyasuğluqu Agaayyun nanğagıluğulu, tavra tutqıkkısirusi Agaayyutmi. ⁹ Uvamniñ ilısaqaqtusi Christ-mik akuqtuağıplugu ilaa iñuulipsitñun, tusaaplugu suli qıñııqıluqu qanuq tunıağıga Atanguruami supayaatıgun. İlisımagıpsıuñ ilaa mıngıuiqsıağvıgilugulu uvaptun, Agaayyun qıñıuiqsıtchıruuq uvaptıknik nayuutıgısiruq ilipsitñi.

Quyyatit Aatchuutitıgun

¹⁰ Quviasullapiaqtuñja ikayutqıksıtñja ikayuqqaqtuñja sivuani. Taatnağulu nanğagıkkıga Atanıq. İlumun ikayanıkkaluağıpsıtñja aasiñ ilıtchuğıgıga pıviqanğılıqsi ikayuiıksrapsıtñik uvamnık taimakñaaglaan. ¹¹ Uqautıgıñitkıga taamna pısigılugu inuqsrıuđıga. İlıtchuñja pısuıqsımaatlasırluñja piqagısiñıñagma anıruamik naagaqaa mıkiruamik. ¹² İlisımagıga iñuunıalıq inuqsrıuđluñja naagaqaa susuksiñıtluñja. İlıtchuğıpmıgıga iñuunıalıq ukpıqsrıñıkun susuksiñıtkuma naagaqaa niğısukkuma. ¹³ İñuunıalıñıñauruñja supayaakun ikayuqsıgluñja Christ-mik sanıisıpkairuamik ukpıqsrıñımnik.

¹⁴ Naagasuli iluaqqutıgıpsıtñja ikayuđluñja iluıllıñlamni. ¹⁵ İauramaañ Philippi-mi, ilısimallapiağıksı qulıaqtuahıga tusaayugaallautamik Macedonia-mi tavrakñaasiñ aullautıplugu atlanun nunaaqıqıñun.

Taavapkunani uvluni kisipsi ukpiqtuanjuruasi qaitchirusi maninjñik uvamnun. Quyyatigigiga taamna. ¹⁶ Thessalonica-miitnama tuyuqtusi inuǵikkamnik akulaiǵlugu. ¹⁷ Uvvaasiiñ niǵiungillapiaqtunja atlanik aatchuusiaksramnik ilipsitñiñ. Aglaan niǵiugigigiga Agaayyutmun piliusiaǵaliksrapisitñik iluaqutritñapsigun uvamnik. ¹⁸ Ilisimatquplusi akuqtuǵitka tuyuutipayaaasi Epaphroditus-kun. Inuqsranǵillapiaqtunja sumik. Aatchuutigikkasi uvamnun ilumun aatchuutigigisi Agaayyutmun. Agaayyutim quyaginiǵaa taamna. ¹⁹ Aasiiñ Agaayyutigikkaǵma qaitchigisigaasi iñugiaksillapiaǵlugu supayaamik inuǵikkapsitñik Jesus Christ-kun. ²⁰ Agaayyutvut Aapauruaq kamagikkauli taimunjaaglaan. Taatnatuq.

Paǵlasuiqsaǵutit

²¹ Nayaanǵaǵitkaguuq iluqaisa ukpiqsriruat iñuuqatauruaq Christ-mi, taatnatuntuuq ukpiqtuat nayuqtima tuyuǵaasi nayaanǵamik. ²² Iluqatin ukpiqsriruat tuyuqmigaasi nayaanǵamik pitlukhutin tamatkua Caesar-m savaktai ittuat.

²³ Jesus Christ-ñum iluaqputaa nayuutiyumauq iluqapsitñi.

Paul-ηum Tuyuutai Colossae-ḡmiunun

¹ Uvaṇa Paul. Uqqiraqtigigaana Jesus Christ-ηum pisulhagun Agaayyutim. Aglaqatiqaqtuna aniqatiptiknik Timothy-mik. ² Tuyugigikpuk una tuyuun Agaayyutim iñunjiñun Colossae-miittuanun tuniqsimaruanun aniqatiunun Christ-kun. Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta iħuaqquṭillañniaḡlisi suli tutqiksillusi.

Quyyatit Agaayuhḡmi

³ Quyagikpuk Agaayyun aapagikkaṇa atannapta Jesus Christ-ηum agaayyutitapayaaqapsi, ⁴ takku ukpiqsirusri Christ Jesus-mik suli piq-paksriplusriħu iluqaitñik ukpiqsriruanik. Taamna tusraagikpuk ilipsigun suli taatnaqhunuk quyagikpuk Agaayyun. ⁵ Piqpaksriñiqsursri ukpiqs-riruanik piqutigiplugu niḡiugaq pigikkaqsi, taamna tuvvaumaruaq qilañmi. Taamna niḡiugaq pigiliutiqqaagiksi tusraakapsiun ilumutuuruuq tusraayugaallataq. ⁶ Tusraayugaallataq quliaqtuagikkauruq ilipsitñun iñunmunlu nanipayaaq. Aglaan tusraaqqaqaqapsiun tusraayugaallataq simmiaqsiñiḡaa iñuuniaħhat iñuich suli iñuuniaħiqsipsuuq, aasriñ ilitchuḡigiksi iħuaqquṭriħha Agaayyutim kañiqsiplugu ilumutun. ⁷ Tusraagiksi tusraayugaallataq tumigiplugu Epaphras. Aniqatigigikpuk Christ-kun piqpagikkaqpuq, atakkii tuniqsimaruaq savaqatigigikpuk Christ-kun. ⁸ Epaphras-ηum uqautigaatiguk Ipqitchuamun Irrutchimun piqpaksripkaḡniplursi atlanik iñunjik.

⁹ Taatnamik taimakṇa uvlumiñ tusraalḡataħhaptikniñaglaan taavrumiṇa agaayyutituiñagipsiḡiñ. Iniqsruutigiptiḡiñ Agaayyutmun kañiqsiqkallapiaquplusri Agaayyutim pisulhanik, suli isrumatusipkaquplusri kañiqsiqkaquplusriħu ilitqusriḡiksuaḡmigun, ¹⁰ suli agaayyutiplusri agaayyutikuakiqsi Agaayyutmi quyaqnaquplugulu, ataramik savaallataqqaquplusri suli ilitchuḡisaiñaquplugu Agaayyun, ¹¹ suli agaayyutigiplugu Agaayyutmun sayaksritquplusri kamañquakun sanñiagun, iḡlututlaquplugu sakiqnapayaaq anuqsrukun quviasuutikunlu, ¹² suli agaayyutiplusri quyyatiqaquplusri ataramik Agaayyutmun atakkii piqasiutipkaqtusri atlanun ukpiqsriruanun iñuuruunun Agaayyutmi, iñuupmatun qaumami. ¹³ Agaayyutim annautiniḡaatigut sanñianiñ taaqtuam, aasrii tikiutipluta aṇaayuqautaanun piqpagiraḡmi iḡñiḡmi. ¹⁴ Taavruma Iḡñiṇan Agaayyutim satuḡniḡaatigut Agaayyutmun natqigutitquplugich itqaumayumiñaiḡlugich killuqsautipayaavut.

Christ Kamañniqsrauruq

¹⁵ Christ atrigigaa qiniḡnaitchuam Agaayyutim inñaniktuam supayaaq iñiḡtaugaluaqitnagu. ¹⁶ Christ atrigigaa Agaayyutim atakkii ilaagun supayaat iñiḡtaurut qilañmiittuat suli nunami, supayaat qiniḡnaqtuat qiniḡnaitchuatu suli aṇalatit sanñiqaqhutin marrumani nunami silamiħu. Agaayyutim iñiḡniḡai supayaurat ilaagun supayaanun kamañksruquplugu ilaa. ¹⁷ Christ inñaniktuq sivuani iñiḡtaupayaaqtuam. Suapayaaq itchugaaqtuq Christ-kun. ¹⁸ Christ niaquḡigaa timim; taamna timi ukpiqtuanuruapayañuruq. Christ-ηum iñuuliqaqtitkai ukpiqtuanuruat aṇipkaqqaqsimapluni tuqunaruaniñ iñuupluni taimuṇa. Taatnaqhuni Christ pitñiqsrauruq supayaani. ¹⁹ Agaayyun sivunniḡniḡiqsuq iluqnauguni

iñuusukhuni ataramik igñigmiñi. ²⁰ Agaayyutim ilauraagiiqsitqugai inñiñun kisupayaat nunami silamiittuallu Christ-kun piiqtuakun Agaayyutim qin-nautaanik maqipkaqamun auni tuqupluni sannigutami.

²¹ Ilipsi, itkaluaqtuani unjasriktusri Agaayyutmiñ iñuuniaqhusri killuqsautipsitñi, uumigiplugu Agaayyun. ²² Aglaan pakma Christ-ñum ilauraagiiksinnigaaasri Agaayyutmun tuquhigimigun sannigutami, aasriñ tikiutriruq ilipsitñik Agaayyutim sivuğaanan killuqsautaiqhusri pasiñagumiñaiqhusri. ²³ Tikiññiaqtusri taimuñ ukpiqsrituiñagupsi payanaiğusri nuktinnağumiñaiğusri suli tigummitqiağikkupsiun niğiuğikkaqsi tusraakapsiunaglaan tusraayugaagiksuaq. Taamna tusraayugaagiksuaq quliaqtuanuraqtuq iñupayaanun nanipayaaq. Aasiñ uvañ Paul uqqiraqtigigañ uuma tusraayugaagiksuaq.

Paul Savautriruq Ukpiqsriuanik

²⁴ Quviasuktun a iglutuqapku sakiqnaq pisigiplusri. Nagliksaaqti-taukama timipkun Christ nagliksaaqmatun piuna. Taatnamik quviasuktun naarrusiqaqkich Christ-ñum nagliksaağniñi pisigiplugich ukpiqsriqiruanuruat, tamatkua timigikkañi. ²⁵ Aullağniikamaaglaan savautriğmik Agaayyutim uqqiraqtautqugañ ukpiqsriupayaanun. Taatnamik tiligañ quliaqtuağutitquplusri tusraayugaagiksuaapayaamik. ²⁶ Taamna tusraayugaagiksuaq nalunaqtuanuruq Agaayyutim iriqsimakkañ imakñaqañ inilğasaaq. Aglaan pakma sagvigñigaa ukpiqsriuanun. ²⁷ Agaayyutim ilitçuğitqugai qanutun kamañqiti-plutiñ nalunaqtuat iñupayaanun, taputiplugich Jew-ñungitchuat. Unauvva nalunaqtuaq—Christ iñuuruq ilipsitñi Jew-ñungitchuani, aasiñ niğiuğaniktitlusri iñuuhiksrapstñik Agaayyutim kamañuataani. ²⁸ Taamna Christ quliaqtuağigikput iñupayaanun, alğaqsruglu suli ilisautiplugu kisupayaaq ilisimatilaaptiktun. Iñupayaq ukpiqsriuağugigikput Christ-kun ililuni iñuquqtuun. ²⁹ Tarra taamna sakuugutigigiga pisuqtilaamni, saññiqaqñun Christ-ñum sayyiutaanik savaktuamik uvamni.

2

¹ Ilisimatqugipsikii qanutupiaq sakuuktilaamnik ilipsitñun tamatkunñalu Laodicea-miittuanun suli iluqanitñun qiniqsimaitchuanun uvamnik. ² Agaayyutimtuq pitchuksaallañniğligich piqatigiñhatigun piqpakkutitilikun, suli nalupqiginağlugu kanjqsillaqtaqtilligich nalunaqtuananik Agaayyutim. Unauvva nalunaqtuaq Christ-ñuruq. ³ Christ-ñum kisimi kanjqsimapkağai iñuich Agaayyutmik, iluqananik ilisimaraksrañatnik Agaayyutikun. ⁴ Uqautigipsi taavrumiñ, kiñanniiñ kinnipkağniaqani uqallautaqtuanun uqautilusri saglunik. ⁵ Unjasrikkaluññağma ilipsitñiñ piqatauruñ irrutchipkun. Ilisimagiga atausiññiqsi suli ukpiqsriñiqsi payanaiqhusri Christ-mik. Taatnamik quviasuktun.

Iñuullapiagatañ Christ-mi

⁶⁻⁷ Ukpiqsriaqsirusri Christ Jesus-mik ataniğmik, ki iñuuniagitchi tunñaviqahiñaglugu ilaa, kanjñigusri Christ-mi nappagusrilu ukpiqsriñapsigun, ukpiqsriñiqsi saññisisaiñaglugu ilisauttusriapsigun ulipkaualusrilu quyağimik. ⁸ Qaunagititchi, kimun-unniñ alapisaaqtinnasri ilisauttitigun suli imailaatigun iñipchaqtitauruatigun. Taatnatchich iñuich ilisauttutitigun iñuknitñaqtaurur suli ittun anjalarrutaiñ

silam, unniisuli ilisauttutiŋich Christ-mitŋaŋtaungitŋichut. ⁹ Uvvatakkuluŋaŋmi Agaayyun iŋuuruŋ inuŋsraŋaiŋhuni Christ-mi, amiami ilaan timaani. ¹⁰ Uvvasuli atausriŋŋuŋatigikapsiunŋ Christ ilipsipsuŋ piŋaqmuisri iŋuuligimik Agaayyutiŋaŋtauruamik ilipsitŋi. Christ kamaŋaŋiqsraupluni atanguruŋ aŋalatipayaaniŋ suli sanŋiŋiŋi. ¹¹ Aasriisuli atausriŋŋuŋataukapsi Christ-mun, nalunaitŋutchiŋsaurusri liilaa. Nalunaitŋutchiŋsaungitŋichusri timipsitŋi maligutlugu Jew-ŋuruat piŋhusikaŋat aglaan nalunaitŋutchiŋsaurusri uummatipsitŋi. Christ-ŋum nutaŋtitkaasri piŋiŋlugu kaŋiŋruaŋtaŋsi ilipsitŋiŋi. ¹² Paptakkaŋkapsi kaŋiŋruaŋtaŋsi iluviŋatauruŋ Christ-mi, aasriŋiŋ sanŋian Agaayyutim aŋipkaŋaasri nutaamun iŋuuligimun takku tunŋaplusri sanŋiruamun Agaayyutmun aŋitŋiktitchiruamun Christ-mik iŋuuligimun. ¹³ Ilipsi tuŋuŋagaluŋaŋtuani killuŋsautipsigun iŋuuniaŋhusri timim kimmutaagun, aglaan pakma Agaayyutim aatchuŋhusri nutaamik iŋuuligimik piŋqatautlasriŋaasri Christ-mi. Suli natŋigutigaasri iluŋaitŋiŋ killuŋsautipsitŋi. ¹⁴ Suliasriŋiŋ piigaa aglausimaruŋaŋ akikŋaŋtauruŋaŋ uvaptiknun. Aglausimaruŋaŋ uŋautigigaa maligutchiŋiŋiŋiŋput Agaayyutim iŋuuniaŋurrutaiŋiŋ, akikŋautiŋuŋlugu uvaptiknun. Agaayyutim tiguniŋaa taamna aglausimaruŋaŋ aasriŋiŋ kikiaktutuŋplugu liilaa sannigutami. Taavrumuuna piigai killuŋsautivut. ¹⁵ Aasriisuli Christ tuŋukami akimaniŋsuŋ iluŋaitŋiŋiŋ aŋalatipayaaniŋ nanipayaaŋ suli sanŋiŋiŋiŋ silam. Christ-ŋum ŋiŋiŋtinnigaa kisupayaamun sanŋiŋatluktilaani ilinŋitŋiŋi.

¹⁶ Aŋŋua kisumununniŋiŋ atanniŋsinniaŋasri niŋikkapsigun naagaŋaa imikkapsigun unniŋiŋ niŋiŋpagvikaapsigun naagaŋaa niŋiŋpagvikaatigun tatŋilŋitŋikman naagaŋaa miŋŋuiŋsiŋagviksigun. ¹⁷ Taatnatchich iŋuuniaŋurrutit Christ-ŋum taŋggaŋigai. Tikkuŋaŋutauŋhiŋaŋniŋisut Christ-mun ilaan aggiŋiŋaŋhanunaglaan. ¹⁸ Uŋautipkaŋniaŋasri killuŋsaŋniŋusri. Taatnatchich iŋuich atchiksuatun ilipŋutiŋ putlatuniŋisut israŋuliŋnun ataramik uŋaŋiŋplugich ŋiŋiŋquuraakŋatiŋ. Qutchiŋillapiaŋtut inŋmiknik atakkii iŋukniŋtaŋtaupluni isrummataat. ¹⁹ Taatnatchich iŋuich inŋaiŋsuŋaŋurur Christ-mi. Christ niaŋuuruŋ liilaa ukpiŋsriŋruat timigigai. Iluŋaŋmiŋ ataruat niaŋumun napyaatigun nukiktigunlu aglisuurut atautchikun, Agaayyutim aglipkaŋlughich.

Tuŋuŋiŋlu Iŋuuliglu Piŋatigiplugu Christ

²⁰ Christ tuŋupman tuŋuŋataurusri Christ-mi. Taatnamik aŋalatiŋaiŋsuksraurusri tamatkununŋa aŋalarrutaiŋun sanŋiŋiŋunlu silam. Suvaatami tupigivisigik iŋuuniaŋurrutit, itnaŋsimaruat, ²¹ “Niŋiŋiaŋnagu taamna, uuktuŋaŋiaŋnagu, aktuŋaŋiaŋnagu.” ²² Iluŋatiŋ tamatkua iŋuuniaŋurrutit atuŋumiŋaitŋichut, atakkii iŋuich piŋiŋaŋigaiŋ. Tamatkua iŋuuniaŋurrutit tunŋaviŋaŋhiŋaŋniŋisut iŋuich tillisŋitŋiŋun ilisauttutiŋitŋiŋunlu. ²³ Itkaluaŋhutiniŋ nalaunŋaruatun iŋuich putŋataŋtitlaplugich suli ilitŋusiŋaŋhutiniŋ atchiksuatun suli anasiŋnuŋsaŋtitlugich timiniŋich piŋiŋplughich killuŋsautiniŋich, aglaan tamatkua iŋuuniaŋurrutit sumun atuŋumiŋaitŋichut. Tupiksriŋhatigun tamatkua iŋuuniaŋurrutit iŋuum piigumiŋaitŋichaa piigiŋtchuaŋ kimmutaa timim.

3

¹ Aŋitŋiqataurusri Christ-mi. Taamna taatniitpan ilipsitŋi, kipiŋniŋuŋtigituiŋaŋsigik pakmaniittuat, Christ-ŋum irviani,

aquvititaupluni taliqqiani Agaayyutim. ² Isrummatigituiñaġlugu iñuuliqsi Agaayyutmi. Isrummatigisunatnagich nunam pigikkanġi. ³ Ilipsi tuquruatun iñuktun ittuanu atuiñġiqsusri atuġuugaluakkapsitñik. Pakma nutaamik iñuuliqaqtusri piqatigiplugu Christ iriqsimaruaq Agaayyutmi. ⁴ Christ iñuuligikkaput qinñiqnaqsikpan ilipsipsuuq qinñiqnaqsiqatiginiagiksi, piqataulusri ilaan kamanautaani.

Utqqauruaq Iñuuliq Nutauruaġlu

⁵ Taatnamik tuqqutchigik iluqaisa kanġiruaqnitnaqtauruaq ilipsitñi. Isrummatigisitchi ilipsitñik tuquruatun kimmutaiglugu qanusripayaaq sayunajiq, qanusripayaaq qaayugnaqtuaq, kimmutiġniqluk, suli kaviuġutitij. Amiami, iñuk kaviuġtauruaq atlat sulliñauranjitñik aanguaqtuqturuq. ⁶ Tamatkunuuna Agaayyutim qinnautagai iñuich tupiksriñġitmata ilaanik. ⁷ Sivuaniqanja killiqisruugaluaqmirusri taatnatun iñuuniaqapsi killuġmi. ⁸ Pakmapak piiqsigik iluqaisa tamatkua, qinnaun, qinigun, kipinjuqsriġiq, uqaġniqluutritijiq, qaayugnaqtuanik uqaqalij, ⁹ suli sagluqqutingiġusri avatmun. Atakkii anjalataġingigaaasri iñuuniaġiruapsi savaaqtuummaġmi, mattaqmatun atnuġaagruaq. ¹⁰ Pakma iñuuniaġiqsi nutaagtuq, atipmatun atnuġaatchiamik. Agaayyutmun nutaqtillusri ilitqulusri ilaatun. Tarraasriiñ ilitchuġipsaaġniaqtusri Agaayyutmik iñiqsirigikkapsitñik. ¹¹ Iñuich nutaagūqaminġ Christ-kun Jew-ñunġitchuatu Jew-ñuruatu, nalunaitñutchiqsittuatu timimikni nalunaitñutchiñġitchuatu, sumiknaqtuatu satkuligiruatu Scythians-tun, savaktaagruuruatu savaktaagruunġitchuatu atlagiñġiqsut. Christ qaukñullapiaqtuq tamatkunakna iluqaitñiñ suli iñuupluni iluqaitñi iñugikkaġmiñi.

¹² Agaayyutim piksraqtaagigaaasri piqpapiplusri. Taatnamik iñuk atipmatun atnuġaatchiamik ilipsi piqpakkutisitchi avatmun, ihuaqquutilusriġu, atchigusriġu, agganaiñlusriġu suli iġlutuutilusri. ¹³ Anuqsrutilusri avatmun suli natqigutisrimaagusri nalliqsi uqaqtuyaaqpan akitñagusri. Natqigutritlusri atrilugu Agaayyun natqigutripmatun ilipsitñik. ¹⁴ Una pitluktuq iluqaitñiñ, piqpakkutituiñaġitchi avatmun. Atakkii piqpaksriñhum atausriñnumapcallapiagai iñupayaat. ¹⁵ Ki qinñiññanjan Christ-ñum anjalataaglisigik uummatisri isrummatisiġu. Agaayyutim iluqasri atausriñnuqtitkaasri iñuuaqtigiiquplusri qinñiññiaqagusri avatmun. Aasiñ ataramik quyyatiqagitchi. ¹⁶ Ataramik isrummatigisigik iluqaisa Christ-ñum ilisauttutai suli ikayuutilusri avatmun kanjisiñiksranatigun ilisauttutit, pitchuksaagutigilugu avatmun puqilukun, atuġusri psalms-nik atuutiniglu suli quyyatiqaglusri Agaayyutmun piqutigilugu ihuaqputaa. ¹⁷ Qanusripayaamik savakkupsi naaga uqaġupsi, atuumaruksrauruq atqagun atangum Jesus-ñum quyyavigilugu Agaayyun aapauruaq Christ-kun.

Iñuuniaqatigiiġiq Nutauruakun Iñuulikun

¹⁸ Aġnauruasii, kamagilugich uisi, atakkii taamna nalaunjaruq Agaayyutmi. ¹⁹ Uinurusii, piqpagilugich nuliasri agganairrutilugich. ²⁰ Ilaalgruuruasii, tupigilugich anayuaasri supayaatigun. Taamna quyaqnaqtuq Agaayyutmi. ²¹ Aapauruasii, uumitchaqusaasunajnaqgich qitunġasri, atakkii qapinjasiviaqtut kamaksrigaluaħimikniñ ilipsitñik.

²² Savaktaagruuruasii, tupigilugich qaukisi supayaatigun. Quyalitñinjasruñaqasri qaukripsitñik takkuatniñhiñaq, aġlaan

savautisigik qanutitangillusri taluġilugu Agaayyun. ²³ Savautrigupsi iñuñnik savaaġiyumagiksi pisuqtilaapsitñi, atakkii savautriġapiaqtusri Agaayyutmik savautri'apsi iñuñnik. ²⁴ Itqaġisiuñ akiliusriaksraqsi Agaayyutmiñ aqisruutigikkana iñuñmiñun. Qanusripayaakun savautillapiagiksi Ataniq Christ ilaahhiñaq. ²⁵ Aglaan kiña taimña nalaunñaitchualiqiruaq akuqtuigisiruq anasriñjuqsautmik. Agaayyutim irrutigai atisripluġich iñuich.

4

¹ Savaktiqaqtuasii, irrutisigik savaktisri nalaunñaruamik atisilugich, aasiiñ itqaġilugu ataniqaqtilaaqsi qilañmi.

Alġaqsruutit

² Injqsruqtuifñagitchi suli ataramik quyamaaġlugu Agaayyun. ³ Uvva, tigutaanuruña piqutigiplugu quliaqtuaqaġiġa tusraayugaaġiksuamik. Taatnamik itqaġiluta agaayugupsi Agaayyutmun aatchuquluta piviksramik quliaqtuaqaġiksraptiknik tusraayugaallautamik Christ-ñum nalunaqtuanagan. ⁴ Agaayutiluña quliaqtuatlahiksrapkun tusaayugaaġiksuamik iñuñnun kanjqsifñaqsilugu. Taamna piraksraġikkaġa. ⁵ Iñuuniaġusri puqiksaalikun akunġatni ukpiñaitchuat atullautaglugu pivik pisuqtilaapsitñi. ⁶ Uqatigisi ataramik quyaqnaqtitchiuñ iñupayaanun suli ilisimayumausili qanuq kiggutiqahiksrapstiknik kisupayaanun nalaullugu.

Paġlasuiqsaagutit

⁷ Tychicus piqpagiplugu aniqatigigiga Christ-kun tuniqsamaruaq uqqiragti suli savaqatiga Agaayyutikun. Ilaan uqautigisigaasri iluqaitnik atuumaruanik uvamnun. ⁸ Taatnaqġlugu tuyuġigiga ilisimatquplusri qanuq itilaaptiknik suli pitchuksaaquplusri. ⁹ Tuyuġipmigiga Onesimus tuniqsamaruaq piqpagiplugu aniqatvut Christ-kun. Ilaa ilaġigiksi. Uqautigisigaasri atuumapayaaqtuamik uvani.

¹⁰ Aristarchus-ñum tigutaanquqatigikkagma suli Mark-ñum, uyugunjan Barnabas-ñum, tuyuġaasri nayaanñamik. Uqautianikkipsi qanuq piħksrañjanik Mark-ñum agġiqpan. Tutqiksitchumagiksi. ¹¹ Joshua taiyuutiqaqtuaq Justus-mik tuyuqmiuq nayaanñamik. Taapkua piñasut kisiiñnik Jew-ñuruat savaqatigigitka piqutigiplugu añaayugautaa Agaayyutim. Ilinisa ikayullapiagaañna araaqtuqġunjalu. ¹² Epaphras-ñum nunaqatipsi suli savaktaan Jesus Christ-ñum tuyuqmiġaasri nayaanñamik. Ilaan agaayyutigaasri Agaayyutmun ikayuqplusri sanñilusri suli nalaunñalusri ukpiqsriħipsigun. Agaayyutipmigaasri ilisimatquplugu Agaayyutim pisuutaa supayaatigun. ¹³ Ilisimapiagiga qanutun injqsruutriħa piqutigiplusri ukpiqsriuratlul iñuuruat nunaaqqinñi atiligaak Laodicea-mik Hierapolis-miġlu. ¹⁴ Luke piqpagikkauruaq taakti Demas-lu tuyuqtuk nayaanñamik.

¹⁵ Nayaanñaagukkitka ukpiqtuanuruapayaat nunaaqqiani Laodicea-ñum suli aġnaq atilik Nympha-mik ukpiqtuanuruatlul katiraġaqtuat taavruma tupqani. ¹⁶ Agliqiaġianikkupsiuñ una tuyuutiga ilipsitñun tuyuġiyumagiksi ukpiqtuanuruanun Laodicea-mi agliqitqulugu agaayyuvinmikni. Aasiili agliqiyumagiksipsuuq tuyuun Laodicea-ġmiunun agaayyuvipsitñi. ¹⁷ Uqautiyumagiksi Archippus, “Naallapiagun savaaq atanġum tillisigikkana savaquplugu.”

18 Uvaᅇa Paul argamnik aglakkiga nayaanᅇaᅇa, “Puuyuᅇniaqnasriᅇ pituksimaliᅇa isiqsiviᅇmi.” Agaayyutimtuq iᅇuaqqutilisi.

Paul-ηum Sivulliich Tuyuutai Thessalonica-ġmiunun

¹ Paul-miñ Silas-miñ lu suli Timothy-miñ ukpiqtuan uruanun ittuanun Thessalonica-mi pigipkakkanj Agaayyutim Apaauruam suli Atanguruam Jesus Christ-ηum. Uvvatuq ihuaqqutmik suli qinuiññamik qaitchilisi.

Iñuuniaħhatlu Ukpiġusriatlu

² Agaayyun iluqapsigun quyyatigiraġigikput, ataramik agaayuhaptikni itqagiplusri. ³ Agaayyutmun uqaqaqtitluta itqagigikput, qanutun ukpiqs-rillapiaqsi, piqpaksrillapiaqsi, niġiugaqallapiaqsi Atannaptiknik Jesus Christ-mik. ⁴ Aniqatiumaan! Agaayyutim piqpaksrilha ilipsitñik nalunġitchikput inmiñun piksraqtaagiplusri. ⁵ Uvvatakkususraayugaallautaq ilipsitñun tikiuti'aptigu, nipihñakuungitchuaq aglaan sanñkunlu suli Ipqitchuakun Irrutchikun, ilumutuulha nalupqigingiqługu, taatna tikiutigikput. Iisimagiksi qanuq iñuuniaħiqput ihuaħiksrapstñun ittuuq ilipsitñitnaptu. ⁶ Ilipsi uvaptiknun suli Ataniġmun tuvrauti'apsi, atqunaq nagliksautigaluanñaan, uqaliq quvianakun Ipqitchuamiñ Irrutchimiñ akuqtuġiksi, ⁷ itna ilipsi iluqaitñun ukpiqtuanun Macedonia-mi suli Greece-mi atriraksraquhusri. ⁸ Uvvatakkusiaminnigiksi Ataniġmun uqalħa iluqaitñun nunañiñun Macedonia-mi Greece-ηumlu, aasriiñ tusraayugaallautaq ukpiġutiqaġnipsigun Agaayyutmun siamitmiuq napmupayaq, uvaptiknununniñ ilaraksraiqlugu. ⁹ Iñuich iluqagmin uqaġigaat qanuq ilipsitñun akuqtuħiqput taamunja tikitñapta, suli qanuq mumiħiqsi aanguanñ Agaayyutmun, Agaayyun iñuuruaq ilumunlu ittuuq savautisrukħugu. ¹⁰ Uqaġipmigaat taqqisilaaqsi Iġñigikkanjanik Agaayyutim qilañmiñ, Jesus-mik, Ilaan anitqiksitaġikkanjanik tuquħiġmiñ. Aasrii taavruma Jesus-ηum annautigisigaatigut Agaayyutim qinnautaaniñ tikitchuksramiñ.

2

Paul-ηum Savaña Thessalonica-mi

¹ Aniqatiumaan! Ilipsipsuuq ilitchuġianikkaqsi tikiumaħiqput ilipsitñun suħlaakun inġiħha. ² Iisimarusri qanutun nagliksaanjaniktılaaptiknik suli kanñunakun anjalakkautilaaptiknik Philippi-mi. Naagauvva Agaayyutipta sayyiqsimaagaatigut quliaqtuaqupluta tusraayugaallautamik ilipsitñun iglutuhaptikni atqunaq akilħilīqsuutmik. ³ Uvvatakkus ilipsitñik quliaqtuaqtitluta kinniqitqusraanġitchiptiġiñ, unniñ qaayugnaqtuakun pitqusraanġitchiptiġiñ, naagaqaa kisumik pisaasrugmigaġnianġitchugut. ⁴ Aglaan Agaayyutim pitquħagun ataramik uqaqaqtugut, takku Ilaan piksraqtaagigaatigut tusraayugaallautamik quliaqtuaqupluta. Iñunjanik quyalitñiñniġummatatichugut aglaan Agaayyutmik iñuuniaħapta naipiqtuqtaanik. ⁵ Tikiumanġiħiqput uqayusrahikun nalupqigingitchiksi naagaqaa kaviuħiq matummiñiaġlugu—Agaayyun ilisimarigigikput. ⁶⁻⁷ Ilipsitñiñ unniñ atlaniñ quyaġitchiuniaħhiñanġitchugut. Nanġaquulħiñaugaluaqtugut ilipsitñun atakkii Christ-ηum uqqiraqtigipluta, aglaan ilipsitñi ittugut agganaiqhuta aakauruam qaunaksriħha qitunġamiñik

atriplugu. ⁸ Piqpagivagitlusri Agaayyutim uqalhiñagingisanagun aglaan iñuuhaptigunlu piqasriqsuhiksraqsı itqanairrutigikput. Ilipsi uvaptikni piqpaknallapiaqhusri. ⁹ Aniqatiumaan! İlumun itqagigiksi qanuq savaliqput sakuukhuta! Unnuaqtuummaan savaktugut, ilipsitñi akiyauyumangitluta Agaayyutim tusraayugaallautanja ilipsitñun uqauti'aptigu. ¹⁰ İlisimarusrı, Agaayyutim ilisimapmiuq, irrutchiqput ilipsitñik ukpiqtuanuruanik ipqisilaanja nalaunñapluniļu patchisaitluniļu. ¹¹ İlisimagiksi pitchuksaagihıqput ilipsitñik atriplugu aapa nakuuruuq qitungamiñik pitchuksaagipmatun. ¹² Pitchuksaagipsi arakhusri itqugaluahusri iñuuniağitqukkanağun Agaayyutim tuqluumaripsi anjaayuqautmiñi sulı kamanautmiñi piqatautqupluta.

¹³ Agaayyutim uqalha tikiuti'aptigu, tusraa'apsiun, akuqtugiksi iñunmiñ pipmatuungitchuaq aglaan Agaayyutmiñ uqalğiplugu, taatniillapiaqmıpluniļu. Uvvatakkı akunnapsitñi ukpiqsri ruani Agaayyun savaaqtuq. Taatnaqlugu uvaguttuq ataramik Agaayyun quyagikput. ¹⁴ Aniqatiumaan! Agaayyutim ukpiqtuanuruanısun Judeami ilinjisitun pigiliutipkaqtuatun Christ Jesus-mun taatnatuntuuq savaut-tusriaqatusri. İlipsipsuuq taatnatun piyuaqsiuğmik nunaqatipsitñiñ iğlutuqtusri Jew-ñuruaniñ tasrapkua iğlutuipmatun, ¹⁵ tuqqutchiruanıñ Atanıgmik Jesus-mik sulı sivuniksriqirinik, tasrapkua uvañalu ilakkalu piyuaqmıgaatıgıt. Qanutun Agaayyutmi quyaqnaisıivat! İñunni uumiksriñuplutıñ! ¹⁶ Uqautriğiksraptikniñunniñ Jew-ñunğitchuanun annıqsulıksrañatnik nutqaqtinniağaluğaatıgıt. Taatnatchich killuğmik ataramik inıqtaqaqtut Agaayyutim qinnautaanun tikiññiağmiknunağlaan.

Paul-ñum Tikitqikkummiulha İlijitñun

¹⁷ Aniqatiumaan! Uvagut piisaallahaptikni ilipsitñiñ sivikisuurami, qanutun piitchivisi qıñitqikkumagaluahusri. İsrumaptıgun nayuğaluagipsi. ¹⁸ İlipsitñun utitqıgıkkaluahuta, uvaña Paul utitqıññıallakkaluagtunja. Aglaan Tuunğaum pirailıgaatıgıt. ¹⁹ Aglaan ilipsi kisipsi niğıugaqağvıgıgıpsi, quvıanağıplusrı, sulı akımañikun uqautıgıtlaplusrı Atannapta Jesus-ñum sıvuğaañi agıqpan. ²⁰ İlumutun kamanautıgıpsi quvıanağıplusrı.

3

¹ Aasriñ iğlutulguiqaptıgı, ittuallahıksraptıgun Athen-mi sıvunniqsugut ² tuyuğıhani Timothy anıqatvut savaqatıgıkkaput Agaayyutıkun qulıaqtuaqalğımi tusraayugaallautamik Christ-kun. Tuyuğıgıqput sayııquplusrı sulı ukpiqsriğıqsı ikayucuplugu, ³ nallıqsıunniñ utıqunğitlugu makunıña piyuaqsiuğmik piqusrığıni. Taatnatchich piyuaqqutit Agaayyutim pisulığıgai uvaptıknun. Taatna ilıchıuğianıkkıksı. ⁴ Uvvatakkı innaptikni ilipsitñi sıvuani uqautıgıpsi taatna piyuaqsiuğısiñıpluta, aasriñ kanıqsıanıñapsısun tamarra taatnatchich atuummirut. ⁵ İğlutuutilguiqama ukpiqsriğıqsı kanıqsıusuklugu, taatnaqlugu Timothy tuyuğıgıga. Pıñıksraqtunja Tuunğagmun killuqsıaqtinniağasugalusrı, iluqanıasrıı savaaqput sulıaamun innasugalugu.

⁶ Pakma Timothy ilipsitñiñ uvaptıknun utıqman, tusraayugaagıksaanık ukpiqsriğıpsıgun sulı piqpakutipsıgun tikiutrıpluni, uqautıgaatıgıt ataramık uvaptıknı itqaqsrıñıplısrıpsısuuq sulı atqunaq qıñığunıpluta uvaguttuq ilipsitñik qıñığukmatun. ⁷ Aniqatiumaan! Taatnaqhuta

iluqaani ihuilliuhaptikni suli nagliksaaqsiuhaptikni ilipsigun piyummasri laakkaurugut. Ilipsi ukpiqsrihapsi sayyillaagaatigut. ⁸ Pakma iñuugisipiaqtugut ilitchugianikapta makitatilaapsitñiksuli payanajusri iñuuniahapsitñi Agaayyutikun. ⁹ Quyyatinik Agaayyutmun ilipsigun qaitchihiñaaquqtugut, quyalugu quvianagipkakkajagun sivuqqamiñi ilipsi pigiplusri. ¹⁰ Unnuaqtuummaan injiqsrullapiaqigikput qifitqigukhusri aasriñ inuqnaqtuanik ukpiqsrihapsitñi qaitchipsaagusri.

¹¹ Uvvatuq Agaayyutipta Aapauruam inmiñik suli Atannapta Jesus-ñum tikisilisigut ilipsitñun. ¹² Uvvatuq Atangum Jesus-ñum piqpakkutri avatmun suli iñunun iluqaitñun naupkallañniagumigaa, piqpaksrilipput ilipsitñik atrilugu. ¹³ Taatnagupsi sayyigisigaasri, Aapauruam Agaayyutipta sivugaani patchisaigusri suli ipqillusri qakugu Atannigikkaqput Jesus aggiqpan piqasriguni iñunnik pigikkağmiñik.

4

Iñuuniahiq Quyaqnaqtuaq Agaayyutmi

¹ Aniqatiumaan! Uvvasuli uvaptikniñ ilinñanikkaqsi qanuq iñuuniahiksraqsi Agaayyutmi quyaqnağlugu, ilumun iñuuniahiğianikkapsisun. Pakma Atanguruam Jesus-ñum atqagun injigipsi uqapsaaqhusri atuitquplusri pitluglugu. ² Uvvatakku ilisimagisri ilisauttutigianikkavut ilipsitñun Atanguruam Jesus-ñum anjalatchihagun. ³ Taamna Agaayyutim ilipsitñun pitqutigigaa, ipqillusri piisimaagusri sayunahigmiñ. ⁴ Atausriukattaagusri anjutit ilitchugiraksragigiksi qanuq ilaqatiksraliksragsi ipqihkun nalaullugu, ⁵ itna killukun kimiksrihikuunğitchuaq piruatitun Agaayyutmik naluplutinj. ⁶ Tarra kia-unniñ killukuanğillijun aasiñ saglutağlugu aniqatni atlatuağilugu nuliaña. Taatnatchikun sivuani uqautianikapsi alğaqsrullapiaqhusri, Ataniğmun anasriñnuqsautiqagisiñiplugich tamatkua taatnaiiplugu nalaunğitchuat. ⁷ Agaayyutim tuqlunğitchaatigut iñuuniaqupluta qaayugnaqtuakun aglaan ipqihkun. ⁸ Taatnaguni kia tamatkua ilisauttutit ayaummiyumigich iñunnik ayaksimangitchuq aglaan Agaayyutmik, qaitchirigikkapsitñik Ipqitchuamik Irrutchimik.

⁹ Taamna aglanğitchumaunniñ nakuuruq piqpaksrilipsigun ukpiqtu-aqatiupsitñik. Uvvatakku ilipsi Agaayyutmiñ ilisauttusriaqaaniksimaplusri, qanuq piqpakkutihksrapsigun avatmun. ¹⁰ Suli taatnaiiplugu aniqatiupayaapsitñun iluqaani Macedonia-mi irrusriğianiklugu. Aniqatiumaan, taatnaqlugu injigipsi atuitquplusri pitluglugu. ¹¹ Sivunniutilugu iñuuniahiksraqsi iñuksruigusri, iñuich atlat ilaksianğiglugich suli iñuuniutiksraqsi piññaktaaginiağlugu, maliglugu uqautianilipput ilipsitñun. ¹² Taatnagupsi iluağitchiuliq tamatkunakña ukpiqsriñğitchuaniñ piññaktaagigisigiksi, suli kisumun inuğikkapsigun tunñaaqsiyumiñaitchusri.

Atangum Aggihksraña

¹³ Aniqatiumaan, pakma ilisimatqugipsi ilumutuugimik ukpiqs-riruatiğun tuquruatiğun alianniugaqsisrunaqsari tamatkunatitun niğugaitchuatiğun iñuugimik isruitchuamik. ¹⁴ Ukpiğigikput Jesus tuqulğaaqhuni anitqilha. Taatnatuntuuq, ukpiğigikput Agaayyutmun aggiutipkağisiñhat Jesus-mun tamatkua tuquruat ilaanik ukpiqsriplutinj. ¹⁵ Tamarrumiña Atangum ilisauttutaanik uqautigipsi, uvagut iñuuruani taivrurami uvlumi Atangum aggihani tamatkua tuquaniktuat sivulikkumiñaitchivut. ¹⁶ Nipituruaq tilliñ itkisiruaq, suli qaukñiat

isragulgich nipliqqan suli Agaayyutim qalguqtautaa nipliqqan Ataniq inmiñik pakmakña qılanmiñ atqagisiruq. Taipchua tuquruat Christ-mik ukpiqsriplutin inuuhgmun aniqqaagisirut. ¹⁷ Tarakña uvagulli inuuruani taivrumanı tatpaunautraunıaqıtugut piqatigilugich nuviyanun paaglugu Ataniq silami, aasriñ Atanıgmi ataramik iqataugaqsıluta. ¹⁸ Taatnağusri avatmun tamatkunuuna uqalıqtıgıun arautısıtıchi.

5

Itqanaigitchi Atangum Aggıksrananun

¹ Anıqatıumaan! Atuummiruksrat aglakıksranat ilıpsıtñun inuq-nangıtıchuq. ² Uvvatakku ilıpsı kanıqsımmağıksıanıkkıksı Atangum uvlua aggıqsuksraq nıgıunğısıllusrı atrıluđu tıglıñıaqtı unnuami. ³ “Suapayaaq nuyuağnaiqsuq.” Taatna inuıch nıpinıkpata, taimmaıñaq piyaqqulhum tıktıksıgıai annakkumıñaiğlugıch, itna lıilaa aulıyautıkkanaıatun ağnaq iğñıñıksrananun. ⁴ Anıqatıumaan! Aglaan taamna nalunğıgıksı, sulı Atangum uvluan nıgıunğılılagumıñaiğasrı tıglıñıaqtı atrıluđu. ⁵ İluqasrı inuñni qaumami inuuniaqtusrı, savaasrı sagvıplutin. Uvagut taagmi inuunıanğıtıchugut irıgaqtulıkun. ⁶ Taatnağuta atlatıtun sıñıktuangıqsa, iqııguta qauğrımaağıksa. ⁷ Takku unnuami inuıch sıñıgaqtut, unniñ unnuamik imılıgıvıqaqtut. ⁸ Aglaan uvagut uvlumik irvıqaqtuani qauğrımaağıruksraurugut. Satqagutıruksraurugut ukpiqsrıñıgımk sulı piqpaksrıñıgımk sulı nasrautiluta nıgıugaqañıksramık annıqsulıksraptıknık. ⁹ Agaayyutım tıgusrıağınğıtıchaatıgıt qınnaıtıni ıglutuqulugu aglaan annıqsugıaq piññaktaagıtıqıplugu uumuuna Atannaptıgun Jesus Christ-kun, ¹⁰ tuquruakun piqıtıgıpluta, inmiñi inuuniaqatıgısrıkhuta qakugu aggıqpan, inuugaluanıapta naagaqaa tuqugaluanıapta. ¹¹ Taatnağusrı araaqtuıtıtıchi avatmun sayyılılaagıtılusrı tunıqsımatlasrılusrı taatna pakma pisuupmatun.

Aquıllııch İlısautıtıtı sulı İlammiuğıtıtı

¹² Anıqatıumaan, inıgıpsı kamagıtıqıplugıch tamatkua savaaqaqtuat akunnapsıtñı, tamatkua Atangum tıgusrıağıkkanaı sıvullıuqtatıqıplugılılu alğaqsrıtıqıplugılılu. ¹³ Kamagıuraaglugıch tamatkua savaagıkkanaıat piqpaksrıñıhatılu piqıtıgılugı. Akunnapsıtñı qıñıuıgısrımaağusrı. ¹⁴ Anıqatıumaan, iqıasruuruat alğaqsrıqsıgı, qapınasrıruat pıtıchuksaağlugıch, sayıtıchuat ikayuglugıch, iluqaisa anuqsrıutilugıch, ¹⁵ kanıqsımalugu akısaqtunğıñıksraqsı pıgıtıchuamun pıgıılıluđu, aglaan ataramık savaaqañıksraqsı nakuuruamik avatmun sulı inupayaamun. ¹⁶ Ataramık quvıatıchaugıgıusrı, ¹⁷ inıgıluđu agaayulusrı, ¹⁸ qanusrıpayaaıı irvıqanıapsı quyalusrı. Taatnatun Agaayyutım pıtıqugaasrı inuunıağıtıtıñı Christ Jesus-kun. ¹⁹ Nutqatınnıasrunaqnagu İpqıtıchuam İrrutıchım savaagıkkanaı, qamıtıchıñıaqmatun iknıgımk. ²⁰ Sıvunıksrıqırıt uqalıhıch ayaumasrunaqnagıch. ²¹ Sua iluqaan naıpillugu, qanusrıq nakuuruaq akuqtıuağılugı piññaktağılugıluđu, ²² qanusrıpayaaııñ pıgıtıchuamıñ pıısımaağusrı.

²³ Agaayyutımtıuq qıñııñınamık qaitıchırıgıkkapta ipqıqsagumıgaasrı inmiñun iluqnağusrı, sulı qaunagıyummıgaasrı ırrutıchısılı inuısrısılı tımısılı patchısılılugıch Atannapta Jesus Christ-nım aggıñıksrananun. ²⁴ Taatna İlaan tuqıtuğıtıgıkkapsı inııtağıtılagaa, takku tunıqsımaruq.

²⁵ Aniqatiumaan! Iniksruutiyumigiptigut. ²⁶ Paġlalugich aniqatiut iluqaisa kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutilikun. ²⁷ Tillisigillapiagiga Atanguruam aṅalatchisaagun taapkua tuyuutit agliqihksraṅat aniqatiunun iluqaitñun. ²⁸ Atannapta Jesus Christ-ṅum iluaqqutrisaan nayugumigaasri.

Paul-ŋum Tugliat Tuyuutaiñ Thessalonica-ġmiunun

¹ Paul-miñ Silas-miñlu suli Timothy-miñ ukpiqtuanjuranun ittuanun Thessalonica-mi pigikkani Agaayyutim Aapauruam suli Atanguruam Jesus Christ-ŋum. ² Uvvatuq Agaayyutim Aapauruam suli Atanguruam Jesus Christ qaitchilisi iluaqutmik suli qiñuiññamik.

Atanniivikaraq Christ Aggiquan

³ Aniqatiumaan! Agaayyun ataramik ilipsigun quyaraksragigikput. Nalaunjaruq uvaptikni taatnagupta, takku ukpiqsriñiqsi atqunaq nautmuktuq, suli piqpakkutiliqsi aglitmuktuq avatmun atausriukat-taaqhusri. ⁴ Taatnaqhuta Agaayyutim ukpiqtuanjuranuñun uqautigigipsi nangaqhusri qanuq sivutmuutiplugu iglutuiñiqsi suli ukpiqsriñiqsi tumigaluanjaan piyuaqsiuñiq suli nagliksaaqtitauñiq apqusraakkaqsi. ⁵ Iluqatij tamatkua nalupqinaiyagaat Agaayyutim sivunniutaa piqataut-lasriplusr i arjaayqautaani nagliksaaqsiugaluñapsi. ⁶ Uvvataku Agaayyun atanniiluni nalaunjaruakun, ilaan nagliksaaqtitkisiyai tamatkua nagliksaaqtitigikkasri. ⁷ Ilipsi nagliksaaqtuani ilaan pitlutigisigaasri taputiluta qakugu Ataniq Jesus sagviqpan qilanmiñ isragulinmiñnik kamañtuamiñnik piqasriñuni iknikun. ⁸ Tamatkua naluruat Agaayyutmik suli tupiksriñgitchuat tusaayugaallautamik Jesus-mik Atannaptiknik ikniġmik anasriññuqsagisigai. ⁹ Tamatkua piyaqquġvinmun isruilaamun anasriññuqsakkaugisirut, Atangum sivuġaaniñ suli sanñianiñ kamañtuamiñ piiglugich, ¹⁰ qakugu taivrumani uvlumi aggiquan, kamagikkaulkisraq iñupayaamiñiñ unniñ kamagikkaullapialikisraq ukpiqsriurapayaaniñ akuqtuġiaġlugu. Ilipsisuuq ukpiqsriñapsigun uqagikkaptiknik akunġugisirusri. ¹¹ Taatnaqhuta injiqsruutiraġigipsi Agaayyutmun akuqtuyunaqsitqplusri iñuuniagvigitqukanjagun. Uvvatuq ilaan sanñimigun kimmutri iluqaan ilualikramun pisuiqsimaatlasriñun, savaaqsi ukpiqsriñapsigun tanjiglugu. ¹² Taatnañapsigun Jesus-ŋum Atannapta atigikkana ilipsitñiñ kamagikkaugisiruq suli ilipsi ilaaniñ Agaayyutipta suli Atangum Jesus Christ-ŋum iluaqqutrisagun.

2

Iñuk Pigiilaq

¹ Aniqatiumaan! Piqutigiplugu Atannapta Jesus Christ-ŋum agġiiksraña suli uvagut katitauhiksraqput ilaanun injiġipsi, ² isrummatri qanuġviigaqtitqunġitlugu qaġanaġlugu unniñ akatautqunġitlusri Atangum uvlua tikiuumaaniñniługu. Taamna uqautauvaluktuaq sivuniksriqirit ilañatigun unniñ kia quliaqtuagivalukanja unniñ iñuich uqagivalunñiġaatigut taavrumiña tuyuutiptikni aglanñipluta.

³ Tamarrumuuna kimun-unniñ iñunmun kinnipkaġumiñaitchusri, takku taimña uvlug tikitchumiñaitchuq kisanik Agaayyutim igluliuġviksrautaa aqulliq atuumagaluaqnagu suli Iñuk Pigiilaq sivuniqaqtuaq tammaġvinmun sagviġaluaqnagu. ⁴ Taavruma iñuunm supayaaq iñuich agaayyutiqaġniaħhat suli isrummatipayaanjat

agaayyutikuagiakun igluligisiyaa. Inmiñik inillakkisiruq iluqaanun qulliguni unniñi Agaayyutim agaayyuvikpananun isiguni suli aquvilluni agaayyutauniluni. ⁵ Itqagingitpisiun tamarrumija iluqaanik uqautianiliqsi ilipsitñi nayuuti'ama? ⁶ Aglaan taamna pakma pirailiriquaqtuq ilisimaanikkaqsi. Piviksraq nalauullugu taimña Iñuk Pigiilaq sagvigisiruq. ⁷ Pigiirrun quviquaqsipulugu aullañinjaniktuq, aglaan atuummiruaksraq atuummiyumiñaitchuq kisanik tamarruma tiggummisaa piigaluaqtitnagu. ⁸ Tarakña Iñuk Pigiilaq sagvigisiruq, aasrii Atangum Jesus-ñum qanigmi anigñinjanik tuqqutkisigaa piyaqquqlugu sagviligmigun kamaqaqsilugu aggigumi. ⁹ Iñuk Pigiilaq tikitkisiruq sanñilik Tuungagmiñ qanusripayaanik quviquaqtuanik iñiqtaqaguni, tanjigilaanik qinñiqtitçhiluni kamagiraksranitñiglu. ¹⁰ Taavruma qanusripayaamik pigiiłamik kinnigisigai. Ilinich akuqtuñigiligmiktigun suli piqpaqsriñigiligmiktigun ilumutuuruamik anniqsuhksragmiknun piyaqqugisirut. ¹¹ Taatnaqlugich Agaayyutim sanñisilugu killukuañiksranat ilipkağisigaa, tanjigilaamik ukpiqsritlasriługich. ¹² Taatnağutin ukpiqsriñgitchuapayaat ilumutuuligmik quvianaqağniaqtuat killukun piyaqqugisirut.

Piksraqtaanurusri Anniqsuhksramun

¹³ Aniqatiumaan! Atangum piqpagikkañasri, uvagut Agaayyun ataramik quyagiraksraqigikput piquitigilusri. Uvvataku Agaayyutim piksraqtaagiqqaagaasri anniqsuhksramun Ipqitçhuam Irrutçhim sanñiagun suli ukpiqsriñapsigun ilumutuuligmik Agaayyutun iñugitquplusri. ¹⁴ Taavrumuña piksraqtaagigaasri tusraayugaallautaq tumigiplugu uqautigikkaqput ilipsitñun. Atannapta Jesus Christ-ñum quvianañani piksraqsi piññaktağitquplugu, Agaayyutim tuqluğasri. ¹⁵ Aniqatiumaan! Taatnağusri makitaagitchi payañagisri, suli tamatkununa ilumutuuruuanun ilisauttutigikkaptiknun ilipsitñun iluqaakkun uqalaptigunlu suli aglaptigun tunñalusri. ¹⁶ Uvva Atannapta Jesus Christ-ñum inmiñik suli Agaayyutim Aapapta piqpagipluta suli ihuaqutriñigmigun isruilaamik araqtuutmik suli niğiuğallautamik qaitçhigaatigut. ¹⁷ Ilaantuuq aragligich uummatirsi sanñisilusri atuñiksrapsigun nipiqañiksrapsigunlu iluqaanik nakuuruamik.

3

Iniqsruutiyumiiptigut

¹ Aniqatiumaan! Suliuvva iniqsruutiyumiiptigut Atangum uqalha uvap-tigun sivutmun igliksranagun sukasriłuni kamagikkauluni ilipsitñi pip-matun. ² Suli Agaayyutun iniqsruutiyumiiptigut annausimatquluta iñunñiñ pigiitçhuapayaaniñ. Uvvataku iñuich ilinich tusraayugaal-lautaq ukpiğingitçhaat. ³ Aglaan Atanguruuq tuniqsamaruq. Ilaan sanñipkağisigaasri pigiitçhuamiñ annausrimalusri. ⁴ Atangum nalupqis-runğisitkaatigut ilipsigun atuigisiłipsitñik sivutmun uqağikkaptiknik ilip-sitñun. ⁵ Atanguruamtuuq Agaayyun piqpagipkallañniağliun suli Christ-ñum anuqsruitiqaqtillañniağlisi.

Savaktuksraupiaqtugut

⁶ Aniqatiumaan! Atannapta Jesus Christ-ñum atqagun tiligipsi, piisimağumuusri aniqatiupayaaniñ iñuuniaqtuaninñ iqiasruulikun maliğutçhiñgitchuaniñlu ilisauttutinik qaisaptiknik. ⁷ Iłipsi atuiruksrauliqsi

uvaptiktitudun nalupqigingitchiksi. Ilipsitni nayuuti'apta iqiasruk-taungitchugut. ⁸Nalailaamik akuqtuirilhiinaungitchugut, aglaan savaktugut unnuaqtuummaan sakuukhuta akiyausrungilikun kimununniiñ sakuugutiqaqhuta. ⁹Inilhiinaugaluahuta iñuuniutiksrapitnik injingitchugut, takku taavrumuuna ilipsitni atrinuyummiuqhuta. ¹⁰Tamanna uqautigikkaqput ilipsitni innaptikni, kiñapayaaq savagutlaitpan nigiruksraungitchuq. ¹¹Taatna tusraarugut iñuñnik iqiasruuruanik akunnapsitni ilaqagñiplusri suniurasrunaqatin aglaan iñuich atlat sulhatnun ilagautniaqhutin. ¹²Atannapta Jesus Christ-ñum atqagun taatnatchich iñuich tiligivut suli algaqsruñgivut iñuuniurallautaquplugich, nalaullugu iñuuniutiksrañniaquplugich. ¹³Aniqatiumaan, aglaan ilipsi savaallautaq iñiqtuutraqtaksrañgitchiksi.

¹⁴Taamani maligutchisungitchuamik uqautiptiknik ukunani aglan, nalunaisitchumigiksi taamna iñuk piqaqpan. Piqatigisrunaqnagu, ilaali kanñusruligumuq. ¹⁵Uumigiritun irrutisrunaqnagu, aglaan aniqatitudun algaqsruñlugu.

Uqautipsaağutit

¹⁶Uvvatuq Atangum kanjuruam qinuiññaña ataramik sukupayaaq qaitchilisi qinuiññamik. Atangumtuq iluqasri nayuglisi. ¹⁷Uvaña Paul aglakkitka nayaaññat uvamnik. Tarra taatna ilitchuqutaat uvaña tuyuutipayaagma, taatniittuq aglausiga. ¹⁸Uvvatuq Atannapta Jesus Christ-ñum ihuqqutrisaan iluqasri itqatigilisi.

Paul-ŋum Sivulliich Tuyuutai Timothy-mun

¹ Uvaŋa Paul Timothy-mun aglaktuŋa. Christ Jesus-ŋum piksraq-taağigaaŋa uqqiraqtautqupluŋa. Taamna Agaayyutim Anniqsuqtipta tillisigigaa suli Christ Jesus-ŋum niğiugağikkapta. ² Timothii! Ukpıqs-riğikun ilumun iğniğigikpiñ. Uvvatuq Agaayyutim Aapauruam suli Christ Jesus-ŋum Atannapta qaitchılısi iluaqutmik, ilunŋusriğimik suli qıñuiññamik.

Alğaqsruutai Akitñaaqlugich Tanjigılaakun İlisauttit

³ Uvaŋa Ephesus-mi itqugikpiñ ilvich uqautipmatun apqus-raallamni Macedonia-mun. İñuich ilaŋich taamani uqağıñnik tanjigitchuanik ilisautrirut, aasriiñ iñiqtiglugich nutqaqtitaksrağigitin. ⁴ Uqautilugich suqutigingitqulugich unipchaalianiglu kaŋŋiuğimikniglu takisipiagataqlugich takku taatnatchich uqaatchagusrimağımun irrutaunıñnaqtut, pitlaitchut sayyillaagutaulutin ukpiqquumun. ⁵ Taavruma tillisim iñuñnik piqpsaksriyumapkağayağaaŋin, takku ipqitlutin ilisimaplugu qauğrimmağiutillautapni nalaunŋaruaglu nalaunŋaitchuaglu suli piqaqhutin ukpiqsriğimik ilumutuuruamik. ⁶ İñuich ilaŋich ulapnaaraqtut Agaayyutim tumigitqukkanıñ tanjigılaanun uqavaagutinun. ⁷ İlinich Agaayyutim pitqutaigun ilisautrauyummiuğaluaqtut, aglaan uqağhatin inmin kaŋiqsitlaitchaat tamarrumuuna uqağikkagmikkun nalupqısrungıllapiaqhutin.

⁸ Agaayyutim maligutaksraŋa nakuuħa ilisimagikput, kia-unniñ atuppagich Agaayyutim sivunniutaatun. ⁹ Itqağipmillaan ilumun maligutaksrat iñiqtauruag iñuñnun nakuuruanun ingitchuq, aglaan navguirinin suli tupıguutaitchuanun, agaayyutaitchuanun suli killiqirinin, tamatkunıñ ukpingitchuanun unniñ agaayyiaq-taitchuanun, iñuñnun tuqgutchiullaktuanun aapamiknik unniñ aakamiknik naagaqaa iñuaqtuqtinun, ¹⁰ tamatkunıñ atlatuqtuanun, killuliqiruanun atugağiplugich iyaalugruich aŋutitlu timiqaquat inmiktigun, tigliktuqtinun iñuñnik, tamatkunıñ saglutiruanun unniñ ilisamararağaqtuuanun tanjigılaakun naagaqaa ilisauttutinun ilumutuuruuanun qanusripayaanik akitñaummatiruanik. Taatnatchiñun maligutaksraq iñiqtauruq. ¹¹ Taatnasriq ilisauttun Agaayyutim uqağhiñi paqitauruq, uvaŋnun qaisaupluni tusraayugaallataq Agaayyutmiñ kamaŋaqtuamiñ quvianaqtuamiñ uqautigiraksraupluni.

Quyyatit Agaayyutim İlunŋuktanagun

¹² Christ Jesus Atanıqput quyagıga savaapkun sayyiqsigıkkaga. İlaa quyagıga piksraqtaagipmaŋa tuniqsımanıpluŋa aasrii savaktigiliu-tipluŋa. ¹³ Qaanıqsuami uvaŋnun uqautigıgaluaqtitluni pıgiilıplugu suli piyuaqlugu unniñ piñgiqlugu, Agaayyutim nagliginiğaaŋa takku ukpiqsriñğikun taatnaqama sutilaamnik nalupluŋa. ¹⁴ Taatnaqhuni Atannapta iluaqutiluğniğaaŋa atqunaq ukpiqsritlasrıpluŋa suli piqpsaksritlasrıpluŋa Christ Jesus-kun. ¹⁵ Uvvauna nipliun ilumutuuruuag akuqtuyunaqtuq ukpiğnaqhuni, Taamna Christ Jesus nunamun aggisuq killiqirinin annıqsuıtyaqhuni, taputipluŋa tamatkunakŋa pıgiitluktuami. ¹⁶ Aglaan Agaayyutim nagliginiğaaŋa, pitluŋniqsraugaluaqtitluŋa

killiqiriniñ, uumiña piqusriqlugu qiniqtitchitqupluna Christ Jesus-ñum anuqsrułhanik. Iłitchuqqutauyumiñaqtuna anuqsrułhanun iluqaitñun ukpiligumaagtuanun Ilaanun aasriiñ iñuutlasriłutin isruitchuamun. 17 Taavrumuna Umialinmun isruılaamun, piungigangitchuamun sulı qiniğnaitchalaqtuamun, Agaayyutmun kisanun —Ilaanun piipkaun sulı kamanaun illi taimuna isruılaamun. Amen.

18 Timothii Iğniin! Tillisigkpiñ tunñasimatquplutin savautriłipni Agaayyutmik. Taamna tillisriaga Agaayyutim uqagigigaa ilipkun. Tamatkua sivuniksriqutit sayyillaagutiyumigitin anuyalıqni pigiitchuamik. 19 Ukpıqsriłhiñ pigituiñaqlugu sulı qauğrimmaağıutillautaqagutin. Iñuich ilañich ayanñigaat qauğrimmaağıutillautaq aasriiñ ukpıqsriłıqtin piyaqquqlugu. 20 Tamatkunani Hymenaeus-lu Alexander-lu akunnirautiruk, Tuungam sanñjanun pilitakka, ilinik iłisaacaqplugik nutqautriłiksrañaknun uqamaqıutriqagimiknik.

2

Ukpiqtuat Agaayumaagvigiłiksrañat

1 Sivulliuqlugu agaayyutiqağniałapsitñi apıqsruutitqugipsi inıqsruutilugich sulı quyyatigilugich Agaayyutmun iñupayaat 2 sulı umialgıllu sulı atlat anjalatchirupayaat, iñuuniakaqagumuugutli sułıutailaakun qıñuurrutrimaałıkunlu sulı agaayyutiqammaağıłıkunlu iłuatun iñuuniakunlu. 3 Taamna nakuuruq sulı quvianaqtuq Agaayyutmi Anniqsuutiptikni, 4 anniqsuqururuami iñuñnik iluqaitñik sulı iłitchuqsritquruami ilumutuulıgmik. 5 Uvvatakkı atautchimik Agaayyutiqaqtuq sulı atautchimik akunniğutauruamik Agaayyunlu iñuıllu akunğatni, taamna iñuk Christ Jesus-ñuruq, 6 qaitchuaq inmiñik iñupayaat satuqsaqługich. Taamna iłitchuqqutauruq Agaayyutim iñuich iluqaisa anniqsuquplugich. Taamna atuumaruq Agaayyutim piviksriřrutaagun. 7 Taatnaqlugu uvaña tuyuuruña Agaayyutmik naluruanun uqaqtıguqluna sulı iłisautriğıuqluna, ukpıqsriłhum sulı ilumutuulhum uqauttutaa uqağitquplugu. Sagluuqtaunğitchuna, ilumutuuruamik uqaqtuna.

8 Anıtit nanıpayaaq inıqsrutlaqugitka, anıtit iluqnauqsımaaqtuat Agaayyutmun inıqsrułıkun pullutin, patchisailaakun uumisutailakunlu uqavaagutailaakunlu. 9 Ağnat itqugitka atnuğaanıisigun iruqnaıllugich sulı isrumaualgulugich, atnuğaaqtutlalugich iłuaqnaqlugu, nıaqumik piññaqnaqsanıñalıq pigitlusrunıaqnagu unniñ manıññiñ sulianik sulı atnuğaanik akısuruanik, 10 aglaan ağnat agaayyutiqammaağıksuat savaallautaqaglıch. 11 Ağnat iñuksruisaałıkun atchiksualgułıkunlu iłisaqtuksraurıt. 12 Uvaña ağnat iłisautritqunğitchitka unniñ anıtit qarğullugich aglaan iñuksruisaaqtuksraurıt. 13 Takku Adam Eve-miñ iñiqtaulğaaqsımaruq. 14 Adam kinnikkaunğitchuq, aglaan ağnaq kinnikkaupluni Agaayyutim tillisaanik tupiksriñğitłuni. 15 Aglaan ağnaq ukpıqsriłıgmik piqpaktamıglu sulı ipqıłıgmik piaqtauyulıkun piqagumi qıtunğıulıgmıgun anniqsuğısıruq.

3

Qaukliutiksraq Ukpiqtuanuruani

¹ Uvvauna nipliun ilumutuuruuq, Iñuk sivulliuqtauliḡmik agaayyuvini mi piqagukkumi, savaallautaq kimigigaa. ² Qaukhiq agaayyuvini mi ittuksrauruq patchisaiilluni, atautchimik ilaqatiqaguni, qauḡrimmaagiguni, inmiñun aḡalalguluni, iruqnailluni, tukkuḡinñaguni, suli ilisautriñhiñaanuluni. ³ Taamna imiqtuqtauyumiñaitchuq unniññ piaqluktailluni, aglaan agganaiilluni suli qinuiilluni, maninmik piqagugruasruḡaqani, ⁴ ilaan kiñunni iluatun aḡalalgulugu suli qitungamiñun kamaksriḡkun tupigipkaḡuni. ⁵ Uvvataku anutim qitungani aḡalalguitchumigich, qanuḡuni ukpiqtuanjuruani agaayyuvini mi aḡalatchilugisiva? ⁶ Taatnasriḡ Agaayyutmun mumikpaaluktauyumiñaitchuq. Kamagiliutiluni piyaqqukkauviaqtuq Tuunḡaq pipmatun. ⁷ Taamna iñuuniaqtuksrauruq ukpiqsriḡuanḡitchuanun kamagiuraatlasriḡuni. Taatniinḡisuagumi kanḡusaagutauniaqtuq ukpiqtuanjuruani aasiññ Tuunḡaḡmun pisagipkaḡuni.

Ikayuqtaulikisraḡ Ukpiqtuanjuruani

⁸ Ikayuqtittuuq agaayyuvini mi iñuuniusriḡiksuksraurut, ilumutuulutiñ, imiqtuqtausruḡaqatiñ, naagaqaa killukun piqagugruaḡutaiillutiñ. ⁹ Ilinich ataramik ukpiqsriḡuksraurut arguaqtuutaigutiñ qauḡrimmaagiuḡtillautagmikni ilisauttutiniḡ iluqaitñik Agaayyutim iñuiñ ukpiḡikkañitñik. ¹⁰ Tamatkua naipilḡaaqtaksraurut, aasrii uuktuagun pitlüksimaagñiqpatruñ, tarrali ikayuñhiñaurut. ¹¹ Ilaqatiunḡittuuq iñuuniusriḡiksuksraupmiut uqaksraḡsiuqtausruḡaqatiñ. Ittuksraurut qauḡrimmaagigutiñ supayaakun qanutitanaiillutiñ. ¹² Ikayuqtit agaayyuvini mi atatchiñhiñamik ilaqatiqauktuksraurut, qitungamiñik kiñuniḡmiñik iluatun aḡalatchilaraunuluni. ¹³ Tamatkua savaaqallautatuat ikayuqtauplutiñ inmiknun kamagikkauḡiksramik piññaktaaqagagtut, uqagalikksramik taluqsrautaiḡhuni ukpiqsriḡkun Christ Jesus-kun piḡikkaptigun piqatigiiksitluta.

Kamanaqtuaḡ Kanḡisilḡunaitchuaḡ

¹⁴ Aglañhamni ukuniña tuyuutiniḡ utlautiyummiisquna qinḡiḡaḡutin akuniisruḡaqnagu. ¹⁵ Aglaan piḡallanḡiññiḡuma ukua aglaich ilisimapakḡisigaatin qanuq iñuusriusriḡaqtuksrautilaaptiknik Agaayyutim tupiqatiñiñi, ukpiqtuanjuruagḡikkañiñi iñuuruam Agaayyutim, aasriññ tamatkua ilaan ayagigai tunḡavigiplugich ilumutuulḡhum. ¹⁶ Kia-unniññ ukpiḡusripta nalunaqtuaḡa kamanaqtuaḡ arguaḡiyumiñaitchaa suli piiḡaḡiyumiñaitchaa, Agaayyun sagviqsuaḡ timinikhuni,

Agaayyutim Irrusian nalaunḡasriḡkaḡḡugu,
israḡulḡich qinḡiḡaḡiplugu,
quliaqtuaḡiplugu nunaqḡqipayaani,
iñuich nunami ukpiḡiplugu,
suli qilaḡmun mayuutikkaupluni.

4

Ilisautrit Tanḡiḡilaakun

¹ Ipqitchuaḡ Irrusriḡ uqagtut naluḡqinaiqḡugu iñuich ilanich ukpiḡutaḡiññiḡniḡiplugich kiñuvaatigun, tupiksriḡiḡutiñ irrutchiñik sagluuqtuanik suli maliguaglutiniñ tuunḡaich ilisauttutiniññik. ² Taatnatchich ilisauttutit uqagiraḡiḡaich iñuich kinnitñinḡiaqtuat

sagluuqtuaqhutinj, tammaiplugu kanjqsitłahiqtin nalaunnaruamiglu nalaunnaitchuamiglu qauğrimmaagiutillautagmikni. ³ Taatnatchich iñuich ilisautrirarqtut ilaqatniñiq suli niğiliq niqit ilanitñik nagğunaqlugu. Aglaan Agaayyutim niqiksrat iñiqtağigai niqiksrauplugich injiqsrulhum quyaksriñikun aquagun tamatkununa ukpiqsiruanun suli ilitchugiruanun ilumutuuhigmik. ⁴ Suapayaaq Agaayyutim iñiqtağimakkarja nakuuruanuruq. Nagğugiraksramik piitchuq, aglaan iluqani quyałhum injiqsrutaagun iñunñun akuqtuumaagtaksrauruq. ⁵ Uvvataku Agaayyutim uqalhan suli agaayulhum akuqtuyunaqsispağagigai.

Christ Jesus-ñum Savaktillautanja

⁶ Tamatkuninja ukpiqtuaqatiutin ilisauttutiqağupkich, Christ Jesus-mi savaktillautaugisirutin, sayyiqsimaaliqui ilipnik irrutchipkun ukpiqsriñhum uqauttutaiñiñ suli ilisauttutmiñ ilumutun ilvich maliguakkaqniñ. ⁷ Aglaan tamatkunaknja uqaaqtuaniñ agaayyiaq-tailaakun piisimaagumuutin, ingitchuaniñ uqautiknagutin. Ilipnun ayuqqiqsaliq agaayyutiqammaagiñlikun iñuuhigmik irvigilugu. ⁸ Pisuqsaliq timipkun piññautaugaluaqmiraqtuq, aglaan agaayyutiqammaagiñliq piññautauruq supayaakun, takku iñuuhigmik akiqsruutmik piqaqtuq pakma suli sivuniğmi. ⁹ Taamna nipliun ilumutuuruuq akuqtuqtaksraq suli ukpigiraksraq iluqnağlugu. ¹⁰ Taatnaqhuta sakkiqirugut sakuukhuta, takku niğiuqaqut inillaktisrimaaqlugu Agaayyutim iñuuruamun iñuich iluqatin Anniqsuqtiksranjatnun, pitlugugich tamatkua ukpiqsiruat.

¹¹ Tamatkuninja tililugich ilisautiyumigitin. ¹² Kimununniiñ piinilağipkasruñaqnak nutaunilutintuuq, aglaan ukpiqtuani nipipkun iñuuniñhapkun piqpaqtapkun ukpiqsriñhapkun suli ipqilhapkun atriñiaqtaksraqugutin. ¹³ Aggillamnunaglaan piviqaqtillogu agliqqutriñliq, quliaqtuali q suli ilisautriñliq iñunñik Agaayyutim uqalhaniñ piyummatiqaglugu. ¹⁴ Suqutigingisruñaqnaqu Agaayyutim aatchuutaa ilipnun qaisauruq sivuniksriqiruakun qaukñijich ukpiqtuanjuruat patikmatigik argaktinj ilipnun. ¹⁵ Tamatkua atuyusraqlugich, tamatkunuuna sakuugutin, aasriñli iñuich iluqagmin qinigiğumagaat nauñhiñ. ¹⁶ Ilipnun suli ilisauttutipnun munaqqutiqağutin, tamatkua sivutmun atuğlugich, taatnaguvich anniqsuğisirutin suli tamatkua tusraaritin.

5

Niğiuqaqağviuñhat Ukpiqtuat

¹ Anutmik utuqqauruamik nipliatisruñaqnak, aglaan uqap-saagummatiqaglugu ilaa aapaptun ililugu. Anutit nutauruat aniqatiuptun irrutilugich, ² ağnat utuqqauruat aakaptun suli ağnat nutauruat ağnauniuptun ipqitchualikun.

³ Ikayuiyumalhiñ kamaksriñlikun uilgağnaanic ilailaanik urriqsuğlugu. ⁴ Aglaan uilgağnaaq qitungaqaqpan unniñ tutitchiaqaqpan, tamatkua agaayyutikuahum atuqtaksranjini anayuqaamiktigun sivullilulugu ilisaksraqigaat. Taatnaliğmiktigun anayuqaatinj suli taataatinj utiqitichivigigisigaich, taatniñliq Agaayyutmi quyanuqtuq. ⁵ Ağnaq qanaksriksraipiaqtuq uilgağnaapijanuruq Agaayyutim tunñapluni agaayuruqtuq injiqsrughuni ikayuğnaligmigun unnuaqtummaan. ⁶ Aglaan uilgağnaanjugaluaqhuni qalñjaruq injimiñ killukun quvianamun, iñunñuragniallağmi tuqumaanjaniktuq. ⁷ Taatna tiliyumigitin, iñuumli

taavrumuuna upyaktungitchumigai. ⁸ Aglaan kisum iñuum ilani qaunakkutaitchumigich, suvaluk ilani inmi kiñuniñmiñi, taavruma ukpiqsriñiq ayyaumigaa ukpiqsriñiqitchuamiñ pigiilitlukkuni.

⁹ Uilgağnaaq ilalutiniaqnaqu atiqagviatnun ikayuğnaqtuat kisanik piñasrukupiaq ukiuq qaanjñiqpagu, suli taamna atautchiñhiñami ilaqatniksamaruksrauruq, ¹⁰ uqautigitchiillautakiğna savaallautatigun piqaguni, qitunğamiñik ikuatun iñuguktitchianiksimaaguni, iglaanik kiñuniñmiñun tukkiqsuimaluni, Agaayyutim iñuiñ isiganjñik igğuumaluni, ihuilliuqtuanik ikayuimaluni, suli savaallautaqagsimaluni. ¹¹ Aglaan uilgağnaat nutautluktuat ikayuqtaksranun ilaginiaqnağich, takku ilinjisa kimmutaata ilaqatnitqigulikun Christ-miñ tunutikisiyai, ¹² taavrumuuna navguñiğmiktigun akiqsruutiqqaagmiknik Ilaanun patchisiñigutin. ¹³ Tamatkua suli suuviğiğaliğmik siñiqsralikun tupiğni ilitchigisirut naagasuli ilitchiñhat uqaksraqsiuñiğmik suli qaunagingirrutiqalhat atlamik pigiitluktug sunik uqaksraqingisağmiknik uqautiqaqhutinj. ¹⁴ Taatnaqlugu uilgağnaat nutautluktuat ilaqatnitqiqugitka qitunğıuğlugich kiñuniğmiknik qaunaksraganlugich. Taatnağumiñ piviisinnayağaiç uumiksrivut uqautiqaliksranatniñ uvaptigun pigiililugu. ¹⁵ Uvvatakkun uilgağnaat ilanjich sannitmuaniñkut maliklugu Tuunğaq. ¹⁶ Aglaan kiña ağnaq ukpiqtuanjuruuq kiñuniñmiñi uilgağnaaqagñiğumi qaunagiraksraqigaa, taamnaasrii ukpiqtuanjuranun natmausrunaqani, aasriiñ ukpiqtuanjuruat uilgağnaanik ilaitchuanik qaunaksritlalatinj.

¹⁷ Qaukñiç anjalatchiruat ukpiqtuanjuranik isrummatigiraksraurut akiliusriaqaqtuksrapiağlugich malğuguglugu, suvaluk tamatkua quliaqtaqtuat suli ilisautriruat sakuukhutinj. ¹⁸ Uvvatakkun Agaayyutim uqalhi uqaqtut, “Savaktuam anjnutim qanğa qiliqsruğumiñaitchiksi savanjan.” Taatnatuntuuq, “Savaktim akiksranı piraksraqipmıgaa.” ¹⁹ Agvisiksraqsiuğutinun naalağnisrunaqnak qaukñiuruaq akitñaglugu kisanik ilisimaritigun malğukkun naagaqaa piñasrutigun tikiutraukpan. ²⁰ Tamatkua killuqsartaqtuat iñiqtiğutiqağumigitin takkuatni iñuich iluqağmiñ, tamatkuali atlat taluqsriğumıut killiqihiksraqmıkkun. ²¹ Sivugaani Agaayyutim suli Christ Jesus-ñum suli israğulğich piksraqtaagıkkanjı uvanja tiligikpiñı tupigitquplugich tamatkua ilisauttit. Isivgiğmik suli ihuaksriñgiğmik kisumun sulipayaqni qinıiqtitchısrunaqnak. ²² Kisumik Atanğuruam savaananun qilamiksruħikun patıglugu argpanik inillairagasrunaqnak, unniñ killuqsautinjıñun piqasriqsuutısrunaqnak, ipqihiksran qaunagilugu.

²³ Tarakñaağlaan imiñhiñamik imiqasrunaqnak ağlaan iluvich ikayuħksrananun misruğugtullaalutin atniğñaqtuiñağuuħapkun. ²⁴ Iñuich ilanjisa killuqsautinjich sagvirut aasriiñ ilisimanaqhutin atannıkkau-galuaqnatin. Ağlaan atlat killuqsautinjich aquağun sagviğisirut. ²⁵ Taatnatuntuuq savaallautat sagvirut suli inğitchaluanjağmiñ sagvılutinj iriqsımaanıkkumiñaitchut.

6

¹ Kisupayaat tigutaanuplutinj savaktauruat isrummatigiraksraqıgıaıç savagvisinj piğuglughich taluqquitiqallapiaglugich, kisumli iñuum Agaayyutim atqa suli uvagut ilisauttutvut uqautigingitchumıgaa pigiililugu. ² Tamatkua savaktit savatriqaqtuat ukpiqtuanik nagğuuqtaksraqingıtıchaıç, takku ilinjisa anıqatıgıgıaıç. Taatnasrunaqatinj

savautraksrağigaich ihuatluglugu sakuugutin, takku piññaktuat savaanajatiñ ukpiqtuağigaich piqpapiglugich. Uqautigilugich ilisauttutigillapiağumigitin tamatkua.

Tañğitchuat İlisauttutit suli İlumutuuruat Umialgutit

³ Kiña iñuk ilisauttinik atlakkamik ilisauttutiqagñiqpan, Atannapta Jesus Christ-ñum uqautaiñik ilumun suli ukpigvipsa ilisauttutaiñik agaayyutiqammaağihkun maligurrutingitpan, ⁴ taatnasriq kamagiliutiraqtuq inmiñik sumik ilisimangitmiuq. Taamna ikayuu-taungitchuamik qapiqsigihkun suli uqavaağumalikun taiyuutitigun kimmutinikhuni. Taatnasriq siğñakutrahigmik, avgumaliğmik, atniyuumağmik suli ilimasruhigmik killukun tikiutiriraqtuq. ⁵ Ataramik qapiqsigiutragummatinikhutin iñuñni isrummatinich savallautangiqsuani ilumutuuhigmik piqanğiqhutin, ilinisa isrummatigiliutiplugu agaayyutiqammaağihq piññallaksautauplugu.

⁶ İlumun agaayyutiqammaağihum iñuk piññaktillapiağagigaa apaigigumigich pigikkani. ⁷ Sumik nunamun tikiutrimavisa? Tikiutraitchugut. Sumik nunamiñ aullautrigisivisa? Aullautriyumiñaitchugut. ⁸ Taatnağlugu atnuğaaqauraqsiñağupta suli niqiqaqsiñağupta, apaagiraksrağigivut. ⁹ Aglaan tamatkua umialgusrisuktuat aniqusraaqtittaqtut aasrii pisağipkaqhutin naniğianñun. Napitittaqtut iñugiaktuanun kinniççutinun suli atniutauruanun kimmutinun tikiutrisuuruanun iñuñnik suksraunğivñmun. ¹⁰ Uvvatakku kimmutiqalıq manıñmik pigiitchuat qanutchipayaurat kanğigai. İlanich piqagugrualiqamıñ tamarrumiña ulapnaaraqtut ukpiqsriğimiñ aasriiñ inçmıknun isrumaaqpautiksriughutin.

İlisauttutit Timothy-mun

¹¹ Aglaan ilvich Agaayyutim iñugigaatin. Taatnatchiñiñ iluqaitñiñ piisimağiñ. Nalaunjarualıq, agaayyutiqammaağih, ukpiqsriğiq, piqpaksriğiq, anuqsruhiq suli agganaiğiq, taapkua sakuugutigilugich. ¹² Pisuqtılaaqni ukpiqsriğihkun piqqautrağiñ, aasiilı iñuuhigmik isruitçuamik piññaktaaqagutin. Uvvatakku taavrumuña iñuuhigmun Agaayyutim tuğluğaaatin uqauti'apkich nalupqinaiqhutin iñuich ukpiqsriğillapiaqtilaapnik. ¹³ Agaayyun Pontius Pilate-mun uqautigillautaga. İliniç uvanıni ilisimarauruk, taatnaqhutin tiligikpiñ, ¹⁴ taivrumunjağlaan Jesus Christ-mun Atannapta sagviğviksrajan uvluanun tilliñ tupigilugu, ipqisillugu suli patchisaisillugu. ¹⁵ İlaan sagviğha tikiutikkaugisiruq, Agaayyutim piviksriutaagun nalaullugu Anjalatim, kisimi umialgich Umialgat suli atanğich Atanğat kamañaquni. ¹⁶ İlaa kisimi tuquyumiñaitçuuaq, İlaa qaumami iñuñhiñam tikitchumiñaisajani iñuuruaq, iñuum qinğinqaqsimaitchaa, iñuñhiñauluni qinğinağumiñaitçuni. Agaayyutmun kamañaun suli sanıjı isruitçuuaq illi. Taatnatuq.

¹⁷ Alğaqsruğumiutin tamatkua umialguruat suratigun mattumani iñuuhigmı kamañağniaqunğillugich, taatnatchiñun suuranun piunğillaaruanun tunnatqunğillugich, ağlaan Agaayyutmun iluaqqutriğimigun qaitchirigikkaptıknun supayaamik quviagiraksrap-tıknik. ¹⁸ Tillisiqaglugich nakuuruamik savaaqaqulugich, savaallautanik umialgutiqaqulugich, iluaqqutriğikun atlat piqasriqsuliksrajan itqanairrutilugu. ¹⁹ Taatnağumıñ suuraaksrağmiknik inçmıknun

tugvaigisirut, tunᅇaviksramiknik piigumiñaitchuamik, aasrii ilinjich piññaktaaqatlalutiᅇ iñuuliᅇmik ilumutuuruamik.

²⁰ Timothii! Tamanna ilipnun qaunaksraqsirruratauruq qaunagillau-taᅇumigiñ. Piisimaᅇutin uqaqaᅇiᅇmiñ agaayyiaqtailaakun sulii uqaqsraq-tuᅇiᅇmiñ isilᅇaiᅇkun. Iñuich ilañisa uqaqaqtuat taatna isrummatigiraqtut inᅇmiknun isrumaturuanuplutiᅇ, aglaan taatniingitchut. ²¹ Iñuich ilañisa isrumattun piññaktaᅇinigaluaqᅇugu, aglaan taatnaᅇiᅇmiktigun ukpiqsriᅇiq tammairᅇiᅇgaat. Agaayyutimtuq iluaqqutriᅇhan iluqasri nayuutilisi.

Paul-ŋum Tugliat Tuyuutaiñ Timothy-mun

¹ Uvaŋa Paul. Uqqiraqtigigaŋa Christ Jesus-ŋum Agaayyutim pisulhagun. Tilirauruŋa quliacquagitquplugu akiqsruutauruaq iñuulikun pigiagutikkaptigun piqasriutillaŋaptigun Christ Jesus-mi. ² Aglaktuŋa Timothy-mun, piqpagiplugu iğñiğipmatun itamnun: Agaayyutimtuq Aapauruam suli Christ Jesus Atannapta ihuaqquutilisiñ ilunñugilutin suli qinñuirrusrimağutin.

Quyyatit suli Pitchuksaağutit

³ Uvaŋa quyagiga Agaayyun savautrağikkağa qauğrimmağutiillautakun, sivulliatkaptuuq pipmatun. Quyaragigiga itqağiplutin ataramik iniqsrułhamni unnuaqtuummaan. ⁴ Itqağiplugich qulvisin, qinñiğummiullapiagikpiñ atqunaq, uvaŋaptuuq imaqałiksramnun quvianamik. ⁵ Itqağigiga ilumutuuruuq ukpiqsrisigikkan Agaayyutikun, ukpiqsrisigikkaŋa aanaruapich Lois-ŋum suli aakavich Eunice-ŋum. Arguagিংitchiga taatnaptuuq ukpiqsrisiqalhiñ. ⁶ Taatnaqlugu itqaagtuutigikpiñ makititquplugu Agaayyutim aatchuutaa ilipnun iliqiłhapkun argamnik. ⁷ Uvvataku Ipqitchuam Irrutchim Agaayyutim qaisaŋan uvaptiknun iqsisağaatigut, aglaan saŋñiksritchaatigut piqpakktumglu suli inñmun anjalalguligmik.

⁸ Taatnağutin kanñuginagu ilisimaraulhiñ Atannaptigun, unniñ kanñuginaja uvaŋa Ilaan isiqtaŋa, aglaan nagliksaalhiñaanulutin piqutigilugu tusraayugaallautaq Agaayyutim sayaqaqtitchiłhagun ilipnik. ⁹ Ilaan anniqsuğaatigut suli tuqluğaatigut inñmiñun iñugisrukhta, pisigisruŋaŋagu savaavut, aglaan pisigiplugu Ilaan sivunniutini suli ihuaqcutni. Sivuaniiŋma ihuaqquutianiñniğaatigut Christ Jesus-kun, ¹⁰ aglaan pakma ilitchuğipkağaatigut taavrumiŋa ihuaqcutmik tumigiplugu sagviłha Annisquqtipta Christ Jesus. Uvva takku Christ isrupkağaa saŋñia tuqułhum. Tamarrumuuna tusraayugaallautakun Ilaan sagviğaa iñuuliklu tuquyumiñailiğlu. ¹¹ Agaayyutim nalunaikkagigaŋa uqautigitquplugu tusraayugaallautaq, uqqiraqtauluŋa suli ilisautrauluna. ¹² Taatnaqlugu tamanna piqutigiplugu uvaŋa nagliksautiqactuŋa tamatkuniŋa. Aglaan kanñuginğitchiga, nalunğıtlugu kisumun tunñaliga, suli uvaŋa nalupqigingitchiga Ilaan qaunaksriłksraŋa savaamnik taivrumuŋaaglaan uvluanun atanniivium. ¹³ Ukpıqquataiğñiaqnağich ilumutuuruat uqalñich ilisauttitka ilipnun atriraksriuqlugich, payanaigvigilugu ukpiqsriłiq suli piqpaktaq pigiagutikkaqput piqasriuti'apta Christ Jesus-mun. ¹⁴ Qaunagilugich nakuuruat ilisauttitit qaunaksraqsirruraturuat ilipnun saŋñigikkaŋagun Ipqitchuam Irrutchim iñuuruam uvaptikni.

¹⁵ Ilisimağiñ, iluqatin piqatipta Asia-miittuat malingiğaatŋa unniñ unitchaatŋa, taapkuaksuli Phygelus-ŋumlu suli Hermogenes-ŋum. ¹⁶ Uvvatuq Agaayyutim ihuaqquutigumigai tupiqatai Onesiphorus-ŋum, takku ikayugağigaŋa iñugiaktuami. Ilaan kanñugisruŋaŋagu iliga isiqsiviñmi. ¹⁷ Rome-mun tikipqauraqami pakkiutinigaŋa paqılğatałhamnunaglaan. ¹⁸ Agaayyutimtuq nagligillaŋñağliuŋ taivrumani uvluañi atanniivium. Iłpsi ilisimallapiagiksi atqunaq ilaanun savautiğiga Ephesus-mi.

2

Christ Jesus-ŋum Anuyaktillautaja

¹ Ilvich, igñiin, sanŋjivigigumagiñ iluaqputaa Christ Jesus-ŋum. ² Uqałhich tusraakkatin uvañniñ uqautigi'apkich sivuğaatni iñugiaktuat ilisimarit qaaniqsitchumigitin iñuñnun ilisautritlaruanun atlaniktuuq. ³ Iglutuğlugu nagliksaałhiñaanuiksran qanutitanaitchuatun anuyaktaatun Christ Jesus-ŋum. ⁴ Anuyakti anuyaktauligmiñi illakkattaagusrimmataitchuq iñuuniahiğruağmiñun, aglaan ilaan quyaliummatiqagağigaa qaukligikkani tiliuqtigiplugu. ⁵ Suli aqpaliutraqti aqpaliutrahiğmiñi akimalguitchuq kisanik tupiksriłuni maligutaksranik. ⁶ Suli nautchiiri sakuuktuag piññaqqaagtusrauraqtuq nauruaniñ katitchiğimi. ⁷ Tamatkua uqautitka isrummatigikkich, takku Atanguruam ikayuğisigaatin kanjisiłiksranatigun supayaat.

⁸ Itqagiun Jesus Christ anipchakkauruaq tuqułigmiñ, kanjigviquaqtuag David-mik, quliaqtuagikkaptun tusraayugaallutamik. ⁹ Uvvataku uqaqalhapkun tusraayugallutamik nagliksaaqtitauruna suli pituqakkauruna liilaa savvaqlukkataqti. Aglaan Agaayyutim uqałha piññailutaitchuq. ¹⁰ Taatnaqluna iglutuğiga suapayaaq Agaayyutim piksraqtaanji piqutigiplugich, ilinjittuuq anniqsukkautquplugich Christ Jesus-kun iñuutquplugiłlu isruitchuami kamanautaani. ¹¹ Uvvauna ilumutuuruuq nipliun,

Uvagut tuquqataugupta Ilaagun

iñuutqikkisipmiugut Ilaagun.

¹² Uvagut iglutuisuiñağupta

anjalatchiqataugisipmiugut Ilaagun.

Uvagut Ilaa piłlaağiguptigu,

Ilaantuug piłlaağigisipmigaatigut.

¹³ Tuniqsimmatriñğitchugutunniñ

Ilaa tuniqsimmatriraqtuq,

takku piłlaağiyumiñaitchuq inmiñik.

Savakti Iluagikkauruaq

¹⁴ Itqaaqtuutigumigitin iñuktin tamarrumuuna, suli ilumutuuruamik alğaqsullapiaglugich Agaayyutim sivuğaani anuyautiqaqunğilugich nipliutitigun. Taatnasriq ikayuutaunğitchuq iñuñnun tusraaruanun, aglaan ukpiqqutaigutauraqtuq. ¹⁵ Pisuqtilaaqni piññaaktağiniaglugu iluagikkaułiq Agaayyutim qinñanani atrilugu savakti kanjusruutaitchuuaq savaağmigun, nalautlugu ilisautriruaq uqałhanik Agaayyutim ilumutuulhan.

¹⁶ Uqaqatiginagich agaayyiaqtailaat iñuich kinnauruat uqaqamin. Taatnasriq unurrutauruq ayuuqtaaliksranatnun iñuich Agaayyutmiñ.

¹⁷ Taatnatchich ilisauttutaat atriqaqtuq killiğruamik nunjuuqtuaqlugu uviñğa timim cancer-tun. Malğuk taatnatchik ilisautrik Hymenaeus-lu Philetus-lu. ¹⁸ Taapkuak ukpiqsriseiqhutik, ukpiqqutaiqsitchirik ilanjitñik ukpiqtuat nipiqałigimikkun anjitiłiksraqput atumaaninpiługu.

¹⁹ Aglaan tunjaviksriugana Agaayyutim ilumutuuruuq atlanjuqtangitchuq. Taatnaqhuni aglaksimaaqtuq, itna, "Atanguruam ilisimagai tamatkua Ilaan pigikkani," suli itna, "Kisupayaaq nipiqağumi Atanguruamun piginiluni killuliqisruisusrauruq." ²⁰ Tupiq anjruuq piqağaqtuq puggutanik utkusriññik atlaakağiñik. Iłanjich piłanuraqtut maninmiñ qatiqtaamiñ naagaqaa kaviqsaamiñ, atlat suli qirunmiñlu qikumilñlu.

Akisuruat utkusiich puggatallu atuqlugich tuyuǵmiaqaqamin kisanik aasriiñ akiññiqsrat ataramik atuqlugich ilañich suaqluqaǵvigiplugich. ²¹ Taatnatuntuuq kiñapayaaq iñuk salummaqtitchumi iluqaaniñ killuǵmiñ atukkaugisiruq kamaginaqtuamun, takku ipqiqsitaugisiruq aasriiñ qaukñan atutulugu, itqanaigusrimaaglugu atuliksrani savaallautapayaamun.

²² Nutaułhum kimmutai qimaummiugaqtaksraqigitin, aglaan piññaktaaginiaǵlugu nalaunñaruatiq, ukpiqsriñiq, piqpaktaq suli qiñuiññaq, tapiǵuǵutin tamatkununa ilumun tuqluǵaqtuanun Agaayyutmun ikayuquplutin. ²³ Aglaan uqaksraqtutiqasruñaqasri kinnaqtun nalukkapsigun. Iisimagiñ taatnatchim isruqaǵaǵilha uqaallatrakiǵmik. ²⁴ Agaayyutim savaktaa uqaalaruksraunǵitchuq. Ilaa iluqaqutriruksrauruq iluqaiftñik, nakuuluni suli anuqsruluni ilisautriñuluni, ²⁵ agǵañailuni nalǵuqsruiyumi iǵluginiñik. Itpiaqtuq Agaayyutim mumigviqaqtitchiñiksrānanun ilitchuqsriłutin ilumutuuruamik. ²⁶ Aasrii qauǵrimmatinitiqñiaqsut kaniqsiaqatqilikon, annagutin nigatchiananiñ Tuunǵaum, tigugaluakkani tupigitqupluni.

3

Uvlut Aqulliich

¹ Aglaan kaniqsisriñ una. Aqulligñi uvluni sakiqnaǵutit ilinñiaqtut. ² Iñuich ilitlukkisirut inmiknułhiñaq, pisugruaǵutinigutin, uqavilǵutin, arguñasriłutin, uqaǵniǵluligutin, tupiktaigutin añayuqaamniknik, quyyataigutin, ukpiqsrisaigutin, ³ iluqaqutrisaigutin, ilunñukkutaigutin, saglutusrilutin, tatamnaqsilutin, suli iqsiñiaqsilutin, ilinñisa nakuuruuq uumigiliutilugu, ⁴ ilinñich ataaguñitauǵuǵutin, isrumamikni sivutmuusruusriłutin, suunasrugiliutilapiaǵutin, quviasruñiallitlugutin agaayyutiqałiksrānikniñ, ⁵ ukpiǵusriq qiñiǵnautigilñiñiaǵniǵlugu, aglaan ayaksimapmiłaan ilumutuuruuq. Taatnatchiñiñ inñuñiñ piisimaǵumuutin. ⁶ Taatnatchich ilañich siñiqsraǵimiktigun payariraqtut piyaruanik aǵnanik pigiililapiaqtuanik suli iǵliǵutikkauliqsuanik qanusripayaatigun kimmuñitigun. ⁷ Taatnatchich aǵnat ilinñiuraǵniallaǵmiñ ataramik ilitchuqsriñitlaiqsuat ilumutuuiǵmik. ⁸ Taipchuak Jannes-lu Jambres-lu akilñiłitupmatun Moses-mun, taatnatuntuuq taipchua iñuich akilñiupmiut ilumutuuruamun, isrummatinñich pigiililutin, ukpiqsriññualiqhutin Agaayyutikon. ⁹ Aglaan taatnatchich ayuugumiñaitchut, takku kisupayaam kaniqsimaiñhat qiñiǵisigaat, ipchunñaktuntuuq Jannes-lu Jambres-lu pipmatun.

Iisauttutit Aqulliich

¹⁰ Aglaan ilvich maliguaqkaǵiginiñ ilisauttutiga, qanusriuhiga, suli piyummatiga iñuuhigmi. Tuvraǵniakkaǵiginiñ ukpiqsriñiga, anuqsruhiga, piqpaktaǵa, suli iǵlutuiñiga, ¹¹ piyuaqsiuhiga, suli nagliksaaqsiuhiga ukpiqsriñhapkun. Iisimaanikiñ iluqaan atuummiruq uvañnun Antioch-mi, Iconium-milū, suli Lystra-mi, tatamnaqsipługu nagliksaaqsiuhiq iǵlutukkaǵa. Aglaan tamatkunakña iluqaiftñiñ Atanguruam annautikkaǵigaaña. ¹² Iñuich agaayyutikuǵaktuapayaat Christ Jesus-mi piqataulutin piyuaqsiugisirut. ¹³ Tamatkuali killukuaqtuat pinñaqatit pigiilitmugutin kinnitñiñikon atlanik, suli kinnilutin inmiknun. ¹⁴ Aglaan ilvich ilisauttusriagianikkan ilumutuuruuq

payanaiglugu sivutmuutigumigiñ. Iisimagiñ kisuniñ iisauttusriagiñhagun, ¹⁵ suli iisauttusriagiñhatigun iilaalugruuñiqniñaglaan Agaayyutim uqañhi. Tamatkua kanjicspachañhiñaugaatin anniqsuqtikigmun ukpiqsriñfikun Christ Jesus-kun. ¹⁶ Uvvatakk uqañpayaag Agaayyutim Makpiğaani ittuq ilaan anigñilutaagun, suli anniqsuutauruq iisautriruni, iñiqtigiruni, nalguqsruiruni, suli algaqsruiruni nalaunñaruakñsramun, ¹⁷ iñugli agaayyutikuaqtuaq naamasriplugu paqnamallautlasriplugu qanusripayaamun savaallautamun.

4

¹ Tiligikpiñ sivuğaani Agaayyutim suli Christ Jesus-ñum Atanniuruksrauruam iñupayaanik iñukuuruanik unniñ tuqunaruunik, suli piqutigiplugu aggitqñiksrañalu añaayyuqautaalu: ² tililłapiağikpiñ quli-aqtuağitquplugu tusraayugaallataq, uqagñiniapiaglugu piviksrañagun naagaqaa piviksraitmatun inñaan, iñitçuğipkağniutigilugu, algaqsruutigilugu, pitchuksaagutigilugu, suli anuqsruñpayaakun iisauttutigilugu. ³ Uvvatakku piviksraq tikiumagisuruq iñuich naalağnisungñiksrañat ilumutuuruamun iisauttutmun, igliğutluliğutin inñin pisuhğmikkun, katitchiñialigutin iisautriksrağmiknik tusraasrukkañhiñağmiktigun. ⁴ Iinich naalağnitlukkummataiğutin Agaayyutim ilumutuulhanun, aglaan naalagulitlugugich utuqqaqtat unipchaaliat. ⁵ Ilvilliasriñ qauğrimmaagñiksursaurutin qanusripayaami irviqanñaqpich, iglutuğlugu nagliksaaqsiuñiq, quliaqtuağilugu tusraayugaallataq, suli tanjiglugu savaaksrapayaana savaktaan Agaayyutim.

⁶ Uvanjaliuvva tikiummigiga tuqqutauñksrağa Agaayyutmik piqusriğluña. Aullañksrağa marrumakña iñuuhğmiñ tikiummiruq. ⁷ Atriplugu aqpalitraqti nuñitçiruaq, uvanjaptuuq iñuulłamni ukpiqsriñiq Agaayyutikun pigituiñağiga. ⁸ Pakma akiññaktaksrağma niaquğutiksrañan nalaunñaruadhun taqqiğaana, Agaayyutim nalaunñaruam Atanğum qaisaña uvanñun taivrumani uvlumi, uvanñuñhiñaunğitchuaq aglaan iluqaitñun aggitqñiksrañanik inuğruuqtuanun.

Uqauttutai Timothy-mun

⁹ Uggisigilugu utlakumigikma. ¹⁰ Uvvatakku Demas-ñum marrumiña nunamik kimmutiqatluliqhuni unitchaana. Thessalonica-mun aullaqtuq, Crescens-li Galatia-mun, Titus-aasrii Dalmatia-mun. ¹¹ Kisimi Luke-ñum nayuğaana. Tuvaqaqtigiyumigiñ Mark ikayuqtiksrağa savaakun. ¹² Tychicus-li tuyuğigiga Ephesus-mun. ¹³ Qakugu aggiaqsiyuvich saagağumigiñ quppigağa unisağa Troas-mi Carpus-mun, makpiğaatu suvaluk qisinqñiñ piliugat aglaktuğvitka. ¹⁴ Alexander-m savviuqtim atqunaq navianniuqtitkaana. Atanğum utiqitçhivigigisigaa atniutaigun. ¹⁵ Ilvittuuq qaunakkutiqağumuutin ilaagun, takku iħaksriñiğillapiañfikun akillilıqsuğai uqauttutivut. ¹⁶ Sivugañjutiqaalłamni Rome-ñum añalataiñun tapqitçuña, iluqatin unitchaatña. Agaayyutimtuq akitñautailłaniğligich taipçua. ¹⁷ Aglaan Atanğum nayuqłuña sayyiqsuğaana uqautigianitlasriplugu inuñaiğlugu iluqatin Jew-ñunğitçuat tusraarakrañat. Uvaña annautikkauruña tuqqutauviksrağaluamniñ. ¹⁸ Suli Atanğuruam annautiniğaana iluqaaniñ pigiitçuamiñ, annautiluña pakmaniittuamun añaayyuqautmiñun. Nangauñ illi ilaanun qanjavak isruilaaamun. Amen!

Aqulliich Iłammiuġutit

¹⁹ Tuyuqtuġa iħuaqutmik Prisca-mun suli Aquila-mun, suli tupiqataiñun Onesiphorus-ġum. ²⁰ Erastus Corinth-mi ittuiñaqtuq, suli unitchiga Trophimus Miletus-mun atniġñaliqman. ²¹ Agġiluagñiuraġumuutin ukiuġraguqtitnagu. Eubulus-ġum Pudens-lu Linus-lu suli Claudia-m nayaanġaġaatin, atlallu aniqatiut.

²² Atanġuruamtuq piqasriqsuġlisin irrutchipkun. Agaayyutimtuq iħuaqutilisi.

Paul-ŋum Tuyuutai Titus-mun

¹ Tuyuutit ukua aggiqsut Paul-miñ savaktaaniñ Agaayyutim, uqqiraqtigiplugu Jesus Christ-ŋum. Agaayyutim piksraq-taağigaŋa ikayuquplugich ilaan iñuksraqtaani ukpiliquplugich suli ilisauttitiqağlugich ilumutuungagun ukpiğusripta, ² tunŋaviqaqtuakun niğjugaqalikun isruitchuamik iñuuliğmik. Agaayyutim saglutlaitchuam akiqsruğniğaatigut taavrumiŋa iñuuliğmik sivuani aullağniñhan piviksraurum. ³ Aasrii nalaullapiaqługu piviksraq sagviğaa taamna tusraayugaagiksuağmigun. Taatnaqtuksrağuqłuŋa savaaksritchaŋa, uvaŋaasrii uqağiplugu tillisaagun Agaayyutim Anniqsuqtipta. ⁴ Titus, aglaktuŋa ilipnun iğñaurapiamnun ukpiqsriñikun piqatigikkamnun. Agaayyutimtuq Aapaurum suli Christ Jesus Anniqsuqtipta iħuaqutikun qñuiññiqsimaagumigaatin.

Titus-ŋum Savaŋa Crete-mi

⁵ Uvaŋa unitchikiñ Crete-mun iħuaqsruquplugich sut iħuaqsrugaksrauruat taamani, suli nalunaiqsitquplutin ukpiqtuanuruat qaukħiksrañitñik nunaaqqipayaani. Tillisitka itqağilugich, ⁶ qaukħiksraqtaanuruuq patchisaitchuksrauruq, anun atautchimik ilaqatiqağuni, suli qitunğai ukpiqsriñulutiŋ uqautausruŋaqatiŋ pitchiğiillugich tupiktaiħikun. ⁷ Uqaqtiksraqtaaq Agaayyutim savaanani analatçhirusrauplugu patchisaitchuksrauruq, pisuhigmigausruŋaqani, uumitchaktanğiğuni unniiñ imiliğaqtausruŋaqani, qinnaktasruŋaqani unniiñ killukun piqağugruasruŋaqani. ⁸ Ilaa tukkuğiññaqsuksrauruq, piqpaksiñuluni nakuuruamik, iñmiñun anlalguluni, nalaunjaluni, ipqilluni, suli alğaqsrutmik tuvrairuñuluni. ⁹ Uqaqtiksraqtaam payañairvigiraksraqiğaa uqaututini ukpiğiraksrauruuq suli iviqtisrimaaqtuq ilisauttutmun. Taatna ilitqusriqağumi ilaa pitchuksaagilgugisiruq atlanik ilumutuuruakun ilisauttutikun, suli qñiğiltugusiyaa tañiğiliqutaat akilliiruut uqaliğmun.

¹⁰ Uvvatakku iñugiaktut tupiguutaitchuut iñuich kinnitñiħutiŋ atlanik nipiqağimikkun kinniçhiħikun, suvaluk taapkua ilisauriruut iñuk nalunaitñutçhiqsuksrauplugu annautrauniaqpan. ¹¹ Ilisauttutaat nutqaqtitaksraqipiagiñ, takku ilinisa akasrimagaich anayuqaagiich ilisauriñiğimikkun ilisauttutingiñilaaksrağmiknik killukun piqağugruaqhutiŋ. ¹² Crete-tagmiut ilaŋat sivuniksriqiraat nipliğñiqsuq, Crete-tagmiurguuq ataramik sagluturuaniplugich, niğrugaaqłuktun inniplugich, suli iqiasruuplutiŋ niğitlaturañuplugich. ¹³ Aasrii taamna nipliun ilumutuupluni. Taatnağlugich iħualiksrañatnun ilvich iñiqtigumigitin ipiksilugu, ilinjiłli sayakturuamik ukpiğusriñikkumuut, ¹⁴ itlungiğutiŋ Jew-ñuruat unipçhaaliñitñunlu ilisauttutaatnunlu suli iñuich tillisaatnun, ayyairuat ilumutuuliğmik. ¹⁵ Supayaq ipqitçhuq iñuñni ipqitçhumaruani, aglaan ipqitçhuanitçhuq tamatkunani qaayugnaqtuani suli ukpiqsriñiğitçhuani, takku ilinisa isrummatinich suli qauğrimmaagiutillautañich qaayugnaqsianiksimplutiŋ. ¹⁶ Ilinich ilitçhuqsrimanigaluahutiŋ Agaayyutmik, aglaan iñuuniaħhata piłlaagiğaa, ilinich uumiktanikhutiŋ, tupiktaiqhutiŋ, iñiqtqağumiñaiqhutiŋ nakuuruamik.

2

Nalaunn̄aruat Iļisauttitit

¹ Aglaan ilvich iļisauttutigiraksraġigīñ iļisauttutiksraq iļumutuurautigun uqahiqtigun. ² Uqautilugich utuqqanaaġuqtuat anjtit qauġrimmaaġiqulugich, isrumaugalgulutin, iļinjitñik anjalalġusritqulugich. Iļumutuġuġutin ukpiqsriļiġmikkun, piqpaktaġmikkun, suli iġlutuilġusriļiġmiktigun. ³ Taatnatuntuuq uqautilugich utuqqanaaġuqtuat aġnat ukpiqtuam irrusrianik piqaqulugich, sagluturuanjtuqunġiļlugich, naagaqaa tigutarriutitqunġiļlugich taanġaġmun, iļisautritqulugich nakuuruakun, ⁴ atriraksrallautāġuġutin nutautluktuanun aġnanun piqpakstriksraġatigun iļaqatiumiknik suli qitunġaġmiknik, ⁵ inmiknun anjalalġusriļutin ipqiļikun suli iļaqatausruqsilutin kiñunigmi, tupiqsritlasriļutin anjutiumiknik. Agaayyutimli uqalħa iñuich suunijlaġinġitchumigaat. ⁶ Taatnatuntuuq pitchuksaāġlugich nukatpiat anjalallautahiksraġatnun inmiknik. ⁷ Iļviļlu supayaatigun atriraksrallautāġuġutin savaallautakun. Iļumutuġullapiāġutin suli piyummatiqāġutin iļisautriļiqni. ⁸ Uqautriļutin naġġuksruġnaġumiñaitchuakun, akilļiļiqsuqtitin kanġusrutlasriļugich, piġiitchuakun nipiksraillutin uvaptigun. ⁹ Uqautilugich savaktaāġruich tupiksritqulugich anjaayuqāġmiknik suli quyalilugich sukupayaaq. Iļinich kiumakliqsuksraunġitchut ¹⁰ unniñ tigliktuġvigraksraġinġitchaich. Aglaan ataramik urriqsuqtaksraġigaat nakuuħiqtin suli qanutitanaiħiqtin kamagikkauħiksraġanun iļisauttitim Agaayyutikun Anniqsuqtiptigun suraġahipayaaġmikni.

¹¹ Uvvatakkun Agaayyutim iħaqqutaa iļisimanaqsirūq iñupayaat anniqsuliksraġatnun. ¹² Taavrumuuna iħaqqutmigun Agaayyutim iļisautigaatigut agaayyutailaakuaqunġitluta suli nunakuahum kimmutaaguaqunġitluta, iñuutqupluta uvaptiknik anjalalġusriļuta, nalaunn̄aluta, agaayyutiqāġuta pakma uumani nunami, ¹³ taqqiħaptikni quvianaqtuamun uvluanun niġiugaġikkapta, kamanautaa kamaanaqtuam Agaayyutipta Anniqsuqtipta Jesus Christ-ŋum sagviqpan. ¹⁴ Ilaa qaitchuaq inmiñik piqutigiļluta, annautisraqhuta piġiitchuapayaamiñ suli piġiagutitqupluta inmiñuħiñaq, ipqiġuta, piyummatiniguta nakuuruakun. ¹⁵ Tamatkua iļisauttutigiymigitin, atuġlugich anjalatchiñiqni, pitchuksaāġiļiqni suli alġaqsruħatni tusraarivich. Nalliatnun-unniñ piinijlaġipkasruġaqnak.

3

Ukpiqtuam Agaayyutikuaġiatiksraġa

¹ Itqaaqtuutilugich iñugikkatin maliġutchiħiksraġatigun anjalatinik suli qaukliġñik, tupiksriħikun iļinjitñik, itqanairrutitqulugu savaallautapayaaq. ² Uqautilugich piġiilakun uqautiksritqunġiļlugich, aglaan qiñuiyusrimaāġlugich, iļauraaqnaġlugich, suli ataramik agganairrutriħikun irrutriqulugich iñupayaanik. ³ Uvvaptuqtakku qaanikkaptikni kinniqlipluta, tupiktaitluta, nalaunn̄aisimarugut, savaksiqsimaplugu kimiksriħiq quvianaġikkanġigun killuum qanusripayaatigun, iñuuniaqhuta uumiktakun suli siqñaktakun uumikkutipluta avatmun. ⁴ Aglaan Agaayyutim Anniqsuqtipta agġiqami piqpakstriħimigun suli iħaqqutriħimigun anniqsuġaatigut. ⁵ Uvagut savaaqallautahaptiguunġitchuaq aglaan iļaan nagliksriħimigun

anitqiksitkaatigut salummakkaukapta imiǵmik aasriiñ Ipqitchuakun Irrutchikun qaitchipluta nutaamik iñuulǵmik. ⁶ Uvvatakku Agaayyutim agliplugu qaitchigaatigut Ipqitchuamik Irrutchimik, uumuuna Jesus Christ-kun Anniqsuqtiptigun, ⁷ taavrumuuna iluaqqutaagun uvagut nalaunǵasripkaqhuta Agaayyutmi, suli piññaaktaǵilugu isruitchuaq iñuuliq niǵjugagikkakput.

⁸ Tarra taamna ilumutuuruuq nipliun. Uvaña ataramik uqaqugikpiñ tamarrumuuna nalupqisruutaigutin, iñuilli ukpiqsruuat Agaayyutmik ataramik kipiǵiyumuut piviqaqtiliksrañagun savaallautam. Taatnatchich savaallautat nalaunǵarut suli ikayuutiksraurut iñuñni. ⁹ Aglaan piisimaagvigilugu isilǵaiǵikun uqaksraqtuhq, immakñaqtatigun atiqtigun kanñiuhq, aivvatrahq, suli akimaniutraliǵmiñ maliǵuksratigun qaisauruatigun Moses-kun. Tamatkua ikayuutaungitchut unniñ pitluktuanǵitchut. ¹⁰ Malǵuǵuǵluguunniñ alǵaqsruutiqaǵumigiñ iñuk akatchiruaq avgumaliǵmik ilamiñi, suqutigitqisruñaqnagu malinǵuǵutillanǵitpan. ¹¹ Uvvatakku ilisimagiñ taatnasriq iñuk iluaqsruutaunǵitchuq suli killuqsautaiñ kanjqsimapkaǵaǵigaat nalaunǵihagun.

Ilisauttutit Aqulliich

¹² Qakugu tuyuǵiyupku Artemas naagaqaa Tychicus ilipnun, utlal-laksapiagumigikma Nikopolis-mun, takku sivuniqaqtuñ ukiisukluñ tarani. ¹³ Ikayuǵniallapiagumiikkiñ Zenas, maliǵutaksraliqirilu suli Apollos aullaǵniakhakni iglauiksraǵmikhun, suli supayaamik inuñaiyallapiaglugik. ¹⁴ Iisautilugich iñugikkavut piviqaqtitchiñiksrañatigun savaallautamik, aasiñ piqaqtitchilutin atlat inuǵikkanitñik iqaisruktuasruñaqatin.

¹⁵ Iluqaǵmiñ piqasriqsuqtima nayaaññaǵaatin. Nayaaññaqmigivut ukpiqtuaqatiuvut. Agaayyutim iluaqqutaan iluqasri nayuǵumigaasri.

Paul-ŋum Tuyuutai Philemon-mun

¹ Uvaŋa Paul tigutaanuruaŋa piqutigiplugu Jesus Christ, aasriiñ Timothy aniqatigikkapput uvamniittuqtuuq. Aglaktuŋa uumiŋa tuyuutmik Philemon-mun piqpagikkamnun savaqatigikkamnun, ² suli Apphia-munlu piqpagikkaptiknun Archippus-munlu aŋuyyiuqtauatiptiknun, ukpiqtuanuruanunlu katisruuruanun tupipnun. ³ Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta Atanguruamlu Jesus Christ-ŋum iluaqutiqpaglisi tutqitiqatqitillusilu.

Philemon-ŋum Piqaksriħhalu Ukpiqsriħhalu

⁴ Quyagiga Agaayyutiga itqaģiplutin iniqsruqama, ⁵ tusraaplunŋa piqaksrisilaapnik iluqaitñik Agaayyutim iñuiñik suli ukpiqsrisilaapnik Atanigikkaptiknik Jesus. ⁶ Piqatigiilıqput ilipsitñi ukpiqsriuranuruaŋa piqutuksrauruq ilitchuģitlasriħsri ikayuutipayaaniq pigikkapsitñik Christ Jesus-mi. ⁷ Aniqatmaan, quviatchaigikma arautiqaqłunlu piqpakku-tiħapku, atakkii ilisimagiga quviatchaiħhiñ iluqaitñik Agaayyutim iñuiñik.

Paul-ŋum Iniqsruutigaa Onesimus

⁸ Taatnamik inıģvigillagukkikiñ sumik piraksrapnik tiliħhiñaugaluaqħutin, aniqatigiplutin Christ-mi. ⁹ Uvvasuli Christ-ŋum piqpaksriħhagun tilisunģitħikiñ, aglaan uvaŋa aŋayuqaaqtuami, isiqtauplunŋa pisigiplugu Jesus Christ inıģvigisrukkikiñ. ¹⁰ Tarra iniqsruģikiñ pigiplugu Onesimus iģñiģiliutikkaga ukpiqsriħman Christ-mik qiliqsimaħhamni pituutani. ¹¹ Taimma qaaglaanimħa ikayuutaunģitħaluaqtuq ilipnun. Aglaan pakma ikayuqtıģuqtuq ilipnunlu uvaŋnunlu. ¹² Utıģmun tuyuģisraaqsigiga. Akuqtullanıaģumagiñ irrusriñıģutilugu uvamnik liilaa pipmatun. ¹³ Nayuqtıģisrukkaluaģiga uvaŋni illugu. Savautinayaģaana iniksraģaluapni qiliqsimaħhamni piqutigiplugu tusraayugaaģiksuaq. ¹⁴ Aglaan suyumiñaiapiaqtunŋa apiqsrukkaluaqnak. Nakuurualıqiñ piyummatıģillapiaģlugu nunuripkasruŋaqnak uvaŋnun.

¹⁵ Taatnaqhuni aullaummiuraallaguknaģniqsuq ilipniñ, ilipnun utitlasripluni iñıģlugu. ¹⁶ Uvakŋaniñaglaan savaktaaģruuħhiñaugıqsuq ilipnun aglaan nakuqsitłukuq savaktaaģruñmiñ. Onesimus ukpiqsriaqsikami Christ-mik piqpaknaqsıruq aniqatıģiliutipluni uvaŋnun aglaan pitłukługunnıiñ ilipnun, takku Agaayyutim piģiliuti pmıgaa iliptuntuuq. ¹⁷ Isrummatıģıģupŋa piqatnaaģıpiagłunŋa, paģlayumagiñ utıqpan uvaktun ilıģlugu. ¹⁸ Suli qitkutiksriñıqpan suuraŋnik taimani qımakami suli niģģıuqsrumaqaqpatin akiilıuti yumagiñ uvamnun. ¹⁹ Uvva aglaktuŋa argamnik itna, Uvaŋa Paul akilıģñıapiaģikiñ. Itqaaqtuutingitħikiñ qanutun niģģıuqsrutiqaqtilaaqnik uvamnun. ²⁰ Aniqatmaan, quyalisallanıanŋa pisıģilugu Atanıq, quviatchaksagłunŋa aniqatıģıplunŋa Atanguruakun.

²¹ Aglaktuŋa uumiŋa ilipnun nalupqıģiñıģitługu tupiksrisuuħhiñ ilisimagaluannan savaaqatłunıaħhiñ iniqsruaģıkkamniñ. ²² Aasriipsuuq niģıuqaqtuŋa qıñıtılasıģıħimnik ilipsitñik iniqsruħapsıgun. Taatnaqhutin itqanaıyaģumuutin iniksramnik.

İlammiuģutit

²³ Epaphras-*num* tigutaan^uqatigikka^gma pisigiplugu Christ Jesus tuyu^gaatin nayaan^gmiⁿik. ²⁴ Mark-*num*lu, Aristarchus-*num*lu, Demas-*num*lu, Luke-*num*lu savaqatiuma tuyuq^migaatin nayaanⁿanik. ²⁵ Uvvatuq iluaq^utrisaan Atannapta Jesus Christ-*num* irvigiliunⁿ irrusriqsi.

Tuyuun Hebrew-ᵿuruanun

Agaayyutim Uqaᵿha Uqaqtigiplugu Igñiñi

¹ Injilᵿanimma Agaayyun uqaqtuq sivulliptiknun sivuniksriqiritigun akulaiqᵿugu atlakaagiikᵿugich. ² Aglaanpakma makunani aqulligñi uvluni Agaayyutim uqautigaatigut Igñigmigun, nalunaiqsagmigun paitchaktaaqᵿulugu supayaanik, aasriiñ ilaagun iñiᵿnikkani nuna. ³ Agaayyutim kamanautaa qiñiᵿnaitchuq. Aglaanpakma kamaunaun qausaiñaqtuq Igñiᵿguruakun Agaayyutillapiatun itluni. Igñiᵿguruam tigummiugaᵿaa supayaaq uqaliᵿmigun sanᵿiqaqtuatigun. Piñjanikamigich iñuich killuqsaᵿtaat, aquvinniqsuq taliᵿᵿpianun kamaᵿniqsram pakmani.

Iᵿñiq Kamanatluktuq Isaᵿuliᵿmiñ

⁴ Taatnaᵿhuni kamanatluksipluni israᵿuliᵿmiñ Agaayyutim atchiᵿñiᵿaa kamanatluktuamik atigmik ilinᵿsa atinᵿiñi. ⁵ Atakkii Agaayyutim nalliātunniñ israᵿulᵿgich nipliutisrimaitchaa, itna, “Ilvich Igñiᵿigikpiñ.

Uvlupak nalupqinaigikpiñ iᵿñiᵿiplutin takkuatni iñupayaat.” *Psalms 2:7*

Naagasuli itnaqsimaitchuq israᵿuliᵿmun, “Aapaugisiruᵿa ilaanun aasrii uvaᵿa Igñiᵿilugu.” *2 Samuel 7:14; 1 Chronicles 17:13*

⁶ Aasriipsuuq, tuyuᵿiyasripmagu Igñiᵿuruuq aᵿalatiqatini iñuñnun marrumani nunami nipliᵿniᵿsuq, itna, “Iluqatinᵿ Agaayyutim israᵿulᵿiñ purvigilitruᵿ.” *Deuteronomy 32:43*

⁷ Suli uqautigigai israᵿulᵿgich, itna, “Israᵿulᵿgich anuᵿiᵿuqtinnigai, savaktiniasriiñ ikularuaᵿuqtitlugich.” *Psalms 104:4*

⁸ Aglaan Igñiᵿguruamun uqaqtuq, “Agaayyuun, aᵿalatchirauᵿisirutin taimuᵿa. Aᵿalatkisigiñ aᵿaayyuᵿautiñ nalaunᵿakikun.

⁹ Quviagigiñ nalaunᵿaruaiᵿ aasrii uumigiplugu nalaunᵿaitchuaiᵿ. Taatnaᵿhuni Atanᵿum, Agaayyutvich, piksraqtaagiᵿaatin qaitchiᵿlutin pitlukuamik kamakkutmiglu quvianamiglu tamatkunakᵿapayaaq piqatipniñ.” *Psalms 45:6-7*

¹⁰ Itnasuli uqaqtuq ilaagun, “Ataniiq, aullaᵿniisaqqaᵿataᵿimi iñiᵿiñ nunalu qᵿlaᵿlu argapnik.

¹¹ Tamatkua piungigñiaqtut, aglaan ilvich itchaᵿataqtutin. Iluqatinᵿ tamatkua utuqqaᵿuᵿniaqtut aasriiñ atnuᵿaaluktun suungigutin.

¹² Uligaatun imuniagitin aasrii simmiᵿutinᵿ atnuᵿaaluktun.

Aglaan ilvich atlanᵿuᵿumiñaitchutin suli ukiutin isrukᵿitchumiñaitchut.” *Psalms 102:25-27*

¹³ Aasrii nalliātun israᵿulᵿgich uqautriᵿlaksimaitchuq itna, “Aquvittin taliᵿᵿpinᵿa tunᵿaani aᵿalatchiqasiutilutinaasrii uvamnik akiilᵿlapiagiñakhatnunaglaan iluqaitᵿnik uumigirivich.” *Psalms 110:1*

14 Israǵulgich savaktaulhiñaqut irrusriuplutiñ. Tiliraurut ikayuqu-plugich tamatkua annautrauniaqtuanik.

2

Kamanaqtuaq Anniqsuǵiaq

¹ Qiñiǵikput Iǵñiǵuruam kamanatluha israǵuliñiñ. Taatnaǵuta piliqiaqtuksaurugut qaunatqiaǵiǵlugich tusraakkavut. Tupigiguptigik tamatkua taggivaqtaǵumiñaitchugut ilumutuuruamiñ. ² Uqalıpayaaq israǵulgich uqautigikkañat payañaitchuanuruq. Aasriiñ kiñapayaaq navguiruaq maligutaksramik tupiksriñgitluniñu nalliusriaqǵisiruq anasriññuqsautmik. ³ Taatniitpan qanuǵuta annañniaqpisa anasiññuqsaviksraptikniñ suksraǵiñitchuptigu anniqsuǵiaq? Atanǵum Jesus uqautigiqqaǵaa taamna anniqsuǵiaq. Aasriiñ tamatkua tusraaqqaaqtuat uqalıǵmik qaaniqsitkaat nalupqinaiqǵugu uvaptiknun ilumutuuniplugu. ⁴ Agaayyutimtuuq ilisimpakǵniǵai atlakaǵiisigun quviqnaqhutiñ savaatigun, suli Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaigun pisuǵimigun.

Sivulliuqtaat Anniqsukkauruat

⁵ Aasriiñ Agaayyutim piksraqtaǵiñgitchai israǵulgich aňalatiksraulugich nunami tikitchaǵumaruami. Taamna uqautigigikput. ⁶ Aglaan Agaayyutim uqalıhani aglausimaruq, itna,

“Agaayyuun, suvaata isrummatigitlaniqpiuñ iñulhiñaq?

Naagaunniñ suvaata qaunagitlaniqpiuñ iñuum iǵñiñ?

⁷ Sivikitchuami kamanaitluktitauraallakkaluaqǵugu israǵuliñiñ, niaquusriǵniǵiñ kamanautmik kamakkutmiglu,

⁸ suli inillakkiñ aňalataǵitlasriplugu supayaaq.”

Psalm 8:4-6

Taamna uqalıq uqautigigaluaqtitlugu Agaayyutmun inillañniplugu iñuk aňalatchirauplugu supayaamik, pakma qiñiñgitchikputsuli iñuum aňalatchitlapiaqtilaana supayaamik. ⁹ Aglaali qiñiǵikput Jesus “sivikitchuami kamanaitlullaklugu israǵuliñiñ.” Agaayyutim iluaqutmigun tuqupkaǵniǵaa pisigiplugich iñupayaat nanipayaaq. Taatnaqǵugu niaquusriǵniǵaa kamanautmik kamakkutmiglu.

¹⁰ Agaayyutim aňalanniǵai supayaat, suli supayaat sagviǵniǵaat kamanautaa. Aasriiñ nalauttuq Agaayyutmun naamasipkaqamiuñ iǵñi nagliksaahikun tikiutitquplugich iñugiaktuat iǵñiǵich qılañmun. Taamna iǵñiq aullaǵniiriǵuǵniǵaa anniqsuǵiañatnun. ¹¹ Taamna ipqiǵisitchiruaq iñuñnik Agaayyutmun suli tamatkua ipqiǵisitauruat iluqatiñ aapaqǵniqsut atauchiñamik. Taamna pisigiplugu Jesus-ñum kannuǵiñgitchaa taiyuǵisrañat ukpiqsriuat aniqatiumiñik. ¹² Nipliqhuni Agaayyutmun, itna,

“Iñitchuǵipkautigigisigipniñ aniqatiumnun;

nanǵaǵisigipniñ akunǵatni ukpiqtuanuruat.”

Psalm 22:22

¹³ Itnaqhunisuli,

“Tunñavigigisigiga Ataniq.”

Isaiah 8:17

Sulipsuuq,

“Uvaniittunja ililgaani Agaayyutim qaisañiñi uvamnun.”

Isaiah 8:18

¹⁴ Taapkua ililgaat timiqagtut auaqahutinlu. Taatnatun ilaa iñuguqtuq timiqaqhuni ilinjisitun. Tuqukami sannigutamim timimigun piyaqquutlas-riñigaa tuqupkaitlaruaq iñuñnik, taamna tuungaaq. ¹⁵ Jesus-ñum annautis-rañigai tamatkua iñuich tigutaanuruat iñuuniquttilaagmikni iqsiñhatigun tuquhigmik. ¹⁶ Atakkii Jesus-ñum isrumaaluutigingitchai isragulgich, aglaan ikayuğugai iñuich kiñuviagikkañi Abraham-ñum. ¹⁷ Taatnamik Jesus iliruksrauruq aniqatiunñisun supayaakun. Taamna pisigiplugu ilunñuksripluni tuniqsimaruanuplunilu agaayuliqsiqpaguqtuq ilinjitñun. Jesus-ñum tuquhigmigun piigñigai iñuich killuqsautinich qinñuqsitlugu Agaayyun. ¹⁸ Jesus ilaaptuuq nagliksaaqtuq uuktuaqsiukami. Taatnamik ikayulgunigai tamatkua ukpiqsriuruat uuktuaqsiupmata ilaatun.

3

Jesus Kamanatluktuq Moses-miñ

¹ Aniqatiumaan, pigigaasri Agaayyutim. Qilañmuqugaasri. Taatnamik isrummatigiraksragigiksi Jesus tilirauruaq Agaayyutmiñ, ilaaptuuq agaayuliqsiqpauruq ukpigikkaqput payañaitlugu. ² Jesus tuniqsimmatriruq Agaayyutmun piksraqtaagirimiñun atriplugu Moses-tuuq tuniqsimmatriruq Agaayyutim iluqaani tupqani savautrikami Agaayyutim iñuñnik. ³ Taamna iñuk nappairuaq tupigmik kamakkusriaqatluktuq tupigmiñ. Taatnatuntuuq Jesus kamakkusriaqatluktuq Moses-miñ. Moses savautrillautatluguaqtuq Agaayyutim iñuñnik Jesus savautrillautatluktuq. ⁴ Tupipayaaq nappairiaqtuq, aglaali Agaayyutim sua iluqaan nappakkagigaa. ⁵ Moses-guuq tuniqsimaruuq iluqaani tupqani Agaayyutim, aglaan savaktauñhiñaqhuni. Moses nipliqsimaruuq sunik uqautauniaqtuanik sivuniksrami, [amiami Christ-mik]. ⁶ Aglaan Christ tuniqsimaruuq igñigupluni añalatchiruaq iluqaanik tupigmik. Iluqata ukpiqsriuruani Agaayyutmik, uvagut tupigigaatigut Agaayyutim ukpiqsrisiqagupta niñgiugaqaguptalu isruanunaglaan.

Minguiqsiagviquqtut Agaayyutim Iñui

⁷ Tarraasriñ Ipqitchuaq Irrusriq uqaqtuq, “Uvluvak tusraayupsiun Agaayyutim nipaa, ⁸ siqquqsilaagñiaqasigik isrummatigikkasri, taipchunatitun akilliliqsuiruatun Agaayyutmik uvlumi taivrurmani suviksraillaami. ⁹ Aapaapsi uktuapiagatağatña arguağipluna qinñigaluaqlugich savaatka. ¹⁰ Taatnaqluna malğukipiani ukiuni uumitchautriruna taipchunina iñuqatigiñnik, aasriñ uqaqluna, ‘Pigisupayaakkanat killuuruq. Kanjqsimaitchaat ilitqusriğa.’ ¹¹ Tarra akiqsruqtuna uvanñun uumitchaalamni, itna, ‘Isiqtitchumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun ilinjitñun minguiqsiagvigitqukkamnun.’” *Psalm 95:7-11* ¹² Taamna Ipqitchuam Irrutchim uqağikkaña. Taatnamik qaunatqiağituisitchi avatmun. Avallangitchumuusriñi iñuuruamiñ Agaayyutmiñ pisigilugu killuqsauñ ukpiqquatañiğlu uummatipsitñi. ¹³ Aglaan pitchuksaağutisritchi avatmun taiyuğnaññaansuli “Uvluvanñmik” suli tusraatlanñapsi Agaayyutim nipaanic tupiksritlanñapsilu.

Tupiksriñgitchupsi nalliysi siqquqsiviaqtuq ilaatni killuqsautmun sagluqipkağuni. ¹⁴ Takku iluqata pigigaatigut Christ-ñum ukpiqsimaurağniagupta ukpiqsriñhaptiktun aullağniñhaniñaglaan tuniqsimalutalu payanağuta isruanunaglaan. ¹⁵ Itnaqsimaruaq,

“Uvluvak tusraayupsiuñ Agaayyutim nipaa siqquqsilağniaqasigik isrummatigikkasi taipchunatitun akilñliqsuiruatun uvlumi taivrumani suviksrailaami.”
Psalm 95:7-8

¹⁶ Kisut tusraaniqpatruñ Agaayyutim nipaa akilñliqsuipmata ilaanik? Aa, iluqatin taipchuanurut iñuich Moses-ñum annisikkañi Egypt-miñ. ¹⁷ Kisutmi Agaayyutim uumitchautiniqpagich malğukipiani ukiuni? Aa, iluqatin taipchuanuniqsut killuqsagtaqtuat tuquplutiñ aasriñ suviksrailaami. ¹⁸ Agaayyun akiqsruğniqsuq inmiñun, “Isiqtitchumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun ilinjitñun minguiqsiağvigitqukkamnun.” Kisut Agaayyutim uqautigivagich taatna? Aa, iluqatin taipchuanurut tupiksriñgitchuat Agaayyutmik. ¹⁹ Tarra ilitchuğigikput ukpiqsriñgisilaanaj, taatnaqhutiñ aasriñ tikitchumiñaiñiqsut kinilirviksrağmikkun, taavrumuñ a nunamun Agaayyutim akiqsruutigikkannun ilinjitñun.

4

¹ Taatnamik Agaayyutim akiqsruutaa minguiqsiağviksrakun itchugaaqtuq. Anayasuktuaqta nalliysi tikiñgitchuqtuq taavrumuñ a minguiqsiağvinmun. ² Takku iñuktitun suviksrailaami inilğaallapiaq uvaguttuq tusraapmigikput ilaan nipaa tusraayugaagiksuakun. Aqlaan tusraakkanata anniqsunğiniñğai, takku Agaayyun ukpiğingitluğ. ³ Uvagut ukpiqsriñruani minguiqsiaqataurugut Agaayyutmi nipliutaatun, “Akiqsruqtuñ a uvamnun uumitchaalamni,

‘Isiqtitchumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun ilinjitñun minguiqsiağvigitqukkamnun.’” *Psalm 95:11*

Itnağniqsuq taamna savaani naasrimagaluaqtitlugich inigatahaniñaglaan nunam.

⁴ Aglausimaruaq samma taavrumuuna tallimat malğuuutaatigun uvlut itna, “Agaayyun minguiqsiaqtuq savaağmiñiñ tallimat malğuuutaatni uvlut.” ⁵ Tusraakkaptitun sivuani itnalgitchuq, “Isiqtitchumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun ilinjitñun minguiqsiağvigitqukkamnun.”

⁶ Tarraasriñ taipchua tusraaqqaqtuat tusraayugaagiksuamik isingitchut Agaayyutim minguiqsiağvianun ukpiqsriñğihigmiktigun. Taatnamik isitlasrugaaqtugut minguiqsiaqatauliksraptiknun Agaayyutmi. ⁷ Agaayyun inillaitqikuq atlamik uvlumik taipluğ “Uvluvanmik.” Inuğiaktuat ukiut pianikmata uqautigitqikkaa tumigipluğ David, uqaliqtigun tusraakkaptigun itna, “Uvluvak tusraagupsiuñ Agaayyutim nipaa

siqquqsilağniaqasigik isrummatigikkasi.” *Psalm 95:7-8*

⁸ Tarra Joshua-mtuuq iñui Agaayyutim minguiqsiaqtinniqpagich, Agaayyutim uqagitqikkayaitchaa atla uvluaq David-kun. ⁹ Taatnamik iñui Agaayyutim isitlasrugaaqtut akiqsruutauruamun minguiqsiağvinmun.

¹⁰ Atakkii kiñapayaaq isiqtuq Agaayyutim minguiqsiağvianun, nutqaqmiaq savaağmiñiñ Agaayyun nutqaqmatun savaağmiñiñtuuq.

¹¹ Ki, sakuukta isiguguta minguiqsiağvianun Agaayyutim. Tupiksriñgitchuksraungitchugut atrilugich sivulliavut suviksrailaami isingitchuat

taavrumuŋa minguiqsiagvinmun ukpiqqutaiŋmiktigun. ¹² Uvvatakku uqalŋa Agaayyutim uumaruq sanŋillaŋiaqahuni. Qamunaaŋatlaruq iŋuum iŋuusrianunlu irrusrianunlu suli isivŋiuqlugu isrummataalu kimmutaalu, atriplugu ipillapiaqtuaq avatmulik avguiraqtuq saunŋiŋik sagviŋuqlugu patqa. ¹³ Suli Agaayyutim sivuŋaani qanusripayauraq uumaruaq iriqsimangitchuq, aglaan supayaaq sagviruq qinŋiqnaqhuni irraknun ilaan isivŋiuqiyumaaqtuam uvaptiknik savaaptikniglu.

Jesus Kamaŋaqtuaq Agaayuliqsiqpak

¹⁴ Taatnamik, ki ukpiŋilakput payaŋaiguta Jesus, Agaayyutim Iŋŋiŋa, kamaŋaqtuaq agaayuliqsiqpagikkaqput. Ilaa apqusaananiŋniqsuq qilaktigun sivuŋaanun Agaayyutim. ¹⁵ Takku agaayuliqsiqpakput isumaaluqatautlaruq ilisimapluni qanutun sayaisilaaptiknik. Ilaa anŋiqusaasqsiupmiuq uvaptiktun supayaatigun, aglaan killuqsangitluni. ¹⁶ Taatnamik sivuŋaŋiutisa iŋuaqutriaqtuamun Agaayyutmun nalupqisrunŋiguta, ilisimalugu Agaayyun ilunŋuktaqtuq iŋuaqutriginiakkaqput ikayuŋnaqsiraŋigupta.

5

¹ Iŋisimaŋapsisun Agaayyutim aglausimaruamiŋ uqalhaniŋ, qaukŋipayaŋat agaayuliqsiq paksaqtaanŋuraŋniqsuq akunŋatniŋ iŋuich savautitquplugu Agaayyun pisigiŋlugich iŋuich. Ilaa qaitchiruksrauruq aatchuutunik tunillaŋiŋiglu killuqsautiŋitŋun Israel-aagmiut. ² Ilaa iŋuŋhiŋaŋapluni iŋmiŋik ilisimaruq sayaisilaagmiŋik. Taatnaqhuni agganairrutitagai tamatkua killuqsaktuq pisagaluaqatiŋ. ³ Ilumun aatchuqtuksraupmiraqtuq tunillaŋiŋiglu killuqsautmiŋun pitrigalualagmi killuqsautiŋitŋun Israel-aagmiunŋuqatmi. ⁴ Agaayuliqsiqpauŋik kamakutiŋaqtuq. Aasriiŋ kiŋaunniŋ iŋuk agaayuliqsiqpautlaitchuq iŋmigun; piksaqtaanuruksrauruq Agaayyutmiŋ Aaron piksaqtaanupmatun.

⁵ Taatnatuntuuq Christ kamaŋaŋiaqsangitmiuq iŋmiŋik agaayuliqsiqpanŋun qaukŋiguqsaguni. Aglaan Agaayyutim piksaqtaagigaa nipliutiŋplugu,

“Ilvich Iŋŋiŋigikpiŋ.

Uvluvak nalupqinaigikpiŋ iŋŋiŋigiplutin takkuatni iŋupayaat.” *Psalms* 2:7

⁶ Uqagipmigaaptuuq atlamiimma,

“Ilvich agaayuliqsigigikpiŋ Melchizedek-tun iliplugu,

aasriiŋ agaayuliqsaugisirutin isruitchuamun.” *Psalms* 110:4

⁷ Jesus nunamiitnami agaayuniqsuq nipitusripluni qulvisigun Agaayyutmun annautitqupluni tuquŋigmiŋ. Kiggusriaqagniqsuq taluqsriplunikii Agaayyutmik. ⁸ Iŋŋiŋigaluanŋaŋmi nagliksaqtuq atriplugich iŋuich nagliksaqmatun. Taatna nagliksaqami ilinŋiŋiqsuq tupiksriŋigmik. ⁹ Pakma tuquanikami Jesus naamasiruq, aasriiŋ anniqsuŋlasiruq iŋuŋnik taimuŋa tupiksriŋuapayaŋik ilaanik. ¹⁰ Agaayyutim taiyuutchiŋuq agaayuliqsiqpanmik Melchizedek-tun iliplugu.

Kiliktuutit Qapiqunŋiluta

¹¹ Uqautiksraukkaŋaluaqtugut taavrumuuna Melchizedek-kun. Aglaan sakiŋnaqtuq kaŋiqsiqkautigiliksraŋa taamna ilipsitŋun, takku tusraasrunŋitchusri alapisaaqpaitlusri. ¹² Pakma ilisautriŋuŋumiŋaqsigaluaqtusri

aglaan ilisautriqaqtuksraurusrisuli ilisautripsaaqtuksrauruamik ilipsitñik sivulliqsigun ilisauttutauruatigun Agaayyutim uqalhiñi. Aniqammiuratun miluktuqtuksrausrugaagniqsusri niqipiatutlailusri. ¹³ Kisupayaag miluktuqtuaq aniqammiuratun ittuq. Taatnatun iñuk ukpiqsriaqsikami Jesus-mik ilitchuğingitchaasuli atlakaagiiksilaarjak nalaunnjaruamlu killuuruamlu. ¹⁴ Aglaan niqipiaq pigigaa itñuguaniksamaruat. Taatnatun iñuum ilisağullapiaqtuam uqalhanik Agaayyutim kanjqsitlasisaiñagagigai sakiqnaqtuat suli puttusritlasrirağigaa sum nalaunnatilaanja killuqsaututilaanalu.

6

¹ Taatnaguta uqautigingiglavut sivulliich qaganaqtuat ilisauttutauruat Christ-kun. Iñuguğnaqsigaatigut. Ilisautriñiqisa sivulliuplutinj ilisauttutauruanik, itnautauruat mumiguni savaañiñiñ tuqułhum suli mumiguni Agaayyutmun ukpiqsriñikun, ² suli ilisautriłuni paptaagidiqtigun suli inillailuni argañnik iñunñun, suli ilisautriłuni añitqilhatigun tuqunjaruanik atanniñikunlu isuitchuakun. Taapkua ilisauttutigigai aniqammiurat. ³ Aasriiñ qulvaqtaaqta ilisauttutinin iñuguaniktuanun iñunñun, ami Agaayyutim pisuğigikpaun.

⁴ Iñuk ukpiqsriruağuaniktuaq kanjqsipkakkauñanikami Agaayyutim qaumanagun, uuktuananikamiļu aatchuutauruamik qilañmiñ, piqasriutianikamiļu Ipqitchuami Irrutchimi, ⁵ uuktuananikamiñlu nakuulha uqalhan Agaayyutim suli sanñiqalha Agaayyutim ayalatchisaan, ⁶ tarra —taatnasiq ukpiqsriruağuaniktuaq taggivağumi maliguagaluaiğmiñiñ Agaayyutmik mumitqikkumiñaitchuq. Atakkii taatnatchim iñuum kikiaktuutitqilgitmatun pigaa Iğñina Agaayyutim, suli mitautigiplugu ilaan tuqułha. ⁷ Iñuk ukpiqsrimaaqtuaq Christ-mik ikayuusiaqatquq nunatun qaunakkusiaqatquatuun silalukman, aasriiñ nauriraqtuq niqiksranik tamatkununja nunaliqiraunlu. ⁸ Aglaali iñuk tunutchiruaq Christ-mik suksraungiqsitauroq nunatun naurirağatquatuun kakitlağnaqtuanik ikikkaugisiranik isruani. Taatnasriq iñuk anniqsunğitchuq.

⁹ Piqpagikkamaan, uqaqapta taatna nalupqisunğitchugut itilaapsitñik nunagiksuatun aasriiñ annautrauniaqtusri. ¹⁰ Agaayyun nalaunnjaruqtakku. Puuyugumiñaitchaa qanuq ikayuillapialiqsi Agaayyutim iñuiñik piqtutigiplugu piqpaksriñiqsi ilaanik. ¹¹ Suli kaviuğigikput atausriullaalusri ikayuñiñapiaqplusri isruanunaglaan sivuanisun. Taatnagupsi iñuuniqtutilaapsitñi nalupqinaiñiağiksi niğiuqagaliqsi. ¹² Savautrituiñiaqugipsigiñ Agaayyutmik. Piyummatigilugu maliguutisritchi atlanun ukpiqsriruanun akuqtuiruanun ukpiqsriñikun anuqsruhikunlu Agaayyutim akiqsruutigikkanjanik.

Agaayyutim Nalupqinaitchuaq Akiqsruutaa

¹³ Itnaami, Agaayyutim akiqsruqamiñ Abraham atuğniğaa atini takku atqitchuq kamanatluktuamik ilaan atqaniñ. ¹⁴ Itnağniqsuq, “Nalupqinaitchuamik quviasaapiagnağikipiñ aatchuğutin iñugiallapiaqtuanik kiñuviaksrapnik.”

¹⁵ Aasriiñ utaqqilğataqami anuqsruhikun akuqtuiruq Agaayyutim akiqsruutigikkanjanik. ¹⁶ Iñuittuuq akiqsruğupmiut atuqlugu iñuum atqa kamanatluktuaraq injmikiñ. Anjigutauram nalupqinaiğagigaa nalupqinaiyautikun aasrii uqavaagutiksraq piiqlugu. ¹⁷ Uvvali

Agaayyutim nalupqinaigukkaa tamatkununa akiqsrukkagmiñun atlanñugumiñaisilaana sivunniutini aasriiñ nalupqinaiguglu atuquglu atchi. ¹⁸ Agaayyun saglutlaitchuq. Taatnamik tunñavigigikput Agaayyun atuqamiun akiqsruutini nalupqinaiyautiniñu, atakkii uqalha atlanñutlaitluni. Ilaan akiqsruutaanlu nalupqinaiyautaanlu pitchuksaallapiagaatigut tigummitqiañiguplugu niñiugaq qaisauruaq uvaptiknun qamannirviuplugu. ¹⁹⁻²⁰ Niñiugaqikkaqput kitchatun iñuutchipsitñun ittuq aullatlaitluniñu sanñipluniñu. Taamna niñiugaq kisaqsimaruaq qilañmi sivuñaanillañiaq Agaayyutim liilaa talukuyaam tunuani inim ipqiiñiqsrauruam iluani. Kisaliqiri isiqtuq taruna piqutigipluta. Taamna kisaliqiri ittuq Jesus agaayuliqsiqpaguqtuaq atriplugu taimña Melchizedek.

7

Agaayuliqsi Melchizedek

¹ Tarra taavruma Melchizedek-ñum, umialgum Salem-mi agaayuliqsaupluniñu kamañniqsrauruamun Agaayyutmun, nalaunniñaa Abraham utiqtuuaq akiñliqqaaglugich umialgich. Agaayyutiniñaa ikayuusriaqaquplugu. ² Aasrii Abraham-ñum Melchizedek aatchuñiñaa quliññugutaanik utqutipayaakkañmi. Taamna atiq Melchizedek sivulliplugu itnautauruq Umialga Nalaunñaruathum, aasriisuli umialgupmiuq Salem-mi itnautauruami Umialga Qiñuiññam. ³ Iñuich naluniñaiç anayuaqaq sivullianjillu unniñ sumi annisilaana tuqquutilaanalu. Atriginiñaa Iññina Agaayyutim agaayuliqsiusugaaqhuni qanapak taimuna.

⁴ Isrummatigisriun qanutun kamañqtilaana taavruma anutim, unniikii Abraham-ñum sivulliagikkapta kamañautiqaqtuam aatchuñiñaa quliññugutaanik utqutikkañmi. ⁵ Aasrii Abraham kinuviaqañniqsuq Levi-mik aquagunaasriiñ Moses-mik. Tuvraquglu maligutaksraq Moses-ñum aglaana Israel-aagmiupayaat quliññugutikuruksrauniqsut taapkununa Levi-tkuayaanun agaayuliqsiñuqtuanun. Taatnaqtuksrauniqsut iluqatin Israel-aagmiupayaat qitunñagigaluaqtitlutin Abraham-mun. ⁶ Aglaali taamna iñuk Melchizedek Levi-tkuayaanunñiñagmi akuqtuiñiqsuq quliññugutmik Abraham-miñ. Iniqsruqtuq Agaayyutmun ikayuquplugu Abraham akiqsruusriaqaqtuaq. ⁷ Iñuk qaitchiruaq ikayuusriaksramik kamañatluqtuq iñunmiñ akuqtuiruamiñ ikayuusriamik. Taamna ilumutuuruq. ⁸ Aasrii Levi-tkuayaat akuqtuiraq tut quliññugutinik aasriiñ ilisimarugut tuqquutilaanatnik, aglaali Melchizedek akuqtuiruq quliññugutinik, aasriiñ uqagimaitchuq tuquniñugu. ⁹ Uqautigillaglagu taatnatun, Levi kinuviaqtuummañmi kiñuagun akuqtuisuugaluaqhuni quliññugutinik, ilaan quliññugutikuniñaa Melchizedek-mun atakkii sivullianan Abraham-ñum taimmani taputiplugu. ¹⁰ Takku Levi anigaluaqtitnagu inniqsuq liilaa timaani sivulliagmi Abraham-ñum Melchizedek-ñum paaqmaun.

¹¹ Taatnamik Levi-tkuayaat akuqtuiñiqsut maligutaksramik Moses-kun atuqtaksraqtuummaitñik anjalatçihhatigun agaayuliqsit savautrihatnik Agaayyutmik. Uvva savaanat tamatkua agaayuliqsit anniqsuiñiaullapiagniqpan naamasilugu, suvaata inuqsrañniqpa atlakauramik agaayuliqsimik aggiqsuksramik atrilugu Melchizedek kinuviañingisana Aaron-ñum? ¹² Tarra Aaron-ñum kinuvianj

agaayuliqsauruksraungisut, atakkii nutaaq agaayuliqsi aggiqsuq, Melchizedek-tun ittuag. Taatnamik maligutaksraq anjalatchiruaq savautrihhanik nutaam agaayuliqsiqpaum simmiqsuksraunigsuq. ¹³ Christ taamnatarra nutaaq agaayuliqsiqpauruq uqautigikkaput. Christ-tuuq Levi-tkuayaanungitchuq, nalliatunniin sivulliaqatai savautrimaitchut agaayuliqsauplutiñ tunillaqtuñvimi. ¹⁴ Atakkii nalupqinaitchuq Ataniqput kanjiaha Judah-miñ. Moses-ñum uqautigimaitchai taapkua Judah-tkuayaat savautritquplugich agaayuliqsauplugich.

Atla Agaayuliqsi Melchizedek-tun Ittuag

¹⁵ Uvvasuli nalupqinaipsaagniqsuq atla agaayuliqsi atriplugu Melchizedek sagviqman. ¹⁶ Christ agaayuliqsiqungitchuq maligutaksram tillisaitigun Moses-ñum aglakkanatigun Levi-tkuayaanuruksrauluni, aglaan Christ agaayuliqsiqtuq sanjiagun iñuulhum simmiqumiñaitchuam. ¹⁷ Agaayyutim uqathan nipliutiginiḡaa Christ-kun,

“Agaayuliqsaurutin qanapak taimuḡa atriplugu Melchizedek.”

Psalm 110:4

¹⁸ Aasiñi sivulliq tilliñ atuḡumiñaiqsuq takku sayaitluniḡu sumun ikayuutauyumiñaitluniḡu. ¹⁹ Maligutaksram nalaunḡasripkaḡumiñaitkai iñuich Agaayyutmi. Aglaali nakuutlukuamim niḡiuganiktugut nalaunḡasripkaqhuta Agaayyutmi. Tamanna pisigiplugu qal-lilaḡniaqtugut Agaayyutmun.

²⁰⁻²¹ Agaayyutim nalupqinaigñiḡaa taamna nalupqinaiyautmigun. Aglaali Levi-tkuayaat agaayuliqsiqtuq nalupqinaiyautilaakun. Aasriñi Jesus agaayuliqsiqtuq Agaayyutim nalupqinaiyautaagun ilaanun, itnaqhuni,

“Atanḡuruam akiqsruutigigaa isrummitqikkumiñaitluni, itna, Agaayuliqsaurutin taimuḡa.”

Psalm 110:4

²² Taapkunuuna uqaiqtigun Jesus nalupqinaigutigigaa nakuutlukuam sivunniḡutum. ²³ Sulipsuuq, iluqatiñ sivulliich agaayuliqsiḡu nayuuti-tuiñatlaiñiqsut savaḡmikni atakkii tuqulhum piiqsittagiḡai. ²⁴ Aglaan Jesus agaayuliqsauruq nayuutituiñaqtuq taimuḡa. ²⁵ Taatnaqhuni annautitlapiagaḡigai qanumipayaaq tamatkua iñuich utlautiruat Agaayyutmun inḡmigun, ataramik iñuuruq inḡisruutipluni ilinḡitnik.

²⁶ Tarra taatnasriḡ agaayuliqsiqpak inuḡigikput ipqitchuaq taqsraq-taitchuaḡlu pigiirrutaitchuaḡlu piisimaaqtuaḡlu killuliqiriniñ, aasriñ kamaḡasipkakkaupluni qilañmi. ²⁷ Inuḡingitchaa tunillaqtuliksranu uvlugaḡipman taipkunatitun qaukḡinisitun agaayuliqsiḡu qaitchisuuru-atitun tunillaqtuutmik, sivulliuplugu inḡimḡ killuqsautmiknun suliasriñ Israel-aaqatmiñ killuqsautinḡun. Aglaan Jesus tuqukami sannigutami tunillaqtigiruq inḡimiñ atausriḡmiaqḡu. ²⁸ Moses-ñum maligutaksraqun sayaitchuat iñuich agaayuliqsiḡu qaukḡiḡuḡuurt. Aglaan taamna maligutaksraq inuḡnaiqsuq Agaayyutim iḡni agaayuliqsiqpaḡuḡtitmauḡ nalupqinaiyautmigun. Aasiñ agaayuliqsiqpaugisiruq taimuḡa naamaḡpluni supayaakun.

8

Agaayuliqsiqpaḡa Sivunniḡutum Nutauruamlu Nakuutlukuamlu

1 Tarra una uqautigikkaqput, naalaǵniǵlaksiuŋ, piqaqtugut taatnatchimik agaayuliqsiqpaŋmik aquvittuamik taliqpianun aquppyiutaqpaŋan kamanaktuam Agaayyutim qilaŋmi. 2 Savautriruq agaayuliqsiqpaupluni inimi ipqiŋiŋiqsauruami agaayyuvipiamiittuami [qilaŋmi], iŋuum nappanǵisaŋani aglaan Atanǵum inmiŋik nappakkanani. 3 Qaukhipayaŋat agaayuliqsit qaitchisuuruksaurut aatchuutinik tuniǵautinigu Agaayyutmun. Taatnaqhuni agaayuliqsiqpaqputtuq aatchuutiqaqtuksauruq Agaayyutmun. 4 Uvvaami Jesus nunami itchugaaǵumisuli agaayuliqsaunayaitchuq, takku atlanik agaayuliqsiqaqtuq qaitchisuuruanik aatchuutinik tuniǵautinigu tuvraǵlugu maliǵutaksraq. 5 Agaayuliqsiqpaŋat savaqaǵaqtut agaayyuvikpaŋmi nunami atrinulhiŋaqtuami taǵǵalhiŋauruamiǵu tuvraǵlugu agaayyuvikpapiaq qilaŋmiittuami. Moses nappaqsaaqsilǵataqmauŋ tupiq agaayyuvikpaksramun Agaayyutim uqautiniǵaa, “Qaunatqiaǵigutin nappaǵumagiŋ tupiq tuvraǵlugu iliktigutaa ilisauttusriaǵikkan iŋǵimi.” 6 Aglaan pakma Christ-ŋum akuqtuǵaa kamanatluqtuq savautriǵiq atlaniŋ agaayuliqsiniŋ savautriruaniŋ nunami. Taatnamik Jesus-ŋum akunniǵutauruam atausiŋuqtikai Agaayyunlu iŋuiǵu nakuutluqtuakun sivunniǵutikun. Taamna nakuutluqtuq sivunniǵun tunǵavigigaa Agaayyutim tuniqsimaǵhanun, tupiksriǵhanuunilaq iŋuich. 7 Uvvaami sivulliǵ sivunniǵun patchisaŋiŋiŋqpan, atlanik inuqnaǵayaitchuq. 8 Agaayyutim quyagingiŋiŋǵai iŋugikkani aasriiŋ itnaqhuni, “Taimanigu sivunniǵutiqaǵisiruŋa nutaamik iŋuiŋun Israel-ŋum Judah-mlu. 9 Itchumiŋaitchuq atrinatuŋ sivunniǵutim qaisaptun aapaŋitŋun uvlumi taivrurmani tasrirriutikapkich aullautityaǵlughich Egypt-miŋ. Tupigingitmatruŋ sivunniǵutiga taatnaǵlughich suksraaǵitka, niqliqsuq Ataniq. 10 Una sivunniǵun inillaŋniǵigaa Israel-aǵmiupayaanun taivrurmani uvlumi, niqliqsuq Ataniq. 11 Iǵisigiga maliǵutaksraǵa iŋuŋma isrummatinjitŋun aglaglugulu uummatinjitŋun, atriǵlugu iŋuk aglakmatun kaliikkamun. 12 Ilinisa kamagigisigaatŋa kisima agaayyutauluŋa aasriiŋ ilinich iŋuginiaǵitka. 13 Taivrurmanigu kiŋaunniŋ ilisautriyumiŋaiaiaqtuq nunaqatmiŋik aniqatmiŋiglu itnaǵuni, ‘Iitchuǵiuŋ Atanǵuruq.’ Atakkii kisupayaam ilisimapiaǵisigaŋa kamanaiŋiŋiqsramiŋaglaan kamanǵniqsramun. 14 Takku ilunǵugigisigitka tupigingitchaluaqtitluŋa. Suli itqagitqikkumiŋaǵitka killuqsautinich.” *Jeremiah 31:31-34* 15 Agaayyutim uqautigikamiuŋ nutaaq sivunniǵun tarra uqautiginigaa sivunniǵutiǵruuq utuqqaliruanuŋplugu. Supayaq atuǵnaǵumiŋaiqman utuqqalipuni piǵaqtuq.

9

Nunamitŋaqtauruaǵlu Qilaŋmitŋaqtauruaǵlu Agaayyumaǵvik

1 Aasriiǵi sivulliǵ sivunniǵun atuqtaksraqaqtuq agaayuliqsitlu iŋuiǵu savautriǵiksraŋatigun Agaayyutmik sulii Agaayyutim irviagun

nunamiittuakun. ² Taamna Agaayyutim irvia malġunġnik iniaqqtuq. Sivulligmi inimi kialuuraqaġvicaqḥuni niġġivicaqḥuni lu ipqitchuanik qaqqialigaanik, taiyuutiqaqḥuniasrii ipqitchuamik inimik. ³⁻⁴ Tuglian talukuyaam tunuani inauraq taiyuutiqaġniqsuq inimik ipqiñniqsauruamik piqaqtuq ikipkaiviliamik tipraġiksautinun piliaq kaviqsaamik maninġmik suli ipqitchuamik suluutmik iluqani qaalgiaaq kaviqsaamik maninġmik. Iḥuani ipqitchuam suluutim ilulik piliaq kaviqsaamik maninġmik imalik Manna-mik suli ayauppijananik Aaron-ḡum akutuqpalitlaruamik suli uyaqqak aglaqaqtuak maligutaksramik. ⁵ Qaanani suluutim matuan israġullak tuglauqsimauraaġniġaak Agaayyutim kamanautaa, ini Agaayyutim natqigutrisimaġvia killuqsautinik. Aglaan tamatkua sut uqautigitlaitchivut pakma. ⁶ Uqautitqiglagu, Agaayyutim irvia malġunġnik iniaqqtuq. Uvlugaġipman agaayuliqsit isiġaġniqsut siḷalligmun inimun savautityaqḥugu Agaayyun atuumaragaḥatigun. ⁷ Aglaan kisimi qaukḥiat agaayuliqsit isilhiñauraqniqsuq ilulligmun inimun aasriiñ atausriġmiaqḥugu ukiugaġipman saagaqḥuni auḡmik qaisaksraġmiñik killuqsautmiñun suli killuqsautaatnun Israel-aaqatmi killuqsauqtat naluhġmiktigun. ⁸ Taavrumuuna Ippqitchuam Irrutchim kanjicsipkaġaatigut apqun inimun ipqiñniqsauruamun anmangisilaanjanik uvaptiknun napaniqḥutillaanani siḷallium inim. ⁹ Taamna siḷalliq ini atrikusrautauruq iñuuvigikkaptikni pakma. Aatchuutit ikipkaqḥugich tunillautit nalaunḡasripkatlaitchaat iñuk Agaayyutmi; iñuum aatchuutaiñ patchisailaaqtikum iñaitchaat qauġrimmaġiutillautanani. ¹⁰ Tamatkua atuqtaksrat anjalatḥilhiñaqḥut niqinigu imimigu suli iġġuutiksraqtuġvikaanik. Iñuich tupiksriuksrauniqsut tamatkuninḡa qaahñiakun atuqtaksranik inillanñiañhanunaglaan nutaanuruam nakuutluktuum sivunniugutim.

¹¹ Aglaali Christ agġianiktuq. Ilaan agaayuliqsicpaġigaa sivunniugutim nutaanuruam nakuutluktuum. Christ savautirraqtuq kamanatluktuumi lu nakuutluktuumi lu agaayyuvikpanmi nunakḡaqtangitchuami suli nappangisañatni iñuich. ¹² Christ isiqtuq ipqiñniqsauruamun inimun saagasunḡaqani auñatnik niġrutit, aglaan isiqami tunillaqtuutiginigaa auni piqutigipluta atausriġmiaqḥugu. Taatnaqami anniqsuutigaatigut taimunḡa. ¹³ Atakkii taimani iñuk qaayugnaqsiruaq killuliqihġmigun. Ilaa ipqiqsitqigaqtuq agaayuliqsim siqillautipmaga atuqḥugu auñat niġrutit suli kulavauram ikipkaqtam aġranḡa. ¹⁴ Tarra, nalupqinaitḥullapiaqtuq auñanun Christ-ḡum salummaqtillaanḡa qauġrimmaġiutillautaptiknik savaanñiñ kanjiruaqtam, atakkii tunillautigiruq inmiñik killuutaitḥuni Agaayyutmun isruitchuakun Irrutchikun. Taatnaqhuta savautriḥilhiñaaġuqtugut Agaayyutmik iñuuruamik.

¹⁵ Tuqukami Christ akunniġutiġuġniqsuq Agaayyutmi lu iñuñmi lu suli sanḡiaqḥitlugu nutaaq sivunniugun. Taavrumuuna Christ-ḡum tasutlasigai iñuich tuquruksraurat piqutigiplugu tupiksriñġiḥat maligutaksramik sivulligmi sivunniugutiġruami. Tasuġniġai iñuich Agaayyutim piksraqtaaġikkani akuqtuitquplugich isuitchuamik paitchaktaaksrautmik, amiami iñuuhġmik isruitchuamik Agaayyutmi. ¹⁶ Sivunniugun Agaayyutim inillakkañ atriqaqtuq sivunniugutmik iñuum aglagikkañanik iñuunḡaġmi. Tuquanikpan iñuich ilisimarautlaruksaurut tuqḥhanik taavruma iñuum aglaktuum

sivunniugutmik. ¹⁷ Takku iñuum sivunniugutaani sanñiqutaitchuq iñuunñaan taavruminja aglaktuag. Aglaan aglaktuam tuqułhan aquagun sivunniuguta sanñinigaquqtarra. ¹⁸ Taatnatuntuuq sivulliq sivunniugun sanñiqaqmiuq tuqułhatigulñiñag niğrutit anjatigunlu. ¹⁹ Moses-ñum uqautiqqaaqamigich iñuich tillisipayaat maligutaksram tigunigai aunañat nuğgaich ilaplugu imigmik suli kaviqsaag ipnaim mitqualu hyssop-ñum akiguaniglu, aasrii siqillaklugich makpigaat iluqaisalu iñuich, ²⁰ nipliğhuni ilinjitñun, “Taavruma augum nalupqinaigaa sivunniugun Agaayyutim tillisigikkaña ilipsitñun.” ²¹ Taatnatunsuli Moses-ñum siqillañigaa auk ipqitchuamun inimun taputiplugich sut atuğuuruat savautriğmi Agaayyutmik. ²² Tarra, Agaayyutim maligutaksrañaguaqhuni supayaagayaq salummakkausruuruq aukun. Agaayyun natqigutriuminaitchuq killuutinik auk maqipkağaluaqnagu.

Christ-ñum Tunillaqtułhan Piigai Killuqsautit

²³ Taatnaqhuni Moses-ñum ipqiqsaksrağirağniğaa siqillaautiqalğagun aunañmik ipqitchuamun inimun tuvrautauruamun qilañmiittuamun. Aglaan nakuutlughuni tunillaun inuqnaqtuq inimun ipqitchuamun qilañmiittuamun. ²⁴ Atakkii Christ isingitchuq ipqitchuamun inimun savaagikkañatnun iñuich, tuvrautauñhiñagtuamun ilumutuuruamun ipqitchuamun inimun. Aglaan Christ isianiktuq qilañmun sivuğaallapananun Agaayyutim akunniğutchiutaupluni pisigipluta. ²⁵ Qaukhata agaayuliqsit Israel-aagmiunuruat isiguuruq ipqiññiqsramun inimun ukiutağagipman saagaqhuni anjanik niğrutim. Aglaan Christ aatchuutigiłgataqtuksraunğitchuq inmiñnik akulaiqlugu. ²⁶ Taatna Christ aatchuutigitqigaqtuksraugumi nagliksaatqigaqtuksraunayaqtuq iniqtaulñhaniñaglaan nunam. Aglaan pakma Christ sagviğniqsuq atausriğmiaqlugu piigiaqlugu killuqsaun tunillaautigipluni inmiñnik. ²⁷ Inupayaq tuquruksrauruq atautchimi, aasriiñ aquagun taavruma atannikkauluni. ²⁸ Taatnatuntuuq Christ tuquruq atausriğmiaqlugu piigiaqlugich killuutinich inupayaat. Sagvitqikkisiruq tugliani, piigiasruñaqnagu killuqsaun aglaan annautityağlugich utaqqiruat ilaanik

10

¹ Maligutaksraña sivunniugutigrum tikkuañhiñagniqsuq naamasiruamun tunillaautaanun Christ-ñum, tağgağilñhiñaglugich ilumutuuruam. Ukiuğagipman piqutigiplugich iñuich agaayuliqsit aatchuğuurut tunillaautinik. Aglaan tamatkua tunillaautit killuutaiqsitñiñiqsut iñuñnik tunillaqtuqtuanik. ² Tunillaautit killuutaigitlakpata iñuich nutqautianikkayağaat tunillaqtuğiq inilğaanimma. Atakkii iñuich ukpiqtuanuruat salummaqtinniqpata atausriğmiaqlugu itqagitqikkayaitkaich killuutitin qauğrimmaagiutillaatagmikni. ³ Aglaan tamatkua tunillaautauruat itqagtirrutauratut killuutinjitñun ukiuğagipman. ⁴ Takku aunañat niğrutit piigiyumiñaitchuq killuutmik. ⁵ Taatnaqhuni Christ uqaqtuq nunamuyasrikami, itna,

“[Agaayyutmaan,] Piqagukkumiñaitchutin tunillaautinik aatchuutiniglu aglaan timiqaqtillugu uvamnik tunillaautigitqulugu.

⁶ Ikipkaqlugich aatchuutit tunillaautitlu killuutaigutiksrat quyalisaunğitchut ilipni.

⁷ Aasriiñ nipliqsunja, ‘Agaayyutmaan, aggiqsunja savaagityaqlugu pisulñiñ,

aglaksimaħhatun makpiġaani uvapkun.’”

Psalm 40:6-8

⁸ Sivulliani itnaġniqsuq, “Piqaġukkumiñaitchutin tuniļļautinik aatchuutiniglu, ikipkaqġugich aatchuutit tuniļļautitlu killuutaigutiksrat quyal-isaunġitchut ilipni,” injanjugaluanjaisa maligutaksrakun. ⁹ Tugliani niqliqsuq, “Agaayyutmaan, agġiqsuġa savaaġityaqġugu pisuħiñ.” Taatnaqami Christ-ġum suksraaġniġaa sivulliġ sivunniugun tuniļļautituummaisa aasrii inillakġugu nutaaq sivunniugun. ¹⁰ Tarraasriiñ Christ-ġum tupiginiġaa Agaayyutim pisuħa. Tuniļļautigikamiun timini pisigiplugich killuutit ipqiġsaġaatigut nalaunġapkaqhuta Agaayyutmi atausriġmiaqġugu.

¹¹ Aasriiļi agaayuliġsipayaaq savautriraqtuq uvluġaġipman qaitchipġuni atlanġutlailaanik tuniļļautinik killuutaigiyumiñaitchuanik. ¹² Aglaali Christ qaitchianikami atautchimik tuniļļautmik killuutinun, aqvittuq taliġġianun Agaayyutim minguiġsiaġiaqhuni savaaġmiñiñ taimuġa, ¹³ taimakġaniñaglaan utaqġipġuni tarani uumigirini akiiļiħksraġatnunaglaan.

¹⁴ Takku atautchikun tuniļļautikun killuutaigñiġai taimuġa tamatkua ipqiġsitauroat. ¹⁵ Taavruma Ipqitchuam Irrutchim nalupqinaigñiġaa uvaptiknun, itnaqhuni,

¹⁶ “Una sivunniugun inillanġiaġiga Israel-aagmiupayaanun taimani uvlumi, niqliqsuq Ataniq.

İligisigiga maligutaksraġa iñuġma isrummatinġitñun aglaglugulu uummatinġitñun.”

Jeremiah 31:33

¹⁷ Niqliqsuqsuli, itna,

“Killuqsautinġich nalaunġairrutinġiļļu itqaġitqikkumiñaitmigitka.”

Jeremiah 31:34

¹⁸ Taatnamik killuutit natqigutikkaukpata, ikipkaqġugich tuniļļautiksrat pisigilugich killuutit inuqnaġumiñaiqsut.

Qalliġaaqta Agaayyutmun

¹⁹ Aniqatiumaan! Pakma taluqsrautairrutiaqqtugut isiħksraptiknun Agaayyutim sivuġaanun, atakkii Jesus-ġum tuniļļautiginigaa auni.

²⁰ Christ-ġum anmautinigaaatigut nutauruamik apqutmik sivuġaanun Agaayyutim. Agaayuliġsiġpaktun qalliġaaqtuaton Agaayyutmun amunatġhianun talukuyaam, uvaguttuq qalliġaatlasipmigikput

Agaayyun timaagun Jesus-ġum aatchuutigikkaġagun tuqupġuni. ²¹ Suli kamaġaqtuamik agaayuliġsiġaqtugut Jesus-mik atanġuruamik

Agaayyutim tupqani, amiami ukpiġsriruanun. ²² Taatnaġuta qalliġaaqta Agaayyutmun iļumutuġuġlugu uumman nalupqisruutaillapiagġlugu

ukpiġsriħqput, atakkii Christ-ġum siqillaqamisigut auġmiñik salummaġai qauġrimmaagiuatillautavut killuqsautiptikniñ suli iġġuqhuta imiġmik

ipqitchuamik. ²³ Tigummitqiaġiġlakput niġiugaq uqautigikkaqput qanuġliqaanġiġuta takku Agaayyun akiġsruiġuaq tuniġsimaruq.

²⁴ Qaunakkutiluta avatmun pitchuksaagutilutalu piġpakkutiħksraptiknun savaallautaqaħksraptiknunlu. ²⁵ Katiraġaqta atautchimun qapiqtanġiġuta,

atrisuġaqnagich iļanġich iñuich katiraġanaiqsuat. İlitġuġigiksi Atanġum agġitqinñiaħa. Taatnaqġugu pitchuksaagutiymaagut avatmun

qapiqtanġiġuta ukpiġsriħiptikni.

²⁶ Uvvaami kanġiqsiqaaġuġta iļumutuħiġmik aasriiñ killuqsaqtuiñagupta ukpiġsriñiġuta Christ-mik, piitġuq niġiugamik uvaptiknun. Atakkii

atlamik tuniļļautmik qaisaksramik killuutiptiknun piññiaqtuq. ²⁷ Aglaan taatnatun iñuuniagupta niġiugiraksraġigikput iqsiñiaqtuq atanniiviksraq,

ittuatun ikualaruatun piyaqquiñiaqtuatun uumiksriuanik Agaayyutmik. ²⁸ Iñuk suksraqangitchumi Moses-ñum maligutaksrajanik, taamna iñuk tuquruksrauruq ilunñuktaiłaakun ilisimariqałhiñiaqpan malğunjik unniñ piñasrunik. ²⁹ Aglaan iñuk suksraqangitchumi Iğñinjanik Agaayyutim suksraqangitlunilu aunanik Christ-ñum ipqiqsitigikkağmiñik, Agaayyutim taamna iñuk anasriññuqsatlukkisigaa. Taavruma pisaanñatigaa Ipqitchuaq Irrusriq iħuaqqutriruaq ilaanik. ³⁰ Iisimagikput kisuutilaanja nipliqsuam itna ipqitchuani makpiğaani, “Akisaun pigigiga. Pigiitchuapayaq akisağisigiga.” Uqaqmiñiqsuq itna, “Atanguruam atannigisigai iñugikkani.” ³¹ Iqsiñallapiağataqtuq anasriññuqsakkauruni Agaayyutmiñ iñuuruamiñ.

³² Itqallaksigik taipchua uvlut kanjisiqqaqapsi ilumutuuruamik ukpiqsriuanñuqhusri. Iglutuğniğiksi sakiqniuliğ atqunallapiaq. ³³ İlaatni pisaanñatigikkaurusri atniagsiuplusri lu iñuich takkuatni, İlaatnisuli piqataulñiñağuqhusriunniñ tamatkunani taatna ayalatauruun. ³⁴ Uvvasuli nagliksaaqatiqagūurusri isiqtauruanik ikayuğlugich suli quviatchauğikhusrı ivayaqtukkaugaluagapsi suurapsitñik, ilitchuğiplugu ilipsi suuraqaliksraqsi nakuutluktuanik nuñuyumiñaitchuanik qılañmi. ³⁵ Taamna pisigilugu taluqsrairrutiqagitchi Ataniğmun. Kamanaqtuamik akiliusriaqagnaqtusri nikaitkupsi. ³⁶ Aglaan anuqsrutiqagtusraurusri tupiksriłaagusri pisulhanik Agaayyutim. Atakkii akuqtuağiniğiksi ilaan akiqsruutigikkana. ³⁷ Agaayyun nipliqsuq ipqitchuami makpiğaani, “Pivikisuurami agğiqsağumaruaq agğisirisuq.

Piñatchiağumiñaitchuq.

³⁸ Nalaunñasripkakağa iñuugisiruq ukpiqsriħagan.

Aglaan quyagiyumiñaitchiga iñuk

tunuttuaq uvamniñ ukpiqsriñaiqhuni.”

Deuteronomy 32:35

³⁹ Uvagu, ilaliqsuutingitchugut tamatkunani tunutlutin piyaqqukkauna-aqtuani, aglaan ilaurugut tamatkunani ukpiqsrimaqtuani annautikkau-
plutin.

11

Urrakusrautai Ukpiqsriħum

¹ Iñuum ukpiqsrikami nalupqisruutigingigagigaa niğiuğagikkani. Nalupqigingigagigaa atuumaruksraq qiniğnaqsigaluaqnagu. ² Sivullıavut taimani iñuuniagağniqsut taavrumuuna ukpiqsriħikun. Taatnağlugich uqagillautakkaurut. ³ Ukpiqsriħikun kanjisiğikput Agaayyutim iñiqsıtılaanjanunamik siqiniğmiglu uvlugianiglu uqagimigun. Taavrumuuna kanjisiğikputtuuq iñiqsıtılaanjanunamik qiniğnaqtuanik sanñiagun iñuich ilitchuğingisanatnik isrummatigikkağmikkun. ⁴ Ukpiqsriħikun Abel aatchuutiqaqtuq Agaayyutmun nakuutluktuanik tunillaumik Cainmiñ. Agaayyutim akuqtuğniğaa Abel-ñum tunillaumtaa uqagiplugu nalaunñatılaanjanunamik. Abel tuqugaluaqtitlugu ilitchitlarugutsuli ukpiqsriħianiñ. ⁵ Ukpiqsriħikun Enoch aullautikkaunıqsuq marrumakñja iñuunıağmiñ tuquruksraunğitluni. Taatnağlugu iñuich paqingiñniğaat Agaayyutim aullautipmagu. Aullautikkaugaluagtitnagu uqałhum uqautigigaa ilumutun quyalitñiktaunıniplugu Agaayyutmik. ⁶ Aglaan iñuk ukpiqsriñgitchumi quyalitñikkumiñaitchuq Agaayyutmik. Atakkii kisupayaq piqatiqaguktuq Agaayyutmik ukpiqsriurksrauruq itilaanjanik suli akilıutiqaqtilaanjanik tamatkununa piliqillapiaqhutin

pakaaqagtuanun inmiñik. ⁷ Ukpigsriñikun Noah-m kiliktuusriagigaa Agaayyutmiñ atuumaruksraq qiniñnaqsigaluaqnagu. Tupigiplugu Agaayyutim tillisaa umiaqpalirug annautiksranatnik qitungami. Umiaqpiñigmigun sagviqsinnigaa ukpigsriñigihat nunam iñui, aasriiñ taavrumuuna patchisiquatinigai. Pisigiplugu Noah-m ukpigsriñha Agaayyutim akuqtuñigaa nalaunnasripkakauplugu.

⁸ Ukpigsriñikun Abraham tupiksriñiqsuq Agaayyutim tuqñuqmani. Aullañiqsuq atlamun nunamun akuqtuiviksrağmiñun paitchaktaaksrautmik, nalugaluññaan napmun aullaqtilaani. ⁹ Ukpigsriñikun iglaañuruq nunami akiqsruutigikkañani Agaayyutim, irviqaqhuni palapkaaqpañni piqatigiplugik Isaac-lu Jacob-lu akuqtuiruak atunim akiqsruutauruamik Agaayyutmiñ. ¹⁰ Takku Abraham niñiugaqağniqsuq nunaaqqiqañmik payañaitchuanik nappavilñimik, Agaayyutim inmiñik nappakkañanik maligutlugu sivunniugutni. ¹¹ Ukpigsriñikun Sarah akuqtuiruq sayaksramik sinaiyauñiksrağmiñun kiñuviaksramik. Iğñiruq aaquagaluññağmi, takku ukpiginiğaa Agaayyun pitlaruñuplugu akiqsruqtuag. ¹² Tarraasriiñ atausriq añun Abraham tuqñaruatun inmiñi iligaluaqtuag kiñuvianiñniqsuq iñugiakhutin vluğianjusun qilaum suli qavianatun tağium siñaan kisitchuğnaitchuatun.

¹³ Tamatkua iñuich iluqağmiñ ukpigigaat Agaayyun, aasriiñ tuqurut akuqtuigaluaqatin akiqsruutauruamik. Aglaan qiniñlugich immasraağruk sivuniğmi quviatchaktitaurut. Piilaaginqitchaat avakñaqtautilaaqtin iglaañutilaaqtinlu marrumani nunami. ¹⁴ Iñupayaat uqaqamiñ iglaañutilaağmiknik marrumani nunami nalupqinaigaat pakaaqaqiqtin kiñuniksrautmiknik. ¹⁵ Iñuich taipkua isrumagisruunigumitruñ taimña nuna unisaqtin utilhiñaugaluagñiqsut pisukkumin. ¹⁶ Aglaan ilinich kimmutiqagtut nakuutluktuamik kiñuniksramik qilañmi. Agaayyutim itqanaiyautigaa nunaaqqiq ilinittun, atakkii kanñuningitchaa Agaayyutiginiluni Abraham-mun, Isaac-munlu, Jacob-munlu.

¹⁷ Ukpigsriñikun Abraham tunillaqtuqhiññaagñiqsuq Isaac-mik Agaayyutim uktuqaqmani aatchuutigigisipmañaan iğñituluni, taamna akuqtuagikkaña Agaayyutim akiqsruutaagun. ¹⁸ Piñhiñagñiqsuq ukpigiplugu Agaayyutim akiqsruutaa iğñiğmugun itnaqhuni, "Isaac-kun kiñuviaqağniaqtutin." ¹⁹ Ukpiginiğaa Agaayyutmun añipkağniañksraña Isaac tuqñaruaniñ. Abraham-ñum akuqtuagiqikkaa Isaac iligaluaqtuag tuqñaruatun liilaa. ²⁰ Ukpigsriñikun Isaac-ñum piñiusriaaqtitmigik Jacob-lu Esau-lu, isrummatigiplugu Agaayyutmun atuumapkağisilñha akiqsruutigikkani sivuniksrami. ²¹ Ukpigsriñikun Jacob tuquaqsikami piñiusriaaqtitmigik atausriullaaplugik iğñak Joseph-ñum. Aasriiñ putluni agaayumaagvigiğaa Agaayyun turvigiplugu nuvua ayauppiagmi. ²² Ukpigsriñikun Joseph-ñum uqautiginigaa aullahiksrañat Israel-aagmiut Egypt-miñ. Tuquyasrikami urriqsuutigai qanuq savaagñiksrañatigun sauniğmi.

²³ Ukpigsriñikun Moses-ñum añayuqaakkiñ iriqsimaniğaaak piñasruni tatqini aniqqaqman. Qiniqamitku piññaqnalha iyaalugruam iqsiñgitchuk umialgum tillisaiñik tuqutquplugich añugaurat aniqammurat. ²⁴ Ukpigsriñikun Moses iñuguanikami taiguqunaigñiqsuq iñuñun iğñinjanik Pharaoh-m panian. ²⁵ Piksraqtaagigaa añallaqñuqatuhiksrani iñuini Agaayyutim, atakkii quviagingiğniğaa iñuuniñiq qağanaqtuag

akisuruvaqtuummaan Pharaoh-m tupqani. ²⁶ Isrummatiginigaa nagliksaaiiksraña Christ-ñum kamanatluklugu piqañhaniñ akisuruapayaanñiñ Egypt-ñum, takku ukpিয়াগ্নিসুৎ Agaayyutumun akiligñiañipluni sivuniksrami. ²⁷ Ukpiaqsriñikun Moses-ñum aullagviginigaa Egypt iqsigingitlugu Pharaoh-m qinnautaa. Aullaqtuq ilipluni qiniqtuatun Agaayyutmik qiniñnaitchuamik. Taamna qiniñquuraaq siimasraagutiginigaa. ²⁸ Ukpiaqsriñikun Moses-ñum inillanñigaa niñiqpagvikaag taiyuutigaqtuaq Apqusraagtitauiñmik. Ukpigigaa Agaayyun uqaqman iñuich tigusritquplugich ipnaiyaat añañatik siqillautiksrañitñik tupqisa taluñitñun. Agaayyutim ilaksiatqungitchai piyaqquiraumun Israel-aagmiut añañukliich. ²⁹ Ukpiaqsriñikun Israel-aagmiut ikaagñigaa tagiuq atiqagtuag Red Sea-mik paliumaruakun nunakuaqmatun. Egypt-miut taatnatun ikaagsagaluañiqsut, aglaan iluqatin ipiniqsut imikun.

³⁰ Ukpiaqsriñikun Israel-aagmiut kaivraagñigaich katchiñ Jericho-m tallimat malñunni uvluni. Taatnaqhutiñ katchich katagaalanisqut. ³¹ Ukpiaqsriñikun Rahab akiisuk tukkuñigaaat nalunaqtuakun takkuuqtit. Taatnaqhuni piyaqquingitchuq piqatigilugich Jericho-gmiut ukpiaqsriñitchuat Agaayyutmik.

³² Sumiksulitai uqapsaagisivik? Pivikitchuq uqautigisañupkich Gideon, Barak-lu, Samson-lu, Jephthah-lu, David-lu, Samuel-lu, sivuniksriqirailu Agaayyutim. ³³ Ukpiaqsriñikun taipkua akimaraqtut umialinñiñ, nalaññarualiqiplutiñ, akuqtuipłutiñ akiqsruutigikkañanik Agaayyutim, umitlaplugich qaniñich lion-nat, ³⁴ qamitlaplugu ikualapiaqtuaq ikniq, annakhutiñ savikpakun tuqqutauñigmiñ, sayaitchuat sayaktusriplugich, sapiññaqsipługich añañakiñmi akiililasipługich añañaktiñich atlat nunat, ³⁵ unniñ añañat akuqtuipłutiñ tuqññaruañmiknik añañiqsitaupmata. Atlat iñuich nañititaunisqut tuqññiñaaguqhutiñ ayaklugu annagviksraqtiñ, niñiugaqaqhutiñ añañiqiñksrañmiknik nakuutlukuamun iñuñiñmun tuquanikkumñiñ. ³⁶ Atlattuuq nagliksaaqmiñisqut mitautigitchiupłutiñ ipiñgaqtuqsipłutiñlu qiliñqugillu isiqtaupkaqługich, ³⁷ uyañaniglu miłtuqtuqsipłutiñ, uluaqtuqługich aviklugillu, uuktuqaqsipłutiñ, tuqqutaupłutiñ savikpakun, qipiplutiñ atnuñaaguqhutiñ ipnaich añañitñik tuttuññuraisalu, piilliuqhutiñ, iñuilliuqtitaupłutiñ, atniaqsipłutiñ, ³⁸ qipiplutiñ suviksrañlaami iññiñi, iñuuniahutiñ sisini nunamił uyañalanmił. Iñuñiñ nunam naliginitchaich tamatkua!

³⁹ Iluqatin tamatkua ilisimariqaqtut nalupqinañgutriruut ukpiaqsriñiñmiknik uqağillautaqługich. Aglaan nalliat akuqtuiniñgitchuq iñuññiññañmiñ Agaayyutim akiqsruutigikkañanik. ⁴⁰ Agaayyun sivunniutiqaqtuq nakuutlukuamik uvaptikñun, itna, taipchua naamasripkakkauruksraupmiut piqatigiluta tikiññiañaptigit añañayuqataanun Agaayyutim.

12

Agaayyun Aapakput

¹ Taipkunatitun ukpiaqsriñiatitun ilisimariqaqtuguttuuq avatanjutriruaniñ uvaptiknik nuviyatun, aasriñi tamatkua uqağiññiañgaat ukpiaqsriñiqput. Aqpaliutraqtiñniñ piñqługu unaviqutağikkañani, ki, piññağlavut qilamipiaq killupayaat unaviqutağikkavut maliguta Ataniñmik. Aqpaliutraqta iğlutuñiñkun tikiññiañhanunaglaan

kinilirviksrapta. ² Ataramik qiniqsimalakput Jesus aullağniiraalu naamasriraalu ukpiqsriḥapta, [atakkii tunḡavigigaa Agaayyun iluqnauqhuni]. Pisigiplugu quvianaqtuuaq akiliusriaksrani suksrağingitkaa kannunaqtuuaq tuquḥiq sannigutami. Aasriiḡ aquvittuq Agaayyutim taliqpian tunḡaanun anjalatchiqataupluni. ³ Jesus iglḡtuipmiḡiqsuq qanusripayaanik akilḡliḡutinjitḡnik killuliqirit. Isrummatigiraksrağigiksi Jesus piyuaqsugupsi taatnatun, mingugangitchumuusriḡi qapinasrirağangigusri maliguaḥapsitḡni Christ-mik.

⁴ Killuqsauḡ ayyauqtugaluagiksi, aglaan ayyauqtungitchiksi pigiitchuaq tuquḥapsitḡnunağlaan. ⁵ Puuyuguknağiksi Agaayyutim pitchuksaagilḡha ilip-sitḡnun itna liilaa uqagipmatun qitunğamun,

“Iğḡniin, suksrağiḡiğḡniagnagu nalğusruutaa Atangum unniin qapinasriḡnak iḡiqtippatin.

⁶ Takku Atangum nalğusruğagigai tamatkua piqpagikkani,

suli annauksraqḡgich iḡupayaat iğḡiğiliutikkani.” *Proverbs 3:11, 12*

⁷ Iğḡtuqtaksrağigiksi nalğusruutaa Agaayyutim. Anjalattağigaasri iğḡiğikkağmisun. Qanusriuva una iğḡiğuruuaq aapauruum anasriḡnuqsatlaisaḡa? ⁸ Agaayyutim iğḡipayaaq ataramik iḡukkuksağniğaa taatnatun. Ilipsi nalğusruqsimaitchupsi aapailapsisun ilumutun iğḡiğiliutipkaqsimaiḡḡiqsusri ilaanun. ⁹ Uvvasuliuna, aapapta nunami nalğusruğaatigut aasriisuli uvagut kamagisuuplugich. Kamaksrirusrauruguttuuaq Aapanatnik irrutchipsa pitḡluglu aapaptikniḡ nunami, atakkii iḡukkuksairuq uvaptiknik isruitchuamun iḡuḡiğmun.

¹⁰ Sivikisuurami aapapta nalğusruğagigaaatigut nalaunḡanasrugikamitruḡ. Aglaali Agaayyutim nalğusruğagigaaatigut piḡḡagviksraptiknun ipqiqatigisrukḡhuta inḡmisun. ¹¹ Iluqani nalğusruun quvianaitchuuruq atniğḡnaqmiiuq. Aglaan aquvatigun nalunaiguuruq qanuq nalğusruun nakuutilaana Agaayyutim qitunğagikkaniḡnun, tupiksriḡiğmiktigun iḡuguqtut atuitḡasiruat nalaunḡaruamik suli iḡuuniaqtuat qiniḡiḡḡnakun.

¹² Taamna pigilugu sayyiqsigin niviḡasriuat argasri suli sayaitchuat niusri; qapinasriḡasri. ¹³ Qaiqsisigin apqutiksranat isigapsi. Aasriḡi sayaitḡlutin ukpiqsriuat pisrulguitchuatun puukağumiḡaitchut atniğutin, aglaan mamititaulutin sanḡisitqinḡiaqtut.

Ilisauttit suli Kiliktuutit

¹⁴ Qiniḡiḡḡnaqautrisitichi iḡupayaanun, iluqnauqsimalusri Agaayyutmun. Iḡuum iḡuuniangitchuam taatnatun qiniḡlasriyumiḡaitchaat Ataniq.

¹⁵ Qaunatiqagigitchi kiḡaunniin iḡuk suliqutiksringiğḡiaqani iluaqqaanik Agaayyutim. Qaunagingitchupsi iḡuich tikitpiaqtut akunnapsitḡnun miqutchisuuruat isrumagiḡliqsitlusri, atriḡlugu kanigruuaq maqupkairuaq nauriamik.

¹⁶ Naagaunniin iḡuk atlatuqtauvi-aqtuq agaayyiaqtaitḡluni Esau-tun inḡlğaanimma. Esau tuniriruq paitchaktaaksrautigaluagmiḡnik anayukkiḡiğmigun atautchimun niğḡiḡmun. ¹⁷ Ilisimakkapsisun, aquvatigun Esau-ḡum piḡḡiḡaaguqamiun piḡḡaktaaksrautni itigautiruq. Satuqsagağaluğaa qulvimigun aglaan Isaac isrummitqikkumiḡaiḡḡaniḡniqsuq.

¹⁸ Ilipsiasriin, tikisimaitchusri iḡiğmun aksinḡaitchuamun atriḡlugu iḡiğiq atilik Sinai-mik. Israel-aagmiat imani qiniḡniğaat iḡiğiq ikualaruuaq ikniğmik. Kiḡuagun taaqsiniqsuq anuqḡiğullapiaqhuni. ¹⁹ Taipkua iḡuich tusraaniqsut qatrananik qalğuqtautim suli nipitullapiaqtuanik

nipinik katluktun. Tusraaruat iqsitchakpagitlutinj uqapsaaqtut nipimun uqautitqiqungitlutinj. ²⁰ Agaayyutim tiliñigai, “Niğrutimunniñ aksikpagu iñgiq miłuqtukkauniaqtuq uyağajnik.” Aglaan iñuich tatamiłallaktut. ²¹ Iñgim qifiqsalha tatamnallapiağataqtuq. Moses-unniñ uqagñisuuq, “Atqunallapiağ iqsitchakluja uuliksiruja.” ²² Aglaan tikiñjaniktusri Agaayyutim nayuutihanun tikitmatun iñgimun atilijmun Zion-mik, suli nunaaqqiqpananun iñuuruam Agaayyutim Jerusalem-mun pakmani ittuamun, suli israğulinun kisiññağumiñaitchuanun. ²³ Tikitchusri katiqpagviatnun anayukiuplutinj iğñinjñi Agaayyutim atinjich aglausimaruat pakmani. Utlautirusri Agaayyutmun atangatnunlu iñupayaat irrusrijitñunlu nalaunjaruat iñuich tuquruat naamasripkakauplutinj pakmani. ²⁴ Utlautipmuisri Jesus-mun akunnigutauruamun aatchuqtuamun nutauruamik sivunniugutmik iñunun. Christ-ñum killuqsautaiquplugich iñuich maqipkağniğaa auni sannigutami. Auja Abel-ñum tuqputauruag uqautiqalhiñaqtuq akisautmik, aglaan auja Christ-ñum uqautiqaqtuq natqigutrijigmik.

²⁵ Naalağnisritchi Agaayyutmun uqaqtuamun ilipsitñun pakma. Ayaiñasri ilaanik taipkunatitun Israel-aagmiutitun. Annagviksraiññiqsut anasriñnuqsasqisuligmiñ ayaummitñikamiñ kiliktuqtauruamik ilinjitñik maani nunami. Agaayyutim anasriñjutlułallakkisigaatigut tunutkuptigu ilaa kilgityaqtigikkaqput qilañmiñ pakma. ²⁶ Injilgaan Agaayyutim iliqsraqtilhiñagaa nuna uqaqami iñgimi atilijmi Sinai-mik, pakmaaglaan ilaa akiqsruqtuq nipliçhuni, “Atausripsaami iliqsraqtinniağiga nunaññaunğitchuaq aglaan taputiniaqmigigaptuuq qilak.” ²⁷ Taavruma uqałhum “atausripsaami” nalupqinaillapiağaa Agaayyutmun supayaaq iñiqtağikkani atlanjuqtikisiñiplugu. Aasriñ kisimi iliqsraqtitangitchuaq itchumaagisipiaqtuq. ²⁸ Taatnağuta akuqtuiñaqtugut isruitchuamik kiñunigmik iliqsraqtitangitchuamik Agaayyutim anayyuqutaani. Aasriñ quyyatigilakput Agaayyun savautilugu akuqtuyunağuta kamaksriçhikun taluqsriçhikunlu, ²⁹ atakkii Agaayyutigikkaqput suunğıirağaqtuatun ikniqtun ittuq.

13

Aqulliich Alğaqsrutit

¹ Piqpakkutititchi ataramik aniqatigiillapsigun Christ-kun. ² Suksrağingitchuksraurusi tukkuğinjñaligmik takku ilanjich iñuich tuyuğmiaqagñisut israğulinjik nalunñaisa israğulgutilaanjitñik. ³ Itqumasrigik tamatkua isiqsivinjmittuat isiqsivinjmiitqatigipmatun ililugich, tamatkualu anallaqluksiuruat nagliksaaqatigipmatun timipni ililugich. ⁴ Katchuusrimağiq kamakkutiqaqtuksrauruq akunğapsitñi. İlaqatigiiksuaq katchuusrimağiqtik ipqisittaksrağigaak tuniqsimmatilutik avatmun. Agaayyutim atannigisigai atunim iñuich sayunjaruatlu atlatuqtuatlu. ⁵ Kimmutiqatlusrunağasri manijmik, apaigilugu pigikkaqsi. Agaayyun nipliqsimaruuq,

“Unitchumiñaitchikpiñ

unniñ suksrağumiñaitchikpiñ.”

Deuteronomy 31:6

⁶ Taatnamik nalupqisrunğitluta nipliçhiñaurugut, “Atanğuruag ikayuqtigigiga.

Iqsiyumiñaitchunja iñuum qanugaanjanunniñ.”

Psalms 118:6-7

7 Itqaumasigik aňalatigikkasri uqautriruat ilipsitñun uqaľhanik Agaayyutim. Ukpigutiqađitchi taipchunatatun iñuuniaľigmikni sulisrummatigilugu qanuq tuquľhat. 8 Jesus Christ atlanjutlaitchuq ikpaksrađlu, uvlupalu, taimuňalu. 9 Iñuñmun avallaktitnasri atlakaagiisigun atlanaqtuanuplutiñ ilisauttutiñisigun malingiquplusri Agaayyutim ilumutuľhanik. Nakuuruq sayyikkaugupsi ukpiqsriľipsitñi Agaayyutim ihuaqutaagun; sayyigumiñaitchusri ukpiqsriľipsitñi maliktuiñagupsigik iñuuniaqutit tunillautitigun niqinik. Tamatkua iñuuniaqutit tunillautitigun anniqsuutiginiangitchaich iñuich iñuuniaqtuat tamatkunuuna. 10 Uvaguttuq tunillautiqaqtugut. Taamna Jesus tuquruuq sannigutami. Tuquľhagun Jesus-ñum piliusriaqaqtugut. Aglaan agaayuliqsit savautrisugaaqtuat ipqitchuami inimi maani nunami nigđivigitlaitchaat tunillautigikkaqput. [Taamna itnautauruq, tamatkua anniqsukkauniruat tupiksriľigimiktigun iñuuniaqutinik piqataulguitchut uvaptikni.] 11 Ukiuđagipman qaukľata agaayuliqsit qamuñautirađigaa auñat nigrutit ipqiñiñiqsramun inimun tunillautigisaqľugich iñuich killuqsautaiquplugich, aasriñ tuquñaruat nigrutit timinich ikipkaqtitľugich silataani nullaaqtuđvium. 12 Taatnatun Jesus-tuuq tuqupmiuq sannigutami silataani nunaaqđim, tunillautigisaqamiuñ auni iñuich killuqsautaiquplugich. 13 Taatnađutaasriñ ilaanukta silataaniittuamun nunaaqđim, igľutuutiqađuta iñuich nagđuqsruqpaticut pisigilugu ilaa. 14 Piitchugut kiñunipiamik maani nunami, aglaan nigľiuktugut kiñuniksramik isruitchuamik qilañmi, aasriñ utaqđigikput ukpiqsriľikun. 15 Pisigilugu Jesus-ñum savaađikkaña uvaptiknun, nanđaqsimaađlakput Agaayyun quyalugu atarallapiamik. Quyyativut asriagľksaatitun ittut aatchuutigikkavut Agaayyutmun tunillaqtuutigiľugich. 16 Nakuuruqliqsimaagitchi ikayuutilusri tamatkunuña inuqsraqtuanun. Taatnatchich qaisauruat Agaayyutim quyađillapiagai. 17 Tupigisigik iñuich aňalatigikkasri aňalatillusri ilinjitñun, atakkii kiggutiqaqtaksrađigaa Agaayyun pisigilusri. Taatnaqhutiñ qaunaksirut iñuuniaľľasitñik. Tupigigupsigini savaaqtiñ quviatchauiutiginiađaat, aglaan sakiqni-uqtitkupsigini piññautigiyumiñaitchiksi. 18 Qauđrimmaađiutillautaaqtugut patchisaitchuamik iñuuniallautađukhuta supayaakun. Taatnamik agaayutillanñiaqtigut. 19 Suvaluk agaayutqugipsi utiqtitauliksramnun ilipsitñun qilampayaq.

Agaayuliq

20 Agaayuruña Agaayyutmun aatchuiruamun qiñuiññamik. Jesus tuqukami sannigutami kamañaqsipluni munaqsriđuqtuq uvaptiknun, ipñaisun ittuaguut, sulimaqipkaqamiuñ auni nalupqinaigñiđaa nutaq isuksraitchuq sivunniugutauruq. Piqutigiplugu taamna Agaayyun añitqiksitchiruaq atannaptiknik Jesus-mik tuquñaruaniñ. 21 Aasriñ pakma Agaayyutim ikayuđlisituq pitľasilusri pisuľigikkañanik supayaakun. Savaglisuq ilipsitñi akuqtuyunaqtuamik inimiñun Jesus Christ-kun. Kamakkutiqađisigikput pakma qanapaglu. Amen.

Aqulliich Iľammiuđutit

22 Aniqatiumaan, iniqsruađipsi naalađnitquplugich uqaľitka pitchuk-saagutauplugich ilipsitñun tuyuutigikkatka ukunani naichuani tuyuutini. 23 Iľisimatqugipsi aniqatigikkaqput Timothy patchisaiqsitaulhanik isiqtaviniñ. Agđipqauraqpan iluqanuk qiñiđiagisigipsi.

²⁴ Tuyuǵivut nayaanǵǵmik iluǵaisa aǵalatigikkasri ukpiq-
tuaǵnuruapayaatlu. Taapkua Italy-miñ piruat tuyuǵmigaasri
ilaǵmiuǵutillautamik. ²⁵ Agaayyutimtuǵ tugluaǵlisi iluaqqutillautaǵmigun.

James-ηum Tuyuutai

¹ Uvaŋa James, savaktaa Agaayyutimlu Jesus Christ Atanguruamlu. Tuyuqtuŋa nayaanŋaġmik iluqaitñun siaminŋaruanun ukpiqtuanun nani-payaaq.

Ukpiġunlu Puqiuunlu

² Aniqatiumaan, atlakaagiich uuktuagutit tikitpasi quvi-atchauġillapiagitchi. ³ Iisimagiksi ukpiqsriġiqsi uuktuakkaupman sivutmuulgusriġaaġagigaa. ⁴ Sivutmuulguġhum savaani pianikpagu ilipsi piġuqniaqtusri naamapmilusiġu, susruksiungigusriġu. ⁵ Nalliqsi kaniqsimaitkumi suvaata uuktuagsiutlaaġmiñik, ki, inġigliuŋ Agaayyun isumattutmik qaitchiyumaruaq iñupayaanun iglikkuttutaitluni suli suakatautaitluniġu. ⁶⁻⁷ Taamna iñuk inġisruġli arguaqputaiglugu. Ilaa inġisruġumi aasiñ ukpiqsriŋitchumi Agaayyutmik akuqtuyumiñaitchuq isumatuġigmik ataniġmiñ. Iñuk nalupqisuktuag atriqaqtuq aŋalatchiquatun taġiumi—qunmukpuuq atmukpuuq. ⁸ Taamna iñuk sivunnilġuitchuaq tuniqsimaruanuŋitchuq suraġakipayaaġmiñi.

Inuqsriuqtuatlu Inuqsriuŋitchuatlu

⁹ Ilaippauraq mattumani nunami quviasuktuksrauruq Agaayyutim kamaŋsipkaqmani, ¹⁰ suli inuqsriuŋitchuaq quviasullapiagli Agaayyutim atchiksipkaqmani. Inuqsriuŋitchuaq tunŋaviqaqtuag umialgutmiñun nauriatun ittuq; ¹¹ Upiŋgaami uunaqtaqman siqiŋġum pannaqġukkai ivgich. Nauriat katakhutiŋ, qiñiyunaġaluaqtuat piungigagtut. Taitñatun umialik tuqulliñiaqtuq iñuunŋuraġniallagmi.

Uuktuagsiuiġlu Aniqusaaqsiuiġlu

¹² Quvianamiuruq iñuk malinŋuġutranitchuaq uuktuagsiukami atakkii payanaittuniñagumi akuqtuigisuruq akiññaktaksraġmiñik iñuuiġmik Agaayyutim akiqsruuttutaanik piqpagirimiñun. ¹³ Kisupayaaq aniqusaaqsiukami taavrumuuna uuktuagsiuiġkun patchisigirak-sraġiŋitchaa Agaayyun itnaġuni, “Uvaŋa aniqusaaqsiuruŋa Agaayyutmiñ.” Agaayyutim killukuaqtanitchuam aniqusaatlaitchaatigut killuqsaquluta. Agaayyun-unniñ aniqusaaqsiukami malinŋuġutratlaitchuq. ¹⁴ Aglaan kisupayaaq aniqusaaqsiuraqtuq kaviuġuksaaqtaukami napitaukamilu kimmutmiñun. ¹⁵ Tarra, iñuum kimmuŋmi piġiitchuam killuliqisuupkaġaa, aasiñ ilaan killuqsautaan tikiutiŋplugu tuquġimun. Taatnañhaiŋaq ittuq. ¹⁶ Kimun killukuagutipkaqasi, aniqatiumaan piqpagikkamaan! Agaayyun patchisiginasiuŋ aniqusaaqsiugupsi. ¹⁷ Iluqani nakuuruapayaaq pakmakŋaqtauruq Agaayyutmiñ. Ilaa simmiqsagumiñaitchuq taġġatun siqiñiq nipipman. Agaayyun aniqusaaqsiutlaitchuq uvaptiktun, aglaan iñuich simmiġagtut payanakhutiŋ. ¹⁸ Pisuiġmigun Agaayyutim nutaagutitkaatigut uqalġkun ilumutuuruakun sivullitqupluta akunġatni iñiqtaġikkani, iluqnauqġhuta qaisimaruaguut Agaayyutmun.

Naalaġniruatuŋ Tupiksriuruatuŋ

¹⁹ Isummatigilugu una, piqpagiplusi aniqatiumaan, kisupayaaq ataramik itqanailli naalaġniġksraġmiñun uqaqpaniġksraġmiñunlu qinnaktanġiġksraġmiñunlu. ²⁰ Atakkii iñuk qinnaktaqami savakku-miñaitchuq nalaunŋaruamik pisuġhani Agaayyutim. ²¹ Taatnamik

piiqsillapiaglugu iluqaan nalaunnaitchuaq. Aglaan atchilikun uqalha Agaayyutim akuqtuqlugu inillakkanja uummatipsitñun. Ilaan uqalhan anniqsutlagaatin.

²² Tusaalhifaqasi Agaayyutim uqalhiñik aglaan tupigilugich. Ukpiqsaqasi ilipsitñik naalagñihñihalikun. ²³ Atakkii kisupayaaq naalagñihñihiaqtuaq Agaayyutim uqalhiñik aasiñ tupiksriñitluni iñuktun taggaaqtuuraaqtuatun ittuq qihñiqtuaqhuni inmiñun. ²⁴ Qihñiqtuaqaaqhuni inmiñun aullaqamiasiiñ piigugagigaa qanuq qihñiñaqqtılaani. ²⁵ Agaayyutim uqalha nalaunnjaruaq maligutaksrauruq. Tupiksriñitluni taavrumiña maligutaksramik patchisaigutauruq. Iñuum pakkiagitiñiaqamiñ—piiguqtasunjaqnagu tusaakkani aglaan atuqlugu—taamna iñuk quviasukkisiruq suragapayaagmiñi.

²⁶ Kisupayaaq ukpiqtuanunasugigumi anjalalguifñamiuñ uqani ilaa sagluqsruutiruq inmiñik, ukpiqtuanñuanjuruq. ²⁷ Agaayyutim Aapauruam uqautigaatigut qanuq ukpiqsriñitluni iñuuniañiksrañja ittusrautillañjanik, ikayuqlugich ikayuqnaqtuat ilaippauruqtaummaisauilgañnaqtuummaisalu, sulit qaunagiluni inmiñik ilitqusiqaliksragmiñiñ ukpiqsriñitluni.

2

Irrutriñasi Iñuñnik Atlakaagiiqlugich

¹ Aniqatiumaañ, ukpiqsriñitluni Jesus Christ-mik kamañtuamik irrutriñasi iñuñnik atlakaagiiqlugich qihñihñihñatigun. ² Uvvaasiñ una atrikusaun, Ukuagguuq iññuk, ilaqataa inuqsriñitluniñiqsuq ilaqataasrii inuqsriñitluni. Taamnaguñ inuqsriñitluni atnugaallauqaqhuni qitiqligutiqaqmiiq kaviqsaamik, taamnaliasiiñ inuqsriñitluni atnugaagiiñitluni. Taamna atnugaallaulik isiqniqpan katimapkañusi, ³ ilipsiasiiñ irrutillauguglugu itnañayañiksi, “Aquppiutallauguvva aquvirviksran.” Aasiñ inuqsriñitluni isiqniqpan, ilipsi nipliutilugu, “Qikañiñ tavrani, naagaqaa talum saniñgaani ayapigviñjurañiñ.” ⁴ Taatnañupsi tavra atlakaagiiñisitañisi iñuich isummatipsitñi naliaqlugich iñuich inmiguugutiqaqhusikii. ⁵ Naalagñisitchi, aniqatiumaañ piqpañtuasii! Agaayyun piksraqtaaqtuq ilaippauruñnik mattumani nunami ukpiqsriñitluni ilaippauruñnik ilaippauruñnik agaayyutitñiaqtuauruam iñuñnik, amii? Ilaan aqisruutiginigaa tamatkunja piqpagirimiñun, amii? ⁶ Inuqsriñitluni ataramik suksrañitkaat inuqsriñitluni. Taatniittusi. Inuqsriñitluni iluñiñitkaasi, amii? Tamatkua tikiutipkaqtañasi uqaqsittañvñmun, amii? ⁷ Ilipsi pigiñasi Christ, aglaan inuqsriñitluni Christ-ñun atqa uqautigirañigaa pigiiñitluni, amii?

⁸ Atugñigupkich Agaayyutim uqalhiñi aglausimaruat itna: “Piqpagilugu iñuñiaqatin ililugu iliptun.” Taatnañupsi piñiaqtañisuruñ. ⁹ Ilipsi irrutrigupsi iñuñnik atlakaagiiñisillugich qihñihñihñatigun killuqsagtusitavra, taavrumuuna patchisiiñitluni maligutaksraq navikapsiñ. ¹⁰ Kisupayaaq navigigumi atautchimik tillitmik taamna patchisauruq navgipmatun iluqaan maligutaksramik. ¹¹ Agaayyun nipliñuq, “Sayuñayumiñaitchutin” nipliñhunisuli, “Iñuñuñiñaitchutin.” Taatnamik sayuñaitkaluañvñvich aglaan iñuñuñvñvich navgiiñuqmiñitun. ¹² Taatnamik iñuñuñvñvich tuvraqlugu maligutaksraq patchisañitluniñisauruq ilipsitñik, ilisimalugu Agaayyutim

atanniqsuqtilaaptiknik taavrumuuna tillisikun. ¹³ Agaayyun atanniqsuigaqsigumi iñupayaanik ilaan anasriññuqsagisigai nagliktaiguni nagliktaitchuat atlanik, aglaan nagligigisigai nagliktaqaqtuat. Agaayyutim nagliktaña nakuutlukkisiruoq ataniñiksrañaniñ.

Ukpiğunlu Savaatlu

¹⁴ Aniqatiumaan, iñuk nipliğumi ukpiqsrisiqagñiluni qñiqtitmiñagulu ikayuñiksrağmigun atlanik, ukpiqsriñha suuyumiñaitchuq, amii? Taatnatchim ukpiqsriñhum anniqsuğumiñaitchaa. ¹⁵ Uvvauna atrikusaun aniqatigiisigun atnuğaaksraiñliuqtuanik niqiksraiñliuqtuaniglu, ¹⁶ ilapsiliasiiñ uqautillautagñiqpagich itna, “Iñuuniurallautagitchi, qiqisiasunjaqasi, niğillautagmĩlusi,” aatchuuraqmiñagillu inuğikkanitñik—taatnasiq ukpiqsrisaupiaqpa? Tavra sumun itpa? ¹⁷ Ukpiqsrisiqahñiaqtuni savaaqagmĩñaniñlu taamna ukpiqsrisaunillapiaqtuoq. Taatnasriq ukpiqsriñiq suksraitchuq, iñuktun tuqunaruatun ittuq.

¹⁸ Uvvasuli atla iñuk nipliğaqtuq akikñaqtuipłuni, “Aa, ilvich ukpiqsrisiqagtutin aglaali uvaña savaaqagtunja.” Kiikaa, iłitchuğipkanña ukpiqsrisipnik savaaqatlaitchuanik aglaan urriqsutlasigikpiñ ukpiqsrisimnik savaaqagtitamnik. ¹⁹ Ilvich ukpiğiviuñ Agaayyutim atausiutilaaña? Aarigaa, nakuullapiaqtuoq! Uvva tuunğaich ukpiğipmigaat taamna —iqsiliqpaitłutin uulillagaluaqtut, aglaan anniqsunjtmiut. ²⁰ Iłitchuğiraksrağiginiñ kanjqsimaitchuatiin, ukpiqsriñiq savaaqanjtkumi suuyumiñaitchuq. ²¹ Kiata, isummatigillaksağlakput sivulliağikkaqput Abraham: Agaayyutim nalaunñasipkakanña savaaqahagun. Abraham-li qñiqtitkaa ukpiqsriñi inillakamiun iğniñi Isaac tunillağvñmun tuqutlasiplugu. ²² Tavra iłitchigiginiñ una: ukpiqsriñiglu savaaqahiglu tugliłuturuk. Abraham-ñum tupiğipmaga Agaayyun nalupqinaigñiğaa ukpiqsriñiqapiaqtulaaña. ²³ Pakma iłitchuğigikput uqalhan Agaayyutim ilumutuñha nipliuttutaupman, “Abraham ukpiğiplugu Agaayyun aasiłi tupiksripman Agaayyutim nalaunñasipkağaa.” Taatnaqhuni taiyuutiqagtuoq İlauraanjanik Agaayyutim. ²⁴ Kanjqsigikput una, iñuk nalaunñasipkakkautilaaña Agaayyutmi ukpiqsriñi qñiqtitnamiun surağahipayaağmigun, ukpiğutiqañhiñakuunjtchuaq. ²⁵ Aasiisuli, Rahab-ñum akiisuuruam takkuuqtit tukkuqaqtitnamigich atlakun tumikun annaktitkai. Taatnaanikman nalaunñasipkakkauruq Agaayyutmi quyalitñikhuni Agaayyutmik. ²⁶ Tarra iłitchuğigikput una, Iñuum ukpiqsriñha suuyumiñaitchuq savaaqagtinjsuağumiun; ittuq tuqunaruatun irrusriq piinjanikman timimiñ.

3

Uqam Irrusia

¹ İlauramaan, iñugiaktuasii ilisautrauniasunjaqasi piviksraqağaluagupsi. Atakkii Agaayyutim uvagut ilisautrauruani atannigisigaatigut pitługlugu atlaniñ. ² İluqata kinniqiraqtugut atlakaagiikun. Iñuk kinniqirağanitñami surağahipayaağmigun taamna quyalitñiktuq Agaayyutmik. Taavruma iñuum aňalatlagaa timini iluqaan. ³ Uvvaukua atrikusautit, Iñuum aňalarrutchigumiun qunñich qanñisigun taavruma aňalatlagaa iluqaan. ⁴ Umiaqpaitsuli aňalatchiğaqttut mikiruuramiñ aqutmiñ igliğvigsukkañagun aquttim. ⁵ Taatnatuntuuq uqaq,

mikigaluaqhuni timimi aglaan uqavigaaqpauraqaqtuq. Uvvasuliuna, Ikninuluuram iknaktittagigaa nuna napaaqtuqtuummaan. ⁶ Uqaqput taavrumatun ikniqtun ittuq. Uqaq mikigaluaqhuni saqviutruruq isummatipayaanik pigiitchuanik iñuum pigikkañiñik uummatmiñi. Uqalipayaapta pigiitchuat qilhuqtagagigaa piqatigiiñiq akungatni iñuich, tuungamkii taatnaqtitluta. ⁷ Iñuich taimakñaaglaan nuyuiqsairagtut atlakaagiiñik niğrutinik: anñutiniglu tiñmianiglu paamguqtuaniglu tagium anñutaiñiglu. ⁸ Aglaan iñupayaam aňalalguikka uqani. Uqaq aňalatchuğnaitchuq. Iñupayaam isummataa immaukkaqtuq iñugiaktuanik pigiitchuanik isummatinik, iluliktun immaukkaqtuq tuqunamik. ⁹ Uqaptinik quyaragigikput Ataniqput Aapagikkaqput sulipsuq uqaptinik uqamaqluutigivut iñuuniaqatiuvut iñiqtañaruat Agaayyutim atrinjatun. ¹⁰ Taavrumakña atautchimiñ qaniğmiñ quyaliq naagaqaa uqapiluliq aniraqtuq. Iñauraamaañ, kisimi quyaliq aniraqaqtuksauruq. ¹¹ Uvvasuli atrikusautik ukuak, imillautaglu imigiilağlu atautchimiñ suvlikkumiñaitchuk. ¹² Taatnatuntuq nunañiagich nauriyumiñaitchut paunğanik, naagaunniñ uqpiich nauriyumiñaitchut aqpiñiñik. Tarakña ilitchuğigikput una, kisimi quyaliq aniraqaqtuksauruq qaniğmiñ.

Puqiuñ Pakmakñaqtauruq

¹³ Akunnapsitñi-samma piqaqpakiaq kañiqsimaagikkasugiruamik? Taatnatchimik iñuñmik piqaqpan, kiikaa urriqsuutigiliuñ kañiqsisiaqtilaani surağalipayaağmigun iñuuniallatağmigunlu. ¹⁴ Aglaan piqaqtusi uumiksriğmik ilipsitñi killuqsriğmiglu kamağniağmiglu. Piqağupsi taatnatchiñik kamaşağutiginagu kañiqsimaqisi atakkii taatnağupsi akikñaqtuğiksi ilumutuupluni ittuq. ¹⁵ Taatnasiq isumatuliq pakmakñaqtaunitchuq aglaan iñukmitñaqtauruq, agaayyutitñaqtaunitchuq, tuunğaqñaqtauruq. ¹⁶ Ukpisriruut killuqutipmata avatmun kamaşağutigiplugulu isumatuliqtin, sanmisiñiq atlaakağiisigun ittaqtuq. ¹⁷ Aglaan iñuk isumatuliğmik pakmakñaqtamik piqaqtuq ipqitchuq, qiiñuisağunnaqmipłuni, aggañaitmipłuni, uqautisugnaqmii; ilunñuktaupmipłuni, aasiñ iñuich ikayuusiaqagvigiplugu; tunñaviupluni ukpiññaqtaunñitmiuq. ¹⁸ Kiisaimmalu qiiñuisitchiñiaqtuat ukpqsriuanik quviagisivaat iñuuliq taatnasiq quyalisauruq Agaayyutmun, atrilugich nautchiirit quviasuutiqaqtuat katittağmiknik.

4

Iñanaqaliq Nunam Iñuiñik

¹ Suvaatakiq qiniğagivisi uqaalplusilu avatmun? Atakkii ataramik piññañniaqhusi sunik pigiyumiñaisapsitñik. Taatnağupsi pisuiqsimayumiñaitchusi, aasiñ sanmisiñiq itchağatağisuruq. ² Kimmutiqaqhusi pisuiqsimanñitñapsi iñuaqtuğuktitkaasi. Killuqsriplusi sutigun aglaan piññaqtaaqñiñapsi uqaalapkağasi qiniqtitlusilu. Naagauvva suqanitchusi atakkii iniqsrunñitlusi Agaayyutmiñ. ³ Iniqsruurağniñallapsi sumik akuqtuññaitmisi killukun isumatiqaqhusikii. Suli akuqtuğumakkaqsi iniqsrulikun atuğniañhiñiaqlugu inmiguuğniałipsitñun. ⁴ Ukpqsriirit! Sayuñaruqtitun, ilipsi iñuuniañitchusi tuvrağlugu iñuuniaqurrutaa Agaayyutim! Naagauvva kimigiplugu iñuich ilitqusiğñiñhat taavrumuuna Agaayyun uumigigiksi. Kañiqsimaqpiisun taamna? Kisupayaq taatnamik kimmutiqaqami ilitqusiğñiğmik

Agaayyutmun akilliliutiraqtuq. ⁵ Isumavisi tanjigillugich aglausimaruat injilgaanomma itna, “Ipqitchuaq Irrusriq Agaayyutim iliniga uvaptiknun, taavruma siqñagiqluta pigitqupluta Agaayyutmun kisanun”? ⁶ Aglaan Agaayyutim ihuaqquataa kamanatluktuq taavrumakna siqñaktamiñ sayyiraqtuq uvaptiknik akimmataupluni kamagiagutiligimiñ. Taatnamik Agaayyutim uqagikkañani aglausimaruq, “Agaayyutim akilliliqsimagai tamatkua kamagiagutiruat injimiknik, aglaan qaitchiraqtuq ihuaqquamik tamatkuniña atchiksuanik sivuğagmiñi.” *Proverbs 3:34*

⁷ Taatnamik iluqnaugusi qaillusi Agaayyutmun. Ayyauğlugu tuంగాq aniqusaagsiulipsitni qimakkumaugli ilipsitniñ. ⁸ Qallilaagusi Agaayyutmun ilaaptuq ilipsitnun qallilaagisipmiuq. Ukpisrirusii, Agaayyutim killuqsautisi piipagich tavra ipqigai isummatisi salummaqmiplugu iñuuniaiqsi. Agaayyun taatnaqpan ilipsi savautitlasitqikkisi iluqnaullapiagusi. Ukpinquaqtunajigitchi. ⁹ Ihulliuğutigilugich iñuuniağikkasi, nunuurağilugich qulvilusiunniñ. Quvianniuiqsi simmiqsillugu alianamun. ¹⁰ Itqagilugu, Agaayyutim nayuutiha nanipayaaq ittuaq. Agaayyutimli kamanaqsiqpağumagaasi atchikkupsi.

Kiliktuun Qanuqinnirağaqitchilikun Aniqatmik

¹¹ İauraamaan, sanurrutiñajigitchi avatmun. Atakkii kiñaliqaa uqautiksrikami akiknaqlugu aniqatni naipiqtuipłuni ilaanik, taamna ilumun uqautiksriraqtuq akiknaqlugu Agaayyutim maligutaksraña. Taatnasiq iñuk tupiksritłaitchuq Agaayyutim maligutaksrañanik atakkii ilisimatlukkasunjaqtuq Agaayyutim taatnaqami. Taimmaasiñ ilipsi, nagguksriłapsigun maligutaksramik atuirauñiqsaqhusi taavrumiña aglaan ataniguqtaqtusi. ¹² Aglaan iñuich tupiksriuksraurut Agaayyutmik. İlaa kisimi maligutaksramik iñiqsiruq, sulı ilaa kisimi atanğuruq sanñjaqahuni anniqsuitłapluni naagaqaa piyaqquitłapluni. Kisuunasugivichmi ataniguqtaqavich ilipnik iñuuniaqatiupnun?

Kiliktuun Uqavigaagnikun

¹³ Atanji nipliqsuasii, “Uvlupak naagaqaa uvlaakun nunaaqqimukkisirugut. Tavrani ittuallakkisirugut ukiumi tauqsigñiaguta maniññanñiagaqsilutaasiñ.” ¹⁴ İlisimanjtkaluagiksiunniñ uvlaakuksraq! İñuuiqsi suuva? İttuq puyulhiñatun. Sagvillakkaluaqami mikiruurami apyuillagaqtuq. ¹⁵ Aglaan itnaqtuksrağaluaqtuasii, “Pisuligikpaun Atanğum iñuugisirugut aasiñ savaqsiluta sunik.” ¹⁶ Aglaan uqaviutiqaqtusi ilipsitnik nalupqisunjitpaitłusikii. Tamanna uqaviutipayaaq pigiitchuq. ¹⁷ İñuum ilisimagaluaglugu atugaksrani nakuuruq aasiñ atunjitñamıun killuqsaqtapiaqtuq.

5

Kiliktuun Umialıñmun

¹ Atanji, inuqsriunjtchuasii! Alianniugitchi immakii ihulliuğutiksrat tikitchağumarut ilipsitñun. ² Umialgutisi suksraunjiqhutinj piungiqsut, qupilğut nigigaich atnugaallausi. ³ Maniutisi kaviqsaat qatiqtaatlu qaiqtut. Taavruma qalhum ilitchuğipkağaa atuiñğiqsi umialgutipsitnik ikayuutigijitlugich inuqsraliıqtuanun. Siqñatuakipsi suungiqsinniaqmigaasi atrıplugu ikniq. Atakkii tutquqsituiñaqtsi

umialgutinin isuanunaglaan iñuuniałipsi. ⁴ Akiłiqsuuranjtmigisi savaktisi. Akiññaaktaaksrañich niğiuğikkañich ilinjitñun qaitłaitmigisi. Tusaasigik uqaallatinich akikñaqhusi! Savaktisi kappianapmata Atanguruamun Sanñipayaaqatuumun tusaarağigai aasiñ ikayuğugich. ⁵ Inuqsriunjitchuasi, nunami quviasuutigilhiñagisi umialgutisi, aliasunisaagusi inuqsriusunaqasi. Iñuuniałipsitñi igliktuarusi quyaliplugu kisian kimmutigikkaqsi. Taatnakipsigun ilapsaağagigisi akikñautiksrat ilipsitñun uvluani atanniuviksram, atriplugich qunnich uqsraqsaqmata tuqgutchiłiksram uvluanun. ⁶ Suksraunğiqsuri iñuaqtuqmisi nalaunjaruamik iñunmik, aasiñ ilaan akitñaaqtunjtmigaasi.

Anuqsrułiglu Agaayulıglu

⁷ İauraamaan, taatnamik anuqsrusilusi Agaayyutim Atanguruam ag-ğiliksrañanunaglaan. Atrikusautim uuma kanjıqsipkağisigaasi: Kiñaliqaa asiagnağukami utaqqirağigaa upingaałapiaq. Taimmaasiñ siqinğum silamlu naupkaqmagich asiagnağaqsiraqtuq. Taatna iñuk asirriruk-sramun utaqqiraqtuq nikasunaiqhuni. ⁸ Taatnatuntuuq ilipsi anuqs-rusilusi. Nikatchautinagu niğiuğaqsi, Atanguruam agğiliksraña qalliu-raaqmipkağlugu. ⁹ İauraamaan! Uqapilıutinası avatmun, Agaayyutimli atanniqsunjitchumagaasi. Atanji, Agaayyun atanniqsuqti tikiyasiuraqtuq. ¹⁰ İauraamaan, ilisağitchi sivuniksriqiriniñ qanuq iglutuilhatnik sakiq-namik iglutuilasılısu anuqsrusilusılı. İlinjittuuq tiliraarut uqaqtiksrauplu-tinj Agaayyutmun. ¹¹ Uqatigirağigivut iñuich quvianaqğugich iglutuiruat anuqsrusiplutin. Itqağilugu Job, iñuuniaqami tuniqsimaruuq Agaayyut-mun anuqsrusipluni. Taatnatuntuuq sivullipta qinñinaqtitkaat uvaptik-nun iñuuniałhatigun tuqułhatigunlu Agaayyutim ilunñuktaqaqtılaaña naglik-srisilaanalu ilinjitñun. Taamna ilisimagikput.

¹² Uvvasuliuna ilauramaan, akiqsruğupsi sumik kiikaa uqağikkapsiksun atuqsıun. Ataramik uqağusi ilumutuuruamik. Supayaamik uqağupsi saglusunaqasi. Taatnanjtkupsi Agaayyutim atannigisipiagaasi.

¹³ Kisupayaaq akunnapsitñi ihuıllıuğumi ki agaayuli. Kisupayaaq quviasukkumi atuğli quyyatinik. ¹⁴ Kisupayaaq akunnapsitñi atniğñağumi tuqhuılı qaukñitñik ukpiqtuanjuruat. İlinjisaasiñ injısruutilitruñ uqsruğlugulu atqagun Atanguruam. ¹⁵ Atniğñaqtuq una ihuaqsikkağisirusu injısrupata ukpiqsriłikun. Atangum ihuaqsipkağisigaa. Aasiisuli taamna atniğñaqtuq killuqsagnaıqpan Agaayyutim natqıgutıgisipmigaa. ¹⁶ Taatnamik, quliagağisigik killuqsautisi injısruutilusılı avatmun; taavruma mamittkisigaasi. İñuk atuiruq quyalisauruamik Agaayyutmun injısruqami injısrulha savaaqatlapiagtıq. ¹⁷ Itqağilugu Elijah! İlaaptuuq inğaluaq uvaptiktun aasiñ inuqsraqami injısruqtksrauruqtuq kisupayaatun. Injısruqman Agaayyutmun sialuqunıtlugu, sialunıchıuq nunami ukiuni piņasuni avvağmik ilaplugich. ¹⁸ Aasiñ aquagun injısruqman Agaayyutmun sialuquplugı sialulğitçıuq, nuna nauritqiaqsılğitçıuq. Taatnatuntuuq Agaayyutim ikayuğukkaatıgıt.

¹⁹ İauraamaan, ilari tupiksriñaiqpan ilumutuuhıgmik aasiñ ukpiqsriuram ikayuqpauñ tupiksritqılaspkağlugı Agaayyutmik, ²⁰ ilıchıuğiyumausi uumuuna, taavruma ukpiqsriuram ikayuğumiñ piqataunaiqsuaq Agaayyutmi utiqtitkisigaa tupiksriñaiğaluahaniñ Agaayyutmik. Taat-natun ikayuğaa iñuuyumalitqıksitlugu iñuuhıgmik agaayyutınjaqtauruamik. Aasiñ Agaayyun natqıgutrigisıruq inğualłapiaqtuanik killuqsautinik.

Peter-m Sivulliich Tuyuutai

¹ Uvaŋa Peter. Uqqiraqtigigaan̄a Jesus Christ-ŋum. Aglaktun̄a ukunin̄a tuyuutinik piksraqtaan̄iŋun Agaayyutim un̄utauplutin̄ siamituanun iluqaani Pontus-mi, Galatia-mi, Cappadocia-mi, Asia-mi, Bithynia-mi, ² piksraqtaan̄iŋun maligutlugu sivunniutni ilisimaplugich Agaayyutim Aapauruam, ipqiqsakkaniŋun Ipqitchuam Irrutchim tupik-sritcuplugich Jesus Christ-mik siqillaqtitcuplugillu aun̄agun. Ihaaquataa qiŋuiŋŋan̄alu nausaiŋaglik ilipsitŋi.

Iŋuuruuq Niŋiugaq

³ Quyyan illi Agaayyutmun Aapan̄anun Atannapta Jesus Christ. Iŋun̄juktaqpakigmigun anitqiksitkaatigut iŋuuruamun niŋiugamun anitqil̄hagun Jesus Christ tuquigmiŋ ⁴ suli paitchaktaaksrautmun piungiqsangitchuamun pigiirrutaitchuamunlu unniŋ piugangitchuamun. Ilaan qaunagigaa piksraqsi qil̄an̄mi. ⁵ Ilipsi qaunagikkaurusri san̄jiagun Agaayyutim pisigiplugu ukpiqsriŋiqsi anniqsugiamun sagviŋŋiaqtuamun aqulligmi pivin̄mi. ⁶ Taamna pisigilugu quviasrugitchi, pakma sivikitchuami nagliksaaptaullakkaluaqtusri atlakaagiisigun uuktuagutitigun. ⁷ Tamatkunuuna uuktuagutitigun ukpiqsriŋiqsi uuktuakkauruq iglutuitlapman̄aan. Manik kaviqsaaq piungigaaqtuag uuktuaguugaat iknikun, taatnatuntuuq ukpiqsriŋiqsi akisuruan̄utluktuaq kaviqsaamiŋ manin̄miŋuuktuakkauruksrauruq. Ukpiqsriŋiqsi ilumutuukpan akuqtuigisirusri nangautmik kamanautmik kamagikkauligmiglu sagvigataqpan Jesus Christ. ⁸ Qiŋiqsimaitchaluŋan̄aan piqpagigiksi. Pakmaunniŋ qiŋiŋitchaluaqlugu ukpiŋigiksi quviasrullapiaqhusri quviaaqpauramik uqaŋilgunaitchuamik. ⁹ Takku ilisimarusri aatchuusriaŋiniaqtilaan̄apsitŋik annautiksran̄anik iŋuutchipi, tan̄jutauluni ukpiŋikkapsitŋun. ¹⁰ Sivuniksriqirit uqaqtuat Agaayyutim ihaaqutrisaanik aatchuusriaŋikkapsitŋik pakaqallapiaqmiut ilitchuginiaqlugu. ¹¹ Tarra Irrusrian Christ-ŋum taimani uqaqtimat̄in̄ nagliksaaliksr̄an̄anik Christ-ŋum suli kamanautmik tikitchuksramik aquagun nagliksaalhan, ilin̄ich ilitchugisullapiaqtut qakugun naagaqaa qanuq atuumaniaqtilaan̄anik. ¹² Agaayyutim ilitchugipkaŋniŋai savautriŋisilaan̄at in̄miknik aglaan ilipsitŋik. Tamanna tusraayugaagiksuaq pakma uqaautauruq ilipsitŋun taipchunuuna quliaqtuagikkaŋatigun tumigiplugu Ipqitchuaq Irrusriq tuyuuruuq qil̄an̄miŋ; israŋulgitunniŋ inuŋrugipmigaat kan̄iqsisuklugu tamanna.

Iŋuuniaŋiksr̄aq Ipqiŋluni

¹³ Taatnamik paqnammaagiksilugich isrummatisri, qauŋrimmaagikkitchi niŋiugusri ihaaqutrisaanik qaisaugisiruamik ilipsitŋun sagvigataqpan Jesus Christ. ¹⁴ Atriŋlugu tupiktauruuq ililgaq, atrin̄uniasruŋaqasri pigiitчуanun kimmutiqaŋuulapsitŋun iŋuuniaqapsi nalun̄n̄apsi tusraayugaagiksuaq. ¹⁵ Aglaan iŋuuniaŋitchi ipqiŋlusri iŋuuniaŋapsitŋi atrin̄lugu ilaa tuŋluqtigikkaqsi ipqitchuaq killuqsautaitlun̄iŋu. ¹⁶ Atakkii Agaayyutim uqaŋhani aglausimaruq itna, "Ipqitchuksraurusri, takku uvaŋa ipqitchuan̄uruŋa." ¹⁷ Aasrii agaayukapsi Agaayyutmun taisuugiksi Aapamik atanniisuruamik iŋun̄anik atlakaagiisitasun̄aqnagich savaan̄jisigun. Iŋuuniaŋitchi

talusriihikun ilaanik irvigiuraallaħani marruma nunam.
 18 Iisimagiksi tasukkauiqsi tanjigilaaniñ iñuuniaħatñiñ sivulliapsi.
 Tasukkaungitchusri piungig̃aqtuatigun sutigun, ami manikun qatigtaakun
 unniñ kaviqsasukun, 19 aglaan akisuruakun aunagun Christ-nun
 [tuni]laqtauruam] ipnaiyaatun patchisaitchuatun taqraqtaitchuatunlu.
 20 Ilaa piksraqtaanjuruuaq iñigaluaqnagu nuna, aglaan sagvikkauruq
 makunani aqullig̃ni piviñni pisigiplusri. 21 Christ-kun ukpigigiksi
 Agaayyun anipkairuaq ilaanik tuquhig̃miñ qaitchiplugu kamanautmik,
 ukpiqsritquplusri niğiugaqaqplusri lu Agaayyutmik.

22 Pakmaasriiñ ipqiqsitnapsiun iñuusriqsi tupiksriihikun ilumutuuruamik
 tumigiplugu Ipqitchuaq Irrusriq piqpaksritlasirusri aniqatiupsitñik.
 Taatnamik piqpakkutisritchi piliqillapiag̃usri [ipqitchuamiñ]
 uummatmiñ. 23 Qitunğ̃giliutigaasri Agaayyutim tuqutlaitchuam
 anitqiksimakapsi nautchiaksrakuungitchuaq piungig̃aqtuakun aglaan
 piungig̃angitchuakun, ami uqalħagun Agaayyutim iñuuruakunlu
 isukhitlaitchuakunlu. 24 Takku Agaayyutim uqalħa aglausimaruaq, itna,

“Iñupayaaq atriqaqtuq ivigauramik,
 sulilugani kamanautaa iñuum atriqaqtuq naurianatun ivgum.
 Ivik pannaqlugaqtuq, aasrii nauriaq katakhuni piig̃aqtuq.

25 Aglaan uqalħa Atanguruam itkisiruaq qanavak taimuñ.” *Isaiah*
 40:6-8

Taamna uqaliq tusraayugaagiksuaq quliaqtuag̃ikkauruaq ilipsitñun.

2

1 Taatnaqlugu piiqsitaksrağigiksi iluqaan pigiiliq, kinnitñihiglu,
 ukpinjuaqtaunuhiglu, siqñahiglu, pigiitchuakun uqautiksisuuhiglu.
 2 Atrilugu aniqammiuraq miluguktuatun kimmutiqağitchi Agaayyutim
 ipqitluni uqalħanik, ilipsili taavrumuuna nauyumuusri. 3 Takku
 uuktuag̃iksi Atanguruam nakuulħa.

Iñuuruuaq Uyağak Piksraqtaanjuruatlu

4 Utlautisitchi ilaanun, iñuuruamun uyağanmun ayakkanatnun iñuich,
 aglaan piksraqtaag̃ikkanunun Agaayyutim akisuruag̃iplugu. 5 Suli
 atrinurusri iñuuruatun uyağaktitun. Atangum atugumagaasri nappag̃umiun
 qinignaitchuuaq irrutchikun agaayyuvikpanni. Aasrii Agaayyutim
 ipqitchuatun agaayuliqsaisun tuni]laqtutlaniaqtusri tuni]lautinik
 irrutchikun. Taapkualiasrii akuqtuyunaqsiuyumuut Agaayyutmi
 tumigilugu Jesus Christ. 6 Taatnatun aglausimaruaq Agaayyutim
 uqalħani, itnaqhuni,

“Piksraqtaaqatunja akisuruamik uyağanmik
 qaukhiutquplugu tunjavik Zion-mi,
 aasrii iñuum tunjavigyumiun ilaa
 qapiqpanayumifaitchuq.”

Isaiah 28:16

7 Ilipsitñunaasrii ukpiqsriruanun ilaa akisuruanjuruq, aglaan
 tamatkununa ukpiqsriñgitchuanun

“Taamna uyağak tuppirt ayakkanat,
 taamna uyağak piitchiullapiagaqtuq tuppirauni.”

Psalms 118:22

8 Suli

“Taavruma uyağaum putukkisinniağai iñuich.

Taamna uyağak paallaktitchirağaqtuq ilinjitñik.”

Isaiah 8:14

Takku in̄miknik putukkisaqtut tupiksriñgitlutin uqaliǵmik. Taatnatun Agaayyutim sivunniugutigigai. ⁹ Aglaan ilipsi in̄uksraqtaanurusri, agaayulitsigiplusri umialgum, sulı ipqitchuanuplusri takku Agaayyutim in̄ugiplusri. Piksraqtaanurusri quliaqtuaǵitquplugich quviqnaqtuat savaanji Agaayyutim tuq̄luqtigikkapsi taaqtuamiñ quviqnaqtuamun qaumamiñun. ¹⁰ İlaatniimma qaaniqsuami in̄uningipiagaluakkañasri, aglaan pakma in̄ugiliutigaasri Agaayyutim, sulı akuqtuimaitlusriunniñ nagliktuutaanik, pakmaaglaan akuqtuǵiksi nagliktaña.

Agaayyutim Savaktai

¹¹ Piqpagiplusri ilauraamaan, avakñaqtauñhiñaqtusri iglaanuplusri lu mattumani nunami. Taatnamik siimasaǵipsi piisimaaquplusri timim pisugruaǵutaaniñ añuyaktuamiñ akililiqsuq̄lugich in̄uutchisi. ¹² Nalaunñaruakun in̄uuniaǵitchi akunǵatni ukpiqsriñgitchuat. İlaatni uqamaq̄luutigumisi pigiitchuakun savaktiǵuñilusri, qiniǵumagaich nakuuruat savaasi aasriñ kamaksruǵlugu Agaayyun uvlumi ilaan tikiumakpatigut.

¹³ Pisigilugu Ataniq kamakkutiqaǵusri in̄upayaanik sanñiqutiqaqtuanik, Rome-maǵmiut umialigigaluaqpatruñ ¹⁴ naagalu kavanaugaluapata tillisiaqaqtuat ilaaniñ anasriññuqsuq̄lugich savaaqaqtuat pigitchuakun sulı nangaquplugich tamatkua savaaqaqtuat nalaunñaruakun. ¹⁵ Atakkii pisuhigigaa Agaayyutim savaallautapsigun nutqautitquplugu piin̄iliqilhat naluruat in̄uich. ¹⁶ In̄uuniaǵitchi patchisaitchuatitun in̄uktitun, aglaan atuqnagu patchisaiñiqsi mattutiginiaǵlugu pigiitchuamun, aglaan in̄uuniaǵitchi savaktiñisun Agaayyutim. ¹⁷ Kamagilugich in̄upayaat, piqpagilugich ukpiqtuanuruaqatisri, taluǵilugu Agaayyun, kamakkutiqaǵlugu umialik.

Urrakutaulha Christ-ñum Nagliksaathan

¹⁸ Savaktauruasrii, tupiksrisitchi atannapsitñik taluǵipiaḡlugich, kisiitñun tamatkunuja iluatmun añalatipsitñun pisuñaqasri, aglaantuuq tamatkunuja atanguturuanun. ¹⁹ In̄uk akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi qauǵrimmaǵiutillaugañmigun iglutuigumi nan̄innamik nalaunñaitchualiqingitchaluaqhuniunniñ. ²⁰ Pisigilugu savaaǵiirrutin ipiqaqtuqsuguvich kamakkutmik piksraitcutin Agaayyutmiñ iglutuǵaluaǵupkuunniñ nan̄innaq. Aglaan iglutuǵupku nan̄innaq anuqsruñikun nalaunñarualiqiñjaqpich, taamna akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi. ²¹ Taavrumuja ilipsi tuq̄lukkaurusri. Christ-tuuq nagliksaaqtuq piqutigiplusri. Unitchiruq tuvraaksrapsitñik maliglugich tuvliǵañniñi.

²² “İlaa killuqsatlaitchuq.

Kinnitñiñniutmik uqatlaitchuq.”

Isaiah 53:9

²³ Uqamaq̄luutikkaukama uqamaq̄luutmik kiumakñiñgitchuq. Nagliksaaqami aniqsraaqtuiñgitchuq. Aglaan tunñaviqaqtuq ilaanik atanniisuuramik nalaunñaruakun.

²⁴ İlaan akiyaǵigai killuutivut timimigun tuq̄upluni sannigutami tuq̄utqupluta sanñianun killuqsautim aasrii in̄uutqupluta nalaunñaruakun. İlaan ipiqaqtuñniñigun mamititaurusri.

²⁵ İlipsi atriqaqtusri ipnaisun killukuaḡaktuatun, aglaan pakma utiqsi-marusri munaqsrimun sulı qaunaksraanun in̄uutchipsi.

3

Ilaaqatigiich

¹ Taatnatullapiaq nuliaḡurusarii kamakrsisitchi uipsitñik. Ilan̄ichaasiñ ukpiqsriñḡitpata uqaliḡmik mumiksitauviaqtut nuliamañ iñuuniallautahatigun ² ilin̄ja qin̄iḡumitruḡ ipqin̄ñiaiqsi taluqsriḡiqsilu iñuuniallapsitñi. ³ Qin̄iyunaqusriqsuqasri qaah̄hiñakun, nutchiqin̄h̄apsigun naagaqaa kaviqsaanik manin̄ñik uyamitqualiqsulikun suli atnuḡaaḡiksuanik atukkapsigun. ⁴ Aglaan piññaqnaliqsi ititchiuḡ iriqsimaagtuakun qamuuna uummatipsigun, piunḡiḡanḡitchuakun piññaqnaqutaanik irrutchim piisaanḡitchuan̄upluni qin̄iññiñaaqahuniḡ. Taamna kamanallapiaqhuni akisuruḡ qin̄iñh̄ani Agaayyutim. ⁵ Taatnatuntuuq taipchua ipqitchuat aḡnat ukpiqsriuat Agaayyutmik iñuuniusriqaqtut piññaqnaqutiqaqhutin̄ qamuuna kamigiplugich uisin̄, ⁶ Sarah-tun tupiksriuatun Abraham-mik taipḡugu aḡaayyuaḡmiñik. Iipsi ilaan panigigaasri nakuuruanik savaaqaḡupsi iqsitchanḡitchupsilū tupaḡanaqtuatigun.

⁷ Taatnatuntuuq uin̄urusii iñuuniaqatigisigin̄ nulasri kan̄iqsimaugaḡlusri aḡnat sayaktuitluktuan̄utilaan̄atnik an̄utiniñ suli paitchaktaaqatigiplugich iḡaaqutaanik iñuuh̄um. Taatnaḡupsi piññiñlutaatkisuruḡ in̄iqsruḡiqsi.

Nagliksaaḡi Piqutigiplugu Nalaun̄aruatiḡ

⁸ Pakmapak uqallautilapsi uumiḡa, iluqasri atunim isrumaaḡaḡitchi, kan̄iqsiquitiniuraḡusri avatmun, piqpakkutilusri aniqatigiisun, ilun̄nukkutilusri, iḡaaqqutilusriḡ atch̄iḡikun. ⁹ Akisaqtuqnaḡich pigiitchuakun atniiyummatmiglu naagaqaa uqamaqḡuutmiglu uqamaqḡuutrigikkasri, aglaali in̄iḡusri tamatkua ikayuusriaqaqulugich ilisimalugu tuḡlukkauḡiqsi in̄iqsruutraksraḡiplugich, aasriñ taatnaḡupsi ikayuusriaqaḡisipmuisri, ¹⁰ aglausimaruatun Agaayyutim makpigiḡaaniñi, “Iñuk piqpaksriuraq iñuuh̄iḡmik

suli uvlill̄autaḡuktuaq quviasruxhuni
qaunaḡiliun̄ qan̄iḡikkani uqah̄iksraḡaniñ pigiitchuamik
suli qaḡḡuun̄ni uqah̄iksraḡakniñ sagluuqtuanik.

¹¹ Savanḡiḡi pigiitchuanik aglaan savagli nakuuruanik.

Pakaaḡiliun̄ qin̄iññiñaaq pigiliutiniapiaḡlugu.

¹² Atakkii irrak Atanḡuruam qaunaksriuruk iñun̄nik nalaun̄aruaniḡ,
suli siuttak naalaḡniruk in̄iqsruḡhatnun,
aglaan kigiñan̄an Atanḡuruam akill̄iḡiqsimagai tamatkua
savaaqaḡtuat pigiitchuamik.”

Psalms 34:12-16

¹³ Aasriñ kia atniaḡisiñiqpasri nakuuruanik savaaqaḡupsi. ¹⁴ Aglaan nagliksaaḡupsi pisigilugu nalaun̄aruuaq quvianamiugisirusri. Iqsiginagu iñuich tatamnaqsiraḡah̄at, unniñ iñuill̄iḡutiginagich tamatkua. ¹⁵ Kamagisriun̄ Atanḡuruuaq Christ uummatipsitñi, Atan̄iḡikkaqsi. Itqanairrutilugu ataramik kiggutiqaḡiksraḡsi iñuum apiqsruqpasri niḡiḡagakun pigikkapsigun. ¹⁶ Aglaan kiuyumagiksi piisaanḡiḡikun taluqsriḡikunlu, ataramik patchisaisillugich qaḡḡrimmaaḡiutillautasri. Taimmali kisut uqamaqḡuutigikpasri savaaqaḡniḡusri pigiitchuamik, ilin̄ich kan̄nutchañhiñaḡumuut ilitchuḡilutin̄ iñuuniallautapitñik Christ-kun. ¹⁷ Tarra iḡuatluktuaq, Agaayyutim pisuh̄iḡikpaun̄, nagliksaaḡutigigupsiuḡ savaaqallautah̄iqsi uumakḡa savaaqah̄iḡmiñ pigiitchuamik. ¹⁸ Christ-tuuq nagliksaaḡmiuq. Ilaa tuqun̄aruq pisigiplugich killuqsautit

atausriġmiaqługu, nalaunnaruq iñuk pisigiplugich nalaunnaitchuat tikiutisrukhuta Agaayyutmun. Timaa ilaan tuqquataugaluaqtuq aglaan irrusia iñuuruqsuli. ¹⁹ Aasriiñ irrusriupluni ilaan utlanigaa irrutichich tigutaqsiuvinmiittuat quliaqtuaġiaqhuni tusraayugaaġiksuumik. ²⁰ Taipchua irrusrich tupiksriñġitchut Agaayyutmik inġilgaanimma uvlunjiñi Noah-m, Agaayyutim anuqsrutikkaġmigun utaqqikamigich isrummitqiquplugich Noah umiaqpalipkaqługu. Ikituurat iñuich, tallimat piñasruuplutin, annautikkaurut umiaqpanmi uliqpakman. ²¹ Taamna atrinuruq paptaaġutmun pakma anniqsuutigikkapsitñun. Paptaaġutigun iñuk salummakkaunġitchuq pujanjanik timim, aglaan iñuk inġisruqtuq Agaayyutmun salummaquplugu qauġrimmaaġiutillautani killuqsautipayaaniñ, pisigiplugu anġitqilħa Jesus Christ-ġum, ²² qilħmuktuaq aquppipluni taliqpian tunjaani Agaayyutim. Israġulgillu sanġiqutiqaquatlu sanġiqaquatlu atanigaaat ilaa.

4

Atlanġuqtuaq Iñuuniatiq

¹ Tarra Christ nagliksaaqtuksraupman timimigun pisigiplugu nalaunnaruq, isrumaqaqtuksraupmiusri Christ isrumapmatun itqanaiñlusu nagliksaaġutigiraksraukpan nalaunnaruq. Atakkii kiñapayaaq nagliksaaġumi timimigun nutqautipmigaa killuliqiliq. ² Taamna iñuk iñuunianġiqsuq pisuliġruakun tuquniaġiġmiñunaglaan, aglaan pisulħagun Agaayyutim. ³ Taimma qaanianiktuami iñuuniapaaniktusri pisuulħatitun ukpiqsriñġitchuat iñuuniaqapsi suvaalħalikun, pisugruaġutilikun, imilivaaħalikun, aliasrunġiñialikun, piqłuktalikun taanġaqhuni, qaayugnaqtuakunlu aanguaqtulikun. ⁴ Pakma ukpiqsriñġitchuat atlagiġaasri ilaliqsuutingiqapsi inġitñun qilħuqtaiħatni, aasriiñ uqamaqłuutigiġaqsipłusri. ⁵ Aglaan inġich kiggutiksraqaqtuksraugisirut savaaġmiktigun ilaanun atanniiħiñaaġuqtuamun iñuuruaniġlu tuqunaruaniġlu. ⁶ Tarra taamna piqutigiġlugu Christ quliaqtuaġniqsuq tusraayugaallautamik taipchunuja tuquaniktuanun taimani inġiñli annautrautquplugittuuq. Atannikkauyumiñaaqsipługich inġupayaatuntuuq nunami, aglaan Agaayyutim iñuuyumiñaquniġai irrutchiġmiktigun Agaayyutitun iñuuruatun.

Añalatchiñlautaqtuat Agaayyutim Aatchuutaiñik

⁷ Aglaan supayaurat isruksrañat qalluurallapiaqtuq. Taatnaġusri qauġrimmaaġigitchi qaunatqiaġiġusriñu aasriiñ inġisrutlasriñlusu. ⁸ Pitłuktaksraq una supayaamiñ, piñiqillapiaġusri piqpakutisritchi avatmun, atakkii piqpakriñħum maturagigai inġiġallapiaqtuat killuqsautit. ⁹ Tukkiqsuutisritchi avatmun uqapiñuutailaakun. ¹⁰ Innullaanupłusri akuqtuaqaqtusri aatchuutmik Agaayyutmiñ. Taatnaġusri savautisritchi avatmun savaktillautaulusri atullautaglugich atlakaaġiich aatchuutai Agaayyutim, itna, ¹¹ kiñapayaaq uqaqpan, Agaayyun uqaġli taavruma uqaġikkañagun, suli kiñapayaaq savautriġumi, ki savagli sayaksrirtaagun Agaayyutim, Agaayyunli kamagikkauyumuq supayaurakun tumigilugu Jesus Christ, pigikkañja kamañun añalatchisiñu taimunja isruitchuamun. Taatnatuq.

Nagliksaaġi Ukpiqtuanupluni

12 Piqpagikkamaan, tupaņasari ukpiqsriḥiqsi uuktuaqsiukpan sakiqnaqtuatigun ikniqtun ittuatigun; atlayuaḡinagu niḡiunaiḡaakun taamna atuumakpan ilipsitḡun. 13 Aglaan quviatchauḡigitchi piqasiutinilusri Christ-mun nagliksaaḡhagun quviatchallapiaḡumuusri quyalusri kamanautaa sagviqpan. 14 Pisaanḡatchiugupsi pisigilugu atqa Christ-ḡum quvianamiurusri, atakkii Agaayyutim Irrusrian, Irrusria kamanautaan, nayuḡaatin. 15 Sumiunniḡñ nalliqsi nagliksaaḡani iḡuaqtuqtauluni, unniḡñ tiglinḡiaqtauluni, unniḡñ savvaḡluktauluni, unniḡñ naipiqtuqtauluni iḡuich sutilaanḡatnik. 16 Aglaan kisupayaaq nagliksaaqtikkaugumi pisigilugu ukpiqsriḡha Christ-mik kannusruutiginiḡliḡ, aglaan kamaksruḡliḡun Agaayyutim ilisimananiḡmigun Christ-mun iḡugitilaḡmiḡnik. 17 Pakma atanniḡḡhum aullaḡniiviksraḡa tikichuq, aasrii Agaayyutim iḡuḡi atanniqsukkauqqaqtuksraurut. Tarra atanniqsuqqaḡniqpatigut, qanutchimik isruksraḡaḡisivat tamatkua tupiksriḡitchuat tusraayugaallautamik Agaayyutikun?

18 “Nalaunḡaruat iḡuich annaḡiksraḡat qaḡananḡiḡniḡqpan, sugisiḡiqpatmi iḡuich agaayyutaitchuatu killuliqiritlu?” *Proverbs 11:31*

19 Tarraasrii tamatkua nagliksaaqtikkaauruat pisuḡhagun Agaayyutim nakuurualiqilich. Qaisimaapiaqtaksraḡaḡaich iḡuutichisḡ iḡiqsirimiknun ilaanun tuniqsimaruamun ataramik.

5

Munaqsraḡi Agaayyutim

1 Pakma silḡiqsuḡniḡitka qaukḡiuruat akunnapsitḡi, uvaḡaptuuq qaukḡiupluḡa. Qiḡniqsimagiḡa nagliksaaḡqman Christ aasrii quliaqtuaḡipluḡa, piqatauyumaḡḡuḡaptuuq kamanautaanun sagviqsḡumaruamun. 2 Qaunagilugich iḡugikkaḡi Agaayyutim, munaqsraḡikkasri akunnapsitḡiittuat, [Agaayyutim atuqukkaḡa ilipsitḡun]. Nunurausruḡaḡasri aglaan piyummatigipiḡluḡa, piḡḡaḡniasruḡaḡasri aglaan savautiyumaapiḡluḡa. 3 Atanḡuniaḡvigisruḡaḡnagich Agaayyutim iḡugikkaḡi qaunagiraksriusiasri, aglaan tuvraaksrallautausitichi munaqsranun. 4 Aasrii qaukḡiat munaqsrit sagviqpan, akuqtuigisirusri niaḡuḡutaanik kamanautim akiḡḡaktaatun piunḡiḡaḡumiḡaitchuamik. 5 Taatnatuntuuq, nukatpianḡurusrii kamakkutiugaḡitchi qaukḡiuruanik. Iluḡasri kamaḡaḡasrugisruḡaḡasri savauttutilusri atchiksuaḡikun, atakkii “Agaayyutim ayaksimaḡai kamaḡaḡasrugiruat aglaan ikayuqsimaḡai atchiksuaḡtuat.”

Proverbs 3:34

6 Taatnamik atchiksimaḡaitchi ilipsitḡi ataatni sayakturuat argaiḡ Agaayyutim, ilaanli kamaḡaḡsipkaḡumagaasri piviksraḡ nalautitpan. 7 Igillugu iluḡaan isrumaaluutigikkaḡsi ilaanun aasrii tutqiksilusri, takku ilaan qaunagigisigaasri. 8 Qauḡrimmaḡigitchi qaunatqiaḡigusri. Uumiksriksi Tuunḡaḡ ataramik ukpiḡutaiqsitchiḡiaqtuq ilipsitḡik, qalinḡuularuatun lion-tun kukiḡluktuatun sumunliḡaa niqiksraḡsiuḡhuni. 9 Taatnamik akilḡiliqsuḡsiḡuḡ payanaiḡvigilugu ukpiqsriḡiqsi, ilisimalugu aniqatiusri nanipayaaq nagliksaaḡhattuuq ilipsisun. 10 Aasriḡñ nagliksaaḡtuallaanikkupsi sivikichuami, Agaayyutim iluaqutipayaaqatuum tuḡluqtigikkapsi Christ Jesus-kun isruitchuamun kamaḡaḡutigikkaḡmiḡun, naamasriḡkaḡniḡaḡasri, nalupqinaḡusri ukpiqsriḡipsitḡi, sayaktusriḡusri

suli payaŋaigusri. ¹¹ Ilaanun illi kamanaun saŋŋiŋu qaŋavak taimuŋa. Taatna.

Iłammiuġutit

¹² Aglaktuŋa naigliplugu Silvanus-kun isrummatigikkapkun tuniqsimapluni aniqataulha. Pitchuksaagukkipi aglagikkapkun uqautilusri Agaayyutim ihuaqutigillapiałhamik. Iłisimalugu taamna ihuaqqun tuniqsimavigisiuŋ. ¹³ Ukpiqtuaŋuruattuuq Babylon-mi ittuat piksraqtaanuruat ilipsisun, tuyuqmigaasri nayaanŋamik, suli Mark-ŋum iġŋiġipmatun itaġma. ¹⁴ Paġlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutilikun. Qiŋuiŋŋaq illi iluqapsitŋi ittuani Christ Jesus-mi. [Taatnatuq.]

Peter-m Tugliat Tuyuutaiñ

¹ Uvaña Simon Peter. Savaktigigaaña uqqiraqtigiplunaju Jesus Christ-ñum. Tuyuqtuña ukuniña iñuñnun akuqtuiruanun akisuruamik ukpiqs-rilǵimik uvaptiktun nalaunñaruahagun Agaayyutipta suli anniqsuqtipta Jesus Christ-ñum. ² Ilitchuǵisaiñaqsiunñtuq Agaayyun suli Jesus Ataniqput. Uvvatuq iluaqquitiqaǵitchi atqunaq qinñiññamiglu.

Agaayyutim Tuǵluutaalu Piksraqtaañalu

³ Agaayyutim pakmakñaqtauruakun sanñiagun qaitchiñǵaatigut supayaanik iñuutlasripluta agaayyutiqammaǵilǵikun tumigiplugu ilitchuqsriǵiptigun ilaanik tuǵluqtigikkaptiknik ilanñiutitqupluta kamanautmiñun nakuuniqsrauǵimñunlu. ⁴ Tumigiplugik tamatkuak qaitchigaatigut kamanallapiaqtuanik akisuruanik akiqsruutinik. Ukpigigupsigik akiqsruutit annatlasrigisirusri qaayugñaqtuamiñ ittuamiñ nunami iñuich kanǵruaqtanñisigun, aasrii piqatautlasrilusri Agaayyutim irrusriani ilaatun ililusri. ⁵ Tamanna pisigilugu pisuqtilaapsitñi illatigisriun ukpiqsriǵapsitñun nakuuǵiq, suli nakuuǵiq tapiglugu ilitchuǵimmaǵilǵimik, ⁶ suli ilitchuǵimmaǵilǵiq tapiglugu inñmun anjalalǵuǵimik, inñmun anjalalǵuǵiq tapiglugu anuqsruǵimik, anuqsruǵiq tapiglugu agaayyutiqammaǵilǵimik, ⁷ suli agaayyutiqammaǵilǵiq tapiglugu piqpaksriǵimik aniqatinik, suli piqpaksriǵiq aniqatinik tapiglugu piqpaktamik iñupayaanun. ⁸ Tamarra taatnatchich irrusriksrat pigiraksrasi. Pigigupsigij nausaiñaqtusri taapkunuuna, imailaatun inǵitchusri asriringitchuatunlu, aasriiñ ilitchuqsrisaiñǵiañaqtusri Atannaptiknik Jesus Christ-mik. ⁹ Aglaan kiñapayaaq iñuk piqanǵiññigumi tamatkuniña irrusriksranik irigiitchuq qinñitlaitluni. Puuyuqmigaa salummakkautilaani killuqsautigruaǵimñiñ. ¹⁰ Taatniitman, aniqatiumaan, sakuugitchi pisuqtilaagusri tuǵlukkauǵiqsi piksraqtaañuǵisilu nalupqinaiqsillugu, atakkii taatna piyupsi paasraaǵagumiñaitchusri. ¹¹ Suli akuqtuigisirusri kamañaqtuamik paǵlatmik isiǵupsi isruitchuamun anjaayuuqataanun atannapta anniqsuqtiptalu Jesus Christ.

¹² Taatnaqñuñ itqautisraǵataǵipsi tamatkuniña, ilisimagaluǵisiunñiñ payañǵivigiplugulu Agaayyutim ilumutuuruña pakma pigikkaqsi. ¹³ Nalaunñaruǵigiga iñuuniqtutulaamni maani nunami itqaqtitagukhusri sunik tamatkuniña. ¹⁴ Ilisimagiga timikuliksraǵma tikitchaqturaaha. Taatna atannapta Jesus Christ-ñum nalupqinaiqñuñu uqautigaaña. ¹⁵ Aglaan sakuugutiginiǵitka ilipsitñun itqaqitquplugich tamatkua ataramik tuqanikkaluaǵuma.

Christ-ñum Kamanautaa suli Sivuniksriqtauruaq

¹⁶ Quliaqtaugitñitchipi unipchaalianñisigun iñuich ilitchuǵipkaisaqapta agǵiññialhanik Atannapta Jesus Christ kamañaqtuakun sanñiqpauragmigon. Uvagut qinñillapiaqsimagikput kamañaqtuag qaummaǵiññiña. ¹⁷ Nayuutirugut akuqtuipman Agaayyutmiñ Aapauruamiñ kamakutmik kamañautmigu, taavruma nipim nipilutipmagu kamañǵniqsrauram supayaanñiñ nipliǵhuni, “Taraamna piqpagikkaǵa Iǵñiǵa quyalimaatqigillapiakkaǵa.” ¹⁸ Aasrii

taimani tusraagikput taamna nipi nipliqsuaq qilajmiñ piqatigiplugu Jesus iñgimi taivrumani Agaayyutim sagviqmagu kamanautni. ¹⁹ Uvaguttuug nalupqisruutigingipsaaçikput uqautigikkañat Agaayyutim sivuniksriqirinisa inilgaanima. Piilautaqtusri naalaçnitqiaçikkupsigin uqalñich, takku uqalñich kanjipsipkaçaasri aggitqinñiaçitlaañanik Jesus-ñum atriplugu nangum qaumapkailha taaçtuuq ini qaus-raçataçninanunaglaan uvlum suli nuilçataçninanunaglaan uvlugañan uvlaam. ²⁰ Sivulliulugu iłitçugiraksraçsi uvva, sivuniksriqirim inçmiktuiñaq kanjipsipkaçumiñaitçaa sivuniksriqutauruag Agaayyutim uqalñaniñ. ²¹ Atakkii iñuich sivuniksriqinçitçhat sumiunniñ pisuhçmiktigun, aglaan Agaayyun uqaçniçsut iñunçmigun añalatkaçsipmatin İpçitçham İrrutçhim.

2

İlisautrit Tanjilaakun

¹ Inilgaanima tanjilaakun sivuniksriqirit iñukpalliçniçsut akunçatni iñuich [İsrael-mi]; taatnatun tanjilaakun ilisautrit iñukpalliçniçmiut akunnapsitñi. Tikiutriñiaçtat nalunautçilutin tanjilaanik ilisauttitinik suksraunçitauyumiñiaçtuanik, piilaççilugunniñ Atançuruag tuçuruag annautisuklughich. Aasrii pisigiplugu piilaççalhat Atançmik taimmaiñaq piyaçqukkauñiaçtat. ² Suli iñugiallapiaçtuat piçasriçsuutigisirut

piçilçlapiaçtuatigun kançunaaçhutin iñuuniałhatigun, aasrii iñunun uqamaççluutigipkaaççilugu ilumutuuruag pisigiplughich ilinçich. ³ Pitlatulçmiktigun maniññançiaççivigisigaasri, ilisautilurı uqautilurılı ilumutuungitçhuanik. Agaayyutim atanniqsuirinçata pasriñçai taimaçaaglaan, aasriiñ siñiktuançitçhuq piyaçqułhiñaaçuçlughich ilinçich.

⁴ Takku israçulughich killuqsaqmata Agaayyutim anasriñçuqsaqmigaç igitlughich nagliksaaçvinçmun qilıçruipçlughıllı taaçniçsrami tik-iññiałhanunaglaan uvluan atanniuviçsram. ⁵ Suli Agaayyutim piyaçquçmigaç iñuich iñuuruat taimani uvlunçini Noah-m, ipipkaççlughich agaayyutaiççhuat nunami uliçpaçmun kamañaçtuamun. Noah çuliaçtuagaçtuq iñunun nalaunçasriurksraunipçlughich sivuçaani Agaayyutim, aasriiç Agaayyutim annautigaç Noah-lu tallimat małçuk iñuillı.

⁶ Suli Agaayyutim patchisiçutinigaç iluçaisa iñuich iñuuruat nunaaççiqpaañni Sodom-mıllı Gomorraç-mıllı, aasriiñ açralipkaçataççlughik iknikun. Taavrumuuna Agaayyun urriçsuutiqaçniçsuq çanuq suksraunçigñiaçitlaañatnik iluqaçitñik agaayyutailaanik.

⁷ Suli Agaayyutim annautipçigaa nalaunçaruag Lot, qiñupkakkauruag atçunaq qaayuçnaçtuakun iñuuniałhatigun killulıçirit iñuich. ⁸ Atakkii taamna nalaunçaruag iñuk iñuuniaçami akunçatni tamatkua killıçiruat iñuich uvlugaçipman, iluillıuqtıtauruq qiñiçlughıllı tusraapçlughıllı piçiitçhuat savaañich. ⁹ Taatnaçhunı Atançum ilisimaçaa çanuq annautriçiksranı agaayyutiqaçtuanik uuktuagaçsriañitñiñ suli çanuq tigummiçiksraçat nalaunçaiçhuat iñuich uvluanunaglaan atanniuviçsram anasriñçuqsagaçviksraçatnun.

¹⁰ Agaayyutim anasriñçuqsagaçsiñçai suvaluk tamatkua iñuich añalataçipkaçtuat timim kimmutiçruañinun qaayuçnaçtuanunlu, suli suksraçançitçhuat Agaayyutim añalatchisaanik. Tamatkua ilisautrit tanjilaakun añaarut arçuanapçlutin. Sivuuçaginçitçhaat uqamaççluutiqaçiksraçtin qiñiçnaitçhuanik sanjıqaçtuanik qilajmi. ¹¹ İsraçulçitunniñ kamañatluçtuat sanjıkun

sayaktuħkunlu tamatkunakŋa uqamaqħuutigitlaitchaich taapkua nayuqtigikkani Atanguruam. ¹² Aglaali tamatkua ilisautrit atriqagtut isrumatlailaaton niġrutitun, aŋalatitautun aullasiġmiknun, aniruautun aŋniagsakrauplutinj tuqqutaksrauplutinjlu. Uqagaurut pigiiliplugich sunik kanjicsimanġisaġmiknik. Aasrii piyaqquġisirut isrumatlailaaton niġrutitun. ¹³ Taamna akiliusriagisigisaat nagliksaaqsiupkaiħiġmiktigun atlanik iħuħnik. Ilinisa kimmutigiragisaat pisuħiġruaqtinj uvlugaluamiunniħi. Kannusraagutaħhiħaqtut ilipsitħun niġiqataukamin ilipsitħi, taqsragtatun suli qilgulikun akunnapsitħi, quviasruutigiplugu ukpiqsaiħiqtinj. ¹⁴ Qiħiqamitruħ aġnaq ikħitchakhutinj sayuŋayumarut nutqaum-misilguitlugu taatnasriq killuqsaun. Ikħisaagħiġaich pitchiġiaqtuat iħuich killuliqihiksraŋatnun. Ilinisa uummatinjich aŋalatiqagħniqsut kaviuqtauhiġmun. Ilinjich taiyuaniqħuutikkaurut, suksraunġisagumaagtut. ¹⁵ Suksraagħiġaich nalaunħaruakuaġiaq aasriħ ulapnaaplutinj. Iħuuniagaqsirut iħuktun atiliktun Balaam iġħiħa Bosor-m, piqaksriruag akiliutaanik killuliqihum. ¹⁶ Aglaan suakatakauruq killuliqihimigun. Uqatlaailaam natmaksivian nipliutiplugu iħuun nipaautun nutqatinnigaa sivuniksriqiri kinniġisagaluqtauaq. ¹⁷ Tamatkua ilisautrit atriqagtut nivviatun imġilaamik suli taktugayauratun aŋalataŋatun anuġiqħuun. Tamatkua iħuich Agaayyutim itqanaiyautiniġai iniksraŋatnik taaqtuam taagħniqsraŋani isruksraitħuami. ¹⁸ Ilinjich uqagaminj nipitusriplutinj uqagagagtut sumun atuġumiħaiħaatigun. Ikħisaagħuugaich pisugruagutaagun timim pivaaħħalikunlu tamatkua salummaqtitlutinj annaqqammisuat tamatkunakŋa killukun iħuuniaqtuaniħi. ¹⁹ Ilinisa akiqsruqtuġuugaich iħuich atanniqsuqtiksraihniplugich ilinjich savaktaagruunħaġminj qaayugħnaqtuamun, atakkii iħuk aŋalattitaqtuq qanusripayaamun akiħiraġaqtimiħun. ²⁰ Iħuich annaaniħniqsut qaayugħnautaitħiħ nunam iħuħiħ ilitchuqsriħiġmiktigun atannaptiknik Anniqsuqtiptikniġlu Jesus Christ-mik. Uvvaami ilinjich ilħakkataagutitqikkuminj tamatkunaha akilipkaġutinjlu, isruksraŋat pighiħlukkisiruq aullaġniħiħaħiġmikniħi. ²¹ Iħitchuġigaluaqqaqħuuga iħuuniahq nalaunħaruahikun, iħuatlukkayaġniqsuq ilinjitħi naluugagumitruħ taamna iħuuniahq uumakŋa tunutħiħiġmikniħi ipqitħuamik tillitmik qaisauruamik ilinjitħun. ²² Uvva atuumapkaġaat taimħa nipliutaumaruaq, “Qipmim uttaqiragigaa inmi miġiakkani,” suli “Kuniaq iġġuanikkaŋat utiġaqtuq maġġaġmun maġġiluktaġiaqhuni.”

3

Akiqsruutaa Atangum Aggighiħaħan

¹ Piqpagikkamaanj, ukua tuyuutit tugliġiġaich tuyuutma ilipsitħun. Taapkuħnuuna tuyuutipkun itiqsaġukkipsi itqagtillugich tamatkua uqautigikkatka iħuuniahplusri ipqitħuakun. ² Ilipsitħun itqagitqugitka sivuniksriqitauruat ipqitħuatigun sivuniksriqiritigun suli tillisauruat uvaptiknun atannaptikniħlu anniqsuqtiptikniħlu uqqriraqtitigun. ³ Kanjicsiraksraġigiksi una sivulliulugu, mitautiksriuat tikitkisirut ilipsitħun aqullighi uvluni aŋalattituaat pisuħiġruaġmiknun. Mitautiginiagaasri ⁴ uqagħutinj, “Jesus-ħum akiqsruutigigaa aggitqinħiħiħ. Naamimi imma? Taimakħaqaŋa aapaavut [Christ-kun] tuqugaluaqtut, aglaan sua iluqani tamarra atlanħunġitħuq aullaġniħgataħhaniħaħlaan nunam iħiħtaulħan.” ⁵ Aglaan itqagiyummataħlapiagaat una, Injilħaan Agaayyutim iħiħgaa uqalħagun qilak suli nuna, aasrii nuna nunaġuqħuuga imiġmiħ suli imikun,

6 suli tamarrumuuna imikun nunaqqaag piyaqquqlugu uliqpaktitlugu.

7 Taatnatuntuuq qilaillu nunalu pakma ittuat qaunaksriqaqtut Agaayyutim uqalʔhagun piyaqqugñialʔhanunaglaan ikniġmun. Taimanigun uvluni Agaayyutim atanniqsuġisigai iñuich agaayyutaitchuat aasriiñ piyaqquġlugich.

8 Aglaan piqpagikkamaan, puuyumanagu una, isrumaraqtugut atausriq uvlug pivikisilaanjanik suli 1,000 ukiut pivikpauraqaqtılaanjanik, aglaan Ataniġmi atiruk. 9 Atangum sukaisaagutigingitchaa immiumasraqamiuñ akiqsruutigikkani, iñuich ilañich sukaiññiġiaġaluagāqtut. Aglaan anuqsrutigaasri, atakkii piyummatigingitchaa kiñañniñ piyaqququlugu, aglaan iluqaisa mumiqugaluagāi killuqsautmikniñ Agaayyutmun. 10 Aglaan uvlua Atanguruam tikitkisirug niġiilautiluni agġilhatun tigliniaqtim. Taivrumani qilaich piġisirut qukiġñaqtuamik tusraġnaqhutin suli qaummatit qilañmiittuat siqumitkisirut iknikun suli nuna ikiniaqtug supayaatlu nunamiittuat. 11 Iluqagmin tamatkua sut piyaqqugumaaqmata taatnatun, qanutchimigli iñuuniaġiaqtuksrauniqipisi? Iñuuniaqtuksraurusri ipqillapiaġusri suli agaayyutikuagusri supayaakun, 12 utaqqilugu Agaayyutim uvlua tikitchumaaqtug suli pisuqtilaapsitñi tikiumapkaġnaġiaġniaglugu taimña uvlug. Taivrumani uvlumi ikniġum uunallapiaqtuam qilaich piyaqquġisigai suli qaummatit aukkisigai. 13 Aglaan utaqqigivut Agaayyutim akiqsruutigikkani, itnaami, niġiugaqaqtugut nutaanik qilañnik suli nutaamik nunamik iñuuviksrañatnik nalaunñasripkakauplutin iñuich tupiksriuat Agaayyutmik.

14 Taatnamik piqpagikkamaan, utaqqisiuñ taamna uvlug. Pisuqtilaapsitñi iñuuniaġitchi taqsraqtailaakun puuyiluktautailaakun sivuġaani Agaayyutim suli qiñuiññakun. 15 Isrummatigisiuñ anuqsruullapiañha atannapta kañiqsimalugu anniqsuquriñha uvaptiknik. Taatnatuntuuq piqpagiplugu aniqatiupta Paul-ñum aglakmigaasri puqititukun Agaayyutim qaisañagun. 16 Iluqañitñi tuyuqtuutmiñi uqautigipmikai tamatkua sut. Uqañiñ ilañich kañiqsilgunaitchaluaqtut. Aasriiñ iñuich naluruat payañaiqsimaitchuatlu qipititchiñiqsut Paul-ñum tuyuqtuutaiñik suliunniñ atlanik uqalñiñik Agaayyutim. Taamna pisigiplugu Agaayyutim piyaqqugñiaġai.

17 Ilipsiasriiñ piqpagikkamaan, tamatkua sut ilitchuġikkasri sivuani qaunatiġiaġisigik. Taatnanġitchupsi sivullikkauviaqmisiusri killukuagutinisigun malġutchiñġitchuat. Aasriiñ qaunagiyumagiksi paallangñiksraqsı payañaiqsimmavigikkapsitñiñ. 18 Aglaan nausraiñġitchi iluqaqturisaagun ilitchuġimmaġisaisaiñaglugu Ataniqput anniqsuqtigikkaqputlu Jesus Christ. Ilaanun illi kamaun pakma suli qañavak taimuñ. Taatnatuq.

Sivulliich Tuyuutai John-ηum

Uqaliq Iñuunaqtuag

¹ Aglaktuᅇa ilipsitñun Jesus-mik taiyuutiliᅇmik uqaliᅇmik. Taamna iñuk Jesus qaitchiraqtuᅇ iñuuliᅇmik inniqsuamik aullaᅇniᅇᅇiᅇmiñaglaan. Taamna tusaagikput qiniᅇluᅇulu suli tautukluᅇulu aksiapluguunniᅇ. ² Taamna iñuk qaitchiruaᅇ nutaamik iñuuliᅇmik tautuᅇnaqsipman qiniᅇguraaqsiᅇiaᅇikput. Sagviᅇqaaqman iᅇmiᅇnik uvaptiknun uqautiaqsigiᅇsi Agaayyutitᅇaqtauruakun iñuulikun inniqsuakun aapami aullaᅇniᅇᅇiᅇmiñ. ³ Tamanna qiniᅇkaqput suli tusaaplugu uqagiᅇmigikput ilipsitñun, ilaiutitᅇuᅇaluaᅇhusi piᅇatigilugik Aapauruaᅇlu suli Iᅇniᅇalu Jesus Christ taatnatuntuuᅇ uvaguᅇ piᅇatiᅇaqmatun iliᅇnik. ⁴ Taatnaᅇhuta aglaaqsirugut ilipsitñun iñuuliᅇmik ilitchuᅇitᅇuᅇplugu Jesus. Taatnaᅇguta quviatchallapiagiᅇsirugut.

Agaayyun Qaummatauruᅇ

⁵ Uvvauna uqaliᅇ uvaguᅇ tusaanᅇnikaqput Agaayyutim Iᅇniᅇaniᅇ aasiᅇniᅇ quliaᅇtuagiᅇgikput ilipsitñun, itnaiᅇiᅇplugu, Agaayyun qaumaᅇpluni suli ilaani taaᅇtuᅇniᅇchuᅇ suoramikunniᅇ. ⁶ Iñuk uqagami piᅇatauniᅇpluni Agaayyutmi killuᅇsaᅇtautigalugu, taatnasiᅇ iñuk sagluᅇsruᅇaᅇtuᅇ piᅇatauniᅇiᅇluni Agaayyutmi killulicᅇituiᅇnaᅇhunikiᅇ. Taatnaiᅇiᅇplugu atrinᅇurugut iñuktitun taaᅇtuami pisuktuatitun. ⁷ Iñuuniaᅇuᅇpta piᅇatauluta Agaayyutmi piᅇatigiᅇksilluta avatmun, taatnaiᅇiᅇplugu atrinᅇurugut iñuktitun qaumami pisuktuatun. Uvvaasiᅇniᅇ salummaᅇaatiᅇgut killuᅇsapayaaniᅇ, atakkii Agaayyutim Iᅇniᅇaᅇ Jesus tuᅇqutaᅇpluni maᅇipkaᅇluᅇu aᅇgikkani uvaptiknun. ⁸ Niᅇliakapta uvaguᅇ killuᅇsaᅇgumiᅇaitᅇluta ukpiᅇsaᅇaᅇtuᅇgut uvaptiknik. Taatnaᅇapta ilisiᅇniᅇniᅇchuᅇgut Agaayyutim ilumutuᅇhanik. ⁹ Quliaᅇikaptiᅇu Agaayyutmun killuᅇsaᅇniᅇluta ilaan natᅇigutiniᅇaᅇaatiᅇgut nalaunᅇaiᅇiᅇpayaaptiknik, atakkii ilaa tuniᅇsimaᅇruᅇ nalaunᅇaruᅇniᅇpluni suraᅇaᅇiᅇpayaᅇᅇmiᅇni. ¹⁰ Agaayyun niᅇliᅇsuᅇ killuᅇsaᅇniᅇluta aglaan niᅇliakapta killuᅇsatᅇaitᅇluta uqagiᅇgikput Agaayyun saglutuniᅇiᅇplugu, tavraasiᅇniᅇ Agaayyutim uqalaᅇhaguᅇ iñuuniaᅇniᅇiᅇluta.

2

Christ Uqapsaᅇᅇutrikput

¹ Ilauraamaᅇniᅇ, aglaaqsirunaᅇ ilipsitñun killuᅇsaᅇqunᅇikaluᅇaᅇhusi. Aglaan kiᅇnapayaᅇaᅇ killuᅇsaᅇniᅇkpan piᅇaᅇtuᅇgut uqapsaᅇᅇutriksraptiknik Aapamun. Taamna Jesus Christ killuᅇsaᅇsimaitᅇhuaᅇ. ² Taamna tuᅇqkami sannigutami aatchuutigiᅇruᅇ iᅇmiᅇnik piᅇutigiᅇpluta, taavrumuunnaᅇluᅇu piᅇiᅇaiᅇ killuutivut suli killuᅇsautiᅇniᅇich iluᅇatiᅇniᅇ iñuich nanipayaᅇaᅇ.

³ Taatnaᅇhuta tupigiguptigik Agaayyutim tillisai, nalupᅇisukkuᅇmiᅇaitᅇchuᅇgut ilisiᅇmatilaaptiknik ilaanik. ⁴ Iñuk niᅇliᅇqman ilisiᅇmaniᅇiᅇplugu Agaayyun aglaan tupiginiᅇiᅇluᅇu ilaan tillisaa sagluᅇsruᅇaᅇtuᅇ. Taatnasiᅇ iñuk ilisiᅇniᅇniᅇchuᅇ ilumutuuruamik. ⁵ Kisupayaᅇaᅇ tupiksriᅇpman Agaayyutim niᅇliᅇutaanik ilaan piᅇpaᅇiraᅇigaa Agaayyun atakkii ilitchuᅇsruᅇruᅇuᅇ Agaayyutitᅇaqtauruamik piᅇpaksriᅇiᅇᅇmik. Tupiksriᅇguᅇptaasiᅇniᅇ Agaayyutmik nalupᅇinaᅇiᅇgikput atausiᅇniᅇuᅇᅇtilaaᅇqput

ilaani. ⁶ Kisupayaaq nipliqaami iñuuniaǵniłuni atausinñuqatigimaaqługu Agaayyun iñuuniaqtuksauruq ataramik Jesus Christ-ñum iñuuniałhatun.

Nutauruaq Iñuuniaqurrun

⁷ Iłauraamaan, tuyuqañitchuñ a ilipsitñun nutaamik tillitmik aglaan utuqqaǵmik inñaniktuamik taimakñaaglaan. Taamna tilliñ ilisimakqaqi tusaalłapsitñiñaglaan. ⁸ Uvva taamna tilliñ tuyuutigikkaǵa ilipsitñun nutaanupmiuq. Iñuich ilitchuǵigaat taatnasiq piqpaqsriñiq Christ-ñum iñuuniałhagun ilipsiłuami iñuuniałapsigun, atakkii taaqtuaq qaaniqsaiñaqtuq aasiñ ilumun qauma qaummaǵiksiruq. ⁹ Iñuk nipliakami qaumamiinniłuni uumiksriuraaǵutigalugu ukpiqtuaqatiumiñik tavra kanjǵruaqtan a simmiñitchuq—taaqtuamiittuq sivuanisun. Iñuuniagaqsilgitchaqtuq killuliqipluni. ¹⁰ Aglaan iñuum nakuǵikamigich ukpiqtuaqatiuni qaumamiittuq, iñuuniałhani sumunniñ paasaaqtittaǵumiñaitchaa. ¹¹ Aglaan iñuk uumiksrikami ukpiqtuaqatiumiñik ilaa taaqtuami ittuq, pisukhuni taǵmi. Kiisaimmatai qanutnamuqausiksraigǵivuuq atakkii taaqtuam qiniłguilipługu.

¹² Qitunǵamaan, taatnaqłun a glaktun a iluqapsitñun,

atakkii Agaayyutim natqigutigai
pigiilqutisi Jesus Christ savaaqalagun.

¹³ Aglaktun a ilipsitñun utuqqanaanun
atakkii ilisimaanıługu Agaayyun
taimña inñaniktu aq aullaǵniłhaniñaglaan.

Aglaktun a ilipsitñun nukatpianun
atakkii akiilǵiksi Tuunǵaq pigiitchuapayaam aullaǵniiraa.

¹⁴ Aglaktun a ilipsitñun, ililgaanun,
atakkii ilisimaanıługu Aapauruaq.

Aglaktun a ilipsitñun utuqqanaanun ilisimaanıktuanun
taivrumiñ a inñaniktuamik aullaǵniłhaniñaglaan.

Aglaktun a ilipsitñun nukatpianun sanñiruanun
tuniqsimaruanun Agaayyutim uqałhanun ittuanun ilipsitñi.

Taavrumuuna akiilǵiksi pigiitchuapayaq,
Tuunǵauruq taamna.

¹⁵ Kaviuǵinagich suuramik unniñ ilitqusiat nunam iñunısa. Atakkii iñuum kaviuǵikpagu taamna ilitqusiq piqpagiyumiñaitkaa Agaayyun.

¹⁶ Suami taavruma ilitqutchim ilagivaun? Kanjǵruaqtam kaviuǵikkañ a, sut iñuich qiniikkañısa piññaktaǵisukługu, sulı supayaat mattumani nunami iñuich kamasaaǵutigikkañich—taatnasiq iñuqañitkaluaqtuq Agaayyutim irrusiani. ¹⁷ Taamna ilitqusiat iñunısa nunam sulı kaviuǵikkañıllu piǵumaagtut. Aglaan iñuk tupiksriuruq Agaayyutim pisulhanik iñuutuiñaqtuq Agaayyutmi.

Akilliıqsuqti Christ-mun

¹⁸ Iłauraamaan, piviksram isua tikitchumaaqtuq. Tusaamagiksi akilliıqsuqtaa Christ agǵiqsaǵumaniplugu. Aasiñ ilitchuǵigikput iñuigiaktuat akilliıqsuqtai Christ agǵianiksimanıplugich. Taatnamik ilisimarugut piviksram isua qallisilaanınik. ¹⁹ Tamatkua akilliıqsuqtai Christ unniñ piqataugaluaqtuat uvaptikni ilaliutillapianıtkaluannıǵmin, taatnaqhutin aullaǵniqsut uvaptikniñ. Tunıqsimagaluagumiñ Agaayyutmun akilliıqsuıñayaitchut Christ-mik, aasiñ nayuǵayaǵaatigut. Unıñnamisıguat nalupqinaısitkaat sumiunniñ piqataunıñıqtin uvaptikni. ²⁰ Aglaan

iluqasi, ilumutuuliq ilisimagiksi, atakki Christ-ñum qaitchiñigaasi ilitqusiñmiñik. ²¹ Aglaktunja ilipsitñun naluruagilusi ilumutuuruahigmik aglaan ilisimagiga ilitchuñianikkaluahiqsi taavrumiña aasiiñ ilisimapmigiksi sagluturuuq ilaaginjtkaa ilumutuuruam. ²² Kiñali sagluturuunijqpa? Kisupayaaq piilaaqaqtuaq Jesus-mik Christ-ñuniplugu (“Christ” itnautauruq, Agaayyutim tuyugikkaña anniqsuutiksrauplugu uvaptiknun). Taatnaqtuaq taamna akililiqsuqtauruq Christ-mik, aasiiñ ayyaklugik Aapauruaqlu Igñiñalu. ²³ Kiñapayaaq piilaaqaqtuaq Igñiñguruamik piqatauyumiñaitchuq taavruma Aapanani; kisupayaaqaasiiñ uqaqtuaq ukpiñinilugu Igñiñguruuq taamna piqataullapiaqtuq taavruma Aapanani. ²⁴ Aglaan ilipsi, ukpiqsrituiñagitchi tupiksriulusri lu tusaakkapsitñik aullagñiñhaniñ ukpiqsriqqaahapsi. Taatnağupsi atausiñjuumaniaqtusi Igñiñmilu Aapauruamilu. ²⁵ Itqaglugu Christ nipliutigikkaña uvaptiknun, “Piqatauhapsigun Aapami qaitchigisigipsi iñuuhigmik Agaayyutitñaqtauruamik.”

²⁶ Piruksraukama aglaktunja ilipsitñun tamatkunuuna uqaqtuanik ilisautrauniplutinj. Ilumun akililiqsuqtaurut Christ-mik qanuğviiqsitchiñiaqhutin ilipsitñik. ²⁷ Aglaan ilipsitñun Christ qaitchiñiqsuq Irrusiñmiñik nayuutiruamik ilipsitñi. Taatnamik ilipsi inuqsranjitchusi atlamik ilisautrimik, atakkii Christ-ñum Irrusian ilisautigaasi supayaanik, aasiiñ ilitchuñipkautaa ilumutuuruq. Iñuuniaqatigiigitchi Christ-mi.

²⁸ Ki, qitungamaan, iñuuniaqatigiigitchi ilaani. Taatnağupta tatavrualanayaitchugut tikitpan suli kanjusukkayaitchugut sivuğaani aggiqpan. ²⁹ Ilisimaplugu Christ-ñum killuqsasqsimailaanuñha nalupqiginjtchiksi taamna nalaunñaruualiqiruaq Agaayyutmun qitungağitilaaña.

3

Agaayyutim Qitungai

¹ Uvvaami, qanutunaglaan Aapam piqpagivaitluta! Piqpaksriñha uvaptiknun kamanagpaitluni taiyuutiqağaatigut qitungağmiñik, ilumun ilaan qitungağillapiagaatigut. Aglaan iñuich akitñaqtuiruat Agaayyutmik kanjqsinjtkaatigut atakkii Aapauruaq ilitchuñimaitlugu. ² Ilauraamaan, Agaayyutim qitungağiliutianikkaatigut. Ilisimanjtkikputsuli qanutchiuluta ilihksraqput, aglaan sagviqpan ilaaton iligisirugut, atakkii ilaa qinñigisigikput kanjqsilugulu irrusipaña. ³ Taatnamik, kisupayaaq niñiugaqaqtuaq Christ-ñum sagviñksranjanik ipqiññiurağaqtuq atakkii ilisimaplugu Christ-ñum ipqisilaaña.

⁴ Iñupayaaq killuqsuqtaaq atuiruq atiruamik tupiksritlaitchuam atuğagikkañiñik. Iñuk killuqsuqami ayairuqtuq Agaayyutmik navgipluni iñuuniaqurrutaanik. ⁵ Uvvasuliuna ilisimagiksi Christ-ñum iñuğulha piigityaqhuni killuqsautipayaanik. Killuqsuğumiñaitchuq atakkii killuutaitluni. ⁶ Taatnamik, kisupayaaq atausiñjuqatausimaruuq Christ-mi killuqsuqtañitchuq. Aglaan killuqsuqtuam kanjqsimaitchaa ilitchuñisimaitlugu Christ qañuunniñ. ⁷ Ilauraamaan, iñuñmun ukpiqsuqtitnasi. Iñuk atuiruq nalaunñaruamik nalaunñaruunuruq Christ-tun killuqsuqsimailaanuruatun. ⁸ Iñuk killuqsuqtaqtuaq tuunqaqñaqtauruq atakkii Tuunqaq killuliqiniqsuq aullagñiñhaniñaglaan. Pakma Igñiña Agaayyutim aggiñiqsuq piyaqquğiaqlugu iluqaan Tuunqaum savaagikkaña. ⁹ Kisupayaaq Agaayyutim qitungağiliutikkaña

killuqsaaqtanjitchuq atakkii Agaayyutim qaitchisimaaqługu iñuuhigmiñik. Iñuk taamna killuqsaaqtağumiñaitchuq atakkii Agaayyutitñaqtauruq. ¹⁰ Tavrakii iļisimagiksi atlaakağiiksilaanajak qitungaiñ Agaayyutim suli qitungaiñ Tuunğaum taavrumuuna, iñupayaaq killuqsaaqtaqtuq suli piqpaksrinjitchuaq ukpiqtuaqatiumiñik Agaayyutitñaqtaunjitchuq.

Piqpakkutititchi Avatmun

¹¹ Uqalhi Agaayyutim inniqsuat aullağniñhaniñaglaan tusaamakkap-siļu uqautigaatigut piqpakkutitqupluta avatmun. ¹² Iļisimagikput Cain piqpaksrinjiluni Abel-mik nukatchiağmiñik, taatnaqługu iñuaqtağigaa atakkii tuunğaqñaqtaupluni ilaa. Suvaata tuqutpaun? Ilaan savaağikkañi pigiitlunij. Aglaan Abel nalaunñaniqsuq taatnamik ilaan savaağikkañi nakuuplutinj. Ittuksrauyumiñaitchugut Cain-tun. ¹³ Ukpiqtuaqatmaan, quviğusukkasi iñuich akitñaqtuiruat Agaayyutmik uumigikpasi. ¹⁴ Piqpagikaptigik ukpiqtuaqatiuvut iļisimagikput annautrautilaapput. Akilñiļiqsuikapta Agaayyutmik atriqaqtugut tuqunaruatun aglaan annautraupluta pakma iñuutlasirugut Agaayyutikun. Iñupayaaq piqpaksrinjitchuaq ukpiqtuaqatiumiñik tuqunaruqsuli piqataunjitluni Agaayyutmi. ¹⁵ Kisupayaaq uumiksriřuaq ukpiqtuaqatiumiñik tuunğaqñaqtauruq, ilaa iñuaqtuqtaupluni uummatmiñi. Iļisimapmigiksi iñuaqtuqti piqagumiñaiñiñiplugu iñuuhigmiñik Agaayyutitñaqtauruamik. ¹⁶ Christ tuqutikamisigut taavrumuunnaqługu kañiqsipkağaatigut piqpaksriñhum suutilaanjanik. Taatnaqhuta tuqutisugaaqtak-srağipmivut ukpiqtuaqatiuvut. ¹⁷ Uvvaasiñ iñuk umialgutiqagumi inuqsriunjitluni suni aasrii iļitchuğiplugu aniqatiuni inuqsriuqtuq suli ikayunjitkumiun inuqsriuqtuq, iļumun piqpaksrinjitchuq Agaayyun piqpaksriřmatun. ¹⁸ Iļauraamaan, piqpaksriñata uqalhiñakun aglaan piqpaksriřa savaağikkaptigunlu iļumutuuruakunlu.

Taluqsrautairrun Sivuğani Agaayyutim

¹⁹ Piqpaksriğupta taatna iļisimagisigikput pigitilaapput iļumun Agaayyutmun. Taatnaqhuta tutqiksut uummativut Agaayyutmi iqsisaiļaaakun. ²⁰ Qakugupayaaq uummatipta ihuilliuqtitkaqsikpatigut tunjaruksaurugut Agaayyutmun atakkii Agaayyun kamanatluktug uummatiptikniñ, aasiñ ilaan iļisimagaa supayaaq. ²¹ Iļauraamaan, pasikkutmik piitkupta uummatiptikni tavra taluqsrautairrutiqagtugut sivuğani Agaayyutim, ²² aasiñ qanumipayaaq iniqsruğupta supayaanik akuqtuigisirugut ilaaniñ apiqsruağikkaptiknik atakkii tupigiplugich tillisai suli atuqługu quyagikkaña. ²³ Aasiñ taamna Agaayyutim tillisigigaa, tunjaluta Iğniğmiñun Jesus Christ-mun suli piqpakkutiluta avatmun, kamagilugu Christ-ñum tillisaa uvaptiknun. ²⁴ Iluqagmij tupiksriřuat Agaayyutim tillisaiñik atasinñuqatigimağaat Agaayyun, aasiñ Agaayyun piqataupluni ilinjitñi. Nalupqiginjitchikput Agaayyutim nayuutiñha uvaptikni atakkii qaitługu irrusiñi uvaptiknun.

4

Irrusia Agaayyutim suli Tanjiğilaaq Irrusiq

¹ Iļauraamaan, iñugiaktuat tanjiğilqiruat iļisautrit siamittut napmupayaaq. Taatnamik tunñaviginagu iñupayaaq uqagtuaq Agaayyutim irrusiagun nipliğnipluni, aglaan uuktağługu Agaayyutitñaqtaugaluaqmagaan. ² Uumuuna nalupqiginjitchiksi Agaayyutim irrusia, Iñupayaaq

nalupqinaiqhuni uqaqatuaq Jesus Christ timiqatilaanjanik piqatqutq Agaayyutitjaqtauruamik irrutchimik. ³ Kisupayaaq uqaqangitchuaq nalupqinaiqhuni Christ-mik taatna piqangitchuq Agaayyutitjaqtauruamik irrutchimik. Taamna irrusigigaa akililijisuqtauruam Christ-mun. Tusaanigiksi taavruma agqisaqumalha naagaunniin ilaa imma nayuutianiktug inuyni nanipayaaq.

⁴ Ilauraamaan, pigigaasi Agaayyutim aasiin akiilianikkisi tamatkua tanjigiliqirit, atakkii Agaayyun ittuaq ilipsitni kamanatluktuanuruq tanjigiliqirinin. ⁵ Tanjigiliqirit tuungaqaqtaurur. Taatnakii uqaqigaat sutigun akitnaqtuiruat Agaayyutmik. Inuittuq tuungaqaqtaupmiruat naalagnipmiragigaich. ⁶ Aglaan uvagut Agaayyutim pigigaatigut. Tamatkua piqatauruat Agaayyutmi naalagnigaatigut. Uqautigikkaqput suunillapiagaluatqut inuyni qitungaginisanin Agaayyutim. Taavrumuuna ilitchuqiniagivut inuich malikpatrun ilumutuuliq naagaqaa malikpatrun killiqiliq.

Agaayyun Piqaksriihuruq

⁷ Ilauraamaan, piqqakutisa avatmun atakkii Agaayyutim ilisautipluta piqqaksriihigmik aasiin kisupayaaq taatnatun piqqakutiqaqtuq qitungagigaa Agaayyutim ilisimaanikhunilu ilaanik. ⁸ Inuk piqqaksriinitchuaq ilitchuqrisimaitchuq Agaayyutmik atakkii Agaayyun piqqaksriihuruq. ⁹ Agaayyutim urriqsugnigaa qanutunaglaan piqqaksrisilaani uvaptiknik tuyugikamiun nunamun Ignituaaluni atrinilaq inuutqupluta ilaagun. ¹⁰ Qanuutaupiaqtilaana piqqaksriihum uvva, taimani uvagut piqqaginikaluaqikput Agaayyun, aglaan Ilaan urriqsugnigaa piqqaksriihum uvaptiknik tuyugikamiun Ignituaaluni piqquplugich killuqsautivut tuquhigmigun qinuiqsitlugu Agaayyun. ¹¹ Ilauraamaan, Agaayyutim piqqagivaitluta, uvaguttuq piqqakutiruksauniqsugut avatmun taatniililugu. ¹² Inuum sumiunniin Agaayyun qiniganitchaa. Piqqakutiguapta avatmun Agaayyun inuuruq uvaptikni aasiin ilisautipluta piqqaksritqupluta atlanik ilaa piqqaksripmatun inuynik.

¹³ Nalupqiginitchikput atausinjuqatigitilaana Agaayyun suli ilaa inuutilaanjanik uvaptikni, atakkii ilaan irrusiini inillaklugu uvaptiknun. ¹⁴ Uvvasuliuna Aapauruaq tuyuqagniqsuq Ignituamiinik anniqsuqtiksrauplugu inupayaanun, aasiin qinigikput ilisimaraupluta.

¹⁵ Kisupayaaq uqautigumiun nalupqinaigilugu Jesus Igniginilugu Agaayyutmun, tavra Agaayyun inuuruq ilaani aasiin ilaa atausinjuumapluni Agaayyutmi. ¹⁶ Uvagut ilitchuqigikput ukpigiplugulu piqqaktaana Agaayyutim uvaptiknun.

Agaayyun piqqaktauruq. Taamna piqqaksriruaq atausinjuqsimaruq Agaayyutmi suli Agaayyun ilaani. ¹⁷ Taatnatun inuuniaqapta piqqaksrirugut Agaayyun piqqaksripmatun, aasiin attaqsraultiqagumiinaitchugut uvluani atanniihum, atakkii inuuliqput atrigigaa inuuniahan Christ-nun mattumani nunami. ¹⁸ Inuk piqqaksriruaq attaqsragumiinaitchuq. Piqqaksrigupta Agaayyun piqqaksripmatun ilaa talugiyumiinaitchikput. Inuk iqsiruaq ilaanik piqqaksriinitchuqsuli Agaayyun piqqaksripmatun, atakkii iqsisiqaqtuqsuli Agaayyutmun anasiinjuqsagisiinipluni.

¹⁹ Piqqagigikput, atakkii Agaayyutim piqqagiqqaagaatigut. ²⁰ Iñuk nipliġumi piqqaksriñluni Agaayyutmik aasiiñ uumiksriñluni ukpiqtu-aqatmiñik ilaa sagluruq. Itniittuq: iñuk piqqaksriñitñami ukpiq-tuaqatiumiñik qiñitlakkagmiñik piqqaksritłasiyumiñaitchuq Agaayyutmik qiñitlaisagmiñik. ²¹ Tillisiusiaqput Christ-miñ [aasiiñ taatnatun ilaan iñuuniaqugaatigut], iñuk piqqaksrikami Agaayyutmik piqqaksriruksraup-miuqtuuq ukpiqtuaqatiumiñik.

5

Akimaruañjurut

¹ Iñupayaq ukpiqsriruaq Jesus Christ-ñutilaanjanik Agaayyutim qitungaġigaa. Taatnaqhuta piqqaksrigupta Apaptiknik piqqaksriruguttuuq ukpiqtuaqatiuptiknik. ² Piqqaksrikapta Agaayyutmik tupiksrikaptalu tillisaiñik ilisimanaqtuq piqqaksriñiqput Agaayyutim qitungaiñik. ³ Piqqaksrikapta Agaayyutmik uvagut tupiksriurugut tillisaiñik, aasiiñ tupiksriñiqput tillisaiñik sakiqnañitchuq, ⁴ atakkii qitungapayaana Agaayyutim akimatlasirug nunam iñunisa ilitqusianiñ. Aasiiñ akimatlasirugut ukpiqsrituiñaligtigun [Jesus-mik]. ⁵ Kiñaasiiñ akimatlasiva tuungaqañtaauruaniñ suli pigiitchuam kaviuġikkapayaanañaniñ? Iñuk taamna kisimi ukpiqsriruaq añutim Jesus-ñum Iġñiġutilaanjanik Agaayyutmun.

Iłisimarauruat Jesus Christ-kun

⁶⁻⁸ Aasiiñ nalupqiñitichikput ilaa Agaayyutmun Iġñiġitilaana atakkii piqaqtut piñasunik ilisimarauruanik. Jesus paptaakkaupman imiġmik suli maqipkaġaluaqtitnagu augikkani tuqukami, Agaayyun nipliġniqsuq qilañmiñ Jesus Iġñiġiniplugu. Taatnatun Agaayyutim irrusiaptuuq ilumutuuruuq ilisimaraupmiuq taavruma ilumun Iġñiġitilaanjanik. Ilaa ilisimarauruq imikunlu aukunlu suli Agaayyutim irrusiagan, aasiiñ taapkua piñasut atirut ilisimarauiġmikni. ⁹ Iñuich ilisimaraupmata akuqtuġaġigivut, naagaqaa Agaayyutim ilisimaraunulha ukpiqnatluktuuq atakkii piñasuuraugun nipliqsuq ilumutuuplugu Jesus Iġñiġitilaanjanik. ¹⁰ Kisupayaq ukpiqsriruaq Agaayyutim uqałhanik Iġñiġmigun ilisimagaa uummatmiñi taavruma ilumutuutilaana. Kisupayaam ukpiqsriñitchuam taavrumiña ilumutuuiġmik uqaġipiġaa Agaayyun saglutuniplugu, atakkii tunñañitluni Agaayyutim ilisimaraudhanun Iġñiġmigun. ¹¹ Agaayyutim ilisimapkaġaatigut taavrumiña itnaqhuni: Agaayyutim qaisana uvaptiknun iñuuiq Agaayyutitñaqtauruq, aasiiñ taatnasiq iñuuiq Iġñiñaniittuq. ¹² Kisupayaq iñuuqatiqaqtuuq Iġñiñjanik Agaayyutim iñuuiqaqtuuq ilaani Agaayyutitñaqtauruamik. Kisupayaq iñuuqatiqañitchuq Iġñiġuruamik iñuuyumiñaitchuġġuuq.

Iñuuiq Isuitchuq

¹³ Tuyuqtuna taapkuniña ilipsitñun ukpiqtuanun Iġñiñagan Agaayyutim nalupqinaitquplusi piqaaniktilaapsitñik iñuuiġmik Agaayyutitñaqtauruamik. ¹⁴ Una pisigiplugu ukpiġillapiġikput Agaayyun iniqsruqapta supayaamik pisulhagan tusaaraġilha uvaptiknik. ¹⁵ Iłitchuġipluguasiiñ tusaaraġilha iniqsruqayaqaapta tavra ilisimapiġikput qaisaqaaniłha uvaptiknun iniqsruaġikkaptiknik ilaaniñ. ¹⁶ Kisupayaam qiñiġumiuq ukpiqtuaqatni killuqsagługu taamna tuqułiġmuuñitkalanñaan, ki iniqsruutiliun Agaayyutmun. Taatnaġuni

ukpiqtuaqataa iñuugisuruq, atakkii killuqsautai tuquhigmuunittlutin. Aglaan killuqsaliq itmiuqtuuq tuquhigmun ittuq, aasiiñ uqautigipsi iniqsruutigittunittlugu taamna Agaayyutmun. ¹⁷ Iluqani killuliqiliq killuqsautauruq, aglaan killuqsautipayaat tuquhigmun ingitmiut.

¹⁸ Iisimagikput kiñapayaaq qitunğagiliutikkañaga Agaayyutim killuqsaaqsitlasisilaañaga atakkii Iğñinan Agaayyutim tugluaqsimaragigaa, aasiiñ Tuunğaum atniğumiñaitchaa kinniyumiñaitlugulu. ¹⁹ Iisimagikput qitunğagitilaaqput Agaayyutmun, aasiiñ iisimagikputtuuq atlat iñuich mattumani nunami pigitilaañat Tuunğagmun sulii ilaan kinniplugich ilinich. ²⁰ Iisimagikputtuuq Iğñigikkañagan Agaayyutim aggianiñha, aasiiñ ilaan kaniqsipkağaatigut ilaanik ilumutuuruamik. Atausinñuqsimarugut ilaanun ilumutuuruamun, Iğñinanunlu Jesus Christ-mun. Ilaa Agaayyutaulapiaqtuq sulii iñuuhuruq isuitchuaq. ²¹ Iñauraamaan, agaayyutiqaqasi agaayyutinñuanik.

Tugliat Tuyuutaiñ John-ḡum

¹ Uvaḡa John ukpiqtuanuruat qaukḡinich, tuyuqtuḡa aḡnamun Agaayyutim piksraqtaagikkaḡanun suli qitungaḡiñun piqpagikkamnun ilumun. Uvaḡaḡhiḡaḡjichuḡa piqpaksriruaḡaa, aglaantuḡq iluqatiḡ tamatkua ilisimaruat ilumutuuruamik piqpagipmigaasi. ² Piqutigiplugu ilumutuuruḡaq uvaptikni ittuḡaq suli itkisipluni qaḡapak taimuḡa. ³ Uvvatuḡ Agaayyutim Aapauruam suli Jesus Christ Aapam Iḡñiḡan iḡuaqquḡillaḡniḡiḡlisik suli iluḡḡugilusik tutqiksilutiglu ilumutuuruakun suli piqpaksriḡikun.

Ilumutuuliḡlu Piqakkunlu

⁴ Uvaḡa quviatchallapiaqtuḡa atakkii ilitchuḡigiga ilaḡich qitungavich iḡuuniaḡhat ilumutuuruakun, maligutlugu Agaayyutim Aapauruam tillisaa uvaptiknun. ⁵ Aasiḡiñ, aḡnaaq, aglaḡjichuḡa nutaamik tillitmik ilipnun aglaan taavrumiḡa pigikkaptiknik aullaḡniḡhaniḡaglaan. Inḡiḡkpiñ uumiḡa, uvagut piqpakutiruksraurugut avatmun. ⁶ Taamna piqpaksriḡiḡq uqautigikkaḡa itnautauruḡ: Iḡuuniaqtuksraurusi tupiksriḡikun Agaayyutim tillisaiḡnik tusaakkapsitḡnik aullaḡniḡhaniḡaglaan. Atakkii ilaan tiligaatigut iḡuuniaqupluta piqpaktakun.

⁷ Iḡuḡiaktuat kinnirit tikitchut iḡupayaanun uqaqaquat nalupqinaiḡhutin Jesus Christ-mik timiḡaḡiñiḡiplugu. Taatnatchich iḡuich kinniraurut suli akiḡliḡiqsuqtaurut Christ-mi. ⁸ Qaunagisitchi ilinḡiḡiñ. Tavra tammaḡjichumaiksi savaagikkaḡsi aasiḡiñ Agaayyutim akiḡiḡisigaasi inuḡaiḡlugu. ⁹ Kisupayaḡq simmiuruḡq ilisauttutaiḡnik Christ-ḡum piqataunḡichuḡ Agaayyutmi. Taamnaasiḡiñ tupiksriḡuḡq ilisauttutaiḡnik Christ-ḡum piqatauruḡ Aapauruamiḡu suli Iḡñiḡuruami. ¹⁰ Kiḡaliḡaa utlautikpan ilipsitḡun quliaqtuaqḡiḡluni Christ-ḡum ilisauttutaiḡnik tukkuliḡḡagu tupiqnun naagaḡaa ilaliḡagu. ¹¹ Atakkii kisupayaam paḡlagumiuḡ kinniri piqasiḡniḡaa pigiitchuakun savaaḡaḡun.

Aqulliich Iḡammiuḡutit

¹² Uqaksrauḡkaḡaluaqtuḡa aglaan uqautigisuḡjikitka ukunuuna tuyuutitigun, aglaan taamuḡaḡuktuḡa ilipnun uqaqatigilutinaasii. Quviasuutigillapiḡayaḡikpuk. ¹³ Qitungaḡisa aḡnam aniḡatvich Agaayyutim piksraqtaagikkaḡiñ tuyuḡaatin nayaḡaḡaḡmik.

Pinjayuk Tuyuutai John-ηum

¹ Uvaŋa John ukpiqtuanjuruat qaukŋich, tuyuqtuŋa uumuŋa Gaiusmun piqpagipiakkamnun. ² Iŋauraamaan, agaayyutigikpiñ supayaaq iŋuaqplugu ilipni atniŋnaqunŋitlutinlu. Iŋisimagiga iŋuaqtilaan irrutchipkun. ³ Quviasuqpauraqtuŋa iŋaŋich aniaqatiut tikitchuat uqautipmatŋa ilipnik iluqnaullapiagŋniplutin Agaayyutmun suli iŋuuniagŋniplutin ilumutuuruakun. ⁴ Quviatchaktillapiagaatŋa sumipayaaq tusaakapkich qitunŋatka iŋuuniagŋniplugich ilumutuuruakun.

Gaius Nangausiaqaqtuq

⁵ Iŋannamaan, tuniqsimmatrirutin savautrikavich aniaqatiunik, suvaluk iglauruanik. ⁶ Uqautigillautaŋaat ukpiqtuanjuruat iŋuaqqutriŋhiñ. Pillautaŋaŋiaqtutin qaisaksraqaŋuvich inuŋikkaŋatnik iglauniŋatni. Qyaliŋiaŋiksi Agaayyun taatnaŋupsi. ⁷ Atakkii piqutigiplugu Christ aullaqtut akuqtuisuŋaqatiŋ ikayuutmik Jew-ηunŋitchuaniñ. ⁸ Uvagut ukpiqtuaguut ikayuqtaksraŋigivut taapkua iglauplutiŋ agaayuliqsit, savaqatauyumaugutli siamitchiŋhatni Agaayyutim ilumutuuruunik uqalhiñik.

Diotrephes-lu Demetrius-lu

⁹ Aglakkaluaqtuŋa ukpiqtuanjuruapayaanun, aglaan Diotrephes qaukiutlaturuam suliqutiginŋitkaŋa. ¹⁰ Taatnamik aggiguma sagviŋnaŋitka savaŋi uqaqhuni sagluqsruutigipluta. Taruŋa nutqallaŋitmiuq. Paŋlayumiŋaitmigai aniaqatiut suli pitchaŋiraqlugitunniñ tukkiisuktuat ilinŋitnik anitqataqlugillu akunŋatniñ ukpiqtuanjuruat.

¹¹ Iŋannamaan, tuvraqnagu pigiitchuaq aglaan nakuuruq. Kisupayaaq atuiruaq nakuuruamik agaayyutiŋaqtauruq naagasuli taamna atuiruaq pigiitchuamik iŋitchuqsriŋaŋitchuq Agaayyutmik. ¹² Aglaali Demetrius iŋupayaat uqautigillautaŋaat suli iŋuuniathan iŋitchuŋipkaŋaatigut iŋisimatilaanŋanik ilumutuuruamik. Uvaguttuuq uqautigillautaŋaŋikput ilaa. Iŋisimagiñ uqagikkapta ilumutuutilaanŋanik.

Aqulliich Iŋammiuŋutit

¹³ Uqaksrauokkaŋaluaqtuŋa aglaan uqautigisunŋitkitka ukunuuna tuyuutitigun. ¹⁴ Tautukkasuaŋukkikpiñ aasiñ uqagunuk atautchimi kiiŋaŋruiniŋaŋutilunuk. ¹⁵ Tutqiutiqaŋiñ. Iŋauraat tuyuqtut nayaŋŋaŋgmik. Nayaŋŋaŋguugivut iŋauraavut iluqaisa.

Jude-ŋum Tuyuutai

¹ Uvaŋa Jude, savaktaa Jesus Christ-ŋum suli aniqatigiplugu James-ŋum. Tuyugigitka ukua iñunŋun tuqlukkanjñun piqpagikkaniñun Agaayyutim Aapaauruam, qaunagikkaniñunlu Jesus Christ-ŋum. ² Uvvatuq Agaayyutim ilunŋuktaqaqtillisi qifiñiññaqaqtillusriŋu suli piqpakkutiqaqtil-lusri ataramik.

Atanniqsuiliksraq Iisautriñŋuatigun

³ Piqpagikkamaan, pisuqtilaaptun aglaguktuna ilipsitñun uqautigisukkaluqalugu anniqsuŋiaq iluqata pigikkaqput, aglaan piyumaatchaktuna pitchuksaaŋukhusri itna, anuyautisiun ukpiqsriñiq ipqisimaqulugu Agaayyutim qaisana atausriaqlugu iñunmiñun. ⁴ Atakkii ilanich agaayyutaitchuat iñuich nalunautchiplutin ilatiniqsut uvaptiknun. Atugaŋaat killukun iħuaqutrisaa Agaayyutipta qaayuŋnaqtuanun pisugruaŋutaitñun timimin suli ilinisa ayaktu-aqmiplugulu Jesus Christ Ataniqput Anaayuqaqputlu. Agaayyutim taatnatchich iñuich atanniqsuŋiŋai patchisauniplugich injilŋaan.

⁵ Itqaqtitchukkipsi sunik ilisimaanikkaluakkapsitñik. Itqaqsion una, Atanŋuruam annautigaluqalugich Israel-aagmiut Egypt-miñ, aglaan aquagun piyaqquŋiŋai tamatkua ukpiqqutaitchuat. ⁶ Suli isragulgich sanŋiqagaluqhutin savaqaŋagaluqhutinlu qilanmi uniññiŋaat irvigigalua-akkaqtin. Agaayyutim tigutaŋiŋai taaqtuallapiaqtuami pituklugich isruitchuanik kalimñiŋiŋik taivrumuŋaaglaan kamaŋaqtuamun uvlumun ilaan atanniqsuiviksrautmiñun. ⁷ Sulipsuuq Sodom-lu Gomorra-hlu nunaqqiŋlu avataatniittuat: Iñugikkanich aatchuutigirut inmiknik sayuŋaŋimun, anjutigaluatunniñ anutinun. Savaanich kilgutaurut tuvraquŋitlugich, aasriñ nagliksaagisirut tatapsausriagmiknik isruksraitchuami ikniŋmi.

⁸ Taatnatullapiaq tamatkua siññaktuuraaqtit qaayuŋnaqsigaat timirin pigiitchuakun, suksraŋingiqalugu Agaayyutim anjalatchisaa, uqamaqħuutigiplugiŋlu tamatkua kamaŋaqtuat pakmani. ⁹ Qaukiatunniñ isragulgich Michael taatna uqanŋitchuq. Qanaaqatigikamiun tuuŋaq uqavaaŋutigiplugu nalligmiknun timaa Moses-ŋum piginiaqtilaana, akitñaaqtunŋiññiŋaa uqamaqħuutilugu aglaan uqautiħiññaŋaa, "Atanŋumtuq iñiqtigilisin." ¹⁰ Aglaali tamatkua iñuich uqamaqħuutiqaŋuut supayaanik kaŋiqsimmaŋiŋisagmiknik. Niŋrutitun aullasriaqħiññaqhutin ilinich kaŋiqsiħiññaŋaat maliklugulu pisugruaŋutrin, aasriñ taatnaqamin piyaqqukkauniaqtut. ¹¹ Iqsiñamiurut tamatkua! Iñuuniusriaqput Cain-tun, akiññanħiññaqhutin killuliqħiññaŋuqhutin pisigiplugu manik Balaam-tun, aasrii Korah-tun piyaqquŋniaqtut pisigiplugu uqavaaŋutriħiqtin. ¹² Taatnatchich iñuich puuyiluktaqtitun ittut niŋiqatigiŋkapsi, aasrii niŋiqataukamin ilipsitni qaunagiraqtut inmiknuħiñnaq taluqsrisailaakun. Taapkua atrigigaich nuviyat imŋilaat anjalatanj anuŋim. Ittut napaagtutitun asrirritlaiqsuatitun, amusrimaplutin kaŋituummaŋmin tuqullupiaqhutin. ¹³ Qaiqpaisun taŋium itmiut anniqħukman, aasrii kanŋunaqtuat savaanich itlutin qapukħuatun qaim. Uvluŋiatun pamiulikun ittut [taimmausuuruatun].

Taatnatchich iñuich iniksraqaǵniaqtut taagñiqsrapianjani taaqtuam qañavak taimuǵa.

¹⁴ Enoch-ñumtuuq, tallimat malǵuata kiñuvianjıñ Adam-ñum, sivuniksriqutigipmıǵai tamatkua iñuich, uqaqhuni, “Atañji. Atanıq agǵıǵıñiaqtuq piqatigilugich kisitchuǵnaitlutıñ ipqıtchuat israqulıgıkkani. ¹⁵ Atannıqsuǵıñiaǵai iñupayaurat. Anasrıññuqsuǵıñiaǵai killulıqıraupayaat agaayyutailaqhutıñ savaapayaanısigun, sulı agaayyutailaqhutıñ iñuuniahatıgun, sulı uqamaqıutıpayaatıgun uqaǵıkkanısigun akitñıaqluǵu Agaayyun.” ¹⁶ Tamatkua iñuich uqapılıutıriraqtut uqaqtuyaaqhutıñ, iñuuniaqhutıñ iñmıñ pisulıǵruaǵmıktıgun, uqavıkhutıñ sulı nangaqıugıch atlat iñuich piññanñiaǵıaqhutıñ pisukkaǵmıknik.

Kilgutit Alǵaqsruutıtu

¹⁷ Aglaan ilıpsi piqpagıkkamaan, itqaǵıraksraqıgısi sivuniksriqutıgıkkanıñ uqqıraqtıñıñ Atannapta Jesus Christ-ñum. ¹⁸ Iñısa uqaıtıgaasrı aqullıǵıñıı uvluni iñuqaǵısiñııpluǵu mitautıksrıruanıñ iñuuniaǵutıñ iñmıñ pisulıǵruaǵmıktıgun piǵııtchuakun. ¹⁹ Tamarra tamatkua iñuich agvisauruat atıñırrutinun, añalatıtlutıñ nunakñıaqtam pisulıǵruanıñun, sulı piqanıǵıtlutıñ Ipqıtchuamik Irrutchimik. ²⁰ Aglaan ilıpsi piqpagıkkamaan, nappaisıtchi ilıpsıtñik tunñavıgiluǵu ipqıñıñıqsauruıaq ukpıǵun, agaayulusrı Ipqıtchuakun Irrutchikun. ²¹ Irviqaqtuiñıaǵusrı piqpaktaanı Agaayyutim, niǵıugıtuiñıaǵluǵu Atannaptıknun Jesus Christ-mun tikiutıtqulusrı ilunñuktanñıgun isruıtchuamun iñuulıǵmun. ²² Ilunñuksrısitchi tamatkunıñıa nalupqısrıktuanıñ ukpıqsrılıǵmıktıgun. ²³ Annautrısitchi ilañıtñik nuqıtchipmatun ikniǵmıñ. Ilunñuksrısitchi atlanıñ anayasruıtıgiluǵu, uumıgilugıch atnuǵaanñıch puıyıluktakkanı killuqsautim.

Agaayutıq

²⁴ Uvva, nangaqılakput ilaa qaunaksrıtlaruıaq ilıpsıtñik paasraalıksrıpsıtñıñ ukpıqsrılıpsıtñı sulı tikiutıtılaplusrı patchısaunıǵıusrı quvıanakun sıvuǵaanun kamanautaan. ²⁵ Kisimi Agaayyutauruq, aasıñ ilaan annıqsuǵaatıgıt Jesus Christ-kun Atannaptıgun. Kamanautıpayaaq, kamanagñıqsraq sanñı sulı añalatchısipayaaq piǵıǵai taimakñıaqanñı pakmanunaglaan sulı qañavak taimuǵa. Amen.

Sagvikkauruat John-mun

¹ Ukunani makpigaani aglausimarut sut Jesus Christ sagvikkani. Agaayyutim qainiigai ilaanun qiniqtitquplugich savaktimiinun sut akuniisrunaqatinj atuumasragumaruat. Christ-num ilitchuqigpakaai savaktimiinun John-mun tuyugiplugu israguligikkani ilaanun. ² John-num nalupqinaiqługu quliaqtuağiniğaa Agaayyutim uqalhalu Jesus Christ-num sagvikkanelu. Uqautiginiğai sut iluğaisa qiniikkani. ³ Quvianamiuruq iñuk agliqiruaq ukuniña sivuniksriqutmik suli quyanaqniacpat taapkua tusraaruat uqalğnik ukuniña suli tupigipluğillu sut aglausimaruat taapkunani makpigaani, atakkii tamatkua atuumaviksranjat qallillapiağataqtuq.

Pağlatit Tallimat Malğunun Agaayyuviniñun

⁴ Uvaña John aglaniaqtuña ukpiqtuanjuranun ittuanun tallimat malğuni agaayyuviniñi nunami Asia-mi. Ihuuqutrihiqagitchisug qiniiniñamiglu Agaayyutmiñ, pakma ittuamiñ, taimakñaqanña ittuamiñ suli agğiqsağumaruamiñ, taapkunakñalu tallimat malğuniñi irrusrianiñ sivuğaaniittuaniñ aquppiutaqpanan Agaayyutim, ⁵ suli Jesus Christmiñ tuniqsimapluni ilisimaruruamiñ, anjruamiñ tuqunaruaniñ sivulliqpianupluni suli sivulliuqtinijitniñ umialguruat nunami. Jesus Christ-num piqpagigaatigut patchisaiqsitluta killuutiptikniñ ilaan auñmigun. ⁶ Ilaan umialiguqtitkaatigut agaayuliqsiğtuqtitlugillu savautitquplugu Agaayyutini aapagikkaniļu. Kamanaun anjalatchisiļu pigigaa Jesus Christ-num taimuña isruitчуamun. Amen.

⁷ Uvva, agğiğniiaqtuq nuviyatigun.

Iriqatuaapayaam qiniğisigaa, ilinjalalu kapiriruat ilaanik.

Iluqatinju atlakaagiich iñuich nunami uigualalutinj qiasisirut ilaa pisigilugu.

Aa, taatna itkisipiaqtuq.

⁸ “Uvaña Alpha-nuruña suli Omega-nuplunalu, aullağniisaaq suli isrukitchaaq.” Taatna nipliqsuq Atanğuruuq, pakma ittuag suli taimakñaqanña ittuag agğiqsağumaruağlu, Sanjipayaaqatuaq Agaayyun.

John-num Qiniquuraalha Christ-mik

⁹ Uvaña John-nuruña aniqatigikkaqsi atausrinjuqatauplunña piqatigigipsi nagliksaağutininik pisigiplugu Christ, piqatigipkaqtuaq ilipsitñun anjaayqautmiñi suli piqatigipkaqhuni ilipsitñun iglutuiğimi. Qikiqtamun atiqatquamun Patmos-mik ilikkauruña quliaqtuaqalipkun uqalhaniglu Agaayyutim ilumutuulhaniglu Jesus Christ-num. ¹⁰ Ihamni Irrutchimi uvluani Atanğuruam tusraaruña nipimik nipituruamik tunumniñ, itna liilaa qalğtuqtautiqpaktun, ¹¹ nipliqhuni, “Aglakkumagitin tautukkatin makpigaanun aasrii tuyuğilugich ukpiqtuanjuranun ittuanun tallimat malğuni agaayyuviniñi Asia-mi: Ephesus-mun, Smyrna-munlu, Pergamos-munlu, Thyatira-munlu, Sardis-munlu, Philadelphia-munlu, Laodicea-munlu.”

¹² Tarani qivaqtuña qiniğukługu uqatuaq uvamnun. Qiviağama qiniğitka tallimat malğuk kaviqsat maniich kialuuraqagviich.

¹³ Aasrii qitqatni tallimat malğuk kialuuraqagviich qiniğiga atausriq

atrilik iñuktun, atnuġaaqaqhuni akuqturuamik isiganmiñunaglaan, suli tapsiqaqhuni kaviqsaaq maninmiñ satqamigun. ¹⁴ Ilaan niaqua nuyanilu qatigniqsut ipnaim mitquatun qatighutinlu aputitun. Irraksuli inniqsuk ikualaruatun ikniqtun. ¹⁵ Isiganjsuli qivliqtaġniqsuk patukpatun ipqiqsaqtatun uunaksautiqpakun. Nipaasuli tusraġnaġniqsuq quġluqtaqpatun. ¹⁶ Ilaan taliqpinmiñi tigummiñiqsuq tallimat malġunnik uvlugianik. Savikpaksuli ipiktuaq avatmulik anniugaaqtuq qanganiñ. Suli ilaan kiiñaja qaummaginñiqsuq siqiññaagikmatun.

¹⁷ Tarra qiñiqapku ulġuniqsuna isigaiñun tuqunaruatun ilipluna, aasriñ iligai taliqpiich argani uvanun nipliutipluna, “Iqsiñak. Sivulliruña aqulliuplunalu. ¹⁸ Uvaña iñuuruanuruña. Tuqugaluqduña iñuusraġataqtuña taimuña isruitchuamun. Iñuktun anmautiqaquatun anjalatchiġiaqtuña tuquġmik suli tuqunaruqaġvinmik. ¹⁹ Pakma aglakkich sut qiñikkatin suli pakma ittuat suli itchaġumaruat aquagun taavruma. ²⁰ Taapkua kanjqsilgunaitchuat qiñikkatin—tallimat malġuk uvlugiat taliqpiani arganma suli tallimat malġuk kaviqsaat maniich kialuuraqaġviich—qanuutautilaanjavva, tallimat malġuk uvlugiat israġuligigaich tallimat malġuk agaayyuviiich, suli tallimat malġuk kialuuraqaġviich tallimat malġuk agaayyuvigipmigaich.

2

Agaayyutim Uqautai Ephesus-miunun

¹ “Israġulganun agaayyuvium Ephesus-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqaġigai tigummiruam tallimat malġunnik uvlugianik taliqpinmiñi, pisructuam akunġatni tallimat malġuk kaviqsaat maniich kialuuraqaġviich.

² “Iļisimagitka savaasri, sakuugutisriļu iġlutukkasriļu anuqsrukun. Iļisimagiptuūq iļatchiļaisilaaqsi killuliqiruanik iñunnik suli isivġiuqtillaaqsi tamatkuniña uqaqtuanik uqqrtauniplutin piungitchaluanġamin suli ilipsi iļitchuġiplugu saglututilaanat. ³ Iļisimagiga anuqsrutillaaqsi naglikxaaqtillaaqsiļu pisigipluna suli ilipsi nikalinitchusrisuli. ⁴ Aglaan uumiña akitñaummatiqaġipsi, piqpaġinġigipsitña inilġaanisun. ⁵ Itqaqsaqsun piqpaqsriġiqqaqsi uvamnik ukpiqsriruāquqapsi. Isrummitqigitchi aasriñ savautitqiluna sivuanisun. Isrummitqiñġisuāġupsi agġiqiniāġipsi piūġluguasrii kialuuraqaġviksi inaaniñ. ⁶ Aglaan nakuuruqaqaluaqtusri uumiña, uumiksirusri savaanitiñik pigiitchuanik Nicolait-aāruat uvaptuntuūq. ⁷ Iñuk siutiqaqtuāq tusraggatiksrañnik naalaġniļi Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanuruamun. Iñuich akimaruat niġipkaġniaġitka napaāqtuaniñ iñuunaqtuam nauruamiñ nautchiaqaġviani Agaayyutim.

Agaayyutim Uqautai Smyrna-ġmiunun

⁸ “Israġulganunli agaayyuvium Smyrna-mi aglagiñ itna: Taapkua uqaġigai sivulliruam aqulliruamlu, tuqugaluāqtuamlu anitqiksuamlu.

⁹ “Iļisimagitka iħuilliuġutisri iļaiġpauħiqsiļu (aglaan umialgurusri). Iļisimagitka sañutchisiñich tamatkua Jew-ñuniruāt iñuġinitchaluaqtitlutin Agaayyutmun, aglaan iļumun savautriruanurūt tuunġamik. ¹⁰ Sivuuġaginagu naglikxaaġutigiyasrikkaqsi. Uvva, tuunġaum isiqtapkaġumaāqsigai iļasri isivġiukkaūviksrañitiñun, aasrii iħuilliuġisirusri

qulini uvluni. Tuniqsimatitchi tuqułıpsitñunaglaan, aasriılı akılıññaıǵıpsı iñuulıǵmik isruitchuamik nıaqugusriqmatun. ¹¹ Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksrañnik naalaǵnılı Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanjuranun. Iñuich akımaruat atnikkauyumiñaitchut tuglıanı tuqułhum.

Agaayyutim Uqautai Pergamos-miunun

¹² “Israǵulganunli agaayyuvium Pergamos-mi aglagıñ itna: Taapkua uqalıǵıǵai piqaqtuam ipiktuamik avatmulinıñmik savikpañmik.

¹³ “Ilısimagıǵa iñuuniaqtılaaqsi tuunǵaum añalatchiviani. Aglaan tuniqsımarusri uvamnun ukpiqutıqaqtuıñaqhusri, uvluiñuunıñ tuqutaupman tuniqsimaplunı ılısımarıǵa Antipas akunnapsitñi tuunǵaum iñuuviani. ¹⁴ Aglaan ikıtuuranik akitñaummatıqaǵıpsı: ilıpsı ılaqaqtusri tuvraıruanik ılısauttıñıgıun Balaam ılısautrıruam Balakmik killuqsaqıtıquplugich Israel-aagmiut. Killuqsaqıtı nıgıkamıñ nıqınik tunıllautauruanik aanguanun sulı sayuñakamıñ. ¹⁵ Sulıpsuuq ilıpsı ılaqaqmıusri tuvraıruanik pigıitchuakun ılısauttıñısisıgıun Nicolait-aagruat. ¹⁶ Isrummitqıgıtchiasrıñ. Taatnangısuagıpsı agıqıniagıpsı añuyıyaǵlugich taapkua iñuich savikpañmik annıuǵaaqtuamik qanımnıñ. ¹⁷ Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksrañnik naalaǵnılı Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanjuranun. Iñuk akımaruaq nıqıksrıññaıǵıǵa irıqsımaaqtuamik Manna-mik sulı qaitchılugu qatıqtaamik uyaǵañmik. Aasrıı uyaǵañmi nutaaq atıq aglaqaǵısirıuq, kĩa-unıñ iñuum ılısimangısañanik kisimiaglaan taavruma iñuum akuqtıruam.

Agaayyutim Uqautai Thyatira-ǵmiunun

¹⁸ “Israǵulganunli agaayyuvium Thyatira-mi aglagıñ itna: Taapkua uqalıǵıǵai Iǵñıñan Agaayyutim, irıqaqtuam atrıplugu ikualaruaq ikniq, sulı isıǵanı atrıqaqtuñıñ qıvlıqsaqtuatun patukpatun.

¹⁹ “Ilısimagıtka savaasrı, piqpaksrıñıqsılı, ukpiqutrılu, savautrıñıqsılı, sulı anuqsruıqsi. Ilısimagıgaptuuq una, savaagıkkapsı pakma qaañıummatıpiagıaich savaagıkkasrı ukpiqsrıruaǵuqaaqapsı. ²⁰ Aglaan uumıña akitñaummatıqaǵıpsı, ilıpsı ılaatchıplugu aǵnaq Jezebel taiyuqtuaq inıñnik sıvunıksrıqırimik. Ilısautıǵai kınıpılugich savaktıtka sayuñatquplugich sulı nıgıtquplugich nıqınik tunıllautauruanik aanguanun. ²¹ Pıvıqaqtıtkaıuagıǵa isrummitqılıksrañanun sayuñalhanıñ, aglaan isrummitqıgunǵıñıqsuq. ²² Uvva, inıllaktınnıagıtka ilaalu tamatkualu sayuñaatıgıkkanı naglıksaagıtıqpaıraǵvıksrañatnun inıllakmatun sıñıgıvıñıñun nañırrutim. Taamna piñıagıǵa isrummitqıñısuapata killulıqıñıgımkıñ. ²³ Sulı tuqunıñagıtka ilılganı. Tarra ukpiqtuanjuruapayaat ılıtchuǵıniagıaat uvañautılaagı ılısımaruaq iñuich ikpıkkutaatnik isrummatıñıtıñıglu. Sulı akılıǵısisıgıpsı atausrıullaalusrı malıgıullapıaǵıglu savaaqsi. ²⁴ Aglaan ılısrı Thyatira-mıttuat qapsıugalanıñaisa malıñıtchuat taavruma pigıitchuamik ılısauttıtaanik sulı ılısaagıñıtıglugich kalıpsıksuat nalunaqtuanı tuunǵaum, ilıpsı uqautıgıpsı, Uqumalıııgıtıgıtıkkumıñaitchıpsı, ²⁵ aglaan tıgummitqıagıtaksraǵıksı pigıanıkkıaqsi agıgıñıalhamnunaglaan. ²⁶ Iñuk akımaruaq savaaqıtuıñıaqtuagılu pisulıgıkkamnik isruanunaglaan, sañıqıtıksrıñıñıagıǵa añalatchılasilugu nunaaqıqıpañnik. ²⁷ Uma añalataagaqsıñıagı sañıqıpapıamik saagaqaqtuatun ayaupıamik savıñhamik,

añalataaǵlugich iñuum siquvraǵipmatun qıku ilulik. *Psalım 2:9*
 Taatnatun akuqtuaqqtuñı saññıqutıqahimnik Aapamniñ. ²⁸ Suli
 aatchuǵısıgıga uvlaam uvluǵıañanik. ²⁹ Iñuk siutiqaqtuaq tusragǵatik-
 srañnik naalaǵniñı Irrutchim uqautıgıkkañanik ukpiqtuñıjuruñanun.”

3

Agaayyutim Uqautai Sardis-miunun

¹ “İsraǵulğanunli agaayyvium Sardis-mi aǵlagiñ itna: Tamatkua uqahıǵıgai piqaqtuam tallimat malǵuñnik Irrusriñiñik Agaayyutim, suli tallimat malǵuñnik uvluǵıanik.

“İlisimagitka savaasri. İlipsi taiyuutiqaǵaluaqtusri iñuuruñıunıplıusri, aǵlaan tuqunarusri. ² Qiptaitqıgıtchi. Sayyiqsımaaqsigıñ tamatkua iñuuıqaqtuatsuli tuquluaqñagich, atakkii isivǵıuǵnıgıtka savaasri nalaunñaitlughich sivuǵaani Agaayyutim. ³ Taatnamik itqaǵılugu qanuq akuqtuıñıqsi tusraayugaǵıksuamik tusraakkapsitñik. Tupıgısiuñ taamna isrummitqıgıusri. Qiptaiñıgıtchupsı aǵıqıgısigıpsı atrılugu tiglıñıiaqti. İlisımayumiñaitchiksi kisumi sassañıǵımi aǵıǵıñıaıksıraǵa ilıpsıtñun. ⁴ Aǵlaan piqaǵaluaqtusrisuli ikituuranik iñuñnik Sardis-mi atnuǵaaǵmiknik puıyaktairagangıtchuanik. İlinısa iñuunıaqatıgıniǵaatñı qatıqtaanik atnuǵaaqǵutıñ atakkii ilıñich nalliummatırut. ⁵ Iñuk akımaruaq atnuǵaaǵısırıuq qatıqtaanik atnuǵaani, suli piıgumiñaitchıga atıgıkkañıa makpıgıaaniñ iñuuıhım. Uqautıgıniǵıga sıvuǵaani Aapama israǵulıgıkkañısalu piǵıniılugu. ⁶ Iñuk siutiqaqtuaq tusragǵatik-srañnik naalaǵniñı Irrutchim uqautıgıkkañanik ukpiqtuñıjuruñanun.

Agaayyutim Uqautai Philadelphia-ǵmiunun

⁷ “İsraǵulğanunli agaayyvium Philadelphia-mi aǵlagiñ itna: Tamatkua uqahıǵıgai ipqıtchuanıruam, ilımutuuruamılu, piqaqtuamılu saññıqutıqahnik David-ñum saagaqatıuñan añmautınik. Añmaqpaunı kıa-unniñ iñuum umıkkumiñaitchaa, suli umıkpauñ kıa-unniñ iñuum añmaqumiñaitlugu.

⁸ “İlisimagitka savaasri. Uvva, añmaqniǵıgıga talu ilıpsıtñun kıa-unniñ iñuum umıkkumiñaisañı. İlisımaruñı mikıruamik saññıqahıpsıtñik. Naagasuli tupıksrırusri uqahıkkamnik suli tunıqsımaaqtusri uvamnun piılaaǵıñıgıtılugu atıgıkkıga. ⁹ Naalaǵnisıtchi, taapkua iñuıch piǵıkkañı tuunǵaum, niplıaruat Jew-ñunıplutıñ Jew-ñunıñıñıaǵmıñ saǵıluıplutıñ —uvva, utlautıpkahıgıgıtka ilıpsıtñun aasrıi purvıgıpkahıgıgıch sıvuǵapsıtñun suli ilıtchuǵıpkahıgıgıch uvamnun piqpagıtılaapsıtñik. ¹⁰ İlipsi, tupıksrırusri uqautıkapsı igılutıtıqplusri. Taatnamik qaunıgıniǵıpsı ihııllıuǵvıñmi tikiññıaqtuamı iluqaanun nunamun uuktuakkauvıksrañatnun iñupayaurat nunamııttuat. ¹¹ Aǵıǵısırıuñı qılamıpiaq. Tigummitqıaǵıksıuñ payañıaıǵılugu piǵıkkahıqsi, kisumununniñ aatıtchumiñaitlısri akıññıaktaapsıtñik akımagupsı. ¹² Iñuk akımaruaq ayaguqtınnıaǵıga agaayyvıpkañanı Agaayyutma, aasrıi ilaa anıtqıkkumiñıaıqsuq. Aǵıkkısigıga ilaanun atıgıkkañıa Agaayyutma atıgıkkañılu nunaaqqıñan Agaayyutma, taamna nutaaq Jerusalem atqaǵniaqtuaq qılanımiñ Agaayyutimniñ. Suli aǵıkkısisıpmıgıga ilaanun nutauruaq atıga. ¹³ Iñuk siutiqaqtuaq tusragǵatik-srañnik naalaǵniñı Irrutchim uqautıgıkkañanik ukpiqtuñıjuruñanun.

Agaayyutim Uqautai Laodicea-ǵmiunun

14 “Isragulganunli agaayyuvium Laodicea-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqaligigai Amen-ñuruam, tuniqsamaruam ilumutuupluni ilisimauruam, aullagñiirauruam iñiqtapayaanik Agaayyutim.

15 “Iisimagitka savaasri, nigliñallapiangisilaaqsi unniñ uunallapiangisilaaqsi. Uvvatug nalliakni ititchi nigliñallapiaqtuamlu uunallapiaqtuamlu. 16 Uvvaasriñ pisigiplugu uunaavyuqsi, nigliñapiangñiqapsi uunallapiangitlusri, tivvuaqsalhiñaaguqipsi qanimniñ. 17 Uqagaqtusri itna, ‘Uvaña umialguruña. Iñugiaksisaiñaqtut suurat. Inuqsrañaiqsuña.’ Taatna uqagapsi nalurusri qanutun ihuilliuqtilaapsitñik nagliñnaqtilaapsitñiglu. Inuqsraqtusri qiñitlaitlusri atnugaitlusri. 18 Algaqsruqipsi tauqsiquplusri uvañniñ maninñik kaviqsaamik ipqiqsakkauruamik iknikun umialgutquplusri, sulitauqsiquplusri qatiqtaanik atnugaanik qaliguaglugu kannunaqtuaq atnugañiqsi sulitauqsruqutiksramik mamirrutiksrañatnik irigikkapsi qiñitlasrilgitchumuusri. 19 Tamatkua piqpagikkatka suagagigitka nalguqsruqugillu. Taatnamik piliqipiagitchi isrummitqigusri. 20 Uvva, qichaqtuña talumi katchaktuqña. Kisupayaam tusraayumiun nipiga anmautiluñalu talumik, isigisiruña ilaanun niqiqatigaiqsiluguasrii sulitauqsruqutiqigiluna. 21 Iñuk akimaruqaq apuppiqatigipkañiaqigai apuppiutaqpamni, uvaptuntuuq akimapluna apuppiqataupmatun Aapaa ilaan apuppiutaqpanani. 22 Iñuk siutiqaqtuaq tusragatiksrani naalagñi Irrutchim uqautigikkanik ukpiqtuanuruanun.”

4

Nangairuat Qilanjmi

1 Taapkua aquatun qiniqtuña talumik anmaruamik qilanjmi. Aasrii sivulliq nipi tusraakkaqa uqaqman uvamnun qalguqtautiqpaktun itnagaña, “Mayuqñ uvuña. Qiniqtinniagikpiñ sunik atuumaniaqtuanik uuma aquagun.” 2 Taimmaiñaq Ippitchuam Irrutchim anjalatkaqsigaña. Qiniqtuña apuppiutaqpanmik inillaksimaruamik qilanjmi, aasriñ taavrumiña apuppiruamik apuppiutaqpanmi. 3 Aasrii taamna apuppiruqaq tarani qiniñaqagniqsuq akisuruatitun uyaqaktitun kavviagiksaatunlu, sulitauqsruqutiqpak kaivraqutiqagniqsuq niggamik qiniñaqagtuamik akisuruatun uyaqaktun sunauraqaatun. 4 Avataani apuppiutaqpaum iñuiññaq sisamat apuppiutaqpaqamit. Qiniqtuña iñuiññaq sisamanik umialinjanik apuppiruanik apuppiutaqpanni, atnugaaligaat qatiqtaanik. Niaququtiqagniqsut kaviqsaamik maninmik niagamikni. 5 Apuppiutaqpanmiñ anniugaagniqsut ikniqpalaich katlulatlu sulitauqsruqutiqpak. Sivugaani apuppiutaqpaum naniuraqamniñiqsut tallimat malgunnik ikummatilinñik ikniqmik. Taapkua tallimat malguk nanipiat Irrusriqiniqai Agaayyutim. 6 Aasrii sivugaani apuppiutaqpaum tagiuqpauraqagniqsuq tapinniluktuatun. Sisamat uumaruat iriñhaiñalgich saamiktigun tunumiktigunlu inniqsut avataani apuppiutaqpaum. 7 Sivulliq uumaruaq atriqagniqsuq liontun, aasriñ tuglia uumaruam panniqtun, piñayuatsuli uumaruat kigiñaqagniqsuq iñuum kigiñanatan, aasrii sisamanjat uumaruat atriqagniqsuq tinmiaqpaktun. 8 Aasriñ taapkua sisamaaurat uumaruat, inmikkullaa itchaksrallaanik israguqagniqsut iriñhaiñauplutiñlu ataniñlu silataaniñ israguñisa. Aasrii nipliatuiñaqniqsut uvluvakpauraq unnuaqtuummaan,

“Ipqitchuaq! Ipqitchuaq!

Ataniq Sanjipayaaqatuaq

Agaayyun killuqsautaiññiqsuq ipqitchuanupluni,

ilaa inniqsuuq taimakña, ittuaglu pakma, sulii aggiqsagumaruaḡlu.”

⁹ Qakugupayaaq taapkua uumaruat qaitchipmata nangautmik kamakcutmiglu quyyatmiglu taavrumuḡa aquppiruamun aquppiutaqpaḡmi iñuuruamun taimuḡa isruitчуamun, ¹⁰ iñuiññaq sisamat umialiqnat sitqummiraḡniqsut sivuḡaanun aquppiruamun aquppiutaqpaḡmi purvigiplugu iñuuruuq taimuḡa isruitчуamun, mattaḡlugich niaquḡutitij aasrii iliplugich sivuḡaanun aquppiutaqpaum, nipliḡhutiḡ,

¹¹ “Ataniqpuut Agaayyutikputlu, ilvich nalliummatiruḡurutiḡ akuḡtuiḡksrapnun nangautmik kamakcutmiglu sanjimiglu, atakkii iñiqtaḡigitin supayaurat, sulii pisulḡapkun iñiqtauraut iñuuliqaqhutiḡlu.”

5

Imurat Makpiḡaat Ipnaiyaaglu

¹ Aasriiñ qiiñiqtuḡa taliqpiḡmi argaḡani taavruma aquppiruam aquppiutaqpaḡmi imuranik makpiḡaanik aḡlaḡaḡtuḡanik iluatniḡu silataatniḡu sulii umiktuqsimaruanik tallimat malḡuḡnik nalunaitmiutanik. ² Qiiñiqmiuḡa sanjiiḡaḡtuḡamik israḡuliḡmik nipliraḡtuḡamik nipituruamik nipimik, “Kiña nalliummativa qauḡtiḡukḡugich nalunaitmiutat aḡmaḡlugillu imurat makpiḡaat?” ³ Aḡlaan kiapayaaq qilaḡmi naagaqaa nunami naagaqaa ataaniunniñ nunam aḡmatlaiññiḡaich imurat makpiḡaat naagaunniñ qiiñiḡugich imañat. ⁴ Tarra qiaruḡa atqunapiaḡ iñuiññiqman nalliummatiruamik aḡmatlalugich makpiḡaat aḡliqiruksramik unniñ qiiñiqtuksramik imaḡikkaḡatnik. ⁵ Tarani ilañata umialiqnat nipliutigaḡa, “Qianak. Lion-ḡat kiñuviañiñ Judah-m, maḡḡuat David-ḡum, akimaruḡ aḡmatlasriplugich imurat makpiḡaat sulii tallimat malḡuk nalunaitmiutat.”

⁶ Aasrii aquppiutaqpaum akunḡatni sisamat uumaruatlu akunḡatniḡu umialiqnat qiiñiqtuḡa ipnaiyaamik qichaḡtuamik qiiññaḡaqhuni tuḡqutauruatun. Taamna nagruḡaḡniqsuq tallimat malḡuḡnik. Iriḡaqmiuḡtuuḡ tallimat malḡuḡnik, aasriiñ taapkua tallimat malḡuk Irrusriḡiḡaich Agaayyutim tuyugikkauruat iluḡaanun nunamun.

⁷ Ipnaiyaam agḡiqhuni tigugai makpiḡaat taliqpiḡan argañiñ taavrumakña aquppiruamiñ aquppiutaqpaḡmi. ⁸ Tigupmagich makpiḡaat sisamat uumaruat iñuiññaq sisamatlu umialiqnat sitquḡniqsut sivuḡaanun ipnaiyaam, atuḡtuuraḡallaaplutiḡ nuḡaḡtiliḡnik sulii piḡaluuraḡallaaplutiḡ piḡliuḡtamik kaviḡsaamik maniqmik immaukkaḡhutiḡ tipraḡiksautinik. Taapkua injiqsruḡiḡiḡaich Agaayyutim ipqiḡsitaḡisa. ⁹ Taapkua atuḡtut nutaamik atuutmik itna,

“Ilviñhiñḡa tigutlagitin imurat makpiḡaat sulii qauḡtitlalugich taapkua nalunaitmiutat.

Nalliummatirutiḡ atakkii tuḡqutaurutiḡ

sulii augikkapkun tasuiplutiḡ iñuḡnik Agaayyutmun

qanusriḡayaañiñ iñuḡniñ atlakaagiiñik uḡautchiliḡniñ, iñuḡitñik nakitñapayaañiñ.

¹⁰ Ilvich umialiguḡtitkai agaayuliḡsiḡuḡtitlugillu savautitquplugulu Agaayyutikput,

suli atanguniaqtut nunami.”

¹¹ Aasrii qivialgitchuna tusraapluna inugiallapiaqtuanik isragulinjik kia inuum kisitlaisanjitnik. Avataani inniqsut aquppiutaqpaum uumaruat umialijnatlu, ¹² niqliqsuat nipitusriplutin,

“Ipnaiaaq tuqqtauruaq nalliummatiruq akuqtuitlajluni sanjmik,

umialgutmiglu isrumatulgimiglu, sapiugnautmiglu, kamakutmiglu, kamanautmiglu suli nangautmik.”

¹³ Aasriin tusraagitka uumarupayaurat qilajmi, silamiļu, nunamiļu, ataaniļu nunam, tagiumiļu—uumaruapayaat nanipayaaq — uqautigaqtuat itna:

“Nangaun kamakkunlu, iluqaan kamanaunlu anjalatchiğlu pigigaa aquppiruam aquppiutaqpanmi suli ipnaiaam taimuna isruitchuamun.”

¹⁴ Sisamat uumaruat nipligvigigaat, itna, “Amen.” Suli inuiññaq sisamat umialijnat purvigigaat [sivugaanun inuuruamun taimuna isruitchuamun].

6

Nalunaitmiutat

¹ Qiñiqtuağiga ipnaiaaq anmaipman sivulliatnik nalunaitmiutat tallimat malguuruat, aasrii tusraagiga ilajat sisamat uumaruat niqliqsuaq nipitusripluni liilaa katlularuatun itnaqhuni, “Qağğaiñ.” ² Aasrii qiviqama qiniqtuna qatiqtaamik tuttuqpanmik, suli natmaksiqsuaq tuttuqpanmi qiluiññaqagniqsuq, suli qaitchikkaupluni niaquutmik. Ilaa aullağniqsuq akimaraupluni akimatyatqikhuni.

³ Ilaan anmaqmaun tuglia nalunaitmiutam, tusraagiga tuglia uumaruam niqliqsuaq, “Qağğaiñ.” ⁴ Tarra atla tuttuqpak kaviqsaanuniqsuaq anilgichuq aasrii natmaksiqsuaq sanjmik qaitchikkauniqsuq piigitquplugu qiñuiññaamik nunamiñ, inuich tuqqtutitquplugich avatmun. Tarra qaitchikkauniqsuq savikpauramik.

⁵ Ilaan anmalgitmaun piñayuat nalunaitmiutat, tusraagiga piñayuat uumaruat uqallaktuq, “Qağğaiñ.” Qiviaqama qiniqtuna taaqtaamik tuttuqpanmik, aasriin natmaksiqsuaq taavrumani saagaqagniqsuaq uqumaisilaagutinjik arganmiñi. ⁶ Suli tusraalgitchiga nipi akungatniñ taapqua sisamat uumaruat uqallaktuq, “Sisamat qallutit imanaj mukkaağ akiqagnaqtuq savaktuam akiññaaktaaksrajanik uvlumi, suli qulit malğuk qallutit imanaj barley mukkaağ akiqagnaqtuq savaktuam akiññaaktaaksrajanik uvlumi, aglaan minillugik uqsruğlu misruğlu.”

⁷ Aasrii anmalgitmaun sisamanaj nalunaitmiutat, tusraagiga nipi sisamanatniñ uumaruat uqallaktuq, “Qağğaiñ.” ⁸ Qiviaqama qiniqtuna qatiğiyaktaamik tuttuqpanmik. Natmaksiqsuaq taavrumani atiqagniqsuq tuqquutmik suli tuquaniktuat maliklugu. Qaitchikkauniqsut sanjmik tuqqtutitlajlugu sisamanaj inupayaat nunami savikpakun, kakkaagnaakunlu, tuqunakunlu, iqsiñaqtuatigunlu niğrutinjigun nunam.

⁹ Suli ilaan anmaqmagu tallimanaj nalunaitmiutat, qiniğitka ataanu tunillağvium inuusinich tamatkua tuqqtauruat piquutigiplugu uqalha Agaayyutim suli pisigiplugu ilisimaraułiqin tuniqsimalikun. ¹⁰ Ilinich niplianiqsut nipitusriłlapiqhutin, “Aatai, Ataniiq ipqitchuami suli

ilumutuuruami, qakugun atannigñiaqpigich tuqqtugikkavut iñuuruat nunami aasrii akisautiluta?”¹¹ Iluqagmin qaitchikkauniqsut qatiqtaanik akuqturuanik atnugaanik aasrii uqautiplugich utaqgiuraallaktuksrauniplugitsuli naatchianilhatnunaglaan iñugiaktiilaaksrautaat savaqatinisa aniqatiunillu ukpiqsriñikun tuqqtusaqumapmiruat ilinjisituntuuq.¹² Anmaqmagu itchaksranjat nalunaitmiutat nuna iliqsraqpauragniqsuq siqiñiq taagsipmipluni taagtaatun ukihaatun suli tatqiq kaviqsipluni auktun.¹³ Suli uvlugiat katagaalaplutin nunamun, katagaalapmatun asriagikkani fig-ñum napaagtuanin piñaqsigaluaqgach, ipsullakkaña liilaa anugiqpauum.¹⁴ Qilaglu piigñiqsuq imupmatun kaliikkaqtun. Iggipayauratlu qikiqtatlu nuuttut inimikniñ.¹⁵ Aasrii umialinji nunam, qutchiksaatlu anjalatit iñuich qaukiuruatlu anuyaktini umialguruatlu sapiññaqtaatlu iñuich, iluqatin savaktaagruitlu savaktaagruungitchuatlu, iriqtut inmiknik qaiqusrunun akungatnunlu uyağanisa iggich,¹⁶ kappianaplutin iggiñun uyağanunlu, “Kattaqisigut aasrii iriguta kiiñananiñ taavruma aquppiruam aquppiutaqpanmi suli qinnautaaniñ ipnaiyaam.¹⁷ Atakkii kamañaqtuaq uvlua qinnautaaknik tikitchuq. Kiñami iglutuutigisiñiqa taavrumani?”

7

144,000 Israel-aagmiut

¹ Tamatkua aquatigun qiniqtunja sisamanik isragulinik makitaruanik sisamani iqirguniñi nunam. Tigummiugağniğaiç sisamat anugini nunam, anuqhiqunğıtlugu sumiunniñ nunamun naagaunniñ tağiumun naagaunniñ napaagtunun.² Qiniqtunja atlamik isragulinik qunmukhuni nuirağavianiñ siqiñgum, saagaqhuni taluğniqusriqsarjanik iñuuruam Agaayyutim. Ilaa tuqluğaqtuq nipitusriplugu sisamanun isragulinun sanjiksriñjaniksimaruanun piyaqquluktatlasiplugu nuna tağiuğlu.³ Nipliqhuni, “Piyaqquluktaqnagu nuna, tağiuğlu, napaagtutlu uvagut nalunaitmiutchiigaluaqata qaunjisigun savaktinjiñik Agaayyutipta.”⁴ Tarra tusraagiga kisirrutaat tamatkua nalunaitmiutchikkauruat. Iñugiaktiilaagağniqsut 144,000-tun kiñuviaayanjitiñi Israel-aagmiut.

⁵ 12,000 kiñuvianji Judah-m nalunaitmiutchikkaurut,

kiñuvianjisuli Reuben-ñum 12,000,

kiñuvianjisuli Gad-ñum 12,000,

⁶ kiñuvianjisuli Asher-ñum 12,000,

kiñuvianjisuli Naphtali-m 12,000,

kiñuvianjisuli Manasseh-ñum 12,000,

⁷ kiñuvianjisuli Simeon-ñum 12,000,

kiñuvianjisuli Levi-ñum 12,000,

kiñuvianjisuli Issachar-ñum 12,000,

⁸ kiñuvianjisuli Zebulun-ñum 12,000,

kiñuvianjisuli Joseph-ñum 12,000,

kiñuvianjisuli Benjamin-ñum 12,000.

Iñugaağruich Nunaaqqipayaaniñ

⁹ Taavruma aquagun qiniqtunja iñugiallapiagaqtuanik iñunik kiauunniñ iñuum kisitchumiñaisanjiñik nunaaqqipayaauraniñ atlakaagjiñiñlu

iñuñniñ suli uqausripayaaniñ. Qichağniqsut sivuğanun aquppiutaqpaum suli sivuğanun ipnaiyaam, atnuğaaqahutiñ qatiqtaanik akuqturu-anik qisiqsutiñglu tigungmiuqaqhutiñ, ¹⁰ nipliraqhutiñ nipitusriplugu itna,

“Agaayyutipta aquppiruam aquppiutaqpañmi suli ipnaiyaam annautigaatigut.”

¹¹ Iluqatiñ israğulğich qichağniqsut avataani aquppiutaqpaum suli umi-alinñat sisamatlu uumaruat, sitquqhutiñ sivuğanun aquppiutaqpaum nangāgaat Agaayyun. ¹² Niplianiqsut,

“Amen,

nangāun, kamanaunlu, isrumatukıǵlu, quyyanlu, kamakkunlu,

sarıñılu, sapiğñāunlu

illi Agaayyutiptiknun taimuñja isruitчуamun.

Amen.”

¹³ Aasrii ilañata umialinñat apiqsruğaña, “Kisut makua iñuich at-nuğaaqatuat qatiqtaanik akuqturuaniñ? Nakikñalu agğiqsuanıvat?”

¹⁴ Nipliutigiga, “Añuun, ilisimaruanıurutiñ.” Aasriiñ ilaan uqallautigaaña, “Tamatkua ihuıllıuıqıpauraq apqusrağniğaat. İğğugñiğaiç atnuğaañtiñ akuqturuat, aasrii qatiqsipkağulğich aunanun İpnaiyaam.

¹⁵ Taatnaqhutiñ ittut sivuğaañi aquppiutaqpañan Agaayyutim savautiplugu uvlumi unnuamılu agaayyuvikpañani,

aasrii taavruma aquppiruam aquppiutaqpañmi

tugluaqsimağisigai nayuutıliğmigun.

¹⁶ İliniç niğisuksiutqıkkumiñaitçut

naaga imiğuksiutqıkkumiñaitçut.

Siqiñğumlu atlamlu uunaum uunniutitqıkkumiñaitçai.

¹⁷ Atakkii ipnaiyaam qichaqtuam sivuğaañi aquppiutaqpañmi niğipkağisigai munaqsritun

sivullıǵıǵıllı iñuunaqtuanun suvliktuağuraaqtuunun,

suli Agaayyutim allaqtığisigai qulvipayaat irinıtñiñ.”

8

Tallimat Malğuiñat Nalunaitmiutat

¹ Uvva ipnaiyaam añmaqmauñ tallimat malğuiñat nalunaitmiutat nipruisaagataqtut qılanmi sivilutilaalinmi sassagñigum avvanani.

² Aasriiñ qıñiğitka tallimat malğuk israğulğich makitaruat sivuğaañi Agaayyutim. Aatchukkauniqsut tallimat malğunıñ qalğuqtautiniñ.

³ Tarra atlaptuuq israğulik agğiğñiqsuq. Sivugağmuktuq tunıllagvıñmun, saagaqhuni ikipkaiviliamıñ tiprağiksautmik pıliuqtamıñ manıñmiñ kaviqsaañiñ. Aatchukkauniqsuq atqunaq tiprağiksautmik avvutitigıuplugu inıqsruhatnun ipqıqsitaupayaat manıñmi kaviqsaañiñ tunıllagvıñmi sivuğaañiıttuami aquppiutaqpaum. ⁴ Aasriiñ isiña tiprağiksautim piqatigiplugıç inıqsruhat ipqıqsittuat mayuqtuq israğulgum argañiñiñ sivuğaañun Agaayyutim. ⁵ Suli israğulgum tıgıuplugu ikipkaiviliq tiprağiksautmik immiğñiğaa ikniñaniñ tunıllagvium, igıtluguasriiñ nunamun. Taimma tusrağnaqtut nipit katlulatlu, suli ikniqpalagaqhuni nuna ilıqsraqhunılu.

6 Tarani tallimat malguk isragulgich piqaqtuat tallimat malgunik qalguqtautinin itqanaiyaqtut niqliqsitchisukhutin. 7 Sivulliq isragulik niqliqsitchipman, natatqugnat ikniqlu avulik aunmik katajniqsut nunamun. Tarraasriin piñayuaqun nunam napaaqtui sunaaqtuatlu ivgich ikirut tamatkiqhutin. 8 Aasriin tugliat isragulgich niqliqsitchipman li-lilaa imña inñiqpauraq iknaktitaq igitauniqsuq tagiumun. Tarra piñayua tagium auguqtuq. 9 Suli piñayuatni tagiumi uumaruat tuquniqsut. Suli piñayuinich umiaqpaich tamatkiqñiqsut. 10 Piñayuat isragulgich niqliqsitchilgitman uvluqiaqpauraq ikualaruq liilaa auktuugun kataktuq qilajmiñ, katakhuni piñayuinithun kurgillu suvliktuaquraqtuatlu. 11 Atqa taavruma uvluqiam taiyuutiqaqñiqsuq “Sunagñiq.” Piñayuinich imgich tuqunaqunñiqsut aasrii inñuigiaktuat inñuich tuqurut imigiilamiñ sunagñitchuamiñ. 12 Sisamanat isragulgich niqliqsitchilgitman, taimmaiñaq piñayuinich siqinñum tatqimlu uvluqiatlu taaqsilñiqñiqsut. Tarraasrii uvlum qaummataan piñayua qaumanqigñiqsuq, suli unnuam qaummataan piñayua qaumanqigñiqsuq.

13 Qiñiqtitluna tusraagiga tinmiaqpak tinmiruaq qutchikhuni qilajmi uqaqhuni nipitusriplugu, “Nakñun! Aa, nakñun inñupayaanun inñuuruanun nunami, atakkii atlat piñasrut isragulgich niqliqsinniaqpatigik qalguqtautiqpat tatamnaqisuruq.”

9

1 Tarra tallimanat isragulgich niqliqsitchipman qalguqtautiqpanmik qiñiqtuja uvluqiamik kataktuamik qilajmiñ nunamun, aasrii qaisauniqsuq anmaun natiqsiñaitchuamun anmaniqmun. 2 Anmaqmaun natiqsiñaitchuq anmaniq isiq mayuqtuq tarakña, itchialanatan uunaksautiqpaam, siqinñuqlu silalu taaqsiruk isiagan anmaniqmiñ. 3 Itchialamiñ mitiglaguqtuat anirut qaananun nunam. Qaisauruq sanji atriplugich putyuutilgich nunami sanjiqaqhutin kapuutilgich tuqunalinñik. 4 Ilinich tillisiaqaqtut piyaqquluktaitqunqitlugich ivginñik nunam naaga qanusripayaanik sunaaqtuanik naurianik napaaqtuniglu, aglaan kisiisa tamatkua inñuich piqangitchuat taluqñiqsriqsanjanik Agaayyutim qaunqisigun. 5 Suli tillisiaqaqtut tuqqutqitqunqitlugich inñunñik, aglaan atniqñapiagataqtuakun nagliksaaqtitquplugich tallimani tatqinñi, atniqñanatan putyuutilgum kapitnikmatun inñunñik. 6 Aasrii taipchunani uvluni inñuich pakakkisigaat tuquqiq aglaan paqitchumiñaitchaat. Tuqusrulilapiagisigaluaqtut aglaan tuquqiq qimakkisuruq ilinñiñi.

7 Tarra qinñanich mitiglaguqtuat atriqagñiqsut tuttuqpakun itqanaiyaatun anuyaqñimun; niaqunñi inniqsuq niaququn liilaa kaviqsaq manik, suli kiginñanich kiginñanqisut inñuich. 8 Suli ilinich nuyaqagñiqsut nuyanqisutun aqñat, kigutiqaqhutin suli kigutinqisutun lionnat. 9 Satqagutiqaqñiqsut satqagutititun savilhatun, aasrii siaksrunñanqat isragunisa inniqsuq siaksrunñanqatitun aksraliganisa tuttuqpagautit inñuigakhutin sukasriplutin anuyaqñimun. 10 Suli pamiuqagñiqsut kapuutiqaqhutin atriplugich putyuutilgich. Ilinich atniqutiqagutut pamiuqagñiqsut, aasrii atniqagñiqsrauplutin inñunñik tallimani tatqinñi. 11 Ataniqagñiqsut isragulganik natiqsiñaitchuam anmanqum. Jew-nuruat

atıqagñıgaat Abaddon-mik, aasriılı Greek-ııch taggisiqaqlıgu Apollyon-mik, itnautıqaqtuaq Piyaqquqtımik. ¹² Sivullıq naglıksaağun qaanıqsuq. Uvva malğuk naglıksaağutık tikiññıaqtuk aquagun taavruma.

¹³ Tarani itchaksranat israğulğich nipliqsitchipman qalğuqtautıqpañmiñik, tusraanıqsuna nipinik sisamañıñ iqırğunıñıñ tunıllagvıñmiñ pılıuqtamiñ manıñmik kaviqsaamik ittuamiñ sivuğaani Agaayyutim. ¹⁴ Uqautiniğaa itchaksranat israğulğich piqaqtuaq qalğuqtautıqpañmik, “Pituıkkich sisamat israğulğich pituksımaruat kamañaqtuami kuñmi Euphrates-mi.” ¹⁵ Tarra pituıgaich sisamat israğulğich itqanaıqsımmatrıruat taavrumuña sassağniğmun, uvlumunlu, tatqımunlu, ukiumunlu, tuqqutçıruksrauranıñ piñayunıtñik iñupayaat. ¹⁶ Aasrii tusraagıga kisırrutaat anuyaktit sulı tuttuqpiraqtuat. İñugiaktılaaqağniqsut 200,000,000-mik. ¹⁷ Sulı qıñıgıtka tuttuqpaich qıñıquuraamni itna, tamatkua aquppiruat ilıñıtñi satqagutiqağniqsut kaviqsaatun ikniqtun sulı uquaqtaatun sapphire-tun sulı sunaqpaluktun sulfur-tun. Aasrii tuttuqpaich nıaqunıch qıñınaqağniqsut nıaqunısitun lion-nat, sulı qanıñıtñiñ annıuğaagñıqsuq ikniq, itçıglu, sulı sulfur. ¹⁸ Taapkunuuna piñasrutıgun naglıksaağutıtıgun piñayunıch iñuıch tuqqutaunıqsut iknikunlu, itçıkunlu, sulı sulfur-kun annıuğaqaqtuakun qanıñıtñiñ tuttuqpaich. ¹⁹ Tamatkua sanıñıqağniqsut qanığmıkkun pamiumıkkunlu. Pamıuqağniqsut nımiğiatun ittuaniñ nıaqulıgaanik, aasrii atnıağutıginiğaiç iñunun.

²⁰ Sulı kisiñuqtat iñuıch tuqqutaungıtçuat tamatkunuuna naglıksaağutıtıgun isrummitqıgungıtçut savaanıtñiñ argagıkkagmıñ. Nutqautıngıtçaat putqatalıqtıñ tuunganun, aanguanunlu pılıuqtanun kaviqsaanıç qatıqtaanıglu manıññun, patukpañnıglu uyağañnıglu qırunıglu, qıñıtıaitçuanıç tusraatıaitçuanıknıñ pisrutıaitçuanıglu. ²¹ Naagaunniñ isrummitqıgungıtçut iñuıqtautadıgmikniñ anıatkuudıgmikniñı, sayunagıgmikniñı, tiglıktuqtadıgmikniñı.

10

Israğulik sulı Imurat Makpiğaurat

¹ Sulı qıñıqtuña atlamıç sapıgñıaqtuamıç israğulıñmik atqaqtuamıç qılañmiñ, atnuğaqaqhuni nuviyamıç, nıaqugutiqaqhuni nıggamıç, kigiñana qaumapluni sıqıñıqtun, niuk ilıplutık ayanaktıtun ikniğum.

² İlaa tıgumıaqağniqsuq makpiğauranıç anımaruanıç arganıñı, aasriiñ inıllakkaa talıqpiıch isıgañı tağiumun, sulı saumiıch isıgañı nunamun.

³ Nıpruağniqsuq nipıtusrıllapiaqhuni, atrıplıgu lion-ñum ugiaguulanğa. Tarraasrii nıpruaqman, tallimat malğuk katlulat nipliqsut. ⁴ Tarraasrii tallimat katlulat nipliqmata aglaksagataqmıñı. Tusraagıga nıpi qılañmiñ uqautrıga, “Aglasrunaqnagıç uqagıkkanjıç tamatkua tallimat malğuk katlulat, uqautıgıñıtunniñ.”

⁵ Tarra israğulgum qıñıkkagma qıchaqtuam tağiumılu nunamılu, israutıgai arganıñı qılaum tuñaanun. ⁶ Akiqsruutıgıruq ilaagun iñuuruakun taimuña isruıtçıuamun iñıqsıruakun qılañmik, nunamıglu, tağiumıglu, sulı uumarıapayaanıç taapkunani itna, “Tarani Agaayyutim atu-umapkeyasrıgai sıvunniutıgıkkani. ⁷ Aglan tarani uvluni tallimat malğukata israğulğich nipliqsıtçısağataqpan qalğuqtautmik Agaayyutim naannıağai kanıqsılğunaıtçuat sıvunniutıni, uqautıgıkkani savaktımiñun

sivuniksriqirinun.”⁸ Aasriiñ nipim tusraakkağma qılanmiñ uqautilgitchaana, “Utlautilitin tiggutyakkich makpiğaurat anmaqsimaruat argañiñi israğulgum qıchaqtuam tağiumılu nunamılu.”⁹ Utlakapku israğulik nipliutigiga, “Qaıllakkich makpiğaurat uvanun.” Aasrii nipliutigaaña, “Tıgulugich niğikkich. Siığlanñuliğisigaluaqtutin aqiağupni, aglaan siığñaagnaıqtuq honey-tun qanıpni.”¹⁰ Aasrii tigukapkich makpiğaurat israğulgum argañiñiñ niğigitka. Tarra qanımnı siığñaagtut honey-tun aglaan tarra iırgauraanıkapkich aqiağuga siığlanñulıqsuq.¹¹ Aasriiñ uqautigaana, “Sivuniksriqirusraulgitchutin iñugiaktuatıgun iñuktıgun, nunaaqqisıgun, uqautchisıgun, umialıktıgunlu.”

11

Malğuk ilisimarık

¹ Tarani aatchuusriaqatuna uktutmik ayaupiatun ittuamik, aasrii israğulgum uqautigaana, “Makıllutin, uktutun agaayyuvıkpaña Agaayyutim tunıllağvıalu, sulı kisıllugich iñugiaktılaanıt taapkua agaayuruat tarani.”² Aglaan uktutnagu sıllalıq katımmavik ittuag sılataani agaayyuvıkpau. Taamna ilağınagu atakkıi aatchuutauruq Jew-ñungıtchuanun. İlinjisa tutmaluginiğaat ipqıtchuaq nunaaqqıq malğukıpiag malğunı tatqıni.³ Sulı tuyuğisigıka malğuk ilisimarıkka, atnuğaaqatuk mıssunık ukılhaanık. Aatchuğisigıka sanñimik 1,260 uvlunı sivuniksriqirautqulugik.”

⁴ Taapkuak malğuk olive napaaqtuk sulı malğuk kiałuuraqagvııktarra naparuaq sıvuğaañi Agaayyutaan nunam.⁵ Aasriiñ kĩa iñuum atniagnağumıgik taapkuak, ikniq anniugaagnaıqtuq qangakniñ, sulı suksraungıgağniagaik uumıgiritik. Kisupayaam atniagnağumıgik taatnatchıkun tuqqutauragağisıruq.⁶ Taapkuak sanñıqaqtuk umıksıtılalutik qılanmik sıalukkumiñaiğlugu uvlunıtñi sıvuniksriqilıgmin, sanñıqaqmılutik imğich auguqtılalugich sulı nuna qanusrıpayaañi ihuıllıuğıtıqatılalugu, qanutupayaaq akulaısigılu pisukkumik.⁷ Tarraasrii taapkuak naatpakku uqaqtaulıqtik, iqsıñaqtuam niğrugaağuum mayuqtuam natıqsıñaitchuamiñ anmanıgmiñ anuyıutıgıgıgı aasrii akiılıgıgı sulı tuqullugik.⁸ Aasrii tuqunaruak timinik nalagısrık apqutaani nunaaqqım, atannapsı kikiaktıutıkkauvıani. İlitqusiagun taamna nunaaqqıq atrıgıgaa Sodom-ñum Egypt-ñum.⁹ Tarani iñuıch nunapayauramiñ nakıtñapayaaq qıñıgıgıgıch tuqunaruak timinik piñasrunı uvlunı uvlunlu avvanı. Tuvvaqtıtchumiñaitchaıchunniñ tuqunaruak timinik ilıuıgmun.¹⁰ İluqatın iñuıch nıyutıruat nunamı quvıasruıtıgıgıch tuqułhakkun, aasriiñ tuyuqtıutıpmıplıtın aatchuutınık avatmun. Quvıasrullapiagnaıqsut atakkıi taapkuak sıvuniksriqirık ihuıllıuqtıtçıñıqsuk tamatkunıña iñuuruanık nunamı.¹¹ Tarra uvlut piñasrut avvağmik ilaqaqtuat pianıkmata Agaayyutim anıgñınan iñuulhan isıgıgıgı taapkuak, aasriiñ makıtıqtuk. İqsıtchallapiagnaıqsut tamatkua tautuktuat taapkuñıña.¹² Aasrii tusraagaat nipituruag nipi qılanmiñ uqaqtuag ilinıknun, “Qagğısıtchık,” aasrii ilinik mayuqtuk qılanmun nuvıyakun, uumıksrımiknun qıñıqtıuqtılutik.¹³ Taavrumanı sassagnaıgmi nuna aulapauraqtuq, aasrii qulinñugıtaa nunaaqqım ulğuruq, sulı nunam aularuam iñuıch tuqutkai iñugiaktıtılalagıch 7,000-tun. Aasriiñ kisinjuqtuat tatamıllapiaghutin nangaiñıqsut kamanautaanık

Agaayyutim qılanmiittuam. ¹⁴ Tarra tuglia nagliksaagutim pianiktuq. Uvva piñayuat nagliksaagutit aggyiasriuraqtuq.

Tallimat Malgūinat Qalguqtaun

¹⁵ Tarani tallimat malgūinat israğulgich qalguqtautiqpamīñiñ nipliqsitchiñiqsuq. Aasriiñ sapigñaqtuat nipit qılanmiñ itnaqtut,

“Uvakñaniñaglaan añaayyūqautaa nunam
añaayyūqautigiliutigaa Agaayyutipta suli Christ-ñan,
aasrii ilaa aňalatchigisuruq taimuña isruitчуamun.”

¹⁶ Suli iñuiññaq sisamat umialinñat aquppiruat aquppiutaqpamīñiñ sivuğaani Agaayyutim, sitquqhutinñ nanğağaat Agaayyun, ¹⁷ uqaqhutinñ,

“Ataniiq Agaayyūun Sanñipayaaqtuq, ittuami ataramik pakmalu,
qaitchigiptigiñ quyyatmik,

atakkii urriqsugiñ kamanallapiaqtuq sanñiñ
suli aňalatkāqsigitin iñupayaat.

¹⁸ Iñuñi nunam qinnallapiaqtut,

aglaan qinnautaiñ tikitchuq atanniqsuiviksrağlu tuqunaruapayaanik.
Pakma akilñiqaqsirutin savaktigikkapnik sivuniksriqirininik ipqiqsitchi-
tuaniglu,

suli taluqsiruanik atigikkapnik kamanaiññaanlu kamanaññaanlu.

Suli piyaqquğniagitin tamatkua piyaqquqtairaut nunamik.”

¹⁹ Tarani agaayyuvikpaña Agaayyutim aňmaqtuq qılanmi, aasrii suluun imalik sivunniugutaaanik qinñiñnaqsuruq iluani agaayyuvikpañan. Tarani ikniqpalaqtuq katlulauraqhuniñu, suli nuna aulapluni, atqunallapiaq natatquğnaqhuniñu.

12

Ağnağlu Tiritchiaqługlu

¹ Tarra atlayuağnaqpauraqtuq sagvigñiqsuq qılanmi, sua-una ağnaq atnuğaalik siqinñimik, aasrii tatqiq ataaniitluni isiganñiñ, suli niaquğmiñi niaquğutiqaqhuni qulit malgūñnik uvlugianik. ² Iğñiyasriñiqsuq.

Iğialaugaqtuq atniğñaliutiplugu iğñisuum. ³ Aasriisuli sagvisuq atla atlayuağnaqpaktuq qılanmi. Tarrali, kamanaqtuq kaviqsaaq

tiritchiaqłuk tallimat malgūñnik niaqulik aasrii qulinik nagruklik suli tallimat malgūñnik niaquğutilik niaquğmiñi. ⁴ Ilaan pamiuñan salikuğniğai piñayuinñich uvlugianñiñ qılaum aasriiñ iksautigiplugich nunamun. Tarra tiritchiaqłuk makittuq sivuğaananun ağnam iğñiyasriuram

nigisukhugu ililgaaña anirgauraqpan. ⁵ Ağnaq iğñirūq aňugauramik aňalatchiruksramik saviñhamik ayaupiamik, aglaan ağnam ililgaaña nuqitauruq Agaayyutmun aquppiutaqpāñanunlu. ⁶ Tarakña ağnaq aullauruq suviksraılaamun, iniksriukkanāñanun Agaayyutim ilaanun. Tarani munagigisiñiğaat 1,260 uvluni.

⁷ Tarra aňuyyigñiqsut qılanmi. Michael-lu israğulinñiñu akilñiñiutiniqsut tiritchiaqłunmun. Tiritchiaqłuk aňuyakmiuq israğuliktuummağmi.

⁸ Aglaan tamatkua akiilikkaurut iniksraqatqikkumiñaiqhutinñ qılanmi. ⁹ Tiritchiaqłukpauraq igitauruq atmun, taamna taimakñaqtaq nimigiaq, atiqaqtuq tuunğağmik Satan-miglu, kinnitñiqtuq iñupayaanik nanipayaaq. Igitauruq nunamun israğuliktuummağmi. ¹⁰ Aasrii tarraaña nipitullapiaqtuamik nipimik uqaqtuamik qılanmi,

“Pakma tikitchuq anniqsuǵiana, sanǵialu, anjaayuqautaalu Agaayyutipta suli aǵalatchisaa Christ-ǵan, atakkii taamna patchisiqutri aniqatiuptiknik sivuǵaani Agaayyutipta uvlumiǵu unnuamiǵu igitauruq atmun.

¹¹ Ilinǵisa akiiligaat aǵǵagun ipnaiyaam suli ilisimarauǵimiktigun Agaayyutim uqalǵhanik, atakkii suginǵitkaat tuqgutauniksraqtiǵ.

¹² Taatnamik quviasrugitchi, qilaak suli iluqasri iǵuuruani qilaǵmi.

Nakliǵun! Nagliksaǵun itkisiruq iǵuǵnun nunami taǵiumiǵu ittuanun, atakkii tuuǵaam tikitkaasri qinnautiqpaǵmigun ilisimaplugu sivikitchuami piviqalǵi.”

¹³ Uvvaasriiǵn tiritchiaqǵuum ilitchuǵikami sinjitautilaaǵmiǵnik nunamun, maliqsruaqsiniǵaa aǵnaq igǵiruaq aǵǵauramik. ¹⁴ Aasrii aǵnaq qaitchikkauniqsuq israqqunik tiǵmiaqpaum tiǵitquplugu nimigiamiǵn suviksrailaamun, pamatchiǵviksraǵanun piǵasruni ukiuni avvaǵmik ilaplugich. ¹⁵ Uvvaasriiǵn qaniǵmigun nimigiaqǵuk anitchiǵniqsuq imiǵmik kuuktun ulirrutisrukkaluaqǵugu aǵnaq, aullautitqugaluaqǵugu ulittuamun. ¹⁶ Aglaan nunam ikayuǵaa aǵnaq aǵmaqǵugu qaniǵikkani. Iǵaa kuuk tiritchiaqǵuum anitaǵa qaniǵmigun. ¹⁷ Tarani tiritchiaqǵuum qinnautillapiǵaa aǵnaq, aasrii aullaqǵhuni aǵuyyiaǵai kisiǵuqtaturuat aǵnam kiǵuviani, tamatkua tupiksriuat tillisaiǵnik Agaayyutim suli uqautiqaqtuat Jesus Christ-mik. ¹⁸ Aasrii tiritchiaqǵuk qichagǵniqsuq siǵaani taǵium.

13

Malǵuk Niǵrugaaqǵuuk

¹ Aasrii qiniqtuǵa niǵrugaaqǵuǵmik mayuqtuamik taǵiumiǵn tallimat malǵuǵnik niaqulik qulinik nagruliglu. Niaquǵutiqaqmiuq qulini nagruǵmiǵni, suli niaquǵmiǵni atiqaqǵhuni pisaanǵatauruanik. ² Aasriisuli niǵrugaaqǵuk qiniǵkaǵa atriqaqtuq leopard-mik, isigaqǵhunisrii akǵam isiganisun, aasrii qanǵa lion-ǵum qanǵatun itluni. Tarra tiritchiaqǵuum aatchuǵniǵaa niǵrugaaqǵuk sanǵimiǵnik, aquppiutaǵmiǵniǵlu, kamaǵaqtuamiglu aǵalatchiǵmiǵnik. ³ Qiniǵiǵa ilaǵat niaqunǵiǵn niǵrugaaqǵuum ikiliqsimaruaq liilaa tuqusrimaplugu, aglaan ikiǵna mamisrimaniqsuq. Iǵupayaam nanipayaaq quvigusruutiginiǵaa malikǵugulu. ⁴ Iǵuich purviginigaat tiritchiaqǵuk aatchuqtuq aǵalatchiǵmiǵnik niǵrugaaqǵuǵmun suli purvigipmigaat niǵrugaaqǵuk uqaqǵutin, “Kamaǵniaqpat taamna niǵrugaaqǵuk! Suli kia aǵuyakkumiǵnaqpaun akililiǵiǵlugu?”

⁵ Suli niǵrugaaqǵuk uqaqtitauniqsuq pigiillapiaqtuamik pisaanǵatinik aǵalatchitquplugu malǵukipiaq malǵuǵni tatqini. ⁶ Taavruma aǵmaqǵugu qanni uqamaqǵuutinigaat pisaanǵatinik akitǵaqtuqǵugu Agaayyun ilaan atǵalu iǵuuniǵvialu taputiplugich iǵupayaat nayuutiruat qilaǵmi. ⁷ Ilaa aǵuyaktitauniqsuq ipqiqsitanǵiǵnik Agaayyutim akiillilugich. Suli qaitchikkauruq sanǵimik aǵalatchiǵmik qanusripayaanun iǵuǵnun atlakaǵiǵniǵni uqautchiliǵniǵunlu, iǵuǵitǵun nunaacqipayaat. ⁸ Aasrii iluqǵmiǵn iǵuich nunami purvigigisigaat niǵrugaaqǵuǵmun, iǵuich atinǵich aglaksimaitchuanun Ipnaiyaam Tuqgutaauram makpigaanǵitni

iñuuruatigun sivuani nuna iñiqtaunjaiñjaan. ⁹ Kiñapayaaq siutiqaqtuaq ki tusraali.

¹⁰ Kiñapayaaq sivullikkaugumi tigutaanjuhigmun tigutaanjuvinmuñniaqtuq.

Kiñapayaaq tuqqutauruksraugumi savikpakun savikpakun tuqqutaugisiruq.

Tarra taatniitpan Agaayyutim iñuñi iglutuutiruksraurut ukpiqs-riñiqtaqtuiñağutin.

¹¹ Tarrasuli qinilgitchuñja atlamik niğrugaaqłunmik sagviqsuamik nunamiñ. Malğunnik nagruqağniqsuq ipnaiyaatun aasrii iqsiñaqtuanik nipiqaqħuni tiritchiaqłuktun. ¹² Anjalatchiruq sivullium anjalatchiħhagun niğrugaaqłuum takkuani. Purvigipkağniğai iñupayaat nunami sivulligmun niğrugaaqłunmun, ikiłiqsimakkauruamun aasriiñ mamititaupluni. ¹³ Ilaa savaaqağniqsuq kamanaqtuanik quviqnaqtuanik, ikniqunniñ kataktitlugu qılanmiñ nunamun takkuatni iñuich. ¹⁴ Aasriiñ kinnitñinıqsuq iluqaitñik iñuñnik iñuuruamik nunami tamatkunuuna quviqnaqtuatigun savaağikkağmıgun takkuani sivullium niğrugaaqłuum.

Uqautiniğai tamatkua iñuich nunami iñiqsitquplugich atrıjanik taavruma niğrugaaqłuum ikiłiqsımaruam savikpakun iñuuplunisuli. ¹⁵ Ilaan iñuuhksritkaa atrıjanun niğrugaaqłuum suli atrıña niğrugaaqłuum uqatlapkaqługu. Tamatkua putchungitchuat kamaksrisunğitchuatlu atrıjanun niğrugaaqłuum tuqqutaupkağniğai. ¹⁶ Suli taavruma nalunaitmiutchiqsinniağai qaunısigun iluqaisa iñuich kamanaitchuat kamanaqtuatlu, umialguruatlu ilaıppauruatlu, savaktaağruunğitchuatlu savaktaağruuruatlu, tallıqpiagun argañisa naagaqaa. ¹⁷ Aasrii kiñaliqaa tauqsıgumiñaitchuq naaga tunniuuqıayumiñaitchuq, kisiminıglaan tamatkua piqaqtuat nalunaitmiutamik atıgıkkıjanik niğrugaaqłuum naaga kisırrutaanik atqan. ¹⁸ Uvva taamna kalıpsıksuq suli iñupayaaq kanıqsısiqaqtuksrauruq. Iñuum kanıqsıtıaruam kisılliıñ kisırrutaan niğrugaaqłuum. Taamna kisırrutıgıgaa iñuum, aasrii kisırrutiqaqtuq 666-mik.

14

Atuutaat 144,000 Annautikkauruat

¹ Tarani qıviaqama qinıgıgaa ipnaiyaaq makıtaruaq qimıgıaanı Zion-ıñum. Pıqatıqağniqsuq 144,000 iñuñnik piqaqtuanik atıgımiñik Aapamılu atqanik aglausımaruanik qaugımikni. ² Aasrii tusraaruña nipinik qılanmiñ nıpaatun quğluqtaqpaum katlulaqpauraqtuamılu aasriisuli nıpaatun atuqtuuraqtuat nuqaqtılıñnik atuqtuuramıknik.

³ Ilinıch atuqtut nutauruamik atuutmik sıvuğaaıni aquppiutaqpaum suli sıvuğaatni sısamat uumaruatlu umialıñnatlu. Aasrii kıa-unniñ iñuum ilıitchumiñaiñıgıgaa taamna atuutaat aglaan kisiminıñ taapkua 144,000 iñuich tasukkauruat nunamiñ. ⁴ Taapkua iñuich qaunagırut inımiñnik atlatuğımiñ, atakkıi tuvaaqataıtchut. Ilinısa malıñniğaat ipnaiyaaq napmupayaaq aullaqman. Taapkua tasuqsımakaurut akunğatniñ iñuich aunıagun ipnaiyaam. Suli taapkua sıvulliıruat qaisaksrauplugich Agaayyutmun ipnaiyaamunlu. ⁵ Uqaqaminı sagıluuqtuatııtchut. Patchısiqutinağumiñaitchut sıvuğaaıni Agaayyutim, atrıplugich iñuktıtun taqsraqtaılaatun.

Piñasrut Israğulğich

6 Tarani qiniqtuna atlamik isragulinmik tinmiruamik qutchikhuni qilanmi isruitchuamik tusraayugaagiksuaqagniqsuaq uqautiksragmiñik tamatkununa nayuutiruanun nunami, qanusripayaanun inunun atlakaagiñik uqautchilinun, inuninun nunaqqiqpapayaat. 7 Uqaqtuq nipitusrillapiaqhuni, “Taluqsrishichi Agaayyutmik kamaksruglugu, atakkii tikitchuq sassagnik atanniiviksraña. Purvigisriun ilaa iniqsiruaq qilanmik nunamiglu tagiumiglu suvliktuağuraaqtuanglu.” 8 Atlam isragulgum maliniga uqaqhuni, “Suksraungikkauruq, kamañaqtuaq nunaqqiq taggisqaqtuaq Babylon-mik suksraungikkauruq, atakkii kinniplugich inupayaat nunami killuqsagtinnigai inmiñun, imiliqtitlugich inupayaat sayunghan sanjiruamik wine-nanjanik.” 9 Atlasuli piñayuak isragulik maliguutpimiuq taapkuñnuuna uqaqhuni nipitusripluni, “Uvva, kisupayaam inuum purvigigumiun nigrugaqłuk atrinalu akuqtuqługulu nalunaitmiutanu uuma qaumigun naagaqaa arganmigun, 10 taavruma inuum imigisipmigaa wine-nana qinnautaan Agaayyutim, kuvikkauruq avuillaq qallutaanun ilaan qinnautiqpanan. Taamna inuk nagliksaqtitaugisiruq iknikun sulfur-kunlu sivugaatni ipqitchuat isragulgich sulivugaani ipnaiyaam. 11 Aasrii itchiulangaa iknigum nagliksaqtitauruatigun mayuqtuağisiruq taimuna isruitchuamun. Ilinich iniqtuqsiagviitchut uvlumi unnuamilu, tamatkua putqataqtuat nigrugaqłunmun atrinanunlu, sulikisupayaq akuqtuiruq nalunaitmiutanjanik atqaniglu.” 12 Uvvaasriin ipqiqsittuat iglutuutiqaqtuksaurut, tamatkua tupiksriuat tillisainik Agaayyutim sulikisupirsriuat Jesusmik. 13 Aasriin tusraaruña nipimik qilanmiñ uqaqtuamik, “Aglagin. Quvianamiurut tuquniaqtuat uvakjaninaglaan tuniqsimaligmiktigun Atanigmun.” “Tarrallapiaq! Ilinich minguiqsiagisirut savaagmikniñ sulikisupisigaich akinñaktaatin savaagmiktigun.” Taamna irrusriq uqautigikkaña.

Kiprivik Katitchiviglu Nunami

14 Tarani qiniqtuaqtitluna qiniqtuna qatiqtaamik nuviyamik, aasriin una aquppiuqaqtuaq qaananu nuviyam inniqsuq igninatan inuum. Ni-aqugmiiñi maninmik kaviqsaamik niaququtiqağniqsuq, suliarqanmiñi saagağniqsuq ipiktuamik kipritmik. 15 Suliatla isragulik aniruq agaayyuvikpanmiñ, tuqłuqhuni taavrumuna aquppiruamun nuviyami, “Tigulugu kiprisin kipriin, atakkii katitchiviksraq tikitchuq. Pinjuqtuat asriat katinnaqsirut nunami.” 16 Tarra taavruma aquppiruam nuviyami atuqsagaa kiprisini nunami, aasrii nunami pinjuqtuat asriat katitlugich.

17 Tarani atla isragulik anilgitchuq agaayyuvikpanmiñ ittuamiñ qilanmi, ilaaptuq kiprisiqagmiñiqsuq ipiktuamik. 18 Aasriin atla isragulik amaknaqtuq tunillagvinmiñ sanjiaqtuaq analatlaplugu ikniq. Nipru-aqtuq nipitusripluni taavrumuna tiggummiruamun ipiktuamik kipritmik uqaqhuni, “Atugun ipiktuq kipriin, aasrii katillugich asriat signaqtuat nunamiñ, takku asriat pinjullapiaqtut.” 19 Tarra isragulgum kiprisautigigaa kiprisini nunamun. Katitkai asriat nunamiñ igitlugich misriqqivikpaurananun qinnautaan Agaayyutim. 20 Misriqqivium imana tutmiqatagigaat silataani nunaqqim, aasriin auk maqiruq misriqqiviniñ unasiksilaña 200 mile-latun aasriin ititlaaliqhuni tuttuq-paum qaqlugutiknunaglaan.

15

Israǵulgich Aǵalatchiruat Ihuilǵutiqpauranik

¹ Qiñiqtuǵa atlamik atlayuaǵnaqtuamik qılaǵmi kamanaqhuni quviqnaqtuamik. Tallimat malǵuk israǵulgich piqaǵniqsut tallimat malǵuǵnik ihuilliuǵutiqpauraksranik. Aqulliqsaanurut atakkii qinnautaa Agaayyutim nunjitchaaǵutiqaqtuq taapkuniǵa.

² Tarani qiñiqtuǵa taǵiumik taǵǵaqtuutitun liilaa ılaratun ikniǵmik suli taapkuniǵa akimaruanik niǵrugaaqǵuǵmiñ suli atrinaniñ kisirrutaaniñlı atqan. Qichañniqsut siñaani taǵium ittuam taǵǵaqtuutitun, tigummipiǵugich nuqaqtılǵich atuqtuurat Agaayyutim aatchuutai. ³ Ilinisa atuǵaǵaat atuutaa Moses-ǵum savaktaan Agaayyutim suli atuutaa ipnaiyaam uqaqhutıñ,

“Kamanaqtut quviqnaqhutinǵu savaatin,
Ataniiq Agaayyuun Sanjipayaaqatuatiin.
Nalaunǵaruǵurut suli ılumutuurut piǵusritin,
Umialigiplutin iñuich nunaaqǵiqpaǵni.

⁴ Ataniiq, kia taluǵiǵitkisivatin
kamakkutiqaǵlugulu atıǵıkkın,
atakkii kisivich ipqitchuanurutin.

Iñuich nunaaqǵipayaaniñ agǵiǵisirut purvigilutin,
atakkii qiñiǵniǵaich iluqaǵmiñ suraǵautitin nalaunǵaruat.”

⁵ Taavruma aquagun qiñiǵniǵiǵa ipqiñniqsrauruaq ini agaayyuvikpaǵmi qılaǵmiittuami aǵmaǵataqtuag. ⁶ Aasrii tallimat malǵuk israǵulgich anirut agaayyuvikpaǵmiñ, piqaqhutin tallimat malǵuǵnik ihuilliuǵutiqpauraksranik, atnuǵaaqahutin salumaruanik qaummaǵiksaanik ukiñhaaǵiksaanik, suli tapsiqahutin manıǵmik kaviqsaamik satqanmiktıgun. ⁷ Tarra ılaǵata sisamat uumaruat aatchuǵai tallimat malǵuk israǵulgich tallimat malǵuǵnik piǵalunik kaviqsaamiñ manıǵmiñ piǵianik immaukkaqtuanik qinnautaanik Agaayyutim iñuuruam taimuǵa isruitчуamun. ⁸ Aasrii agaayyuvikpak immaukkaqtuq itchimik kamanautaaniñ sanjianiñlı Agaayyutim. Kiñaunniñ iñuk isitlayumiñaitchuq agaayyuvikpaǵmun naatchigaluaqǵnagich tallimat malǵuk israǵulgich taapkuniǵa tallimat malǵuǵnik ihuilliuǵutiqpauranik.

16

İluligaurat İmalǵich Qinnautaanik Agaayyutim

¹ Tarani tusraaruǵa nipituruamik nipimik taavrumakǵa agaayyuvikpaǵmiñ uqaqhuni taapkunuǵa tallimat malǵuǵnun israǵulıǵnun, “Kuvvityaqsıǵıñ nunamun imanıch iluligaurat qinnautaa Agaayyutim.”

² Tarra sivulliǵ israǵulik aullaqtuq kuvipluǵu iluligaurani nunamun. Tarraasrii tatamnaqtuat atniǵñapiaǵataqtuatlı killiǵruat ılırut iñuǵnun piqaqtuanun nalunaitmiutanıñ niǵrugaaqǵuum purvigiplugulu atrinǵa.

³ Tuglian israǵulgum kuviñiǵaa iluligaurani taǵiumun. Tarra ılıruq liilaa aunǵa tuqunaruam iñuum, aasrii uumarupayaat taǵiumi tuquplutin. ⁴ Piñayuaknik israǵullak kuviñiǵaa iluligaurani kuunnun suvliktuaguraaqtuanunlu. Suli tamatkua imǵat auguqtuq. ⁵ Tarra tusraaǵıǵa israǵulik aǵalatlaruag imiǵmik uqaqtuag,

“Nalaunǵapiaqtutin atanniikavich taatna,
ilvich ittuami ataramik pakmalu ipqitchuamiǵu.

6 Atakkii iñuich maqipkaiñiqsut auñatnik ipqiqsittuatlu sivuniksriqi-rautlu, aasriili aatchuğitin auñmik imigaksrañatnik. Taatnagaksraurut-takku.”

7 Suli tusraaruña nipimik tunillağvıñmiñ uqaqtuamik, “Aa, Ataniiq Agaayyuun Saññipayaaqatuatiin, atanniqsuutitin ilumutuuruut nalaunñapiqhutin.”

8 Sisamañata israğulgich kuviñiğaa iluligaurani siqiñiğmun. Tarakñaaglaan siqiñiğum uunañan iñuich uunniqipkağniğai atniłuutiqağlugich. 9 Suamaruam uunaum iñuich ikigai. Aasriisuli taimaqluutiniğaat atqa Agaayyutim iluilliuğutiqpauraqtitchiruam, suli isrummitqiñgitchut kamakkutiqağuglugu kamanautaa.

10 Tallimañat israğulgich kuvisiruuq iluligauragmiñnik aquppiutanañun niğrugaaqluum, aasrii añaayuuqautaa taaqsillaapiaqtuuq. Iñuich kiñmağaiç uqçatın atniğñaqpagitlutin 11 taimaqluutiplugu Agaayyun qilañmiittuuq pişigiplugu atniğñatin killiğruatinlu. Naagasuli mumiguliñğitmiut pigit-chuaniñ savaagmikniñ.

12 Itchaksrañat israğulgich kuvisiruuq iluligauragmiñnik kuukpauranañun Euphrates-ñum, aasrii taamna kuuk paligñiğaa itqanaiqsaqlugu apqutik-srañat umialinçh kivaknam tuñaaniñ. 13 Tarraasrii qiñiqtuña piñasrunik salumaitchuanik irrutchiñnik liilaa naagaayinik anniugaqtuanik qanganiñ tiritchiaqluum suli qanganiñ niğrugaaqluum suli qanganiñ tanjiğilaaqtuam sivuniksriqirim. 14 Taapkua irrusriqlunçh tuunğaum savaaqaqtut quviqnaqtuanik. Taapkua piñasrut irrusriqluich aullağaqut umialipayauraniñun nunam nanipayaaq, atautchimuktitchaqlugich añuyaquplugich kamañaqtuami uvluani Agaayyutim Saññipayaaqatuam. 15 (“Naalağnisitchi! Aggiğñaqtuña atrilugu tigliniaqti. Quviasruktuuq iñuk itqummaagiksuaq qaunagiplugich atnuğaañi. Tarrakii aullağumiñaitchuq atnuğailaaguni suli kanñugilugu atnuğaisilaani.”) 16 Taapkua irrusriqluich katinnigaich atautchimun inimum taiyuutiqaqtuamun Armageddon uqautchisun Hebrew-t.

17 Tallimat malğuaata israğulgich kuviñiqsuq iluligauragmiñnik silamun. Tarraasrii kamañallapiagataqtuuq nipi nipliqsuuq aquppiutaqpañmiñ agaayyuvikpañmi uqaqhuni, “Naatchirut.” 18 Tarani tusrağnaqtuuq katlu-lat, ikniqpalağaqhuni suli nuna iliqsraqpauraqhuni. Qañañniñ taatnatun nuna iliqsranğanğitchuuq. Taamna nunam iliqsraqpauralħa suañaniqsauruuq nunam aullağniivianiñaglaan. 19 Kamañaqtuuq nunaaqqiq avguğniqsuuq piñasruutluni, suli nunaaqqich nunami piyaqqukkaurut. Agaayyutim itqagigaa kamañaqtuuq Babylon qaitchuklugu qallugauraq immaukkaqtuuq wine-nañanik, tarra ilaan tatamnaqtuuq qinnautaa. 20 Suli qik-iqtapayaurat piqsut iñgipayauratlu paqinnatqikkumiñaiqhutin. 21 Suli natatquğnaqpaurat kataktut iñunñun qilañmiñ uqumaisilaagaqtuat 100-pound-tunlaa. Aasrii iñuich taimaqluutigaat Agaayyun piqutigiplugu iluilliuğutiqpauraq natatquğnatigun, taamna iluilliuğutiqpauraq tatamnaq-pagitluni.

17

Akiisuqpaglu Niğrugaaqluglu

1 Tarani ilañat tallimat malğuk israğulgich piqaqtuat tallimat malğunñik iluligauranik uvamnukhuni uqautigaaña, “Ki. Qiñiqtitkisigikpiñ

tatapsausriaksraṇanik akiisuqpaum aquppiruam iñugiaktuani imiḡni.
 2 Umialinḡi nunam sayuṇaqatiqaḡniqsut taavrumiṇa akiisumik, suli iluqatinḡi iñui nunam imiliḡniqsut imiqhutinḡi wine-mik sayuṇaḡhanik akiisum.”
 3 Uvvaasriiñ Ipqitchuamun Irrutchimun aṇalatitluṇa israḡulgum aullautigaṇa suviksrailaamun. Aasriiñ qiiñiqtuṇa aḡnamik aquppiruamik qaṇani kavviḡiksaam niḡrugaaḡlum aglaqaqtuam pigiitchuamik pisaṇḡatinik iluqaani qaamiñi. Taamna niḡrugaaḡluk tallimat malḡuṇnik niaquqaqtuq suli qulinik nagruqaqhuni.
 4 Aḡnaq atnuḡaaqaḡniqsuq qiiñḡaḡiksuanik tuṇuaqtaanik kavviḡiksaaniglu, suli qiiñiyunaqusriqsuqhuni maninḡmik kaviḡsaamik suli akisuruanik uyaḡauraanik suli qatiqtaanik suṇauraqaṇnik. Arḡaṇmiñi tigummiñiqsuq qallutmik piḡluqtamik maninḡmiñ kaviḡsaamiñ immaukkaqtuamik naḡḡunallapiḡataqtuanik atuummiruanik sayuṇaḡimigun.
 5 Aḡnam qaṇani aglaqaḡniqsuq atimik kaṇiqsilḡunaitchuamik,

“Babylon, kamaṇaqtuag,

Aakaṇat Akiisut

naḡḡunallapiḡataqtuapayaatlu nunamiittuami.”

6 Tarra qiiñiḡiga aḡnaq imiliḡsuag auṇatnik ipqiqsittuat suli auṇatnik tuqputauruat pisigiḡplugu ukpiqsriḡiqtinḡi Jesus-mik.

Qiiñiapku aḡnaq atqunaq quviḡusruktuṇa
 7 Aasrii israḡulgum uqautigaṇa, “Suvaata quviḡusrukpiḡ? Uqautigisiḡkipiñ kaṇiqsilḡunaitchuṇanik aḡnam suli taavruma niḡrugaaḡlum usriaḡsiḡvian, niaquqaqtuam tallimat malḡuṇnik nagruqaqhuniḡu qulinik.
 8 Niḡrugaaḡluk qiiñikkan itkaluaqtuag inḡiqsuq pakma, suli mayuḡumaaqsiruq natiḡsiñaitchuamiñ aṇmaḡnimiñ aasriiñ piyaqquḡviṇmuktuksrauluni. Iñuich iñuuruat nunami tamatkua atinḡich aḡlaksimaitchuat makpiḡaṇani iñuulḡhum iñiqtaulḡataḡhaninḡaḡlaan nunam quviḡusrukkisirut qiiñiḡumitruṇ niḡrugaaḡluk itkaluaqtuag suli inḡiqhuni pakma suli sagvitqikkisiḡpluni iḡaatnigu.
 9 Iñuk kaṇiqsisuktuaq taavrumiṇa isrumatuliqaqtuksrauruq Agaayyutmiñ. Tallimat malḡuk niaqut tallimat malḡuk qimiḡaṇurut taavruma aḡnam aquppvigikkani. Tallimat malḡuk umialgupmiuttuag.
 10 Tallimat umialḡich umialḡuṇaiḡniqsut, atausriḡ umialḡusugaḡhunisuli, suli atla aḡḡiḡsaḡumapluni. Taimma aḡḡiḡumi umialḡuurallakkisiḡaluaqtuq sivikitchuami piviṇmi.
 11 Aasriiñ niḡrugaaḡluk itkaluaqtuag inḡiqhuni pakma, taamna tallimat piñayugigaat atangich aḡlaan iḡagigaat tallimat malḡuk atangich. Suli piyaqquḡviṇmukkisiruq.
 12 Aasriiñ qulit nagruich qiiñkkatin qulit umialḡurut akuqtuimaitchuatsuli aṇalatchiḡiksramik umialiktitun, aḡlaan saṇḡiqaḡumaaqtut umialiktitun sivikitchuami piviṇmi piqatigilugu niḡrugaaḡluk.
 13 Taapku atautchiñamik sivunniutiqaqtut, suli qaitkisigaat saṇḡigikkaqtinḡi aṇalatchiḡiksraqtinḡu niḡrugaaḡluṇmun.
 14 Iḡinḡich aṇuyyiaḡisirut ipnaiyaamun aḡlaan ipnaiyaam akiḡiḡisigai, atakkii Ataniḡigaat atangich suli umialigigaat umialḡich, suli tamatkua piqatauruat ilaani tuḡuutiqaqtut piksraqtanḡuplutinḡi suli tuniḡsimaplutinḡi.”

15 Aasriiñ israḡulgum uqautigaṇa, “Imḡich qiiñkkatin akiisum aquppvigikkani, tamarra iñuich iñuḡiallapiḡahutinḡi nunaqqipayauraniñ uqausriqaqtuat atlaaḡiñnik.
 16 Suli qulit nagruich qiiñkkatin suli niḡrugaaḡlum uumigiḡutigisiḡgaat akiisuḡ. Iḡinḡisa aatkisiḡgaat suuraḡpayaaniñik unillugu atnugaiḡaaq aasriiñ niḡipmilugu timaa

ikipkaqmilugu ikniġmik. ¹⁷ Atakkii Agaayyutim kipigñiugutiqaqtinnigai tanġuklugich ilaan sivunniutini atausriñjuqulugillu qaitchitqulugillu ilinġich anjalatchiġksrañatnik umialiktitudun nigrugaaqñmun, Agaayyutim uqałhi immiumaniałhatnunaġlaan. ¹⁸ Aġnaq qinikkan nunaaqqigigaa kamañqatuaq atanniqsimatniktuaq umialinjitñik nunam.”

18

Babylon Suksraunġikkauruq

¹ Tamatkua aquatigun qinigtunja atlamik israġulinġmik atqaqtuamik qilañmiñ anjalatchiġppauraqaqhuni, aasriiñ iluqaan nuna qaum-maġiksipkaġaa qaumanigmiñik. ² Tarra nipruaġniqsuq itna,

“Babylon kamañqatuaq suksraunġikkauruq, tarra ilumutuuruq!
Inigiliutigaat tuunġaillu qanusripayaatlu irrusrigłuich
sulipsuuq qaayugñatuaapayaatlu
uumiñatuaatlu tinmiaġruich.

³ Babylon qaitchigai wine-mik inunġich nunaaqqipayaat imiliqtitlugich sayunġaħan sanñiruamik wine-nañanik.

Umialinġi nunam sayunġaqatiginiġaat ilaa,
suli tauqsigñiaqtinġiñ nunam umialguġvigiplugu
umialgutitigun akuqtukkanġich ilaan atugaulħagun.”

⁴ Tarra tusraapmiunja atlamik nipimik qilañmiñ uqaqtuamik,
“Inunmaañ, annisitchi taavrumakñja nunaaqqimiñ.

Ilipsi ilauruksraunġitchusri killuqsautaiñi,
piqataunġitchumausriłi ihuilliuġutiksrautaiñi.

⁵ Killuqsautai inuġiaktut qutchiksiplutin qilaktun,
suli Agaayyutim itqaġigai savamaqłutai.

⁶ Utiqtitçivigisriun Babylon qaisañatun ilipsitñun,
akiliġlugu malġuktun ilaan savaañġun,
inmiġlugu qallugaurañja malġuktun ilaa imiksriuqmatun ilipsitñun.

⁷ Atqunallapiaqługu inmiñik kamagiruaq inuuniugaqmiuq sus-
runġisaallapiaqhuni.

Pakma aatchuqsunġ nagliksaagutiksramik alianallapiaqtuamiglu.

Atakkii uqaqtuq inmiñun,

‘Uvañja aquppiuraaġisirunja ataniqtun. Uilgaanġitmiunja.

Ilitçuqsriyumiñaitçunja alianamik.’

⁸ Taatnaqługu ihuilliuġutiqaauraksrañiñ tikitkisigaat atautçimi uvlumi,
tuqulħum, alianamlu, kakkaaġnamlu.

Suli ikigisiruq ikniġmik,

atakkii Atanġuruaq Agaayyun sapigñaqtuq atanniiruaq ilaanik.”

⁹ Tarraasriiñ umialinġisa nunam sayunġaqatiqaqtuat akiisumik
pisunġnautaigun qiaġisigaat alianniugutigilugu taamna aġnaq qinġigumitruñ
isia ikualaninġan. ¹⁰ Qichaġisirut unasriksilutin sivuugagilugu ilaan
nagliksaaqtitaulħa uqaġutinġ,

“Nakliun, nakliun, ilviçh Babylon, kamañqatuaq nunaaqqiq,
sanñiqaqaluaqtuaq nunaaqqiq.

Atautçimi sassaġniġmi anasriñjuqsakkaunġaniktutin.”

¹¹ Uvvaasriiñ tauqsigñiutilgich nunapayaami qiarut kiñuvġuplugu
ilaa, atakkii tarakñaaġlaan kimikunniñ tauqsiksraigñiqsuq
suurañitñik. ¹² Suuraqpaurat kaviqsaatlu qatiqtaatlu maniich,
akisuruatlu uyaġauraat, qatiqtaatlu sunġauraqpaich, ukiłħaaġiksaaatlu

suli ukiñhaat tuñuaqtaatlu, siluiñlu kavvigiksaatlu, qanusriñimaatlu ayuñnaqtuat qiruich, qanusriñimaat suurat tuugaaniñ, akisuruatlu qiruich, patukpañllu, saviñhatlu, uyağaiñllu siqquqtatun, ¹³ sinimatlu, avuugutit, tiprağiksaatit ikipkaqlugich, myrrh-lu, frankincense-lu, wine-nat, uqsrut, mukkaagiksaat, mukkaaksratlu, niğrutitlu, ipnaich, tuttuqpaich, tuttuqpagautilu, suliunniñ iñuuruat iñuich. ¹⁴ “Asriatluunniñ kipiğniugutigikkatin piiqsut ilipniñ, suli suurapayaatin akisuruat qiniyunaqtuatlu taimmaurut ilipniñ, aasrii sumiunniñ paqitchumiñaiğitin.” ¹⁵ Tauqsigñiutilgich tamatkuniña suuranik umialguqtuat taavrumakña ağnamiñ qichagisirut uñasriksuami, sivuuğagilugu nagliksaaqtitaulha alianapiaqtuamik qialutin, ¹⁶ uqağutin, “Nakiuñ, nakiuñ. Kamañaqtuaq nunaaqqiq

atnuğaaqaguruq ukiñhaagiksaanik tuñuaqtaaniglu kavvigiksaaniglu, qiniyunaqursiqsuqhuni maninmik kaviqsaamik, akisuruaniglu uyağauraanik, qatiqtaatlu sunauraqpañnik.

¹⁷ Atautchimi sassağniğmi tammaigai iluqaisa umialgutini.”

Suli iluqagminj umiaqpaich umialinich tağiuqsuqtillu suli iluqagminjlu akiññañniaqtaut tağiumi qichagñiqsut uñasriksuami, ¹⁸ suli nipaalarut qiniqamitruñ isia ikualaniñan uqaqhutin, “Piitchuq atlamik nunaaqqimik taavrumatun kamañaqtuatun nunaaqqisun.” ¹⁹ Iinñisa nalluqsruğniğaat nunam apyua niaqumiknun, qiallağminj kinuvğullağminjlu nipaalaplutin,

“Nakiuñ, nakiuñ. Taamna kamañaqtuaq nunaaqqiq!

Iluqagminj umiaqpaqtaqtuat tağiumi umialguğniqsut suuranigun akisuruatigun!

Atautchimi sassağniğmi suksraunğiqsauruq.”

²⁰ “Qilaak, quviasrukpautigiuñ suksraunğiqsaulha.

Quviasrukpagitchi Agaayyutim iñuiñllu uqqiraqtauruasiñlu sivuniksriqirauruasiñlu,

atakkii Agaayyutim akiisuq anasriññuqsagutigigaa pisigiplugu savaanagun ilipsitñun.”

²¹ Tarani sapigñnaqtuaq israğulik tigusriruq uyağagruamik anjuruatun mukkaaksriuğutitun aasrii miñuqsautiplugu tağiumun, itnaqhuni,

“Taatnatun kamañaqtuamik nunaaqqiq Babylon iksautikkaugisiruq, aasriiñ qiniğnatqikkumiñaiğisiruq sumiunniñ.

²² Suli nipinich nuqaqtiligaqtit atuqtuuralgich

suli supluaqtuğnaqtuatlu qalğuqtatitlu tusrağnatqikkumiñaitchut ilipni uvakñaniñaglaan.

Suliuqtit qanusripayaanik paqinnatqikkumiñaitchut ilipni,

suli qatragñiña mukkaaksriuğutim tusrağnatqikkumiñaitchuq ilipni.

²³ Suli qaumanğa kialuuram

qaummağitqikkumiñaitchuq ilipni uvakñaniñaglaan.

Nipaat uiksrautimlu nuliaksrautimlu

tusrağnatqikkumiñaitchuq uvakñaniñaglaan ilipni.

Ilvich tauqsigñiaqtitin kamañağniqsraunigsut nunami.

Suli anjatkuuñipkun iluqaisa nunam iñui kinnigitin.

²⁴ Suli Babylon anasriññukkauruq

atakkii auñat sivuniksriqirit ipqitchuatlu iñuich

suli iluqagminj tuqqutauruat nunami qiniğnaqtut nunaaqqimi.”

19

Qatchallautiqahiq Qilammi

¹ Taavruma aquagun tusraaruᅇa nipiᅇpauranjanik iᅇugaagrukpaum qilammi, uqaᅇhutiᅇ,

“Quyanaᅇniaᅇpat!

Anniᅇsuᅇiaᅇlu kamanaunlu [kamakkunlu] saᅇᅇilu pigigaa Atanᅇguruam Agaayyutipta.

² Atanniᅇsuutai ilumutuurut nalaunᅇaplutiᅇ.

Atakkii akiisuᅇpaum asinᅇᅇuᅇaa iᅇupayaaᅇ nunami sayuᅇaᅇimigun.

Taataᅇaᅇluᅇu Agaayyutim atanniᅇaa anasriᅇᅇuᅇsaᅇluᅇu piᅇutiᅇiplugich tuᅇᅇtauruat ilaan savaktaiᅇ.”

³ Ilaᅇatchiᅇluᅇu niᅇplitᅇiksut.

“Quyanaᅇniaᅇpat!

Isiᅇ iᅇualaruamiᅇ nunaᅇᅇqimiᅇ qunmuktuᅇ taimuᅇa isruitchuamun.”

⁴ Suli iᅇuiᅇᅇaᅇ sisamatlu umialiᅇnat sisamatlu uumaruat putiᅇtut nanᅇaᅇluᅇu Agaayyun aᅇuppiruaᅇ aᅇuppiutaᅇpaᅇmiᅇi, uqaᅇhutiᅇ,

“Amen! Quyanaᅇniaᅇpat!”

Ipnaiyaam Katchuutiviksrautaa

⁵ Suli nipi niᅇliᅇsuᅇ aᅇuppiutaᅇpaᅇmiᅇi,

“Nanᅇaᅇsiuᅇ agaayyutigiᅇkaᅇput,

iluᅇapsi savaktaurusrii

taluᅇsrirusriilu ilaanik,

kamanaiᅇᅇaᅇᅇimᅇ, kamananᅇᅇaᅇᅇimᅇ.”

⁶ Aasrii tusraagiga nipiᅇpauraᅇ itna liilaa nipaatiᅇun iᅇugiallapiᅇaᅇataᅇhutiᅇ iᅇuiᅇ, nipaatiᅇunlu iᅇugiaktuat imᅇich, nipaatiᅇunlu suanaruam katlulam, uqaᅇhutiᅇ,

“Quyanaᅇniaᅇpat!

Atanᅇguruᅇuᅇ Agaayyutigiᅇkaᅇput Saᅇᅇipayaaᅇaᅇtuᅇaᅇ aᅇalatchiruᅇ.

⁷ Quviatchakta quviasrullapiᅇaᅇtalu.

Nanᅇaᅇᅇlakput kamanautaa;

atakkii katchuutiviksrautaa ipnaiyaam tikitchuᅇ,

suli ilaan nuliaksrautaa iᅇmiᅇᅇik itᅇanaiᅇaniktuᅇ.

⁸ Nuliaksrautaa atnuᅇaaksrisauruᅇ

qatiᅇtaamik uᅇiᅇᅇaᅇᅇiᅇksaamik ᅇaumbaᅇᅇiᅇksuamiglu salumaru-amiglu.”

Atakkii uᅇiᅇᅇaᅇᅇiᅇksaᅇ nalaunᅇaruat savaᅇᅇiᅇaᅇat ipᅇᅇiᅇsitanᅇiᅇ Agaayyutim.

⁹ Aasriiᅇ israᅇᅇulᅇum uᅇautiᅇaᅇaᅇ, “Aᅇlaguᅇ una, ᅇuvianamiurut tamatkua aiyuᅇaᅇaᅇtauruat katchuutiruakun nullautchiᅇpagviksraᅇanun ipnaiyaam.” Uᅇautitᅇiᅇkaᅇaᅇ, “Taapᅇua ittut ilumutullapiᅇaᅇ Agaayyutim uᅇaᅇhi.” ¹⁰ Taranitarra puttᅇa israᅇᅇulᅇum isigaiᅇun purvigisrukluᅇu, aᅇlaan uᅇautiᅇaᅇaᅇ, “Taataᅇaᅇnak,

uᅇanᅇptuuᅇ savaktiᅇhiᅇaᅇᅇiᅇaᅇaᅇ Agaayyutim iliptun aniqatiᅇptitunlu tupiksriuruat Jesus-ᅇum sagvikkanjanik. Purvigilugu nanᅇaᅇuᅇ Agaayyun. Atakkii taapᅇua uᅇaksrisimaruat piᅇigiplugu Agaayyun sivullikᅇaurut irrutchikun sivuniksriᅇirititun sivuani.”

Usriaᅇsiᅇsuaᅇ Qatiᅇtaami Tuttuᅇpaᅇmi

¹¹ Suli ᅇiᅇᅇiᅇᅇiᅇaᅇ ᅇiᅇlak anᅇaᅇtuᅇaᅇ, atanᅇiᅇ qatiᅇtaᅇaᅇ tuttuᅇpaᅇ! Taamnaasrii aᅇuppiruaᅇ taavrumani atiqᅇᅇniᅇsuᅇ Tuniᅇsimaruumik

suli Ilumutuuruamik, aasrii atanniqsuiruq anuyakhuni lu nalaunnarualikun. ¹² Ilaan irrak inniqsuk ikualaruatun ikniqtun. Niaquani iñugiaktut niaqugʻutit. Atqa aglausimaniqsuq ilaani, kia-unniin iñuum ilisimanʻgisaña aglaan kisimi. ¹³ Atnuḡaaqagñiqsuq akuqturuamik misruktaqsamaruamik aunnun, suli taiyugʻaat uumiña atigmik “Uqalha Agaayyutim.” ¹⁴ Suli anuyaktain qilaum malinḡigaat usriaqsiqhutin qatiqtaani tuttuqpanni, atnuḡaaqaghutin ukiḡhaagiksaanik qatiqtaanik salumaruamik. ¹⁵ Ilaan qanganiñ anniugʻagñiqsuq ipiktuaq savikpak. Taavrumiña ipiḡaqtugʻisiñigai nunaaqḡiqpaich iñunich, suli anjalatkisigai saviḡhamik ayaupiamik. Tutmaḡisigaa misriqqivia tatamnaqsiluni qinnautaa Sanḡipayaaqquam Agaayyutim. ¹⁶ Suli akuqturuamiñi mumigmiñilu atiqagñiqsuq aglausimaruamik itna,

“Umialgat umialgich,
suli Atangʻat Atangʻich.”

¹⁷ Qiñilgitchuña isragulinmik qichaqtuamik siqiñigmi nipitus-rillapiaqhuni uqautiplugich iluqaisa tinmiat tinmiruat silami, “Qagḡisitchi. Katittitchi nigityagʻusri nullautchiqqagviani Agaayyutim. ¹⁸ Niḡiyumagisri timinich umialgich, timinich anuyaktit qauklijisa, suli timinich kamanagʻtuat anutit, tuttuqpanjisa lu timinich tamatkualu tuttuqpagʻaqtit. Niḡiyumagisri timinich iluqaisa iñupayaurat, savaktaagruunḡiñaanlu savaktaagruunḡaanlu, suli kamanaiñaanlu kamananḡaanlu.” ¹⁹ Suli qiñigiga niḡrugaaḡluk suli umialini nunam anuyaktituummaisaa katiruat anuyaksaḡumaagʻlugu taamna aquppiruaq tuttuqpanmi anuyaktinilu. ²⁰ Aglaan niḡrugaaḡluk tigurauruq taputiplugu sivuniksriqinḡuaqti savaaqagʻtuagʻ quvinqaqtuanik ilaan takkuani. Kinnitñinḡiqsuq tamatkuniña akuqtuiruanik nalunaitmitanjanik niḡrugaaḡluum suli putqataqtuanik ilaan atrinjanun. Iluqatik taapkuak sinjaturuk iñuunḡaaknik narvanjanun ikniḡum ikualaruamun sulfur-mik. ²¹ Suli kisinḡuqtat tuqquaturut savikpanjanun taavruma aquppiruam tuttuqpanmi, anniugʻaqtuakun qanganiñ; aasrii iluqagmin tinmiat niḡisuiḡataḡvigigach timinich.

20

1,000 Ukiut

¹ Tarra qiñiqtuña isragulinmik atqaqtuamik qilanmiñ, saagaqhuni arganmiñi anmataanik natiqsiñaitchuam anmanḡum kalimñaqpanḡlugu. ²⁻³ Ilaan tigugaa tiritchiaḡluk, taamna taimakḡaqtaq nimigiaq, tuunḡauruaq Satan-ḡuplunilu, qiliqsruḡlugu sivunniḡlugu 1,000 ukiunik. Aasriin sinjinnigaa natiqsiñaitchuamun anmanigmun umiklugu umḡutmik piillakkumiñaitchuamik, Satan-mun sagluqiyumiñaiḡlugich iñuich tarakḡaniñaglaan 1,000 ukiut naanniaḡhatnunaglaan. Aglaan taapkuu aquatigun pituisaallaktuksraupmiuq sivikisuurami.

⁴ Qiñiqmiuña aquppiutaqpannik, suli iñuich aquppiruat tamatkunani sanḡiqutininḡiqsut atanniqsuitquplugich. Aasriin qiñigitka iñuusrinich tamatkua niaquikkauruat tuniqsimakaminḡ Jesus-mun uqalhanunlu Agaayyutim suli payanaitñaminḡ ukpiqsriḡmikni. Tamatkua putqatangitchut niḡrugaaḡluñmun atrinjanunlu unniin akuqtunḡitlugu nalunaitmiutana qaumiktigun naaga arganmiktigun. Ilinich iñuutqinḡiqsut atangʻuqatauplutin Christ-mi 1,000-ni ukiuni. ⁵ Taamna tarra sivulliq anḡiqḡiviksraq. Kisinḡuqtanich tuqunaruat anḡiqḡitchut

1,000 ukiut naannaiññaisa. ⁶ Quvianamiurut ipqitlutinj taapkua piqatauruat sivulligmi anjitiqiligi. Tuglian tuqułhum sanñiksraipiağai, aglaan agaayuliqsigigisigai Agaayyutim suli Christ-ñum, suli atanğuatigigisigaat 1,000-ni ukiuni.

Satan Akiilirauroq

⁷ Tarraasriiñ 1,000-gich ukiut naatpata, Satan pituikkaugisiroq isiq-tauvinimiñiñ. ⁸ Aasrii anigisiroq kinnitñigiaguni iññiñnik nunam nani-payaaq ilağilugik Gog-lu Magog-lu. Katinniagai iluqaisa anuyyiaqulugich. Iññiğatutillaaqatut qavianatun tağium siñaan. ⁹ Aasriiñ ilinjich siaminniqtusut iluqaanun nunamun aasrii iluplugu iññiñ Agaayyutim nunaaqçiqılu piqpağillapiakkaña. Tarraasriiñ ikniq atqatquq çilañmiñ aasrii suk-sraunğıqıugich. ¹⁰ Aasriiñ tuunğaq kinnitñiktuaq ilinjitñik siñjitauroq narvananun ikniğum sulfur-ñumlu, siñjitauviaknun sivuani niğrugaaqıuum sivu-niksriqinñuaqtimlu. Aasrii ilinjich nagliksaağisirut uvlumiļu unnuamiļu taimuņa isruitchuamun.

Aqulliq Atanniivik

¹¹ Suli qiñiqtuņa anjiruamik qatiqtaamik aquppiutaqpañmik taavrumiñalu aquppiruamik taavrumani. Ilaan sivuğaaniñ nunalu qilaglu aullauruk, sumiunniiñ paqinnagumiñaiqhutik. ¹² Suli qiñiğitka tuqunaruat, kamanaiññaanlu kamananñaanlu, qichaqtuat sivuğaani aquppiutaqpaum. Tarra makpiğaata anmakkaurut, sulipsuuq makpiğaanjich iññułhum. Taapkua tuqunaruat atannikkaurut savaanjisigun aglaksimakkanjisitun makpiğaani. ¹³ Tağium suli tuqułhum anjalatchivanlu utiqtitkai tuqunaruapayaaq. Ilinjich atannikkaurut atausriuttaaqıugich maligutlugu savaanjat. ¹⁴ Aasriiñ tuqulığlu ilaan anjalatchivalu siñjitaurok narvananun ikniğum. Tarra taamna tugligigaa tuqułhum. ¹⁵ Tarraasriiñ kisupayaaq, atigikkaña aglaksimaitman makpiğaaniñi iññułhum, siñjitaupmiuq narvananun ikniğum.

21

Nutaaq Qilak Nutaağlu Nuna

¹ Tarani uvaņa John qiñiqtuņa nutaamik qilanjmik nutaamiglu nunamik. Sivulliq qilak sivulliglu nuna piqsuk, tağiuq piqmıuqtuuq. ² Suli qiñiğiga ipqitchuaq nunaaqçiq, nutaaq Jerusalem, atqatquaq Agaayyutmiñ qilanjmiñ, itqanaiyaqsımapluni suli qiñiyunaqusriqsukkaupluni nuliaksrautitun uiksrautmiñun. ³ Aasrii tusraaruņa nipiqañmik aquppiutaqpañmiñ uqaqtuamik, “Uvva, ipqitchuaq inaa Agaayyutim piqsariutiroq iññun. Agaayyutim nayuqatiginiagai, aasrii ilinjich iññuginiagai. Agaayyun inmiñnik itqatauniaqtuq ilinjitñi. ⁴ Agaayyutim allaqtigisigai qulvipayaaq irinjitñi. Ilinjich tuqutqikkumiñaiqsut. Alianniutqikkumiñaiqsut kinuvğulutin atniğñautiqağutinlu tarakñaniñaglaan, atakkii sut sivuani itchuuruat piğniqsut.”

⁵ Suli taamna aquppiruaq aquppiutaqpañmi uqaqtuq, “Atanjii, pakmapak savakkitcha supayaaq nutaağıugıugich.” Aasriiñ uqautipsağaaña, “Aglakkich ukua, atakkii uqałhich uqautigikkatka ukpiğnaqtut ilumutuuplutinjlu.” ⁶ Sulipsuuq uqautigaaña, “Naannaniktuq. Uvaņa Alpha-ñuruņa suli Omega-ñuplunjalı, aullağniisaaq suli isrukıtchaaq. Kimunliqaa imiğulıqsuamun aatchuutiginiağiga imiq akiilağıuglu

suvliktuaḡuraaqtuḡaniñ imḡum iñuunaqtuam. ⁷ Kiñapayaaq akimaruaq paitchaktaaqḡisiruq taapkuniḡa. Suli ilaan Agaayyutigigisigaḡa suli ilaa iḡñiḡigisigiga. ⁸ Aglaali iqsisuruatlu, ukpiqsrisaitchuatlu, naḡḡunaqtuaniḡ savaaḡaqtuatlu, iñuaqtuqtitlu, sayuḡaruatlu, aḡatkuuruatlu, aanguaqtuqtatlu, iluḡatinḡu sagluturuat, iniqḡḡniagtut narvami ikualaruami ikniḡmik sulfur-miḡlu. Taamna tugliḡigaa tuquḡhum.”

Nutaaq Jerusalem

⁹ Tarani ilaḡata tallimat malḡuk israḡulgich tikitchaḡa piḡaqtuḡ tallimat malḡuḡnik iluligauraniḡ immaukkaqtuaniḡ tallimat malḡuḡnik aqulligñik iluilliḡuḡtiḡpauraniḡ. Uḡautigaḡa, “Qaḡḡaiñ, qiñiqtinnaḡikipiñ katchuutityaqtuam, nuliaksrautaaniḡ ipnaiyaam.” ¹⁰ Ilaan akiyaḡaḡa Ipqitchuakun Irrutchikun iñḡiḡpauramun qutchiksuamun, aasriñ qiñiqtitkaḡa ipqitchuam, nunaaqḡimik Jerusalem-mik atḡaqtuam, qilaḡmiñ Agaayyutmiñ. ¹¹ Taamna nunaaqḡiq qaumaḡḡniqsuq kamanautaniḡ Agaayyutim qaummaḡiḡniḡaqtuam akisuruatun uyaḡaktun taiyuutiḡaqtuatuḡ jasper-mik tapinniluktun igaliqtun. ¹² Suli katchikpaḡaqtuḡ qutchillaḡiaḡtuaniḡ qulit malḡuḡnik paaḡaḡhuni, suli qulit malḡuk israḡulgich qaunaksrirut paaniḡ. Paani aglaḡḡniqsut atinich qulit malḡuk sivulliaḡi Israel-ḡum. ¹³ Piñasrut paaḡpaḡḡniqsut avatillaḡani, kivaknam tuḡaani piñasrut paaḡpaich, nigiqpaum tuḡaani piñasrut paaḡpaich, uḡallam tuḡaani piñasrut paaḡpaich, suli kanaknam tuḡaani piñasrut paaḡpaich. ¹⁴ Suli katchiḡi nunaaqḡim turviḡḡniqsut qulit malḡuḡnik uyaḡaḡnik aglaḡaḡtuaniḡ qulit malḡuḡnik atinḡiñik uḡḡiraḡtinḡiñik ipnaiyaam.

¹⁵ Taamna israḡulik uḡaqtuḡ uvaḡnun piḡḡniqsuq uuktuutmik piḡiamik maninḡmiñ kaviḡsaamiñ uuktuḡukḡuḡ nunaaqḡim paaniḡu katchiḡiḡu. ¹⁶ Nunaaqḡiq sisamanik iqirḡuḡḡniqsuq suli taktillaḡalu iraqtutillaḡalu atiplutik. Israḡulgum uuktuḡaa nunaaqḡiq uuktuutmiñik, taktillaḡalu iraqtutillaḡalu kinḡillaḡalu inniqsut 1,500 mile-latun atunim. ¹⁷ Suli uuktuḡai katchiḡi nunaaqḡim. Qutchiksilaḡḡniqsut 216 isigaḡniqtun iñuum uuktuḡuḡhatun, uuktuun israḡulgum atukkaḡatuntuuq. ¹⁸ Suli katchit piḡiaḡuniqsut qivliḡtaaniñ uyaḡaḡniñ taiyuutiḡaqtuaniñ jasper-mik. Nunaaqḡiḡi piḡiaḡuniqsut maninḡmiñ kaviḡsaamiñ, tapinnilukḡuḡ igaliqtun. ¹⁹ Suli turvii katchiḡiñ nunaaqḡim qiñiyunaḡsriḡsuḡsimarut qanusripayaaniḡ akisullapiaḡtuaniḡ qivliḡtaaniḡ uyaḡaḡnik taiyuutiḡaqtuaniḡ jasper-miḡlu, sapphire-miḡlu, agate-miḡlu, emerald-miḡlu, ²⁰ onyx-miḡlu, carnelian-miḡlu, chrysolite-miḡlu, beryl-miḡlu, topaz-miḡlu, chrysoprase-miḡlu, jacinth-miḡlu, suli amethyst-mik. ²¹ Aasriñ qulit malḡuk paaniḡ qulit malḡuḡniqsut qatiḡtaat suḡauraḡpaich akisuruat. Paallaa piḡiaḡuniqsut atautchimiñ qatiḡtaamiñ suḡauraḡpaḡmiñ akisuruamiñ, suli apḡtaa nunaaqḡim inniqsuq salumarumiñ maninḡmiñ kaviḡsaamiñ, tapinnilukḡuniḡ igaliqtun.

²² Uvaḡa John qiñiḡitchuḡa agaayyuvikpaḡmik nunaaqḡimi, atakkii Ataniḡ Agaayyun Saḡḡipayaḡaqtuḡ ipnaiyaḡu agaayyuvikpaḡniḡik taavruma. ²³ Suli nunaaqḡiq inuḡsraḡiñniqsuq siḡiḡniḡmik naaga tatḡimik qaummatiksraḡmiñik, atakkii kamanautaan Agaayyutim qaumagigaa suli ipnaiyaḡ naniḡipluḡ taavruma. ²⁴ Iñuiḡ nunapayaat pisruktaḡisirut nunaaqḡim qaumaḡani, suli umialḡi nunam tikiutrigisipmiut suurapayaḡmik taruḡa. ²⁵ Suli paaniḡ taavruma

umiksimayumiñaitchut uvluqtutilaanatun. Itqagisiun, unnuatlaiññaiaqtuq tarani. ²⁶ Tikiutigisigaich taruᅇa umialgutai suuranᅇlu nunam nunaacaqipayaanata. ²⁷ Aglaan kiñapayaaq salumaitchuaq naaga savaaqaqtuaq naᅇᅇunallapiaqtuamik naaga sagluturuuq isigumiñaitchuq taruᅇa, aglaan kasiᅇimᅇiᅇi tamatkua iñuich atinᅇich aglaaqaqtuat Ipnaiyaam makpiᅇaanᅇi iñuuruatigun.

22

¹ Tarra israᅇulᅇum qiniᅇtkaaᅇa kuᅇᅇanik imᅇan iñuunaqtuam, tapin-
nᅇlᅇukᅇuᅇu igaliᅇqtun, suvliguraaqtuamik aᅇuppiutaᅇpaᅇaniñ Agaayyu-
tim suli ipnaiyaam, ² saᅇvaᅇhuni qitᅇagun apᅇutaan nunaaaᅇᅇim. Suli
avatikni kuugum inniqsut napaaqtut iñuunaqtuat asrirriugaqtuat qulit
malᅇuiñik tatᅇiᅇaᅇipman ukiumi. Akutuᅇpaliᅇich napaaqtut mamir-
rutiginᅇigaich nunam iñuᅇisa. ³ Suapayaaq Agaayyutim naᅇᅇugikkaᅇa
piᅇatigipluᅇu killuᅇsaun paᅇitᅇikkumiñaitchuᅇu nunaaaᅇᅇimi. Aᅇuppi-
utaᅇpaᅇa Agaayyutim ipnaiyaamᅇu tarani itkisiruᅇ, suli ilaan savak-
tiᅇiñ purvigigisigaat. ⁴ Iliᅇisa qiniᅇigisigaat kiiñᅇa [kaᅇiqsiᅇlugu irrus-
riᅇiaᅇa]. Suli ilaan atᅇa aglaaᅇaᅇniaqtuᅇu ᅇaunᅇiñi. ⁵ Taavrumani un-
naaᅇatᅇikkumiñaitchuᅇ; iñuich inuᅇsratᅇikkumiñaitchut ᅇaumanᅇaknik
naᅇᅇumᅇu siᅇiᅇᅇumᅇu, atakkii Ataniᅇ Agaayyun ᅇaumagigisigaat. Suli
iñuich aᅇalatchiᅇataugisirut taimuᅇa isruitchuamun.

Jesus Christ-ᅇum Agᅇiᅇha

⁶ Suli israᅇulᅇum uᅇautigaᅇa, “Tamatkua uᅇautauruat ukpiᅇnapiaqtut
suli ilumutuuplutiᅇ. Suli Atanᅇuruam, Agaayyutaata irrusriᅇich sivu-
niksriᅇirit, tiliñᅇaa israᅇulᅇigikkani ilitchuᅇipkaᅇuplugich savaktigikkani
sunik atuumayasriuraqtuanik. ⁷ Naalaᅇnisitchi, uvaᅇa agᅇiᅇuaᅇisiruᅇa.
Quvianamiuruᅇ iñuk kamaksriruᅇaᅇ uᅇaliᅇitñik sivuniksriᅇutiᅇisa ukua
makpiᅇaat.”

⁸ Uvva John-ᅇuruᅇa tusraaruᅇaᅇ qiniᅇᅇuᅇu tamatkuniᅇa sunik. Tarraas-
riiñ tusraakapkiᅇ qiniᅇᅇuᅇiᅇlᅇu sitquᅇtuᅇa purvigisrukᅇuᅇu sivuᅇaatnun
isigaᅇiñ israᅇulᅇum qiniᅇtitchirima tamatkuniᅇa sunik. ⁹ Aglaan ilaan
uᅇautigaᅇa, “Taatnaᅇnak, uvaᅇa savaktauᅇatauruᅇa ilipni aniᅇatiup-
niᅇu sivuniksriᅇirinᅇlᅇu, suli piᅇatigiplugich tamatkua kamaksriruat
uᅇautiᅇitñik ukua makpiᅇaat. Purvigilugu naᅇᅇaᅇuᅇu Agaayyun.”

¹⁰ Tarra ilaan uᅇautigaᅇa, “Iriᅇsimaniaᅇnaᅇich uᅇaliᅇich
sivuniksriᅇutiᅇisa ukua makpiᅇaat, takku piviksraᅇuᅇu qalliruᅇ. ¹¹ Iñuk
pigiitᅇhualᅇiᅇiruᅇaᅇ pigiitᅇhualᅇiᅇituiñᅇaᅇli. Suli iñuk salumaitchuaᅇ
salumaittuiñᅇaᅇli. Suli iñuk nalaunᅇaruᅇaᅇ nalaunᅇatuiñᅇaᅇli. Suli
iñuk ipᅇitᅇhuaᅇu ipᅇiᅇsaᅇutuiñᅇaᅇli. ¹² Naalaᅇnisitchi, agᅇiᅇuaᅇisiruᅇa.
Saagaᅇniaᅇiga akiliᅇutiksraᅇa ᅇaisaksraᅇa iñupayauramun malᅇᅇullugu
ᅇanutchimik savaaᅇaᅇpaᅇn. ¹³ Uvaᅇa Alpha-ᅇuruᅇa suli Omega-
ᅇupluᅇaᅇu, sivulliᅇ suli aᅇulliᅇ, aullaᅇniisaᅇuᅇu suli isrukᅇitᅇhaᅇuᅇ.”

¹⁴ Quvianamiurut [tamatkua kamaksriruat uuma tillisianik, suli]
tamatkua igᅇuᅇtuat atnuᅇatiᅇ salummaᅇᅇuᅇich. Iliᅇich isitlasriñiaqtut
paatigun nunaaaᅇᅇimun suli niᅇitᅇasriᅇlutiᅇ asrianik napaaᅇtuaniñ
iñuunaqtuam. ¹⁵ Nunaaaᅇᅇim siᅇataani ittut ᅇipmich, aᅇatᅇutlu, atlatuᅇtitlu,
iñuᅇaᅇtuᅇtitlu, aangaᅇanun putᅇataᅇtitlu, kisupayaᅇᅇuᅇu piᅇpaᅇksriruᅇaᅇᅇu
piᅇiᅇiruᅇaᅇᅇu saglutuᅇiᅇmik. ¹⁶ “Uvva Jesus-ᅇuruᅇa, tuyuᅇᅇiga israᅇulᅇiga
uᅇautitᅇuplusri ukpiᅇᅇuanᅇuruasri agaayyuvᅇiñi tamatkuniᅇa sunik.
Uvaᅇa kaᅇjigaᅇaᅇa kiñuviᅇiᅇipluᅇaᅇu David-ᅇum. ᅇaummaᅇᅇisuaᅇ

uvlaam uvluġiaġigaanġa.” ¹⁷ Suli Ippqitchuaq Irrusriq nuliaksraunlu uqaqtuk, “Qaġġisitchi.” Suli kiñapayaaq tusraaruq taavrumiġa uqaqtuksraupmiuq, itna, “Qaġġisitchi.” Suli kiñapayaaq imiġuliqsuaq utlautili. Kiñapayaaq imiġuktuaq akuqtuġi imiġmik iñuunaqtuamik aatchuusriaġilugu.

Uqaliqsaagun

¹⁸ Uvaġa John, kilillapiaġiga iñupayaaq tusraaruq uqaġnitnik sivuniksriqutiġisa ukua makpiġaat. Kiapayaaq iġakpagich tamatkua, Agaayyutimtuuq iġlatiqagisipmigaa ihuilliugutiqpauranik aglausimaruanik ukunani makpiġaani. ¹⁹ Suli kiñapayaaq piiqsikpan uqautiġitniñ makpiġaanġat tamatkua sivuniksriqutit, Agaayyutimtuuq piiġñiaqmigaa iġaġiutikksraġa asriaġiñiñ napaaqtuan iñuunaqtuam suli ipqitchuamiñ nunaaqġimiñ, aglausimaruañiñ ukunani makpiġaani. ²⁰ Taamna nipliġñiqsuaq iluqaġitnik tamatkuniġa uqaqtuq, “Nalupqinaitchuamik agġiuaġisiruġa.” Amen. Agġiġiñ Ataniiq Jesus. ²¹ Ihuuqutrisaa Atannapta Jesus Christ-ġum nayuutili iluqaġsitni. Amen. Taatnapiaq.